VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Valtion tilinpäätös-kertomus 2011

Osat I ja II

17a/2012 Ohjaus ja tilivelvollisuus

K 10/2012 vp

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Valtion tilinpäätöskertomus 2011

Osat I ja II

Valtiovarainministeriön julkaisuja

17a/2012

Ohjaus ja tilivelvollisuus

441 729
Painotuote

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
PL 28 (Snellmaninkatu 1 A) 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 0295 16001 (vaihde)
Internet: www.vm.fi
Taitto: Anitta Türkkan/VM-julkaisutiimi

ISBN 978- 952-251-345-8 (nid.)
ISSN 1459-3394 (nid.)
ISBN 978-952-251-346-5 (PDF)
ISSN 1797-9714 (PDF)

Juvenes Print
Tampereen Yliopistopaino Oy, 2012

Eduskunnalle annetaan perustuslain 46 §:ssä säädettynä kertomuksena valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta valtion tilinpäätöskertomus vuodelta 2011.

Talousarviolain (423/1988) 17 §:n mukaisesti tilinpäätöskertomus sisältää valtion tilinpäätöksen ja tarpeelliset muut tiedot valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta sekä tiedot valtion toiminnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden kehityksen kannalta tärkeimmistä seikoista samoin kuin tärkeimmät tiedot yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden kehityksestä ministeriöiden toimialoilla. Tilinpäätöskertomus sisältää lisäksi valtion liikelaitosten tuloslaskelmat ja taseet sekä talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen tuotto- ja kululaskelmat tai tuloslaskelmat ja taseet samoin kuin tiedot liikelaitosten ja rahastojen toiminnan, talouden ja tuloksellisuuden sekä niiden kehityksen kannalta tärkeimmistä seikoista.

Helsingissä 10 päivänä toukokuuta 2012

Pääministerin sijainen

Valtiovarainministeri JUTTA URPILAINEN

Hallinto- ja kuntaministeri Henna Virkkunen

Sisällys

Valtion tilinpäätöskertomus 2011, nide 1

OSA I

1 Taloudellinen kehitys sekä talous- ja finanssipolitiikka 11
- 1.1 Johdanto 11
- 1.2 Toteutunut talouskehitys ja talousnäkymät 12
- 1.3 Finanssipolitiikka 17

2 Valtiontalouden tila 31
- 2.1 Verotulot ja niiden analyysi 31
- 2.2 Verotuet 42
- 2.3 Maksutulot ja maksullisen toiminnan kehitys 2011 45
- 2.4 Valtion kulut 47
- 2.5 Valtion taloudellinen asema, valtion velka ja valtion vastuut 50
- 2.6 Rahoituslaskelma-analyysi 54
- 2.7 Valtiontalouden riskit 55
- 2.8 Valtion yhtiöomistus 56
- 2.9 Talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen kehitys 58
- 2.10 Valtion liikelaitokset ja niiden kehitys 60
- 2.11 EU:n ja Suomen väliset rahavirrat 61

3 Eräiden hallinnonalarajat ylittävien politiikkakokonaisuuksien yhteiskunnallisen vaikuttavuuden pääpiirteet ja haasteet 63
- 3.1 Peruspalveluohjelma ja -budjetti 63
- 3.2 Valtion strateginen henkilöstöjohtaminen 66
- 3.3 Euroalueen tukeminen 69

4 Hallituksen vastaus eduskunnan talousarviolausumiin 79

5 Tilimuistutuskertomus 83

6 Valtioneuvoston controllerin lausuma tilinpäätöskertomuksen tietojen oikeellisuudesta ja riittävyydestä 111

OSA II

7 Valtioneuvoston kanslia 119

8 Ulkoasiainministeriö 129

9 Oikeusministeriö 155

10 Sisäasiainministeriö 179

11 Puolustusministeriö 203

12 Valtiovarainministeriö 225

13 Opetus- ja kulttuuriministeriö 251

14 Maa- ja metsätalousministeriö 279

15 Liikenne- ja viestintäministeriö 303

16 Työ- ja elinkeinoministeriö 319

17 Sosiaali- ja terveysministeriö 341

18 Ympäristöministeriö 367

Nide II

Osa III
Tilinpäätöslaskelmat

OSA I

HALLITUKSEN VAIKUTTAVUUSSELVITYS
Valtiontalouden ja hallituksen toiminnan yhteiskunnallinen vaikuttavuus

1 Taloudellinen kehitys sekä talous- ja finanssipolitiikka

1.1 Johdanto

Kehittyneissä talouksissa talous- ja rahoituskriisin jälkeen alkanut orastava talouskasvu on likimain pysähtynyt. Vuoden 2011 aikana, varsinkin Euroopassa ja Yhdysvalloissa, julkisten talouksien ongelmat ovat kärjistyneet ja sitä kautta vaikuttaneet taloudelliseen toimeliaisuuteen. Massiivinen valtioiden velkaantuminen on väistämättä vaikuttanut rahoitusmarkkinoiden tilaan heikentävästi. Epävarmuuden lisääntyminen on heijastunut myös yksityisen sektorin rahoitusmahdollisuuksiin.

Suomen talous selviytyi kertomusvuoden ensimmäisestä vuosipuoliskosta hyvin, mutta kansainvälisen kaupan hiipuessa vuoden jälkimmäisellä puoliskolla myös Suomen talouskasvu käytännössä pysähtyi. Ulkomaankaupassa ongelmaksi muodostui kauppataseen tuntuva heikkeneminen sekä pitkään jatkunut vaihtosuhteen huononeminen. Osittain tuontihintojen nousun johdosta inflaatio on pysynyt Suomessa korkeana ja siten aiheuttanut kustannuspaineita.

Euroalueen tilanne on vaikea johtuen maiden erilaisesta taloudellisesta tilanteesta ja asemasta. Tällaisessa tilanteessa yhteensovitetun talouspolitiikan harjoittaminen on hyvin vaikeaa. Vaikeuksissa olevat maat joutuvat erityisen koviin sopeuttamistoimenpiteisiin euroalueen tulevaisuuden turvaamiseksi. Myös sellaiset maat, kuten Suomi, joiden julkinen talous on vielä kohtuullisessa kunnossa, mutta nopeasti heikkenemässä, joutuvat tarkistamaan talouspoliittista linjaansa.

Eräs tärkeimmistä nykyisen kriisin opetuksista on se, että uskottavan talouspolitiikan puuttuminen johtaa väistämättä tilanteeseen, jossa oma päätösvalta kapenee markkinoiden hyväksi. Pienenä avoimena taloutena Suomi on riippuvainen kansainvälisen talouden kehityksestä. Rakenteelliset uudistukset, jotka parantavat kansainvälistä kilpailukykyä ovat Suomen tulevan menestyksen kannalta välttämättömiä.

1.2 Toteutunut talouskehitys ja talousnäkymät

Kansainvälinen kehitys

Maailmantalouden kasvu hidastui selvästi. Kun maailman ostovoimakorjattu BKT kasvoi vuonna 2010 yli 5 prosentin vauhtia, jäi kasvu vuonna 2011 noin 3,8 prosenttiin. Vaisumpi vauhti on osin luontaista seurausta taantumaa seuranneen maailmankaupan nopean kiihdytyksen vaimenemisesta. Lisäksi kasvua rajoittivat euroalueen velkaongelmat, Japanin luonnonkatastrofi, raaka-aineiden hintojen noususta johtunut inflaatiopiikki, Yhdysvaltain talouden hidastuminen sekä teollisuusmaiden kysynnästä riippuvien kehittyvien maiden kasvun tasaantuminen.

Euroalueen BKT kasvoi v. 2011 velkakriisistä huolimatta, joskin vauhti jäi alle pitkän aikavälin kehityksen. Hyvän alkuvuoden jälkeen aktiviteetti vaimeni selvästi ja saattaa kääntyä jopa lyhyeen taantumaan. Euroalueen velkakriisi syveni ja levisi myös eräisiin suurempiin euromaihin. Velkakriisi lisäsi muun muassa epäluottamusta pankkisektorin sisällä ja korotti riskilisiä, jotka hidastavat kauppaa ja investointeja.

Euroalueen inflaatio kiihtyi 2,7 prosenttiin erityisesti energian ja muiden raaka-aineiden hintojen nopean nousun vuoksi. Inflaatio alkoi hidastua aivan vuoden lopulla. Euroopan keskuspankki (EKP) päätti uusista epätavanomaisista rahapolitiikan toimista vuoden lopulla torjuakseen rahoitusmarkkinoiden epäluottamusta. Pankeille tullaan muun muassa tarjoamaan laajaa 36 kuukauden rahoitusta. Lisäksi pankkien vakuus- ja vähimmäisvarantovaatimuksia keskuspankille lievennettiin. EKP:n kriisimaiden valtion velkapapereiden ostot jälkimarkkinoilta ovat jatkuneet. Osto-ohjelman tavoitteena on laskea kriisimaiden valtionlainojen korkoja.

Yhdysvaltain talous kasvoi vaisusti. Elpyminen on ollut selvästi hitaampaa kuin aiempien taantumien jälkeen. Elpymistä hidastaa kotitalouksien nettovarallisuuden hidas kehitys ja epätavallisen korkealle tasolle juuttunut työttömyys. Japanin talous supistui vuoden ensimmäisellä puoliskolla luonnonkatastrofin seurauksena. Jenin vahva kurssi heikensi viennin kilpailukykyä. Vuoden lopusta kasvua tukee monivuotinen jälleenrakennusohjelma.

Ruotsin nopea kasvu jatkui, vaikkakin myös Ruotsin kasvu hidastui loppuvuonna lähinnä euroalueen velkakriisin aiheuttaman epävarmuuden ja viennin hidastumisen vuoksi. Vaikka kotitalouksien taloustilanne säilyi hyvänä, myös yksityisen kulutuksen kasvu hidastui merkittävästi. Epävarmuuden lisääntyminen heikensi investointinäkymiä.

Venäjän kasvuvauhti säilyi vahvana öljyn korkean hinnan ansiosta. Kiinan nopea talouskasvu hidastui hieman vuoden lopulla, koska Kiinan suurin markkina-alue on Eurooppa. Kansainvälisen kysynnän heikkenemisen ohella Kiinan vientiä hidastaa myös tuotantokustannusten nousu.

Suomen kansantalous

Suomen talous kasvoi 2,9 % vuonna 2011. Kasvu osoittautui kevään arvioita heikommaksi. Syynä heikkenemiseen oli levottomuuden syveneminen rahoitusmarkkinoilla viime vuoden loppua kohti. Tilannekuvan synkkenemisen taustalla oli markkinoiden

epäluottamus eräiden maiden kykyyn hoitaa taloudelliset velvoitteensa nyt ja tulevaisuudessa. Rasitustila ei jäänyt vain rahoitusmarkkinoille, vaan se iski myös reaalitalouteen.

Vuoden alkupuolella ulkomaankauppaa leimasivat myönteiset odotukset ja kohoavat maailmanmarkkinahinnat. Viennin määrä oli vuoden ensimmäisellä neljänneksellä vuodentakaista matalaa pohjatasoa suurempi, mutta sen jälkeen kehitys oli vaisua. Vientihinnat painuivat kesällä laskuun, kun suhdannetilanteelle herkimpien tuotteiden hintojen nousu kääntyi laskuun. Syksyn myötä heikkenevä maailmantalous sekä euroalueen velkakriisi johtivat yritysten vientitilausten harvenemiseen. Koko vuoden osalta vienti supistui edelliseen vuoteen verrattuna.

Vuosituhannen vaihteen jälkeen käynnistynyt kauppataseen ylijäämän trendinomainen sulaminen on kiihtynyt entisestään viimeisten vuosien aikana. Kauppatase kääntyi sitten alijäämäiseksi, sillä tuontia piti yllä mm. hyvänä säilynyt kulutuskysyntä. Myös vaihtotase oli alijäämäinen ensimmäistä kertaa sitten lamavuosien. Vaihtotaseen alijäämää kertyi 1 mrd. euroa.

Yksityisen kulutuksen kasvu oli verrattain vahvaa. Yksityisen kulutuksen määrä lisääntyi lähes 3,5 %. Kasvua tukivat myönteinen työllisyystilanne ja alhainen korkotaso. Loppukeväästä alkaen kotitalouksien odotukset niin koko kansantalouden kehityksen kuin niiden oman taloudellisen tilanteenkin suhteen heikkenivät poikkeuksellisen jyrkästi. Kuluttajien kokema epävarmuus lisääntyi lähes yhtä voimakkaasti kuin vuoden 2009 taantumassa. Myös työttömyyden uhkaan liittyvät pelot voimistuivat. Kotitalouksien odotusten synkkeneminen ei kuitenkaan näkynyt vielä kulutushalukkuuden heikkenemisenä. Säästämisaste aleni tuntuvasti poikkeuksellisen korkealta tasoltaan, jolle se nousi edellisen taantuman aikana. Samalla kotitalouksien velkaantuneisuusaste kohosi edelleen.

Investoinnit kehittyivät odotetun myönteisesti. Investointivuodesta olisi tullut erinomainen, jos valtioiden velkaongelmat ja euron kriisistä seuranneet epävarmuudet eivät olisi vähitellen heikentäneet loppuvuotta. Erityisesti investoinnit koneisiin, laitteisiin ja kuljetusvälineisiin tukivat investointien kasvua. Hyvästä investointivuodesta huolimatta koko talouden investointiaste ei ole palautunut taantumaa edeltäneelle tasolle.

Kohtuullisen talouskasvun vetämänä työttömyys kääntyi laskuun. Työttömyysasteen vuosikeskiarvo oli 7,8 %, kun se vuonna 2010 oli 8,4 %. Samaan aikaan työllisyys parani, joskin työllisyyden kasvu hiipui vuoden jälkimmäisellä puoliskolla talousnäkymien heikentyessä. Inflaatio eli kuluttajahintojen nousu oli keskimäärin 3,4 %. Erityisesti energiahyödykkeet kallistuivat huomattavasti. Lisäksi eräiden valmisteverojen ja energiaverotuksen kiristyminen ovat vaikuttaneet kuluttajahintojen nousuun vuoden aikana.

Suomen julkinen talous

Suomen vahva julkisen talouden rahoitusasema heikkeni jyrkästi vuonna 2008 alkaneen talouskriisin seurauksena. Vuonna 2010 julkisyhteisöjen niin sanottu EMU-alijäämä oli 2,5 % ja velka 48,4 % suhteessa kokonaistuotantoon. Rahoitusasema oli noin 7 prosenttiyksikköä heikompi ja velka 14,5 prosenttiyksikköä suurempi kuin vuonna 2008. Talouden aktiviteetin koheneminen vuonna 2010 näkyi julkisen talouden rahoitusasemassa viiveellä. Vuonna 2011 julkisen talouden nettoluotonanto vahvistui 0,5 prosenttiin suhteessa

kokonaistuotantoon. Koska aiemmat ennusteet EU:n vakaus- ja kasvusopimuksessa asetettua 3 prosentin viitearvoa suuremmasta alijäämästä eivät toteutuneet, ECOFIN-neuvosto totesi heinäkuussa 2011, ettei Suomen julkisyhteisöjen rahoitusalijäämä ole liiallinen. Samalla se kumosi aiemman päätöksen, jossa se oli asettanut Suomen liiallisen alijäämän menettelyn piiriin.

Erityisesti valtiontalouden rahoitusasema heikkeni talouskriisin seurauksena voimakkaasti. Vuonna 2010 alijäämä ylsi -5,5 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Talouden kasvu, välillisen verotuksen kiristäminen sekä elvytystoimenpiteiden päättyminen kohensivat valtion talouden rahoitusasemaa vuonna 2011. Valtiontalous säilyi kuitenkin lähes 3 % alijäämäisenä suhteessa BKT:hen.

Valtion verotulot kasvoivat yli kymmenyksen. Etenkin ansio- ja pääomatuloverokertymä kasvoi poikkeuksellisen paljon palkkasumman kasvun sekä erityisesti edellisen vuoden arvioitua suuremmasta pääomatulokertymästä johtuvien ajoitustekijöiden vuoksi. Verotuloja kasvatti myös mm. energiaverojen korotuksesta johtuva energiaveron tuoton voimakas kasvu. Myös yhteisöveron tuotto kasvoi edelleen. Valtion tilinpidon mukaiset menot lisääntyivät vajaan 2 %. Valtion menojen kasvu hidastui näin edelleen taantuman aiheuttaman nopean kasvun jälkeen.

Paikallishallinnon tila heikkeni vuonna 2011, kun kuntien verotulojen kasvu hidastui ja henkilöstömenot kasvoivat edellisvuotta nopeammin. Kuntasektorin alijäämä suhteessa bruttokansantuotteeseen oli 0,4 %. Myös lainakannan kasvu jatkui viime vuosien tapaan nopeana. Kuntien bruttovelka vuoden 2011 lopussa oli noin kolminkertainen vuoden 2000 tilanteeseen verrattuna. Paineet kunnallisverotuksen kiristymiseen ja kuntien velan määrän voimakkaaseen lisääntymiseen ovat edelleen suuret. Kuntatalouden rahoitusaseman koheneminen ja velkaantumisen pysäyttäminen edellyttää siten pitäytymistä maltilliseen menokehitykseen. Kuntatalouden kehitystä tarkastellaan myös kuntien tilinpidon mukaisesti kohdassa Julkisen talouden rakenteiden kehitys ja rakennepolitiikka, kuntatalouden kehitys.

Vuonna 2011 sosiaaliturvarahastojen ylijäämä oli 2,8 % suhteessa kokonaistuotantoon, joka selittyi lähes kokonaan työeläkerahastojen ylijäämällä. Työeläkelaitokset vastaavat ansiosidonnaisen eläketurvan hoitamisesta. Eläkkeet rahoitetaan työnantajien ja -tekijöiden vakuutusmaksuilla sekä rahastojen sijoitustuotoilla. Työeläkerahastojen ylijäämällä varaudutaan siten tuleviin eläkemenoihin osittaisella rahastoinnilla. Rahastojen markkina-arvo oli 136,3 mrd. euroa vuoden lopulla. Markkina-arvo kasvoi voimakkaasti vuoden viimeisellä neljänneksellä. Muiden sosiaaliturvarahastojen (lähinnä Kansaneläkelaitos ja Työttömyysvakuutusrahasto) rahoitusasemaan vaikutti sosiaaliturvamaksujen nousu. Samaan aikaan kuitenkin työttömyysavustusmenot kasvoivat hienoisesti. Muut sosiaaliturvarahastot olivat tasapainossa suhteessa BKT:hen.

Euroopan unionin ja euroalueen talouskehitys ja talouspolitiikan yhteensovittaminen

Väliaikaiseksi jääneen elpymisvaiheen jälkeen Euroopan unionin (EU) ja euroalueen talouskehitys heikkeni uudelleen vuoden 2011 aikana. Kasvu tuskin vauhdittuu nopeasti, vaan edessä on hitaamman kasvun kausi. Tähän vaikuttaa osin se, että monet ahdingossa

olevat jäsenvaltiot joutuvat panostamaan julkisen talouden tervehdyttämiseen ja luottamus on verraten heikolla tolalla. Jäsenvaltioiden kasvunäkymien tuntuvat erot ovat syynä siihen, että yhteistä talouspolitiikan linjaa on vaikea löytää. Tällaisessa tilanteessa talouspolitiikan yhteensovittamisen merkitys eri maiden ja politiikkalohkojen välillä korostuu. Keskeistä on löytää talouskasvua tukevia sopeutustoimia sekä finanssipolitiikassa että rakennepolitiikassa.

Velkakriisiin ajautuneen euroalueen kannalta talouskasvun elpyminen olisi suotavaa. Monissa ongelmamaissa näkymien heikkeneminen on kärjistänyt edelleen kriisiä, minkä seurauksena euroalueen sisäiset erot ovat lisääntyneet ja tulleet näkyviin erityisesti lainamarkkinoilla. Väliaikaista helpotusta toivat Euroopan keskuspankin tukitoimet ja tuntuva väliintulo. Tämä on jossain määrin vakiinnuttanut odotuksia ja rauhoittanut markkinoita.

Keskeinen huomio on kohdistunut Kreikan tilanteeseen, jossa on ollut aineksia hyvin vakaviin seurausvaikutuksiin. Euroalueen jäsenvaltiot ja troikka, joka muodostuu komissiosta, EKP:stä ja IMF:stä, ovat pyrkineet saamaan tilanteen hallintaan hyvin määrätietoisilla toimilla, jotka muodostavat järjestyksessä toisen sopeutusohjelman. Tilanne jatkuu edelleen, mutta on tärkeää huomata, että unionin piirissä on kuitenkin tuoreita esimerkkejä (esim. Latvia) siitä, että hyvinkin pahasta ahdingosta on mahdollista nousta ja päästä tukitoimien ja tiukan sopeutusohjelman kautta uudelle kasvu-uralle.

Viimeksi kuluneiden kahden vuoden aikana Euroopan unionissa ja euroalueella on tehty paljon talouspolitiikan koordinaation vahvistamiseksi. Suoranaiset tukivälineet kuten euromaiden väliaikainen kriisirahasto ERVV (Euroopan rahoitusvakausväline) ja pysyväksi elimeksi tarkoitettu EVM (Euroopan vakausmekanismi), joka aloittaa toimintansa heinäkuussa 2012, ovat vain osa tätä välineistöä, joka tähtää kriisien hallintaan ja ennaltaehkäisyyn.

Vuoden 2011 alussa aloitti toimintansa Euroopan keskuspankin yhteydessä ERSB (Euroopan järjestelmäriskikomitea), jonka tehtävä on seurata rahoitusjärjestelmän riskejä. Samalla muodostettiin rahoitusmarkkinoiden valvontaa varten kolme uutta Euroopan tasoista valvontaviranomaista (EBA, EIOPA, ESMA), joiden tehtävänä on parantaa kansallisten valvojien yhteistyötä ja tehostaa makrovalvontaa muun muassa järjestämällä stressitestejä. Valvontaa ja sääntelyä on tehostettu Euroopan tasolla sitä mukaan, kun markkinaintegraatio on edennyt ja syventynyt nopeasti. Valvontaa on lisätty tilastotoimessa, jossa eurooppalaisten viranomaisten toimivaltaa on selvästi vahvistettu.

Vuoden 2011 alusta otettiin käyttöön talouspolitiikan EU-koordinaatiota koskeva uusi aikataulu, jota kutsutaan eurooppalaiseksi ohjausjaksoksi. Tämän mukaisesti kevään 2012 huippukokous keskustelee tilanteesta ja antaa ohjausta, joka otetaan huomioon, kun jäsenvaltiot myöhemmin keväällä valmistelevat kansallisia ohjelmiaan. Tarkoituksena on tuoda politiikkakoordinaatioon johdonmukaisuutta ja jatkuvuutta. Yksi ohjausjakson tavoitteista on myös se, että euromaat ottavat ohjauksen huomioon, kun ne myöhemmin syksyllä laativat kansalliset budjettiesityksensä.

Joulukuussa 2011 voimaan tuli toissijaista lainsäädäntöä joka koskee osin vakaus- ja kasvusopimusta ja osin laajempaa makrovakauden valvontaa. Viimeksi mainitun yhteydessä käynnistyi uusi liiallisten tasapainottomuuksien menettely, joka mahdollistaa sen, että neuvosto voi aiempaa tehokkaammin keskustella kasvuun ja kilpailukykyyn liittyvistä kysymyksistä sekä puuttua jonkin jäsenvaltion kehitykseen, jos esiintyy merkittäviä poikkeamia.

Uuden lainsäädännön myötä koordinaatiota tehostettiin monilla muillakin sellaisilla alueilla, joissa talous- ja rahoituskriisi oli osoittanut puutteita. Tämä koski muun muassa sanktiomekanismien uskottavuutta, vakaussopimuksen ennaltaehkäisevän haaran vahvistamista, velkakriteerin operationalisointia sekä laajemmin koordinaation johdonmukaisuuden lisäämistä. Lainsäädäntöpaketin yhteydessä hyväksyttiin myös jäsenvaltioita velvoittava budjettikehysdirektiivi, jonka tarkoituksena on viedä vakaus- ja kasvusopimuksen määräykset kansalliseen lainsäädäntöön ja budjettimenettelyihin.

Budjettidirektiiviä täydentäviä asetuksia ollaan valmistelemassa neuvoston työryhmässä, joten on näköpiirissä, että vakaus- ja kasvusopimuksen välitön ohjausvaikutus vahvistuu myös kansallisessa finanssipolitiikassa. Tähän tähtää myös sopimus talous- ja rahaliiton vahvistamisesta, josta sovittiin tammikuussa 2012. Sen mukaisesti jäsenvaltioiden on vietävä kansalliseen lainsäädäntöönsä vakaus- ja kasvusopimuksen periaatteiden mukainen finanssipoliittinen sääntö ja samalla omaksuttava korjausmekanismi, joka astuu automaattisesti voimaan, jos jäsenvaltio poikkeaa keskipitkän ajan budjettitavoitteestaan tai siihen tähtäävältä sovitulta sopeutusuralta.

Talouskehitykseen ja Suomen talouteen liittyvät riskit

Suomen taloudellinen tila ja ympäristö ovat tällä erää poikkeuksellisen epävarmoja. Suomi on riippuvainen kansainvälisestä talouskehityksestä ja ennusteiden valossa lähivuosien talouskasvu ei tule saavuttamaan finanssikriisiä edeltänyttä vauhtia. Rahoitusmarkkinoiden epävarmuus tullee jatkumaan johtuen euroalueen heikosta tilanteesta. Epävarmuuden lisääntymisellä on talouskasvua heikentävä vaikutus ja jos epävarmuus nousee kovin korkealle tasolle, se pysäyttää kysynnän hiipumisen kautta aktiviteetin kasvun kokonaan.

Kotimaisista tekijöistä inflaation pysymisellä selvästi euroalueen keskimääräistä korkeammalla tasolla voi olla kasvua hidastava vaikutus johtuen kustannustason noususta ja sitä kautta kilpailukyvyn rapautumisesta. Valtiontalouden heikkenevän tilan kääntäminen suotuisammalle uralle on välttämätöntä, jotta Suomi säilyy kiinnostavana investointi- ja sijoituskohteena tulevaisuudessakin.

Hallituksen arviointia talouskehityksestä

Suomessa julkisen vallan toimilla elvytettiin taloutta finanssikriisin jälkeisenä aikana. Automaattiset vakauttajat ovat toimineet ja harkinnanvaraisia toimenpiteitä tehtiin kysynnän elvyttämiseksi. Näiden tekijöiden vaikutusta on mahdotonta arvioida tarkasti, mutta on uskottavaa, että niiden rooli on ollut ainakin lyhyellä aikavälillä talouden kasvua tukeva.

Taantuman aikana varsinkin valtiontalouden tila heikentyi nopeasti ja käänsi velkaantumisen kasvavalle uralle. Tämän vuoksi isoihin elvyttäviin toimenpiteisiin ei ole mahdollisuutta, vaikka suhdanteet heikentyisivät entisestään lähitulevaisuudessa. Rakenteelliset uudistukset, jotka tehostavat resurssien käyttöä ja vahvistavat talouden kasvun edellytyksiä, ovat tulevaisuuden kannalta olennaisia.

1.3 Finanssipolitiikka

Finanssipolitiikan linjan ja valtiontalouden kehysten toteutuminen

Finanssipolitiikan tavoitteiden saavuttaminen 2007—2011

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen finanssipolitiikan tavoitteena vaalikaudella 2007—2011 oli, että valtiontalouteen muodostuu yhtä prosenttia BKT:sta vastaava rakenteellinen ylijäämä vaalikauden lopussa, ja että valtiontalouden alijäämä ei edes poikkeuksellisen heikon talouskehityksen oloissa ylitä 2,5 % bruttokansantuotteesta. Vuonna 2009 Suomen kokonaistuotanto aleni 8,4 % ja valtiontalouden alijäämä oli noin 4,8 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Hallituksen politiikkariihen kannanotossa 24.2.2009 todettiin, että rakenteelliselle ylijäämälle asetetusta tavoitteesta voidaan tilapäisesti joustaa, jos samanaikaisesti tehdään julkista taloutta rakenteellisesti vahvistavia päätöksiä. Pääministeri Mari Kiviniemen hallitus sitoutui vuonna 2010 hallitusohjelmassaan supistamaan vuoden 2011 julkisen talouden alijäämän reilusti alle Euroopan unionin kasvu- ja vakaussopimuksessa asetetun kolmen prosentin rajan. Julkisen talouden rahoitusjäämä oli vuonna 2011 -0,8 % suhteessa bruttokansantuotteeseen ja valtiontalouden vastaavasti -3,1 %.

Vuonna 2011 virkaan astuneen pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelman mukaisena tavoitteena on turvata julkisen talouden kestävyys vaalikauden aikana tehtävillä etupainotteisilla menojen ja tulojen sopeutustoimilla sekä rakenteellisilla toimilla. Hallitusohjelman mukaisesti valtion menoja ja tuloja sopeutetaan vuositasolla nettomääräisesti yhteensä 2,5 mrd. euroa vuoteen 2015 mennessä. Sopeutus jakautuu tasan tulo- ja menotoimenpiteiden kesken. Hallitus on sitoutunut toteuttamaan uusia lisäsopeutustoimia, mikäli valtion velan bruttokansantuoteosuus ei näytä kääntyvän laskuun ja valtion talouden alijäämä näyttää asettuvan yli yhteen prosenttiin bruttokansantuotteesta. Tavoitteen toteutumista voidaan lopullisesti arvioida vasta hallituskauden päätyttyä.

Kehysmenojen kokonaismäärä alitti asetetun menokehyksen

Toukokuun 2007 kehyspäätöksessä kertomusvuodelle 2011 asetettiin menokehykseksi 34 409 milj. euroa vuoden 2008 hintatasossa. Vuosina 2007—2010 menokehystä korjattiin teknisesti vastaamaan hintataso- ja rakennemuutoksia, minkä seurauksena menokehystaso tarkentui 38 090 milj. euroon vuoden 2011 hintatasossa syksyllä 2010. Kehysmenojen kokonaismäärä oli hallituksen talousarvioesityksessä (ml. täydentävä esitys) 37 731 milj. euroa, mikä jätti 59,3 milj. euron ns. jakamattoman varauksen 300 milj. euron lisätalousarviovarauksen ohella. Varsinaiseen talousarvioon eduskunta lisäsi kehykseen luettavia menoja 59,0 milj. eurolla.

Kertomusvuonna eduskunnalle annettiin varsinaisen talousarvioesityksen lisäksi neljä lisätalousarvioesitystä. Kolmanteen lisätalousarvioesitykseen liittyi myös kaksi täydentävää esitystä. Lisätalousarvioesityksistä ensimmäinen oli pääministeri Mari Kiviniemen hallituksen esitys. Muut lisätalousarvioesitykset olivat pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen esityksiä. Vuoteen 2011 ajoittui vaalikauden vaihtuminen. Tästä huolimatta pääministeri Jyrki Kataisen hallitus noudatti lisätalousarvioesityksissään vuonna 2007 asetettua vuoden 2011 kehyssääntöä ja -tasoa, mikä oli parannus valtiontalouden menokehysten jatkuvuudessa edellisen vaalikauden taitteeseen verrattuna.

Oheisessa taulukossa on esitetty varsinaisen talousarvion ja lisätalousarvioiden osalta kaikkien menojen ja kehysmenojen kokonaisluvut sekä paljonko ko. talousarvion jälkeen kehykseen luettavien menojen määrä on alittanut kehystason. Kertomusvuonna kertaluonteisiin menoihin olisi voitu käyttää kehyksen estämättä vuoden 2010 kehyksestä siirtynyt 100 milj. euroa. Tätä ei ole huomioitu alla olevan taulukon jakamattomassa varauksessa. Eduskunta teki muutoksia vain varsinaiseen talousarvioon sekä kolmanteen lisätalousarvioon. Kehystasoon kertomusvuonna tehdyt hinta- ja rakennekorjaukset on esitetty kussakin hallituksen esityksessä erikseen.

TAULUKKO 1. Talousarviomenot vuonna 2011, milj. euroa

	Hallituksen esitys ml. täydentävät esitykset	Kaikki menot	Kehykseen luettavat menot yhteensä	Hinta- ja rakenne-korjattu kehystaso	Jakamaton varaus ja lisätalous-arviovaraus
Kiviniemen hallitus	TAE 2011	50 468	37 731	38 090	59 + 300
Eduskunnan muutoksen jälkeen	TA 2011	50 527	37 790	38 090	300
Kiviniemen hallitus	LTAE I	51 242	37 792	38 093	301
Kataisen hallitus	LTAE II	51 273	37 824	38 093	270
Kataisen hallitus	LTAE III	51 353	37 798	38 080	283
Eduskunnan muutoksen jälkeen	LTA III	51 356	37 800	38 080	280
Kataisen hallitus	LTAE IV	51 417	37 861	38 080	220

Kertomusvuonna kehykseen kuuluvien menojen budjetoitu taso jäi noin 220 milj. euroa alle asetetun menokehyksen, minkä lisäksi kertaluonteisiin menoihin käytettävissä ollut vuodelta 2010 siirtynyt 100 milj. euroa jäi myös käyttämättä. Vuonna 2011 lisätalousarvioissa kehysmenoihin tehdyt muutokset olivat nettomääräisesti kohtuullisen pieniä.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen kehyssäännöissä todetaan, että jos kehysmenojen taso lisätalousarvioiden jälkeen jää kehystason alle, voidaan erotus, kuitenkin enintään 200 milj. euroa, käyttää seuraavana vuonna kertaluonteisiin menoihin kehyksen estämättä. Vuodelta 2011 voidaan siten siirtää 200 milj. euroa vuodelle 2012.

Vuoden 2011 velanotto alitti budjetoidun

Mari Kiviniemen hallituksen esittämien talousarviomenojen yhteismäärä vuodelle 2011 oli 50 468 milj. euroa, joka eduskunnan käsittelyssä nousi 59 milj. eurolla. Talousarviossa varsinaisten tulojen arvio vuodelle 2011 oli 42 456 milj. euroa. Vuoden 2011 talousarviossa budjettitalouden alijäämäksi arvioitiin 8 071 milj. euroa.

Lisätalousarvioissa määrärahoja lisättiin nettomääräisesti 890 milj. eurolla ja tuloarvioita korotettiin nettomääräisesti 2 532 milj. eurolla. Lisätalousarvioiden menolisäyksistä suurin osa kohdistui kehyksen ulkopuolisiin menoihin. Suurimpia olivat Fingrid Oyj:n osakehankinta 385 milj. euroa sekä Latvian valtion nostamattoman lainan uudelleenbudjetointi 324 milj. euroa. Tuloarvioita korotti varsinkin vuoden kolmannessa lisätalousarviossa vuoden 2010 tilinpäätöksen osoittaman kumulatiivisen ylijäämän tulouttaminen, 1 797 milj. euroa. Lisäksi verotuloarviota korotettiin kertomusvuoden lisätalousarvioissa

nettomääräisesti 433 milj. euroa. Budjettitalouden alijäämäksi arvioitiin vuoden 2011 neljännessä lisätalousarviossa 6 429 milj. euroa.

Budjettitalouden tulot ilman nettolainanottoa olivat tilinpäätökseen sisältyvän toteumalaskelman mukaan 43 242 milj. euroa ja menot 50 382 milj. euroa. Tilinpäätöksen mukaan budjettitalouden menot olivat 7 140 milj. euroa suuremmat kuin toteutuneet tulot ilman nettolainanottoa. Budjetoituja menoja jäi käyttämättä 1 035 milj. euroa, eli 830 milj. euroa vähemmän kuin vuonna 2010. Budjetoidun tason alittumista selittää mm. se, että viennin jälleenrahoituksen lainavaltuuksien määrärahojen käyttö alitti budjetoidun sekä se, että suhdanneluonteiset asumistuki-, työttömyysturva- ja perustoimeentulotukimenot jäivät budjetoidusta. Varsinaisia tuloja kertyi 51 milj. euroa budjetoitua enemmän. Tuleville vuosille jää 607 milj. euroa edellisten tilikausien ylijäämää, jota voidaan talousarviolain sallimissa puitteissa käyttää talousarvion kattamiseen. Budjettitalouden velka kasvoi 4,8 mrd. eurolla. Valtionvelan kasvu jäi selvästi neljännessä lisätalousarviossa arvioitua pienemmäksi. Velanoton toimintatapa muuttui vuonna 2011 perustuslakivaliokunnan linjattua, että talousarvion kattamisvaatimus ei edellytä talousarvioon merkityn lainan täysimääräistä nostamista, jos lainan nostaminen ei ole tarpeen valtion maksuvalmiuden kannalta.

Valtion velkaantuminen jatkuu

Valtionvelan nimellisarvo oli vuoden 2011 lopussa noin 80 mrd. euroa, mikä on noin 4,5 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2010 lopussa. Valtionvelan määrä suhteessa bruttokansantuotteeseen oli kertomusvuoden lopuksi lähes samalla tasolla kuin vuonna 2010, noin 42 %. Valtionvelka on kasvanut vuosina 2009—2011 yli 25 mrd. eurolla. Velkaantumisen sekä velkasuhteen ennakoidaan jatkavan kasvua. Valtionvelkaa käsitellään tarkemmin luvussa 2.6.

Koko valtiontalouden alijäämä oli vuonna 2011 kansantalouden tilinpidon käsittein mitattuna 3,1 % bruttokansantuotteesta. Valtiontalouden ennakoidaan pysyvän alijäämäisenä myös lähivuodet.

TAULUKKO 2. Budjettitalouden ja valtiontalouden tasapaino, 2008—2011, milj. euroa

	2008	2009	2010	2011	Muutos 2010—2011, %
Budjettitalous					
Budjettitalouden tulot	44 292	37 534	39 051	43 242	11
Budjettitalouden menot	43 529	46 897	49 880	50 382	1
Varsinainen ylijäämä	763	-9 363	-10 829	-7 140	-34
Velanhallinnan menot (-), tulot (+)	6	18	234	-41	-118
Nettorahoitustarve (-)	769	-9 345	-10 595	-7 181	-32
Valtiontalouden jäämä kansantalouden tilinpidon mukaan	997	-8 256	-10 079	-6 004	-40

Julkisen talouden kestävyys

Julkisen talouden katsotaan olevan kestävällä pohjalla, kun julkisen talouden velkaantuneisuus pysyy pitkällä aikavälillä vakaana. Julkisen talouden kestävyyden mittarina käytetään kestävyysvajetta, joka kertoo, kuinka paljon julkista taloutta tulisi sopeuttaa välittömästi, jotta valtio, kunnat ja sosiaaliturvarahastot kykenisivät selviytymään laissa niille säädetyistä velvoitteista myös pitkällä aikavälillä ilman, että kokonaisverorasitusta täytyy kiristää tai että valtio ja kunnat alkavat velkaantua kiihtyvällä vauhdilla.

Julkisen talouden kestävyyttä rasittaa tulevina vuosikymmeninä väestönrakenteen vanheneminen. Ikärakenteen muutos heikentää julkista taloutta kahta kautta; ikääntyvien määrän kasvu lisää julkisia menoja, kuten eläkkeitä sekä hoito- ja hoivamenoja, ja työikäisen väestön määrän supistuminen vähentää puolestaan talouden kasvupotentiaalia ja sitä kautta veropohjan kasvua. Huoltosuhdetta heikentää erityisesti suurten ikäluokkien siirtyminen pois työelämästä sekä jatkuva eliniän nousu. Toisaalta maahanmuutto ja ikääntyvien työvoimaosuuksien nousu ovat hidastaneet huoltosuhteen heikkenemistä.

Valtiovarainministeriö päivitti kertomusvuonna arvioitaan julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyydestä. Ikäsidonnaisten menojen arvioinnissa käytettiin Sosiaali- ja terveysministeriössä kehitettyä SOME-mallia. Laskelman taustaoletuksina käytettiin tilastoja julkisen talouden menoista ikäryhmittäin ja tilastokeskuksen vuoden 2009 väestöennustetta. Muilta osin laskelmien taustalla olevat kokonaistaloudelliset oletukset olivat EU-ikääntymistyöryhmän vuonna 2009 valmistuneen ikääntymisraportin oletusten kaltaisia.

Laskelmien mukaan ikäsidonnaisten menojen arvioidaan kasvavan 4,4 prosenttiyksikköä suhteessa BKT:n vuodesta 2010 vuoteen 2060. Eläkemenot kasvavat nopeasti jo 2010-luvulla kun puolestaan terveydenhoitomenot ja pitkäaikaishoidon menot kasvavat voimakkaasti 2020-luvulta eteenpäin. Taantuman ja ikäsidonnaisten menojen tulevan kasvun myötä julkiseen talouteen on syntynyt kestävyysvaje, jonka suuruudeksi arvioitiin 5 % bruttokansantuotteesta.

Kestävyysvajeen umpeen kurominen edellyttää sekä päätösperäistä finanssipolitiikan kiristämistä että pidemmällä aikavälillä vaikuttavia rakenneuudistuksia. Kestävyyslaskelmien yhteydessä tehty herkkyyslaskelma osoitti, että keskimääräisen työuran piteneminen yhdellä vuodella pienentäisi kestävyysvajetta yhdellä prosenttiyksiköllä. Työurien pidentämisen vaikutukset kestävyyteen tulevat kahta kautta; verotulojen kasvusta sekä sosiaalietuusmenojen vähenemisestä. Myös talouskasvun edellytysten vahvistaminen sekä erityisesti julkisen palvelutuotannon tehostamistoimet parantavat julkisen talouden kestävyyttä.

Veropolitiikka

Vanhasen II hallituksen ohjelmassa veropolitiikan keskeisiä tavoitteita olivat työllisyyden ja yrittäjyyden edistäminen, verotuksen oikeudenmukaisuuden lisääminen, ympäristönäkökohtien painottaminen sekä harmaan talouden torjuminen.

Vuonna 2011 veropolitiikan painopiste oli julkisen talouden tasapainon turvaamisessa sekä talouskasvun tukemisessa. Verotuksen painopisteen siirtämistä työn verotuksesta kulutuksen verotukseen jatkettiin. Energiaverotusta uudistettiin ympäristönäkökohtia painottaen. Ansiotulojen verotusta muutettiin siten, että ansiotason ja palkansaajamaksujen

nousu ei keskimäärin kiristänyt työn verotusta. Eläketulon verotusta kevennettiin siten, että eläketulon veroaste on korkeintaan vastaavan palkkatulon veroasteen tasolla. Pienituloisten ostovoiman turvaamiseksi korotettiin kunnallisverotuksen perusvähennystä.

Vuoden 2011 alussa energiaveroja korotettiin työnantajan kansaneläkemaksun poistamisesta aiheutuvien verotuottomenetysten korvaamiseksi. Tavoitteena oli lisätä energiaveron tuottoa noin 730 milj. euroa ja korotus koski muita kuin liikenteen polttoaineita. Energiaverotuksessa siirryttiin samalla ympäristöohjausta korostavaan energiasisältöön ja hiilidioksidipäästöihin perustuvaan verotukseen kaikkien polttoaineiden osalta. Liikennepolttoaineiden verotasoissa otettiin lisäksi huomioon terveydelle haitalliset lähipäästöt. Osana energiaverouudistusta tehtiin dieselpolttoaineen osalta päätös vuoden 2012 alussa voimaan astuvasta verokorotuksesta, jonka yhteydessä muista kuin bensiinikäyttöisistä henkilöautoista kannettavaa ajoneuvoveron käyttövoimaveroa alennettiin vastaavasti. Turpeelle asetettiin vero, jota korotetaan asteittain vuosina 2013 ja 2015. Maakaasun veronkorotus tulee täysimääräisenä voimaan asteittain vuosina 2013 ja 2015.

Makeisille ja jäätelölle otettiin käyttöön valmistevero ja virvoitusjuomien veroa korotettiin, minkä odotettiin lisäävän verotuottoa 100 milj. euroa. Myös jäteveroa uudistettiin ja verotasoa korotettiin.

Arvonlisäverotuksessa eräisiin työvoimavaltaisiin palvelualoihin sovellettua alennetun arvonlisäverokannan kokeilua jatkettiin vuonna 2011. Kokeilu alkoi vuonna 2007 ja päättyi vuoden 2011 lopussa. Rakennusalan käännetty verovelvollisuus tuli voimaan huhtikuussa 2011, minkä arvioidaan lisänneen verotuottoa 50 milj. euroa v. 2011.

Julkisen talouden rakenteiden kehitys ja rakennepolitiikkaan liittyviä näkökohtia

Yhteispalvelujen kehittäminen

Yhteispalvelun kehittämistä jatkettiin palveluntuottajien yhteistyönä. Hallituksen tavoitteena on luoda koko maan kattava yhteispalvelupisteiden verkosto. Suomessa on jo lähes 200 yhteispalvelupistettä. Helmikuussa 2011 valmistuneen valtakunnallisen toimintasuunnitelman mukaan tavoitteena on lisätä yhteispalvelupisteiden lukumäärää ja olemassa olevien yhteispalvelupisteiden palveluvalikoimia. Toimintasuunnitelmassa huomioitiin julkisen sektorin palvelujen lisäksi myös kolmannen sektorin toimijat ja paikalliset yritykset.

Kunnissa, joissa ollaan lakkauttamassa olemassa olevaa palvelupistettä, on aina käytävä palvelutuottajien kesken neuvottelut, joiden tavoitteena on korvata lakkaavat palvelut yhteispalvelulla. Valtion paikallishallinnon ja palveluiden yhteistyöryhmä koordinoi ministeriöiden, Kansaneläkelaitoksen ja Suomen kuntaliiton toimenpiteitä toimintasuunnitelman toteuttamiseksi.

Yhteispalvelun palveluvalikoiman laajentamiseen liittyy olennaisesti myös SADe-ohjelman Etäpalveluhanke. Pilottikohteiksi valituissa yhteispalvelupisteissä otetaan vuoden 2012 alkupuolella käyttöön julkisen hallinnon yhteinen etäpalvelu.

Alueellistaminen

Alueellistamista jatkettiin hallitusohjelman ja hallituksen tavoitteiden mukaisesti. Vuoden 2001 alusta vuoden 2011 loppuun mennessä oli toteutettuja, päätettyjä ja suunniteltuja alueellistamisia pääkaupunkiseudulta muualle maahan yhteensä noin 4 250 työpaikkaa. Näistä toteutettuja oli noin 3 550, päätettyjä noin 400 ja suunniteltuja noin 300 työpaikkaa. Lisäksi pääkaupunkiseudun ulkopuolella alueiden välisenä työpaikkasiirtymänä sijoituspaikkakunnille on siirtynyt noin 1 000 työpaikkaa.

Maistraattien toimialueiden laajentaminen

Valtioneuvosto vahvisti 10.3.2011 maistraattien toimialueita koskevan asetuksen, jonka perusteella maistraattien määrä väheni 24 maistraatista 11 maistraattiin vuoden 2012 alusta. Maistraatteja yhdistämällä on pyritty muodostamaan toiminnallisia kokonaisuuksia, jotka mahdollistavat entistä laajemmilla toimialueilla ja suuremmissa maistraateissa toimintojen järjestämisen ja resurssien käytön tehokkuutta ja tuottavuutta parantavalla tavalla. Henkilöstön on helpompi erikoistua ja hakeutua vaativampiin tehtäviin. Hallintotehtäviä keskittämällä on myös mahdollista saada henkilöstösäästöjä.

Paras ja kuntauudistus

Kansantalouden kannalta kunnat ja kuntayhtymät ovat avainasemassa tuottavuushyötyjen aikaansaamisessa. Kuntasektorin vastuulla olevien peruspalveluiden tuotantoa on pyritty tehostamaan kunta- ja palvelurakennehankkeella. Kunta- ja palvelurakenneuudistuksen keskeinen tavoite on ollut luoda edellytyksiä toimiville ja tuottavasti järjestetyille kuntapalveluille. Uudistuksen tavoitteena on ollut ns. Paras-puitelain mukaan kuntien toiminnan tuottavuuden parantaminen sekä kuntien palvelutuotannon ja -toiminnan tehostaminen.

Muutokset lakiin koskien kunta- ja palvelurakenneuudistusta tulivat voimaan toukokuussa 2011. Lakimuutoksella säädettiin valtioneuvostolle toimivalta velvoittaa kunta yhteistoimintaan sekä tarkennettiin lain sosiaalihuollon tehtävien siirto kattamaan kaikki muut palvelut paitsi lasten päivähoito ja yksityisen kotihoidon tuki. Lakimuutoksen tarve perustui siihen, että kolmasosa kunnista ei ollut tehnyt päätöksiä, joiden myötä ne täyttäisivät puitelain mukaiset velvoitteet koskien laissa sosiaali- ja terveydenhuollolle asetettua väestöpohjaa. Lisäksi nähtiin tarpeelliseksi perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon integraation vahvistaminen erityisesti perustetuilla yhteistoiminta-alueilla. Puitelaki on voimassa vuoden 2012 loppuun, ja sen yhteistoimintavelvoitteet lakimuutoksen myötä 2014 loppuun.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelman mukaan hallitus toteuttaa koko maan laajuisen kuntauudistuksen, jonka tavoitteena on vahvoihin peruskuntiin pohjautuva elinvoimainen kuntarakenne. Vahva peruskunta muodostuu luonnollisista työssäkäyntialueista ja on riittävän suuri pystyäkseen itsenäisesti vastaamaan peruspalveluista vaativaa erikoissairaanhoitoa ja vaativia sosiaalihuollon palveluja lukuun ottamatta. Vahva peruskunta kykenee tulokselliseen elinkeinopolitiikkaan ja kehittämistyöhön sekä voi tehokkaasti vastata yhdyskuntarakenteiden hajautumiskehitykseen.

Hallitus käynnisti kuntauudistusta koskevat toimenpiteet syyskuussa 2011. Kunnallishallinnon rakennetyöryhmän tehtävänä oli valmistella kuntauudistuksen toteuttamista hallitusohjelmassa esitettyjen linjausten mukaisesti ja laatia hallitusohjelmassa tarkoitettu selvitys kullekin alueelle tarkoituksenmukaisesta kunta- ja palvelurakenteesta. Työryhmän tuli toimeksiantonsa mukaan laatia esityksensä kuntauudistuksen kriteereistä siten, että niiden pohjalta hallitus voi määritellä kuntauudistuksen tarkemmat kriteerit ja etenemisen sekä niiden pohjalta voidaan valmistella hallituksen esitys tulevaksi kunnallishallinnon rakennelaiksi. Kuntauudistusesitys tuli laatia myös karttamuotoisena. Työryhmän toimikausi päättyi 31.1.2012.

Hallituksen käynnistämän kuntauudistuksen myötä ei syksyllä 2011 nähty tarkoituksenmukaiseksi Paras-puitelakimuutoksen mahdollistamaa valtioneuvoston toimivallan käyttöä, sillä se olisi voinut johtaa kuntien kannalta väliaikaisratkaisuihin, joista ei välttämättä luontevasti päästäisi hallituksen kuntauudistuksella tavoittelemiin uusiin rakenteisiin. Päällekkäisten uudistusten valmistelua ei nähty kuntakentän kannalta hyvänä ratkaisuna.

Kuntatalouden kehitys

Helmikuun 2012 tilinpäätösarvioiden perusteella kuntien talous heikkeni vuonna 2011. Kuntien vuosikate oli 2,12 mrd. euroa ja se riitti kattamaan poistot (1,71 mrd. euroa), mutta ei nettoinvestointeja (2,69 mrd. euroa). Kuntien vuosikate heikkeni noin 340 milj. euroa vuodesta 2010. Toimintakate kasvoi 5,2 % (edellisvuoden kasvu oli noin 2,8 %) ja verorahoitus (verotulot ja valtionosuudet) 3,8 %. Euromääräisesti verorahoitus väheni noin 236 milj. euroa toimintakatetta vähemmän, mikä selittää vuosikatteen heikkenemisen. Verotulojen kasvu oli 3,9 % ja valtionosuuksien kasvu oli 3,7 %.

Kuntien lainakanta kasvoi noin 740 milj. euroa yhteensä 11,2 mrd. euroon. Edellisvuonna kasvua oli noin 680 milj. euroa. Lainakanta ylitti maan keskiarvon (2 095 euroa/as.) 119 kunnassa, kun vuonna 2010 tällaisia kuntia oli 134. Kuntien rahavarat vähenivät noin 4 milj. euroa. Kuntien nettovelan (lainakanta - rahavarat) kasvu oli 0,78 mrd. euroa.

Kuntatalouden taloudellisen tilanteen muutosta kuvaa myös negatiivisen vuosikatteen kuntien määrän kasvu edellisvuoteen verrattuna. Negatiivisen vuosikatteen kuntia oli 21 kappaletta, kun niitä oli 7 vuonna 2010 ja 29 vuonna 2009. Yhteenlaskettu negatiivinen vuosikate oli -10,0 milj. euroa, kun se vuonna 2009 oli -1,5 milj. euroa. Vuosikate ei riittänyt kattamaan poistoja yhteensä 123 kunnassa, kun edellisvuonna määrä oli 54. Vuosikate-poistot-mittarilla yli 60 % kuntien talouksista oli tasapainossa.

Erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevien kuntien mukaiseen arviointimenettelyyn tullee vuosien 2010 ja 2011 tilinpäätöstietojen perusteella yksi kunta, kunnan tai kuntien nimet tarkentuvat ennakollisten tilinpäätöstietojen pohjalta kesäkuussa 2012.

Tuloveroprosentti nousi 181 kunnassa vuonna 2010, 49 kunnassa vuonna 2011 ja 91 kunnassa vuodelle 2012. Kuntien keskimääräinen kunnallistuloveroprosentti nousi 0,19 prosenttiyksiköllä vuodesta 2010 ja vuodesta 2011 0,09 prosenttiyksiköllä ollen 19,25 %.

Suomen sitoumukset Euroopan unionissa ja Suomen saamat suositukset

Eurooppa-neuvosto päätti kesäkuussa 2010 uudesta talous- ja työllisyysstrategiasta. Eurooppa 2020 -strategiassa asetetaan koko EU:ta koskevat tavoitteet työllisyydelle, tutkimus- ja kehitysmenoille, ilmastopolitiikalle, koulutukselle ja köyhyyden poistamiselle. Näiden yleistavoitteiden perusteella jäsenmaiden tuli asettaa vastaavat kansalliset tavoitteet.

Suomi asetti vuonna 2011 vuoteen 2020 ulottuvat tavoitteet; 20—64-vuotiaiden työllisyysaste nostetaan 78 prosenttiin, tutkimus- ja kehitysmenojen tavoitetaso on 4 prosentissa bruttokansantuotteesta, EU:ssa sovitut ilmasto- ja energiatavoitteet saavutetaan, korkeakoulututkinnon suorittaneiden 30—34-vuotiaiden osuus nostetaan 42 prosenttiin ja koulupudokkaiden osuus alennetaan 8 prosenttiin sekä köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien määrää vähennetään. Suomen kansalliset tavoitteet ylittävät EU:ssa asetetut yleistavoitteet.

Vuoden 2011 Eurooppa 2020 -ohjelman ja vuosien 2011—2014 vakausohjelman perusteella neuvosto suositti 12.7.2011 Suomea toteuttamaan vuosina 2011—2012 seuraavat toimenpiteet:

1. Jatkamaan julkisen talouden vakauttamista käyttäen tässä yhteydessä kaikki ennakoimattomat tulot alijäämän supistamiseen ja toteuttamaan samalla lisätoimenpiteitä pitääkseen julkisen talouden rahoitusaseman keskipitkän aikavälin tavoitteen yläpuolella;
2. Toteuttamaan lisätoimenpiteitä, mukaan lukien rakenteita koskevat muutokset, tuottavuuden parantamiseksi ja kustannussäästöjen saavuttamiseksi julkisten palvelujen tarjonnassa, jotta väestön ikääntymisen aiheuttamiin haasteisiin voitaisiin vastata;
3. Kohdistamaan aktiiviset työmarkkinatoimenpiteet paremmin pitkäaikaistyöttömiin ja nuoriin;
4. Toteuttamaan toimenpiteitä parantaakseen iäkkäämpien työntekijöiden työllistettävyyttä ja heidän osallistumistaan elinikäiseen oppimiseen; toteuttamaan lisätoimenpiteitä, joilla vähennetään varhaista työmarkkinoilta poistumista, ja harkitsemaan lainsäädäntöön perustuvien eläkeikien ja elinajanodotteen välistä yhteyttä;
5. Toteuttamaan lisätoimenpiteitä, joilla palvelusektoria avataan lisää kilpailulle uudistamalla sääntelyä ja poistamalla rajoituksia, jotta uusien yritysten pääsyä palvelumarkkinoille saataisiin helpotettua erityisesti vähittäiskaupan alalla.

Julkisen palvelutuotannon ja hallinnon tuottavuuden kehitys

Hidastuvan talouskasvun ja väestön ikääntymisen aiheuttamien menopaineiden vuoksi tuloksellisuuden ja tuottavuuden parantaminen on avainasemassa, kun halutaan turvata julkisen talouden kestävyys.

Valtion virastojen ja laitosten kokonaistuottavuus parani vuonna 2010 Tilastokeskuksen Valtion tuottavuustilaston mukaan 2,2 %. Työn tuottavuus parani 3,4 % ja kokonaistuottavuus 2,2 %. Työn tuottavuus on kasvanut yhtäjaksoisesti vuodesta 2005 lähtien vuoden 2009 pientä notkahdusta lukuun ottamatta.

KUVIO 1. Valtion virastojen ja laitosten tuottavuuskehitys, % edellisvuodesta

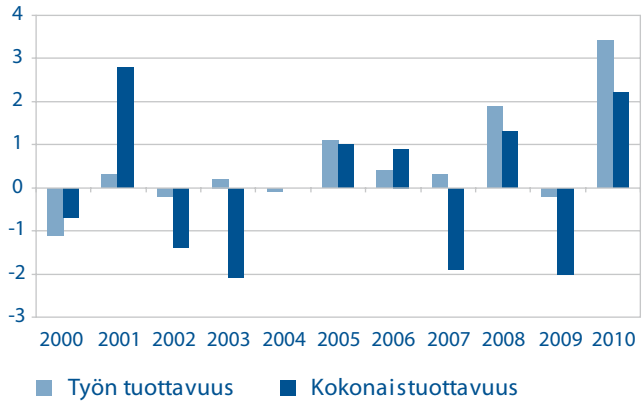

Lähde: Valtion tuottavuustilasto 2010. Tilastokeskus

Vuoden 2010 tilastossa ei ole mukana yliopistoja, jotka poistuivat valtiosektorista vuoden 2010 alussa. Näin ollen aikasarja ei ole täysin vertailukelpoinen aikaisempien vuosien kanssa.

Näkyvin muutos vuonna 2010 oli, että kokonaispanos kääntyi laskuun. Myös työpanoksen lasku oli merkittävää. Tuotoksen volyymi laski 0,75 %, mutta koska sekä työpanos että kokonaispanos laskivat tätä enemmän, nousi sekä työn tuottavuus että kokonaistuottavuus.

Kuntien ja kuntayhtymien koulutuksen ja terveydenhuoltopalveluiden kokonaistuottavuus heikkeni Tilastokeskuksen Kuntien tuottavuustilaston mukaan vuonna 2010. Koulutuksen kokonaistuottavuus heikkeni prosentin ja terveydenhuoltopalvelujen 1,3 %. Sosiaalipalvelujen tuottavuuskehitystä koskevia tietoja Tilastokeskus ei ole voinut julkaista, koska lähdetilastot eivät mahdollista muutosten riittävän tarkkaa käsittelyä kansantalouden tilinpidossa.

Julkisen palvelutuotannon tuottavuuskehityksen heikkeneminen johtuu monista syistä ja sen mittaamiseen sisältyy epävarmuutta. Markkinoilla tuotetuissa hyödykkeissä hintojen oletetaan heijastavan laatua. Tilastokeskuksen julkishallintoa koskevissa tuottavuustilastoissa laadunkäsite on rajattu koskemaan vain osaa laaduksi ymmärrettyjä ominaisuuksia eli niin sanottuja teknisen tuotoksen ominaisuuksia. Tuottavuustilastointi antaa kuitenkin tietoa tuottavuuskehityksen olennaisista pääpiirteistä. Tuottavuustilastot ovat käytettävissä vuoden viiveellä.

Julkishallinnossa työskentelee neljännes työllisestä työvoimasta. Henkilöstömenot ovat suurin menoerä. Julkisen hallinnon työvoimasta kolme neljäsosaa on kuntien palveluksessa. Valtion budjettitalouden piirissä työskenteli vuonna vuoden lopussa 85 100 henkilöä (86 400 v. 2010) ja liikelaitosten palveluksessa 2 000 henkilöä. Kunta-alalla työskentelee noin 436 000 henkilöä (460 000 v. 2010). Suurten ikäluokkien eläkkeelle jääminen antaa ainutkertaiset mahdollisuudet palvelu- ja hallintorakenteiden ohella myös tehtävä- ja henkilöstörakenteiden uudistamiseen. Muutokset ovat toteutettavissa hyvää henkilöstöpolitiikkaa noudattaen.

KUVIO 2. Kuntien ja kuntayhtymien koulutuksen, terveydenhuolto-palveluiden ja sosiaalipalveluiden kokonaistuottavuuden kehitys vuosina 2002—2010 (2002=100)

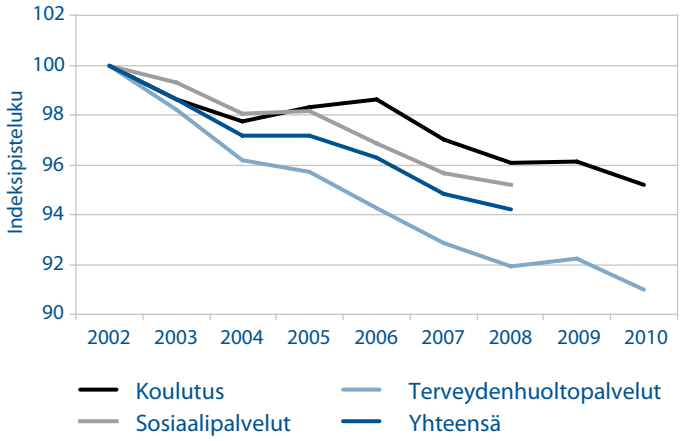

Lähde: Kuntien ja kuntayhtymien tuottavuustilasto 2010. Tilastokeskus.

Valtion tuottavuusohjelma ja Vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelma

Valtionhallinnossa on toteutettu tuottavuushankkeita ja muita toimenpiteitä siten, että valtion henkilötyövuosimäärä on vuodesta 2005 vuoteen 2011 mennessä vähentynyt yhteensä noin 7 000 henkilötyövuodella yliopistouudistus pois lukien. Kun huomioidaan julkisen sektorin sisäisten tehtäväsiirtojen vaikutukset, vähentyminen on noin 7 900 henkilötyövuotta. Valtion tuottavuusohjelmalle asetetut tavoitteet olivat ilman yliopistoja ja harjoittelukouluja 8 564 henkilötyövuoden vähentyminen vuoteen 2011 mennessä sekä 4 800 henkilötyövuoden vähentyminen vuoteen 2015 mennessä.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelman mukaisesti valtion tuottavuusohjelma korvattiin vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelmalla, jonka avulla haetaan valtionhallinnon sisäisin toimin keinoja vastata julkisen talouden kestävyysvajeen supistamistarpeeseen sekä työmarkkinoiden muutokseen. Toimintojen tehokkuuden lisäämiselle asetetut tavoitteet säilytettiin taloudelliselta kokonaisvaikutukseltaan ennallaan. Tuottavuuden ja tehokkuuden ohella tarkastellaan palveluiden saatavuutta, laatua ja vaikuttavuutta. Ohjelmassa painotetaan erityisesti henkilöstön osaamisen kehittämistä, vaikutusmahdollisuuksia omaan työhönsä, työkykyä tukevaa toimintaa sekä johtamisen ja esimiestyön merkitystä tuloksellisen toiminnan edellytyksinä.

Kuntatuottavuus ja tuloksellisuus

Tuottavuusohjelmatyötä 20 suurimman kaupungin kanssa jatkettiin. Valtiovarainministeriön asettaman työryhmän johdolla on muun muassa koordinoitu ja arvioitu kaupunkien tuottavuusohjelmatyötä, laadittu opas kuntien ja kuntayhtymien tuottavuustyön tueksi, kehitetty kaupunkien yhteisiä tuottavuusmittareita sekä järjestetty yhteisiä tuottavuustilaisuuksia.

Työryhmän yhtenä tehtävänä oli valmistella kuntasektoria koskevat valtakunnalliset tuottavuustavoitteet. Tavoitteiden valmistelussa pidettiin keskeisenä kuntien ja kuntayhtymien merkitystä kestävyysvajeen umpeen kuromisessa ja varautumisessa väestön ikääntymisen aiheuttamaan palvelutarpeen kasvuun sekä työvoiman tarjonnan supistumiseen. Tavoitteiden asettamiseen vaikutti käytettävissä oleva tietoaines. Eräiden palvelujen taloudellisuudesta ja tuottavuudesta ei ole saatavissa tietoja.

Peruspalveluohjelman ministeriryhmä hyväksyi keväällä 2011 valtakunnalliset tuottavuustavoitteet. Valtakunnallisiksi tuottavuustavoitteiksi hyväksyttiin toimintamenojen vuotuinen 0,4 prosentin reaalikasvu olettaen, että kuntien tehtävät pysyvät samana kuin vuonna 2010. Koulutus-, terveys- ja sosiaalipalveluja koskevat tavoitteet koostuvat kokonaisuudesta, joka sisältää palvelun kokonaistuottavuuden, käyttökustannukset suhteessa palvelun piiriin kuuluvaan ikäryhmään sekä laatua ja vaikuttavuutta kuvaavista kehysindikaattoreista. Kokonaisarvio kuntasektorin tuottavuuskehityksestä ja asetettujen tavoitteiden toteutumisesta tehdään vuosittain peruspalveluohjelmamenettelyssä.

Kuntien ja kuntayhtymien toimintamenot kasvoivat 4,2 % vuonna 2010. Reaalinen kasvu oli 2,1 %. Kuntien tehtävät lisääntyivät vuonna 2010 sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä opetuspalvelujen kehittämisen takia. Peruspalvelubudjetin 2010 mukaan kuntien menot lisääntyivät valtion talousarvion mukaan 62 milj. euroa vuodesta 2009. Tehtävälisäyksistä taloudellisesti merkittävimmät olivat vammaislainsäädännön toteuttamiseen liittyvä vammaisten henkilökohtaisen avun kehittäminen, opiskelijaterveydenhuollon ja neuvolapalvelujen kehittäminen sekä perusopetuksen laadun kehittäminen. Kuntien ja valtion välillä tehtiin tehtäväsiirtoja, jotka vähensivät kuntien toimintamenoja 30 milj. euroa. Kuntien toimintamenoihin vaikutti myös kuntatyönantajan kansaneläkemaksusta luopuminen.

Koulutuksen käyttömenojen reaalikehitys on 2000-luvulla ollut suhteellisen tasaista. Vuosien 2008—2009 välillä käyttömenojen reaalikehitys on opiskelijamääräkehityksen mukaisesti kääntynyt laskevaksi kaikilla muilla koulutusasteilla paitsi ammatillisessa koulutuksessa. Koulutuksen kokonaistuottavuus on laskenut vuodesta 2007 lähtien noin puoli prosenttia ja heikkeni vuonna 2010 prosenttiyksikön. Yleisten kirjastojen kustannuskehitys on ollut jonkin verran alempaa kuin kuntasektorin keskimääräinen kustannuskehitys. Kirjastojen henkilötyövuosien kokonaismäärä on hienoisesti laskenut, mutta samanaikaisesti kirjasto- ja tietopalveluja on monipuolistettu.

Koulutuspalvelujen kehysindikaattorit ovat kehittyneet suotuisasti. Perusopetuksen ryhmäkoot ovat pienentyneet ja opettajien muodollinen kelpoisuus on parantunut. Perusopetuksesta nopea siirtyminen jatko-opintoihin on hieman heikentynyt. Myös lukioissa ryhmäkokoja on kyetty pienentämään ja opettajien muodollista kelpoisuutta parantamaan. Lukiossa koulutuksen läpäisy on parantunut. Koulutuksen jälkeisiin jatko-opintoihin siirtymisessä ei ole tapahtunut suuria muutoksia. Ammatillisen koulutuksen läpäisy on parantunut. Opintojen jälkeinen työllistyminen on jonkin verran heikentynyt, mitä ainakin osittain selittää työllisyystilanteen heikentyminen.

OECD-vertailun mukaan terveydenhuollon kokonaismenojen osuus bruttokansantuotteesta oli vuonna 2009 Suomessa 9,2 %, kun vertailumaissa vastaava osuus oli keskimäärin 9,6 %. Terveydenhuollon ostovoimapariteetilla korjatut kokonaismenot asukasta kohti olivat pienemmät kuin muissa Pohjoismaissa. Erikoissairaanhoidon asukaskohtai-

set nettokustannukset vaihtelevat merkittävästi kunnittain; maksimiarvo oli 1 453 euroa ja minimiarvo 705 euroa vuonna 2010. Suureen vaihteluväliin vaikuttavat palvelujen erilaiset järjestämistavat, ikärakenne sekä vuosittainen satunnaisvaihtelu. Asukaskohtaiset nettomenot kasvoivat 2 % vuodesta 2009 vuoteen 2010.

Terveyspalvelujen kokonaistuottavuus on heikentynyt vuodesta 2000 lähtien lukuun ottamatta vuotta 2009, jolloin kokonaistuottavuus parani. Vuonna 2010 kokonaistuottavuus heikkeni 1,3 %. Sairaaloiden ja somaattisen erikoissairaanhoidon sairaaloiden tuottavuus on laskenut 2 % vuosien 2006—2010 välillä. Tuottavuuskehitys vaihtelee, yliopistosairaaloiden tuottavuus on pysynyt samalla tasolla, mutta keskussairaaloiden ja muiden sairaaloiden tuottavuus on heikentynyt. Sairaaloiden episodeilla mitattu kokonaistuotanto on noussut 6 % 2006—2010 ja vastaavana aikana deflatoidut kustannukset ovat nousseet 8 %.

Perusterveydenhuollon palvelujen saatavuudessa on ajoittain ongelmia yhteydensaannissa ja tilanne on pysynyt samana viime vuodet. Erikoissairaanhoidon vaikuttavuus on selvästi parantunut viime vuosina.

Sosiaalipalvelujen kokonaistuottavuus on heikentynyt vuosina 2002—2008. Tilastokeskus ei ole pystynyt tuottamaan sosiaalipalvelujen kokonaistuottavuutta koskevaa tilastoa vuoden 2008 jälkeen. Sosiaalipalveluissa käyttökustannukset kasvoivat reaalisesti vuodesta 2008 vuoteen 2010 kotipalveluissa, lastensuojelussa ja päivähoidossa. Vanhusten laitoshoidon ja vammaisten laitospalvelujen kustannukset alenivat vuodesta 2008 vuoteen 2010.

Päivähoidon kokonaiskustannukset ovat nousseet viime vuosina merkittävästi. Päivähoidossa kehysindikaattorit ovat kehittyneet positiivisesti, missä lähes kaikissa kunnissa on laadittu kuntakohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat sekä lapsikohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat. Varhaiskasvatuksen palvelujen tuottavuudesta ei ole käytettävissä tietoja.

Vanhusten palvelutarpeen arviointia koskevaan kyselyyn vastanneiden kuntien mukaan kunnat ovat pystyneet tekemään palvelutarpeen arvioinnin määräajassa. Vanhuspalvelujen kotihoidolle laatusuosituksessa asetettu tavoite, jonka mukaan säännöllistä kotihoitoa saisi 13—14 % 75 vuotta täyttäneistä, ei ole toteutunut. Vuonna 2010 säännöllisen kotihoidon piirissä oli 11,9 % ikäryhmästä. Suosituksen mukaan tehostetun palveluasumisen piirissä tulisi olla 5—6 % ikäluokasta vuonna 2012. Vuonna 2010 tehostetun palveluasumisen piirissä oli 5,6 % 75 vuotta täyttäneiden ikäryhmästä. Vanhainkodeissa ja terveyskeskusten vuodeosastoilla asuvien osuus 75 vuotta täyttäneistä on vähentynyt, mutta laatusuosituksen tavoitteeseen 3 prosentin väestöosuuteen ei ole päästy.

Julkisten palveluiden laatubarometri ja verkkopalvelut 2011

Kansalaiset antavat pääsääntöisesti hyvän yleisarvosanan julkisten palvelujen laadusta. Kansalaisten tyytyväisyyttä julkisiin palveluihin ja palvelutottumuksissa ja -odotuksissa tapahtuvia muutoksia on seurattu vuodesta 2003 lähtien Julkisten palveluiden laatubarometrin avulla. Arvioitavia aihealueita ovat päiväkoti, peruskoulu, kirjasto, kunnalliset terveyspalvelut, terveyskeskuksen päivystyspalvelut, poliisi, henkilöverotus ja taajamien ulkopuoliset päätiet. Tutkimukseen yhdistettiin vuonna 2011 kysymyksiä julkishallinnon verkkopalveluista ja asiointikanavista.

Kansalaisten tyytyväisyys julkisiin palveluihin on yleisesti ottaen säilynyt korkealla tasolla vuodesta toiseen. Tyytymättömyys asioinnin sujuvuuteen, odotus- ja jonotusaikoihin sekä yhteyden saamiseen puhelimitse on kuitenkin kasvanut yksittäisten palvelujen kohdalla. Vertailtaessa palvelujen osatekijöitä, tyytymättömimpiä oltiin vastaanottoajan ja yhteyden saamiseen kunnallisiin terveyspalveluihin. Myös tyytyväisyys poliisin palveluihin on vähentynyt viime vuosien aikana. Tyytyväisimpiä oltiin peruskoulun, päiväkotien ja kirjastojen palvelujen useisiin osatekijöihin.

Internetin suosio asioinnissa on kasvanut tasaisesti ja puhelimitse tapahtuvan asioinnin merkitys on vastaavasti vähentynyt. Kansalaiset toivovat, että viranomaisten kanssa voisi asioida useamman kanavan kautta.

Kestävä tuottavuus ja innovaatiokyvykkyys

Kestävän tuottavuuden perustan muodostaa innovaatiokyvykkyys eli organisaatioiden ja ihmisten kyky tuottaa ideoita ja jalostaa niitä tuottavuutta ja tuloksellisuutta parantaviksi innovaatioiksi. Ministeriöt ovat avainasemassa tuottavuutta parantavien innovaatioiden edistäjinä ja mahdollistajina. Valtiovarainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö sekä liikenne- ja viestintäministeriö toteuttivat yhteisen hankkeen, jossa paneuduttiin erityisesti ministeriöiden innovaatiokyvykkyyden parantamiseen sekä ideoiden jalostamisen edellytyksiin ja käytännön toimintatapoihin.

Innovaatioiden tuottaminen ja mahdollistaminen edellyttävät hallinnolta uudenlaisen roolin omaksumista. Uusi rooli tarkoittaa, että julkishallinto määrittelee uudella tavalla suhteensa asiakkaisiin, asiantuntijuuteen ja johtamiseen. Kaikkien näiden tulee heijastua ohjausjärjestelmään eli siihen, mille asioille asetetaan tavoitteita ja miten niiden toteutumista arvioidaan.

2 Valtiontalouden tila

2.1 Verotulot ja niiden analyysi

Verotulot

Valtion budjettitalouteen kertyi verotuloja 36 316 milj. euroa v. 2011, mikä oli 13 % edellisvuotta enemmän. Vuonna 2010 verotulot kasvoivat 2 %. Verotulojen kasvuun vaikutti veropohjien vahvistuminen talouskasvun myötä mutta myös veroperusteisiin tehdyt muutokset. Veroperustemuutoksista suurin vaikutus oli energiaveron korotuksella, mutta myös vuoden 2010 heinäkuussa tehty arvonlisäverokantojen korotus kasvatti verotuloja merkittävästi vielä vuonna 2011.

Ansio- ja pääomatuloverojen kertymä kasvoi 18 % edellisvuodesta. Veropohjasta palkkatulot ja eläketulot kasvoivat noin 5 %. Pääomatulojen kasvuksi arvioidaan noin 6 % vuonna 2011. Lopullinen tieto pääomatulojen toteutumasta saadaan kuitenkin vasta verotuksen valmistuttua syksyllä 2012. Pääomatulot kuitenkin kasvoivat vuonna 2010 runsaat 16 %, ja verovuodelta 2010 maksettavat ennakontäydennysmaksut ja jäännösverot kasvattivat vuoden 2011 kertymää.

Valtion verokertymän muutokseen vaikuttivat osaltaan veronsaajien jako-osuuksien oikaisut. Vuoden 2011 kertymää kasvatti verovuotta 2010 koskenut jako-osuuksien oikaisu vuoden 2010 verotuksen valmistuttua.

Myös veroperustemuutokset osaltaan alensivat ansio- ja pääomatuloverojen kertymää. Ansiotuloverotukseen tehdyillä muutoksilla kompensoitiin ansiotason nousun ja palkansaajamaksujen korotusten verotusta kiristävää vaikutusta. Lisäksi eläketulojen verotusta kevennettiin siten, että eläketulon veroaste ei ole vastaavan suuruisen palkkatulon veroastetta korkeampi. Yhteensä näiden muutosten arvioitiin alentavan valtion tuloverokertymää 275 milj. euroa vuonna 2011.

Valtion yhteisöveron tuotto kasvoi 14 % vuoteen 2010 verrattuna. Vuonna 2010 kasvu oli tätäkin nopeampaa yritysten kannattavuuden ja verotuoton toivuttua vuoden 2009 poikkeuksellisen alhaiselta tasoltaan. Kunnille sovellettiin 10 prosenttiyksiköllä ja seurakunnille 0,8 prosenttiyksiköllä korotettua yhteisövero-osuutta vuosina 2009—2011. Valtion jako-osuus oli vastaavasti alennettu.

Korkotulojen lähdeveron tuotto pysyi noin 200 milj. euron tasolla vuonna 2011 matalana pysyneen korkotason johdosta. Kotitalouksien talletusten keskikorko oli vuonna 2011 keskimäärin 0,97 %, kun se oli 0,86 % edellisvuonna ja 0,80 % vuonna 2009. Talletuskanta kasvoi 5,6 % vuonna 2011.

Arvonlisäveron osuus budjettitalouden verokertymästä oli runsaat 40 %. Sitä kertyi yhteensä 15 166 milj. euroa. Verotuotto kasvoi 11 % edellisvuodesta. Yksityinen kulutuskysyntä kasvoi ennakoitua enemmän, 6,6 %, ja arvonlisäveron veropohja 7,6 %. Kaikkia arvonlisäveroprosentteja korotettiin prosenttiyksiköllä 1.7.2010 lukien ja samalla ravintolaruuan arvonlisäverokanta alennettiin elintarvikkeiden tasolle. Yhteensä muutoksen arvioitiin lisäävän verotuottoa 300 milj. euroa vuonna 2011 edellisvuoteen verrattuna. Lisäksi rakennusalan käännetty verovelvollisuus tuli voimaan huhtikuussa 2011, minkä arvioidaan lisänneen verotuottoa 50 milj. euroa v. 2011.

Tupakkaveroa kertyi 739 milj. euroa eli lähes 6 % edellisvuotta enemmän. Verotettujen savukkeiden määrä oli 1,7 % suurempi kuin vuonna 2011, vastoin ennakoitua 0,5 prosentin vähentymistä. Vuosina 2009 ja 2010 tupakkaveroa korotettiin terveyspoliittisin perustein ja savukkeiden verollinen kulutus aleni merkittävästi.

Alkoholijuomaveroa kertyi 1 281 milj. euroa, karkeasti saman verran kuin vuonna 2010. Alkoholiveroa on kiristetty vuodesta 2008 alkaen kolmesti, minkä seurauksena kulutus on vähentynyt. Vuonna 2011 alkoholin verollinen kulutus pysyi likimain edellisvuoden tasolla.

Energiaverojen kertymä kasvoi yli 600 milj. euroa eli 19 % edellisvuoteen nähden. Työnantajan kansaneläkemaksun poistamisesta aiheutuneiden verotuottomenetysten kompensoimiseksi energiaveroja korotettiin vuoden 2011 alusta. Liikenteen polttoaineiden veropohja kehittyi odotetusti: dieselin kulutus kasvoi ja bensiinin väheni.

Makeisille ja jäätelölle otettiin vuonna 2011 käyttöön valmistevero ja lisäksi virvoitusjuomien valmisteveroa korotettiin. Verotuottoa kertyi 134 milj. euroa, mikä oli hieman odotettua enemmän. Veron käyttöönottovuonna sekä veropohjan suuruuden että veron käyttöönottoon liittyvän verosuunnittelun arviointi koettiin jo etukäteen haasteelliseksi.

Autoveron kertymän kasvu jatkui vuonna 2011. Kertymä kasvoi 14 %, kuitenkin hitaammin kuin vuonna 2010, jolloin talouden elpyminen heijastui autoveron tuottoon lähes 40 prosentin kasvuna. Vuonna 2011 uusia henkilöautoja verotettiin noin 120 000 kappaletta, noin 15 000 enemmän kuin edellisvuonna. Myös paketti- ja kuorma-autojen myynti kasvoi. Käytettyjen henkilöautojen tuonti väheni runsaalla 2 000 autolla noin 27 000 autoon.

Ajoneuvoveroa kertyi 759 milj. euroa eli 10 % edellisvuotta enemmän. Pakettiautojen CO2-perusteisen ajoneuvoveron käyttöönotto 1.3.2011 alkaen lisäsi ajoneuvoveron tuottoa jo vuonna 2010. Vuositasolla veromuutoksen vaikutuksen arvioidaan lisäävän verotuottoa noin 60 milj. eurolla. Ajoneuvoveron vuoden 2011 kertymään vaikutti lisäksi vuoden 2012 alussa voimaan tullut henkilöautojen käyttövoimaveron alentaminen, koska jo vuoden 2011 aikana kannettuun ajoneuvoveroon sisältyi vuodelle 2012 ulottuvaa veroa. Vuositasolla muutoksen arvioidaan vähentävän verotuottoa noin 40 milj. eurolla.

Arpajaisveroprosenttia korotettiin vuonna 2011, minkä seurauksena arpajaisverotuotto kasvoi 17 %. Veron tuotto oli 169 milj. euroa.

Vuonna 2011 voimaanastuneessa uudessa jäteverolaissa jäteveroa korotettiin ja veropohjaa laajennettiin, minkä odotettiin lisäävän verotuottoa vuositasolla 50 milj. euroa. Kertymä kasvoi vuonna 2011 runsaat 20 milj. euroa eli noin 50 %.

TAULUKKO 3. Valtion budjettitalouden verotulot vuosina 2007—2011

	2007	2008	2009	2010	2011 TP	2010/2011 Muutos, %
	Milj. euroa					
Ansio- ja pääomatuloverot	9 073	9 088	7 188	6 496	7 646	17,7
Yhteisövero	5 288	4 910	2 207	2 972	3 374	13,5
Korkotulojen lähdevero	254	432	493	205	198	-3,6
Perintö- ja lahjavero	459	651	440	387	395	2,0
Arvonlisävero	13 521	14 046	13 316	13 710	15 166	10,6
Vakuutusmaksuvero	509	536	557	584	626	7,1
Apteekkimaksut	112	119	128	121	143	18,0
Tupakkavero	624	630	689	698	739	5,8
Alkoholijuomavero	1 015	1 092	1 207	1 284	1 281	-0,3
Energiaverot	2 938	3 192	3 149	3 252	3 880	19,3
Makeisten, jäätelön ja virvoitusjuomien valmistevero	35	35	35	37	134	262,1
Eräiden juomapakkausten valmistevero	41	15	12	13	15	19,8
Autovero	1 217	1 016	687	941	1 068	13,5
Varainsiirtovero	700	503	484	520	544	4,7
Arpajaisvero	135	138	139	145	169	16,8
Ajoneuvovero	612	637	654	691	759	9,8
Jätevero	56	52	45	42	64	52,7
Lästimaksut	1	1	1	1	1	2,6
Ratavero	18	21	17	18	18	0,2
Viestintämarkkinamaksu yms.	4	4	5	6	6	-11,3
Lentoliikenteen valv.maksu	7	7	7	6	8	29,1
Väylämaksu	86	80	66	69	76	10,1
Öljyjätemaksu	4	4	4	4	4	4,9
Muut verotulot	4	3	3	3	3	7,4
VALTION VEROTULOT YHTEENSÄ	**36 712**	**37 210**	**31 533**	**32 206**	**36 316**	**12,8**

Muut tulot

Muita tuloja kuin verotuloja talousarviotalouteen kertyi yhteensä 6 926 milj. euroa, mikä oli noin 1 % enemmän kuin edellisvuonna. Tästä summasta sekalaisia tuloja kertyi 4 723 milj. euroa, korkotuloja ja voiton tuloutuksia 2 043 milj. euroa ja tuloja valtion myöntämistä lainoista 160 milj. euroa.

Sekalaisia tuloja kertyi nettomääräisesti 11 milj. euroa budjetoitua enemmän. Raha-automaattiyhdistyksen voiton tulouttaminen valtion talousarvioon oli 367 milj. euroa ja valtion osuus Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista oli 517 milj. euroa.

Korkotuloja, osakkeiden myyntituloja ja voiton tuloutuksia kertyi 19 milj. euroa budjetoitua enemmän. Korkotuloja kertyi yhteensä 195 milj. euroa ja ne kasvoivat edellisvuodesta 73 % muun muassa yleisen korkotason nousun sekä muiden maiden kanssa sovittujen uusien lainajärjestelyjen seurauksena. Suomen Pankin voittoa tuloutettiin valtiolle 195 milj. euroa eli 65 milj. euroa edellisvuotta vähemmän.

Osinkotuloja ja osakkeiden nettomyyntituloja kertyi yhteensä 1 307 milj. euroa, mikä oli 42 % edellisvuotta enemmän. Eniten osinkotuloja maksoivat Solidium, 660 milj. euroa ja Fortum, 451 milj. euroa.

Verotuloarvioiden ennustepoikkeamien tarkastelu

Syyskuussa 2010 eduskuntaan annetun talousarvioesityksen arvio budjettitalouden vuoden 2011 verotuloista oli 35 493 milj. euroa. Talousarvioesityksen täydentävässä esityksessä verotuloarvioita korotettiin arvonlisäveron osalta 355 milj. euroa, alkoholijuomaveron osalta 10 milj. euroa sekä autoveron osalta 25 milj. euroa. Lisäksi arviota apteekkimaksun kertymästä korotettiin 26 milj. euroa. Täydentävässä esityksessä arviota alennettiin yhteisöveron osalta 59 milj. euroa sekä makeisten, jäätelön ja virvoitusjuomien valmisteveron osalta 20 milj. euroa. Eduskunnan hyväksymässä talousarviossa arvio budjettitalouden tuloista oli 35 830 milj. euroa.

Vuoden 2011 ensimmäisessä lisätalousarviossa verotuloarviota alennettiin 291 milj. euroa. Toisessa lisätalousarviossa arviota puolestaan korotettiin nettomääräisesti 620 milj. euroa. Kolmannessa lisätalousarviossa arvio aleni 23 milj. eurolla. Neljännessä lisätalousarviossa tuloarviota korotettiin 127 milj. eurolla.

Lisätalousarvioissa verotuloarvioita korotettiin nettomääräisesti yhteensä 433 milj. eurolla. Kun tiedossa on tilinpäätöksen mukaiset toteutuneet verotulotiedot, varsinaisessa talousarviossa verotulot aliarvioitiin 485 milj. eurolla. Lisätalousarvioilla korjattu talousarvio aliarvioi tulot 52 milj. eurolla.

Kuviossa 3 esitetään, kuinka verotuloarviot ovat vuosina 1990—2011 poikenneet toteutuneesta varsinaisessa talousarviossa ja lisätalousarvioilla täydennetyssä talousarviossa. Suurimmat verotulojen aliarvioinnit tarkasteluajanjaksolla ovat olleet vuosina 1998 ja 2000. Verotulot yliarvioitiin useana vuotena 1990-luvun alkupuolella sekä erityisen paljon vuonna 2009. Vuoden 2011 verotulot aliarvioitiin varsinaisessa talousarviossa 1,3 prosentilla ja lisätalousarvioiden jälkeinen aliarviointi oli vain 0,1 %.

KUVIO 3. Verotulojen talousarvioennusteet suhteessa toteutumaan vuosina 1990—2011, %

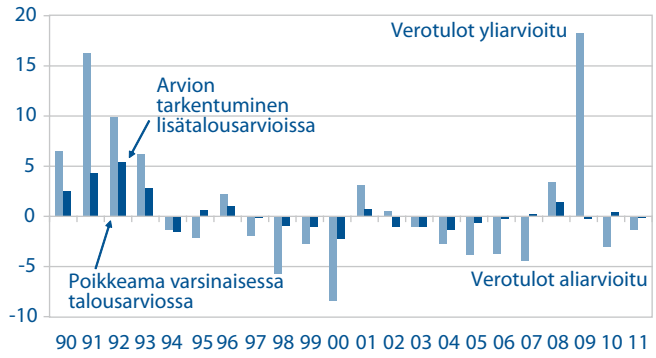

Talousarvioon sisältyvät verotuloarviot perustuvat valtiovarainministeriön ennusteeseen kokonaistaloudellisesta kehityksestä. Kuviossa 4 esitetään kuinka valtiovarainministeriön ennusteet kokonaistuotannon määrän muutoksesta ovat muuttuneet vuosittaisissa ennustejulkaisuissa ja kuinka paljon ennusteet ovat poikenneet toteutumasta. Pylväät kuvaavat hallituksen talousarvioesityksen pohjana olevaa ennustetta ja seuraavan vuoden syksyn ennustetta, joka puolestaan toimii pohjatietona syksyn lisätalousarvioesityksen valmistelulle. Erityisesti 1990-luvun alkuvuosina sekä vuosina 2008 ja 2009 bruttokansantuotteen kasvu osoittautui talousarvioita valmistellessa ennustettua heikommaksi. Myös syksyn lisäbudjetin valmisteluvaiheessa ennustevirhe oli suurin edellä mainittujen vuosien osalta. Bruttokansantuotteen kasvu puolestaan aliarvioitiin talousarviota valmistellessa erityisesti vuosina 1994, 1997, 2007 ja 2010. Syksyn lisätalousarvion valmisteluvaiheessa bruttokansantuotteen kasvun aliarvioiminen oli suurinta 1997 ja 2010. Vuoden 2008 lopulla alkaneen taloudellisen taantuman nopeaa kehittymistä ja poikkeuksellista syvyyttä kuvaa hyvin se, että vuoden 2009 talousarvion valmistelun yhteydessä syksyllä 2008 arvioitiin kokonaistuotannon kasvavan 3 % v. 2009, mutta tarkistetut tiedot osoittivat lopulta tuotannon supistuneen yli 8 %. Myös tuotannon palaaminen kasvu-uralle oli ennakkoarvioita nopeampaa. Vuoden 2011 tuotannonkasvu oli tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan 2,9 %, mikä oli verrattain lähellä ennusteita.

KUVIO 4. Valtiovarainministeriön ennusteet BKT:n määrän muutoksesta sekä toteutumatieto vuosina 1990—2011, %

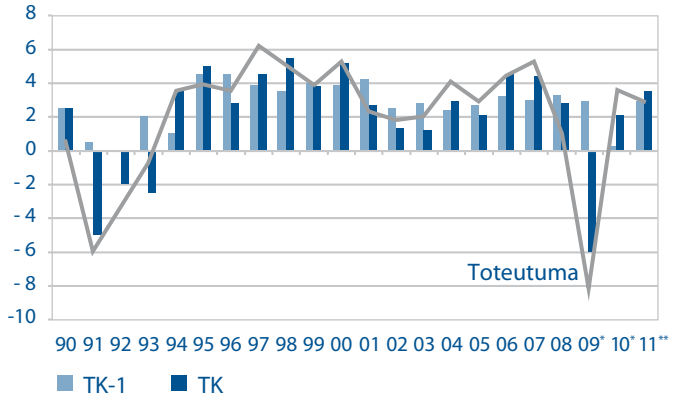

TK-1 = Taloudellinen katsaus, edellinen vuosi, syyskuu
TK = Taloudellinen katsaus, syyskuu
SKT, ESA - Toteutuneet luvut (kansantalouden tilinpito)

Veropohjien kehitysarviot johdetaan kokonaistaloudellisesta ennusteesta. Taulukossa 4 esitetään veronalaisiin tuloihin ja muihin veropohjiin vaikuttavien keskeisten tulo- ja kysyntäerien ennusteet elokuussa 2010 sekä ennuste joulukuussa 2011.

TAULUKKO 4. Veronalaisiin tuloihin ja muihin veropohjiin vaikuttavia keskeisiä tulo- ja kysyntäeriä. Ennusteet muutoksesta, %, elokuussa 2010 ja joulukuussa 2011

	Elokuu 2010 (TAE 2011)	Joulukuu 2011		
	2010	2011	2010	2011
	muutos, % vuodessa			
Veronalaiset ansio- ja pääomatulot				
– palkkatulot	2,5	4,5	2,3	5,0
– eläketulot	3,6	5,1	4,1	5,0
– pääomatulot	16,5	6,2	22,6	6,2
Toimintaylijäämän muutos	15	8	14,5	5,9
Yksityisten kulutusmenojen arvo	3,4	4,5	4,7	6,6
Arvonlisäveron pohja	4,7	3,6	4,8	7,6
Bensiinin kulutus	-2	-2½	-2½	-2½
Dieselöljyn kulutus	5	2	8	4
Sähkön kulutus	½	½	8	-1
Verollisen alkoholin kulutus	-2	1	-2	0
Henkilöautojen ensirekisteröinnit, kpl	109 000	117 000	106 000	121 400
Kuluttajahintaindeksi	1,5	2,5	1,2	3,5

Keskeisten verotuloerien jälkikäteisennusteet

Taulukossa 5 esitetään keskeisten verotuloerien poikkeamat suhteessa vuoden 2011 varsinaisen talousarvion ja lisätalousarvioilla korjatun talousarvion tuloarvioon sekä näiden erien ns. jälkikäteisennusteet. Jälkikäteisennusteilla pyritään vastaamaan kysymykseen, mikä tuloarvio olisi ollut elokuussa 2010 talousarvioesitystä laadittaessa, jos tulopohjan nykyinen kehitysarvio ja vuoden 2011 veroperusteet olisivat olleet tiedossa. Vuotta 2011 koskevat veroperustemuutokset olivat suurelta osin tiedossa, koska niitä valmisteltiin pääosin talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä, joten tarkastelu pelkistyy tulopohjan kehitystä koskevien oletusten tarkasteluun.

TAULUKKO 5. Keskeisten verotuloerien varsinaisen talousarvion, lisätalousarviolla täydennetyn talousarvion ja jälkikäteisennusteen mukaiset tuloarviot suhteessa toteutumaan v. 2011 (plusmerkkinen = tulot aliarvioitu), milj. euroa ja %

	Toteuma (tilinpää-tös)	Poikkeama talous-arviossa	%	Poikkeama viimeisessä lisätalous-arviossa	%	Jälkikäteis-ennusteen poikkeama	%
Apot-verot	7 646	236	3,1	-57	-0,7	58	0,8
Yhteisövero	3 374	-415	-12,3	-61	-1,8	-281	-8,3
Arvonlisävero	15 166	595	3,9	161	1,1	745	4,9
Energiaverot	3 880	30	0,8	-58	-1,5	9	0,2
Tupakkavero	739	35	4,7	10	1,4	9	1,2
Alkoholijuomavero	1 281	-28	-2,2	-5	-0,4	-6	-0,5

Ansio- ja pääomatulovero

Valtion ansio- ja pääomatuloverojen tuotto aliarvioitiin varsinaisessa talousarviossa 236 milj. eurolla (n. 3 %). Tuottoarviota alennettiin ensimmäisessä lisätalousarviossa ja korotettiin toisessa sekä neljännessä lisätalousarviossa. Neljännessä lisätalousarviossa momentin kertymä arvioitiin 57 milj. euroa (n. 1 %) toteutunutta suuremmaksi.

Varsinaisen talousarvion ennustevirhe johtui pääasiassa vuoden 2011 ansiotulojen sekä vuosien 2010 ja 2011 pääomatulojen aliarvioinnista. Alla olevassa taulukossa on esitetty tuloarviot elokuussa 2010, jolloin varsinainen talousarvioesitys valmisteltiin sekä joulukuussa 2011, jolloin tuloarvio päivitettiin valtiovarainministeriön suhdanne-ennusteen mukaisesti ja vuoden 2010 palkka- ja pääomatuloista oli käytettävissä toteumatiedot.

TAULUKKO 6. Tuloennusteiden osuvuus 2010 ja 2011

	8/2010	12/2011
Ansiotulot 2011 yhteensä, milj. euroa, arvio	**113 099**	**113 215**
muutos, %	4,4	4,6
Palkkatulot 2011, milj. euroa	**77 628**	**77 723**
muutos, %	4,5	5,0
Pääomatulot 2010, milj. euroa	**8 066**	**9 333**
muutos, %	16,5	22,6
Pääomatulot 2011, milj. euroa, arvio	**8 562**	**9 915**
muutos, %	6,2	6,2

Tuloarvion alentaminen ensimmäisessä lisätalousarviossa johtui siitä, että helmikuussa 2011 käyttöön otettu valtion jako-osuus[1] oli lähes prosenttiyksikön alempi kuin elokuussa 2010 arvioitu jako-osuus.

Tuloarvion korottaminen toisessa lisätalousarviossa johtui alkuvuoden 2011 kertymätiedoista sekä vuoden 2010 pääomatuloista saatujen ennakkotietojen soveltamisesta jako-osuuslaskennassa, minkä seurauksena sekä vuoden 2010 että vuoden 2011 valtion jako-osuuksia tarkistettiin ylöspäin.

Tuloarvion korottaminen neljännessä lisätalousarviossa johtui vuoden 2010 verotuksen valmistumisesta saatujen tietojen pohjalta korotetuista verovuosien 2010 ja 2011 valtion jako-osuuksista.

Vuoden 2011 aikana jako-osuusarviota tarkistettiin useasti, ensin alas- ja sitten ylöspäin. Jako-osuuslaskelmat päivitetään aina, kun ennusteet tulojen kehityksestä muuttuvat tai kun verotus valmistuu ja saadaan laskentamallin käyttöön uusi pohja-aineisto. Verotuloennusteiden ja jako-osuuslaskelmien laadinnassa on käytössä viimeisimmän valmistuneen verotuksen mukainen edustava otos suomalaisesta väestöstä, joka ajantasaistetaan vastaamaan ennusteita kunkin verovuoden tulonmuodostuksesta ja väestörakenteesta. Viimeisin arvio jako-osuudesta pohjautuu vuoden 2010 verotusaineistoon. Veronsaajien jako-osuuksiin on tehtävä tarkistuksia silloin, kun työllisyyden ja tulojen kehityksessä ennustetaan tapahtuneen muutoksia. Toisaalta ennusteita ei pystytä täysin viemään laskentamallin tulonmuodostusta koskeviin tietoihin. Jako-osuuksien arviointiin pystytään vain rajallisesti ottamaan huomioon niin suuria tulorakenteissa tapahtuvia muutoksia, kuin esim. mitä vuodesta 2008 vuoteen 2009 tapahtui.

Jälkikäteisennuste ansio- ja pääomatuloveron tuotosta, jossa huomioidaan vuoden 2010 lopulliset tulo- ja verotiedot sekä maaliskuussa 2012 käytettävissä olevat tiedot vuoden 2011 tuloista, olisi 7 588 milj. euroa, eli 58 miljoonaa (0,8 %) vähemmän kuin arvioitiin tilinpäätöksessä. Jälkikäteisennusteen ja toteumatiedon välinen ero johtuu pääasiassa siitä, että kaikista vuoden 2011 tuloeristä ja verojen maksuunpanosta ei ole vielä saatavilla lopullista tietoa, eikä mikrosimulaatiomalleilla pystytä täydellisesti ennustamaan verojen määriä. Lisäksi verojen kertymärytmiin (verojen kertyminen ennakonkannossa tai jälkikannossa) vaikuttavat monet, osin satunnaiset tekijät.

Yhteisövero

Yhteisöveroennusteen lähtökohtana ovat arviot yhteisöveron lopullisesta maksuunpannusta määrästä kahtena verovuotta edeltävänä vuotena sekä verovuotena. Lisäksi budjettivuoden verotuottoennusteeseen vaikuttaa oletus siitä, miten eri verovuosien verot kertyvät kalenterivuoden aikana. Yhteisöverotuoton kehitystä pyritään arvioimaan kan-

[1] Valtion jako-osuus on valtiolle kuuluva osuus eri veronsaajille tilitettävästä ansio- ja pääomatuloverojen kokonaiskertymästä (valtion progressiivinen tulovero, pääomatulovero, kunnallisvero, kirkollisvero ja sairausvakuutusmaksu). Verovuoden aikana lopullisia verojen määriä ja kullekin veronsaajalle kuuluvaa osuutta tilityskokonaisuuden veroista ei tiedetä, joten tilityksissä sovelletaan verotuloennusteisiin perustuvia jako-osuuksia. Jako-osuuksia oikaistaan tarvittaessa ennusteiden muuttuessa verovuoden kuluessa. Lopullinen oikaisu veronsaajille tilitettyjen verojen määriin (ns. maksuunpanotilitys) tehdään verotuksen valmistuttua.

santalouden tilinpidon mukaisen toimintaylijäämän muutoksella. Lisäksi otetaan huomioon kertymätiedot ja seurantatiedot sekä yritysten osavuosikatsauksista saatavat tiedot. Mitä pidemmälle vuosi etenee, sitä enemmän kuluvaa vuotta koskevassa yhteisöveroennusteessa painotetaan kertymätietojen ja ennakoiden maksuunpanotietojen merkitystä samoin kuin verovuoden lopullisen veron kertymän jaksottumista eri kalenterivuosille.

Valtion yhteisöverokertymä vuonna 2011 yliarvioitiin vuoden 2010 elokuussa 472 milj. eurolla ja täydentävässä esityksessä 414 milj. eurolla eli hieman yli kymmenellä prosentilla. Toisessa lisätalousarviossa keväällä 2011 yhteisöveron tuottoennustetta alennettiin 182 milj. eurolla, lähinnä verovuosien 2010 ja 2011 aiemmin ennakoitua alempien ennakkojen kertymätietojen johdosta. Kolmannessa lisätalousarviossa ennustetta alennettiin 61 milj. eurolla, koska verovuoden 2011 ennakot alenivat edelleen aiemmin arvioidusta. Neljännessä lisätalousarviossa ennustetta alennettiin edelleen 111 milj. eurolla, kun saatiin käyttöön tiedot verovuoden 2010 lopullisen yhteisöveron määrästä, joka jäi arvioitua pienemmäksi. Lisäksi käytössä olivat uusimmat ennusteet toimintaylijäämän muutoksista ja tiedot verokertymistä. Alun perin budjetoituun ja lisätalousarvioilla täydennettyyn tuloarvioon verrattuna yhteisöverokertymä vuonna 2011 jäi 60 milj. euroa eli vajaat 2 % pienemmäksi.

Lokakuussa 2010 yhteisöveron määrän arvioitiin kasvavan 15 % verovuonna 2010, ja verovuodelle 2011 arvioitiin 7,9 prosentin kasvua. Yhteisöveroennuste verovuosille 2010 ja 2011 sidottiin toimintaylijäämän muutokseen ja arvioon verovuoden 2009 lopullisen veron määrästä.

Verovuoden 2011 yhteisöveron tuotto on viimeisimmässä arviossakin edelleen kertymätietoihin perustuva arvio, koska lopullinen tieto saadaan verotuksen valmistuessa syksyllä 2012. Viimeisin arvio on lähes 400 milj. euroa alempi kuin mitä ennustettiin loppusyksyllä 2010. Eri ajankohtien ennusteet eri verovuosien yhteisöverosta ja valtion osuudesta yhteisöveron tuotosta ovat seuraavat:

TAULUKKO 7. Ennusteet vuosien 2009—2011 yhteisöverokertymille eri ajankohtina

	Elokuu 2010 (TAE-valmistelu)	Lokakuu 2010 (TAE:n täydentävän esityksen valmistelu)	Maaliskuu 2012
Lopullisen veron määrä, verovuosi 2009	4 400	4 350	4 339
Lopullisen veron määrä, verovuosi 2010	5 060	5 000	4 711
Lopullisen veron määrä, verovuosi 2011	5 460	5 400	5 074
Valtion yhteisöverokertymä v. 2011	3 848	3 789	3 373

Jälkikäteisennusteen perusteella yhteisöveron tuotto olisi yliarvioitu 280 milj. eurolla elo- ja lokakuussa 2010. Jälkikäteisennuste on tehty käyttäen tämänhetkistä tietoa toimintaylijäämän muutoksesta vuosina 2010 ja 2011. Toimintaylijäämä kasvoi 14,5 % vuonna 2010 ja 5,9 % vuonna 2011. Yhteisöveron tuotto kasvoi kuitenkin vain vähän yli puolet toimintaylijäämän kasvusta verovuonna 2010 eli 8,6 %. Verovuoden 2011 verotuoton arvioidaan kasvavan noin 7 % eli toimintaylijäämän kasvua enemmän.

Arvonlisävero

Arvonlisäveroa kertyi vuonna 2011 noin 950 milj. euroa enemmän kuin varsinaisessa talousarviossa arvioitiin. Tähän 6,3 prosentin ennustevirheeseen vaikutti kolme tekijää: vuoden 2010 verotuoton aliarviointi, kotimaisen kulutuksen arvon ja rakenteen muutokset vuonna 2011 sekä arvonlisäveroennusteen rakenteeseen liittyvät rajoitteet. Arvonlisäveron tuloarviota korotettiin lisätalousarvioissa. Vuoden viimeisessä lisätalousarviossa arvonlisäveron tuotto aliarvioitiin 161 milj. eurolla eli 1,1 prosentilla.

Talousarvioesityksessä 2011 esitetty vuoden 2010 toteutunutta verotuottoa 3,9 % alempi tuottoarvio johti osaltaan siihen, että sen ja ennustetun makrokehityksen perusteella tehty tuottoarvio vuodelle 2011 jäi toteutunutta alemmaksi. Vuoden 2011 talousarviota laadittaessa arvonlisäverokantojen yhden prosenttiyksikön korotukset ja ravintolaruoan arvonlisäveron lasku olivat jo voimassa, joten verotuoton lisäys loppuvuonna 2010 oli seurausta kasvunäkymien paranemisesta. Yksityisen kulutuksen kasvuarviota korotettiinkin 3,4 prosentista 4,7 prosenttiin vuoden loppuun mennessä.

Vuoden 2011 aikana ei tehty veroperustemuutoksia, joilla olisi merkittävää vaikutusta verotuottoon. Tämän vuoksi verotuottovaikutukset aiheutuivat lähes pelkästään veropohjaan vaikuttavien tekijöiden kautta. Veropohjan kautta tapahtuvat verotuottovaikutukset syntyvät veropohjan suuruuden ja rakenteen muutosten kautta.

Arvonlisäveroennusteessa ennustetun veropohjan suuruuden kannalta hyvin keskeinen vuoden 2011 yksityisen kulutuksen kasvuarvio oli 4,5 % elokuussa 2010. Vuoden 2011 aikana kulutusmenojen kasvuarvioennustetta korjattiin asteittain ylemmäs. Viimeisimmässä tuloennusteessa joulukuussa 2011 kasvuarvio on 6,6 %, joka vastaa hyvin kansantalouden tilinpidon vuotta 2011 koskevaa ennakollista tietoa. Veropohjan arvioitiin talousarvioesityksessä kasvavan 3,6 %, kun viimeisimmän tuloennusteen mukaan se kasvoi 7,6 %. Tällöin suurempi osa yksityisen kulutuksen lisäyksestä kohdentui verolliseen kuin verottomaan kulutukseen. Arvonlisäveropohjan lohkojen erilaisten kasvuvauhtien ja rakennetta koskevien tietojen täsmentymisen seurauksena verolliseen kulutukseen (arvonlisäveropohjaan) kohdistuva efektiivinen veroaste laski vuoden 2011 talousarvioesityksen 19,75 prosentin tasosta noin 19,50 prosentin tasolle viimeisimmässä lisätalousarvioesityksessä.

Arvonlisäkertymän ennustamista hankaloittaa aina myös arvonlisäverokertymien ja varsinkin arvonlisäveropalautusten kohdistuminen eri kuukausille. Palautuksia maksetaan yleensä yrityksille, joilla on suuria investointeja tai joiden tuotanto suuntautuu pääosin vientiin. Erityisesti vuoden vaihteeseen osuvien palautusten määrä vaihtelee suuresti ja aiheuttaa näin poikkeamia vuoden toteutuneeseen kertymään molempiin suuntiin.

Jälkikäteisennuste arvioi valtion arvonlisäverotuoton olevan 14 421 milj. euroa vuonna 2011. Arvio on 745 milj. euroa pienempi kuin toteuma. Jälkikäteisennuste on kuitenkin 205 milj. euroa tarkempi kuin talousarvioesityksen ennuste. Tarkentuminen on seurausta veropohjaerien kasvuvauhdin ja rakenteen täsmentymisestä.

745 milj. euron erotus johtuu kansantalouden makroennusteeseen ja kansantalouden tilinpidon mukaiseen kulutusrakenteeseen perustuvan arvonlisäveroennusteen rajoitteista ennustaa todellista vuotuista arvonlisäverokertymää ja kertymisen etenemistä. Ennusteen tarkentuvuus nojaa suureksi osaksi kuukausikohtaisiin kertymätietoihin, joissa on vaihtelua kuukaudesta toiseen ja jotka ovat saatavilla vasta ennusteen kohteena olevana budjettivuonna. Talousarvioesityksen ennusteen tarkkuuteen vaikuttaa myös se, kuinka tarkka kuluvan vuoden kertymäarvio seuraavan vuoden talousarvion antamisen hetkellä on, koska kuluvan vuoden kertymäarvio vaikuttaa tulevien vuosien kertymäarvioon.

Valmisteverot

Energiaverojen tuotto aliarvioitiin talousarviossa 30 milj. eurolla eli 0,8 prosentilla. Kolmannessa lisätalousarviossa verotuotto yliarvioitiin 58 milj. eurolla eli 1,5 prosentilla. Energiaverojen tuotto seuraa taloudessa tapahtuvia muutoksia muita valmisteveroja herkemmin. Myös edellisvuosia leudompi alkutalvi vaikutti siihen, ettei verotuotto kasvanut aivan yhtä paljon kuin lisätalousarviossa arvioitiin. Jälkikäteisennuste aliarvioi tuoton 0,5 prosentilla.

Alkoholiveron tuotto yliarvioitiin talousarvioissa 28 milj. eurolla eli 2,1 prosentilla. Alkoholijuomien verollisen kulutuksen oli odotettu kasvavan hieman, mikä ei toteutunut. Neljännen lisätalousarvion yhteydessä alkoholiveron tuottoennustetta alennettiin alkuvuoden kertymätietojen perusteella, jolloin se yliarvioitiin 5 milj. eurolla, eli 0,4 prosentilla. Jälkikäteisennuste yliarvioi tuoton 0,5 prosentilla.

Tupakkaveron tuotto aliarvioitiin talousarviossa 35 milj. eurolla eli 5,0 prosentilla. Vuoden aikana verotettujen savukkeiden määrä ei laskenut, kuten oli odotettu. Lisäksi savukkeiden hintojen arvioitiin nousevan vuoden aikana maltillisemmin. Neljännen lisätalousarvion yhteydessä tupakkaveron tuotto aliarvioitiin 10 milj. eurolla, eli 1,4 prosentilla. Jälkikäteisennuste aliarvioi tuoton 1,2 prosentilla.

Ajoneuvoveroa kertyi tilinpäätöksen mukaisesti 53 milj. euroa budjetoitua enemmän. Ajoneuvoveron kertymään ovat vaikuttaneet veroperustemuutosten lisäksi ajoneuvokannan kehitys, liikennekäytöstä poistojen määrät sekä maksutapalisä, joka tulee suoritettavaksi, jos veron haluaa maksaa useammassa kuin yhdessä erässä.

2.2 Verotuet

Verotuella tarkoitetaan poikkeamaa verotuksen normaalista perusrakenteesta. Verotuen tavoitteena on tiettyjen toimintojen tai verovelvollisryhmien tukeminen vähennyksillä, verovapaudella, alennetuilla verokannoilla, veronhuojennuksilla ja veronmaksua lykkäävillä säännöksillä. Verotuet lasketaan menetetyn verotulon periaatteella, jolloin tuki on verosäännöksestä aiheutuva verotulon menetys, kun muut säännökset pysyvät muuttumattomina. Koska käyttäytymisvaikutuksia tai mahdollisia tukien päällekkäisyyksiä ei oteta huomioon, tukien kokonaismäärän arvioinnissa ja tulkinnassa tulee olla varovainen. Verotukien poistaminen ei myöskään välttämättä lisäisi verotuloja vastaavalla määrällä.

Merkittävimmät verotuet

Vuonna 2011 verotukia tunnistettiin 194 kappaletta. Laskettujen tukien yhteismäärä oli 22,2 mrd. euroa, mikä oli noin 12 % bruttokansantuotteesta ja 28 % verotuloista. Valtion osuus verotuista oli noin 70 %. Riittävän laajan ja luotettavan tietopohjan puuttuessa noin kolmasosalle havaituista verotuista ei pystytty laskemaan euromääriä. Verotukien kokonaismäärää ei ole siten voitu arvioida.

Kuviossa 5 on esitetty verotuet tehtäväalueittain luokiteltuna vuosina 2009—2011. Pääosa verotuista kohdistui teollisuuden ja elinkeinojen, sosiaaliturvan sekä asumisen ja ympäristön tehtäväalueille. Myös ”Ei eriteltävissä” -tehtäväalueen verotukien osuus oli merkittävä. Siihen sisältyivät mm. kunnallisverotuksen ansiotulovähennys ja työtulovähennys. Teollisuuden ja elinkeinojen verotuet kasvoivat pääasiassa ravintolapalvelujen arvonlisäverokannan alenemisen vuoksi.

KUVIO 5. Verotuet tehtäväalueittain 2009—2011, milj. euroa

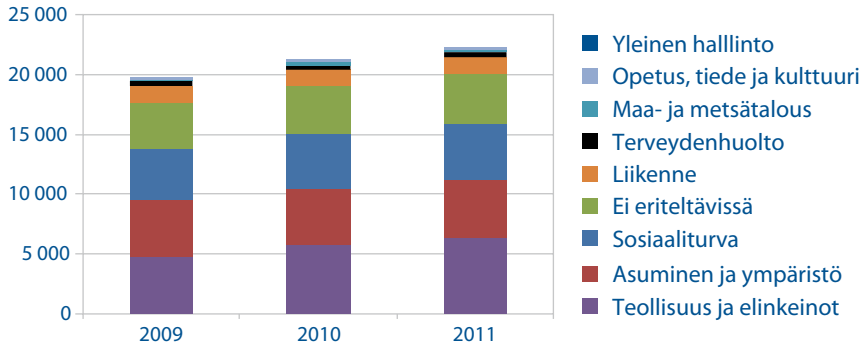

TAULUKKO 8. Verotuet verolajeittain vuonna 2011

	Milj. euroa
Tuloverotus	12 576
Elinkeinoverotus	1 917
Maatalous- ja metsäverotus	160
Varainsiirtoverotus	2 100
Perintö- ja lahjaverotus	80
Arvonlisäverotus	3 021
Valmisteverotus	1 965
Kiinteistöverotus	440
YHTEENSÄ	**22 259**

Taulukossa 8 on esitetty verotuet verolajeittain vuonna 2011. Luonnollisten henkilöiden tuloverotuksessa suurimmat verotuet olivat laskennallisen asuntotulon verovapaus (2 550 milj. euroa), kunnallisverotuksen ansiotulovähennys (1 420 milj. euroa), työntekijöiden lakisääteisen eläkevakuutusmaksun vähennyskelpoisuus (1 555 milj. euroa) ja työtulovähennys (1 490 milj. euroa) sekä oman asunnon myyntivoiton verovapaus (1 300 milj. euroa).

Merkittävin elinkeinoverotuksen verovuosikohtainen verotuki oli irtaimen käyttöomaisuuden nopeutetuista poistoista aiheutuva verotuki (500 milj. euroa) ja käyttöomaisuuteen kuuluvien osakkeiden luovutusvoiton verovapaus (200 milj. euroa). Maatalouden verotuksessa suurin verotuki oli koneiden, kaluston ja laitteiden suuremmista poistoista aiheutuva verotuki (34 milj. euroa). Metsätalouden verotuksessa puun myyntitulojen määräaikainen osittainen verovapaus aiheutti 115 milj. euroa, metsävähennys 26 milj. euroa ja metsätalouden avustusten verovapaus 22 milj. euroa verotukea.

Arvonlisäverotuksen suurimmat tuet olivat elintarvikkeiden (1 120 milj. euroa), ravintola- ja ateriapalvelujen (452 milj. euroa), lääkkeiden (416 milj. euroa) ja joukkoliikenteen (253 milj. euroa) alennetut verokannat. Valmisteverotuksessa eniten verotukea syntyi dieselpolttoaineen normia alemmasta verotuksesta (969 milj. euroa), teollisuuden ja kasvihuoneiden alemmasta sähköveroluokasta (373 milj. euroa), työkoneissa käytetyn kevyen polttoaineen normia alemmasta verokannasta (450 milj. euroa), ja turpeen normia alemmasta verokannasta (126 milj. euroa). Verosanktioksi määriteltiin ajoneuvoveron käyttövoimavero (280 milj. euroa). Vuonna 2011 voimaan tulleen energiaverouudistuksen myötä energiatuotteiden verotasoihin liittyvien verotukien määrittely muuttui merkittävästi.

Varainsiirtoverotuksessa suurin yksittäinen verotuki oli julkisen kaupankäynnin kohteena olevan arvopaperin luovutuksen verovapaus (2 000 milj. euroa). Ensiasunnon hankintaan liittyvien varainsiirtoverovapauksien verotuki oli yhteensä 40 milj. euroa.

Perintöverotuksessa sukupolvenvaihdoshuojennus aiheutti 80 milj. euron verotuen. Kiinteistöverotuksen suurin verotuki oli vakituisten asuinrakennusten normia alempi verokanta (480 milj. euroa), mutta myös verosanktioita tunnistettiin. Aineistopuutteiden takia vain muutama sosiaalivakuutuslainsäädännön verotukien euromäärä voitiin laskea.

Tärkeimmät muutokset verotuissa ja niiden laskennassa

Verotukien määrittely perustuu vuonna 2010 päättyneeseen verotukihankkeeseen[2], jossa kartoitettiin säännöskohtaisesti koko verolainsäädäntö.

Kertomusvuoden verotukilaskennan suurin muutos tapahtui energiaverotuksessa, kun laki nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta sekä laki sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta uudistuivat vuoden 2011 alusta. Verotus perustuu nyt polttoaineen energiasisältöön ja poltosta syntyvään hiilidioksidin ominaispäästöön ja lähipäästöihin. Energia- ja hiilisisällölle on määritelty verotasot euroina megajoulelta ja hiilidioksiditonnilta, jotka yhdessä määräävät kunkin energiatuotteen verotason. Polttoaineen pienet lähipäästöt oikeuttavat alennukseen energiasisältöverosta. Työkone- ja lämmityspolttoaineiden energia- ja hiilisisällön verotasot ovat alemmat kuin liikennepolttoaineilla. Tätä on perusteltu sillä, että tuotannon ja perustarpeiden (kuten asumisen) energiaverotus on tarkoituksenmukaista pitää liikennesektoria lievempänä. Lisäksi liikenne aiheuttaa negatiivisia ulkoisvaikutuksia (päästöt, melu, onnettomuudet ja teiden kuluminen), joiden vähentämiseksi tarvitaan tehokkaampaa ohjausta.

Kun lakiuudistus astui voimaan, myös energiaverojen normin määrittely oli päivitettävä. Veromallin mukaisesti liikenteen sekä lämmityksen ja työkoneiden polttoaineiden normitason mittarina ovat jatkossa energiatuotteen energiasisältö, hiilisisältö ja lähipäästöt. Polttoaineiden normitasona ovat molemmille ryhmille erikseen määritetyt energia- ja hiilidioksidisisällön hinnat. Työkoneissa käytettyjen polttoaineiden normitasona on liikenteen polttoaineiden hinnat. Normin muutos poisti viisi energiaverotasoihin liittyvää verotukea. Yhdistetyn sähkön- ja lämmöntuotantolaitosten hiilidioksidiveron puolittamisesta syntyi uusi verotuki.

Verrattuna syksyn 2012 ennakkolukuihin, verotukien euromäärät ovat eräissä tapauksissa tarkentuneet. Merkittävin näistä oli puun myyntitulon määräaikainen osittainen verovapaus, joka oli viimeistä vuotta voimassa ja aiheutti ennakoitua selvästi suuremman verotuen.

Verotukien vaikuttavuuden arviointia

Vuoden 2011 tilinpäätöskertomuksessa raportoidaan ensi kerran tutkimustuloksia verotukien kohtaannosta ja vaikutuksista.

Työvaltaisten palvelujen arvonlisäverokannan alentamiskokeilu

Valtion taloudellisessa tutkimuskeskuksessa on tutkittu[3] kokeilua, jossa arvonlisäverokanta alennettiin määräaikaisesti työvaltaisilla palvelualoilla. Reformi mahdollisti luonnollisen koeasetelman käytön, koska alennettu verokanta kohdistettiin partureihin ja kampaamoihin, mutta vakiokantaa sovellettiin edelleen esimerkiksi kauneushoitoloihin. Tutkimuksessa keskityttiin kokeilun hinta- ja kysyntävaikutuksiin. Tulokset osoittivat partureiden ja kampaamojen alentaneen hintojaan noin puolella veronalennuksen mää-

[2] Outi Kröger-Timo Rauhanen: Verotuet Suomessa. VATT valmisteluraportit 5/2010.

[3] Kosonen, Tuomas (2010): What was actually cut in the barbers' VAT cut? VATT working papers 18.

rästä. Kysyntäestimoinneissa ei havaittu veron alentamisen vaikuttaneen hyödykkeiden kysyntään. Tämän vaikutuksen puuttuessa myöskään alan työvoiman kysyntä ei näyttänyt muuttuneen. Työvaltaisten palvelualojen arvonlisäverokokeilu päättyi vuoden 2011 lopussa.

Alennettujen arvonlisäverokantojen taloudelliset vaikutukset

VATT:ssa tutkittiin, mikä merkitys arvonlisäveron alentamisella on ollut eri toimialoilla yritysten kasvuun, kannattavuuteen ja työllisyyteen.[4] Lisäksi arvioitiin, mitkä nämä vaikutukset olisivat siinä tapauksessa, että alennetut alv-kannat korotettaisiin vakioverokannan tasolle. Näitä kysymyksiä tarkasteltiin usean politiikkavaihtoehdon pohjalta yleisen tasapainon VATTAGE-mallilla. Toteutetut arvonlisäverokantojen muutokset näyttävät elvyttäneen taloutta jonkin verran, mutta pidemmän aikavälin vaikutukset ovat pieniä. Kuitenkin erityisesti ravintolapalvelujen verokannan alentaminen näyttäisi piristävän selvästi ja pysyvästi alan tuotantoa ja työllisyyttä.

Jos alennetut arvonlisäverokannat korotettaisiin vakiokannan tasolle, valtion alijäämä pienenisi lähes kahdella prosenttiyksiköllä vuonna 2025, mutta myös kuluttajien käytettävissä olevat tulot vähenisivät selvästi. Suuria muutoksia kotitalouksien väliseen tulonjakoon ei kuitenkaan syntyisi.

Yhtenäiseen verokantaan siirtyminen ja samanaikainen vakioverokannan budjettineutraali alentaminen lisäisi talouden tuottavuutta ja BKT:n kasvua. Tämänkin mallin tulonjakovaikutukset jäisivät vähäisiksi, koska alennettujen verokantojen korottamisen ja vakioverokannan alentamisen vaikutukset kumoaisivat toisensa.

Jos alennettujen arvonlisäverokantojen poistaminen tasapainotettaisiin valtion tuloverotusta keventämällä, BKT ja työllisyys kasvavat tilapäisesti. Tuloverotuksen keventäminen heikentäisi kuitenkin talouden kokonaistuottavuutta ja valtion alijäämä kasvaisi. Jos laskelmissa olisi oletettu suurempi palkkajäykkyys ja pysyvämmät työllisyysmuutokset, työllisyysvaikutus ja BKT:n kasvu olisivat saattaneet olla suurempia.

2.3 Maksutulot ja maksullisen toiminnan kehitys 2011

Valtion viranomaisten perimät maksut ovat korvauksia tai vastikkeita tuotetuista palveluista. Valtion viranomaisten perimät maksut perustuvat joko yleislakina valtion maksuperustelakiin (150/1992) tai erityismaksulainsäädäntöön.

Alla olevassa taulukossa on esitetty valtion maksullinen toiminta suoritelajeittain vuosina 2008—2011. Maksullisen toiminnan tulot olivat yhteensä 944,4 milj. euroa vuonna 2011, mikä on 5,9 % enemmän kuin edellisenä vuonna. Taulukon luvut sisältävät yliopistojen maksullisen toiminnan vuosina 2008 ja 2009, mutta ei enää vuosina 2010 ja 2011, koska yliopistot poistuivat budjettitalouden piiristä v. 2010 alussa.

[4] Juha Honkatukia, Jouko Kinnunen ja Timo Rauhanen (2011): Alennettujen arvonlisäverokantojen taloudelliset vaikutukset. TEM-raportteja 12/2011.

Verrattuna valtion tuotto- ja kululaskelmassa esitettyihin lukuihin, taulukon maksullisessa toiminnassa ei ole mukana sponsorituloja eikä sitä ole korjattu luottotappiolla. Taulukoissa ei ole mukana valtion viranomaisten välistä maksullista toimintaa, jonka volyymi vuonna 2011 oli 256,9 milj. euroa.

Valtiokonttorin vuosittain laatima yksityiskohtaisempi selvitys valtion maksullisesta toiminnasta julkaistaan vuoden 2011 osalta myöhemmin tänä vuonna.

TAULUKKO 9. Maksullinen toiminta suoritelajeittain vuosina 2008—2011, 1 000 euroa

	2008	2009	2010	2011	Muutos, %
Julkisoikeudelliset suoritteet	289 412	279 292	299 243	327 114	9,3
Markkinasuoritteet	499 853	501 893	283 623	294 856	4,0
Erityislakien nojalla hinnoitellut suoritteet	257 507	279 814	308 799	322 475	4,4
YHTEENSÄ	**1 046 772**	**1 060 999**	**891 665**	**944 445**	**5,9**

TAULUKKO 10. Maksullinen toiminta suoritelajeittain ja hallinnonaloittain vuonna 2011, 1 000 euroa

	Julkis-oikeudelliset suoritteet	Markkina-suoritteet	Erityislakien nojalla hinnoitellut suoritteet	Yhteensä
Eduskunta	0	56	105	161
Tasavallan presidentti	0	41	0	41
Valtioneuvosto	0	24	0	24
Ulkoasiainministeriö	46 484	875	0	47 359
Oikeusministeriö	187	3 447	130 182	133 817
Sisäasiainministeriö	63 248	5 093	27	68 369
Puolustusministeriö	47	35 417	2 283	37 748
Valtiovarainministeriö	29 939	13 575	16 667	60 180
Opetus- ja kulttuuriministeriö	15 669	18 759	377	34 806
Maa- ja metsätalousministeriö	17 360	14 991	57 874	90 225
Liikenne- ja viestintäministeriö	98 965	21 574	62 451	182 990
Työ- ja elinkeinoministeriö	16 303	99 335	46 585	162 223
Sosiaali- ja terveysministeriö	38 577	80 156	5 923	124 655
Ympäristöministeriö	334	1 513	0	1 848
YHTEENSÄ	**327 114**	**294 856**	**322 475**	**944 445**

2.4 Valtion kulut

Talousarviomenolla tarkoitetaan määrärahan käytöstä aiheutuvaa kirjausta talousarviotilille. **Kululla** tarkoitetaan liikekirjanpidossa tietylle tilikaudelle jaksotettua menoa tai menon osaa.

Talousarvion toteutumalaskelman mukaan **budjettitalouden menot** olivat 50,4 mrd. euroa. Menot ilman korkomenoja, valtionvelan vähentämistä ja määrärahan siirtoa olivat 45,8 mrd. euroa ja lisääntyivät edellisestä vuodesta 3,3 prosentilla. Hintojen nousu huomioon ottaen menot alenivat reaalisesti reilulla 1,5 prosentilla edellisvuodesta. Toteutumalaskelman perusteella valtionvelan korkomenot olivat 1,9 mrd. euroa.

Talousarviomenot olivat 1 035 milj. euroa budjetoitua pienemmät. Arviomäärärahoja jäi käyttämättä 1 028 milj. euroa, kiinteitä määrärahoja 4 milj. euroa ja siirtomäärärahoja 3 milj. euroa. Siirrettyjen määrärahojen kanta pieneni 265 milj. euroa.

TAULUKKO 11. Siirretyt määrärahat 2008—2011, milj. euroa

Siirretyt määrärahat, milj. euroa	2008	2009	2010	2011
Siirrettyjen määrärahojen kanta	2 574	2 960	4 054	3 789
Vuosimuutos	435	386	1 094	-265

Valtion tuotto- ja kululaskelmassa on toiminnan kuluja, rahoituksen kuluja, satunnaisia kuluja ja siirtotalouden kuluja. Kuluja on yhteensä 48 343 milj. euroa, josta noin kolme neljäsosaa on siirtotalouden kuluja. Taulukossa 12 on yhteenveto kulujen kehityksestä vuosina 2008—2011.

TAULUKKO 12. Budjettitalouden kulut vuosina 2008—2011, milj. euroa

	2008	2009	2010	2011
	Milj. euroa			
Toiminnan kulut				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	727	706	591	623
Henkilöstökulut	5 929	6 226	4 678	4 687
Vuokrat	898	953	665	697
Palvelujen ostot	2 209	2 527	2 396	2 348
Muut kulut	1 358	898	683	716
Valmistevaraston muutos ja valmistus omaan käyttöön	-70	-112	-92	-89
Poistot	934	952	974	1 007
Sisäisten kulujen oikaisu	-335	-436	-485	-297
Toiminnan kulut yhteensä	**11 650**	**11 715**	**9 410**	**9 692**
Satunnaiset kulut	90	23	44	84
Rahoituksen kulut	2 317	1 929	2 091	2 013
Siirtotalouden kulut				
Siirrot kunnille ja kuntayhtymille	9 051	9 628	10 210	10 596
Siirrot sosiaaliturvarahastoille	8 300	9 521	10 731	10 736
Siirrot elinkeinoelämälle	3 010	3 083	3 018	3 034
Siirrot voittoa tavoittelemattomille yhteisöille	2 203	2 498	4 886	5 147
Siirrot kotitalouksille	4 114	4 388	4 492	4 501
Siirrot EU:lle	1 615	1 690	1 566	1 861
Muut siirtotalouden kulut	604	585	696	680
Siirtotalouden kulut yhteensä	28 898	31 394	35 599	36 554
KULUT YHTEENSÄ	**42 956**	**45 061**	**47 143**	**48 343**

Yliopistot siirtyivät v. 2010 budjettitalouden ulkopuolelle, mikä näkyy luvuissa siten, että toiminnan kulut ovat yliopistojen osuuden verran alhaisemmat vuosina 2010 ja 2011 verrattuna vuoden 2008 ja 2009 lukuihin. Vastaavasti valtion rahoitusosuus yliopistojen toimintaan näkyy vuodesta 2010 alkaen siirtotalouden kuluissa voittoa tavoittelemattomille yhteisöille.

Toiminnan kulujen suurin erä on **henkilöstökulut**, jotka koostuvat seuraavista eristä (milj. euroa):

TAULUKKO 13. Henkilöstökulut vuosina 2008—2011, milj. euroa

Henkilöstökulut, milj. euroa	2008	2009	2010	2011
Palkat ja palkkiot	4 780	5 065	3 801	3 823
Eläkekulut	939	963	761	760
Muut henkilöstösivukulut	210	198	117	104
YHTEENSÄ	**5 929**	**6 226**	**4 678**	**4 687**
Valtion henkilöstö, lkm				
Valtion palveluksessa olevat henkilöt	120 931	121 923	86 383	85 071
Henkilötyövuodet	117 200	117 624	84 721	83 312

Palvelujen ostot sisältää seuraavat palveluryhmät:

TAULUKKO 14. Palvelujen ostot vuosina 2008—2011, milj. euroa

Palveluryhmät, milj. euroa	2008	2009	2010	2011
Korjaus- ja kunnossapitopalvelut	589	657	646	706
Rakentamispalvelut	55	65	61	52
Toimistopalvelut	434	487	495	404
Henkilöstöpalvelut	83	92	71	76
Puhtaanapito- ja pesulapalvelut	109	109	100	99
Asiantuntija- ja tutkimuspalvelut	540	638	603	585
Muut palvelut	398	478	420	427
YHTEENSÄ	**2 209**	**2 527**	**2 396**	**2 348**

Muissa kuluissa suurimmat erät ovat maanpuolustuskaluston hankinnat yhteensä 372 milj. euroa ja matkakulut 183 milj. euroa. Vuonna 2008 muissa kuluissa oli 371 milj. euroa omaisuudenhoitoyhtiö Solidium Oy:n perustamisen yhteydessä kirjattuja luovutustappioita.

Poistojen suurin erä on tie- ja rautatierakenteiden poistot, yhteensä 800 milj. euroa.

Sisäisten kulujen oikaisu sisältää talousarviotalouden sisäisten tuottojen eliminoinnit.

Rahoituskuluissa esitetään nettona veloista aiheutuvat korot, emissio-, pääoma- ja kurssierot sekä luottotappiot.

Siirtotalouden kulujen suurimmat erät ovat tulonsiirrot kunnille ja kuntayhtymille (10 596 milj. euroa), sosiaaliturvarahastoille (10 736 milj. euroa), voittoa tavoittelemattomille yhteisöille (5 147 milj. euroa), kotitalouksille (4 501 milj. euroa) ja elinkeinoelämälle (3 034 milj. euroa).

Yhteensä siirtotalouden kulut kasvoivat edelliseen vuoteen verrattuna 955 milj. euroa 36 554 milj. euroon.

Valtionosuudet kuntien peruspalvelujen järjestämiseen kasvoivat noin 334 milj. euroa.

Tämä näkyy siirtotalouden kuluissa kunnille, kuntayhtymille ja voittoa tavoittelemattomille yhteisöille sekä muissa siirtotalouden kuluissa.

Tulonsiirrot *Euroopan unionille* lisääntyivät 296 milj. euroa 1 861 milj. euroon. Muutos johtuu pääasiassa Euroopan Unionin jäsenmaksujen lisääntymisestä.

Siirtotalouden kulut voittoa tavoittelemattomille yhteisöille kasvoivat 261 milj. euroa. Muutoksesta noin 155 milj. euroa johtuu yliopistojen saaman rahoituksen määrän muutoksista sekä rahoitukseen liittyvien kirjaus- ja maksatusmenettelyiden muutoksista.

EU:n rakennerahasto-ohjelmista rahoitettavien hankkeiden lisääntymisestä sekä ohjelmakauden vaiheesta aiheutuvasta maksatusten lisääntymisestä johtuen siirtotalouden kulut kuntayhtymille, elinkeinoelämälle ja voittoa tavoittelemattomille yhteisöille lisääntyivät noin 100 milj. eurolla.

2.5 Valtion taloudellinen asema, valtion velka ja valtion vastuut

Valtion taloudellinen asema 31.12.2011

Valtion taseen loppusumma on 58 117 milj. euroa. Se on kasvanut 1 141 milj. euroa. Suurimmat muutokseen vaikuttavat tekijät on analysoitu jäljempänä.

Kansallisomaisuutta on 269 milj. euroa. Valtion aloittavaan taseeseen 1.1.1998 otettiin vain se kansallisomaisuus, jota käytettiin tuotannontekijänä, lähinnä toimistokäytössä olleet rakennukset. Siten esimerkiksi kaikki taidekokoelmat puuttuvat valtion taseesta. Vuoden 1998 jälkeen hankitun kansallisomaisuuden hankintamenot on aktivoitu taseeseen.

Käyttöomaisuuden ja muiden pitkäaikaisten sijoitusten kirjanpitoarvo on 42 169 milj. euroa. Suurimmat erät ovat tie- ja rautatierakenteissa sekä sijoituksissa osakkeisiin ja liikelaitoksiin.

Käyttöomaisuusarvopapereiden kirjanpitoarvo kasvoi 465 milj. euroa. Suurin yksittäinen tapahtuma oli kantaverkkoyhtiö Fingrid Oyj:n osake-enemmistön hankinta valtiolle. Työ- ja elinkeinoministeriö hankki osakkeitta 370 milj. eurolla ja Huoltovarmuusrahasto 150 milj. eurolla.

Markkina-arvoltaan 8 603 milj. euron pörssinoteerattujen käyttöomaisuusarvopapereiden kirjanpitoarvo oli tilinpäätöshetkellä 5 651 milj. euroa.

Muut pitkäaikaiset euromääräiset sijoitukset ovat kasvaneet 446 milj. euroa. Kasvu johtuu yliopistoihin sijoitetuista pääomista.

Vaihto-omaisuuden osuus valtion taseessa on valtion toiminnan luonteesta johtuen vähäinen. Sen määrä on 510 milj. euroa. Suurin erä 393 milj. euroa koostuu Puolustusvoimien aine- ja tarvikevarastoista.

Pitkäaikaiset saamiset on 3 157 milj. euroa ja se kasvoi 1 074 milj. euroa. Erä sisältää liikelaitoksiin lainaehdoin luovutetun omaisuuden vasta-arvot sekä Teknologian kehittämiskeskuksen lainasaamiset ja työ- ja elinkenoministeriön lainasaamiset Suomen Vientiluotto Oy:lle. Lisäksi pitkäaikaisiin saamisiin on kirjattu Islannille ja Kreikalle annettuja lainoja, jotka Kreikan osalta kasvoivat 612 milj. euroa vuonna 2011.

Lyhytaikaiset saamiset on 1 590 milj. euroa ja erä sisältää lähinnä kohdennus- ja jaksotuseriä sekä maksettuja ennakoita.

Rahoitusomaisuusarvopaperit ja muut lyhytaikaiset sijoitukset on 8 775 milj. euroa ja muodostuu kokonaisuudessaan valtion kassavarojen sijoittamisesta rahoitusmarkkinoille. Sen kokoon vaikuttavat erityisesti:

- talousarvion kumulatiivinen ylijäämä,
- siirrettyjen määrärahojen kanta,
- talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen saatavat budjettitaloudelta,
- edelleen tilitettävien varojen määrä ja
- siirtosaamisten ja -velkojen määrä.

Tarkempi erittely kokoon vaikuttavista tekijöistä löytyy osassa III olevan valtion tilinpäätöksen liitteeltä 11 Valtion talousarviotalouden kassanpitotarve ja likvidit varat.

Rahat, pankkisaamiset ja muut rahoitusvarat on suuruudeltaan 1 647 milj. euroa ja koostuu pääasiassa valtiolle lahjoitetuista rahastoidusta varoista tai tilapäisesti valtion tileillä olevista muiden varoista (125 milj. euroa) sekä valtion konsernitilijärjestelmän emotilille jätetystä saldosta (1 498 milj. euroa).

Omapääoma: Valtion oma pääoma on 30 446 milj. euroa negatiivinen. Aloittavassa taseessa 1.1.1998 oma pääoma oli 30 048 milj. euroa negatiivinen. Tilanne johtui sekä valtion ankarasta velkaantumisesta 1990-luvun alussa että aloittavan taseen laatimisessa tehdyistä ratkaisuista. Osa kansallisomaisuudesta jätettiin taseen ulkopuolelle ja valtion yhtiöomaisuus arvostettiin erittäin varovaisesti. Valtion oma pääoma pieneni vuoden 2011 aikana 5 549 milj. euroa.

Vieras pääoma: Vieras pääoma sisältää sekä valtion ottaman velan että tilinpäätöksen kohdennus- ja jaksotuseriä. Pitkäaikainen vieras pääoma on kasvanut 9 981 milj. euroa, kun taas lyhytaikainen on vähentynyt 3 291 milj. euroa. Valtion velasta on selvitys jäljempänä.

Siirtovelkoihin sisältyvä korkovelka on 950 milj. euroa ja lomapalkkavelka 760 milj. euroa.

Muut lyhytaikaiset velat on kasvanut 1 932 milj. eurosta 3 457 milj. euroon. Erä sisältää saatuja vakuuksia, joiden määrä on kasvanut.

Valtionvelka

Valtionvelka (talousarvio- ja rahastotalouden velka) oli vuoden 2011 päättyessä nimellisarvoltaan 79,7 mrd. euroa. Lisäystä edelliseen vuoteen oli 4,5 mrd. euroa eli 6 %. Velan markkina-arvo oli vuoden 2011 lopussa 84,8 mrd. euroa. Sijoitettujen kassavarojen määrä oli vuoden päättyessä 10,3 mrd. euroa eli n. 8 % vähemmän kuin edellisen vuoden lopussa.

TAULUKKO 15. Valtionvelan nettolainanotto

	2007	2008	2009	2010	2011
Nostot	18,617	22,561	34,639	47,677	31,935
Kuoletukset	21,451	24,247	24,750	36,806	27,426
NETTOLAINANOTTO YHTEENSÄ	**-2,834**	**-1,686**	**9,889**	**10,871**	**4,509**

Valtio laski liikkeeseen kaksi uutta viitelainaa, vuonna 2017 erääntyvä 3 mrd. euroa ja vuonna 2021 erääntyvä 4 mrd. euroa. Lisäksi toteutettiin neljä lisähuutokauppaa vuosina 2016, 2017, 2021 ja 2025 erääntyville lainoille yhteensä 6 mrd. euron arvosta. Pitkäaikaista varainhankintaa täydennettiin muilla obligaatioilla yhteensä 3,7 mrd. euron arvosta. Valtio laski liikkeeseen myös yhden viisivuotisen yleisölle suunnatun euromääräisen tuotto-obligaatiolainan, yhteensä 8 milj. euroa. Lyhytaikaisia valtion velkasitoumuksia nostettiin 13,7 mrd. euroa. Tähän sisältyi velkasitoumuksia arvoltaan 1,8 mrd. euroa, jotka laskettiin liikkeeseen Valtion asuntorahastoa varten.

Uudet valuuttamääräiset lainat on suojattu valuuttakurssiriskiä vastaan valuutanvaihtosopimuksilla. Valuuttamääräiset lainat ennen valuutanvaihtosopimuksia olivat kertomusvuoden lopussa 8,3 mrd. euroa eli 10,4 % valtionvelasta.

TAULUKKO 16. Valtionvelka lainatyypeittäin, milj. euroa

	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010	31.12.2011	Maksetut korot 2011
Euromääräinen velka	**56,068**	**54,382**	**64,281**	**75,152**	**79,661**	**1,979**
Pitkäaikainen velka	49,841	47,724	52,366	63,537	71,952	1,939
Yleisöobligaatiolainat	47,807	45,933	50,613	60,793	69,532	1,873
Muut joukkovelkakirjalainat	486	336	581	1,777	1,643	947
Velkakirjalainat	1,549	1,454	1,172	966	777	189
Lyhytaikainen velka	6,227	6,658	11,914	11,615	7,709	40
Velkasitoumukset	5,968	6,610	11,243	11,083	7,709	40
Lyhytaikaiset luotot	259	48	655	532	0	0
Muu lyhytaikainen	0	0	15	0	0	0
Valuuttamääräinen velka	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
VALTIONVELKA YHTEENSÄ	**56,068**	**54,382**	**64,281**	**75,152**	**79,661**	**1,979**

Vuoden 2011 päättyessä 90,3 % velkakannasta oli pitkäaikaista ja 9,7 % lyhytaikaista. Yleisöobligaatiolainojen kanta vuoden lopussa oli 69,5 mrd. euroa, joka kostuu sarjaobligaatioista (63,5 mrd. euroa), tuotto-obligaatioista (0,1 milj. euroa) ja muista yleisöobligaatioista (5,9 mrd. euroa). Vuoden lopussa velkasitoumuskanta oli 7,7 mrd. euroa, josta Valtion asuntorahaston osuus oli 1,0 mrd. euroa.

Talousarviotalouden bruttolainanotto vuonna 2011 oli 23,4 mrd. euroa ja nimellisarvoinen nettolainanotto 4,7 mrd. euroa. Talousarviotalouden velan hoitomenot ilman kuoletuksia olivat yhteensä 1,9 mrd. euroa, josta korot olivat kertomusvuonna 1,9 mrd. euroa ja lainojen liikkeeseenlasku-, lunastus- ym. palkkiot ja kulut 30 milj. euroa. Velkakannan kasvusta huolimatta korkomenot olivat lähes yhtä suuret kuin edellisenä vuonna, mikä johtui vuoden 2011 alhaisesta korkotasosta. Edellä olevat luvut ovat tilinpäätöksen mukaisia lukuja ja ne poikkeavat joiltakin osin taulukoissa olevista, koko valtionvelkaa koskevista maksuperusteisista luvuista.

TAULUKKO 17. Valtionvelan tunnuslukuja vuoden lopun kannan mukaan

Vuosi	Efektiivinen kustannus, %	Nimelliskorko, %	Duraatio, vuosia	Maturiteetti, vuosia
2007	4.0	4.0	2.5	3.8
2008	3.5	3.5	2.8	3.9
2009	2.4	2.4	2.6	4.1
2010	2.6	2.6	2.6	4.6
2011	2.5	2.5	2.9	5.0

Valtion vastuut 2011

I Valtion takaukset ja -takuut olivat osassa III olevan valtion tilinpäätöksen liitteen 12 mukaan vuoden 2011 lopussa yhteensä 10 881 milj. euroa. Valtiontakauksia ja -takuita oli vuoden 2011 lopussa 508 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2010 lopussa[5].

Suurin osa takauksista eli 6 503 milj. euroa johtuu Suomen osuudesta EU:n vakautusjärjestelyissä. Takaus Kansainväliselle valuuttarahastolle (IMF) oli vuoden 2011 lopussa 3 886 milj. euroa ja takaukset vakautusjärjestelyistä johtuvista lainasitoumuksista Islannin, Latvian ja Kreikan valtioille olivat yhteensä 2 124 milj. euroa. Euroopan rahoitusvakausväline (ERVV) -takauksien määrä vuoden 2011 lopussa oli 493 milj. euroa. Luvussa 3.3. kerrotaan tarkemmin Suomen osuudesta EU:n vakautusjärjestelyissä.

Muista valtiontakauksista merkittävin on opintolainojen valtiontakaukset, joita oli yhteensä 1 441 milj. euroa. Senaatti-kiinteistölle annettu takaus on suuruudeltaan 1 059 milj. euroa ja Finnvera Oyj:lle annettu takaus on 887 milj. euroa.

Valtiontakauksella tarkoitetaan sitoutumista vastuuseen toisen velasta ja valtiontakuulla sitoutumista korvaamaan tietystä toiminnasta aiheutuvat tappiot tai menetykset.

II Valtion muut monivuotiset vastuut on esitetty osassa III olevan valtion tilinpäätöksen liitteessä 12.

Muiden monivuotisten vastuiden ilmoittamistapa muuttui vuoden 2011 tilinpäätöksessä. Vastuut esitetään eriteltyinä valtion talousarvion yksityiskohtaisten perusteluiden yleisten määräysten kohdan Toimintamenomäärärahat perusteella tehtyihin tavanomaisiin sopimuksiin sekä muulla perusteella tehtyihin sitoumuksiin. Valtion eläkevastuun esittämistapa pysyi ennallaan.

[5] Takausten määrä 31.12.2010 on muuttunut vuoden 2010 tilinpäätöksessä esitetystä. Vuoden 2010 tilinpäätöksessä Euroopan Rahoitusvakausvälineen (ERVV) kautta Suomelle aiheutuvat takausvastuut esitettiin laskennallisena enimmäismääränä.

Valtion eläkevastuu kasvoi vuoden 2012 aikana 1 900 milj. euroa ollen vuoden lopussa 92 500 milj. euroa. Eläkevastuu tarkoittaa niiden eläkeoikeuksien pääoma-arvoa, jotka ovat karttuneet 31.12.2011 mennessä valtion eläketurvan piirissä. Eläkevastuun katteena valtion eläkerahastossa olevan omaisuuden arvo 31.12.2011 oli 13,9 mrd. euroa. Näin laskettuna vastuusta oli katettuna 15,0 % eli kattamatta oli 78,6 mrd. euroa.

Valtion talousarvion yksityiskohtaisten perustelujen yleisten määräysten kohdan Toimintamenomäärärahat perusteella tehdyistä tavanomaisista sopimuksista ja sitoumuksista aiheutui talousarviomenoja vuonna 2011 yhteensä 669 milj. euroa. Määrärahatarve näistä sopimuksista ja sitoumuksista on 5 383 milj. euroa. Lukuihin sisältyy toissijaiset vastuut yliopistojen vuokrasopimuksista. Talousarviomeno yliopistojen vuokrasopimuksista vuonna 2011 oli 143 milj. euroa ja määrärahatarve yhteensä 1 480 milj. euroa.

Muulla kuin talousarvion yksityiskohtaisten perustelujen yleisten määräysten kohdan Toimintamenomäärärahat perusteella tehdyistä tavanomaisista sopimuksista ja sitoumuksista aiheutui talousarviomenoja vuonna 2011 yhteensä 330 milj. euroa. Määrärahatarve näistä sopimuksista ja sitoumuksista on 2 584 milj. euroa.

Sopimuksista ja sitoumuksista aiheutuneet talousarviomenot olivat vuonna 2011 yhteensä 999 milj. euroa ja määrärahatarve yhteensä 7 967 milj. euroa.

Muita vastuita aiheutuu mm. yhteistyö- ja kumppanuussopimuksista, sotilasvammalaista, rikosvahinkolaista, virkamieslaista, raideliikenteen vahingoista ja petovahingoista.

2.6 Rahoituslaskelma-analyysi

Valtion rahoituslaskelmassa esitetään erikseen oman toiminnan rahavirta, siirtotalouden rahavirta, investointien rahavirta ja rahoituksen rahavirta. Laskelma päätyy likvidien varojen muutokseen.

Valtiolla **oman toiminnan rahavirta** on verotulojen takia aina vahvasti tulovoittoinen, vuonna 2011 se oli 25 211 milj. euroa. Verojen tulovirta on kasvanut edellisestä vuodesta 4 110 milj. euroa. Kasvu on ollut tasaista kaikissa verolajeissa: tulo- ja varallisuusvero 1 553 milj. euroa, arvonlisäverotulot 1 460 milj. euroa ja muut verot ja maksut 1 097 milj. euroa.

Oman toiminnan menovirrassa ei vuoden 2011 aika tapahtunut merkittäviä muutoksia. Valtion organisatorinen rakenne on pysynyt suhteellisen vakaana vuoden 2010 alussa tapahtuneen yliopistouudistuksen jälkeen.

Siirtotalouden nettomenovirta oli 4 380 milj. euroa suurempi kuin oman toiminnan nettotulovirta. Siirtotalouden tulovirta kasvoi 208 milj. euroa. Kun siirtotalouden menovirrat kasvoivat yhteensä 914 milj. euroa, jäi siirtotalouden nettomenovirran kasvuksi edelliseen vuoteen nähden 706 milj. euroa. Yhteensä siirtotalouden nettomenovirta oli 29 592 milj. euroa vuonna 2011.

Investointien rahavirrassa esitetään rahavirrat käyttöomaisuuteen, sijoituksiin ja antolainoihin. Investointien rahavirta kasvoi edellisvuoteen verrattuna 1 570 milj. euroa ollen 3 277 milj. euroa. Eniten kasvuun vaikuttivat Suomen Vientiluotto Oy:lle annetut lainat, Fingrid Oy:n osake-enemmistön hankinta ja tie- ja rautatierakenteiden tasearvot.

Rahoituksen rahavirrassa näkyy valtionvelan kasvu. Rahoituslaskelman mukainen valtionvelan kasvu oli 5 070 milj. euroa. Velan kasvu laantui 5 955 milj. euroa edelliseen vuoteen verrattuna. Muiden velkojen nettomuutos on kasvanut 1 174 milj. euroa johtuen saatujen vakuuksien kasvusta.

Likvidien varojen määrä väheni 1 033 milj. eurolla ollen vuoden lopussa 10 422 milj. euroa.

2.7 Valtiontalouden riskit

Valtiontalouden rahoitusasema koheni vuonna 2011, mutta pysyi yhä selvästi alijäämäisenä. Alijäämä oli 6,0 mrd. euroa eli 3,1 % suhteessa kokonaistuotantoon, vaikka talouskasvu on ollut parina viime vuotena kohtuullista. Ilman uusia tasapainottavia toimia riskinä on, että valtiontalous pysyy lähivuodet alijäämäisenä, velka kasvaa ja samalla velanhoitokustannukset. Hallitusohjelmassa päätetyt sopeutustoimet kohentavat jäämää runsaalla prosenttiyksiköllä, mutta eivät riitä kääntämään rahoitusasemaa ylijäämäiseksi. Nykynäkymin keskipitkän aikavälin talouskasvu ei näyttäisi olevan niin ripeää, että se yksin riittäisi poistamaan valtiontalouden alijäämän.

Demografinen muutos on jo alkanut heikentää talouden kasvumahdollisuuksia ja heikentää samalla myös valtiontalouden rahoitusasemaa. Taloudellisen tilanteen elpymisestä huolimatta julkinen talous on poikkeuksellisen syvän kriisin jäljiltä heikommassa asemassa kohtaamaan väestön ikärakenteen muutoksen kuin ennen talouskriisiä. Väestön ikääntymisen seurauksena julkiset eläkemenot alkavat kasvaa voimakkaasti ja myöhemmin ikääntymisen vaikutukset näkyvät hoito- ja hoivamenojen kasvuna. Ikääntymisen epäsuotuista vaikutusta talouden kasvumahdollisuuksiin voidaan lieventää toteuttamalla työuria pidentäviä rakenteellisia uudistuksia, työvoiman kohtaanto-ongelmaa helpottavilla toimilla tai maahanmuuton avulla.

Euroalueen velkakriisi vaikuttaa pitkittyessään heikentävästi Suomenkin näkymiin. Huolimatta siitä, että esimerkiksi Kreikan, Irlannin ja Portugalin ongelmat eivät vaikuta Suomen talouteen merkittävästi suoraan kauppavirtojen kautta, välilliset vaikutukset voivat nousta merkittäviksi. Suomen kaltaisella pienellä avoimella taloudella ei ole mahdollisuuksia suojautua kansainvälisen kysynnän laskua vastaan. Tämä heijastuisi myös valtiontalouden rahoitustasapainoon ja heikentäisi olennaisesti Suomen mahdollisuuksia valmistautua väestön ikääntymisen tuomiin haasteisiin. Myös Suomen EU:n talouskriisiin liittyvät taloudelliset sitoumukset lisäävät valtion velkaa.

Ilmastonmuutos, sen torjunta ja siihen sopeutuminen ovat suuri haaste sekä kansantaloudelle ja myös valtiontaloudelle. Pitkällä aikavälillä ne heikentävät talouden kasvupotentiaalia ja kilpailukykyä, vaikka lyhyellä aikavälillä ilmastonmuutoksen torjunta lisääkin investointeja mm. uusiutuvaan energiaan ja energiansäästötoimiin. Kansainvälisen ilmastopolitiikan myötä tulee uusia haasteita kehitysmaiden ilmastotoimien rahoittamisesta.

2.8 Valtion yhtiöomistus

Valtiolla oli 31.12.2011 merkittävänä pidettäviä omistuksia yhteensä 51 yhtiössä. Lisäksi valtion kokonaan omistama holdingyhtiö Solidium Oy omisti 11 pörssinoteeratun yhtiön osakkeita.

Valtio-omisteiset yhtiöt on jaettu kolmeen luokkaan riippuen omistuksen luonteesta ja yhtiöiden toimialasta. Kaupallisesti toimivat 29 yhtiötä jaetaan yhtiöihin, joissa valtiolla on strateginen intressi (18 yhtiötä) ja yhtiöihin, joissa valtiolla on vain ns. tavallinen omistajaintressi (10 yhtiötä). Erityistehtäväyhtiöissä (23 yhtiötä) valtiolla on omistajana sääntelyyn tai viranomaistehtäviin liittyvä erityisintressi.

SIJOITTAJAINTRESSI	STRATEGINEN INTRESSI		
	Yhtiöllä strateginen merkitys	Yhtiöllä erityistehtävä hoidettavana	
KAUPALLISESTI TOIMIVAT		ERITYISYHTIÖT	
1. Valtioneuvoston kansliaan keskitetty omistajaohjaus		2. Omistajaohjaus ministeriöissä	
Yhtiöryhmä 1 a	**Yhtiöryhmä 1 b**	**Yhtiöryhmä 2**	
Altia Oyj	Arctia Shipping Oy	Aalto-yliopistokiinteistöt Oy	VM
Arek Oy	Boreal Kasvinjalostus Oy	Alko Oy	STM
Art and Design City Helsinki Oy Ab	Ekokem Oy	Arsenal Oyj	VM
Destia Oy	Finnair Oyj	CSC-Tieteen tietotekniikan keskus Oy	OKM
Edita Oyj	Fortum Oyj	Finavia Oyj	LVM
FCG Finnish Consulting Group Oy	Gasum Oy	Fingrid Oyj	VM
Helsinki Business and Science Park Oy Ltd	Itella Oyj	Finnpilot Pilotage Oy	LVM
Kemijoki Oy	Leijona Catering Oy	Finnvera Oyj	TEM
Raskone Oy	Meritaito Oy	Governia Oy	VNK
(9)	Motiva Oy	Hansel Oy	VM
	Neste Oil Oyj	Haus Kehittämiskeskus Oy	VM
	Patria Oyj	Helsingin yliopistokiinteistöt Oy	VM
	Suomen Lauttaliikenne Oy	Hevosopisto Oy	OKM
	Suomen siemenperunakeskus Oy	Kuntarahoitus Oyj	YM
	Suomen Rahapaja Oy	Solidium Oy *	VNK
	Suomen Viljava Oy	Suomen Erillisverkot Oy	VNK
	Vapo Oy	Suomen Ilmailuopisto Oy	OKM
	VR-Yhtymä Oy	Suomen Teollisuussijoitus Oy	TEM
	(18)	Suomen yliopistokiinteistöt Oy	VM
		Tietokarhu Oy	VM
		Teollisen Yhteistyön Rahasto Oy	UM
		Veikkaus Oy	OKM
		Yleisradio Oy	LVM
		Yrityspankki Skop Oyj	VM
		(24)	

LVM = Liikenne- ja viestintäministeriö
OKM = Opetus- ja kulttuuriministeriö
SM = Sisäasiainministeriö
STM = Sosiaali- ja terveysministeriö
TEM = Työ- ja elinkeinoministeriö
UM = Ulkoasiainministeriö
VM = Valtiovarainministeriö
VNK = Valtioneuvoston kanslia

Valtio on vuoden 2008 joulukuussa tehdyn Solidium-ratkaisun jälkeen suoraan omistajana kolmessa pörssiyhtiössä. Solidium omisti yhdentoista pörssiyhtiön osakkeita vuoden 2011 lopussa.

Valtion suoraan omistamien pörssiyhtiöiden markkina-arvo laski vuoden aikana 28,6 % päätyen 8,6 mrd. euroon (12,1 mrd. euroa). Helsingin pörssin yleisindeksi laski vuonna 2011 30,3 %. Suorassa pörssiomistuksessa ei tapahtunut vuonna 2011 muutoksia.

Solidiumin osakesijoitusten arvo oli 7,0 mrd. euroa vuoden 2011 lopussa (9,3 mrd. euroa 31.12.2010). Osakesalkun kokonaistuotto oli -20,4 % vuonna 2011. Salkun vertailuindeksi[6] laski samalla ajanjaksolla 24,9 %. Solidium kasvatti vuonna 2011 omistustaan Metso Oyj:ssä 11,1 prosenttiin ja sijoitti Talvivaaran Kaivososakeyhtiö Oyj:hin. Katsauskauden lopussa Solidiumin omistusosuus Talvivaarasta oli 7,05 %. Osakehankinnat olivat vuonna 2011 yhteensä 102 milj. euroa. Solidium osallistui huhtikuussa 2011 TeliaSoneran takaisinostotarjoukseen ja myi osakkeita yhtiölle yhteensä noin 152 milj. eurolla. Solidium kirjasi osakemyynnistä myyntivoittoa noin 75 milj. euroa.

Valtioneuvoston kanslian omistajaohjauksessa olevat yhtiöt maksoivat valtiolle osinkoja vuonna 2011 yhteensä 1 187,2 milj. euroa (863,2 milj. euroa vuonna 2010), josta Solidiumin maksama osinko muodosti 660,0 milj. euroa (356,0 milj. euroa vuonna 2010).

Valtion suoran omistuksen pörssisalkun yhtiöiden vuoden 2011 tuloksistaan valtiolle maksama osinkosumma[7] pysyi edellisen vuoden tasolla (495,9 milj. euroa vuonna 2010). Markkina-arvojen laskettua merkittävästi vuonna 2011, salkun osinkotuotto nousi 5,8 prosenttiin (4,1 % vuonna 2010). Helsingin pörssin päälistan yhtiöiden osinkotuotto oli vuonna 2011 alemmalla tasolla kuin valtion suoran omistuksen pörssisalkun osinkotuotto eli 5,2 % (4,2 % vuonna 2010). Fortumin parantuneen raportoidun tuloksen myötä salkun yhtiöiden yhteenlaskettu nettotulos nousi 22,1 %. Valtion suoran omistuksen pörssisalkun osinkosuhde siten laski ja oli vuonna 2011 53,2 % (64,9 % vuonna 2010). Koko pörssin tasolla osinkosumma aleni 10 % ja yhteenlaskettu nettotulos 11,7 %. Pörssin osinkosuhde nousi vuodentakaisesta 63,6 prosentista 64,8 prosenttiin. Solidiumin salkussa olevien yhtiöiden osinkotuotto oli 6,1 % ja osinkosuhde 74,1 %.

Merkittävimpien erityisyhtiöiden toiminnasta raportoidaan niitä ohjaavien hallinnonalojen tuloksellisuuskatsauksissa. Valtion tilinpäätöskertomuksen osassa III (liite 7) esitetään yhteenveto valtion talousarviotalouden käyttö- ja rahoitusomaisuudesta.

---

6 OMX Helsinki Cap -tuottoindeksi

7 osingot hallitusten esityksiä

2.9 Talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen kehitys

Talousarvion ulkopuolella oli 31.12.2011 yksitoista rahastoa. Vuoden 2011 aikana rahastojen lukumäärässä tai toimialoissa ei tapahtunut muutoksia. Rahastojen toimintaa kuvataan tarkemmin ministeriöiden toimialojen tuloksellisuuden kuvauksissa.

TAULUKKO 18. Talousarviosiirrot ja yhdystilisaamiset, milj. euroa

	Talousarviosiirrot[1]		Yhdystilisaamiset	
	2010	2011	31.12.2010	31.12.2011
Huoltovarmuusrahasto	0,0	37,0	126,4	148,5
Maatalouden interventiorahasto	0,0	1,0	7,3	11,7
Maatilatalouden kehittämisrahasto	38,9	34,3	392,9	395,9
Palosuojelurahasto	0,0	0,0	16,4	15,1
Valtion asuntorahasto	-228,0	-166,0	31,9	47,0
Valtion eläkerahasto	-1 472,7	-1 509,4	4,4	0,0
Valtion televisio- ja radiorahasto	0,0	0,0	7,5	7,9
Valtion vakuusrahasto	-10,3	0,0	4,8	6,2
Valtion ydinjätehuoltorahasto	0,0	0,0	2,5	3,9
Valtiontakuurahasto	0,0	0,0	722,6	726,9
Öljysuojarahasto	0,0	5,6	15,2	16,3
YHTEENSÄ	**-1 672,1**	**-1 597,5**	**1 331,9**	**1 379,4**

[1] - = siirto rahastosta; + = siirto rahastoon

Valtion eläkerahaston siirrot valtion talousarvioon olivat laissa mainittu enimmäismäärä eli 40 % valtion eläkemenoista. Valtion asuntorahastosta tehdyt siirrot valtion talousarvioon perustuvat rahaston ns. korolliselle omalle pääomalle lasketun laskennallisen koron tulouttamiseen budjettitalouden piiriin.

TAULUKKO 19. Rahastotalouden tuotto- ja kululaskelma, milj. euroa

	2010	2011
Toiminnan tuotot	2 077,0	2 344,6
Toiminnan kulut	-271,3	397,0
Rahoitustuotot	588,7	612,7
Rahoituskulut	-43,3	195,9
Satunnaiset tuotot ja kulut	0,0	0,0
Siirtotalouden tuotot	536,7	465,0
Siirtotalouden kulut	-824,3	865,8
Tuotot veroista ja pakollisista maksuista	83,9	85,4
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	2 147,4	2 049,1

Toiminnan tuotoista 1 641 milj. euroa koostui valtion eläkerahastolle tuloutetuista valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvien työnantajien ja työntekijöiden eläkemaksuista (1 622 milj. euroa vuonna 2010). Lisäksi toiminnan tuottoihin sisältyi valtion eläkerahaston osakkeiden ja osuuksien myyntivoittoja 108 milj. euroa (225 milj. euroa).

Rahoitustuotot koostuivat lähinnä valtion eläkerahaston sijoitusten ja valtion asuntorahaston lainasaamisten korkotuotoista. Rahoituskuluista 33,1 milj. euroa (27,7 milj. euroa) oli valtion asuntorahaston rahoituskuluja ja 160,1 milj. euroa (13,0 milj. euroa) valtion eläkerahaston rahoituskuluja.

Siirtotalouden tuotoista 468,1 milj. euroa (446,6 milj. euroa) koostui valtion televisio- ja radiorahaston televisiomaksu- ja toimilupamaksutuotoista. Siirtotalouden kuluista 457,0 milj. euroa (435,5 milj. euroa) koostui Yleisradion rahoittamiseen liittyvistä valtion televisio- ja radiorahaston kuluista ja 252,1 milj. euroa (251,6 milj. euroa) valtion asuntorahaston myöntämistä avustuksista.

Tuotot veroista ja pakollisista maksuista koostui pääosin huoltovarmuusmaksuista, öljysuojamaksuista ja palosuojelumaksuista.

TAULUKKO 20. Rahastotalouden tase-erät, milj. euroa

	31.12.2010	31.12.2011
VASTAAVAA		
Aineettomat hyödykkeet	6,1	5,1
Aineelliset hyödykkeet	30,9	28,2
Käyttöomaisuusarvopaperit ja muut pitkäaikaiset sijoitukset	20 210,0	20 337,7
Vaihto-omaisuus	1 094,4	1 198,1
Pitkäaikaiset saamiset	48,6	48,5
Lyhytaikaiset saamiset	2 264,7	2 309,7
Lyhytaikaiset sijoitukset	1 152,9	940,6
Rahat, pankkisaamiset ja muut rahoitusvarat	1 454,5	1 631,2
Vastaavaa yhteensä	**26 262,1**	**26 499,1**
VASTATTAVAA		
Rahastojen oma pääoma	24 536,3	25 030,9
Pitkäaikainen vieras pääoma	300,0	0,0
Lyhytaikainen vieras pääoma	1 425,7	1 468,3
Vastattavaa yhteensä	**26 262,1**	**26 499,1**

Rahastotalouden merkittävimmät tase-erät 31.12.2011 olivat valtion asuntorahaston lainasaamiset 7 746,1 milj. euroa ja valtion eläkerahaston korko-, osake- ja muut sijoitukset 11 660,2 milj. euroa. Vaihto-omaisuuteen sisältyvät huoltovarmuusrahaston varmuusvarastoidut tavarat 1 181,9 milj. euroa sekä muihin rahoitusvaroihin sisältyvät yhdystilisaamiset valtion talousarviotaloudelta. Lyhytaikainen vieras pääoma koostui lähinnä valtion asuntorahaston velkasitoumuslainoista. Rahastokohtaiset tilinpäätöslaskelmat ovat valtion tilinpäätöskertomuksen osassa III.

2.10 Valtion liikelaitokset ja niiden kehitys

Kertomusvuonna toimi kaksi valtion liikelaitosta: Metsähallitus ja Senaatti-kiinteistöt. Yhdessä tytäryhtiöidensä kanssa ne muodostivat liikelaitoskonserneja. Metsähallituksella on lisäksi maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön pääluokista rahoitettavia julkisia hallintotehtäviä. Liikelaitosten toiminta on perustunut valtion liikelaitoksista annettuun lakiin (1185/2002) ja niiden talous on talousarviotalouden ulkopuolella. Liikelaitokset eivät kuitenkaan muodosta erillisvarallisuutta, vaan valtio viime kädessä vastaa niiden sitoumuksista.

Eduskunta hyväksyy talousarvion käsittelyn yhteydessä liikelaitosten keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet sekä tekee muut keskeiset ohjauspäätökset. Kunkin liikelaitoksen ja liikelaitoskonsernin toimintaa ja sitä, miten ne ovat saavuttaneet toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteensa, kuvataan asianomaisia ministeriöitä (valtiovarainministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö) koskevissa vaikuttavuuskatsauksissa. Liikelaitoskohtaiset tiedot esitetään valtion tilinpäätöskertomuksen osassa III.

Uusi laki valtion liikelaitoksista (1062/2010) tuli voimaan 1.1.2011. Lain tarkoituksena oli korvata voimassa oleva yleislaki EU:n kilpailulainsäädännön vaateet täyttävällä uudella valtion liikelaitoslailla. Esityksellä kumotaan lisäksi Senaatti-kiinteistöjä koskeva laitoskohtainen laki, minkä jälkeen Senaatti-kiinteistöihin sovelletaan suoraan uutta yleislakia. Kumottua lakia sovelletaan edelleen Metsähallitukseen, kunnes siitä toisin säädetään. Luotsausliikelaitos yhtiöitettiin Finnpilot Pilotage Oy:ksi vuoden 2011 alusta lukien.

Keskeisin muutos uudessa laissa liittyy valtion liikelaitosten toimintaan markkinoilla: Valtion liikelaitos voisi olla pysyvä toimintamuoto vain silloin, kun liikelaitos ei toimi markkinoilla avoimessa kilpailutilanteessa eikä tarjoa palvelujaan valtion ulkopuolisille asiakkaille. Valtion liikelaitokset toimisivat siten jatkossa vain sidosyksikköasemassa (in house -asema) ja tuottaisivat palveluja vain valtion virastoille ja laitoksille. Tällöin kilpailu ei voisi vääristyä, koska kysymys olisi omasta palvelutuotannosta.

TAULUKKO 21. Valtion liikelaitosten ja liikelaitoskonsernien liiketoiminta 1.1.—31.12.2011

	Metsähallitus-konserni, vain liiketoiminta[1)]	Senaatti-kiinteistöt -konserni
Liikevaihto, milj. euroa	369,0	586,6
Liikevaihdon muutos, %	0,4	5,9
Liikevoitto/-tappio, milj. euroa	113,0	209,6
Tilikauden tulos, milj. euroa	103,8	159,3
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. euroa	96,4	250,0
Sijoitetun pääoman tuotto, %	4,2	4,8
Investoinnit liikevaihdosta, %	5	42
Omavaraisuusaste, %	98	64,1
Taseen loppusumma, milj. euroa	2 725	4 708
Henkilöstöä keskimäärin	1 348	261

[1)] Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien hoitamiseen kertomusvuonna talousarviossa osoitettiin yhteensä 38,8 milj. euroa. Julkisten hallintotehtävien taseen loppusumma oli 1 118,4 milj. euroa ja henkilöstömäärä keskimäärin 482 htv.

2.11 EU:n ja Suomen väliset rahavirrat

Valtiontalouden tasolla Suomi maksoi vuonna 2011 EU:n budjettiin ja Euroopan kehitysrahastoon 1 862 milj. euroa ja sai EU:n budjetista 1 203 milj. euroa.

Maksut EU:n budjettiin jäivät 10 milj. euroa alle budjetoidun johtuen bruttokansantulopohjaisesta maksusta. Rakennepoliittiset tuet alittivat 18 milj. eurolla budjetin ja maataloustuet jäivät 38 milj. euroa alle budjetoidun.

Valtion talousarviosta maksetut EU:n budjetin rahoituserät (ALV-maksu, Yhdistyneen kuningaskunnan maksuhelpotuksen rahoitus ja BKTL-maksu) kasvoivat 285 milj. euroa vuoden 2010 tasosta. Valtiontalouden tulot EU:lta kasvoivat vuodesta 2010 yhteensä 69 milj. eurolla. Rakennepoliittiset tuet kasvoivat 64 milj. euroa ja maataloustuet ja maaseudun kehittämistuet supistuivat 18 milj. euroa. Lisäksi interventiorahaston ja Makeran tulot kasvoivat 10 milj. eurolla.

Suomen osuus Yhdistyneen kuningaskunnan maksuhelpotuksen rahoituksesta vuonna 2011 oli 87 milj. euroa, joka oli noin 5 % Suomen maksuista EU:lle.

Yhteenveto valtiontalouden EU-tuloista ja -menoista

Vuoden 2011 valtion alustavaan tilinpäätökseen sisältyvät seuraavat valtion ja EU:n väliset maksuvirrat (milj. euroa):

TAULUKKO 22. Valtion ja EU:n väliset maksuvirrat vuoden 2011 valtion tilinpäätöksessä

VALTIONTALOUDEN MENOT	Milj. euroa
Budjettitalous	
ALV-maksu	261
BKTL-maksu	1 465
Yhdistyneelle kuningaskunnalle myönnettävän maksuhelpotuksen rahoitus	87
EU-MAKSUT YHTEENSÄ	**1 813**
Euroopan kehitysrahasto	49
YHTEENSÄ	**1 862**
VALTIONTALOUDEN TULOT	
Budjettitalous	
Maataloustuki	548
Maaseudun kehittäminen	267
Rakennepoliittinen tuki	240
Tullien yms. kantopalkkio	48
Muut tulot *	33
Budjettitalous yhteensä	**1 136**
Rahastotalous	
Interventiorahasto	50
Maatilatalouden kehittämisrahasto	17
YHTEENSÄ	**1 203**

* Sisältää mm. TEN-tukia 15,9 milj. euroa.

Lisäksi Suomi tuloutti vuonna 2011 EU:lle 192 milj. euroa tulleja ja sokerimaksuja. Vain 25 prosentin kantopalkkio, 48 milj. euroa, sisältyy valtion tilinpäätökseen.

TAULUKKO 23. EU:n ja Suomen valtiontalouden väliset rahavirrat kuluvalla rahoituskehyskaudella 2007—2013, milj. euroa

	2007	2008	2009	2010
Tulot EU-budjetista	1 346	1 122	1 070	1 149
Maksut EU-budjettiin	1 460	1 561	1 648	1 528
Euroopan kehitysrahasto	44	54	54	55

3 Eräiden hallinnonalarajat ylittävien politiikkakokonaisuuksien yhteiskunnallisen vaikuttavuuden pääpiirteet ja haasteet

3.1 Peruspalveluohjelma ja -budjetti

Kuntien tehtävien ja velvoitteiden rahoituksen tasapainoa ja ennakoitavuutta parannetaan hallituskauden kattavalla valtion ja kuntien välisellä poikkihallinnollisella peruspalveluohjelmalla ja siihen liittyvällä vuosittaisella peruspalvelubudjetilla.

Peruspalveluohjelman tarkoituksena on edistää peruspalveluiden saatavuutta, selvittää keinoja peruspalveluiden rahoituksen kestäväksi ja tasapainoiseksi turvaamiseksi, kehittää peruspalveluita koskevan lainsäädännön ja rahoitusjärjestelmien valmistelusta vastaavien ministeriöiden yhteistyötä sekä kehittää valtion ja kuntasektorin välistä yhteistyötä. Peruspalveluohjelma on osa valtiontalouden kehysmenettelyä. Peruspalveluohjelman valmistelua ohjaa ja sen sisällöstä sopii ministeriryhmä, jonka kokouksiin osallistuvat pysyvinä asiantuntijoina Suomen Kuntaliiton edustajat.

Peruspalveluohjelmasta on asteittain kehitetty työväline, jonka avulla on aikaisempaa helpompaa hallita kunnallisten palveluiden ja niiden rahoituksen kokonaisuutta poliittisessa päätöksenteossa. Peruspalveluohjelman valmistelusta vastaavan ministeriryhmän työskentely on lisännyt eri ministeriöiden valmiutta palveluiden ja niiden rahoituksen kokonaisuuden tarkasteluun.

Kahdeksas kehyspäätökseen liittyvä peruspalveluohjelma hyväksyttiin vuonna 2011. Uusi tarkistettu ohjelma vuosille 2013—2016 on laadittu tilanteessa, jossa kuntien ja kuntayhtymien rahoitustasapaino on vuoden 2011 arvioitujen tilinpäätöstietojen perusteella heikentynyt hieman edellisvuoteen verrattuna. Koko maan tasolla kuntien vuosikate aleni 0,35 mrd. euroa, mutta se riitti kattamaan käyttöomaisuuden poistot. Kuntien heikentyneen talouskehityksen taustalla on käyttötalouden nettomenojen arvioitua suurempi kasvu. Menojen keskimääräinen kasvu on peruspalveluohjelmassa ollut noin 4 %, mutta tilinpäätösarvioiden perusteella kasvu oli 5,2 %. Vastaavasti verotulot ja valtionosuudet lisääntyivät yhteensä 3,8 %. Kuntien talouskehityksen arvioidaan heikentyvän selvästi kehyskaudella. Valtion kehysriihessä päättämien menosäästöjen perusteella kuntien val-

tionosuuksia vähennetään 500 milj. euroa vuoteen 2015 mennessä. Jo vuodelle 2012 tehtiin yhteensä 631 milj. euron vähennys. Vuodesta 2013 lähtien kuntien ja kuntayhtymien vuosikate ei riitä kattamaan poistoja eli kuntatalouden arvioidaan olevan epätasapainossa koko kehyskauden lopun.

Peruspalveluohjelmaan sisällytetään tuottavuuden, taloudellisuuden ja tehokkuuden lisäämisen keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet sekä arvioidaan niiden toteutumista ja vaikutusta menokehitykseen. Peruspalveluohjelmaan perustuva peruspalvelubudjettitarkastelu on sisällytetty valtion talousarvion yleisperusteluihin vuoden 2004 talousarvioesityksestä alkaen.

TAULUKKO 24. Peruspalvelubudjettitarkastelun piirissä olevat kuntien ja kuntayhtymien valtionavut, milj. euroa (kehysvuodet 2013—2016 vuoden 2013 hintatasossa)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Valtionosuusjärjestelmän piirissä olevat laskennalliset valtionosuudet tasauserineen							
Valtiovarainministeriö	7 797	8 134	8 469	8 821	8 572	8 587	8 610
Opetus- ja kulttuuriministeriö*	990	1 010	1 016	1 007	1 014	989	985
– siitä kuntayhtymien yksikköhintarahoitus**	1 367	1 435	1 492	1 479	1 490	1 452	1 447
YHTEENSÄ	**8 786**	**9 144**	**9 485**	**9 628**	**9 586**	**9 576**	**9 595**
Muut peruspalvelubudjettiin sisältyvät valtionavut							
Valtiovarainministeriö	114	115	44	49	19	16	16
Opetus- ja kulttuuriministeriö	199	226	244	228	227	235	235
Työ- ja elinkeinoministeriö	122	143	178	200	199	196	175
Sosiaali- ja terveysministeriö	532	536	563	532	525	494	485
YHTEENSÄ	**967**	**1 020**	**1 029**	**1 009**	**969**	**941**	**911**
PERUSPALVELUBUDJETTI TARKASTELUN PIIRISSÄ OLEVAT VALTIONAVUT YHTEENSÄ	**9 754**	**10 164**	**10 514**	**10 637**	**10 555**	**10 516**	**10 506**

* Sisältää lukiokoulutuksen, ammatillisen koulutuksen, ammattikorkeakoulun ja muut pienehköt valtionosuudet, jotka eivät sisälly vuoden 2010 uudistukseen. Opetus- ja kulttuuritoimen nykyisistä valtionosuuksista on kuntien ylläpitämän koulutuksen laskennalliseksi osuudeksi arvioitu v. 2009 68 %, vuodesta 2010 alkaen 43 %.

** Kuntayhtymien yksikköhintarahoitus on kuntien saamaa valtionosuutta suurempi, koska suurinta osaa opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle jäävistä tehtävistä ylläpitää muu kuin kunta, minkä seurauksena kuntien asukaskohtainen rahoitusosuus muodostuu niiden saamaa valtionosuutta suuremmaksi (ns. ylläpitäjäjärjestelmä).

Kuntien velkaantuminen jatkui vuonna 2011. Kuntien lainakanta lisääntyi noin 740 milj. eurolla.

Kuntien taloudellinen tilanne on heikentynyt koko maassa lukuun ottamatta Uudenmaan maakuntaa. Vuosikatteen erot kuntien välillä ovat edelleen pienet, tosin yli 100 000 asukkaan kuntien vuosikatteet ovat selvästi muita kuntia vahvemmat. Yhteisöveron kuntaosuuden kasvattaminen määräaikaisesti 10 prosenttiyksiköllä vuosina 2009—2011 on vahvistanut suurten ja keskikokoisten kuntien taloutta. Vastaavasti valtionosuuksien lisäys on kohentanut erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomen kuntien talouskehitystä. Kuntien talouden arvioidaan pysyvän tasapainossa lähivuosina. Tämä merkitsee sitä, että vuosikate kattaa käyttöomaisuuden poistot koko kehyskauden ajan.

KUVIO 6. Kuntien ja kuntayhtymien vuosikate, poistot ja nettoinvestoinnit, mrd. euroa

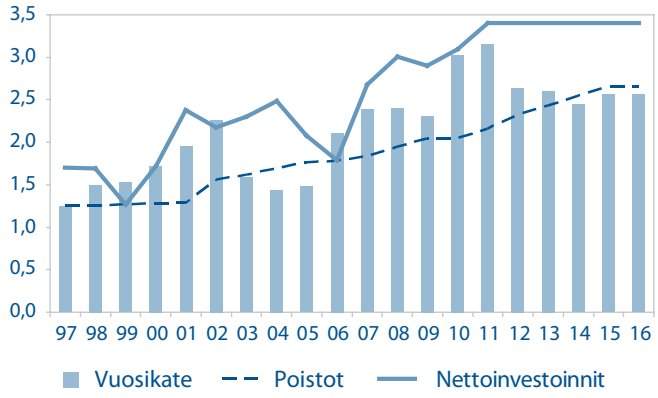

KUVIO 7. Kuntien verotulot ja valtionosuudet, mrd. euroa

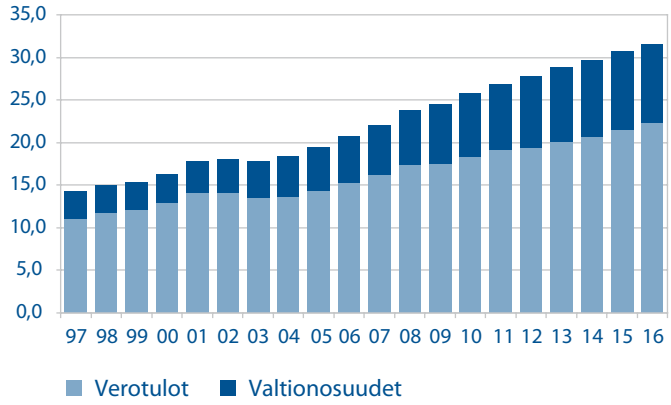

KUVIO 8. Kuntien ja kuntayhtymien lainakanta ja rahavarat, mrd. euroa

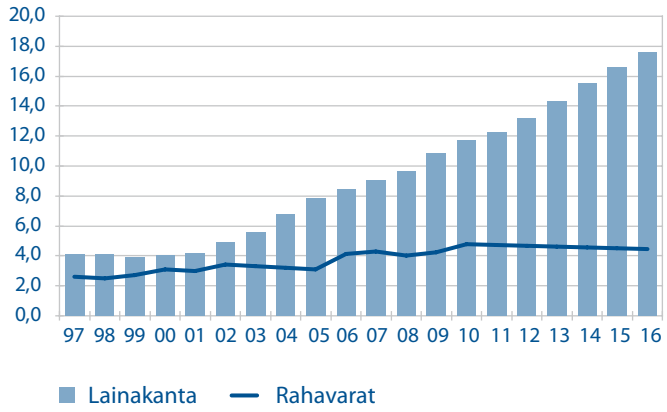

Peruspalvelubudjettitarkastelun yhteydessä talousarvioesityksen yleisperusteluissa arvioidaan myös valtion toimenpiteiden vaikutuksia kuntatalouteen. Vuonna 2011 valtion toimenpitein kuntatalous heikentyi 40 milj. eurolla.

3.2 Valtion strateginen henkilöstöjohtaminen

Valtionhallinnon toimintayksiköiden toimintakykyisyyttä ja tuloksellisuutta on tuettu sekä ohjaamalla muutostilanteiden henkilöstöpolitiikkaa, yhteisillä tukipalveluilla ja kehittämällä ammattimaista henkilöstöjohtamista. Kertomusvuoden aikana keskeisinä tavoitteina olivat hyvän johtamisen, kilpailukykyisen sopimus- ja palkkapolitiikan ja organisaatioiden muutostilanteisiin liittyvien tukitoimenpiteiden kehittäminen sekä tuloksellisuutta, kilpailukykyä, henkilöstön saatavuutta ja palkkatasa-arvoa tukevan virka- ja työehtosopimusratkaisun valmistelu. Tuloksellisen toiminnan onnistumista on tuettu kertomusvuonna myös valtion henkilöstöön ja johtoon kohdistuvia kannustamisen keinoja kehittämällä sekä toimintayksiköiden työnantajaosaamista edistämällä. Tuloksellisen toiminnan ja työelämän laadun yhtäaikaiseen kehittämiseen on sitouduttu samoin kuin edistämään työurien pidentämistä.

Valtiovarainministeriö käynnisti 21.10.2011 vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelman (VATU), joka perustuu pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelmaan. Uusi ohjelma korvaa valtionhallinnon tuottavuusohjelman ja sen toimikausi päättyy 30.4.2015. Hankkeen tavoitteena on edistää valtionhallinnon tuloksellista toimintaa aidosti tuottavuutta lisäävin toimenpitein. Uudessa ohjelmassa valtionhallinnon vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta lähestytään erityisesti inhimillisen pääoman kehittämisen, hallinnollisen taakan vähentämisen sekä valtionhallinnon ydintoimintojen kartoittamisen ja roolin kirkastamisen kautta. Ohjelmassa kehitetään myös tuloksellisuuskäsitteistöä ja mittaristoa.

Kertomusvuonna vahvistettiin valtion konserniohjausta käynnistämällä tulosohjauksen kehittämishanke, jonka tavoitteena on nykyistä strategisempi, kevyempi, poikkihallinnollisempi ja yhtenäisempi tulosohjausjärjestelmä. Kertomusvuonna valmisteltiin myös keskushallinnon kehittämishankkeen asettamista.

Valtionhallinnon tuloksellisuus, henkilöstön hyvinvointi ja muutosten toteuttaminen edellyttävät hyvää johtamista. Kertomusvuonna valmistui arviointi valtioneuvoston vuonna 2008 tekemän periaatepäätöksen linjauksista hyvän johtamisen varmistamiseksi. Tämän pohjalta valmisteltiin yhtenäiset rekrytointiperiaatteet ylempien johtajien rekrytointiin.

Valtionhallinnon toimintayksiköiden toimintakykyisyyttä ja tuloksellisuutta on tuettu organisaatio- ja rakennemuutosten toteuttamisessa. Kertomusvuonna valmisteltiin valtion virkamieslainsäädännön virkamiesten asemaa organisaatiomuutoksissa koskevat lainmuutokset. Valtiovarainministeriön vuonna 2008 perustama Valtion henkilöstöpalvelut -yksikkö Valtiokonttorissa on jatkanut virastojen tukemista henkilöstömuutosten toteuttamisessa. Henkilöstöpalvelut yksikön tehtävänä on ensisijaisesti tukea organisaatiomuutoshankkeisiin liittyvien henkilöstömuutosten hallittua toteutumista sekä eläköitymisen mahdollistamaa uudelleensijoittumista.

Kertomusvuonna neuvoteltiin valtion virka- ja työehtosopimus sopimuskaudelle 2012—2014, jonka pohjana oli lokakuussa 2011 sovittu keskusjärjestöjen raamiratkaisu. Valtion sopimuksen mukainen työrauhavelvoite on vallinnut ja työrauhatilanne on ollut hyvä.

Valtion palkkapolitiikan painopisteenä oli kertomusvuonna edelleen palkkapolitiikan suuntaaminen ja palkkausjärjestelmien kehittäminen edistämään toiminnan tuloksellisuutta sekä kilpailukykyä osaavasta henkilöstöstä, erityisesti esimies- ja asiantuntijatehtävissä, joissa valtion suhteellinen ansiotaso on 80—90 % yksityisen sektorin vastaavissa tehtävissä olevien ansiotasosta.

Ennakkotietojen mukaan budjettivaltion kokoaikaisen henkilöstön säännöllisen työajan ansiot nousivat kertomusvuonna keskimäärin 2,9 %, joka johtuu sopimuskorotuksista (2,1 %) ja palkkaliukumasta (0,8 %). Samapalkkaisuuden lähtökohta on, että naisille ja miehille maksetaan sama palkka samasta tai samanarvoisesta työstä samalla työnantajalla. Kun työtehtävän vaativuus ja hallinnonalojen erilainen palkkataso otetaan huomioon, naisten ansiot ovat 98 % miesten ansioista valtion sopimusaloilla keskimäärin. Valtion virka- ja työehtosopimuksiin sisältyvien palkankorotusten sukupuolivaikutukset arvioidaan neuvotteluvaiheessa keskus- ja paikallistasolla ja myös paikallistason sopimusten sukupuolivaikutuksia seurataan keskustasolla. Valtiotyönantaja on edelleen osallistunut hallituksen ja työmarkkinakeskusjärjestöjen samapalkkaisuusohjelman toteuttamiseen.

Valtiovarainministeriö on yhdessä valtion virastojen kanssa halunnut vahvistaa valtion kilpailukykyä tulevaisuuden työnantajana teroittamalla työnantajaviestinnän lähtökohtia ja perusviestejä. Valtionhallinnon laajoista kehittämishankkeista huolimatta henkilöstön kokonaistyötyytyväisyys ja tyytyväisyys johtamiseen ovat pysyneet kertomusvuonna yhä hyvällä tasolla.

Valtion henkilöstön tila

Valtion budjettitalouden virastoissa ja laitoksissa työskenteli vuoden 2011 lopussa 85 072 henkilöä, joka on 3,5 % Suomen työllisestä työvoimasta. Edellisestä vuodesta henkilöstö vähentyi runsaalla 1 300 henkilöllä. Henkilöstö lisääntyi sosiaali- ja terveysministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön ja puolustusministeriön hallinnonaloilla ja vähentyi tai pysyi samana muilla hallinnonaloilla. Vuonna 2011 valtion palveluksessa oli runsaat 37 000 henkilöä vähemmän kuin vuonna 2007. Henkilöstön vähentyminen johtuu pääosin yliopistojen siirtymisestä budjettivaltion ulkopuolelle vuoden 2010 alussa.

Henkilöstön keski-ikä oli 45,7 vuotta. Edellisestä vuodesta keski-ikä nousi 0,1 vuodella. Ikäluokittain suurimpia ryhmiä olivat 45—54-vuotiaat (31 %) ja 35—44-vuotiaat (24 %) ja 55 % oli vähintään 45-vuotiaita.

Vuonna 2011 henkilöstöstä 93 % työskenteli kokoaikaisesti ja 7 % osa-aikaisesti. Vuodesta 2010 osa-aikaisten osuus on laskenut 0,8 %. Osa-aikaisuus oli yleisempää naisilla (10 %) kuin miehillä (4 %). Naisilla osa-aikaisuuden korostumista selittävät esimerkiksi lasten hoitoon liittyvät työaikajärjestelyt ja osa-aikaeläkkeen yleisempi käyttö.

Henkilöstöstä 86 % työskenteli toistaiseksi voimassa olevassa palvelussuhteessa ja 14 % määräaikaisessa palvelussuhteessa. Määräaikaisten osuus pysyi vuoden 2010 tasolla. Määräaikaiset palvelussuhteet olivat yleisempiä naisilla (16 %) kuin miehillä (12 %).

Vuonna 2011 henkilöstön kokonaistyötyytyväisyys ja tyytyväisyys johtamiseen olivat melko hyvällä tasolla, kuten myös vuonna 2010. Valtiolla on käynnissä useita suuria kehittämishankkeita, jotka usein lisäävät henkilöstön kokemaa epävarmuutta ja väliaikaisesti heikentävät henkilöstön työtyytyväisyyttä. Kehittämishankkeista huolimatta keskimäärin henkilöstön kokonaistyötyytyväisyys ei ole heikentynyt, vaan parantunut 3 % vuodesta 2007.

Vuonna 2011 sairauspoissaoloja kertyi keskimäärin 9,7 työpäivää henkilötyövuotta kohti, mikä oli sama vuonna 2010. Eläkkeelle jäätiin keskimäärin 61 vuoden 5 kuukauden ikäisenä, kuten myös vuonna 2010. Kaiken kaikkiaan koettu työtyytyväisyyden kasvaminen sekä työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisen ja sairauspoissaolojen vähentyminen antavat myönteisen kuvan budjettivaltion valtion henkilöstön työhyvinvoinnin kehittymisestä vuodesta 2007 vuoteen 2011.

Vuonna 2011 budjettitalouden henkilöstön palkkasumma oli 3,6 mrd. euroa ja kaikki työvoimakustannukset 4,5 mrd. euroa. Vuodesta 2010 palkkasumma kasvoi 1,4 % ja työvoimakustannukset 0,7 %. Vuonna 2011 yhden henkilötyövuoden hinta oli keskimäärin 54 275 euroa. Henkilötyövuoden hinta nousi 2,4 % vuodesta 2010.

TAULUKKO 25. Valtion henkilöstön tila 2007—2011

	2007		2008		2009		2010		2011[3]	
		%-m		%-m		%-m		%-m		%-m
Henkilöstömäärä ja -kustannukset										
Henkilöstön lukumäärä	122 200	-0,8	120 931	-1,0	121 923	0,8	86 383	-29,1	85 072	-1,5
Henkilötyövuodet, lukumäärä	120 170	-0,6	117 199	-2,5	117 624	0,4	84 721,0	-28,0	83 311	-1,7
Henkilöstön keski-ikä, vuotta	43,7	0,7	44,0	0,7	44,0	0,0	45,6	3,8	45,7	0,2
Palkkasumma, milj. euroa	4 279,4	-0,5	4 557,4	6,5	4 769,5	4,7	3 592,0	-24,7	3 643,3	1,4
Työvoimakustannukset yhteensä, milj. euroa	5 288,0	-1,8	5 718,9	8,1	5 978,5	4,5	4 488,3	-25,0	4 521,7	0,7
Henkilötyövuoden hinta, euroa	44 004	-1,2	48 796	10,9	50 827	4,2	52 977,1	4,2	54 275,0	2,4
Tehdyn työajan osuus vuosityöajasta, %[1]	80,7	-1,7	81,3	0,7	81,9	0,7	81,2	-0,6	78,7	-3,1
Tehdyn työajan palkkojen osuus palkkasummasta, %	78,3	-0,6	79,0	0,9	79,4	0,5	79,0	-0,5	76,7	-2,9
Välillisten työvoimakustannusten osuus tehdyn työajan palkoista, %	57,9	-1,7	58,8	1,5	57,7	-1,9	58,2	0,5	61,7	6,1
Työhyvinvointi										
Kokonaistyötyytyväisyys[2]	3,3	0,0	3,4	3,0	3,4	0,0	3,4	0,0	3,4	0,0
Tyytyväisyys johtamiseen[2]	3,3	0,0	3,4	3,0	3,4	0,0	3,4	0,0	3,4	0,0
Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen, %	0,20	-34,3	0,20	0,0	0,20	0,0	0,10	-50,0	0,10	3,6
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	9,9	15,1	9,8	-1,0	8,6	-12,2	9,7	12,8	9,7	0,4

[1] Tehdyn säännöllisen vuosityöajan osuus säännöllisestä vuosityöajasta.

[2] Asteikolla 1—5: 1=erittäin tyytymätön, ..., 5=erittäin tyytyväinen.

[3] Ennakkotieto.

3.3 Euroalueen tukeminen

Suomen valtio on osallistunut vuonna 2008 alkaneen talouskriisin ja sitä seuranneen euroalueen velkakriisin hallintatoimiin osana EU:n ja euroalueen sekä IMF:n yhteisiä toimenpiteitä. Suomen tavoitteena on ollut euroalueen vakauden turvaaminen ja tartuntavaikutusten rajaaminen siten, että Suomen talouskasvu ja valtion rahoitusasema turvataan. Suomen tavoitteet vastuiden rajaamisesta on kirjattu hallitusohjelmaan[1]. Lisäksi Suomi on jo kriisin alusta alkaen korostanut IMF:n roolin merkitystä kriisinhallinnassa ja siitä aiheutuvan taakan jaossa.

[1] Hallitusohjelman liitteessä 3 todetaan: "Suomen linja euromaiden talouskriisien hoitamisessa muuttuu ja tiukentuu. Suomen kokonaisvastuita osallistumisessa euromaiden pelastamiseen rajataan jatkossa". Liitteessä todetaan myös, että "Suomi korostaa sijoittajavastuun johdonmukaisesti vahvistamista tukijärjestelyissä".

Tässä selvityksessä käydään läpi EU:ssa v. 2008 puhjenneeseen talouskriisiin ja euroalueen kriisiin liittyvät Suomen valtion taloudelliset sitoumukset ja vastuut tällä hetkellä sekä arvioidaan niihin liittyviä riskejä lähitulevaisuudessa sen tiedon valossa, joka on nyt käytettävissä. Valtion riskien ohella Suomen Pankilla ja suomalaisella yksityisellä sektorilla on EU:n ja euroalueen kriisiin liittyviä vastuita ja riskejä. Myös näitä tarkastellaan lyhyesti.

Suomen valtion vastuita arvioitaessa on tärkeää erottaa **tämänhetkiset kokonaisvastuut** sekä kriisinhallintamekanismeihin ja niihin tehtyihin sitoumuksiin liittyvät **mahdolliset tulevat vastuut**, joihin liittyen tarvitaan erilliset eduskunnan päätökset. Lisäksi Suomen valtiolle tulee epäsuoria ja laskennallisia vastuita IMF:n ja EU:n kautta. Näistä on huomattava, että valtioneuvosto ja eduskunta pystyvät vaikuttamaan päätöksiin, joiden seurauksena vastuut syntyvät, mutta eivät voi niitä juuri yksin torjua.

Tiivistelmä Suomen vastuista, sitoumuksista ja riskeistä tällä hetkellä:

- Suoria Suomen valtion kahdenvälisiä lainasaatavia on yhteensä 1 324 milj. euroa ja lisäksi niihin liittyviä sitoumuksia voimassa 800 milj. euroa (Kreikka, Islanti ja Latvia).
- ERVV:n varainhankinnan takausvastuita on korkoineen 2,1 mrd. euroa (Irlanti ja Portugali). Sitoumus ERVV:n koko 440 mrd. euron varainhankinnalle on 13,974 mrd. euroa lisättynä arvioiduilla koroilla. Jos koko varainhankinnan keskimaturiteetti olisi 7,5 vuotta ja keskikorko 4 %, olisi korkojen takausmäärä ylitakauksineen 4,2 mrd. euroa ja Suomen kokonaistakaussitoumus näin ollen 18,2 mrd. euroa. Suomen konkreettinen takausvastuu voi kuitenkin kasvaa nykyisestä 2,1 mrd. eurosta vain eduskunnan nimenomaisella suostumuksella.
- Valtiolla on epäsuoria/laskennallisia vastuita IMF:n, Maailmanpankin ja EU:n kautta yhteensä hieman alle 1,8 mrd. euron arvosta (Kreikan, Islannin, Latvian, Irlannin ja Portugalin ohjelmat, Puolan IMF/FCL sekä Unkarin ja Romanian ohjelmat).
- Suomen Pankin taseessa oli marraskuun lopussa EKP:n arvopapereiden osto-ohjelman puitteissa hankittuja kriisivaltioiden lainoja noin 3,6 mrd. euroa.
- Suomen rahoitussektorin saatavat euroalueen kriisimaista ja -valtioilta ovat hyvin hallittavalla tasolla. Vakuutussektorin (mukaan lukien työeläkeyhtiöt) sijoitukset valtionlainoihin olivat lokakuussa 2011 noin 1,2 mrd. euroa. Luottolaitoksilla oli syyskuun 2011 lopussa saatavia kriisimaiden kaikilta sektoreilta yhteensä 4,4 mrd. euroa, josta Italian ja Espanjan osuus yhteensä 3,5 mrd. euroa.
- Suomen valtion suurimmat riskit liittyvät Kreikan kahdenväliseen lainaan (noin 1 mrd. euroa) ja sitoumuksiin ERVV:n varainhankinnan takauksiin, jotka arvioitujen korkojen kanssa voivat eduskunnan päätöksillä nousta yhteensä 18,2 mrd. euroon. Suomen Pankin mahdolliset riskit ovat käytettävissä olevien tietojen mukaan katetut taseessa olevilla varauksilla. Suomen rahoitussektorin vastuut kriisimaissa ovat hyvin hallittavalla tasolla.

Kokonaisvastuut joulukuussa 2011[2]

Kahdenväliset lainasitoumukset ja lainat

Suomen valtion kahdenvälisistä lainasitoumuksista nostetut erät ovat 1 164 milj. euroa. Sitoumukset yhteensä ovat 2 124 milj. euroa. Kreikan 6. lainaerän nosto 2010 EU-IMF-ohjelmasta hyväksyttiin 29.11.2011 euroryhmässä.

TAULUKKO 26. Kahdenväliset lainasitoumukset ja nostetut määrät, milj. euroa

	Suomen sitoumus	Nostettu/vastuu
Islanti	320	320
Latvia	324	-
Kreikka	1 480	1 004
YHTEENSÄ	**2 124**	**1 324**

Pohjoismaiden pääministerit päättivät lokakuussa 2008 perustaa yhteispohjoismaisen työryhmän harkitsemaan tukitoimia Islannille. Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) johtokunta hyväksyi Islannin talouden 33 kuukauden vakauttamisohjelman 19.11.2008 (stand-by arrangement). Suomen osuus Pohjoismaiden lainasta Islannille (noin 1,8 mrd. euroa) on 320 milj. euroa. Lainan nostot kytkettiin IMF:n ohjelman etenemiseen. Korkoja lainaeristä on saatu noin 7 milj. euroa.

Latvialle sovittiin joulukuussa 2008 IMF:n ja Euroopan komission johdolla talouden vakauspaketti, johon liittyi 7,5 mrd. euron rahoitus. Pohjoismaiden (Suomi, Ruotsi, Norja ja Tanska) ja Viron osuus on yhteensä noin 1,9 mrd. euron laina, josta Suomen osuus on 324 milj. euroa. Pohjoismaiden ja Latvian välinen lainasopimus allekirjoitettiin 21.9.2010. Lainanantajavaltiot soveltavat keskinäisesti samoja lainaehtoja, jotka on sovitettu yhteen IMF:n ja komission myöntämän rahoituksen ehtojen kanssa. Suomen osuudesta ei ole toistaiseksi tehty nostoja.

Suomen laina Kreikan valtiolle on osa muiden euroalueen valtioiden (pois lukien Slovakia ja Viro) ja Kansainvälisen valuuttarahaston toukokuussa 2010 sopimaa 110 mrd. euron lainaohjelmaa. Euroalueen valtioiden osuus tästä on 80 mrd. euroa ja Suomen valtion laskennallinen osuus EKP:n pääoma-avaimen mukaan noin 1,48 mrd. euroa. Hallitus esitti kuitenkin eduskunnalle toukokuussa 1,6 mrd. euron määrärahaa siltä varalta, että kaikki euroalueen valtiot eivät tulisi osallistumaan Kreikan lainaohjelmaan. Euroryhmä hyväksyi 29.11.2011 Kreikan 1. ohjelman 6. lainaerän maksatuksen, josta Suomen osuus on 113 milj. euroa ja kokonaissaatavat Kreikalta näin ollen 1 004 milj. euroa. Korkoja ja palkkioita maksetuista lainaeristä on saatu yhteensä noin 31 milj. euroa.

[2] Tarkemmat erittelyt vastuista ja mihin kriisinhallinnan järjestelyihin ne liittyvät on esitetty liitetaulukossa.

Takaussitoumukset ja -vastuut

Kriisin edetessä Euroopan rahoitusvakausvälineen (ERVV) merkitys on korostunut. Alun perin Suomen noin 7,9 mrd. euron kokonaistakaussitoumusta nostettiin lokakuussa 2011 puitesopimuksen muutoksen myötä noin 14 mrd. euroon, jonka lisäksi takaus kattaa myös ERVV:n varainhankinnan korot ja kulut, jotka aikaisemmin sisältyivät kokonaistakaukseen.

Marraskuussa 2010 hyväksytyn Irlannin talouden vakautusohjelman 85 mrd. euron rahoitukseen ERVV osallistui 17,7 mrd. euron pääomaosuudella. ERVV on vanhan puitesopimuksen mukaan laskenut liikkeeseen lainoja Irlannin ohjelmaa varten 5 mrd. euron arvosta ja muutetun puitesopimuksen mukaan 3 mrd. euron arvosta. Suomen takausvastuu tästä määrästä on korkoineen ja ylitakauksineen yhteensä 257 milj. euroa.

Toukokuussa 2011 hyväksytyn Portugalin talouden vakautusohjelman 78 mrd. euron rahoitukseen ERVV osallistui 26 mrd. euron pääomaosuudella. ERVV on tähän mennessä laskenut liikkeeseen lainoja Portugalin ohjelmaa varten 8 mrd. euron arvosta. Suomen takausvastuu tästä määrästä on korkoineen ja ylitakauksineen 236 milj. euroa.

Suomen valtiota sitovia takausvastuita ERVV:n varainhankinnalle on tällä hetkellä voimassa Irlannin ja Portugalin yhteensä 16 mrd. euron varainhankinnan osalta 493 milj. euroa sekä euroryhmän 21.10.2011 hyväksymän ERVV:n 55 mrd. euron varainhankintaohjelman jäljellä olevan 39 mrd. euron osuuden osalta 1 610 milj. euroa korkoineen ja ylitakauksineen.[3] ERVV-takausvastuut ovat siis yhteensä noin 2,1 mrd. euroa.

TAULUKKO 27. ERVV:n varainhankinnalle annetut takaussitoumukset

	Pääoma	Takaus korkoineen	Kommentit
Irlanti	208	257	ERVV:n rahoitus 5 mrd. (5 v/2,75 %), ylitakaus 20 % ERVV:n rahoitus 3 mrd. (10 v/3,5 %), josta Irlannille 3 mrd. euroa; ylitakaus 65 %
Portugali	187	236	ERVV:n rahoitus 8 miljardia (5 mrd.10 v/3,375 % + 3 mrd. 5 v/2,75 %)
ERVV:n ohjelma*	1 239	1 610	Pääoma ja korot ylitakauksineen
YHTEENSÄ	**1 633**	**2 103**	

* Varainhankintaohjelma (55 mrd euroa), josta jäljellä 39 mrd euroa.

Lokakuussa sovittiin myös uusien vakauttamisvälineiden käytöstä ja niiden käytön toimintaperiaatteista. Euroalueen huippukokouksessa 26.10.2011 tehtyjen päätösten mukaan ERVV:n kapasiteettia tehostetaan ns. vivutusvälineiden avulla. Päämiesten päätelmien mukaisesti ERVV:n vivuttamiseen on kaksi vaihtoehtoa, joita voidaan käyttää myös yhdessä.

[3] Irlannin ja Portugalin takausvastuut korkoineen on laskettu emissioiden maturiteeteista ja kuponkikoroista. ERVV:n tulevien emissioiden osalta korkoarvio on tehty olettamalla maturiteetiksi 7,5 vuotta ja kuponkikoroksi 4 %. ERVV:n 10 vuoden lainan jälkimarkkinakorko oli 8.12.2011 noin 3,5 %.

Molemmat vivutusmallit perustuvat ajatukseen, jossa ERVV vastaa jatkossa eräiden jäsenmaiden joukkovelkakirjoihin sisältyvistä riskeistä ensisijaisena tappionkantajana. Vivutuksen taloudellisena seurauksena ERVV:n riskit tulevat kasvamaan. Uudet vivutusmallit eivät edellytä ERVV 2.1-puitesopimuksen muuttamista.

Näillä näkymin 2012 heinäkuussa otetaan käyttöön euroalueen pysyvä kriisinhallintamekanismi EVM, jonka 80 mrd. euron maksetusta pääomasta Suomen valtion osuus on noin 1,44 mrd. euroa. EVM:n kokonaispääoma on 700 mrd. euroa, joka 80 mrd. euron maksetun pääoman ohella koostuu 620 mrd. euron takuupääomasta. Suomen osuus takuupääomasta on noin 11,2 mrd. euroa.

Suomen valtion laskennalliset vastuut

Kansainvälinen valuuttarahasto on osallistunut Euroopan velkakriisin hoitoon vuodesta 2008 alkaen bruttomääräisesti yli 127 mrd. eurolla, jonka lisäksi Maailmanpankki on antanut kriisimaille lainoja 2,4 mrd. eurolla. EU:n yhteisiä varoja on puolestaan sitoutuneena joko Euroopan rahoitusvakausmekanismin tai maksutaseapujärjestelyn kautta 63,5 mrd. euroa. Suomen laskennalliset osuudet ovat IMF:n lainoituksesta noin 644 milj. euroa, Maailmanpankin lainoituksesta noin 13 milj. euroa ja EU:n rahoituksesta 1 016 milj. euroa.

TAULUKKO 28. Laskennalliset vastuut* (pl. ERVV), milj. euroa

	IMF	EU**	Maailmanpankki	Suomen osuus
Islanti	1 491	-		9
Latvia	2 100	3 100	400	62
Kreikka	30 000	-		174
Irlanti	22 500	22 500		491
Portugali	26 000	26 000		567
Puola IMF/FCL	16 410			95
Unkari	12 500	5 500	1 000	166
Romania	16 500	6 400	1 000	203
YHTEENSÄ	**127 501**	**63 500**	**2 400**	**1 766**

* Suomen IMF-osuus on 0,58 %, Maailmanpankki-osuus 0,53 % ja EU-osuus 1,6 %.

** Joko EU:n maksutaseapua (euroalueen ulkopuoliset) tai ERVM:n (euralueen valtiot) rahoitusta.

Suomi kuuluu IMF:ssä niihin maihin, joilta rahaston neljännesvuosittain laadittavan rahoitussuunnitelman mukaisesti pyydetään rahoitusta kulloinkin sitä tarvitseville jäsenmaille johtokunnan hyväksymien ohjelmien puitteissa. Kansainvälisen rahoituskriisin kärjistyttyä Euroopassa keväällä 2011 IMF:ssä aktivoitiin ns. NAB-järjestely (New Arrangements to Borrow) ja aktivointia jatkettiin syksyllä 2011.

Näin ollen IMF:n rahoitusresursseista ovat käytössä sekä yleiset kiintiövarat että väliaikaisiksi tarkoitetut NAB-varat. Suomen kiintiö on tällä hetkellä 1,2 mrd. SDR (noin 1,4 mrd. euroa) ja NAB-osuus 2,23 mrd. SDR (noin 2,6 mrd. euroa). Vuonna 2010 päätettiin, että jäsenmaiden pysyvät rahoituskiintiöt kaksinkertaistetaan ja tämä suoritetaan siirtämällä tarvittavat varat väliaikaisista NAB-varoista. Tähän liittyvä ehdotus Suomen valtion takaukseksi kiintiökorotuksen NAB-varoistaan rahoittavalle Suomen Pankille on hyväksytty eduskunnassa 30.11.2011 (HE 62/2011 vp). Tämän ehdotuksen hyväksymisen jälkeen valtiontakaukset Suomen Pankille sen IMF:lle antaman rahoituksen vakuudeksi nousevat yhteensä 4,64 mrd. SDR:ään (5,4 mrd. euroon).

EKP ja Suomen Pankki

Eurojärjestelmän arvopaperimarkkinoiden osto-ohjelma (Securities Markets Programme), jonka mukaan eurojärjestelmä voi ostaa jälkimarkkinoilta julkisia ja yksityisiä velkakirjoja, on EKP:n itsenäisessä päätösvallassa. EKP:n neuvosto päätti asiasta 14.5.2010. Oikeusperustana ovat rahapolitiikkaa koskevat artiklat: Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 127 (2) artikla (eurojärjestelmän perustehtävä on unionin rahapolitiikan määritteleminen ja toteuttaminen) sekä eurojärjestelmän perussäännön 12 (1) artikla (neuvosto määrittelee unionin rahapolitiikan) ja 18 (1) artikla (keskuspankit voivat toimia rahoitusmarkkinoilla mm. ostamalla ja myymällä siirtokelpoisia arvopapereita).

EKP:n päätöksen mukaisesti eurojärjestelmän kansalliset keskuspankit toteuttavat interventioita. Keskuspankit voivat ostaa julkisen sektorin liikkeeseen laskemia velkainstrumentteja ainoastaan jälkimarkkinoilta. Yksityisen sektorin toimijoiden liikkeeseen laskemia velkainstrumentteja voidaan ostaa sekä ensi- ja jälkimarkkinoilta.

EKP:n neuvosto päättää yhteisen rahapolitiikan ehdot ja eurojärjestelmä kokonaisuudessaan jakaa rahapolitiikan tuotot ja riskit. Tuottojen jaossa sekä riskienkannossa sovelletaan kansallisten keskuspankkien osuuksia EKP:n pääomasta. Suomen osuus EKP:n pääomasta on 1,8 %. Suomen Pankin riskien ja tuottojen näkökulmasta sillä ei ole väliä toteuttaako nämä ostot Suomen Pankki, joku muu euroalueen kansallinen keskuspankki vai EKP.

Toukokuussa 2010 Kreikan velkakriisin kärjistymisen myötä käynnistetty osto-ohjelma aktivoitiin uudelleen elokuussa 2011 Italian ja Espanjan valtionlainojen korkojen noustua merkittävästi. Ennen ohjelman uudelleenaktivointia arvopapereita oli ostettu 73 mrd. euron arvosta. Joulukuun 2011 alussa osto-ohjelmassa olevien arvopapereiden arvo oli kohonnut 207 mrd. euroon. Arvopaperit arvostetaan eurojärjestelmän taseessa hankintahintaan. Suomen Pankin taseessa näiden arvopapereiden määrä oli marraskuun lopussa 3 599 milj. euroa (TaVM 9/2011 vp). Suomen Pankin arvopapereita koskevan ohjelman puitteissa tekemät ostot ovat osa yhteistä rahapolitiikkaa eikä Suomen Pankilla ole itsenäistä päätösvaltaa ostojen kohdentamisessa. Nykyisen tiedon mukaan Suomen Pankin käytettävissä olevat varaukset riittävät mahdollisesti realisoituvien riskien kattamiseen (TaVM 9/2011 vp).

Rahapoliittisen intervention ostokohteita ei julkisteta, eikä Suomen Pankki kerro ostojen liikkeeseenlaskijajakaumaa. Suomen Pankilla ei ole eurojärjestelmän keskuspankkeja koskevien salassapitosäännösten mukaan oikeutta antaa enempää tietoja rahapolitiikan toteuttamiseksi tehdyistä arvopaperiohjelman ostoista.

Suomen rahoitussektorin saatavat kriisimaista

Suomen yksityisen rahoitussektorin (pankit, muut luottolaitokset, vakuutusyhtiöt, työeläkevakuutusyhtiöt) kokonaissaatavat euroalueen kriisimaista ja valtioilta ovat hyvin hallittavalla tasolla.

Finanssivalvonnan kyselytietojen mukaan vakuutusyhtiöiden (henki-, vahinko- ja työeläkeyhtiöt, mukaan lukien VER ja KEVA) yhteenlasketut sijoitukset Kreikan, Irlannin, Portugalin, Espanjan ja Italian valtionlainoihin olivat lokakuun 2011 puolivälissä runsaat 1,2 mrd. euroa, josta Italian osuus hieman alle 500 milj. euroa ja Kreikan 385 milj. euroa. Eläkevakuutusyhtiöt ml. VER ja KEVA vastasivat lähes miljardin euron osuudesta koko sijoituskannasta.

Suomalaisten luottolaitosten (ml. ulkomaiset tytärpankit ja sivukonttorit sekä mm. Kuntarahoitus) saatavista ei ole käytettävissä sektoreittain eriteltyä tietoa, mutta julkisuudessa olleiden tietojen mukaan niiden taseissa ei juuri ole kriisimaiden valtionlainoja. Suomen Pankin maksutasetilastossa raportoidaan luottolaitoksilla syyskuun lopussa olleen erilaisia saatavia kriisimaiden kaikilta sektoreilta yhteensä 4,4 mrd. euroa, josta Italian osuus oli noin 1,5 mrd. euroa ja Espanjan 2,0 mrd. euroa. Syyskuun lopussa luottolaitoksilla oli ulkomaisia saatavia yhteensä 310 mrd. euroa. Saatavat euroalueelta olivat runsas 70 mrd. euroa, Ruotsista 35 mrd. euroa, Tanskasta 68 mrd. euroa ja Britanniasta 78 mrd. euroa.

Toimet Suomen vastuiden rajaamiseksi ja riskiarvioita

Hallitusohjelmassa (liite 3) todetaan vastuiden rajaamisesta ensinnäkin, että ”Suomen linja euromaiden talouskriisien hoitamisessa muuttuu ja tiukentuu. Suomen kokonaisvastuita osallistumisessa euromaiden pelastamiseen rajataan jatkossa”.

Toiseksi, kokonaisvastuiden rajaamisesta todetaan: ”Mikäli jokin euromaa pyytää ERVV:ltä lainamuotoista tukea vielä Portugalin jälkeen, on Suomi valmis harkitsemaan tätä vain sillä ehdolla, että Suomi saa takausosuudelleen vakuudet kyseiseltä maalta. Tämä rajaa Suomen tosiasialliset vastuut enintään Portugalin ja sitä edeltävien ohjelmien hyväksymisen mukaiselle tasolle.”

Euroalueen valtioiden huippukokouksessa 26.10.2011 sovittiin Kreikan talouden uuden sopeutusohjelman valmistelusta, jonka myötä siirrytään suorien kahdenvälisten lainojen sijasta ERVV:n kautta toteutettavaan rahoitukseen. Järjestely merkitsee sitä, että Suomen takausvastuut lisääntyvät, mutta toisaalta suoran lainanannon tarve Kreikalle loppuu. Eduskunta hyväksyi hallituksen antaman tiedonannon Kreikan uudesta sopeutusohjelmasta 29.2.2012. Suomen vastuisiin vaikuttaa euroryhmän lokakuussa hyväksymä järjestely, jossa Suomi solmii Kreikan kanssa sopimuksen vakuuksien käytöstä. Järjestely pienentää Kreikan uudesta lainaohjelmasta Suomelle tulevia riskejä. Ohjelman lopullinen suuruus ja ERVV:n osuus siitä täsmentyy ohjelman valmistuttua. Vakuuden määrää koskevissa alustavissa laskelmissa päädyttiin 880 milj. euron vakuusmäärään, joka perustui Suomen oletettuun osuuteen (1,9248 %) arvioidusta 115 mrd. euron rahoitusohjelmasta, ottaen huomioon 40 prosentin tappio-oletus. Määrä täsmentyy, kun lopullinen lainamäärä on vahvistettu. Vakuuksista päätetään aina tapauskohtaisesti.

Suomen valtion vastuiden kannalta Kreikan lainan ohella keskeiset riskit liittyvät ERVV:n varainhankinnalle annettuihin sitoumuksiin.

ERVV:n osalta Suomen takausvastuun konkreettinen sisältö ja rahallinen enimmäismäärä määräytyvät viime kädessä Suomen valtion ja ERVV:n välisten takaussopimusten mukaan. Takaussopimukseen liittyvästä vastuunrajoitusehdosta seuraa, että Suomen tosiasialliset takausvastuut on tällä hetkellä rajattu noin 2,1 mrd. euroon (sisältäen oletukset 7,5 vuoden maturiteetista ja 4 prosentin korosta jäljellä olevalle 39 mrd. euron varainhankintaohjelmalle) ja että Suomen takausvastuun enimmäismäärä ei voi tulevaisuudessakaan missään olosuhteissa ylittää pääoman ja sille annetun ylitakauksen osalta 13,974 mrd. euroa.

Jos korkojen osalta tehdään oletukset, että koko ERVV:n 440 mrd. euron varainhankinnan keskimaturiteetti olisi 7,5 vuotta ja korko 4 %, niin Suomen osuus koroista olisi noin 2,5 mrd. euroa ja ylitakauksineen noin 4,2 mrd. euroa. Näin ollen Suomen kokonaisvastuuksi ERVV:n varainhankinnan takauksista muodostuisi noin 18,2 mrd. euroa.

Jos varainhankinnan täyteen käyttöön ottamisen jälkeen syntyisi tilanne, että esimerkiksi Italia ja Espanja pyytäisivät päästä ja ne hyväksyttäisiin väistyviksi takaajiksi, nousisi Suomen takausosuus nykyisestä 1,9248 prosentista noin 2,83 prosenttiin. Tällöin Suomen osuus koroista nousisi noin 3,7 mrd. euroon ja takausvastuu koroista ylitakauksineen noin 6,2 mrd. euroon ja kokonaistakausvastuu noin 20,1 mrd. euroon.

Suomen konkreettinen takausvastuu voi kuitenkin kasvaa nykyisestä vain Eduskunnan nimenomaisella suostumuksella. Kaikista uusista tukiohjelmista päätetään yksimielisesti. Lisäksi väistyvistä takaajista päätetään yksimielisesti. Kummassakin tilanteessa valtioneuvosto pyytää eduskunnan etukäteisen suostumuksen ennen kuin Suomen hallituksen edustajat voivat hyväksyä uuden ohjelman tai päättää väistyvistä takaajista. Jos päätös väistyvistä takaajista liittyy uuden tukiohjelman hyväksymiseen, eduskunnan suostumus pyydetään valtioneuvoston antaman tiedonannon yhteydessä. Muussa tapauksessa valtioneuvosto saattaa asian eduskunnan käsiteltäväksi valtioneuvoston U-kirjelmällä.

ERVV:n molempiin vivutusmalleihin liittyy riskien kasvaminen. Lisäkapasiteetin hinta on lisääntynyt riski viime kädessä takaajille. ERVV:n taseen riskiprofiili muuttuu, koska ERVV:n saatavista tulee enemmän riskiä sisältäviä. Seuraava yksinkertainen esimerkki kuvaa pelkistetysti riskien kasvamista.

Oletetaan, että nelinkertaisen velkavivun avulla nykyinen rahoituskapasiteetti kasvatetaan 1 000 mrd. euroon, siten että ERVV-takaajat kantavat ensimmäisenä mahdolliset tappiot. Lisäksi oletetaan, että maa, jolle kyseinen tukirahoitus myönnetään, ajautuu myöhemmin velkasaneeraukseen ja velkojat joutuvat realisoimaan 25 prosentin alaskirjauksen saatavistaan. Tällöin ERVV:n takaajat menettävät koko 100 % sijoituksestaan 25 prosentin sijaan.

Teknisessä mielessä ERVV:n saatavien niin sanottu odotettu tappio kasvaa. Odotetun tappion kasvaessa myös takaajien takausriskien toteutumisen todennäköisyys kasvaa. Lokakuun huippukokouksen jälkeen ERVV-rahoituskustannukset ovat nousseet selvästi.

TAULUKKO 29. Yhteenveto Suomen valtion sitoumuksista ja vastuista 2008—

1 ERVV:N JA ERVM:N KOKONAISVASTUU (MILJ. EUROA), JOSTA ERVV:N TAKAUKSEN KÄYTTÖ VAATII AINA EDUSKUNNAN ERILLISEN PÄÄTÖKSEN

		Määrä	Suomen osuus	
Takaus	ERVV 2.1	78 0000	**13 974**	Eduskunnan hyväksymä enimmäismäärä + korot ja kulut (Euroryhmä, yksimielisyys)
EU:n budjetista	ERVM	6 0000	**960**	Laskennallinen enimmäismäärä. (ECOFIN, määräenemmistö)

2 RAHOITUSOHJELMAT EU:N TAI ETA:N JÄSENVALTIOIHIN, LAINA- JA TAKAUSSITOUMUKSET KOKO OHJELMAN AJALTA JA NOSTETUT LAINAT, MILJ. EUROA

	OHJELMA YHTEENSÄ	IMF	WB	ERVM	ERVV	EU-tuki / euromaat pl. Suomi	POHJOIS-MAAT PL. SUOMI	UK	Suomen osuus IMF/ WB/EU	SUOMI LAINA-SITOUMUS	maksettu	korkotuloa
LATVIA	7 100	1 700	400			3 100	1 576		**62**	**324**		
ISLANTI	3 266	1 491					1 455		**9**	**320**	160	7
KREIKKA	110 000	30 000				78 520			**174**	**1 480**	1 004	31
IRLANTI*	67 500	22 500		22 500	17 700		1 000	3 800	kts. Taul.4			
PORTUGALI	78 000	26 000		26 000	26 000				kts. Taul.4			
YHTEENSÄ	**265 866**	**81 691**	**400**	**48 500**	**43 700**	**81 620**	**4 031**	**3 800**	**244**	**2 124**	**1 164**	**38**

* Irlanti osallistui oman ohjelmansa rahoittamiseen 17,5 miljardilla eurolla. Koko ohjelman rahoitus yhteensä 85 mrd euroa.

3 SUOMEN TAKAUSVASTUUT TOTEUTUNEESSA VARAINHANKINNASSA IRLANNILLE JA PORTUGALILLE SEKÄ SITOUMUS ERVV:N VARAINHANKINTAOHJELMALLE

	Pääoma	Yhteensä	
IRLANTI	113	128	ERVV:n rahoitus 5 miljardia (5mrd. 5v/2,75 %); luotto Irlannille 3,6 mrd. euroa
PORTUGALI	187	236	ERVV:n rahoitus 8 miljardia (5 mrd.10 v/3.375 % + 3 mrd. 5 v/2.75 %); luotot Portugalille 5,9 mrd. euroa
Yhteensä	299	364	Pääoma + kuponkikorot ja maturiteetit emissioissa + 20 %:n ylitakaus
IRLANTI	95	129	ERVV:n rahoitus 3 miljardia (10v/3,5 %), josta Irlannille 3 mrd euroa; ylitakaus 65 %*; Irlannille 3 mrd euroa.
ERVV:n funding-ohjelma	1 239	1 610	ERVV:n jäljellä oleva osuus varainhankintaohjelmasta (55 mrd, jäljellä 39 mrd); ylitakaus 65 %*
SUOMEN OSUUS	**1 633**	**2 103**	

* Takausvastuun laskennassa oletettu 7,5 vuoden maturiteetti ja 4 %:n kuponkikorko. Suomen osuus 1,9248 %.

4 SUOMEN LASKENNALLINEN OSUUS IMF:N (0,58 %) JA ERVM:N (1,60 %) MYÖNTÄMISTÄ SITOUMUKSISTA IRLANNILLE JA PORTUGALILLE SEKÄ PUOLALLE

	IMF	ERVM	Suomen osuus
IRLANTI	22 500	22 500	**491**
PORTUGALI	26 000	26 000	**567**
PUOLA IMF:n FCL-järjestely*	16 410		**95**
YHTEENSÄ	**64 910**	**48 500**	**1 152**

* SDR 19,2 mrd, hyväksytty 21.1.2011; järjestelyn kesto 2 vuotta.Taulukon luku käyvällä SDR/EUR - valuuttakurssilla (1,17).

5 SUOMEN LASKENNALLINEN OSUUS IMF:N JA EU:N MAKSUTASEAVUSTA UNKARILLE JA ROMANIALLE

	IMF	EU	Suomen osuus
UNKARI	12 500	5 500	**166**
ROMANIA	16 500	6 400	**203**
			369

EU:n osuus 6,5 mrd, josta Unkari on nostanut 5,5 mrd. Lisäksi WB:n 1 mrd euron laina, josta Suomen osuus 5,3 milj. euroa. Lisäksi Maailmanpankin 1 mrd laina, josta Suomen osuus 5,3 milj. euroa. Suomen osuudet Maailmanpankin lainoista mukana luvuissa.

4 Hallituksen vastaus eduskunnan talousarviolausumiin

Eduskunnan talousarviolausumat vuoden 2010 talousarvioon
(EK 31/2009 vp—HE 138/2009 vp, HE 241/2009 vp)

Suomen Turvapaikkapolitiikka

Momentti 26.40.01
Eduskunta edellyttää, että Suomen turvapaikkapolitiikkaa koskevat linjaukset ja käytännöt sekä hakijoille maksettavat korvaukset saatetaan mahdollisimman yhteneviksi Pohjoismaiden ja vertailukelpoisten EU-maiden kanssa, korostaen samalla päätöksenteon korkeaa laatua ja hakijoiden kohtelua ihmisoikeusstandardien mukaisesti.

Vuoden 2009 aikana toteutettiin Vanhasen II hallituksen puoliväliarviossaan edellyttämä turvapaikkaselvitys, jossa tarkasteltiin Suomen kansainvälistä suojelua koskevaa lainsäädäntöä ja käytäntöä etenkin suhteessa muihin Pohjoismaihin. Selvitykseen sisältyi myös tiettyjen perheenyhdistämissäännösten ja palautuskäytäntöjen vertailu. Lisäksi selvitettiin säännösten ja käytäntöjen tehokkuutta turvapaikanhakijamäärien kasvaessa ja etsittiin keinoja perusteettomien hakemusten vähentämiseksi. Selvityksessä ehdotettuja toimenpiteitä, joilla järjestelmää voidaan tehostaa ja etenkin turvapaikanhakijoiden vastaanotosta aiheutuvia kustannuksia laskea, on toteutettu vuoden 2009 lopulta. Maahanmuuttoviraston, poliisin, rajaviranomaisten ja vastaanottokeskusten yhteistyötä on tiivistetty turvapaikkaprosessin sujuvuuden lisäämiseksi. Sekä Maahanmuuttovirasto että poliisi ovat tehostaneet turvapaikkahakemusten seulontaa sellaisten hakemusten priorisoimiseksi, jotka on todennäköisesti mahdollista ratkaista nopeasti. Helsingin vastaanottokeskuksissa on kehitetty erityisesti ruokapalveluja tarjoavaa transitmajoitusta tukemaan nopeutetussa menettelyssä ratkaistavien turvapaikkahakemusten käsittelyä. Etätulkkauksen ja -puhuttelun teknisiä valmiuksia on vahvistettu ja uusi tekniikka on otettu käyttöön. Kielianalyysejä ja lääketieteellisiä ikätutkimuksia on teetetty selvästi entistä enemmän.

Hallitus antoi eduskunnalle 13.11.2009 turvapaikkaselvitykseen liittyvän ulkomaalaislain muutosehdotuksen (HE 240/2009 vp). Lakiehdotus hyväksyttiin toukokuussa 2010 ja muutokset tulivat voimaan 1.8.2010. Muutokset koskevat perheen yhdistämissäännöksiä ja turvapaikanhakijoiden työnteko-oikeutta. Tämän lisäksi lakiin lisättiin säännökset iän selvittämisestä. Maaliskuussa 2010 eduskunnalle annettiin muutosehdotus lakiin maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta. Esityksessä

ehdotettiin, että Suomesta turvapaikkaa hakeneet EU-kansalaiset eivät enää kuuluisi turvapaikanhakijoiden vastaanoton piiriin sen jälkeen, kun he ovat saaneet hakemukseensa kielteisen päätöksen. Lakiehdotus hyväksyttiin kesäkuussa 2010 ja lainmuutokset tulivat voimaan 1.7.2010, minkä jälkeen EU-kansalaisten jättämien hakemusten määrä romahti.

Sisäasiainministeriössä on myös valmisteltu maahanmuuttajien kotouttamista ja turvapaikanhakijoiden vastaanottoa koskevan lain kokonaisuudistus. Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta (746/2011) tuli voimaan 1.9.2011. Lain tarkoituksena on ensisijaisesti ollut varmistaa, että kotoutumisen edistämistä koskevan lain (1386/2010) tultua voimaan vastaanottotoiminnalla on sen vaatima lainsäädännöllinen perusta. Lain tarkoituksena on myös turvata kansainvälistä suojelua hakeville ja tilapäistä suojelua saaville sekä ihmiskaupan uhreille yhdenmukaiset ja riittävät vastaanottopalvelut.

Lain merkittävimmät muutokset koskevat turvapaikanhakijoille maksettavan taloudellisen tuen irrottamista yleisestä toimeentulotuesta. Toimeentulotuen sijasta aikuisille maksetaan vastaanottorahaa ja ilman huoltajaa oleville lapsille käyttörahaa. Vastaanottolain mukaan esimerkiksi yksinasuvalle ja yksinhuoltajalle maksettavan vastaanottorahan perusosa on 290 euroa kuukaudessa, ateriapalvelut tarjoavassa vastaanottokeskuksessa 85 euroa kuukaudessa. Ilman huoltajaa olevan alle 16-vuotiaan lapsen käyttöraha on 25 euroa kuukaudessa ja 16 vuotta täyttäneen 45 euroa kuukaudessa. Käyttöraha voi olla myös tätä pienempi, jos se on perusteltua lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden. Vastaanotto- ja käyttörahan tason tarkistaminen vuosittain on sidottu kansaneläkeindeksiin.

Hakijoille maksettavan taloudellisen tuen irrottaminen yleisestä toimeentulotuesta yksinkertaistaa jossakin määrin tuen myöntämismenettelyä ja rakennetta. Muutoksella pyritään vähentämään taloudellisen tuen houkuttelevuutta perusteettomien hakemusten jättämiseen. Kansainvälistä suojelua hakeva oleskelee Suomessa laillisesti, mutta aina hakemuksensa ratkaisemiseen asti kuitenkin väliaikaisesti. Hakija saa osan toimeentulosta ja huolenpidosta hyödykkeinä vastaanottokeskuksesta, jolloin rahana maksettava osuus on aina alhaisempi kuin toimeentulotukeen oikeutetulla maassa asuvalla henkilöllä.

Kataisen hallituksen ohjelman mukaisesti turvapaikkahakemusten käsittelyn nopeuttamiseksi tehostetaan yhteistyötä ja otetaan käyttöön maahanmuuttoviranomaisten moniviranomaismalli eli Maahanmuuttoviraston, poliisin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminta -malli (MPR). Yhteistyömallin käyttöönottamiseksi on asetettu hanke, jonka toimikausi on vuoden 2013 toukokuun loppuun. Lisäksi on asetettu Maahanmuuttohallinnon tuloksellisuuden parantamisen työryhmä vuoden 2014 loppuun asti. Työryhmän tehtävänä on muun muassa selvittää tekijät, jotka hidastavat turvapaikkapäätöksentekoa ja niiden toimeenpanoa sekä laatia suunnitelma näiden tekijöiden poistamiseksi tai vähentämiseksi. Päätösten laatu tulee kuitenkin säilyttää vähintään nykyisellä tasolla.

Maahanmuuttovirastolle asetettuna tavoitteena vuosittain on, että niiden muutoksenhakutuomioistuinten päätösten, joissa Maahanmuuttoviraston päätös kumotaan sillä perusteella, että virasto on tehnyt laintulkinta- tai menettelytapavirheen, on enintään 5 % valitusten kokonaismäärästä. Vuonna 2011 edellä mainituilla perusteilla valitus hyväksyttiin 1,6 prosentissa tapauksista, joten tavoite saavutettiin.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Eduskunnan talousarviolausumat vuoden 2012 talousarvioon
(EK 31/2011 vp—HE 59/2011 vp, HE 119/2011 vp, HE 128/2011 vp)

Momentti 31.50.01
Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin säätutkaverkoston laajentamiseksi siten, että säävaroitustoiminnasta voidaan huolehtia alueellisesti kattavasti.

Valtioneuvoston kevään 2009 kehyspäätöksessä on osoitettu säätutkaverkoston uusimiseen yhteensä 6 milj. euron määräraha kahdeksan säätutkan korvaamiseksi vuosina 2012—2014. Käynnissä olevalla tutkaverkoston uusimisella voidaan parantaa tutkaverkoston kattavuutta ja korvaavalla kapasiteetilla poistaa verkoston häiriöalttiutta.

Käynnissä olevasta säätutkaverkoston uusimisesta huolimatta tutkaverkoston alueellinen kattavuus kaikissa säätilanteissa ei tule varmistettua. Ilmatieteen laitos on arvioinut, että uusia tutkia tarvittaisiin vielä Kaakkois-Suomeen, Länsi-/Keski-Suomeen ja Lappiin, jotta nykyisen tutkaverkoston suurimmat katvealueet saataisiin peitettyä. Määrärahatarve on arvioitu noin 5,2 milj. euroksi.

Nykyisessä valtiontaloudellisessa tilanteessa ja ottaen huomioon jo olemassa olevan tutkaverkoston uusiminen valtion talousarvion puitteissa ei nykyisellään ole mahdollisuutta saada rahoitusta investoinneille luopumatta joistain muista laitoksen hankkeista. Ilmatieteen laitos selvittää vaihtoehtoisia investointien rahoituskeinoja tutkaverkoston laajentamiseen ja valmistelee priorisoidun esityksen tutkaverkoston laajentamisesta ja aikataulutuksesta suhteessa laitoksen muihin palveluihin. Uusille tutkille ei valmisteilla olevan datapolitiikan perusteella ole odotettavissa uusia tuloja, vaikka investoinnin yhteiskunnalliset hyödyt ovat merkittävät.

5 Tilimuistutuskertomus

Hallituksen kertomus niistä toimenpiteistä, joihin eduskunnan kirjelmässä 50/2010 vp Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle: Valtiontalouden kehysmenettelyn vaikuttavuus finanssipolitiikan hallintavälineenä (K 21/2010 vp) sekä tarkastusvaliokunnan mietintö TrVM 10/2010 vp eduskunnan ottamat kannanotot ovat antaneet aihetta:

1 Valtiontalouden kehysten tietoperusta, avoimuus ja läpinäkyvyys

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimiin valtiontalouden kehysten tietoperustan, avoimuuden ja läpinäkyvyyden selkeyttämiseksi ja parantamiseksi. Kehysten tietoperustan on annettava eduskunnalle nykyistä paremmat edellytykset kehyksiä koskevalle päätöksenteolle ja kehysten noudattamista ja tavoitteiden toteutumista koskevalle seurannalle.

Vaalikauden kehyssäännöistä on päätetty hallitusohjelmassa. Hallitusohjelmassa säännöt esitetään hyvin tiiviisti. Tarkempaa analyysia säännöistä sekä ehdotuksia niiden kehittämiseksi on käsitelty neljän vuoden välein ns. kehystyöryhmissä (Finanssipolitiikan sääntöjen ja kehysmenettelyn kehittäminen Suomessa VM 3/2003, Kehyksen puitteissa – finanssipolitiikan säännöt ja kehysmenettelyn uudistaminen VM 5a/2007 sekä Kehysjärjestelmän kehittäminen VM 17/2011).

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmassa asetettiin kehyksen piiriin kuuluvien menojen enimmäismäärä vuoden 2015 tasolla sekä päätettiin vaalikauden 2012—2015 kehystä koskevista säännöistä. Vaalikauden kehys 2012—2015 asetettiin vuoden 2012 hintatasossa valtiontalouden tarkistetuissa kehyksissä 5.10.2011. Tämän jälkeen kehyksen rakenteellisten tarkistusten lisäksi kehyksen kokonaistasoon tehdään vain hintatasossa tapahtuvia muutoksia vastaavat tarkistukset.

Kehystason rakennemuutosten tekeminen on välttämätön tekniikka neutraalin kehystason ylläpitämiseksi tilanteissa, joissa budjetin menojen rakenteessa tapahtuu muutoksia. Ns. rakennekorjauksia aiheutuu muun muassa budjetointitavan muutoksista, hankkeiden ajoitusmuutoksista, uudelleenbudjetoinneista ja läpivirtauserien kehysneutraalista käsittelystä. Välillä on myös yksittäistapauksina tilanteita, joissa kehyksen rakennekorjaus tehdään finanssipoliittisin perustein kehysjärjestelmän ajatusta tulkiten.

Kaikki kehystasoon tehdyt rakennekorjaukset raportoidaan valtion talousarvioesitysten yleisperusteluissa sekä vuosittaisissa kehyspäätöksissä. Tätä raportointia on jatkuvasti

pyritty kehittämään ja myös vaalikaudella 2012—2015 raportoinnin selkeyteen ja tarkkuuteen pyritään kiinnittämään erityistä huomiota. Lisäksi pyritään välttämään momenttien jakamista kahtia kehykseen kuuluvaan ja kehyksen ulkopuoliseen osaan, mikä osin heikentää läpinäkyvyyttä. Tämän sijaan kehystason ylläpito pyritään pääsääntöisesti hoitamaan selkeästi raportoiduilla kehyksen rakennekorjauksilla.

Talousarvioesitysten yleisperusteluissa ja valtiontalouden kehyspäätöksissä raportoidaan myös hallitusohjelman kehyssääntöä täydentävät ja kehyssäännöstä poikkeavat kehysjärjestelmää koskevat linjaukset. Esimerkiksi valtiontalouden vuosia 2013—2016 koskevan kehyspäätöksen yhteydessä raportoitiin ns. YLE-rahoituksen käsittelytapa suhteessa valtiontalouden kehyssääntöön.

Vaalikauden 2012—2015 kehys on kiinteähintainen ja se siirretään vuosittain kevään kehyspäätöksessä aina seuraavan vuoden hintatasoon. Hintatason korjaus rakentuu kolmesta osasta: lakisääteisistä indeksikorotuksista, sopimusperusteisista korotuksista sekä muiden kehykseen kuuluvien menojen hintakorjauksesta. Hintakorjaukset tehdään käyttäen valtiovarainministeriön kansantalousosaston kokonaistaloudellisia ennusteita. Läpinäkyvyyden lisäämiseksi vaalikauden 2012—2015 kehyksen ylläpitämisestä on kirjoitettu menetelmäkuvaus Kehyskäsikirja – kuvaus vaalikauden kehyksen 2012—2015 laadinnasta ja ylläpidosta, jossa selostetaan hintakorjauksen tekemisen vaiheet sekä käytetyt indeksit yksityiskohtaisesti. Menetelmäkuvaus on julkaistu valtiovarainministeriön verkkosivuilla. Vuosittain tehtävät hintakorjaukset raportoidaan talousarvioesitysten yleisperusteluissa sekä vuosittaisissa kehyspäätöksissä. Jatkossa raportoinnin selkeyteen ja tarkkuuteen pyritään kiinnittämään erityistä huomiota muun muassa kertomalla aiempaa tarkemmin hintamuutosten taustalla olevien indeksien ennusteoletuksista.

Vaalikauden kehyksen ja finanssipoliittisten tavoitteiden noudattamisesta raportoidaan vuosittain valtion tilinpäätöskertomuksessa. Raportointia laajennettiin vuoden 2010 tilinpäätöskertomuksessa muun muassa valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomuksessaan esittämien näkökohtien perusteella (K 21/2010 vp Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle: Valtiontalouden kehysmenettelyn vaikuttavuus finanssipolitiikan hallintavälineenä).

2 Rahastomuodon käytön edellytykset

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on yleisesti todennut seuraavaa:

Valtiovarainministeriö on antanut asianomaisille rahastovastuullisille ministeriöille valmisteluohjeen, jossa edellyttänyt ministeriöitä käsittelemään rahastojen mahdollista sulautumista valtion talousarvioon tai jos sitä ei pidetä mahdollisena, niin rahastojen menojen ottamista valtiontalouden kehykseen.

Ministeriöt ovat antaneet jäljempänä seuraavat vastaukset rahastoittain. Ministeriöt ovat arvioineet tässä vaiheessa itsenäisesti oman hallinnonalansa lähtökohdista kutakin rahastoa. Seuraavassa vaiheessa on tarpeen arvioida finanssipolitiikan ja valtiontalouden näkökulmasta sekä perustuslain 87 §:n valossa rahastoja kokonaisuutena sekä toiminnan ja rahoituksen järjestämistä rahastomuodossa.

Palosuojelurahasto

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sisäasiainministeriö on todennut seuraavaa:

Palosuojelurahastolain (306/2003) mukaan tulipalojen ehkäisyn ja pelastustoiminnan edistämiseksi on Suomessa olevasta palovakuutetusta kiinteästä ja irtaimesta omaisuudesta suoritettava vuosittain palosuojelumaksu. Palosuojelumaksun on velvollinen suorittamaan jokainen, joka harjoittaa vakuutusliikettä Suomessa. Palosuojelumaksuista saadut varat tuloutetaan valtion talousarvion ulkopuolella olevaan Palosuojelurahastoon.

Palosuojelurahasto toimii sisäasiainministeriön hoidossa ja valvonnassa. Rahaston hallinnosta ja talouden sekä toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä huolehtii rahaston hallitus, jonka tehtävänä on päättää rahaston toiminnan ja talouden kannalta merkityksellisistä ja laajakantoisista asioista sekä huolehtia kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan asiainmukaisesta järjestämisestä. Valtioneuvoston palosuojelurahastosta antaman asetuksen (1085/2004) mukaan hallituksessa tulee olla edustaja sisäasiainministeriön pelastusosastolta, kuntien keskusjärjestön edustaja, vakuutusalan keskusjärjestön edustaja ja neljä muuta jäsentä. Palosuojelurahastolain (306/2003) rahaston hallitus päättää mm. rahastosta myönnettävistä avustuksista ja muusta rahoituksesta.

Palosuojelurahastosta voidaan myöntää lain tarkoituksen toteuttamiseksi rahaston varojen ja vuosittaisen käyttösuunnitelman puitteissa yleis- ja erityisavustuksia pelastusalan järjestöille ja muille vastaaville yhteisöille sekä erityisavustuksia kunnille, pelastustoimen alueille ja sopimuspalokunnille. Palosuojelurahastosta voidaan myöntää myös muille erityisavustuksia oppimateriaalin tuotantoon ja hankintaan, tietojenkäsittelyn kehittämiseen ja laitteiden hankintaan, kokeilu-, käynnistämis-, tutkimus- ja kehittämistoimintaan, valistukseen ja neuvontaan sekä standardisointiin.

Valtiontalouden tarkastusviraston tuloksellisuuskertomuksen 184/2009 mukaan hallituksen esityksessä uudeksi Suomen Hallitusmuodoksi (HE 1/1998) erilaisilla Eduskunnan päätäntävaltaa rahaston toiminnassa turvaavilla järjestelyillä voidaan vähentää budjettivallan rajoitusta, esimerkiksi rahastosta maksettavat menot voidaan määritellä tyhjentävästi rahastoa koskevassa erityislaissa siten, että Eduskunnan voidaan käytännössä katsoa lainsäädäntövallallaan ohjaavan rahaston varojen käyttöä.

Palosuojelurahaston osalta Eduskunnan budjettivaltaa ja tiedonsaantia on pyritty parantamaan siten, että rahaston hallitukseen on vakiintuneen tavan mukaan kutsuttu kaksi jäsentä Eduskunnasta ja siten, että rahastoa koskevassa laissa on määritelty yksityiskohtaisesti, mihin tarkoituksiin rahastosta voidaan myöntää avustuksia.

Palosuojelurahastolain mukaan Palosuojelurahaston tilintarkastus on säädetty Valtiontalouden tarkastusviraston tehtäväksi, minkä seikan voidaan katsoa osaltaan lisäävän myös Eduskunnan tiedonsaantioikeutta.

Palosuojelurahaston hallituksen edustavuuden ja asiantuntevuuden avulla voidaan turvata se, että avustukset kohdistetaan vaikuttavimpiin tarkoituksiin tulipalojen ehkäisyssä ja niiden seurausten rajoittamisessa.

Sisäasiainministeriö katsoo, että Palosuojelurahaston ylläpidon perusteissa ei ole tapahtunut sellaisia olennaisia muutoksia, joiden perusteella rahastomuodon perusteet olisivat muuttuneet. Siksi Palosuojelurahasto tulisi pitää talousarvion ulkopuolisena rahastona

ja kehysmenettelyn ulkopuolella. Tällä tavoin myös ylläpidetään aiheuttamisperiaatteen mukainen asiallinen yhteys palovakuutuksesta kerättävän maksun ja jaettavien varojen käyttötarkoituksen välillä.

Valtion eläkerahasto

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Perustuslain 87 §:n mukaan lailla voidaan säätää valtion rahaston jättämisestä talousarvion ulkopuolelle, jos valtion pysyvän tehtävän hoitaminen sitä välttämättä edellyttää. Vuoden 2000 perustuslakiuudistuksen perusteluissa (HE 1/1998) kuvattiin rahaston perustamisen välttämätöntä edellytystä. Perustelujen mukaan se toteutuu, jos budjettitalouden piirissä olevat keinot kuten nettobudjetointi, monivuotinen budjetointi tai arvio- tai siirtomäärärahojen käyttö eivät soveltuisi tehtävän hoitamiseen. Lisäksi perustelujen mukaan valtion pysyvän tehtävän hoitaminen saattaa säännöksen tarkoittamalla tavalla ehdottomasti edellyttää rahaston perustamista silloin, kun tehtävän hoitamiseen liittyvien määrältään huomattavien menoerien toteutuminen on vaikeasti ennakoitavissa.

Valtion eläkejärjestelmän osalta pysyvä tehtävä on valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvien työntekijöiden eläketurvan toimeenpano mukaan lukien eläkkeiden maksaminen. Vastuu valtion eläkejärjestelmään kuuluvien työntekijöiden eläkkeiden maksamisesta on Suomen valtiolla. Valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvien työntekijöiden eläkkeet maksetaan valtion talousarvioon otetuista määrärahoista.

Valtion eläkemenot määräytyvät eläkejärjestelmän piiriin kuuluvan henkilöstön määrän, ansioiden ja kulloinkin voimassa olevien eläke-etuuksien kertymisestä annettujen säännösten perusteella. Valtion eläkemenot eivät vuosittain tai pitkälläkään aikavälillä ole poikkeuksellisen vaikeasti ennakoitavissa. Pikemminkin voidaan arvioida, että ne ovat poikkeuksellisen hyvin ennakoitavissa seuraavaa talousarviovuotta varten ja myös pitkällä aikavälillä. Näin ollen valtion budjettitalouden piirissä olevat keinot ovat soveltuneet ja soveltuvat edelleen valtion pysyvän tehtävän eli eläketurvan toteutuksen hoitamiseen.

Valtion eläketurvan toimeenpano on annettu valtiokonttorin tehtäväksi, ja tarkoituksena on sen siirtäminen vuoden 2013 alusta alkaen kunnallisen eläkevakuutuksen (Keva) tehtäväksi. Eläketurvan toteuttamisella tarkoitetaan mm. eläkemaksujen keräämistä, eläke-etuuksien ja valtion eläkevastuun laskentaa sekä eläkkeiden maksamista.

Valtion eläkerahastolla ei ole valtion pysyvään tehtävään eli eläketurvan toteutukseen liittyviä tehtäviä. Rahasto ei kerää eläkemaksuja, laske eläke-etuuksia eikä valtion eläkevastuuta. Se ei myöskään maksa eläkkeitä. Valtion eläkerahaston tehtävänä on sijoittaa sen haltuun uskotut varat.

Rahaston sijoituksia tehtäessä on huolehdittava niiden varmuudesta, tuotosta ja rahaksi muutettavuudesta sekä niiden asianmukaisesta monipuolisuudesta ja hajauttamisesta. Valtion eläkerahasto on näin ollen luonteeltaan pikemminkin valtion sijoitusrahasto kuin eläkerahasto käsitteen varsinaisessa merkityksessä.

Perustuslain välttämätön edellytys sen paremmin kuin ehdotonkaan edellytys talousarvion ulkopuolisen rahaston perustamiseksi eivät toteudu valtion eläkerahaston osalta. Perustuslain muuttamisesta annetun hallituksen esityksen (HE 1/1998 s. 139) perusteluissa todetaan, että rahastointiin tulisi suhtautua hyvin pidättyvästi. Näin ollen voidaan todeta, että tällä hetkellä voimassa olevan perustuslain mukaan nykyisen kaltaista valtion eläkerahastoa ei todennäköisesti enää voitaisi perustaa.

Valtion eläkerahastosta annetun lain (1297/2006) mukaan valtion eläkerahaston tehtävä on valtion eläkelain (1295/2006) piiriin kuuluvaan palvelukseen perustuvien tulevien eläkkeiden, perhe-eläkkeiden ja niihin verrattavien muiden etujen maksamiseen varautuminen ja näistä eduista valtiolle aiheutuvien menojen tasaaminen.

Valtion edellytykset suoriutua pitkällä aikavälillä sille kuuluvasta eläkevastuusta riippuvat viime kädessä valtiontalouden tilasta, joka puolestaan riippuu valtion yleisestä rahoitusasemasta. Rahoitusasemaan vaikuttavat yhtäältä valtion velat ja velan kaltaiset vastuut sekä toisaalta valtion saatavat, joista valtion kannalta merkittävin on verotusoikeuden nykyarvo. Verotusoikeuden arvoon vaikuttaa lähinnä yleinen talouskehitys. Valtion eläkerahastoinnilla ei voida arvioida olevan erityistä merkitystä kansantalouden pitkän aikavälin kasvuedellytysten luomisessa vallitsevissa vapaiden rahoitusmarkkinoiden ja yhteisen valuutan oloissa.

Valtion nykymuotoisen eläkerahastoinnin tarkoituksenmukaisuutta ja tulosellisuutta tulisi arvioida valtion yleisen talous- ja rahoituspolitiikan näkökulmasta. Valtion yksittäisen varallisuuserän tarkastelu irrallaan valtion muusta varallisuudesta ja vastuista voi antaa harhaanjohtavan kuvan valtion varautumisesta ja ylipäätään kyvystä suoriutua velvoitteistaan.

Valtiotyönantajien eli lähinnä valtion virastojen työnantajamaksut maksetaan valtion talousarvioon otetuista määrärahoista. Määrärahat katetaan pääasiassa veroilla ja maksuilla sekä lainanotolla siltä osin, kun edellä mainitut tulot eivät riitä talousarvioon otettujen menojen kattamiseksi. Valtion velka on viimeksi kuluneiden kolmen vuoden aikana kasvanut runsaat 30 mrd. euroa alimmilta tasoiltaan, ja sen ennakoidaan kasvavan edelleen lähivuosina. Valtio on siten rahastoa kartuttaessaan samanaikaisesti velkaantunut, eikä sen nettovarallisuusasema ole rahaston kartuttamista vastaavasti kohentunut.

Valtiolle vaihtoehtoinen rahoituspolitiikka olisi ollut rahastoinnista luopuminen työnantajamaksun osalta ja vastaavasti vähäisempi lainanotto. Pitkällä aikavälillä rahastointi vahvistaa valtion rahoitusasemaa vain, jos rahaston tuotto ylittää valtion lainanoton kustannuksen. Tällainen toiminta ei ole eläkerahastointia siinä merkityksessä kuin miten se esimerkiksi yksityisessä työeläkejärjestelmässä mielletään, vaan tuottoarbitraasia. Edellä mainituista syistä valtion eläkerahaston roolia tulisi arvioida uudelleen ja tarvittaessa selventää.

Valtion vakuusrahasto

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtion vakuusrahasto perustettiin vuonna 1992 turvaamaan pankkikriisin oloissa rahoitusmarkkinoiden vakautta ja talletuspankkien vakaata toimintaa.

Suomen rahoitusjärjestelmän vakaan toiminnan ja sitä kohtaan tunnetun luottamuksen turvaamista kaikissa oloissa on pidetty välttämättömänä. Luottamuksen säilyminen rahoitusjärjestelmään on tärkeää muun muassa siitä syystä, että Suomi pienenä ja avoimena kansantaloutena on laajalti riippuvainen ulkomaisesta rahoituksesta. Luottamus etenkin talletuspankkitoiminnan vakauteen on tärkeää myös siksi, että näiden luottolaitosten toiminta rahoituksen välittäjinä ja maksuliikkeen ylläpitäjinä perustuu keskeisesti yleisöltä otettaviin talletuksiin.

Valtion vakuusrahastosta annettuun lakiin sisältyvät rahaston käytettävissä olevia tukimuotoja koskevat säännökset ovat varsin väljät ja ne sallivat monen tyyppisen rahoitustuen myöntämisen vakavaraisuuskriisiin joutuneelle pankille. Lain mukaan talletuspankille voidaan siinä nimenomaisesti mainittujen tukityyppien lisäksi myöntää ”muutakin rahoitustukea”, jos se on tarpeellista pankin toiminnan ja rahoitusmarkkinoiden vakauden turvaamiseksi. Käytännössä merkittävimpiä tukimuotoja olivat 1990-luvun pankkikriisin hoidossa ja tulevat todennäköisesti myös mahdollisten tulevien kriisien hoidossa olemaan osakkeiden ja pääomatodistusten merkintä talletuspankeissa ja takausten myöntäminen pankkien ottamille lainoille sekä omaisuudenhoitoyhtiöiden perustaminen ja omistaminen.

Lakia valtion vakuusrahastosta täydennettiin vuonna 2009 siten, että lakiin lisättiin säännökset vakavaraisuusongelmiin joutuneen talletuspankin velvoittamisesta tukihakemuksen tekemiseen vakuusrahastolle. Valtioneuvosto voi määrätä pankin tekemään hakemuksen laissa säädettyjen edellytysten täyttyessä. Täydennyksellä lisättiin julkisen vallan mahdollisuuksia riittävän ajoissa puuttua julkista tukea tarvitsevien, rahoitusmarkkinoiden järjestelmäriskin kannalta merkityksellisten pankkien toimintaan. Tämän tulisi voida tapahtua ottamalla pankki tarvittaessa valtion haltuun.

Valtioneuvoston päätöksen edellytyksenä on pankin vakavaraisuuden heikentyminen niin, että edellytyksiä jatkaa toimiluvan mukaista toimintaa ei ilman valtion rahoitustukea enää ole ja että pankin selvitystila tai konkurssi voisi johtaa vakaviin häiriöihin rahoitusmarkkinoilla. Jos pankki ei tekisi tukihakemusta valtioneuvoston asettamassa määräajassa, sen osakkeet ja pääomalainat voitaisiin valtioneuvoston niin päättäessä lunastaa täyttä korvausta vastaan vakuusrahastolle. Osuuspankeissa ja säästöpankeissa lunastus kohdistuisi osakkeiden sijasta näiden pankkien liiketoimintaan.

Eduskunnalla on merkittävää ohjausvaltaa vakuusrahaston toiminnassa. Valtion vakuusrahaston toimintaa ja pankkituen käyttöä valvoo vakuusrahastosta annetun lain 4 §:n nojalla rahaston valtuusto, jonka yhdeksän jäsentä valitsee eduskunta vaalikauden ensimmäisillä valtiopäivillä.

Valtuuston tehtävänä on:

1. valvoa pankkituelle annettujen ehtojen toteutumista;
2. tehdä ehdotuksia myönnetyn tuen ja omaisuudenhoitoyhtiöiden toiminnan valvonnassa noudatettaviksi periaatteiksi;
3. vahvistaa rahaston vuotuinen talousarvio ja tilinpäätös;
4. tehdä ehdotus valtioneuvostolle lainan ottamisesta rahaston toimintaa varten, sekä
5. suorittaa muut valtioneuvoston yleisistunnon sille antamat tehtävät.

Rahoitusmarkkinoiden ja valtioiden velkakriisin hoidon yhteydessä Euroopan unionissa on todettu tarve vahvistaa tai perustaa kansallisia instituutioita kriisinhallinnassa. Komissio valmistelee direktiiviä, joka velvoittaa jäsenmaat säätämään vähimmäisharmonisoiduista pankkialan kriisinratkaisutoimenpiteistä sekä perustamaan vakausrahaston tai muun vastaavan rahoitusjärjestelyn, jolla varmistetaan kriisinratkaisuviranomaiselle mahdollisuudet toimivaltuuksiensa tehokkaaseen täytäntöönpanoon. Vakausrahastoon tai vastaavaan rahoitusjärjestelyyn kerättävät varat on varattava ja käytettävä ainoastaan kriisinratkaisutoimenpiteiden rahoittamiseen. Valtion vakuusrahaston voidaan arvioida täyttävän rahoitusjärjestelynä ne pääasialliset vaatimukset, jotka komission ehdotuksessa tultaneen asettamaan.

Valtiovarainministeriö katsoo, ettei valtion vakuusrahaston ylläpidon perusteissa ole tapahtunut sellaisia olennaisia muutoksia, joiden perusteella rahastomuodon perusteet olisivat muuttuneet, erityisesti kun otetaan huomioon EU:n edellyttämät toimet kansallisen kriisinhallinnan tehostamiseksi. Siksi vakuusrahasto tulisi pitää talousarvion ulkopuolisena rahastona ja kehysmenettelyn ulkopuolella.

Maatilatalouden kehittämisrahasto (Makera)

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta maa- ja metsätalousministeriö on todennut seuraavaa:

Maatilatalouden kehittämisrahasto (jäljempänä Makera) perustettiin vuonna 1898 tilattoman väestön lainarahastoksi asutustarkoituksiin. Tällöin rahaston toiminta keskittyi maan hankintaan ja myyntiin sekä valtionlainoitukseen. Voimassa oleva laki maatilatalouden kehittämisrahastosta on vuodelta 1966 (657/1966, muut: 1302/1990, 1205/1992, 1307/1994, 1046/1996, 330/1999, 46/2000, 681/2000, 80/2007, 424/2007, 1481/2007, 1458/2009 ja 993/2011).

Perustuslain 87 §:n hallituksen esityksen (HE 1/1998 vp) perusteluissa jo olemassa olevista rahastoista on todettu: "Ehdotetut säännökset eivät vaikuttaisi nykyisten rahastojen asemaan, vaan ne jatkaisivat toimintaansa nykyiseen tapaan. Pykälän ensimmäisen virkkeen mukaisten rahaston perustamista koskevien edellytysten tulisi kuitenkin täyttyä laajennettaessa olennaisesti nykyisten rahastojen varoja tai käyttötarkoitusta. Lisäksi tällaisten muutosten hyväksymiseen vaadittaisiin vähintään kahden kolmasosan enemmistö annetuista äänistä pykälän toisen virkkeen mukaisesti."

Tähän viitaten maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että osaan Makeran nykyisistä tehtävistä voi tulla muutoksia. Parhaillaan EU:ssa käsitellään sekä yhteisen maatalouspolitiikan että EU:n rakennerahastojen uudistamista, jonka lopputulosta ei vielä tiedetä eikä siten uudella rahoituskaudella käytettävissä olevia tuki- ja ohjausvälineitä. EU:ssa tavoitteena on siirtyä suorien tukien käytöstä rahoitusvälineisiin, joissa ohjattavaan toimintaan osalliset tahot osallistuvat toimenpiteiden rahoittamiseen. Uudistuksen myötä hallinnoitaviksi saattaa tulla uusia järjestelmiä, joiden toteuttaminen rahaston avulla on tarkoituksenmukaista tai jopa välttämätöntä verrattuna niiden toteuttamiseen talousarvion määrärahoin.

Makera-rahoituksen kokonaisuutta selvitetään parhaillaan maa- ja metsätalousministeriön 24.1.2011 asettamassa työryhmässä, jonka määräaika päättyy 30.4.2012.

Edellä esitetyn perusteella maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että Makeran tehtävien selkeytymisen ja muiden selvitysten jälkeen voidaan tehdä perusteltu ehdotus Makeran tehtävistä ja siitä, mitä on tarkoituksenmukaista rahoittaa valtion talousarviosta.

Eduskunnalla on merkittävää ohjausvaltaa Makeran toimintaan sen johdosta, että rahastosta rahoitettavat tuet perustuvat varsin yksityiskohtaiseen lainsäädäntöön. Makeran toiminta on myös jo pitkään edellyttänyt varojen lisäämistä valtion talousarviossa. Päättäessään määrärahan mitoituksesta eduskunta on jo nykyisinkin voinut vaikuttaa rahaston toimintaedellytyksiin. Lisäksi valtion talousarviossa maa- ja metsätalousministeriön pääluokan yhteydessä on annettu talousarviomenojen kehittämisen yhteydessä myös olennaiset tiedot Makeran toiminnasta ja tavoitteista, mikä mahdollistaa eduskunnan tiedonsaannin Makeran tilasta ja rahaston varojen käytöstä ja siten osaltaan rahaston toiminnan valvonnan.

Nykyinen Makera on rahasto, josta rahoitetaan pysyvästi suorina avustuksina ja vähäiseltä osin valtionlainoina myönnettävä tuki maatalouden rakenteen parantamiseen. Kyseiseen tarkoitukseen myönnettävät valtiontakaukset sisältyvät myös Makeran vastuisiin. Lisäksi Makerasta myönnetään jonkin verran maaseudun kehittämiseen, tutkimustoimintaan sekä niihin verrattavaan toimintaan liittyviä tukia. Makeran varojen käyttöön kuuluu myös aikaisemmin rahaston pääasiallisena tehtävänä olleesta maankäyttötoiminnasta valtiolle jääneen valtionmaan kunnossapito, myynti ja vähäisessä määrin uuden maan ostaminen. Makeran varoin hoidetaan siten valtion pysyvää tehtävää.

Makeran toiminta on usean vuosikymmenen ajan perustunut laajaan maankäyttötoimintaan ja valtionlainoitukseen, mitä varten rahasto alun perinkin on perustettu. Tätä on toteutettu valtion maanosto- ja hankintatoimin sekä hankitun ja valtion ennestään hallinnoiman maan luovutuksin. Valtiolle hankittua maata on edelleen rahaston taseessa. Toisaalta rahaston varoin harjoitetaan jatkuvasti maanostotoimintaa uusjakojen edistämiseksi. Vapaaehtoisten uusjakojen toteutumisen edellytyksenä usein on, että valtiolla on käytettävissään vaihtomaata sopivien tilusjärjestelyjen toteuttamiseksi. Maankäyttötoiminta on olennaisesti suppeampaa kuin aikaisemmin, mutta toisaalta tarve vaihtelee edelleen vuosittain. Varsinkin maata ostettaessa varojen tulee olla varsin joustavasti nopeasti käyttöönotettavissa, koska myyjillä voi olla erilaisista syistä tarve suhteellisen nopealle kaupan päättämiselle. Tältä osin voidaan katsoa, että tehtävän hoitaminen rahaston avulla täyttää edelleen välttämättömyysedellytyksen.

Vuoteen 2004 asti valtionlainoitus oli toinen huomattava Makeran varojen käyttökohde. Menettelyt, joilla valtionlainoja on hoidettu ja hoidetaan edelleen, on soveltunut huonosti valtion talousarviomenettelyyn. Valtionlainoituksessa valtio myöntää luottolaitokselle lainaksi varoja, jotka luottolaitos puolestaan myöntää lainana edelleen tuen saajalle. Valtionlainoituksessa on toisin sanoen kaksi eri velkasuhdetta, valtion ja luottolaitoksen välinen sekä luottolaitoksen ja tuensaajan välinen. Tuensaajat eivät siten maksa valtionlainojaan suoraan valtiolle, vaan luottolaitokselle, joka tilittää lainat ja niiden korot valtiolle oman velkakirjansa ehtojen mukaisesti. Viimeisten noin 20 vuoden ajan valtio on kuitenkin vastannut luottolaitoksille siitä, että ne eivät kärsi luottotappiota tästä lainoitustoiminnasta, jos luottolaitos on hoitanut lainaa asianmukaisesti. Vaikka luottolaitos onkin velvollinen maksamaan velkaansa valtiolle samoin ehdoin kuin tuensaaja on velvollinen maksamaan lainaansa luottolaitokselle, valtio maksaa luottolaitokselle hyvityksen niistä lyhennysten ja korkojen lopullisista menetyksistä, joita luottolaitos ei ole saanut perityksi valtionlainasta tuensaajalta.

Vaikka Makeran valtionlainakanta väheneekin siten, että lainoituksen tuloin ei enää merkittävästi voida rahoittaa rahastosta myönnettäviä avustuksia, itse lainakannan hoito on edelleen välttämätöntä. Sinänsä valtionlainojen tuloutus voitaisiin ohjata suoraan valtion talousarvion tuloihinkin. Lainojen hoitamisesta aiheutuu kuitenkin myös menoja, toisaalta luottolaitoksille maksettavina hoitomenoina, mutta myös lainoitusta aiheutuvina luottotappioina. Näiden määrän ajoittumisen ennakointi on vaikeaa. Nykyisin valtiolla on myös velvoite määräajassa maksaa hyvitykset. Jollei näin tapahdu, valtion on maksettava luottolaitokselle viivästyskorkoa. Myös tältä osin rahaston voidaan katsoa edelleen täyttävän välttämättömyysedellytyksen. Lisäksi koko valtionlainakannan hoito yhtenä kokonaisuutena voidaan pitää tarkoituksenmukaisena ainakin niin kauan kuin lainakannan määrä on vielä suhteellisen merkittävä. Vaikka uusien lainojen myöntäminen on suhteessa aikaisempaan toimintaan nykyisin vähäistä, rahaston käyttäminen siihenkin on edelleen tarkoituksenmukaisempaa kuin suora talousarviorahoitus.

Makeran vastuut ovat viime vuosina jonkin verran kasvaneet valtiontakaustoiminnan lisääntymisen johdosta. On odotettavissa, että valtiontakaukset muodostavat tulevaisuudessa vielä merkittävämmän tukivälineen valtionlainoituksen loputtua ja tilojen vakuusongelmien lisäännyttyä. Vaikka vastuiden kokonaismäärä ja sen kehittyminen voidaankin suhteellisen luotettavasti ennakoida, vastuiden realisoitumisessa vuosittain on merkittäviä vaihteluja. Tästä aiheutuvien menojen ennakointi valtion talousarvion määrärahan mitoittamiseksi oikein, ottaen huomioon niiden joustomahdollisuudetkin, on vaikeaa. Erityisesti tämä on tehtävä, jota varten rahaston voidaan katsoa edelleen täyttävän välttämättömyysedellytyksen.

Maatalouden interventiorahasto (MIRA)

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta maa- ja metsätalousministeriö on todennut seuraavaa:

Maatalouden interventiorahasto on luonteeltaan rahasto, josta rahoitetaan väliaikaisesti Euroopan unionin lainsäädännöstä tulevat velvoitteet (interventio-ostot, interventiovarastointi, ruoka-apu), jotka korvataan valtiolle jälkikäteen Euroopan unionin varoista. Interventiorahasto hoitaa siten valtion pysyvää tehtävää. Nyt tiedossa olevat esitykset Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksesta eivät sisällä muutoksia interventiotoimintaan. Interventiorahastosta ei voida rahoittaa harkinnanvaraisesti muita kuin edellä mainituista toimenpiteistä aiheutuvia menoja. Väliaikainen rahoitus joudutaan käytännössä hoitamaan lainaa ottamalla.

Interventiorahaston lainanottotarvetta on käytännössä mahdotonta ennakoida etukäteen talousarvio- tai lisätalousarviomenettelyjen aikataulussa. Myöskään budjettitalouden piirissä olevat keinot (nettobudjetointi, monivuotinen budjetointi tai arvio- tai siirtomäärärahat) eivät sovellu tehtävän hoitamiseen. Lainakannan lyhentyminen riippuu komission päätöksistä avata myyntitarjouskilpailuja. Interventiorahaston lainanottotarve voi aktualisoitua hyvinkin lyhyellä aikavälillä, jolloin rahastomuodossa toimittaessa laina voidaan ottaa nopeasti ja joustavasti sekä edullisilla ehdoilla.

Siltä osin kuin Euroopan unioni ei korvaa interventiorahaston toimintaan kuuluvia menoja, nämä menot rahoitetaan valtion talousarvioon sisältyvin siirroin rahastoon. Tältä osin interventiorahaston varainkäyttö kuuluu siten eduskunnan budjettivaltaan.

Edellä sanotun perusteella maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että maatalouden interventiorahaston osalta on olemassa perustuslain 87 §:ssä tarkoitetut perusteet järjestää toiminta ja rahoitus rahastomuodossa talousarvion ulkopuolella.

Valtion televisio- ja radiorahasto

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta liikenne- ja viestintäministeriö on todennut seuraavaa:

Valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain (745/1998) 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on järjestää Yleisradio Oy:n toiminnan rahoitus ja valtion televisio- ja radiorahaston hoito sekä muutoinkin edistää televisio- ja radiotoimintaa. Lain 3 §:n mukaan 1 §:ssä säädettyä tarkoitusta varten on valtion talousarvion ulkopuolinen valtion televisio- ja radiorahasto, jota hoitaa Viestintävirasto.

Valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain 5 §:n mukaan rahaston varoja käytetään Yleisradio Oy:n toiminnan rahoittamiseen sekä rahastoon kerättävien maksujen perimisestä aiheutuvien kustannusten kattamiseen. Rahaston varoja voidaan käyttää muutoinkin televisio- ja radiotoiminnan edistämiseen. Rahaston varat muodostuvat kerättävistä televisiomaksuista ja edellisiltä tilikausilta kertyneistä ylijäämistä, jotka ovat rahaston valtion keskuskirjanpidossa olevalla yhdystilillä. Valtioneuvosto päättää kalenterivuosittain käyttösuunnitelmassa rahaston varojen jakamisesta eri käyttötarkoituksiin. Rahaston varoja suoritetaan Yleisradio Oy:lle valtiovarainministeriön hyväksyminä erinä ja ajankohtina käyttösuunnitelman ja yhtiön rahoitustarpeen mukaisesti.

Nykyinen rahastomalli perustui alun perin vuoden 1927 radiolaitelakiin (radiorahasto). Rahasto on säilynyt lähes muuttumattomana siitä lähtien, kun rahasto perustettiin. Valtion radiorahasto siirrettiin ns. vanhana rahastona uuteen lakiin (1380/1993). Sen nimi muutettiin sittemmin valtion televisio- ja radiorahastoksi (745/1998). Valtion televisio- ja radiorahastosta annettua lakia on myöhemmin muutettu laeilla 491/2002, 395/2003, 636/2005, 713/2005 ja 1069/2007. Muutoksilla ei ole olennaisesti laajennettu rahastoa tai sen käyttötarkoitusta.

Valtion televisio- ja radiorahastosta rahoitetaan Yleisradio Oy:n julkinen palvelu, jolla on keskeinen merkitys sananvapauden toteutumisessa, kansanvaltaisen keskustelun ja päätöksenteon edistämisessä sekä alueellisen ja kansallisen kulttuurin ylläpitäjänä. Julkisen palvelun erityisasema on tunnustettu myös EU:n perustamissopimuksessa. Jäsenvaltioiden julkisen yleisradiotoiminnan katsotaan liittyvän suoraan jokaisen yhteiskunnan demokraattisiin, sosiaalisiin ja kulttuurisiin tarpeisiin samoin kuin tarpeeseen turvata viestinnän moniarvoisuus.

Yleisradio Oy:n rahoittaminen erillisen rahaston kautta vahvistaa yhtiön riippumattomuutta ja sananvapauden toteutumista Suomessa. Rahasto turvaa myös Yleisradio Oy:n rahoituksen pitkäjänteisyyden ja ennustettavuuden. Julkisen palvelun rahoitusta on viime vuosina arvioitu mm. parlamentaaristen työryhmien toimesta (LVM:n julkaisuja nro 59/2004: Julkisen palvelun televisio- ja radiotoiminta 2010 sekä LVM:n julkaisuja nro 23/2009: Yleisradio Oy:n julkinen palvelu ja rahoitus. Työryhmän loppuraportti). Työryhmien ehdotuksissa rahaston kautta tapahtuvaa rahoitusta on edelleen pidetty tarpeellisena.

Hallituksen esityksen 1/1998 vp mukaan rahastojen etuina ovat niiden toiminnan itsenäisyys, varainkäytön joustavuus sekä mahdollisuus sitoa tietyt tulot ja menot toisiinsa. Nämä edellytykset ovat edelleen voimassa valtion televisio- ja radiorahaston osalta.

Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomuksen Valtion televisio- ja radiorahasto (118/2006) mukaan valtion televisio- ja radiorahasto on onnistunut hyvin päätehtävässään eli Yleisradio Oy:n toiminnan rahoittamisessa. Rahasto on pystynyt tarjoamaan yhtiölle kohtalaisen vakaan rahoituksen ja rahaston hallinnointikustannukset suhteessa kerättyihin televisiomaksutuottoihin on saatu pidettyä kohtuullisina. Rahastointi nähdään yksinkertaisena, kevyenä ja toimivana rahoitusjärjestelmänä, joka voitaisiin säilyttää myös tulevaisuudessa.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan eduskunnan on mahdollista tosiasiallisesti vaikuttaa rahaston varojen käyttöön lainsäädäntövaltansa kautta. Valtion televisio- ja radiorahastosta säädetyssä laissa on säädökset siitä, mitä varoja rahastoon kerätään ja mihin tarkoitukseen niitä pääasiallisesti käytetään. Lisäksi Yleisradio Oy:stä annetun lain mukaan yhtiön hallintoneuvoston tulee toimittaa eduskunnalle joka toinen vuosi kertomus Yleisradio Oy:n julkisen palvelun toteutumisesta.

Yleisradio Oy:n rahoitusta koskeva uudistus

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta liikenne- ja viestintäministeriö on todennut seuraavaa:

Eduskuntaryhmien puheenjohtajat ja asunto- ja viestintäministeri Krista Kiuru sopivat 16.12.2011 Yleisradio Oy:n julkisen palvelun rahoituksesta ja sisällöstä sekä yhtiön ohjauksesta ja valvonnasta. Valtioneuvosto hyväksyi periaatepäätöksessään 21.12.2011 uudistukseen liittyvät keskeiset linjaukset ja toimenpiteet, jotka perustuvat eduskuntaryhmien puheenjohtajien julkilausumaan. Muutokset on tarkoitus toteuttaa siten, että ne tulevat voimaan vuoden 2013 alusta lähtien.

Valmisteilla olevan uudistuksen tavoitteena on luoda rahoitus- ja hallintomalli, joka pitkäjänteisesti turvaa Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kehittämisen ja riippumattomuuden nykyisen kaltaisessa laajuudessa. Tarkoituksena on järjestää Yleisradio Oy:n julkisen palvelun rahoitus kestävällä tavalla julkisen palvelun sisältötarjonnan ja sen kehittämisen taloudellisten toimintaedellytysten turvaamiseksi. Tavoitteena on myös turvata Yleisradio Oy:n sisältötuotannon riippumattomuus.

Edellä mainittujen linjausten mukaan nykyisestä televisiomaksusta luovutaan ja sen korvaa uusi yleisradiovero 1.1.2013 alkaen. Yleisradioveron tuotto on tarkoitus tulouttaa valtion talousarvioon ja ohjata edelleen siirtona valtion televisio- ja radiorahastoon. Vuonna 2013 julkisen palvelun kustannusten kattamiseen osoitettaisiin 500 milj. euroa. Tämän jälkeen rahastosiirron vuotuista tasoa on tarkoitus nostaa yhdistelmäindeksin perusteella, jossa kuluttajahintaindeksin painoarvo on yksi kolmannes ja ansiotasoindeksin paino kaksi kolmannesta. Rahastosiirtoa käsitellään talousarviossa kehyksen ulkopuolisena menoeränä. Varojen keräystavan muutoksella ei ole tarkoitus muuttaa rahaston käyttötarkoitusta tai laajentaa sitä olennaisesti. Myös uudessa järjestelmässä valtion televisio- ja radiorahastolla on edelleen tärkeä rooli Yleisradio Oy:n riippumattomuuden turvaamisessa.

Muutoksella on tarkoitus vahvistaa eduskunnan mahdollisuuksia vaikuttaa rahaston varojen käyttöön lainsäädäntövaltansa kautta. Valtion televisio- ja radiorahastosta annettuun lakiin on tarkoitus sisällyttää säännös määrästä, joka vuosittain siirretään valtion talousarviosta rahastoon ja joka käytetään rahaston tarkoituksen toteuttamiseksi Yleisradio Oy:n julkisen palvelun rahoittamiseen. Lisäksi eduskunnan mahdollisuuksia saada tietoa Yleisradio Oy:n tarjoamasta julkisesta palvelusta lisätään edellyttämällä hallintoneuvostolta vuosittaista kertomusta tarjotusta julkisesta palvelusta. Eduskunnalle toimitettaisiin tiedoksi myös Yleisradio Oy:stä annetun lain 12 a §:n mukainen valtioneuvostolle annettu lausunto.

Valtion ydinjätehuoltorahasto

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Valtion ydinjätehuoltorahasto perustettiin vuonna 1988 voimaan tulleella ydinenergialailla (990/1987) ja sen nojalla annetulla asetuksella Valtion ydinjätehuoltorahastosta (162/1988). Rahastoa laajennettiin vuonna 2004 voimaan tulleella ydinenergialain muutoksella (1131/2003). Valtion ydinjätehuoltorahasto muodostuu kolmesta erillisvaral-

lisuudesta, jotka ovat Varautumisrahasto, Ydinturvallisuustutkimusrahasto ja Ydinjätetutkimusrahasto.

Valtion ydinjätehuoltorahaston toiminta ja siihen liittyvät toimintaperiaatteet määrätään ydinenergialaissa (990/1987), -asetuksessa (161/1988) ja erillisissä valtioneuvoston päätöksissä (VNp varautumisesta ydinjätehuoltokustannuksiin 165/1988). Edellä mainittujen lisäksi rahaston varoista annettavien lainojen yleisistä ehdoista säädetään erikseen (VNp valtion ydinjätehuoltorahaston varoista annettavien lainojen yleisistä ehdoista 166/1988).

Varautumisrahaston tehtävänä on kerätä, säilyttää ja turvaavasti sijoittaa ne ydinjätehuoltovelvollisilta kerättävät varat, jotka tulevaisuudessa tarvitaan ydinjätteistä huolehtimiseksi. Rahasto huolehtii, että varat ovat varmuudella olemassa ja käytettävissä silloin, kun ydinjätehuollon toimenpiteet on tehtävä. Varoja käytetään ydinjätehuoltoon vain siinä tapauksessa, että jätehuoltovelvollinen ei itse täytä laissa säädettyä huolehtimisvelvollisuuttaan. Varoja palautetaan jätehuoltovelvollisille sitä mukaa, kun jätehuoltoa toteutetaan.

Ydinturvallisuustutkimusrahaston tehtävät liittyvät asiantuntemuksen varmistamiseen. Jos ydinlaitosten turvallisen käytön kannalta ilmenee uusia seikkoja, joita ei ole ollut mahdollista ottaa ennalta huomioon, viranomaisten saatavilla olisi oltava riittävästi ja kattavasti sellaista ydinteknistä asiantuntemusta ja muita valmiuksia, joita käyttäen voidaan tarvittaessa viivytyksettä selvittää tällaisten seikkojen merkitystä.

Ydinjätetutkimusrahaston tehtävät liittyvät myös asiantuntemuksen varmistamiseen siten, että viranomaisten saatavilla on riittävästi ja kattavasti sellaista ydinteknistä asiantuntemusta ja muita valmiuksia, joita tarvitaan ydinjätehuollon erilaisten toteutustapojen ja menetelmien vertailuun.

Varautumisrahastoon, Ydinturvallisuustutkimusrahastoon ja Ydinjätetutkimusrahastoon kerättyjä varoja voidaan käyttää vain ydinenergialain kyseisiä varoja koskevien säännösten osoittamiin tarkoituksiin.

Varautumisrahastoon kuuluvat ne varat, jotka jätehuoltovelvolliset suorittavat rahastolle ydinjätehuoltomaksuina ja varat, jotka kertyvät rahaston näihin varoihin liittyvästä toiminnasta. Rahaston voitto, joka kertyy rahaston sijoitustoiminnasta ja lainaustoiminnan korkotuotoista, lasketaan jätehuoltovelvollisten rahasto-osuuksiin.

Varautumisrahastosta jätehuoltovelvollisilla on oikeus ydinenergialain nojalla lainata vakuuksia vastaan 75 % rahasto-osuudestaan. Valtiolla on oikeus lainata ne varautumisrahaston varat, joita ei ole lainattu jätehuoltovelvollisille tai niiden osakkeenomistajille. Lainojen korko on kaikille sama. Mikäli valtio ei käytä lainausoikeutta, rahasto sijoittaa kyseisen osuuden turvallisesti.

Ydinturvallisuustutkimusrahastoon kerätään vuosittain varoja ydinvoimayhtiöiltä ydinvoimatehon mukaan. Ydinturvallisuustutkimusrahaston varat käytetään tieteellisesti korkeatasoisiin tutkimushankkeisiin, jotka liittyvät ydinlaitosten turvallisuuteen.

Ydinjätetutkimusrahaston maksut kerätään vuosittain jätehuoltovelvollisille ydinenergialain 43 §:n mukaisesti vahvistettujen vastuumäärien perusteella. Ydinjätetutkimusrahaston varat käytetään tieteellisesti korkeatasoisiin tutkimushankkeisiin, jotka liittyvät ydinjätehuoltoon.

Valtion ydinjätehuoltorahaston hallintokulut jaetaan kaikkien kolmen rahaston kesken. Varat hallintokulujen hoitamiseen kerätään ydinjätehuoltovelvollisilta.

Ydinjätehuollon periaatteena on, että ydinjätehuoltovelvolliset huolehtivat kaikista ydinjätehuollon toimenpiteistä ja niiden valmistelemisesta sekä vastaavat niiden kustannuksista (ydinenergialaki 9 §). Tähän liittyvän varautumisvelvollisuuden toteutumista varten ydinenergialaissa on säädetty varautumistoimenpiteistä.

Suunnitelmat ydinjätehuollon toteuttamisesta ulottuvat ydinlaitosten suunnitellulle toiminta-ajalle. Ydinvoimalaitosten suunniteltu käyttöikä on 60 vuotta. Ydinjätelaitosten käytöstä poisto ja sulkeminen toteutuisivat nykyisten laitossuunnitelmien toteuduttua arviolta vuoden 2120 loppuun mennessä.

Vuosittaisissa varautumisjärjestelyissä arvioidaan ydinjätehuollon suunnitelmat ja toimenpiteet kunkin vuoden tilanteen mukaan. Mikäli nykyisten käynnissä olevien laitosten käyttö päättyisi tänä vuonna, niiden ydinjätehuolto olisi suoritettu loppuun noin vuonna 2050.

Valtion ydinjätehuoltorahasto on yksi keskeinen toimija ydinjätehuollon taloudellisessa varautumisessa ja ydinenergia-alan asiantuntemuksen varmistamisessa. Varautumisrahastossa olevat varat on tarkoitettu olemassa olevien ydinjätteiden vielä tekemättömien jätehuoltotoimenpiteiden toimeenpanemisen varmistamiseksi. Tutkimusrahastoissa olevat varat on tarkoitettu korkeatasoiseen tutkimukseen, jotta viranomaisilla on saatavilla ydinteknistä asiantuntemusta. Varat kerätään ydinjätehuoltovelvollisilta ja ydinvoimayhtiöiltä.

Perustuslain 87 §:n mukaan valtion rahasto voi olla talousarvion ulkopuolella, jos valtion pysyvän tehtävän hoitaminen sitä välttämättä edellyttää.

Työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen mukaan perustuslain 87 §:ssä tarkoitetut välttämättömät perusteet ovat olemassa Valtion ydinjätehuoltorahaston kohdalla edellä todetun perusteella.

Huoltovarmuusrahasto

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Valtion varmuusvarastointi toteutettiin vuoteen 1986 asti budjettitalouden piirissä. Tuolloin valtion talousarviossa oli määräraha kauppatoimia varten. Valtioneuvoston yleisistunto päätti yksittäisistä kaupoista. Menettely osoittautui käytännössä hankalaksi ja epätarkoituksenmukaiseksi. Tämän jälkeen päädyttiin budjettitalouden ulkopuoliseen rahastoon.

Huoltovarmuusrahaston kulut olivat vuonna 2011 noin 230 milj. euroa. Tästä summasta alle 10 % oli muuta kuin varmuusvarastointia. Tämän vuoksi huoltovarmuusrahaston osalta relevantti tarkastelukohde on varmuusvarastointi, kun tarkastellaan Huoltovarmuusrahaston siirtämistä budjettitalouden piiriin.

Öljyä on varmuusvarastoituna Huoltovarmuuskeskuksen (HVK) eri varastoissa noin 3,5 milj. tonnia. Varmuusvarastojen määrä vahvistetaan valtioneuvoston päätöksellä noin viiden vuoden välein. Öljyn varastomäärien taustalla ovat OECD:n ja EU:n asettamat varastoinnin minimivaatimukset. Laatukysymykset määräytyvät kulutusrakenteen sekä ympäristö- ja teknisten normien mukaan. Lain mukaan varmuusvarastoinnissa noudatetaan liikeperiaatteita soveltuvin osin. Öljyssä tämä tarkoittaa hintatason määräytymistä kansainvälisten noteerausten mukaan. HVK määrittää ostojen ja myyntien ajoittamisen

sekä eri laatujen keskinäiset määrät. Ostojen ja myyntien ajoituksen onnistuminen vaikuttaa keskeisesti toiminnan tuloksellisuuteen.

Kauppatoimien ajoituksen onnistumisen ehdoton edellytys on kyky reagoida heti kun tilanne sitä edellyttää. Tämä edellyttää öljykauppojen osalta matalaa päätöksentekokynnystä sekä vahvaa maksukykyä. Onnistumisen edellytyksenä on lisäksi se, ettei kauppatoimiin ole mitään ulkopuolista pakkoa, kuten pilaantumisvaaraa tai budjettisyklistä aiheutuvaa aikarajoitetta.

Työ- ja elinkeinoministeriön mielestä HVK on onnistunut hyvin kauppatoimien ajoituksessa, varastojen kulujen hallinnassa ja laadunvalvonnassa. Ammattitaitoisen toiminnan lisäksi tulokseen on vaikuttanut se, että päätöksenteko on tapahtunut nopeasti tilanteen edellyttämällä tavalla.

Huoltovarmuusrahaston elinaikana on siirretty rahastosta valtion budjettitalouteen tuloutuksena 158 milj. euroa lähinnä huoltovarmuuden tavoitteiden alentamisen seurauksena. Lisäksi rahasto on tehnyt huoltovarmuutta parantavia investointeja noin 300 milj. euron arvosta (Gasumin ja Fingridin osakkeiden ostot, Valtion Viljavaraston osto ym.) Rahaston varoja on myös käytetty äkillisiin tilanteisiin, jollainen oli vuonna 2009 toteutettu pandemiarokotehankinta. Kun valtion budjetissa ei ollut määrärahaa hankintaa varten ja kun hankintaan piti reagoida nopeasti, 37 milj. euron hankinta rahoitettiin huoltovarmuusrahastosta sen jälkeen kun varojen käyttöaluetta väliaikaisesti laajennettiin.

Työ- ja elinkeinoministeriö on todennut, että aika ajoittain rahaston likviditeetti on ollut suuri tavanomaisiin toimintoihin nähden. Tämä asiantila korostuu tällä hetkellä, kun HVK toteuttaa mittavia öljyn vaihtokauppaoperaatioita tuotteiden laatutason säilyttämiseksi. Hyvä likviditeetti on seurausta lähinnä onnistuneista öljyn vaihtokauppaoperaatioista. Pääosa voitosta sitoutuu varaston arvon nousuun, koska kaiken myydyn tilalle tulee uusi ympäristönormien mukainen tavara. Kokonaismäärä pysyy ennallaan valtioneuvoston asettamassa tavoitetasossa. Öljykaupan operatiivisen toiminnan kannalta turvallisena kassatasona voidaan pitää 40 milj. euroa. Tämä ei kuitenkaan mahdollista reagoimista yllättäviin huoltovarmuusongelmiin tai esimerkiksi osakesijoitusten tekemiseen silloin kun se katsotaan huoltovarmuuden kannalta välttämättömäksi. Nopeaa reagoimista vaatineista tilanteista esimerkkinä on edellä mainittu pandemiarokotehankinta vuonna 2009. Työ- ja elinkeinoministeriö on pitänyt tärkeänä, että rahaston likviditeetti säilytetään hyvänä kauppatoimia ja yllättäviä tilanteita varten.

Ministeriön ja HVK:n välisissä keskusteluissa selvitetään rahaston likviditeettiin liittyviä kysymyksiä. Asia on kirjattu myös vuoden 2012 tulossopimukseen. Huoltovarmuuden tavoitteet uusitaan vuonna 2013. Mikäli huoltovarmuuden tavoitteita alennetaan joiltakin osin, tällöin vastaava osuus voidaan tulouttaa valtion budjettiin. Näin on tapahtunut aikaisemminkin vastaavassa tilanteessa.

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että huoltovarmuusrahaston toimintaa tulee jatkaa budjetin ulkopuolisena rahastona. Tulossopimuksessa HVK:n kanssa on sovittu siitä, että laitoksen kiinteät kustannukset eivät saa ylittää valtion budjetista tulevaa huoltovarmuusmaksun tuottoa. Reaaliarvoltaan huoltovarmuusmaksun tuotto on noin puolet siitä, mitä se oli alkuvaiheessa.

Öljykauppojen ajoittaminen tulee olemaan erittäin tärkeätä myös jatkossa. Mikäli toiminnasta halutaan sekä huoltovarmuutta turvaavaa että tuottavaa, se edellyttää joustavaa päätöksentekoa ja vahvaa maksukykyä. Elleivät nämä edellytykset toteudu, tulos voi olla myös tappiollinen. Huoltovarmuusrahaston kaltaisen omaisuusmassan kohdalla tappio voi olla taloudellisesti merkittävä.

Mikäli nykyiset budjetin ulkopuoliset rahastot halutaan siirtää budjettitalouden piiriin, tulee nykyisen Huoltovarmuusrahaston kiistattomasti hyvät puolet säilyttää. Se on maan huoltovarmuuden samoin kuin valtiontaloudenkin kannalta paras ratkaisu.

Valtiontakuurahasto

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Valtiontakuurahaston toimintaa ohjaa laki valtiontakuurahastosta (444/1998), jäljempänä rahastolaki, sekä asetus valtiontakuurahastosta (957/1998). Ennen vuonna 1999 voimaan tullutta valtion erityisrahoitusuudistusta (443/1998 ja 445/1998) valtiontakuurahasto oli Valtiontakuukeskuksen yhteydessä. Uudistuksessa rahasto siirrettiin työ- ja elinkeinoministeriön (aikaisemmin kauppa- ja teollisuusministeriö) yhteyteen.

Valtiontakuurahastolain 2 §:n mukaan rahaston tarkoituksena on turvata valtion erityisrahoitusyhtiötä koskevan lain (443/1998) 4 §:n mukaisten sitoumusten täyttäminen. Rahaston vastuulla ovat valtion vientitakuut (422/2001), alustakaukset (573/1972), ympäristönsuojelua edistävät investointitakaukset sekä perusraaka-ainehuoltotakuut (651/1985). Valtio vastaa suoraan Finnvera Oyj:n myöntämistä edellä mainituista takuista ja takauksista.

Edellä mainitut vastuusitoumukset katetaan ensisijaisesti valtion erityisrahoitusyhtiö Finnvera Oyj:n vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan rahastosta. Yhtiön sisäisessä vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan rahastossa oli varoja 31.12.2011 noin 241,4 milj. euroa. Mikäli ko. yhtiön rahastossa olevat varat eivät riitä valtion vastuulla olevien sitoumusten täyttämiseen, suoritetaan korvaus valtiontakuurahastossa olevista varoista.

Rahastolain 2 §:n mukaan rahaston varoista hoidetaan myös Valtiontakuukeskuksen ja sitä edeltäneen Vientitakuulaitoksen ja Valtiontakauslaitoksen vastuusitoumukset. Lain 11 §:n mukaan valtio vastaa näistä sitoumuksista ensisijaisesti valtiontakuurahaston varoilla.

Valtiontakuurahaston siirtyessä työ- ja elinkeinoministeriön yhteyteen 1.1.1999 rahastoon siirrettiin varat Valtiontakuukeskuksesta. Tämän jälkeen varat ovat täydentyneet takuumaksuista sekä 11 §:ssä tarkoitettuihin vastuusitoumuksiin liittyvistä takuumaksuista ja takaisinperintäsaatavista sekä pienentyneet valtiolle tehtyjen pääomapalautusten määrällä.

Rahasto saa varansa valtion talousarviossa rahastolle mahdollisesti siirrettäväksi osoitettavasta määrärahasta, erityisrahoitusyhtiön rahastoon siirtämistä varoista ja rahastolainasta suoritettavista maksuista sekä lain 11 §:ssä tarkoitettuihin vastuusitoumuksiin liittyvistä takuumaksuista ja takaisinperintäsaatavista. Suurin yksittäinen takaisinperintäsaaminen oli entisen Neuvostoliiton velan ennenaikainen takaisinmaksu. Rahasto on osa valtion keskuskirjanpitoa ja rahaston varat ovat yhdystilillä. Valtiontakuurahastossa on varoja noin 725 milj. euroa.

Rahastolain 7 §:n mukaan rahaston valtion keskuskirjanpidossa olevan yhdystilin määrä olisi pidettävä riittävänä rahastosiirtojen ja rahastolainojen maksamista varten. Rahaston johtokunnan ja pääsihteerin tulee valvoa, että rahaston käytettävissä olevat varat ovat riittäviä suhteessa rahastosta katettaviin erityisrahoitusyhtiön vastuisiin. Mikäli rahaston varat eivät riitä rahaston menojen kattamiseen, siirretään tarvittava erotus rahastoon valtion talousarviosta.

Valtiontakuurahastolla ei ole omaa kassahallintoa, mutta sille vahvistetaan talousarvio ja tilinpäätös. Valtioneuvosto vahvistaa valtiontakuurahaston tilinpäätöksen. Työ- ja elinkeinoministeriö vahvistaa rahaston vuosittaisen talousarvion valtioneuvoston rahaasianvaliokuntakäsittelyn jälkeen.

Rahasto hoitaa pysyvää valtion tehtävää. Rahastolla on johtokunta ja pääsihteeri. Johtokunnassa ovat jäseninä työ- ja elinkeinoministeriön edustajan lisäksi valtiovarainministeriön ja valtiokonttorin nimeämät henkilöt. Lisäksi valtion erityisrahoitusyhtiö Finnvera Oyj:n edustajat osallistuvat johtokunnan kokouksiin.

Aikaisempaan viitaten, valtiontakuurahasto toimii valtion vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan puskurina. Rahastolain 5 §:n mukaan rahaston varoja voidaan käyttää Finnvera Oyj:n vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan tappioiden kattamiseen siinä tapauksessa, että vientitakuu- ja erityistakaustoiminnasta Finnvera Oyj:n taseeseen kertyneet varat on käytetty. Mikäli Finnvera Oyj:lle on annettu edellä kuvattuja rahastomaksuja tappioiden kattamiseksi, tulee sen maksaa voitollisesta tuloksesta rahastoon saadut rahastomaksut rahastopalautuksina. Rahastomaksuista päättää valtiontakuurahaston johtokunta. Rahastopalautuksista ja niiden suuruudesta päättää yhtiökokous valtiontakuurahaston johtokunnan esityksestä.

Rahasto voi myös tarvittaessa myöntää Finnvera Oyj:lle rahastolainan, jonka myöntämisestä ja ehdoista päättää valtiontakuurahaston johtokunta.

Valtiontakuurahaston toiminnan alusta valtion vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan vastuut ovat kasvaneet noin 4,0 mrd. eurosta vuoden 2011 lopun noin 10,0 mrd. euroon. Merkittävä vastuiden kasvu tapahtui vuonna 2008 alkaneen rahamarkkina- ja talouskriisin seurauksena. Tätä ennen vastuukanta oli pysynyt 3,3 mrd. euron ja 4,7 mrd. euron välillä. Myös vastuukannan rakenne on muuttunut siten, että yhä suurempi osa vastuukannasta on voimassa olevia vastuista, jolloin vientitakuutarjousten suhteellinen osuus on vähentynyt. Myös yksittäisten suurten vientitakuiden koko ja määrä on kasvanut viime vuosina.

Pääosa vastuista muodostuu pääomatavaroiden vientiin liittyvistä takuista. Suomen viennin rakenteen vuoksi yksittäiset suurimmat vientitakuuvastuut ovat erittäin suuria koko vientitakuukantaan nähden ja parikymmentä suurinta vastuuta muodostaa vastuukannasta yli 90 %. Finnvera Oyj:n vientitakuita tarvitaan erityisesti suurissa hankkeissa jakamassa riskiä sekä sellaisten kauppojen takaajana, joissa maa- tai ostajariski on korkea.

Finnvera Oyj arvioi takuutoimintaan liittyvää kokonaisluottoriskiä vastaavilla menetelmillä kuin pankit. Arvio perustuu oletuksiin vakavan häiriön todennäköisyydestä sekä tappion toteutuessa arvioituun takaisinperinnän määrään. Tappion todennäköisyyttä arvioidaan luokittelemalla kaikki riskit (so. ulkomaiset ostajat tai niitä rahoittavat pankit ja maat). Luokitteluja verrataan kansainvälisten luottoluokituslaitosten kokemuksiin maksuhäiriöiden todennäköisyyksistä. Myös takaisinperintäarvio perustuu luottoluokituslaitos-

ten aineiston keskimääräisiin takaisinsaannin tuloksiin. Näillä oletuksilla tehtyjen arvioiden perusteella vientitakuutoimintaan liittyvä riski on 1,1 mrd. euroa. Finnvera Oyj:n vientitakuutoiminnan turvana ovat tällä hetkellä sekä yhtiön omat taseessa olevat vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan pääomapuskurit että valtiontakuurahaston varat, jotka ovat yhteensä noin 1,0 mrd. euroa.

Finnvera Oyj:n toiminnan kannalta on tärkeää, että yhtiöllä on riittävät puskurit vastuisiin nähden. Suomen elinkeinoelämän rakenteesta johtuen yksittäiset takuupäätökset ja mahdolliset korvaukset saattavat nousta satoihin miljooniin euroihin. Lisäksi em. korvaukset saattavat tulla maksettavaksi jopa alle kahdessa viikossa. Siten yhtiöllä tulee olla käytössään tarvittaessa nopeastikin toimiva puskurirahastojärjestelmä mahdollisten korvausten varalta.

Valtiontakuurahastoa perustettaessa lähtökohtana oli, että edellä mainittujen valtion vastuulla olevien sitoumusten kattamiseksi tarvitaan mittavia varoja erilliseen lailla säädettyyn valtiontakuurahastoon. Valtion vientitakuu-, alustakaus- ja muu rahaston vastuulla oleva takaustoiminta on suuruudeltaan miljardeja. Järjestelmässä tulee olla vastaavasti käytettävissä toiminnasta tuloutuneita varoja rahastomuodossa käytettäväksi vientitakuista ja erityistakauksista aiheutuvien takaustappioiden kattamiseksi.

Valtiontakuurahasto turvaa vientitakuiden ja valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetussa laissa (443/1998) lain 4 §:ssä tarkoitettujen sitoumusten täyttämisen. Valtion vastuut Finnvera Oyj:n myöntämissä yksittäisissä takuu- ja takauspäätöksissä, kuten esimerkiksi selluteollisuus- sekä alustoimitushankkeissa, voivat olla suuruudeltaan useita satoja miljoonia euroja. Siten yksittäiset takuukorvaukset saattavat nousta satoihin miljooniin euroihin.

Ottaen huomioon toiminnan laajuus ja valtion vastuut, toiminta on tarkoituksenmukaista järjestää rahastomuodossa. Valtiontakuurahasto toimii ns. puskurirahastona. Valtiontakuurahaston varat ovat valtion yhdystilillä ja valtiontakuurahaston korkotuotot tuloutuvat valtiolle. Rahastomuoto turvaa sen, että tarvittaessa varat saadaan irrotettua nopeastikin valtion vientitakuu- tai erityistakaustoimintaan liittyviin korvauksiin, joiden maksuaika saattaa olla jopa alle kaksi viikkoa.

Valtiontakuurahaston vastuulla on tällä hetkellä noin 10 mrd. euron vastuukanta ja toimintaan liittyvä riski on 1,1 mrd. euroa. Vastaavasti valtiontakuurahastossa on tällä hetkellä varoja noin 725 milj. euroa ja Finnveran vientitakuu- ja valtion erityisrahoitustoiminnan rahastossa noin 241 milj. euroa eli yhteensä hieman alle 1 mrd. euroa.

Pääministeri Kataisen hallitusohjelman tavoitteena on lisätä Finnvera Oyj:n viennin rahoituksen mahdollisuuksia riskinottoon. Tavoitteena on ollut, että Finnvera Oyj voisi ottaa nykyistä enemmän riskiä erityisen tärkeissä kaupallisissa hankkeissa. Tällöin tarvitaan jatkossakin riittävä pääomapuskuri kasvavalle vientitakuuvastuukannalle ja portfolion riskipitoisuudelle sekä kansainvälisesti kilpailukykyisen vientitakuutoiminnan mahdollistamiselle.

Työ- ja elinkeinoministeriön arvion mukaan rahastomuoto on edelleen tarkoituksenmukaisin keino turvata valtion vientitakuista ja erityistakauksista aiheutuvat vastuut. Ottaen huomioon valtion vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan volyymi ja vastuiden suuruus, ns. puskurirahastomallin käyttö on käytännössä paras malli valtion sitoumusten turvaamiseen. Jotta Finnvera Oyj voi toimia kansainvälisesti kilpailukykyisenä vientitakuulaitoksena,

on sillä oltava riittävät pääomapuskurit tilanteessa, jossa vastuukanta kasvaa samalla kun myös portfolion riskipitoisuus nousee globaalin talouden heikkenemisen seurauksena. Siten valtiontakuurahaston perustuslain 87 §:n perusteet toiminnalle ovat jatkossakin olemassa.

Valtion asuntorahasto (VAR)

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Perustuslain 87 §:n mukaiset välttämättömät perusteet valtion asuntorahaston pysyttämiseen valtion talousarvion ulkopuolella ovat olemassa eikä ympäristöministeriö pidä asuntorahaston sulauttamista valtion talousarvioon tarkoituksenmukaisena. Asuntorahaston menoja ei myöskään ole perusteltua ottaa valtiontalouden kehykseen. Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelmassa on otettu kantaa, että Valtion asuntorahasto säilytetään valtion talousarvion ulkopuolisena rahastona ja sen rahoitusasema säilytetään vahvana.

Valtion talousarvion ulkopuolinen valtion asuntorahasto, jäljempänä asuntorahasto, on perustettu ympäristöministeriön alaisuuteen lailla valtion asuntorahastosta (1144/1989) asunto-olojen kehittämistoimenpiteiden rahoittamiseksi. Sosiaalisen asuntotuotannon tukemisella valtio pyrkii edesauttamaan jokaisen oikeutta asuntoon ja tukemaan asumisen omatoimista järjestämistä, kuten Suomen perustuslain 19 §:ssä on edellytetty.

Asuntorahaston tehtävät kuuluvat pysyvästi valtion hoidettaviksi. Talousarvion ulkopuolinen rahasto joustavoittaa sosiaalisen asuntotuotannon turvaamista ja edistämistä erilaisissa markkinatilanteissa ja reagointia myös laskusuhdanteen vallitessa ja erilaisissa rahoitusmarkkinoiden häiriötilanteissa. Asuntorahaston kautta toteutettaviin rakentamisen tukiin liittyvät suuret lainoitusmäärät, ja näiden huomattavien menoerien toteutuminen ja ajoitus ovat vaikeasti ennakoitavissa asuntorakentamisen suhdanteiden muuttuessa välillä jyrkästikin. Myös rahoitusmarkkinoilla voi tapahtua nopeasti huomattavan suuria muutoksia.

Vuodesta 2005 lähtien asuntorahastosta on siirretty valtion talousarvioon yhteensä 955 milj. euroa. Siirtojen määrä on ollut suurempi kuin asuntorahaston vuosittainen ylijäämä, joten rahaston varallisuus pienenee vähitellen. Rahastovarallisuus koostuu aravalainasaatavista, jotka vuoden 2010 lopussa olivat 8,5 mrd. euroa. Vuosittainen kassavirta lyhennyksineen ja korkoineen on 600—700 milj. euroa ja rahaston likvidit varat olivat vuoden 2010 lopussa 32 milj. euroa. Budjettitalouteen sulauttaminen ei toisi lisätuloja tai -säästöjä valtiontalouteen. Asuntorahaston kassavarat sijoitetaan osana valtion kassanhallintaa.

Asuntorahaston menot ovat pääosin useille vuosille jaksottuvia korkotukimenoja ja asuntorakentamisen investointeihin liittyviä avustuksia. Korkotukimenojen määrä vaihtelee korkotason mukaan ja valtio on sitoutunut niiden maksamiseen. Korkotukimenoja ei ole tästä syystä järkevää ottaa budjettitalouden piiriin.

Eduskunnalla on mahdollisuus talousarvion käsittelyn yhteydessä ottaa selkeästi kantaa asuntorahaston toiminnan päälinjoihin ja volyymeihin. Eduskunta myös vahvistaa talousarvion käsittelyn yhteydessä vuotuiset valtuudet asuntorahaston varojen käyttöön liittyen. Lisäksi talousarvioesityksessä ja valtion tilinpäätöksessä eduskunnalle annetaan keskeiset tiedot rahastotalouden kehityksestä. Valtioneuvosto puolestaan vahvistaa asuntorahaston varoista myönnettävien tai tuettavien lainojen myöntämis- ja hyväksymisval-

tuuden käyttösuunnitelman.

Suomen asuntorahoitusjärjestelmän evaluoinnissa, jonka tekivät kansainväliset arviointiryhmät [1] vuonna 2002, on todettu, että budjetin ulkopuolinen rahasto on hyvä väline ja tuo tarvittavaa pitkäjänteisyyttä asuntopolitiikan toteuttamiseen. Evaluoinnissa rahaston nykyinen rakenne ja varainhankintakeinot suositeltiin säilytettäväksi myös jatkossa.

Öljysuojarahasto (ÖSRA)

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Öljysuojarahasto toimii ympäristöministeriön yhteydessä. Sen toiminta perustuu lakiin öljysuojarahastosta (1406/2004).

Öljyvahinkoihin ja torjuntavalmiuden ylläpitoon liittyvien korvausten järjestäminen rahastomallin mukaan on edelleen perusteltua. Talousarvion ulkopuolisen öljysuojarahaston etuja talousarviotalouteen verrattuna ovat rahaston toiminnan itsenäisyys, varainkäytön joustavuus ja mahdollisuus sitoa tietyt menot ja tulot toisiinsa.

Öljyonnettomuuksien aiheuttamien vahinkojen ja torjuntakustannusten korvaaminen ja korvaamiseen varautuminen on etukäteen vaikeasti ennakoitavaa toimintaa ja rahastomallissa varoja voidaan jonkin verran kerätä vastaisen varalle.

Öljysuojarahaston maksamat korvaukset vaihtelevat vuosittain voimakkaasti ja rahastomalli on tällaisessa tilanteessa joustava. Rahastolle säädetyt pääomarajat takaavat sen, ettei rahastoon kerätä suuria pääomia. Pelastustoimen alueiden öljyntorjuntavalmiuden ylläpitokustannukset ja kaluston uusimistarve vaihtelevat ja ovat riippuvaisia myös kuntatalouden tilasta, koska rahaston korvaukset maksetaan pelastuslaitoksille vasta jälkikäteen. Öljysuojarahasto varautuu myös öljyvahingoista aiheutuviin menoihin, joiden toteutuminen on epävarmaa.

Rahasto toteuttaa hyvin niin sanottua aiheuttaja maksaa -periaatetta. Varat öljysuojarahastoon kerätään öljysuojamaksuina öljyn maahantuojilta ja kauttakuljettajilta, ja korvaukset on sidottu öljytuotteisiin, varat myönnetään öljyonnettomuuksien aiheuttamien vahinkojen ja torjuntakustannusten korvaamiseen ja öljyntorjuntavalmiuden ylläpitoon. Rahastomalli valittiin aikanaan, koska siten kustannukset ainakin ensi vaiheessa tulivat asianomaisen elinkeinon kannettaviksi. Lisäksi öljysuojarahasto toimii öljystä pilaantuneiden ns. isännättömien kohteiden kunnostuksen toissijaisena rahoitusjärjestelmänä. Vastaavaa rahoitusmekanismia ei ole muuta ja rahaston hankkeina on kunnostettu useita pieniä, yksityisten omistamia kohteita.

Rahaston varainkäytöstä päättää määräajaksi kerrallaan nimetty rahaston hallitus, jolla on monipuolinen asiantuntemus öljyvahinkojen torjuntaan liittyvistä asioista. Ratkaisuissaan rahaston hallitus on sidottu voimassa olevaan lainsäädäntöön, pelastustoimen kalusto- ja ylläpitohankintojen osalta alueen vahvistettuun torjuntasuunnitelmaan sekä käytettävissä oleviin rahaston varoihin. Ympäristöministeriö ei pidä rahaston talousarvioon sulauttamista tarkoituksenmukaisena.

---

[1] professori P.J. Boelhouwerin, professori Christine Whiteheadin ja Canada Mortgage and Housing Corporationin työryhmät sekä professori Mark Stephens, University of Glasgow, Ympäristöministeriön moniste 103, Suomen asuntorahoitusjärjestelmän ja asumisen tukijärjestelmien arviointi

3 Kehysmenettelyn rakenne ja uudet mekanismit liikenneinvestointeihin

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö ja liikenne- ja viestintäministeriö ovat todenneet seuraavaa:

Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin kehysmenettelyn rakenteen muuttamiseksi siten, että otetaan käyttöön mekanismi, joka mahdollistaa kannattavien ja itsensä takaisin maksavien liikenneinvestointien tekemisen ja välitarkastelun.

Pääministeri Kataisen hallitusohjelman mukaisesti liikenneinvestointien erilaisia budjetointi- ja rahoitusmalleja on selvitetty valtiovarainministeriön johtamassa työryhmässä, jossa ovat jäseninä liikenne- ja viestintäministeriön, liikenneviraston, valtioneuvoston kanslian, ulkoasiainministeriön, sisäasiainministeriön, puolustusministeriön, valtiovarainministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön edustajat. Työryhmän toimikausi päättyi 15.3.2012. Työryhmän tehtävänä oli selvittää edellytyksiä ns. uusien rahoitus- ja budjetointimallien hyödyntämiseen liikenneinvestoinneissa hallitusohjelman asettamissa puitteissa. Osana työtä työryhmä selvitti myös mahdollisuuksia aikaansaada väylähankkeissa valtiontaloudelle säästöjä ja muita hyötyjä työnimellä Infra Oy kulkevan valtionyhtiökonseptin avulla. Liikennehankkeiden rahoitus- tai budjetointimalleja työryhmä arvioi erityisesti julkisen talouden tasapainon, kustannustehokkuuden, hankkeiden hallinnoinnin tehokkuuden, hankkeiden toteutusta julkisella sektorilla tukevien kannustimien sekä investointitoiminnan vakauden ja pitkäjänteisyyden näkökulmista.

Valtiosihteeri Santamäki-Vuoren johtama liikenneinvestointien rahoitus- ja budjetointimalleja selvittänyt työryhmä esitti seuraavat, keskeisiltä osiltaan myös hallituksen liikenne- ja viestintäpoliittiseen selontekoon huhtikuussa 2012 sisällytetyt, ehdotukset:

Päätöksenteko

Liikennehankkeista tehtävien päätösten tulee perustua yhteiskuntataloudelliselle kannattavuudelle ja liikennepoliittiselle vaikuttavuudelle. Tältä pohjalta syntyy hankkeiden tärkeysjärjestys, ja niiden toteuttamismahdollisuuksia arvioidaan kokonaisuudessaan menokehysten puitteissa. Tämän jälkeen hankkeiden toteutus- ja rahoitusmalleja arvioidaan hankekohtaisesti selkeiden taloudellisuus- ja tehokkuuskriteerien pohjalta. Päätöksenteossa on huolehdittava siitä, ettei velkaperusteisten mallien käyttö johda julkisen talouden heikkenemiseen eikä aiheuta kohtuuttomia vastuusitoumuksia.

Talousarviorahoituksen kehittäminen

Perinteinen talousarviorahoituksen kehittämisen osalta työryhmä esitti seuraavia asioita, jotka joustavoittavat talousarviomenettelyä, mutta eivät kuitenkaan vaaranna valtiontalouden menojen hallinnan edellytyksiä ja vakautta.

1. Momentin 31.10.77 (väyläverkon kehittäminen) osalta luovutaan kokonaan valtuusmenettelystä ja siirrytään 5-vuotiseen siirtomäärärahamenettelyyn. Momenteilla 31.10.78. (jälkirahoitushankkeet) ja 31.10.79. (elinkaarihankkeet) jatketaan valtuusmenettelyä.
2. Väylänpidon kehittämishankkeiden suunnitteluun osoitetaan erillinen rahoitus kehittämishanke-momentilla omana käyttökohteena. Kehittämishanke-momentille (31.10.77) siirretään tarvittava määräraha perusväylänpidosta.
3. TEN-tuet ja ulkopuoliset rahoitusosuudet käsitellään jatkossa kehysten rakennekorjauksina. Tuet kohdistetaan kehittämishankkeisiin.
4. Talousarvioesityksen hanketaulukkoa täydennetään siten, että siitä näkyy selvästi sekä valtion että ulkopuolisten rahoitusosuus.
5. Investointimomentilta maksettavien menojen sisältöä täsmennetään.
6. Substanssilainsäädäntöä ajantasaistetaan ja selkeytetään väyläverkkojen vastuiden ja rahoituksen kannalta.

Elinkaarimallin kehittäminen

Mikäli liikenneväylähanke on todettu valtion kannalta edullisimmaksi toteuttaa elinkaarihankkeena, voi Infra Oy olla tilanteesta riippuen yksi keino alentaa elinkaarimallilla toteutettavien hankkeiden rahoituskustannuksia. Infra Oy saattaa myös helpottaa rahoituksen hankintaa ja koordinaatiota silloin, kun rahoitukseen osallistuu useita tahoja. Infra Oy -malliin liittyy kuitenkin vielä merkittäviä epävarmuustekijöitä ja ongelmia. Tämän takia työryhmä ei tässä vaiheessa katso perustelluksi pysyvän instituution perustamista, mutta ei näe työryhmän raportissa todettujen reunaehtojen täyttyessä estettä Infra Oy:n kokeilemiselle tapauskohtaisesti.

Infra Oy:n käytön tulee perustua huolelliseen tapauskohtaiseen valmisteluun ja vertailuun muiden rahoitus- ja toteutusvaihtoehtojen kanssa. Valmistelussa tulee erityisesti kiinnittää huomiota siihen, että yksityisen sektorin tehokkuuskannustimet säilyvät riittävinä eikä valtion osuus riskeistä muodostu liian suureksi.

Infra Oy:n mahdollinen hyödyntäminen tulee rajoittaa koskemaan ainoastaan elinkaarihankkeita. Näitä hankkeita tulee käsitellä samojen kehys- ja velkaantumisrajoitteiden puitteissa kuin muitakin valtion liikennehankkeita.

Valtion sisäinen lainananto liikennehankkeisiin

Valtion sisäisen lainanannon mallia ei ole toistaiseksi hahmoteltu ja sovitettu yksityiskohtaisesti Suomen olosuhteisiin. Tämän takia työryhmä ei ota kantaa sen soveltamiseen.

Liikenneinvestointien käsittelyä valtiontalouden kehysmenettelyssä on myös käsitelty valtiovarainministeriön työryhmämuistioissa Kehysjärjestelmän kehittäminen (VM 17/2011) sekä Kehyksen puitteissa – Finanssipolitiikan sääntöjen ja kehysmenettelyn kehittäminen (VM 5a/2007).

4 Verotukien sisällyttäminen kehysmenettelyyn

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää, pitäisikö verotuet sisällyttää kehysmenettelyyn.

Pääministeri Kataisen ohjelmassa on todettu seuraavaa: ”Hallitus ei käytä verotukia kehyksen kiertämiseen menosäännön tarkoituksen vastaisesti”.

Verotukien sisällyttämistä kehysmenettelyyn on käsitelty valtiovarainministeriön työryhmäjulkaisussa Kehysjärjestelmän kehittäminen (VM 17/2011) sekä laajemmin julkaisussa Kehyksen puitteissa – Finanssipolitiikan sääntöjen ja kehysmenettelyn kehittäminen (VM 5a/2007). Verotukia koskeva keskustelu ja seuranta on kehysnäkökulmasta tärkeä, sillä menoja säätelevä kehysjärjestelmä sisältää kannustimen käyttää verotukia menotukien sijaan kehysten kiertämiseksi.

Verotukien ottamiseen osaksi kehysmenettelyä liittyy useita ongelmia. Suurin ongelma liittyy siihen, että verotukien etukäteisarviointi ja seuranta on varsin monimutkaista ja epävarmaa. Tuottoarviot ovat epävarmoja ja heiluvat paljon. Verotukien käsite ei aina ole yksiselitteinen vaan kukin verotuki on erikseen määriteltävä suhteessa ns. normijärjestelmään, jonka määrittely ei myöskään ole itsestään selvää ja yksinkertaista. Verotuksen tasoa voidaan muuttaa myös veroasteita muuttamalla. Verotuet määrittävät osin verorasituksen kohtaantoa. Kehykset taas säätelevät nimenomaan menojen kokonaistasoa, eikä niinkään niiden kohtaantoa.

Hyvän finanssipolitiikan säännön ja kehysjärjestelmän ominaisuuksiin kuuluu yksinkertaisuus ja läpinäkyvyys. Kehysjärjestelmän hallittavuudelle ja yksinkertaisuudelle tuleekin antaa suuri paino. Molemmat edellä mainitut työryhmät päätyivät ehdottamaan, ettei verotukia sisällytetä menoja koskevaan kehysmenettelyyn.

Riski verotukien lisääntyvään käyttöön on olemassa. Verotukien seurantaa on pyritty tehostamaan. Tieto verotuista on laajentunut syksyllä 2010 valmistuneen verotukiselvityksen myötä. Raporttia päivitetään vuosittain. Tietoa verotuista esitetään myös aiempaa laajemmin talousarvioesityksissä sekä valtion tilinpäätöskertomuksissa.

5 Kehysrajoite kuntasektorin menojen lisäykselle

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Eduskunta edellytti kuntatalouden kestävyyden turvaamiseksi, että hallitus sisällyttää valtiontalouden kehyksiin pitävän rajoitteen sille, kuinka paljon valtio voi kehyskauden aikana osoittaa lainsäädäntö- ja muilla toimilla menoja kuntasektorille.

Valtiontalouden kehyspäätöksen vuosittaisten tarkistusten valmistelussa arvioidaan kuntatalouden kehitysnäkymiä nelivuotisella kehyskaudella. Kehyspäätöksen yhteydessä valmisteltava peruspalveluohjelma sisältää arvion kuntatalouden kehitysnäkymistä ja kuntien toimintaympäristön muutoksista sekä toimenpiteet kuntien tulojen ja menojen tasapainottamiseksi. Vuosittainen kehyspäätös sisältää kuntatalouden kehitysarvion sekä päätökset kuntien valtionavuista kehyskaudella. Kuntien valtionavut ovat kehysmenettelyn piirissä,

mikä suoraan ja välillisesti rajoittaa myös kunnille osoitettavien menojen kasvua. Vain eräät valtionavut, kuten veroperustemuutoksista aiheutuvat verotulomenetysten kompensaatiot ja valtionavut toimeentulotukimenoihin, ovat kehyksen ulkopuolella.

Kunnille voidaan antaa tehtäviä ainoastaan lainsäädännöllä. Lisäksi valtion tulee huolehtia siitä, että kunnilla on tosiasialliset mahdollisuudet huolehtia tehtävien hoitamisesta. Lainsäädännöllä annettuihin tehtäviin valtio maksaa kunnille valtionapuja lailla säädetyn prosentin mukaisesti. Mikäli kyseessä on uusi tai laajentuva tehtävä, valtionosuusprosentin tulee olla voimassa olevan kunnan peruspalvelujen valtionosuuslain mukaan 50 %. Valtio ei voi muilla kuin lainsäädäntötoimilla osoittaa menoja kuntasektorille.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelman mukaan hallituskaudella voidaan antaa kunnille muun muassa sosiaali- ja terveyspalvelujen lisätehtäviä. Sosiaali- ja terveyspalvelujen lisätehtäviin osoitetaan hallitusohjelman ja hallituksen ensimmäisen kehyspäätöksen 5.10.2011 mukaan valtionapuina 145 milj. euroa vuoden 2015 tasolla. Kehyspäätökseen sisältyvässä kuntatalouden kehitysarviossa on otettu huomioon tehtävämuutosten vaikutus kuntien tuloihin ja menoihin.

Viime aikoina erityisesti Euroopan unionin talouspoliittisten kehittämispyrkimysten myötä on syntynyt aiempaa suurempi paine kehittää kansallista, koko julkista taloutta koskevaa finanssipoliittista säätelyä, ml. menokehykset. Myös kansainväliset järjestöt, kuten kansainvälinen valuuttarahasto (IMF – International Monetary Fund), ovat kehottaneet Suomea laajentamaan kehysjärjestelmän kattavuutta. Kehysnäkökulmasta kunnille annettavien uusien tehtävien rajoittamista ja peruspalveluohjelmamenettelyn kehittämistä on arvioitu kahdessa valtiovarainministeriön julkaisussa: Finanssipolitiikan linja – kuntatalouden vakaus ja kestävyys (VM 42/2010) sekä Kehysjärjestelmän kehittäminen (VM 17/2011).

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelmaan ei sisälly kirjausta valtiontalouden kehyksiin sisällytettävästä kuntasektoria koskevasta menorajoitteesta tai uusien velvoitteiden katosta, mutta hallitusohjelman mukaan peruspalveluohjelman pitkäjänteisyyttä, sitovuutta ja ohjausvaikutusta vahvistetaan tavoitteena kuntatalouden nykyistä parempi ennakointi. Lisäksi hallitusohjelmassa mainitaan, että uusien ja nykyisten tehtävien ja velvoitteiden lisäämistä ja laajentamista kunnille rajoitetaan. Peruspalveluohjelmamenettelystä ja ohjelman sisällöstä on säädetty kuntalaissa. Hallitusohjelman edellyttämät toimenpiteet ohjelman ja menettelyn kehittämiseksi tulevat näin ollen esille kuntalain kokonaisuudistuksen yhteydessä.

6 Kehysmenettelyn joustavuuden lisäys

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin kehysmenettelyn joustavuuden lisäämiseksi siten, että määrärahoja voidaan kohdentaa nykyistä paremmin hallinnonalojen sisällä ja niiden välillä.

Valtiontalouden kehysjärjestelmässä sitova vaalikauden kehys asetetaan kehysmenojen kokonaistasolle. Kehyspäätöksessä valtiontalouden kokonaismenokehys on jaettu hallinnonaloittain, mutta hallinnonaloittaiset kehykset eivät ole sitovia. Vuosittaisissa kehyspää-

töksissä seurataan vain kehysmenojen pysymistä asetetun kokonaiskaton alla, eikä hallinnonaloittaisten kehysten toteutumista. Kokonaiskehyksen ja hallinnonalojen kehysten yhteissumman väliin on jätetty jakamaton varaus sekä lisätalousarviovaraus ennakoimattomia menotarpeita varten.

Kehysjärjestelmä ei estä uudelleenkohdennuksia hallinnonalojen välillä. Joustamattomuus kehysjärjestelmässä hallinnonalojen välillä johtuu vallitsevasta päätöksentekokulttuurista, jossa osapuolet pitävät kiinni määrärahavarauksistaan ja pienehköistä yksityiskohdistakin halutaan päättää koalitiossa yhteisymmärryksessä. Jos uudelleenkohdennuksia tehdään vain yksimielisesti, ne estyvät, koska luovuttava taho yleensä vastustaa niitä. Tilanne olisi sama ilman kehysjärjestelmääkin.

Hallinnonaloittaisilla kehyksillä on pyritty edesauttamaan menojen joustavaa kohdentamista hallinnonalojen sisällä. Kehysjärjestelmällä ei ole haluttu rajoittaa yksittäisten määrärahojen kehitystä vaan keskittyä menojen kokonaistasoon ja jättää menojen tarkempi kohdentaminen viime kädessä vuosittaisissa talousarvioissa tehtäväksi. Käytännössä kehysvalmistelun pohjana olevaa aineistoa käsitellään momenttitasolla, ja prosessin tuloksena syntyvät kehyspäätöksen mukaiset laskentaoletukset kullekin momentille. Tämä on johtanut siihen, että talousarvioesityksen valmistelussa näitä kehyspäätöksen momenttikohtaisia menolaskelmia, joiden tarkoituksena on vain antaa viitteellinen menorakenne, saatetaan soveltaa liian tarkkaan. Mahdollisiin eroihin kehyspäätökseen nähden kiinnitetään suuresti huomiota eikä uudelleenkohdennuksia edes pääluokkien sisällä haluta tehdä. Tämä on osin syynä siihen joustamattomuuteen, josta kehysjärjestelmää on arvosteltu.

Vuoden 2007 hallitusohjelmaan sisältyi kohta siitä, että hallitus vuosittain arvioisi tarvetta menojen painopistemuutoksille esim. rakenteellisin uudistuksin tai poikkihallinnollisin siirroin. Tarkoituksena oli, että tämä lisäisi kehysjärjestelmän joustavuutta kokonaiskehyksen sisällä. Hallitusohjelman kirjaus ei kuitenkaan toteutunut ajatellussa laajuudessa. Vuoden 2011 kehystyöryhmä (Kehysjärjestelmän kehittäminen VM 17/2011) totesi, että vaihtoehto painopistemuutosten aikaansaamiseksi olisi jättää riittävä liikkumatila kehykseen hallitusohjelmavaiheessa, mikäli hallinnonalojen välisiä uudelleenkohdennuksia ei muutoin pystytä toteuttamaan. Tällaista liikkumatilaa hallituksen kehyspäätöksessä 5.10.2011 jätettiin kaudelle 2012—2015 200 milj. euron vuosittaisen lisätalousarviovarauksen ohella keskimäärin noin 140 milj. euroa per vuosi.

Julkisen talouden vahvistamiseksi pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelma sisältää laajamittaisia sopeutustoimia sekä valtion menojen että tulojen osalta. Samalla kohdennetaan menoja uudelleen muun muassa perusturvan parantamiseen sekä työllisyyden ja kasvun edistämiseen. Hallitus seuraa ohjelmaansa sisältyvien finanssipoliittisten tavoitteiden toteutumista ja panee tarvittaessa täytäntöön uusia toimia tavoitteiden toteutumiseksi. Tällöin korostuu määrärahojen mahdollisimman hyvä kohdentuminen kehyksen sisällä.

Hallituksen kertomus niistä toimenpiteistä, joihin eduskunnan kirjelmässä 17/2011 vp Valtion tilinpäätöskertomuksesta vuodelta 2010 ja Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomuksesta eduskunnalle valtion varainhoitovuoden 2010 tilinpäätöksen ja valtion tilinpäätöskertomuksen tarkastuksesta (EK 17/2011 vp—K 10/2011 vp, K 12/2011 vp) sekä tarkastusvaliokunnan mietintö (TrVM 1/2011 vp) eduskunnan ottamat kannanotot ovat antaneet aihetta:

1 Maksuvalmiuden tarpeet ylittävästä lainanotosta luopuminen

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Perustuslaki ja maksuvalmiusperusteinen lainanotto

Perustuslakivaliokunta on syksyllä 2011 katsonut (PeVL 4/2011 vp), ettei perustuslaissa säädetty kattamisvaatimus edellytä talousarvioon merkityn lainan täysimääräistä nostamista, jos lainan nostaminen ei ole tarpeen valtion maksuvalmiuden kannalta. Valiokunta totesi lisäksi, ettei sen tarkoituksena ole tällä tulkinnalla puuttua valtion velan kuoletuksen määrärahaluonteeseen.

Perustuslakivaliokunnan kanta mahdollistaa talousarvion soveltamisen siten, että talousarvioon merkitty nettolainanottotulo muodostuu ao. lainatulomomentilla nollaksi. Tämä ei ole sama asia kuin valtion maksuvalmiuden kannalta tarpeettomasta lainanotosta luopuminen kokonaan, koska uutta lainaa (bruttolainanotto) voitaisiin usein jättää ottamatta siinä määrin, että nettobudjetoitu lainanotto muuttuisi talousarviota sovellettaessa valtionvelan nettokuolettamiseksi, tilanteesta riippuen jopa useilla miljardeilla euroilla.

Lainanotto vuonna 2011 ja tulevina vuosina

Hallitus on ryhtynyt eduskunnan edellyttämällä tavalla toimiin maksuvalmiuden tarpeet ylittävästä lainanotosta luopumiseksi. Eduskunnan hyväksymien talousarvioiden mukainen valtion budjettitalouden nettolainanotto velanhallinnan erät mukaan lukien oli vuonna 2011 noin 6 429 milj. euroa. Lainaa otettiin 4 734 milj. euroa eli noin 1 694 milj. euroa vähemmän kuin talousarvioon otettu tuloarvio olisi edellyttänyt, koska valtion maksuvalmius ei edellyttänyt lainanoton toteuttamista tuloarvion mukaisesti. Valtion kassavarat olivat vuoden lopussa noin 10 mrd. euroa.

Valtion maksuvalmiuden näkökulmasta lainaa olisi voitu ottaa edellä mainittua vähemmänkin. Eduskunnan kannanotto tuli kuitenkin niin myöhäisessä vaiheessa, että vuodelle 2011 talousarvioissa hyväksytty lainanotto oli jo pitkälti ehditty toteuttaa. Valtion pitkäaikainen lainanotto painottuu valtiolainamarkkinoista johtuvista syistä vuoden alkupuolelle.

Hallitus toteuttaa vuodesta 2012 alkaen valtion lainanoton ja kassavarojen sijoitustoiminnan tavalla, jolla pyritään turvaamaan valtion kyky suoriutua maksuvelvoitteistaan kaikissa olosuhteissa.

Hallituksen kertomus niistä toimenpiteistä, joihin eduskunnan kirjelmässä 25/2011 vp Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomus eduskunnalle toiminnastaan 2011 valtiopäiville (EK 25/2011 vp—K 17/2011 vp) sekä tarkastusvaliokunnan mietintö (TrVM 5/2011 vp) eduskunnan ottamat kannanotot ovat antaneet aihetta:

2 Oikeus- ja sisäasiainhallinnon yhteinen asianhallinta- ja tietojärjestelmä

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sisäasiainministeriö yhdessä oikeusministeriön kanssa on todennut seuraavaa:

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja ottaa käyttöön oikeus- ja sisäasiainhallinnon yhteisen asianhallinta- ja tietojärjestelmän siten, että se myös aikataulunsa osalta mahdollistaa esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön voimaantulon, ja raportoi eduskunnalle seuraavassa tilinpäätöskertomuksessa.

Tarkastusvaliokunta on mietinnössään (TrVM 5/2011 vp—K 17/2011 vp) ottanut kantaa poliisin ja syyttäjän tietojärjestelmiin sekä todennut mm. seuraavaa: Valiokunnan mielestä, kun oikeus- ja sisäasiainhallinnon viranomaiset uudistavat tietojärjestelmiään laajasti ja lähes yhtä aikaa, tilanne on mitä otollisin oikeus- ja sisäasiainhallinnon yhteisen tietojärjestelmän suunnittelulle ja käyttöönotolle. Tarkastusvaliokunta viittaa mietinnössään hallintovaliokunnan kannanottoon (HaVM 42/2010 vp—HE 224/2010 vp), että tuomioistuinten rikosasioiden käsittelyjärjestelmän ja VITJAn (Poliisiasiain toiminnanohjausjärjestelmä -hanke) yhteensopivuudesta huolehditaan ja että tietojärjestelmän toteutuksen rahoitus turvataan.

Tarkastusvaliokunta pitää tärkeänä oikeus- ja sisäasiainhallinnon yhteistä asianhallintaa ja tietojärjestelmää, jolloin viranomaisten yhteisesti käyttämä tieto tallennetaan järjestelmään vain kerran ja tieto, johon toisella viranomaisella on tiedonsaantioikeus, on automaattisesti käytettävissä. Hankkeen onnistumiseksi tarkastusvaliokunta pitää ehdottoman tarpeellisena, että oikeus- ja sisäasiainministeriön vastuulla olevien tietojärjestelmien kehittäminen tapahtuu saumattomassa yhteistyössä siten, että uudesta järjestelmästä saadaan mahdollisimman suuri kokonaishyöty eikä päällekkäisiä toimintoja synny.

Sisäasiainministeriön ja oikeusministeriön tavoite edellä mainitun mukaisessa kysymyksessä on yhteinen; oikeusprosessin joutuisuuden parantaminen sekä saumaton tiedonkulku rikosketjun päästä päähän. Tarve sisäasiainministeriön alaisen poliisihallinnon sekä oikeusministeriön tietojärjestelmien tiedonvaihtoon on laaja, joka tulee toteuttaa kaikessa laajuudessaan. Tiedonvaihdon toteutus mahdollistaa poliisin, samoin kuin syyttäjän ja tuomioistuinten tietojen ajanmukaisuuden ja siten myös lainmukaisuuden.

Syntyvien ratkaisujen yhteentoimivuutta on pyritty varmistamaan poliisihallinnon VITJA-hankkeen alusta alkaen hallinnonalojen välisellä yhteistyöllä. VITJA ja oikeushallinnon AIPA (Syyttäjälaitoksen ja yleisten tuomioistuinten asian- ja dokumentinhallinnan kehittämishanke) hankkeet ovat toisissaan ristiinedustettuina ja hankkeiden välille on asetettu yhteistyöryhmät. Yhteistyötä koordinoi sisäasiainhallinnon ja oikeusministeriön tietohallinnon ns. POOL-yhteistyöelin, jossa ovat edustettuina ministeriöt ja keskeiset keskusvirastot molemmilta hallinnonaloilta. Hankkeiden välinen yhteistyö on ollut hyvää ja suhtautuminen yhteistyöhön myönteistä.

VITJA on käyttöönottoprosessissa jo siinä vaiheessa, että ensimmäiset tekniset toteutukset ovat alkaneet. VITJA tullaan ottamaan käyttöön suunnitelman mukaisesti vuoden 2014 alussa, samalla kun esitutkinta- ja pakkokeinolaki astuu voimaan, mikäli suunnitelman mukaiset taloudelliset ja muut resurssit toteutuvat myös jatkossa. Oikeusministeriön AIPA-hanke on aikataulullisesti kriittisellä polulla suhteessa VITJA-hankkeeseen eli mikäli AIPA-hanke ei saa rahoituspäätöstä vuoden 2012 kevään aikana, sillä ei yllä mainittujen lakien toimeenpanon kannalta kriittisiltä osiltakaan ole mahdollisuuksia valmistua samassa ajassa kuin VITJA.

AIPA-hankkeessa on määritelty ja kehitetty toimintoja sekä kohdearkkitehtuuriratkaisua. Hankkeessa siirrytään suunnitelman mukaisesti hankintavaiheeseen kesällä 2012. Tämän yhteydessä tullaan tekemään tarvittavat teknologiaratkaisut. AIPA-hankkeen teknologiaratkaisun valmistelussa käytetään hyväksi markkinoiden kilpailuolosuhteet siten, että ratkaisusta saadaan kokonaistaloudellisesti edullinen.

Valtiovarainministeriön julkisen hallinnon ICT-toiminnon kannan ja tietohallintolain 8 §:n mukaan on poliisin VITJA-järjestelmän ja oikeushallinnon AIPA-järjestelmän yhteentoimivuus varmistettava. Järjestelmäratkaisuista päätettäessä on haettava tarkoituksenmukainen ja kokonaistaloudellisesti edullisin ratkaisu niin, että uuden lainsäädännön toimeenpano ei viivästy.

Sisäasiainhallinnon sekä oikeushallinnon yhteisen näkemyksen mukaan, riippumatta yksityiskohtaisesta teknisestä ratkaisusta, tulevan järjestelmäkokonaisuuden tulee täyttää seuraavat kriteerit:

- valmis ja käyttöönotettavissa vuoden 2014 alusta siltä osin kuin esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön voimaantulo edellyttää,
- mahdollistaa sen, että viranomaisten yhteisesti käyttämä tieto syötetään vain kerran ja tallennetaan järjestelmään säädösten mukaisesti siten, että tieto, johon toisella viranomaisella on tiedonsaantioikeus, on välittömästi käytettävissä,
- saadaan mahdollisimman suuri kokonaishyöty eikä päällekkäisiä toimintoja synny,
- oikeusprosessin joutuisuuden parantaminen sekä saumaton tiedonkulku rikosketjun päästä päähän,
- tietojärjestelmäkokonaisuus hankitaan kummankin hallinnonalan kannalta kokonaistaloudellisesti edullisimmalla tavalla, joka täyttää kummankin hallinnonalan tarpeet ja lainsäädännön vaatimukset.

6 Valtioneuvoston controllerin lausuma tilinpäätöskertomuksen tietojen oikeellisuudesta ja riittävyydestä

Lausuman tarkoitus ja oikeudellinen perusta

Valtiovarain controller -toiminto on valtioneuvoston tulos- ja valtiovarainvalvojana varmistanut valtioneuvostolle valtion talousarviosta annetun lain 24 f §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti, että valtion tilinpäätöskertomus antaa talousarviolain 18 §:ssä säädetyllä tavalla oikeat ja riittävät tiedot (oikean ja riittävän kuvan) talousarvion noudattamisesta, valtion tuotoista ja kuluista, valtion taloudellisesta asemasta sekä tuloksellisuudesta. Valtioneuvoston controller antaa tietojen arvioinnin ja varmistuksen johdosta seuraavan sisäisen valvonnan menettelyihin kuuluvan lausuman vuodelta 2011 annettavasta tilinpäätöskertomuksesta:

Yleisarvio säännösten noudattamisesta ja tietojen oikeellisuudesta ja riittävyydestä

Valtion vuodelta 2011 annettava tilinpäätöskertomus antaa oikeat ja riittävät tiedot talousarvion noudattamisesta, valtion tuotoista ja kuluista ja taloudellisesta asemasta sekä valtion taloudenhoidosta ja antaa kokonaisuutena kohtuullisessa määrin oikeat ja riittävät tiedot tuloksellisuuden pääasiallisesta kehityksestä.

Valtion tilinpäätös

Valtion tilinpäätös ei sisällä olennaisia virheitä tai puutteita. Tilinpäätös on laadittu säännösten ja määräysten mukaisesti. Tilinpäätös antaa oikeat ja riittävät tiedot valtion talousarvion noudattamisesta, valtion tuotoista ja kuluista sekä taloudellisesta asemasta. Valtion tilinpäätöksen liitteessä 12 esitetyt tiedot valtion taloudellisesti merkittävistä monivuotisista sopimusvastuista perustuvat kirjanpitoyksiköiden vastaavan liitteen tietoihin. Valtiota sitovien vastuiden kirjo on laaja ja vastuut ovat luonteeltaan monimuotoisia. Raportointikäytännöt kirjanpitoyksiköiden välillä vaihtelevat, eivätkä kirjanpitoyksiköt ole kaikissa tapauksissa löytäneet sopivaa tapaa raportoida erilaisista vastuista uusimuotoisen tilinpäätöskaavan edellyttämällä tavalla. Epäyhtenäinen esittämistapa hankaloittaa myös valtion tilinpäätöksen kokoamista puhtaasti kirjanpitoyksiköiden tilinpäätöstiedot yhdis-

tämällä. Koska kirjanpitoyksiköiden esitys monivuotisista sopimusvastuista on epäyhtenäistä, ei kyseisten tietojen oikeellisuudesta ja riittävyydestä ole voitu varmistua. Valtion tilinpäätöksen liitteessä 13 on esitetty asianmukaisesti ne täydentävät tiedot, joita oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi edellytetään. Hallitus voi hyväksyä valtion tilinpäätöksen ja tilinpäätös voidaan allekirjoittaa.

Tilinpäätöskertomuksen kertomusosassa esitetyt tiedot ja arviot valtiontalouden ja julkisen talouden tilasta ja riskeistä täydentävät osin valtion tilinpäätöksen antamaa kuvaa valtion taloudellisesta asemasta. Riskien raportointi on kuitenkin pääosin kuvailevaa ja epäyhtenäistä jolloin riskien kokonaisarviointi on hankalaa.

Valtiontaloutta ja valtion taloudenhoitoa koskevat tiedot

Tilinpäätöskertomus antaa oikeat ja riittävät tiedot valtiontaloudesta ja valtion taloudenhoidosta.

Valtion liikelaitosten ja talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen tilinpäätöslaskelmat

Tilinpäätöskertomukseen otetut valtion liikelaitosten ja talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen tilinpäätöslaskelmat perustuvat liikelaitosten ja rahastojen vahvistettuihin ja ulkoisten tilintarkastajien tarkastamiin tilinpäätöksiin. Tilinpäätöstietojen oikeellisuuteen ja riittävyyteen ei ole tilintarkastuksissa esitetty huomautuksia.

Valtion toiminnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kehitystä koskevat tiedot

Tilinpäätöskertomuksen tiedot yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kehityksestä antavat kokonaisuutena kohtuullisessa määrin oikean ja riittävän kuvan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kehityksen pääpiirteistä.

Vuoden 2011 talousarviossa esitettyjen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista on arvioitu riittävän kattavasti. Arvioinnin tietopohja ja laatu kuitenkin vaihtelevat hallinnonaloittain ja joissain tapauksissa myös hallinnonalan sisällä politiikkalohkojen välillä. Näin ollen se, missä määrin asetetut tavoitteet on saavutettu ja mitkä tekijät ovat vaikuttaneet hallinnonalojen tavoitteiden saavuttamisen asteeseen, ei kaikin osin ole riittävän selkeää.

Valtion ja eri hallinnonalojen toiminnallista tuloksellisuutta koskevat tiedot

Valtion tilinpäätöskertomuksessa esitetyt tiedot valtion ja hallinnonalojen toiminnallisesta tuloksellisuudesta ovat oikeansuuntaisia ja niitä voidaan pitää riittävinä. Hallinnonalat eroavat kuitenkin siinä, millä perusteilla ja millä tavoin arviointi on suoritettu. Tämän seurauksena ei ole täysin selkeää, kuinka hyvin asetetut tavoitteet on tosiasiassa saavutettu, ja mitkä tekijät ovat vaikuttaneet tavoitteiden saavuttamisen tasoon.

Koska hallinnonalat poikkeavat toisistaan siinä, kuinka konkreettisia toiminnan vaikutukset ovat ja kuinka hyvään tietopohjaan vaikuttavuuden arviointi perustuu, voidaan vaikuttavuuden arviointia pitää tietyillä hallinnonaloilla onnistuneempana kuin toisilla. Hallinnonalojen välisiä eroja raportoinnissa selittävät myös hallinnonalojen monimuotoiset organisaatiorakenteet. Perusrakenteen mukaisesti hallinnonalan toiminta on organisoitu yksiköihin, osastoihin ja laitoksiin, mutta vaikuttavuustavoitteiden toteutumisesta on raportoitava hallinnonaloittain. Erot raportointitavoissa eivät kuitenkaan vähennä raportoidun tiedon käytettävyyttä eduskunnan ja hallituksen päätöksenteossa. Hallinnonalojen väliset erot huomioiva raportointi näyttäisi monissa tapauksissa johtavan parempaan lopputulokseen.

Henkilöstöä ja henkisten voimavarojen hallintaa ja kehittämistä koskevat tiedot

Valtion henkilöstöpolitiikan osalta tilinpäätöskertomus antaa oikeat ja riittävät perustiedot henkilöstöpolitiikan ja henkilöstön rakenteen ja työtyytyväisyyden kehityksestä koko valtion tasolla. Hallinnonaloittain on lisäksi annettu vaihtelevasti tietoja henkilöstön rakenteesta ja työtyytyväisyydestä sekä myös osaamisen ja toimintatapojen kehittymisestä.

Perustelut ja lausuman antamisen perustana olevat menetelmät

Edellä esitetyn lausuman kannanotot ja havainnot perustuvat seuraavaan selvitykseen ja näkökohtiin:

Ministeriöt laativat hallinnonalaansa koskevan tekstin valtion tilinpäätöskertomukseen ja vastaavat siitä, että ehdotettu teksti antaa toiminnasta oikeat ja riittävät tiedot. Tilinpäätöskertomuksen tietojen oikeellisuus ja riittävyys on pyritty varmistamaan ministeriöissä sisäisen valvonnan menettelyin, joita on tarvittaessa tuettu valtiovarainministeriön ja valtiovarain controller -toiminnon neuvoin. Näitä täydentävät valtiovarainministeriössä tehdyt arvioinnit, joita on tehty siinä määrin, että tilinpäätöskertomus olennaisilta osiltaan vastaisi sille talousarviolaissa ja valtion talousarviosta annetussa asetuksessa säädettyjä vaatimuksia. Valtiovarainministeriössä ja valtiovarain controller -toiminnossa ministeriöiden ehdotukset tuloksellisuuden kuvauksiksi on tarkistettu ja arvioitu siltä osin, ettei tiedoissa ole olennaisia virheitä tai ristiriitaisuuksia ja että tietojen lähteet ovat olennaisilta osin luotettavia tai tietojen lähde on ilmoitettu. Samalla on kiinnitetty huomiota siihen, että valtion vuoden 2011 talousarvioesityksen perusteella taloudellisesti olennaisimmista kokonaisuuksista olisi raportoitu tiedot yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta. Tietoja on yhteistyössä ministeriöiden kanssa tarvittaessa täydennetty ja korjattu. Controller-toiminnossa on tarvittavat varmistukset tehty ja tietojen oikeellisuutta ja riittävyyttä arvioitu valtioneuvoston controllerin 21.12.2006 antaman menetelmäkuvauksen (VM 45/01/2006) mukaisesti. Menetelmäkuvaus on saatavilla valtiovarainministeriön Internet-sivuilla.

Tilinpäätöskertomuksessa tuloksellisuuden osalta painotetaan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kehitystä ja kehityksen suuntaa. Yhteiskunnallinen vaikuttavuus tarkoittaa sitä, missä määrin yhteiskuntapolitiikalle asetetut tavoitteet on saavutettu.

Tilinpäätöskertomusta vuodelta 2011 laadittaessa on otettu huomioon valtiovarainvaliokunnan mietinnöissä sekä tarkastusvaliokunnan mietinnöissä edellisistä valtion tilinpäätöskertomuksista esitetyt havainnot ja kehittämisehdotukset. Niitä toimenpiteitä, joihin hallitus on eduskunnan esittämien huomautusten johdosta ryhtynyt, esitellään valtion tilinpäätöskertomuksessa.

Tilinpäätöskertomuksen vaikuttavuustiedoissa on pääsääntöisesti raportoitu asioista, joille on valtion vuoden 2011 talousarvioesityksessä asetettu yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita. Tavoitteiden saavuttamista arvioidaan hallinnonaloilla itsearviointina. Vaikka arvioinnissa käytetään hallinnonaloille yhteistä neliportaista arviointiasteikkoa, ei yhteisten arviointikriteerien määritteleminen ole mahdollista. Siten arviointi on väistämättä subjektiivista, ja arvioinnin perustelut jäävät usein toteutettujen toimenpiteiden kuvaamiseksi. Niissä tapauksissa vaikuttavuusarviointi ei tuo oleellista lisätietoa eduskunnan ja hallituksen päätöksentekoon.

Valtion tilinpäätös sisältyy yhtenä osana tilinpäätöskertomukseen. Kertomuksen ja siihen sisältyvän valtion tilinpäätöksen antaa eduskunnalle perustuslain 46 §:n mukaisesti valtioneuvosto. Tilinpäätöskertomuksen ja siihen sisältyvän valtion tilinpäätöksen hyväksyy valtioneuvoston yleisistunto valtioneuvostosta annetun lain 12 §:n mukaisesti, sen allekirjoittaa pääministeri ja varmentaa allekirjoituksellaan hallinto- ja kuntaministeri. Allekirjoitetun ehdotuksen lopullisesta, oikeat ja riittävät tiedot antavasta valtion tilinpäätöksestä valtiovarainministeriölle laatii Valtiokonttori.

Valtion tilinpäätös perustuu valtion kirjanpitoon, eikä siihen tehdä valtiovarainministeriön ja valtioneuvoston käsittelyssä muutoksia. Valtiokonttorin arviointi- ja vahvistuslausuman mukaan sisäistä valvontaa on arvioitu COSO-ERM -viitekehyksen avulla, ja se on todettu asianmukaiseksi ja riittäväksi. Lisäksi valtiovarainministeriön ja valtiovarain controller -toiminnon käytettävissä ovat olleet valtiontalouden tarkastusviraston suorittaman valtion keskuskirjanpidon ja tilinpäätöksen tarkastuksen alustavat havainnot. Valtiovarain controller -toiminnossa on myös tarkistettu, että tilinpäätös on laadittu sitä koskevien säännösten mukaisesti.

Valtiovarain controller -toiminnossa on varmistettu, että tilinpäätöskertomukseen otetut valtion liikelaitosten ja rahastojen tilinpäätöslaskelmat perustuvat vahvistettuihin ja ulkopuolisten tilintarkastajien tarkastamiin tilinpäätöksiin. Tilintarkastuskertomuksissa ei ole esitetty huomautuksia liikelaitosten tai talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen tilinpäätöstietojen oikeellisuudesta ja riittävyydestä.

Helsingissä 13 päivänä huhtikuuta 2012

Valtioneuvoston apulaiscontroller

ESKO MUSTONEN

Finanssiasiantuntija Päivi Puonti

OSA II

MINISTERIÖIDEN TOIMIALAN TOIMINNAN TULOKSELLISUUDEN KUVAUKSET

7 Valtioneuvoston kanslia

Ministerien katsaus toimialan toimintaan ja toimintaympäristön merkittävimpiin muutoksiin

Valtioneuvoston kanslia pääministerin ministeriönä on poliittisen toiminnan keskiössä erityisesti vaalivuosina, niin myös vuonna 2011. Vaikka eduskunta perustuslain mukaisesti vastaa pääministerin valinnasta ja hallitusneuvottelujen järjestämisestä, valtioneuvoston kanslia on käytännössä keskeinen toimija niin neuvottelujen osalta kuin hallituksen nimittämisen valmistelussa ja hallitusohjelman toimeenpanossa. Eduskuntavaalit järjestettiin 17.4.2011. Tasavallan presidentti nimitti 22.6.2011 pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen, joka on itsenäisen Suomen 72. hallitus, jossa on 19 ministeriä. Samalla tasavallan presidentti vapautti pääministeri Mari Kiviniemen hallituksen tehtävästään.

Alkuvuosi oli hallituksen tukemista valmistauduttaessa vaaleihin ja vaalien jälkeiseen aikaan. Valtioneuvoston kanslia laati oman tulevaisuuskatsauksensa, jossa käsiteltiin politiikan johtamisen haasteita 2010-luvulla sekä raportin vaalikauden 2007—2011 hallituspolitiikan toteutumisesta. Kanslia toimitti kaikkien hallinnonalojen tulevaisuuskatsaukset puolueille. Hallitusohjelman tehokkaan toimeenpanon menettelyjen kehittämishankkeessa valmisteltiin seuraavaa hallituskautta varten suosituksia hallitusohjelman toimeenpanon ja seurannan menettelyistä. Tähän liittyen Politiikkatoimien vaikuttavuusarvioinnin kehittämishanke laati suositukset poliittisen päätöksenteon tietopohjan parantamisesta. Talousneuvoston toimintaa vuonna 2011 leimasivat poikkeuksellisen pitkä hallituksen vaihdokseen liittyvä kokoustauko sekä euroalueen kriisikehityksen seuraaminen. Helmikuussa keskusteltiin tavanomaista laajemmalla kokoonpanolla globaalin talouden kehityssuunnista, joista alustivat mm. OECD:n pääsihteeri ja EU:n talouskomissaari. Euroopan tilanne oli aiheena syksyllä kahdessa kokouksessa ja siitä annettiin lisäksi lyhyempiä tilannekatsauksia muidenkin kokouksien yhteydessä. Neuvostolle tehty oma tutkimus- ja selvitystyö pyrki tarjoamaan tietopohjaa julkisen talouden tuottavuutta ja vaikuttavuutta edistävien toimien tueksi. Sosiaali- ja terveyshuollon rahoitusta sekä julkisten palveluiden tuottavuusseurannan kehittämistä koskevat raportit esiteltiin ja julkaistiin loka-marraskuussa.

Hallituksen muodostamisen jälkeen hallitusohjelman toimeenpanoon ryhdyttiin välittömästi. Kansliassa tämä merkitsi muun ohella ministerien palkkioista annetun lain muuttamista ministerien palkkioiden laskemiseksi jo vuoden 2011 aikana sekä tarkistuksia kanslian pääluokkaan vuoden 2012 talousarvion ja kehysten osalta. Hallitusohjelman mukaan myös puolueille niiden puoluetoimintaan sekä niiden viestintään ja tiedotustoimintaan tar-

koitettuja määrärahoja eli puoluetukea laskettiin 2 milj. eurolla. Valtioneuvoston kanslia asetti hallitusohjelman mukaisen kielistrategian. Strategian valmistelua ohjaamaan asetettiin työryhmä, jota johtaa pääministeri Katainen. Tasavallan presidentti ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta päättivät kokouksessaan 7. lokakuuta turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon valmistelujen ja puolustusvoimien rakenneuudistustyön käynnistämisestä. Samalla päätettiin asiakokonaisuuden valmistelua seuraavan parlamentaarisen kontaktiryhmän koolle kutsumisesta.

Kanslia käynnisti tulevaisuusselonteon valmistelun hallituksen sovittua selonteon aiheesta Suomen kestävästä kasvusta ja hyvinvoinnista, ja sen valmistelun. Hallitusohjelmassa valtion sektoritutkimuksen tavoitteiden koordinointi annettiin kanslian tehtäväksi, ja kanslia asetti syksyllä tämän työn tueksi valtioneuvoston tutkimus-, ennakointi- ja arviointitoimintaa koordinoivan työryhmän. Valtioneuvoston kanslia asetti hankkeen valtionhallinnon viestinnän seuranta- ja arviointijärjestelmän toteuttamiseksi. Hankkeen tavoitteena on toteuttaa valtionhallinnolle viestinnän seuranta- ja arviointijärjestelmä sekä konkreettisia tutkimusvälineitä, joita käytetään viestinnän jatkuvan seurannan ja arvioinnin apuna. Systemaattisen seurannan ja arvioinnin tehtävänä on palvella erityisesti viestinnän strategista johtamista sekä normaali- että poikkeusoloissa. Entinen pitkäaikainen pääministeri ja valtioneuvos Harri Holkeri kuoli elokuussa 2011. Valtioneuvosto päätti järjestää valtiolliset hautajaiset, joiden järjestelyistä vastasi valtioneuvoston kanslia.

Valtioneuvoston kanslian omistajaohjauksessa olevien yhtiöiden valtiolle vuonna 2011 maksamat osingot kasvoivat edellisvuoden 863 milj. eurosta 1 187 milj. euroon. Valtion vuonna 2011 saamat osingot sisältävät Solidiumin maksamaa osinkoa 660 milj. euroa (356 milj. euroa). Valtioneuvosto hyväksyi marraskuussa uuden omistajapoliittisen periaatepäätöksen, mikä korostaa aiempaa selkeämmin yritysten vastuullisen toiminnan merkitystä. Vastuullisen toiminnan toteuttaminen ja raportointi on yritysten hallitusten ja johdon vastuulla. Omistaja seuraa ja arvioi toimintaa ja tarvittaessa reagoi arviointiinsa perustuen.

Valtioneuvoston kanslialle kulunut vuosi oli haasteellinen, eikä vähiten useampien työntekijöiden poismenon johdosta, vaan myös muutoin. Työyhteisön hyvinvointiin ja jaksamiseen panostettiin aikaisempaa enemmän.

Jyrki Katainen Pääministeri	Alexander Stubb Eurooppa- ja ulkomaankauppaministeri	Heidi Hautala Kehitysministeri

7.1 Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Valtioneuvoston kanslia on seurannut hallitusohjelman keskeisiä tavoitteita ja toimenpiteitä kokonaisuutena niin, että hallitus on pystynyt päättämään tarvittavista politiikkatoimista hyvän tiedon pohjalta ja oikea-aikaisesti.

Hallitusvaihdokseen liittyen valtioneuvoston kanslia tuotti raportin vaalikauden 2007—2011 hallituspolitiikan toteutumisesta (VNK:n julkaisusarja 5/2011). Uuteen hallituskauteen kanslia valmistautui tuottamalla suosituksia seuraavalla kaudella noudatettavista menettelyistä, joiden tavoitteena on tehostaa hallitusohjelman toimeenpanoa.

Suosituksia valmisteltiin kanslian Hallitusohjelman tehokkaan toimeenpanon menettelyjen kehittämishankkeessa (ns. KOKKA-hanke) (Hallituksen strategiaprosessi, VNK:n julkaisusarja 7/2011). Tähän liittyen Politiikkatoimien vaikuttavuusarvioinnin kehittämishanke (ns. POVI-hanke) laati suositukset poliittisen päätöksenteon tietopohjan parantamisesta. Suositusten pohjalta pääministeri Jyrki Kataisen hallitus vahvisti järjestäytymisistunnossaan hallituksen strategiaprosessin uudet menettelyt, joissa keskeistä ovat hallitusohjelman strategisen toimeenpanosuunnitelman laatiminen ja alkuvuoteen sijoittuva hallituksen strategiaistunto. Lisäksi hallituskauden alussa uudistettiin kansliapäällikkökokouksen toimintamalli, mikä tarkoittaa mm. kansliapäälliköiden yhteistyön vahvaa roolia hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelman laadinnassa ja seurannassa.

Vaaleja ja hallitusneuvotteluita silmällä pitäen talousneuvoston alkuvuoden 2011 toiminta pyrki osaltaan vahvistamaan päätöksentekijöiden tietopohjaa keskeisistä pidemmän aikavälin kysymyksistä. OECD:n kanssa yhteistyössä järjestetty seminaari pohti ns. vihreän kasvua, hyvinvoinnin mittaamista ja sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta. IIASA:lta tilattu raportti tarkasteli puolestaan arktisten alueiden hyödyntämisen potentiaalia. Sihteeristö koordinoi myös julkisten varojen käytön tehostamiseen tähtäävän menokartoituksen hallitusneuvottelijoiden käyttöön. Loppuvuoden ohjelmassa tavoitteena oli tukea hallitusohjelman keskeisten linjausten toimeenpanoa. Osin ennakoiden käynnistettyjen selvityshankkeiden ohjaamana keskustelua käytiin erityisesti julkisen talouden kestävyyteen, tuottavuuteen ja vaikuttavuuteen liittyvistä linjauksista. Samaan aikaan seurattiin tiiviisti Euroopan finanssikriisin kehittymistä ja tarjottiin evästystä sitä koskevaan kannanmuodostukseen. Neuvoston kokousmuistioiden lisäksi sihteeristö julkaisi yhteensä seitsemän asiantuntijaraporttia, järjesti kolme tiedotustilaisuutta ja otti käyttöön sidosryhmille suunnatun uutiskirjeen.

Hallitus sopi syksyllä 2011, että valtioneuvoston tulevaisuusselonteko laaditaan Suomen kestävästä kasvusta ja hyvinvoinnista, ja kanslia käynnisti sen valmistelun. Hallitusohjelmassa valtion sektoritutkimuksen tavoitteiden koordinointi annettiin kanslian tehtäväksi, ja kanslia asetti syyskaudella valtioneuvoston tutkimus-, ennakointi- ja arviointitoimintaa koordinoivan työryhmän. Valtioneuvoston ennakointiverkosto laati ennen toimikautensa päättymistä keväällä 2011 ministeriöiden ennakointiyhteistyötä koskevat suosituksensa.

Tilastokeskuksen ja valtioneuvoston kanslian toteuttama Findikaattori-palvelu avattiin lokakuussa 2009. Internetissä (www.findikaattori.fi) toimivan maksuttoman palvelun teh-

tävänä on parantaa yhteiskunnan kehityksestä kertovan ajantasaisen tiedon saatavuutta. Palvelun teknisestä ylläpidosta vastaa Tilastokeskus ja sen sisällön kehittämisestä vastaavat yhteistyössä valtioneuvoston kanslia ja Tilastokeskus.

Valtioneuvoston kanslia teetti Findikaattori-palvelun käytettävyydestä arvion keväällä 2011 ja sen pohjalta palvelulle tilattiin uudistettu ulkoasu. Lisäksi syksyllä 2011 aloitettiin palvelun uudistaminen käytettävyysarvion pohjalta. Uudistukseen liittyi myös palvelun monikielistäminen ja kanslia käännätti palvelun yleistekstit ja ulkopuolisten tiedontoimittajien indikaattorikuvaukset englanniksi ja ruotsiksi (noin 30 indikaattoria).

Vuoden 2011 aikana sivustolla kävi noin 48 000 yksittäistä vierailijaa ja sivulatauksia oli 240 000, mikä osoittaa hienoista käytön kasvua edellisvuodesta. Käyttäjien joukossa on erityisesti tutkimussektorin ja julkishallinnon edustajia. Kävijöitä sivuilla on ollut kaiken kaikkiaan lähes sadasta (100) eri maasta.

Valtioneuvoston kanslialle kuuluu valtioneuvoston toiminnan turvaaminen sekä sen varmistaminen, että valtioneuvostolla on kyky kaikissa tilanteissa ohjata tehtävänsä mukaisesti yhteiskunnan toimintaa.

Valtioneuvoston päätöksenteon järjestelyin ministereillä ja valtioneuvoston oikeuskanslerilla on etukäteen tiedossa valtioneuvoston yleisistunnon, tasavallan presidentin esittelyn sekä hallituksen neuvottelujen ja iltakoulun kokoontumisen ajankohdat ja paikat sekä niissä käsiteltävät asiat.

Vuoden 2011 aikana avustettiin eduskunnan johdolla tapahtunutta hallituksen muodostamista järjestämällä valtioneuvostossa tasavallan presidentin esittely, jossa pääministeri Kiviniemen hallitukselle myönnettiin ero ja pääministeri Kataisen hallitus nimitettiin, sekä sitä seuranneet hallituksen järjestymisistunnot.

Valtioneuvoston kanslia valmistelee ministeriöiden ja eduskunnan kanssa yhteistyössä valtioneuvoston päätösasiakirjojen valmistelun uudistamista.

Valtioneuvoston toiminnan turvaamista on edistetty parantamalla valtioneuvoston linnan ja muiden tilojen tilaturvallisuutta niin, että ne saadaan vastaamaan kansallisia ja EU:n antamien kriteerien mukaisia vaatimuksia tila- ja tietoaineiston turvallisuudesta. Ministeriöiden turvallisuusyhteistoimintaa on kehitetty. Valtioneuvoston jäsenten henkilösuojausta on kehitetty yhdessä Suojelupoliisin ja Liikkuvan poliisin kanssa. Kriisijohtamiseen ja tilannekuvatoimintaan liittyen on edelleen kehitetty sekä toiminnallisia että teknisiä valmiuksia. Kanslia asetti selvityshenkilön tekemään selvityksen tilannekuvatoiminnan järjestämiseksi.

Kriisijohtamismallin kehittäminen aluetasolla on edelleen kesken.

Vuoden 2011 aikana osallistuttiin seitsemään toiminta- ja valmiusharjoitukseen, jossa testattiin tilannekuvatoiminnan ja kriisijohtamismallin toimivuutta, turvajärjestelyjä sekä valtioneuvoston toiminnan turvaamista poikkeusoloissa. Menettelyjä ja ohjeistusta on kehitetty saatujen kokemusten perusteella.

Valtioneuvoston kanslian tavoitteena on ollut varmistaa, että Suomen tavoitteita Euroopan unionissa edistetään ennakoivasti, aktiivisesti ja tuloksellisesti.
Talouskriisin lisäksi vuotta 2011 leimasivat erityisesti rahoituskehysneuvottelujen alkaminen, Venäjän WTO-jäsenyysneuvottelujen saaminen päätökseen sekä Kroatian tulo tarkkailijaksi sen EU-jäsenyyden varmistuttua. Suomen keskeiset tavoitteet koskivat talouskriisin hoitamista, talouskurin edistämistä, Eurooppa 2020 -ohjelman tavoitteita, talouden eurooppalaista ohjausjaksoa sekä digitaalisten sisämarkkinoiden kehittämistä.

Vuonna 2011 jatkui Lissabonin sopimuksen muutoksen jälkeinen kehitys, jossa päämiestaso korostui EU:n päätöksenteossa. Talouskriisi vahvisti tätä kehitystä.

Eurooppa-neuvosto kokoontuikin useammin kuin kahteen säännönmukaiseen kokoukseensa puheenjohtajuuskaudessa. Myös euroryhmä kokoontui vuonna 2011 useita kertoja päämiestasolla.

Toinen Suomen EU-toimintaan vaikuttanut muutos koski päämieskokousten valmistelua, joka ei monilta osin tapahtunut unionin normaalien institutionaalisten rakenteiden puitteissa, vaan pääkaupunkien kesken.

Suomessa päämiestason korostuminen ja pääkaupungeissa tapahtuva kokousten valmistelu korostivat edelleen Suomen Eurooppa-neuvoston jäsenen eli pääministerin asemaa. Suomen EU-politiikkaa valmistellaan entistäkin syvällisemmin pääministerin johdolla. Käytännössä tämä tarkoittaa mm. EU-ministerivaliokunnan toiminnan tiivistymistä ja siellä tapahtuvaa EU-toimintalinjausten valmistelua.

Kansalliset päätökset ja linjaukset onnistuttiin tekemään oikea-aikaisesti ja ennakoivasti, jotta Suomen aktiiviset vaikuttamismahdollisuudet unionitasolla tapahtuvissa keskusteluissa taattiin. Tämä edellytti kansallisten kantojen määrittelyn jälkeen tiivistä ja jatkuvaa yhteydenpitoa komissioon ja Euroopan parlamenttiin. Yhteydenpito ja neuvottelut eri jäsenvaltioiden pääkaupunkeihin ja Eurooppa-neuvoston pysyvään puheenjohtajaan korostuivat erityisesti Eurooppa-neuvoston valmisteluiden alla. Suomi teki lukuisia aloitteita ja etsi niille aktiivisesti tukea muilta toimijoilta.

EU-vaikuttamisselvityksen mukaiset Suomen EU-politiikan avaintavoitteet hyväksyttiin EU-ministerivaliokunnassa syksyllä.

Valtioneuvoston kanslian tavoitteena on ollut, että valtion yritysvarallisuutta hoidetaan tuloksellisesti.
Hallitusohjelman mukaisesti omistajapolitiikan lähtökohtana oli yhteiskunnallisesti ja liiketaloudellisesti kestävä tulos. Tavoitteena oli vahvistaa ja vakauttaa kotimaista omistusta kansallisesti tärkeissä yhtiöissä. Valtioneuvosto hyväksyi marraskuussa 2011 valtion yhtiöomistusta koskevat omistajapoliittiset tavoitteet ja periaatteet. Periaatepäätös perustuu valtion vakiintuneesti noudattaman, aktiivisen ja markkinaehtoisen omistajapolitiikan jatkamiseen. Sen lähtökohtana on, että valtion yritysvarallisuus on merkittävä osa kansallisvarallisuutta.

Periaatepäätöksessä korostetaan selvästi aiempaa enemmän yritysten toiminnan vastuullisuutta, avoimuutta ja pitkäjänteisyyttä. Näihin asioihin yritysten edellytetään kiinnittävän huomiota muun muassa raportoinnissa, palkitsemisessa sekä yleisessä toiminnan läpinäkyvyydessä. Taloudellisen vastuun lisäksi yhtiöiden on huolehdittava toimivasta

yhteydenpidosta henkilöstöryhmien kanssa, työssä jaksamisesta ja työhyvinvoinnin parantamisesta sekä ympäristövastuusta.

Periaatepäätöksessä kiinnitetään huomiota myös yhtiöiden hallitusten monimuotoisuuden toteutumiseen, erityisesti sukupuolten väliseen tasa-arvoon. Naisten osuus kaikissa valtion määräysvallassa olevien yhtiöiden hallituksissa on noussut viime vuosina 40 prosentin tasolle, mikä vastaa valtion tasa-arvo-ohjelman tavoitteita. Valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosasto sai lokakuussa 2011 tunnustusta monimuotoisuuden edistämisestä valtio-omisteisten yhtiöiden hallituksissa. Tunnustuksen vastaanotti ministeri Heidi Hautala. Tunnustuksen perusteluissa todetaan, että valtion omistajaohjauksessa on toteutettu vuosien ajan menestyksellisesti ohjelmaa naisten osuuden lisäämiseksi valtionyhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden hallituksissa.

Valtio on vuoden 2008 joulukuun Solidium-ratkaisun jälkeen suoraan omistajana kolmessa pörssiyhtiössä ja Solidium omisti vuoden 2011 lopussa 11 pörssiyhtiön osakkeita (Elisa Oyj, Kemira Oyj, Metso Oyj, Outokumpu Oyj, Rautaruukki Oyj, Sampo Oyj, Sponda Oyj, Stora Enso Oyj, TeliaSonera AB, Talvivaaran Kaivososakeyhtiö Oyj ja Tieto Oyj). Valtion nykyisen suoran omistuksen (Finnair Oyj, Fortum Oyj, Neste Oil Oyj) markkina-arvo oli vuoden 2011 lopussa 8,6 mrd. euroa. Markkina-arvo laski vuonna 2011 3,5 mrd. euroa (-28,6 %). Helsingin pörssin yleisindeksi laski 30,3 % vuonna 2011. Kursseja painoi Euroopan velkakriisin kärjistyminen sekä epävarmat talousnäkymät. Solidiumin osakesalkun markkina-arvo oli vuoden 2011 lopussa 7,0 mrd. euroa (9,3 mrd. euroa). Osakesalkun kokonaistuotto vuonna 2011 oli -20,4 %. Salkun vertailuindeksi[1] laski tarkastelujaksolla -24,9 %.

TAULUKKO 30. Valtion omistus pörssiyhtiöissä

	30.12.2011			31.12.2010		
	Valtion omistus-osuus, %	Omistuksen markkina-arvo, milj. euroa	Paino portfoliossa, %	Valtion omistus-osuus, %	Omistuksen markkina-arvo, milj. euroa	Paino portfoliossa, %
Finnair	55,8	164,5	2	55,8	360,4	3
Fortum	50,8	7 435,9	86	50,8	10 159,5	84
Neste Oil	50,1	1 002,6	12	50,1	1 535,1	13
YHTEENSÄ		**8 603,0**			**12 055,0**	
Valtion välillisen omistuksen arvo Solidiumin kautta		7 027,5			9 275,3	
YHTEENSÄ		**15 630,5**			**21 330,3**	

[1] OMX Helsinki Cap-tuottoindeksi

Valtion suora pörssiomistus ja Solidiumin omistuksen markkina-arvo muodostavat 10 % Helsingin pörssin markkina-arvosta. Valtion vahva ankkuriomistajuus edesauttaa kansainvälisillä markkinoilla toimivien valtio-omisteisten suuryritysten pääkonttoreiden pysymistä kotimaassa ja muiden merkittävien kotimaisten omistajatahojen rinnalla vahvistaa kotimaisen pääomamarkkinan elinkelpoisuutta.

Valtioneuvoston kanslian omistajaohjauksessa olevien yhtiöiden valtiolle vuonna 2011 maksamat osingot olivat 1 187 milj. euroa (863,2 milj. euroa). Valtion vuonna 2011 saamat osingot sisältävät Solidiumilta saatuja osinkoja 660,0 milj. euroa (356,0 milj. euroa).

Kanslian omistajaohjauksessa olevista yhtiöistä suurimmat osingonmaksajat kassaperusteisesti vuonna 2011 olivat pörssiyhtiöistä Fortum Oyj 450,9 milj. euron osingolla (450,9 milj. euroa) ja Neste Oil Oyj 45,0 milj. euron osingolla (32,1 milj. euroa). Listaamattomista yhtiöistä (pl. Solidium) kaksitoista maksoi vuonna 2011 valtiolle osinkoa yhteensä 31,3 milj. euroa (24,1 milj. euroa). Näistä suurimmat osingot olivat Gasum Oy:n 9,2 milj. euroa (10,5 milj. euroa) ja Vapo Oy:n 7,5 milj. euroa (6,0 milj. euroa).

Valtion suoran omistuksen pörssisalkun yhtiöiden vuoden 2011 tuloksistaan valtiolle maksama osinkosumma[2] pysyi edellisen vuoden tasolla (495,9 milj. euroa). Markkina-arvojen laskettua merkittävästi vuonna 2011, salkun osinkotuotto nousi 5,8 prosenttiin (4,1 %). Helsingin pörssin päälistan yhtiöiden osinkotuotto oli vuonna 2011 alemmalla tasolla kuin valtion suoran omistuksen pörssisalkun osinkotuotto eli 5,2 % (4,2 % 2010). Fortumin parantuneen raportoidun tuloksen myötä salkun yhtiöiden yhteenlaskettu nettotulos nousi 22 %. Valtion suoran omistuksen pörssisalkun osinkosuhde siten laski ja oli vuonna 2011 53,2 % (64,9 %). Koko pörssin tasolla osinkosumma aleni 10 % ja yhteenlaskettu nettotulos 11,7 %. Pörssin osinkosuhde nousi vuodentakaisesta 63,6 prosentista 64,8 prosenttiin. Solidiumin salkussa olevien yhtiöiden osinkotuotto oli 6,1 % ja osinkosuhde 74,1 %. Valtion suoran pörssiomistuksen ja Solidiumin osakesalkun osinkotuotot ylittivät valtion velan efektiivisen koron, joka vuonna 2011 oli 2,5 %.

TAULUKKO 31. Valtion suoran omistuksen pörssisalkun tunnuslukuja

	2010	2011	Muutos
Yhtiöiden jakama osinkosumma, milj. euroa	978	978	0 %
Markkina-arvo yhteensä, milj. euroa	23 725	16 945	-29 %
Nettotulos yhteensä, milj. euroa	1 506	1 839	22 %
Osinkotuotto	4,1 %	5,8 %	
Osinkosuhde	64,9 %	53,2 %	
Helsingin pörssi			
Osinkotuotto	4,2 %	5,2 %	
Osinkosuhde	63,6 %	64,8 %	

[2] Osingot hallituksen esityksiä.

Valtion suoran omistuksen pörssisalkun sijoitetun pääoman tuotto nousi vuonna 2011 11,9 prosenttiin (9,9 %). Nousu johtui pääosin Fortumin vuonna 2011 saavuttamasta hyvästä raportoidusta tuloksesta. Yhtiön sijoitetun pääoman tuottoprosentti nousi 15 prosenttiin (11,8 %). Finnairin sijoitetun pääoman tuotto laski -4,8 prosenttiin (-0,6 %) edellisestä vuodesta syventyneen tappion myötä. Neste Oilin tulos laski niin ikään ja yhtiön sijoitetun pääoman tuotto laski 6,3 prosenttiin (7,4 %). Valtion suoran omistuksen pörssisalkun sijoitetun pääoman tuotto ylitti riskittömän korkotason, joka vuonna 2011 oli 3,0 %.

Siirto- ja sijoitusmenojen vaikuttavuus

Puoluelain (1969/10) 9 §:n mukaan voidaan eduskunnassa edustettuna olevalle puolueelle myöntää avustusta sen säännöissä ja yleisohjelmassa määritellyn julkisen toiminnan tukemiseen valtion tulo- ja menoarvion rajoissa. Avustus jaetaan puolueiden viimeksi toimitetuissa eduskuntavaaleissa saamien edustajanpaikkojen lukumäärän suhteessa.

Vuonna 2011 puoluetukea myönnettiin kokonaisuudessaan 36 000 000 euroa, josta Ahvenanmaan maakunnan lakisääteinen osuus oli 180 000 euroa.

Vuoden 2011 talousarviossa momentille 23.20.50 (Puoluetoiminnan tukeminen) myönnettiin 36 000 000 euroa. Määrärahasta 17 910 000 oli käytettävä puolueiden poliittisen toiminnan tukemiseen, josta 12 % oli tarkoitettu käytettäväksi puolueiden naisten poliittisen toiminnan tukemiseen sekä samoin 12 % puolueiden piirijärjestöjen tukemiseen. Lisäksi määrärahasta sai käyttää 90 000 euroa avustuksen suorittamiseen Ahvenanmaan maakuntahallitukselle poliittisen toiminnan tukemiseen Ahvenanmaan maakunnassa.

Lisäksi 17 910 000 euroa on tarkoitettu käytettäväksi puolueille niiden tiedotustoiminnan ja viestinnän tukemiseen. Lisäksi lisämäärärahasta saa käyttää 90 000 euroa avustuksen suorittamiseen Ahvenanmaan maakuntahallitukselle tiedotustoiminnan tukemiseen Ahvenanmaan maakunnassa.

Avustukset puolueiden toiminnan tukemiseen myönnettiin 3.2.2011 ajalle 1.1.—30.4.2011 ja 12.5.2011 ajalle 1.5.—31.12.2011. Puoluetuen käyttöä valvoo oikeusministeriö.

TAULUKKO 32. Poliittisen toiminnan tukeminen 1.1.—30.4.2011

Puolue	Edustajien määrä	Poliittisen toiminnan tukemiseen	Tiedotus-toiminnan ja viestinnän tukemiseen
Suomen Keskusta r.p.	51	1 530 000	1 530 000
Kansallinen kokoomus r.p.	50	1 500 000	1 500 000
Suomen Sosialidemokraattinen Puolue – Finlands Socialdemokratiska Parti r.p	45	1 350 000	1 350 000
Vasemmistoliitto r.y.	17	510 000	510 000
Vihreä Liitto r.y.	15	450 000	450 000
Svenska Folkpartiet i Finland r.p	9	270 000	270 000
Suomen Kristillisdemokraatit (KD) – Kristdemokraterna i Finland (KD) r.p.	7	210 000	210 000
Perussuomalaiset – Sannfinländarna r.p	5	150 000	150 000
YHTEENSÄ	**199**	**5 970 000**	**5 970 000**
Ahvenanmaa	1	30 000	30 000

TAULUKKO 33. Poliittisen toiminnan tukeminen 1.5.—31.12.2011

Puolue	Edustajien määrä	Poliittisen toiminnan tukemiseen	Tiedotus-toiminnan ja viestinnän tukemiseen
Kansallinen kokoomus r.p.	44	2 640 000	2 640 000
Suomen Sosialidemokraattinen Puolue – Finlands Socialdemokratiska Parti r.p	42	2 520 000	2 520 000
Perussuomalaiset – Sannfinländarna r.p	39	2 340 000	2 340 000
Suomen Keskusta r.p.	35	2 100 000	2 100 000
Vasemmistoliitto r.y.	14	840 000	840 000
Vihreä Liitto r.y.	10	600 000	600 000
Svenska Folkpartiet i Finland r.p	9	540 000	540 000
Suomen Kristillisdemokraatit (KD) – Kristdemokraterna i Finland (KD) r.p.	6	360 000	360 000
YHTEENSÄ	**199**	**11 940 000**	**11 940 000**
Ahvenanmaa	1	60 000	60 000’

TAULUKKO 34. Henkiset voimavarat

Tunnusluku	2009	2010	2011
Keski-ikä	45,8	46,2	47,2
Henkilöiden lkm vuoden lopussa	235	225	222
Määräaikaisten osuus, %	10,3	16,9	12,6
Naisten osuus työvoimasta, %	60	60	60
Vakinaisten lähtövaihtuvuus, %	3,7	3,8	4,0
Työkyvyn ylläpito, euroa/htv	240	302	289
Työterveyden huolto, euroa/htv	747	881	576
Sairauspoissaolot, päiviä/htv	9,8	8,4	8,6
Työtyytyväisyysindeksi	3,4	3,5	3,4
Johtajuusindeksi		3,5	3,3
Osaamisen johtamisindeksi		3,6	3,4
Työolojen johtamisindeksi		3,8	3,8
Työhyvinvointi-indeksi (C3-eri asteikko)		8	7,9
Koulutusindeksi	5,3	5,4	5,4
Koulutus, euroa/htv (ei sis. matkakuluja)	1 637	1 398	1 105
Tehdyn työajan osuus säännöllisestä työajasta, %	86,5	86,4	86,3
Tehdyn työajan palkat palkkasummasta, %	78,57	78,16	76.9
KOKONAISTYÖVOIMAKUSTANNUKSET	**13 925 365**	**14 615 645**	**14 025 915**

8 Ulkoasiainministeriö

Ministereiden katsaus

Kansainvälinen toimintaympäristö on jatkanut muuttumistaan. Maailmanpolitiikan valtasuhteiden muutos, talouskriisin heijastukset ja erityisesti ns. arabikevät EU:n lähinaapurustossa muokkasivat ulkosuhteiden asialistaa vuonna 2011. Tunisiasta joulukuussa 2010 alkunsa saanut yhteiskunnallinen kuohunta johti vallanvaihdoksiin useissa Pohjois-Afrikan maissa ja uudistusvaatimuksiin käytännössä kaikissa arabimaissa. Suomi on yhdessä muun kansainvälisen yhteisön kanssa antanut tukensa uudistuksille, jotka vahvistavat demokratiaa ja sosiaalisesti oikeudenmukaista taloudellista kehitystä. Suomi on erityisesti nostanut esille naisten aseman ja oikeudet.

Euroopan unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan vahvistaminen Lissabonin sopimuksen myötä on edennyt hitaasti ja toteutunut toivottua huonommin. Tavoitteena on EU:n globaalin roolin vahvistaminen, mutta talouskriisinkin vuoksi yhteisen ulkopolitiikan lujittaminen on kohdannut haasteita. Suomi osallistui aktiivisesti EU:n yhteisen ulkoasiainhallinnon kehittämiseen ja tuki aktiivisesti Länsi-Balkanin maiden EU-lähentymistä.

Suomi toimi vuonna 2011 Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajana. Puheenjohtajuusohjelman ”Vihreä Pohjola – taitava ilmastotoimija” läpileikkaava teema oli ilmastonmuutoksen hallinta. Vuoden aikana jatkettiin pohjoismaiden ulko- ja turvallisuuspoliittisen yhteistyön tiivistämistä. Pohjoismaiden välinen solidaarisuusjulistus valmisteltiin Suomen johdolla ja hyväksyttiin huhtikuussa. Suhteissa Baltian maihin vahvistettiin niiden ja pohjoismaiden yhteistä NB8-yhteistyötä.

Suomen ehdokkuus YK:n turvallisuusneuvoston vaihtuvaksi jäseneksi kaudelle 2013—2014 oli edelleen yksi ulkoasiainhallinnon painopisteistä. Ehdokkuuden edistämistä jatkettiin kahdenvälisissä tapaamisissa poliittisella ja virkamiestasolla ja samalla käynnistettiin valmistautuminen mahdolliseen jäsenyyteen.

Ulkoministeriö laati rauhanvälityksen toimintaohjelman, joka sisältää kansallisia ja kansainvälisiä toimia Suomen osaamisen ja osallistumisen vahvistamiseksi rauhanvälityksessä. Suomi oli aloitteellinen rauhanvälityksen aseman vahvistamisessa YK:ssa yhdessä Turkin kanssa sekä rauhanvälityksen pohjoismaisen verkoston perustamisessa. YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 ”Naiset, rauha ja turvallisuus” kansallisen toimintaohjelman päivittäminen käynnistettiin.

Transatlanttisten suhteiden edistämistä jatkettiin sekä kahdenvälisesti että EU:n kautta. Suomen ja Yhdysvaltain kahdenvälisissä suhteissa korkean poliittisen tason vierailuvaihto

jatkui vilkkaana. Suomi julkaisi laaja-alaiset Yhdysvallat- ja Kanada-toimintaohjelmat, jotka sisältävät konkreettisia toimenpiteitä transatlanttisten suhteiden edelleen vahvistamiseksi.

Suomi jatkoi aktiivista vaikuttamista EU:n Venäjä-politiikassa sekä ylläpiti tiiviitä kahdenvälisiä suhteita Venäjään. Suomen elinkeinoelämän kannalta merkittävimpiä tapauksia oli Venäjän WTO-jäsenyysneuvottelujen valmistuminen joulukuussa 2011. Suomi vaikutti neuvotteluprosessiin ja sen tuloksiin vahvasti EU-valmistelun kautta.

Ulkoministeriö panosti voimakkaasti viennin ja kansainvälistymisen edistämistoimintaan (VKE) ja ulkomaankauppaministerin, muiden ministerien ja korkeiden virkamiesten johtamia VKE-matkoja toteutettiin vuoden aikana huomattava määrä kohteina mm. Kiina, Japani, Venäjä, Irak sekä tietyt Etelä-Amerikan, Afrikan ja Persianlahden maat. Myös työ vienti- ja tuontikaupan esteiden poistamiseksi jatkui aktiivisena yritystemme liiketoimintaedellytysten parantamiseksi kolmansissa maissa. Hallitusohjelman pohjalta asetettiin elokuussa 2011 työryhmä laatimaan esitystä julkisen sektorin viennin- ja kansainvälistymisen edistämistoiminnan tehostamiseksi.

Kansainvälisen toimintaympäristön muutokset heijastuivat myös Suomen kehityspolitiikkaan ja -yhteistyöhön. Uudistuksia tehtiin niin Suomen kehityspolitiikassa kuin kansainvälisellä tasolla. Uuden kehityspoliittisen toimenpideohjelman konsultaatioprosessi aloitettiin. Suomen kehityspolitiikan ensisijainen päämäärä on äärimmäisen köyhyyden poistaminen YK:n vuosituhatjulistuksen kehitystavoitteiden mukaisesti. Suomi panosti kehitysyhteistyön toimintatapojen kehittämiseen myös kansainvälisellä tasolla.

Suomi osallistui aktiivisesti YK:n ilmastosopimusneuvotteluihin sekä jatkoi lyhyen aikavälin rahoitusvelvoitteidensa täyttämistä aikataulussa. Suomi edisti myös aktiivisesti kansainvälisen ympäristöhallinnon tehostamista sekä naisten aseman vahvistamista ympäristö- ja ilmastokysymyksissä. Suomen tekemää humanitaarista työtä leimasi Afrikan sarven vaikea tilanne.

Erkki Tuomioja Ulkoasiainministeri	Alexander Stubb Eurooppa- ja ulkomaankauppaministeri	Heidi Hautala Kehitysministeri

TAULUKKO 35. Ulkoasiainministeriön yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

Vaikutusvaltainen Suomi kansainvälisessä yhteisössä	Arvosana
EU:n kansainvälisen roolin ja yhteisen ulkopolitiikan vahvistaminen. Lissabonin sopimuksen täysimääräisen toimeenpanon valmistelu ml. ulkosuhdehallinnon toiminnan tehokas käynnistyminen ja EU:n liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Suomen kannanmuodostuksen kehittäminen ja heijastuminen EU:n päätöksentekoon.	Hyvä
EU:n yhtenäisen ulkosuhdetoiminnan edistäminen eri politiikkalohkot kokonaisvaltaisesti huomioiden.	Hyvä
Tehokas ja johdonmukainen toiminta monenkeskisessä yhteistyössä, kansainvälisissä järjestöissä ja tuomioistuimissa ml. EU-tuomioistuin.	Hyvä
Kahdenvälisten suhteiden vahvistaminen, myös EU:n toiminnan ja monenvälisen yhteistyön kautta sekä Pohjoismaisen ministerineuvoston puheenjohtajuuden menestyksekäs hoitaminen.	Hyvä
Suomen näkyvyyden lisääminen YK-kysymyksissä ja Suomen YK-turvallisuusneuvostovaalikampanjan tehokas toimeenpano sekä valmistautuminen mahdolliseen jäsenyyteen. Kampanjan tehokas toimeenpano edellyttää koko valtionhallinnon panosta lokakuussa 2012 YK:n yleiskokouksessa toimeenpantavaan vaaliin saakka.	Hyvä
TURVALLISUUTTA LUOVA KANSAINVÄLINEN YHTEISÖ	
Vaikuttaminen ajankohtaiseen kansainväliseen ja eurooppalaiseen turvallisuusjärjestelmää koskevaan kehitykseen.	Hyvä
Vakauden ja turvallisuuden tukeminen kokonaisvaltaisesti kriisinhallinnan, konfliktineston, kehitysyhteistyön, asevalvonnan ja ihmisoikeustyön keinoin. Kansainvälisen asekauppasopimuksen edistäminen. Rauhanvälitystoiminnan vahvistaminen.	Hyvä
Aktiivinen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan EU:n, Naton ja YK:n puitteissa ja siviilikriisinhallintatehtävissä toimivien asiantuntijoiden määrän lisääminen. Alueellisina painopisteinä Afganistan, Kosovo ja Afrikka. Kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan edistäminen.	Hyvä
EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittäminen. EU:n sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan voimavarojen vahvistaminen, sekä EU:n ja Naton välisen yhteistyön tiivistäminen, nopean toiminnan kehittäminen ja osallistuminen rauhankumppaneille avoimeen Nato-yhteistyöhön. Pohjoismaisen yhteistyön vahvistaminen.	Hyvä
Suomen osallistuminen kansainvälisen terrorismin ja ääriliikkeiden vastaiseen toimintaan.	Hyvä
OIKEUDENMUKAINEN MAAILMA	
Köyhyyden poistaminen ja taloudellisesti, yhteiskunnallisesti ja luonnontaloudellisesti kestävän kehityksen edistäminen vuosituhattavoitteiden mukaisesti ja muita kansainvälisesti sovittuja painotuksia, erityisesti Afrikkaan liittyviä, noudattaen.	Hyvä
Ympäristö- ja ilmastokysymysten sekä kestävän kehityksen edistäminen ottaen huomioon käynnissä olevat kansainväliset ilmastoneuvottelut ja Rio+20 -valmisteluprosessin.	Hyvä
Kansainvälisen oikeuden vahvistaminen ja ihmisoikeuksien kokonaisvaltainen kehittäminen ml. ihmisoikeusselonteon toiminnallistaminen.	Hyvä
Suomen aktiivinen vaikutus EU:n ja YK:n globaalin toimintakyvyn vahvistamiseen sekä YK-järjestelmän reformien ja kansainvälisten avunantajien yhteistyön edistämiseen	Hyvä
Kehitysmaiden kestävän taloudellisen kehityksen edistäminen mm. tukemalla maiden omien voimavarojen mobilisointia, vahvistamalla tuotannollista ja yksityistä sektoria sekä kauppaa tukevan kehitysyhteistyön keinoin.	Hyvä
MENESTYVÄ SUOMI	
EU:n kahdenvälisiä vapaakauppaneuvotteluja edistetään Suomen tavoitteiden mukaisesti. Edellytykset WTO:n Dohan kauppaneuvottelukierroksen pikaiseksi päättämiseksi paranevat.	Tyydyttävä
Syvennetään Venäjän integroitumista kansainväliseen kauppajärjestelmään. Parannetaan suomalaisyritysten edellytyksiä käydä kauppaa ja toimia Venäjällä.	Hyvä
Varmistetaan, että avoimen kauppapolitiikan periaatteet muodostuvat kiinteäksi osaksi EU2020-strategiaa ja sen toimeenpanoa.	Hyvä
Ulkoasiainhallinnon ja muiden keskeisten viennin ja kansainvälistymisen edistämistoimijoiden yhteistyötä tehostetaan edelleen.	Hyvä
Aasian nopean taloudellisen nousun tuomiin mahdollisuuksiin ja haasteisiin vastaaminen.	Hyvä
Suomen maakuvan vahvistaminen ja maabrändityöryhmän suositusten toimeenpanon kautta julkisuusdiplomatian pitkäjänteinen kehittäminen entistä tiiviimmässä yhteistyössä ulko- ja kotimaisten toimijoiden kanssa ml. kulttuurivientiohjelman toteuttaminen.	Hyvä
AVOIN JA PALVELEVA ULKOASIAINMINISTERIÖ	
Edustustoverkon laajuuden ja toimintatapojen kriittinen arviointi.	Hyvä
Kansalaispalveluiden laadun ja tuottavuuden edelleen kehittäminen, erityisesti konsuli- ja maahantuloasioiden osalta.	Hyvä
Ministeriön strategisten tavoitteiden edistäminen viestinnän keinoin, mm. sosiaalista mediaa hyödyntämällä.	Hyvä

Arvosana-asteikko: Erinomainen, Hyvä, Tyydyttävä, Välttävä

Vuoden 2011 talousarviossa alustavat tulostavoitteet esitettiin ulkoministeriön vuoden 2005 strategiaan perustuen. Talousarvion laadinnan jälkeen, lähtien vuosien 2012—2015 toiminta- ja taloussuunnitelmasta ja vuoden 2011 tulostavoitteiden vahvistamisesta ministeriö on siirtynyt tehtäväpohjaiseen suunnitteluun ja raportointiin.

8.1 Ulko- ja turvallisuuspolitiikka

EU:n yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka (YUTP)

Lissabonin sopimus antaa pohjan EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan vahvistamiselle. EU:n ulkosuhdehallinnon toiminnan aloitus vuoden 2011 alussa oli yksi merkittävä virstanpylväs kehityksessä. Kertomusvuonna Suomi tuki aktiivisesti ulkosuhdehallinnon työtä ja osallistui sen kehittämiseen. Uuden ulkoasiainhallinnon kautta toivottiin saavutettavan unionille Suomenkin ajamaa koordinoidumpaa ja johdonmukaisempaa toimintatapaa.

YUTP:n keskeinen tavoite on ihmisoikeuksien, oikeusvaltion ja demokratian vahvistaminen yleismaailmallisesti. Suomi oli aktiivinen toimija EU:ssa näiden periaatteiden, erityisesti ihmisoikeuksien ja naisten poliittisten oikeuksien, edistämisessä. Suomen aktiivisuus vaikutti mm. EU:n toimintaan Pohjois-Afrikassa. Naapuruuspolitiikassa Suomi korosti panostuksia niin eteläisiin kuin itäisiin naapureihin.

Kertomusvuonna EU nimesi useita erityisedustajia (EUSR) fasilitoimaan alueellisia ongelmia ja kriisejä. Suomi tuki erityisedustaja-instrumentin käyttöä, mikä osaltaan edistää myös rauhanvälitykselle asetettuja tavoitteita. Kertomusvuonna YUTP-instrumenteista EU:n sanktioita laajennettiin merkittävästi ensin Libyassa, sitten Syyriassa ja Iranissa.

Euroopan unionin yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka (YTPP)

Suomi osallistui aktiivisesti Euroopan unionin yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan (YTPP) kehittämiseen. Lissabonin sopimuksen rakenteellisten ja sisällöllisten uudistusten toimeenpanoa EU:n yhteisessä turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa jatkettiin. Suomi on pitänyt tärkeänä, että EU:lle laadittaisiin ulko- ja turvallisuuspoliittinen strategia ja edisti vuoden aikana keskustelua tämän tavoitteen saavuttamiseksi muun muassa järjestämällä aihetta käsittelevän kansainvälisen tutkijaseminaarin kesäkuussa Roomassa.

Ulkoasiainneuvosto hyväksyi joulukuussa yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa koskevat päätelmät, jotka ohjaavat sen toimintaa ja kehittämistä. Päätelmät vievät eteenpäin nk. Weimarin aloitetta, jonka tavoitteena on vahvistaa EU:n kriisinhallintaoperaatioiden suunnittelu- ja johtamiskykyä sekä edistää sotilaallisten suorituskykyjen yhteiskäyttöä ja -omistusta ja EU:n taisteluosastojen joustavampaa käyttöä sekä kehittää EU-Nato-yhteistyötä.

Työtä synergioiden lisäämiseksi EU:n siviili- ja sotilaallisen voimavaratyön välillä jatkettiin. Yhteistyötä pyrittiin tiivistämään myös YTPP:n sekä oikeus- ja sisäasioita koskevan politiikan välillä paremman koherenssin aikaansaamiseksi, muun muassa riittävien resurssien turvaamiseksi unionin siviilikriisinhallintaoperaatioihin.

Kriisinhallinta

Suomi korosti kokonaisvaltaisen lähestymistavan tarvetta kansainvälisesti erityisesti YK:ssa ja EU:ssa ja jatkoi kansallisesti työtä hallinnonalojen välisen koordinaation tehostamiseksi. Ulkoministeriön johtama laaja-alainen 1325-seurantaryhmä arvioi ensimmäisen Naiset, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelmakauden (2008—2011) tuloksia ja valmisteli ohjelman päivittämistä.

Suomen sotilaallisen kriisinhallintatoiminnan painopiste vuonna 2011 oli Afganistanissa. Eduskunnalle annettiin loppuvuodesta selonteko Afganistanin tilanteesta ja Suomen kokonaistuesta Afganistanille, mukaan lukien osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaan. Suomi osallistui 1.1.—30.6.2011 kahteen EU:n valmiusvuoroon, korkea valmius koski Suomen osalta noin 300 sotilasta. Vuoden alkupuolella Suomi osallistui miinalaiva Pohjanmaalla EU:n Atalanta-operaatioon Somalian rannikolla noin 100 sotilaan kokonaisvahvuudella. Joulukuussa tehtiin päätös Suomen osallistumisesta YK:n UNIFIL-operaatioon Libanonissa yhdessä Irlannin kanssa enintään 200 sotilaalla toukokuusta 2012 lähtien. Osallistumistaso sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa laski vuoden lopussa noin 250 sotilaaseen.

Siviilikriisinhallintatehtävissä toimi vuonna 2011 keskimäärin 150 Suomen lähettämää asiantuntijaa. Siviilikriisinhallinnan painopisteenä säilyi EU:n poliisioperaatio EUPOL Afghanistan. EU:n vaalitarkkailutehtäviin osallistui 17 suomalaista ja Etyjin vaalitarkkailutehtäviin 25 suomalaista.

TAULUKKO 36. Kriisinhallintajoukot vuosina 2009—2011

Sotilaallinen kriisinhallinta						Siviilikriisinhallinta					
Operaatiot			Htv/yhteensä			Operaatiot ja sihteeristöt			Htv/yhteensä		
2011	2010	2009	2011	2010	2009	2011	2010	2009	2011	2010	2009
10	9	9	291	632	667	32	35	35	149	156	135

TAULUKKO 37. Käynnissä olevat kriisinhallintaoperaatiot 31.12.2011

EUROOPPA	Sotilaallinen kriisinhallinta	Siviilikriisinhallinta
Kosovo	Nato KFOR (17 m, 3 n)	EU EULEX (23 m, 16 n)
Bosnia-Hertsegovina	EU ALTHEA (8 m)	EU EUPM (6 m) ETYJ (1 n) EU EUSR/OHR (1 m)
Georgia		EU EUMM (10 m, 10 n) EU EUSR (1 n)
Moldova/Ukraina		EU EUBAM (1 m)
Kansainväliset järjestöt		Sihteeristöt (EN, Etyj, Nato 6 n)
AFRIKKA		
Somalian rannikko	EU NAVFOR Somalia (Atalanta 4 m)	
Uganda	EUTM Somalia (6 m, 1 n)	
Kongon demokraattinen tasavalta		EU EUPOL RD (1 m) EU EUSEC RD (1 m)
AMANI Afrikka		EU EURO RECAMP (1 n)
LÄHI-ITÄ		
	YK UNTSO (14 m)	
Palestiinalaisalueet		EU EUPOL COPPS (5 m) EU EUBAM RAFAH (1 m) USSC Ramallah (1 m)
Irak		EU EUJST LEX (1 n)
AASIA		
Afganistan	NATO ISAF (189 m, 3 n)	EU EUPOL (21 m, 7 n) EU EUSR (1 n) NATO SCR (1 n) NATO (1 m)
Kashmir	YK UNMOGIP (6 m)	
Kirgisia		ETYJ (1 m)
HENKILÖSTÖ YHTEENSÄ	**246 miestä, 7 naista**	**73 miestä, 45 naista**

Asevalvonta ja aseidenriisunta

Suomi toimi aktiivisesti ydinaseriisuntaa, joukkotuhoaseiden leviämisen estämistä ja tavanomaisten aseiden valvontaa koskevien kansainvälisten prosessien edistämiseksi. Suomi sai merkittävän roolin ydinsulkusopimuksen vuoden 2010 tarkastelukonferenssin päätösten toimeenpanossa, kun YK:n pääsihteeri ja sopimuksen tallettajavaltiot nimittivät Suomen konferenssin isäntämaaksi.

Suomi isännöi lokakuussa korkean virkamiestason kokouksen, joka valmisteli seuraavaa, vuonna 2012 pidettävää ydinturvahuippukokousta. Suomi osallistui aktiivisesti kansainvälisen asekauppasopimuksen valmisteluihin sekä EU:n puitteissa että sopimusta val-

mistelevan komitean kokouksissa. Hallituksen esitys Suomen liittymiseksi vuonna 2012 jalkaväkimiinat kieltävään Ottawan sopimukseen annettiin eduskunnalle elokuussa. Eduskunta hyväksyi sen marraskuussa ja tasavallan presidentti päätti liittymisestä joulukuussa.

Suomen ehdokkuus YK:n turvallisuusneuvoston vaihtuvaksi jäseneksi 2013—2014 ja valmistautuminen mahdolliseen jäsenyyteen

Suomi pyrkii YK:n turvallisuusneuvoston (TN) vaihtuvaksi jäseneksi kaudelle 2013—2014. Ulkoasiainministerin erityisedustajan johtama kampanjaryhmä jatkoi toimintaansa jäsenyystavoitteen tukemiseksi ja mahdollisimman laajan tuen saamiseksi ehdokkuudelle. Keskeisiä toimintamuotoja olivat ministerin erityisedustajan kahdenväliset vierailut ja konsultaatiot, Suomen turvallisuusneuvostoehdokkuuden yhtenäinen ja johdonmukainen esilletuominen hallitustenvälisessä kanssakäymisessä sekä Suomen kansainvälisen näkyvyyden lisääminen.

Valmisteluja Suomen mahdollista turvallisuusneuvostojäsenyyttä varten jatkettiin. Valmistelujen päätavoitteena on varmistaa, että Suomella on kyky aktiivisesti vaikuttaa neuvoston koko laajaan asialistaan ja valmius ottaa nopeasti kantaa esiin nouseviin kriisitilanteisiin jäsenyyden alusta lähtien. Valmisteluja pohjustettiin vuoden 2011 aikana käymällä keskusteluja neuvoston jäseninä olevien tai hiljattain olleiden samankaltaisten maiden kanssa sekä muiden keskeisten tahojen kanssa.

Kansainvälinen rauhanvälitystoiminta

Suomi vahvisti edelleen rooliaan rauhanvälityksessä. Hallitusohjelman mukaisesti ulkoministeriö valmisteli rauhanvälityksen toimintaohjelman. Tavoitteena on lisätä suomalaista osaamista rauhanvälityksessä ja etsiä uudenlaisia voimavaroja sekä lisätä naisten osallistumista rauhanprosesseihin ja välitystehtäviin.

Suomen ja Turkin aloitteesta hyväksyttiin kesäkuussa 2011 YK:n yleiskokouksessa koko YK-järjestelmän ensimmäinen rauhanvälitystä koskeva päätöslauselma, jolla edistetään poliittisen ja taloudellisen tuen lisäämistä YK:n rauhanvälitystoiminnalle. Suomen yhdessä Turkin kanssa perustamaan rauhanvälityksen ystäväryhmään (Friends of Mediation) kuuluu jäseniä kaikista maanosista. Ystäväryhmä tekee kansainvälistä rauhanvälitystä tunnetuksi ja edistää eri toimijoiden välistä yhteistyötä. Suomi teki myös aloitteen pohjoismaisen rauhanvälitysverkoston perustamiseksi.

Ihmisoikeuksien edistäminen

Suomen ihmisoikeuspoliittinen toiminta vuonna 2011 oli aktiivista ja aloitteellista. Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittisen selonteon sekä hallitusohjelman toimeenpanoa jatkettiin kahdenvälisessä yhteistyössä, EU:n kautta sekä kansainvälisissä järjestöissä. Erityisesti arabimaissa tapahtuneet kansannousut lisäsivät kansallista ja kansainvälistä keskustelua ihmisoikeuksien ja demokratian roolista ulko- ja turvallisuuspolitiikassa.

Ulkoministeriön johdolla valmisteltiin Suomen eurooppalaisen romanipolitiikan käsikirja ”Suomen tavoitteet eurooppalaisen romanipolitiikan edistämiseksi”. Yhteistyötä rapartisti Signmarkin kanssa jatkettiin vammaisten henkilöiden oikeuksien edistämiseksi. Lapsiköyhyyteen kiinnitettiin huomiota ja tilattiin Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkijatiimiltä selvitys lapsiköyhyydestä ulkopolitiikan haasteena. Ulkoministeriön johdolla aloitettiin valmistautuminen Suomen ihmisoikeustilanteen tarkasteluun YK:n yleismaailmallisessa määräaikaistarkastelussa vuonna 2012.

Suomen Pohjoismaiset puheenjohtajuudet

Suomi toimi Pohjoismaiden ministerineuvoston sekä epävirallisen ulko- ja turvallisuuspoliittisen yhteistyön puheenjohtajana. PMN:n puheenjohtajuusohjelman ”Vihreä Pohjola – taitava ilmastotoimija” toteuttaminen onnistui hyvin. Norjan heinäkuisen murhenäytelmän jälkeen kiinnitettiin erityistä huomiota pohjoismaisten yhteiskuntien avoimuuden ja toleranssin korostamiseen. Yksi yhteistyöministereiden kokouksista järjestettiin ensimmäistä kertaa ministerineuvoston historiassa Venäjällä (Pietari) erityisesti PMN:n lähialueyhteistyöhön syventyen. Tiedotustoimintaa tehostettiin puheenjohtajuuskauden aikana huomattavasti.

Pohjoismaiden välisen ulko- ja turvallisuuspoliittisen yhteistyön samoin kuin Baltian maiden kanssa tehtävän yhteistyön syventämistä ja laajentamista jatkettiin. Pohjoismaiden välinen solidaarisuusjulistus hyväksyttiin huhtikuun ulkoministerikokouksessa Helsingissä. Tietoturvallisuusyhteistyö eteni ja mahdollisuuksia edelleen syventää ulkoasiainhallintojen yhteistyötä kartoitettiin. Suomen koordinaatiorooli toi Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteistyölle lisää näkyvyyttä ja lisäsi ryhmän vuoropuhelua kolmansien maiden kanssa.

Suhteet Venäjään

Suomen ja Venäjän kahdenvälinen yhteistyö oli tiivistä ja laajaa. Korkean tason vuoropuhelu ja vierailuvaihto jatkuivat vilkkaana. Suomen ja Venäjän välistä taloudellista yhteistyötä edistettiin muun muassa talouskomission puitteissa, korkean tason tapaamisten ja vienninedistämismatkojen kautta. Työtä suomalaisyritysten Venäjän markkinoilla kohtaamien kaupanesteiden ja investointikysymysten ratkaisemiseksi jatkettiin aktiivisesti. Talouskomission kokouksen yhteydessä 14.3.2011 Suomi ja Venäjä allekirjoittivat kahdenvälisen modernisaatiokumppanuusjulistuksen, joka tukee EU:n ja Venäjän välistä modernisaatioyhteistyötä.

EU-Venäjä-suhteissa vuosi 2011 oli tuloksekas, ja myös Suomi toimi aktiivisesti Euroopan unionin Venäjä-politiikan kehittämiseksi. Kaikkiaan 18 vuotta kestäneet neuvottelut Venäjän jäsenyydestä Maailman kauppajärjestössä (WTO) saatiin päätökseen loppusuoralla, ja Venäjän jäsenyys vahvistettiin WTO:n ministerikokouksessa joulukuussa. Suomi vaikutti aktiivisesti EU:n kannanmuodostukseen liittymisneuvotteluissa, ja Suomen kaupalliset intressit, kuten puutullit, huomioitiin hyvin jäsenyyspaketissa.

Vuonna 2003 käynnistyneessä EU:n ja Venäjän välisessä viisumivapausprosessissa otettiin konkreettinen edistysaskel, kun joulukuun EU-Venäjä-huippukokouksessa hyväksyttiin ns. yhteiset askelmerkit viisumivapauden ehdoista. Yhteisten askelmerkkien toteuttaminen on edellytyksenä viisumivapausneuvottelujen käynnistämiselle myöhemmässä vaiheessa. Suomi on ollut liikkuvuuden edistämiseen liittyvässä EU-Venäjä-politiikassa edelläkävijä. Prosessin hallittu eteneminen on Suomelle Venäjän rajanaapurina tärkeää.

Suomen Venäjä-politiikan koordinaatiota vahvistamaan perustettu hallituksen ministerityöryhmä piti ensimmäisen kokouksensa joulukuussa 2011.

Arktinen yhteistyö

Arktinen neuvottelukunta jatkoi valtioneuvoston vuonna 2010 laatiman arktisen strategian yleisseurannan toteuttamista. Ulkoministeriö toteutti seurantaa omilla vastuualueillaan Arktisen neuvoston, Barentsin euroarktisen neuvoston ja Barentsin alueneuvoston piirissä. Suomi teki konkreettisia esityksiä Arktisen neuvoston vahvistamiseksi. Neuvoston ulkoministerikokouksessa Nuukissa toukokuussa 2011 allekirjoitettiin ensimmäinen neuvoston puitteissa valmisteltu jäsenmaita juridisesti sitova sopimus, lento- ja meripelastussopimus, päätettiin neuvoston pysyvän sihteeristön perustamisesta Tromssaan sekä neuvoston uusiin tarkkailijahakijoihin sovellettavista kriteereistä.

Vuoden aikana käytiin aktiivisesti keskusteluja EU:n arktisen tiedotuskeskuksen perustamisesta Rovaniemelle. Suomi tuki EU:n hyväksymistä Arktisen neuvoston tarkkailijaksi osana neuvoston vahvistamista. Vuonna 2011 valmistui myös Euroopan parlamentin unionin kestävää arktista politiikkaa käsittelevä linjaus.

Suomen puheenjohtajuus arktisessa parlamentaarisessa pysyvässä komiteassa päättyi 2011. Vuoden aikana käynnistettiin kahdenvälinen arktinen kumppanuus Venäjän kanssa.

Lähialueyhteistyö

Lähialueyhteistyön ensisijaisena kohdealueena oli Luoteis-Venäjä ja erityisesti Suomen rajan läheisyydessä sijaitsevat alueet. Suomen ja Venäjän välisessä hankeyhteistyössä painopisteenä oli taloudellisen yhteistyön edistäminen, jossa aiheina olivat mm. innovaatioyhteistyö, energiatehokkuus ja rajat ylittävä yritysten verkostoituminen. Lisäksi tuettiin erityisesti Itämeren suojelua edistävää ympäristöalan yhteistyötä ja ydinturvallisuuden parantamista sekä ehkäistiin Suomeen haitallisesti kohdistuvia ilmiöitä, kuten järjestäytynyttä rikollisuutta ja huumeiden ja tartuntatautien leviämistä. Hankkeilla edistettiin myös hallinnon ja oikeusjärjestelmän uudistuksia sekä kansalaisyhteiskunnan vahvistamista. Suomalaisten kansalaisjärjestöjen hanketoimintaa lähialueilla tuettiin vuoden aikana 1,2 milj. eurolla. Suomalaisten pk-yritysten etabloitumishankkeiden valmisteluun Venäjällä osoitettiin 0,8 milj. euroa.

TAULUKKO 38. Lähialueyhteistyömäärärahat vuosina 2009—2011, milj. euroa

Lähialueyhteistyömäärärahat, milj. euroa	2009	2010	2011
Momentti 24.20.66 Lähialueyhteistyö	19,5	19,5	16,0
Muut pääluokat	1,7	1,6	1,2
YHTEENSÄ	**21,2**	**21,1**	**17,2**

Uudessa hallitusohjelmassa lähialueyhteistyöhön käytettäviä määrärahoja vähennettiin ja keskeisiksi tavoitteiksi määriteltiin ydinturvallisuus, ympäristön tilan parantaminen sekä tartuntatautien ehkäiseminen. Loppuvuonna 2011 käynnistettiin toimet, joilla yhteistyömuotoja Venäjän raja-alueiden kanssa uudistetaan. Venäjän kanssa sovittiin nykymuotoisen kahdenvälisen lähialueyhteistyön saattamisesta päätökseen vuoden 2012 loppuun mennessä. Jatkossa tärkeimpänä yhteistyömuotona ja rahoituslähteenä rajat ylittäville hankkeille tulevat olemaan EU:n ja Venäjän väliset raja-alueyhteistyöohjelmat (ENPI CBC). Työ- ja elinkeinoministeriön johdolla neuvoteltiin Venäjän kanssa näiden ohjelmien toimeenpanoa tukeva uusi hallitustenvälinen rajatylittävää yhteistyötä koskeva puitesopimus, jonka astuessa voimaan vuoden 1992 lähialueyhteistyösopimuksen voimassaolo lakkaisi. Puitesopimus parafoitiin joulukuussa 2011.

Transatlanttisten suhteiden kehittäminen

Poliittisen tason yhteydenpito Suomen ja Yhdysvaltojen välillä oli tiivistä ja yhteydet Yhdysvaltojen hallintoon vahvistuivat. Suomi julkaisi laaja-alaiset Yhdysvallat- ja Kanada-toimintaohjelmat, jotka sisältävät konkreettisia toimenpiteitä transatlanttisten suhteiden edelleen vahvistamiseksi. Yhdysvaltain varapresidentti Biden vieraili Suomessa.

Suomen ja Yhdysvaltojen väliset taloussuhteet olivat aktiiviset. Yhdysvallat oli edelleen Suomen tärkein Euroopan ulkopuolinen kauppa- ja investointikumppani. Konkreettisia yhteistyöaloja ovat mm. energia-, ympäristö- sekä bioteknologia-alat. Myös kehityspolitiikan alalla yhteistyö vahvistui. Suomi allekirjoitti rahoitussopimuksen, jolla se liittyi Yhdysvaltain aloitteeseen kehitysmaiden kotitalouksien pääsemiseksi puhtaamman energiankäytön piiriin.

Syksyllä järjestetyssä Pohjois-Amerikan kunniakonsuleiden kokouksessa kehitettiin yhteistyön lisäämistä kaikkien toimijoiden kesken Suomi-talo-hengessä.

Suhteet Aasiaan

Suomen suhteet Aasiaan kehittyivät myönteisesti. Vierailuvaihto oli korkeatasoista ja edisti Suomen ulkopoliittisia ja taloudellisia tavoitteita. Itä-Aasiassa keskeisintä oli kaupallistaloudellinen yhteistyö Kiinan ja Japanin kanssa. Kiina-toimintaohjelman konkreettista toimeenpanoa jatkettiin, ja valtionhallinnon sekä elinkeinoelämän yhteen tuovan Kiina-verkoston toiminta säilyi aktiivisena.

Suomi jatkoi yhteistyösuhteiden kehittämistä Intiaan, jonka merkitys suomalaiselle elinkeinoelämälle nousee jatkuvasti. Suomen ja Intian välisiä kaupallistaloudellisia suhteita kehitettiin edelleen ja maiden välinen sopimus taloudellisesta yhteistyöstä astui voimaan. Maiden välinen laaja yhteiskomitean kokous järjestettiin marraskuussa 2011.

Suomi avusti Japania maaliskuisen maanjäristyksen, tsunamin ja ydinvoimalaonnettomuuden jälleenrakennustyössä.

Afganistan

Vuoden aikana valmisteltiin Afganistan-selonteko, jonka puitteissa Suomi toimeenpanee kokonaisvaltaista ja pitkäjänteistä tukeaan Afganistanin vakauttamiseksi kehitysyhteistyön, siviilikriisinhallinnan ja sotilaallisen kriisinhallinnan keinoin. Kehitysyhteistyörahoituksen määrää kasvatetaan suunnitelmallisesti ja merkittävästi tulevina vuosina samalla kun turvallisuusvastuun siirto eli transitio etenee Afganistanissa. Suomi tulee kiinnittämään erityisesti huomiota demokratian ja hyvän hallinnon kehittämiseen, ihmisoikeuksien ja tasa-arvon edistämiseen sekä tukemaan maan kykyä hyödyntää kestävällä tavalla luonnonvaroja elinkeinoelämän vahvistamiseksi.

Suomi on aktiivisesti mukana Afganistanin vakautuksen kansainvälisessä koordinaatiossa ja osallistui ulkoministeritasolla joulukuussa Bonnissa järjestettyyn Afganistan-ministerikokoukseen. Konferenssissa kansainvälinen yhteisö sitoutui tukemaan Afganistania pitkäjänteisesti. Suomi korosti ihmisoikeuksia ja erityisesti naisten ja tyttöjen aseman tärkeyttä transition ja mahdollisen rauhanprosessin edetessä.

Arabikevät

Tunisiasta joulukuussa 2010 alkunsa saanut yhteiskunnallinen kuohunta on johtanut vallanvaihdoksiin useissa Pohjois-Afrikan maissa ja uudistusvaatimuksiin käytännössä kaikissa arabimaissa. Alueella on käynnissä syvällinen murrosvaihe, jonka lopputuloksia on vielä mahdoton tietää. Suomi on yhdessä muun kansainvälisen yhteisön kanssa antanut tukensa uudistuksille, jotka vahvistavat demokratiaa ja sosiaalisesti oikeudenmukaista taloudellista kehitystä. Suomi on tukenut uudistuksia poliittisesti muun muassa YK:ssa ja muilla kansainvälisillä foorumeilla sekä virkamies- että korkean tason vierailujen kautta.

Suomi on osallistunut aktiivisesti päätöksentekoon Euroopan unionin toimista uudistusten tukemiseksi. Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kysymykset ovat olleet keskeisesti esillä vuoden 2011 aikana niin Eurooppa-neuvostojen kuin ulkoasiainneuvostojen työssä. Suomi on tukenut myös Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin toiminnan laajentamista Pohjois-Afrikkaan.

Arabikevät aiheutti myös tarpeen uuden transitiotuen suunnittelulle ja toteuttamiselle erityisesti Pohjois-Afrikassa. Suomi on laatinut yhteistyösuunnitelman ja lisännyt tähän tarkoitukseen alueelle suunnattavia kehitysyhteistyömäärärahoja. Suomi edistää tuellaan itselleen tärkeitä arvoja: demokratiaa, vahvaa kansalaisyhteiskuntaa, tasa-arvoa, hyvää hallintoa ja ihmisoikeuksia. Erityisen suuri painoarvo on annettu naisten aseman vahvistamiselle. Tämän transitiotuen lisäksi Suomi antoi Libyan sisällissodan aiheuttaman

humanitaarisen kriisin lievittämiseen 2,85 milj. euroa. Jo aiemmin käynnistettyjä alueellisia yhteistyöhankkeita on jatkettu.

Suhteet Afrikkaan

Suomi jatkoi kokonaisvaltaista ja pitkäjänteistä toimintaansa Afrikassa Afrikka Suomen ulkopolitiikassa -linjauksen mukaisesti. Somalian ja Sudanin kysymykset pysyivät Suomen ulkopoliittisina painopisteinä Afrikassa ja Suomi osallistui aktiivisesti niitä koskevaan kannanmuodostukseen EU:ssa ja YK:ssa. Ulkoministerin Afrikan Sarven erityisedustaja Pekka Haavisto jatkoi tehtävässään. Suomi tunnusti itsenäisen Etelä-Sudanin heinäkuussa. Vierailut Saharan eteläpuoliseen Afrikkaan olivat korkeatasoisia. Tasavallan presidentti Halonen teki valtiovierailun Namibiaan helmikuussa.

Afrikka säilyi Suomen kehitysyhteistyön tärkeimpänä kumppanina. Viisi kahdeksasta pitkäaikaisesta yhteistyömaasta on Afrikassa.

8.2 Kauppapolitiikka ja kaupallistaloudelliset suhteet

Maailman kauppajärjestön (WTO) monenkeskiset ja EU:n kahdenväliset kauppaneuvottelut

Maailman kauppajärjestön Dohan kehityskierroksen (DDA) käynnistymisestä tuli vuonna 2011 kuluneeksi 10 vuotta. Vuonna 2010 asetettiin tavoitteeksi päättää neuvottelut vuoden 2011 loppuun mennessä. Lopullinen neuvottelutulos tuli hyväksyä WTO:n 8. ministerikokouksessa joulukuussa 2011. Neuvottelut päättyivät kuitenkin tuloksettomina kertomusvuoden huhtikuussa. Kesän kuluessa pyrittiin yhteisymmärrykseen vähiten kehittyneille maille tarkoitetusta ”minipaketista”, mutta nämäkin neuvottelut kariutuivat. Suomi tuki ”minipaketin” sisältöä osana EU-rintamaa. Läpimurtoedellytysten puuttuessa Dohan kierroksen neuvotteluja ei ministerikokouksessa käyty, vaikka kierros yleisellä tasolla asialistalla olikin. Eräiden keskeisten toimijoiden sisäpoliittisista syistä johtuen vuosi 2012 muodostunee välivuodeksi Dohan kierroksen osalta. Säännönmukainen WTO-työ neuvostoissa ja komiteoissa kuitenkin jatkuu normaaliin tapaan. Vuoden 2011 kohokohtia WTO:ssa olivat Venäjän liittymisneuvottelujen päättyminen ja jäsenyyden hyväksyminen sekä WTO:n julkisia hankintoja (GPA) koskevan sopimusuudistuksen valmistuminen vuoden lopussa.

EU jatkoi myös vapaakauppaneuvottelujaan useiden eri neuvottelukumppanien kanssa. Hallitus osallistui aktiivisesti unionin sisäiseen kannanmuodostukseen. Merkittävimpiä saavutuksia olivat EU:n ja Ukrainan välisten neuvottelujen saaminen sisällöllisesti päätökseen sekä Etelä-Korean vapaakauppasopimuksen väliaikaisen soveltamisen aloittaminen heinäkuussa. Tulokset vastasivat hyvin Suomen asettamia tavoitteita. Samalla neuvottelut Intian, Kanadan, Singaporen, Malesian ja Mercosurin kanssa jatkuivat.

Viennin ja kansainvälistymisen edistäminen (VKE)

Viennin ja kansainvälistymisen edistämistoiminta (VKE) tukee suomalaisyritysten vientiponnisteluja ja kansainvälistymistä sekä pyrkii turvaamaan yrityksille yhdenvertaiset edellytykset kilpailijoihin nähden maailmalla. Uusi hallitus nosti taloudellisten ulkosuhteiden kokonaisuuden tarkastelun kohteeksi päättämällä hallinnonalojen rajat ylittävän Suomen taloudellisten ulkosuhteiden toimintaohjelman laatimisesta.

Ulkoasiainhallinnon edustustoverkon VKE-palveluja verkottajana, kumppanuuksien edistäjänä ja yleisen markkinakehityksen seuraajana saatettiin vuonna 2011 entistä tehokkaammin suomalaisen elinkeinoelämän käyttöön. Uudessa hallitusohjelmassa kiinnitettiin huomiota suomalaisten VKE-toimijoiden yhteistyön kehittämiseen Suomen ulkomaanedustustoihin tukeutuvan Suomi-talo-toimintakonseptin pohjalta. Suomi-taloa koskeva selvitystyö käynnistettiin keskeisten kansliapäälliköiden johdolla hallitusohjelmakirjauksen pohjalta.

Korkean tason vienninedistämismatkoja järjestettiin muun muassa Lähi-itään, Intiaan, Kiinaan, Venäjälle ja Japaniin. Tasavallan Presidentin Mongolian vierailulle osallistui korkean tason yritysvaltuuskunta. Suomeen suuntautuneet vierailut muun muassa Brasiliasta tarjosivat vastaavasti tilaisuuden suomalaisyritysten viennin ja kansainvälistymisen tukemiseen sekä yritysten toiminnan esittelyyn kotimaassa.

Suomalaisyritysten vienti- ja tuontikaupan esteiden poistamiseen kiinnitettiin erityistä huomiota maailmantalouden epävarmassa tilanteessa. Yritysten kohtaamien ongelmien ratkaisemiseksi toimittiin aktiivisesti sekä kansallisesti että hyödyntäen Euroopan komission tarjoamia yhteistyömahdollisuuksia unionin markkinoillepääsystrategian puitteissa. Eräitä ongelmia onnistuttiin ratkaisemaan. Kaupanestetyötä tehostettiin erityisesti vienninedistämismatkojen yhteydessä.

Vientivalvonta

Arabikevät vaikutti myös suomalaisyritysten korkean teknologian vientiin. Vientilupaharkinnassa jouduttiin ottamaan huomioon muuttuneet olosuhteet asianomaisissa maissa sekä arvioimaan kaksikäyttötuotteiden väärinkäytön todennäköisyyttä uudessa tilanteessa. Ministeriö panosti vientiyritysten, teollisuuden ja intressiryhmien neuvontaan kaksikäyttötuotteiden lupa-asioista ja uusista pakotteista.

Ulkoministeriö otti käyttöön kaksikäyttötuotteiden vientiluvituksen sähköisen asiointipalvelun, mikä nopeutti ja modernisoi vientilupahakemusten vireillepanoa ja käsittelyprosessia merkittävästi. Kehitystyötä jatkettiin edelleen tavoitteena koko vientiluvitusprosessin saattaminen sähköiseen muotoon yhteistyössä tullin kanssa. Vuoden kuluessa käsiteltiin noin 320 kaksikäyttötuotteita koskevaa vientilupahakemusta. Lisäksi kaksikäyttötuotteita sekä puolustustarvikkeita ja siviiliaseita käsittelevän vientivalvontatyöryhmän välityksellä annettiin lausunto noin 260 vientilupahakemuksesta, joista noin 160 koski puolustustarvikkeita ja siviiliaseita ja noin 100 kaksikäyttötuotteita.

Suomi osallistui aktiivisesti tavanomaisten aseiden ja kaksikäyttötuotteiden vientivalvontajärjestelyn eli Wassenaarin järjestelyn toimintaan ja kehittämiseen.

8.3 Kehityspolitiikka ja kehitysyhteistyö

Hallituksen kehityspoliitiikan ja kehitysyhteistyön toimeenpano

Uuden hallitusohjelman mukaiset linjaukset ja uuden hallituksen kehityspoliittisen toimenpideohjelman valmistelu uudistivat toimintaa syksyn aikana, vaikka kehitysyhteistyön toimeenpano jatkuikin vielä suurelta osin edellisen kehityspoliittisen ohjelman sekä alue- ja sektorikohtaisten toimintaohjelmien viitoittamana vuoden 2011 aikana. Ulkoministeriö osallistui kehitysyhteistyön kansainvälisten toimintatapojen kehittämiseen. Keskeisimpiin prosesseihin kuului Etelä-Korean Busanissa järjestetty kehitysyhteistyön tuloksellisuutta käsittelevä korkean tason foorumi 29.11.—1.12.2011.

Ulkoministeriö on edellisen hallituskauden loppuajan panostanut mm. maa- ja metsätalouden, kestävän energiantuotannon ja informaatioyhteiskuntakehityksen tukemiseen. Uuden hallituksen kehityspoliittisten tavoitteiden myötä vahvistettiin ihmisarvoisten työpaikkojen luomisen, nuorisotyöttömyyden vähentämisen, naisten taloudellisen tukemisen sekä vihreän talouden roolia kauppaa tukevassa kehitysyhteistyössään, sekä yleisemminkin ihmisoikeusperustaisen lähestymistavan huomioimista. Yksityisen sektorin toimintaedellytysten parantaminen ja yrittäjyyden edistäminen, erityisesti naisyrittäjyyden, sekä kaupan ja kehityksen kysymysten integroiminen sektorikohtaiseen yhteistyöhön on kasvanut systemaattisesti koko päättyneen hallituskauden ajan.

Ympäristönäkökulmasta tarkasteltuna keskeisiä yhteistyön teemoja olivat kehitysmaiden tukeminen ilmastonmuutoksen hillitsemisessä ja muutokseen sopeutumisessa. Ilmastosopimuksen Kööpenhaminan sitoumuksessa teollisuusmaat lupasivat kehitysmaille vuosina 2010—2012 niin sanottua lyhyen aikavälin ilmastorahoitusta, josta Suomen osuus on 110 milj. euroa samalla ajanjaksolla. Suomi jatkoi maksuosuutensa täyttämistä suunnitellusti kasvaneen kehitysyhteistyönsä puitteissa, joskin tavoitteen saavuttamista voidaan arvioida paremmin vasta kun vuoden 2011 yksityiskohtaiset tilastot toteutuneista maksatuksista ovat valmistuneet. Ilmastonäkökulman huomioimista vahvistettiin läpileikkaavana teemana.

Euroopan unionin kehityspolitiikka

EU on Suomelle keskeisin kehityspoliittisten sitoumusten ja niiden toimeenpanon viiteryhmä. Vuonna 2011 jatkettiin tavoitteellista ja priorisoitua EU-vaikuttamista vuonna 2009 hyväksytyn kehityspoliittisen EU-vaikuttamislinjauksen pohjalta, ensin vuonna 2007 hyväksytyn kehityspoliittisen ohjelman ja sitten kesäkuussa 2011 hyväksytyn hallitusohjelman mukaisesti. Läpileikkaavat tavoitteet ovat ohjanneet näiden kysymysten esilletuomista poliittisessa vuoropuhelussa sekä EU:n yhteisiä kantoja muodostettaessa.

Lissabonin sopimuksen voimaan astumisen myötä köyhyyden vähentäminen ja lopulta poistaminen sekä kestävän kehityksen edistäminen tulivat osaltaan vahvistetuksi kaiken EU:n ulkoisen toiminnan tavoitteena. Suomi on tukenut komission esityksiä EU:n kehitysyhteistyön kohdentamisesta köyhimpiin maihin, EU-koordinaation tiivistämisestä sekä

EU:n yhteisohjelmointia. Suomi on ollut aktiivisesti vaikuttamassa EU:n kehitysyhteistyön keskittämiseen tukemaan ihmisoikeuksia, hyvää hallintoa ja demokratiaa sekä inhimilliseen kehitykseen tähtäävää osallistavaa ja kestävää kasvua.

Kehitysrahoitus

Kansainvälisen talous- ja finanssikriisin jälkimainingeissa julkisen kehitysrahoituksen merkitys kehitysmaille on kasvanut entisestään. Suomi on onnistunut lisäämään julkisia kehitysyhteistyövaroja aikana, jolloin useat muut avunantajat ovat niitä leikanneet. Julkisen kehitysyhteistyön määrärahat olivat vuonna 2011 yhteensä noin 1 074 milj. euroa, mikä vastaa noin 0,56 prosentin osuutta ennustetusta BKTL:stä. Edellisenä vuonna määrärahat olivat noin 966 milj., ja BTKL-osuus 0,55 %. Määrärahat kasvoivat noin 108 milj., mikä merkitsi 0,01 prosenttiyksikön kasvua BKTL-osuudessa. Varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahat kasvoivat noin 100 milj. euroa ja nousivat 835 milj. euroon. Suomi on sitoutunut Eurooppa-neuvoston vuonna 2005 tekemään päätökseen saavuttaa 0,7 prosentin bruttokansantulo-osuus vuoteen 2015 mennessä.

Määrärahojen merkittävää nousua pystyttiin hyödyntämään vahvistamalla Suomen asemaa ja profiilia kansainvälisessä yhteistyössä, mukaan lukien Suomen YK-turvallisuusneuvoston jäsenyyskampanja. Määrärahojen noustessa kehitysyhteistyöhallinnon riittävien henkilöstöresurssien ja laadun varmistaminen koettiin myös vuoden 2011 aikana haasteeksi valtionhallinnon henkilötyövuosirajoitusten ja kasvavien hallinnointi- ja osaamisvaatimusten takia.

Suomen ennakoidut kehitysyhteistyömäärärahojen maksatukset ovat noin 1 013 milj. euroa, mikä vastaa noin 0,52 % BKTL:stä (vuonna 2010 0,55 %). Maksatukset kasvoivat vuoden 2010 tasosta noin 6 milj. euroa (2,3 %). BKTL-tason lasku vuoteen 2010 verrattuna johtui lähinnä ennustettua suuremmasta bruttokansantulon kasvusta. Lisäksi muista kuin varsinaisista kehitysyhteistyön määrärahoista raportoidut ODA-kelpoiset erät (ns. muu ODA) pienenivät edellisvuodesta. Erityisesti laskivat ODA-kelpoisten pakolaiskulujen osuus johtuen näistä maista saapuvien turvapaikanhakijoiden määrän vähenemisestä sekä Finnfundin toiminnan ODA-kelpoinen osuus johtuen edellisvuotta suuremmasta myyntivoittojen palautuksesta. Varojen käyttöä ohjaa ensisijaisesti kehitysyhteistyön laadun varmistaminen, ei korkeaan maksatusasteeseen pyrkiminen. Suunnitelmien ja ennakkoaikataulujen mukainen varojen käyttö ei kehitysmaissa aina ole mahdollista toimintaympäristön nopeiden poliittisten ja yhteiskunnallisten muutosten ja epävakauden vuoksi. Määrärahojen lopullista käyttöastetta on mielekästä tarkastella vasta niiden kolmivuotisen käyttöajan päättyessä. Vuoden 2009 varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahojen lopullinen käyttöaste vuoden 2011 päättyessä oli 99,8 %.

KUVIO 9. Varsinaisen kehitysyhteistyön maksatusten osuudet käyttösuunnitelmakohdittain vuonna 2011 (yhteensä 777,1 milj. euroa)

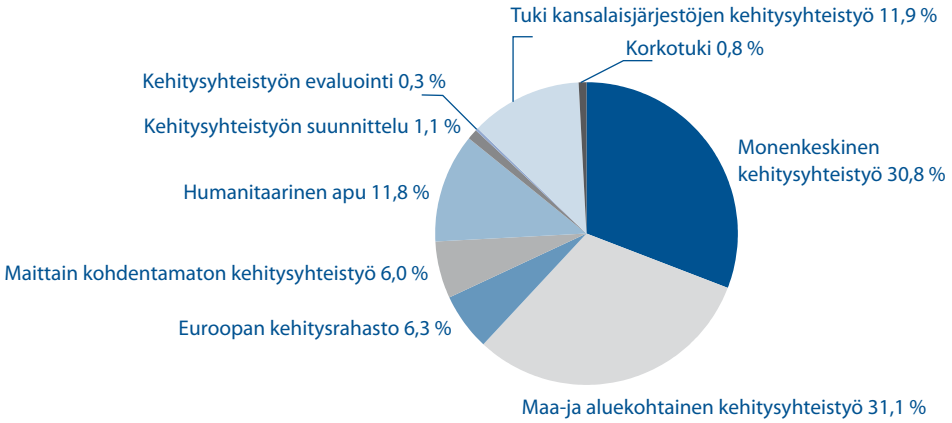

Yhteistyö kansalaisjärjestöjen kanssa

Vuonna 2011 toteutettiin kehityspoliittista kansalaisyhteiskuntalinjausta tiiviissä yhteistyössä kansalaisyhteiskunnan kanssa. Päätavoitteena on vähentää kehitysmaiden köyhyyttä kestävällä tavalla. Tavoitteen saavuttamiseksi linjauksessa kiinnitetään erityistä huomiota kehitysmaiden kansalaisyhteiskuntien kapasiteetin vahvistamiseen sekä kumppanuuksien luomiseen kansalaisyhteiskunnan, julkisen hallinnon ja yksityisen sektorin välillä. Vuonna 2011 valmistui hanketuen ohjeistus, valmisteltiin sähköisen haun käyttöönottoa, järjestettiin kaksi kansalaisjärjestöseminaaria ja seminaari rauhanvälityksestä ja rauhanrakentamisesta kansalaisjärjestöyhteistyössä sekä osallistuttiin aktiivisesti samanmielisten avunantajamaiden yhteistyöhön avun ehtojen yhdenmukaistamiseksi.

Ulkoministeriön tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle vuonna 2011 oli kaikkiaan 88 milj. euroa, joka on noin 10 % varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahoista. Ministeriö tukee noin 200 järjestön kehitysyhteistyöhankkeita 90 maassa, suurimman osan avusta kohdistuessa Afrikkaan ja Aasiaan. Valtaosa järjestöjen kehitysyhteistyöhankkeista toimii opetuksen, terveyden, hyvän hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan aloilla. Suurimpia kohdemaita ovat Etiopia, Tansania, Kenia, Somalia, Intia ja Nepal. Lisäksi ministeriö tukee lähes sadan suomalaisen järjestön kehitysviestintä- ja kasvatushankkeita Suomessa.

Humanitaarinen toiminta

Humanitaariseen apuun kanavoitiin vuonna 2011 yhteensä 91 milj. euroa, joka on enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Tämä johtui Afrikan Sarven ja erityisesti Somalian tilanteesta, jossa pitkäaikainen konfliktitilanne yhdistettynä kuivuuteen koko Afrikan Sarven alueella aiheutti monilla alueilla nälänhädän ja pakolaistulvan naapurimaahan Keniaan. Afrikka oli jälleen suurin humanitaarisen avun vastaanottaja, yli 51 milj. euroa, josta Afrikan Sarven alueelle ohjattiin yli 21 milj. euroa.

TAULUKKO 39. Maa- ja aluekohtaiset (24.30.66.2) maksatukset, suurimmat yhteistyömaat, milj. euroa

	2006		2007		2008		2009		2010		2011	
1.	MOSAMBIK	20,59	TANSANIA	20,36	TANSANIA	24,67	TANSANIA	31,58	MOSAMBIK	31,53	TANSANIA	32,52
2.	TANSANIA	20,44	MOSAMBIK	19,88	MOSAMBIK	23,15	MOSAMBIK	26,59	TANSANIA	29,97	MOSAMBIK	22,46
3.	VIETNAM	13,47	VIETNAM	16,67	VIETNAM	15,58	SAMBIA	15,72	VIETNAM	14,43	NEPAL	14,05
4.	NICARAGUA	12,49	NICARAGUA	14,50	NICARAGUA	10,44	VIETNAM	14,94	ETIOPIA	14,33	AFGANISTAN	12,34
5.	ETELÄ-AFRIKKA	11,03	SAMBIA	13,49	SAMBIA	9,84	ETIOPIA	11,49	SAMBIA	14,18	ETIOPIA	11,46
6.	AFGANISTAN	7,81	AFGANISTAN	8,24	AFGANISTAN	9,43	NEPAL	10,16	NEPAL	11,57	SAMBIA	11,39
7.	ETIOPIA	6,53	NEPAL	6,69	NEPAL	8,62	AFGANISTAN	10,06	AFGANISTAN	11,10	VIETNAM	11,33
8.	SAMBIA	6,12	KENIA	6,16	SERBIA JA MONTENEGRO*)	8,55	NICARAGUA	8,91	NICARAGUA	10,92	NICARAGUA	10,08
9.	SERBIA JA MONTENEGRO*)	6,05	SUDAN	5,30	ETELÄ-AFRIKKA	7,51	ETELÄ-AFRIKKA	7,93	SUDAN	9,87	PALESTIINA	9,74
10.	PAKISTAN	5,31	ETELÄ-AFRIKKA	5,04	ETIOPIA	5,94	PALESTIINA	6,86	KENIA	8,67	KENIA	8,59
11.	NEPAL	4,92	SERBIA JA MONTENEGRO*)	4,29	PALESTIINA	4,40	KENIA	5,79	PALESTIINA	6,14	LAOS	6,22
12.	KENIA	4,40	ETIOPIA	3,97	KENIA	3,77	LAOS	4,32	LAOS	4,35	UKRAINA	4,14
13.	SUDAN	4,00	INDONESIA	3,68	NAMIBIA	3,38	SUDAN	3,35	PAKISTAN	4,07	PAKISTAN	2,69
14.	EGYPTI	3,18	NAMIBIA	3,36	LAOS	1,60	KAMBODZA	3,29	HAITI	2,63	HAITI	2,56
15.	NAMIBIA	3,03	PAKISTAN	3,18	KAMBODZA	1,29	NAMIBIA	2,01	ETELÄ-AFRIKKA	2,21	KOSOVO	2,20

Suomen pitkäaikaiset kehitysyhteistyömaat (vuoden 2007 tilanne)
Suomen siirtymävaiheen maat (vuoden 2006 tilanne)

Arabikevät aiheutti uusia humanitaarisen avun tarpeita, mukaan lukien Libyasta Tunisian puolelle paenneiden libyalaisten ja maassa toimineiden siirtotyöläisten avustaminen. Tukea kohdistettiin myös Pakistanin tulva- sekä Sri Lankan konflikti-alueille. Useiden pitkäaikaisten, ratkaisemattomien konfliktien aiheuttamat humanitaariset tarpeet jatkuivat. Esimerkiksi Lähi-idässä ja Sudanissa sisäisten pakolaisten avun tarve on edelleen suuri.

Humanitaariseen miinatoimintaan kohdennettiin 5,3 milj. euroa.

8.4 EU-politiikka ja EU-suhteet

EU:n ulkoisen toiminnan vahvistaminen ja EU:n ulkosuhdehallinto

Lissabonin sopimuksen täytäntöönpano jatkui EU:ssa. Keskeisiä asiakokonaisuuksia olivat Euroopan ulkosuhdehallinnon toiminnan vakiinnuttaminen sekä unionin ulkoiseen edustautumiseen liittyvät kysymykset. Suomi hyödynsi unionia oman ulkopolitiikkansa ajamisessa ja korosti Lissabonin sopimuksen täysimääräistä toimeenpanoa. Ongelmia esiintyi unionin ulkoisessa edustautumisessa, kuten EU-puheenvuorojen pitämisessä kansainvälisissä järjestöissä. Suomi tuki vahvasti EU:n roolin vahvistamista ulkosuhteissa, ja osallistui aktiivisesti EU:n ulkosuhdehallinnon kehittämiseen sekä asianmukaisen rahoituksen takaamiseen.

Euroopan ulkosuhdehallinto järjestäytyi ja sai rekrytointinsa pääosin tehtyä. Suomi on jäsenmaavertailussa onnistunut varsin hyvin saamaan ulkosuhdehallintoon osaavia suomalaisia Suomen EU- ja ulkopoliittisia tavoitteita vastaaviin tehtäviin vaikkakin edustustonpäällikköpaikkaa ei vuoden 2011 kierroksella saatu.

Suomi jatkoi johdonmukaista tukeaan Euroopan unionin laajentumiselle korostaen yhteisten neuvotteluperiaatteiden ja jäsenyysehtojen noudattamista sekä annettujen sitoumusten täyttämistä. Kroatian liittymissopimus allekirjoitettiin joulukuussa. Unionin neuvosto myös vahvisti laajentumisprosessin jatkamiseen pohjautuen vuoden 2006 yhteisymmärrykseen, joka perustuu sitoumusten kunnioittamiseen, ehdollisuuden noudattamiseen ja parempaan kommunikaatioon sekä huomioi myös EU:n kapasiteetin integroida uusia jäseniä.

EU-tuomioistuinasiat ja EU-rikkomusasiat

Suomi osallistui vuonna 2011 lähes 50 unionin tuomioistuimessa ja unionin yleisessä tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyn kirjalliseen tai suulliseen vaiheeseen. Komissio nosti Suomea vastaan kaksi arvonlisäverotusta koskevaa rikkomuskannetta. Muut asiat koskivat verotusta, julkisia hankintoja, lentomatkustajien oikeuksia, tekijänoikeuksia ja asiakirjajulkisuutta.

Unionin tuomioistuin ja unionin yleinen tuomioistuin antoivat vuonna 2011 tuomionsa noin 30 asiassa, joiden käsittelyyn Suomi osallistui. Tuomiot koskivat muun muassa verotusta, tullien kantamista, tekijänoikeuksia, julkisia hankintoja, asiakirjajulkisuutta ja toimivallanjakoa ulkosuhteissa.

Suomi vastasi kertomuskautena yli 80 Euroopan komission Suomea vastaan käynnistämässä rikkomusmenettelyssä annettuun viralliseen huomautukseen tai perusteltuun lausuntoon. Asiat koskivat pääosin direktiivien täytäntöönpanon viivästystä. Komissio antoi päätöksensä kahdessa valtiontukea koskevassa muodollisessa tutkintamenettelyssä.

8.5 Kansalaispalvelut

Konsulipalvelut ja kriisivalmius

Ulkoministeriössä viime vuosina tehty systemaattinen kriisivalmiuksien kehitystyö joutui vuonna 2011 kovalle koetukselle. Arabikevääseen liittyvät konsulikriisitilanteet Tunisiassa, Egyptissä, Libyassa ja muualla Pohjois-Afrikassa ja Lähi-idässä sekä Japanin tsunami testasivat ministeriön ja edustustojen reagointi- ja toimintakykyä poikkeustilanteissa. Ulkoasiainhallinto selviytyi hyvin näistä haasteista. Kehitystyö kuitenkin jatkuu aktiivisena, ja vuoden 2011 kriisitilanteista on saatu arvokkaita kokemuksia ja opetuksia tulevaisuutta varten.

Matkustusturvallisuuteen liittyvät palvelut ovat ylivoimaisesti ministeriön internet-sivujen luetuin osio. Kansalaisia palvelevia matkustustiedotteita päivitettiin vuoden aikana yli tuhat kertaa. Ministeriö on edelleen tiivistänyt yhteistyötä kansallisella tasolla turvalliseen matkailuun laajasti liittyvien organisaatioiden kanssa. Lisäksi vuoden 2011 aikana jatkettiin uuden, kattavamman ja tehokkaamman matkustusilmoitusjärjestelmän valmistelua. Tavoitteena on ottaa uusi järjestelmä käyttöön vuoden 2012 aikana.

EU-jäsenvaltioiden sekä pohjoismaiden välinen yhteistyö konsuli- ja erityisesti konsulikriisiin liittyvissä asioissa on vuoden 2011 aikana tiivistynyt – konkreettisten kriisitilanteiden hoito yhdessä on vaatinut myös yhteistyön tehostamista.

TAULUKKO 40. Edustustojen hoitamien kaikkien konsulitehtävien kehitys 2009—2011

	2009	2010	2011
Edustustojen konsulitehtävät, kpl	33 988	28 637	39 117

Viisumipolitiikka

Viisumihakemusten käsittelyn kehittäminen jatkui myös vuonna 2011. Suomen suurimmissa viisumiedustustoissa Pietarissa, Moskovassa, Petroskoissa ja Kiovassa otettiin käyttöön sähköinen viisumihakemus- sekä ajanvarausjärjestelmä. Viisumitoimintojen osittainen ulkoistaminen toteutettiin Pietarissa, johon perustettiin Schengenin suurin hakemusten vastaanottokeskus. Viisumihakemusten määrä kasvoi Venäjällä lähes 1,2 miljoonaan (+27 %).

EU:n yhteinen viisumitietojärjestelmä VIS otettiin käyttöön ensimmäisellä levitysalueella Pohjois-Afrikassa, ja sen myötä Suomikin ryhtyi ottamaan viisumihakijoiden sormenjäljet alueella sijaitsevissa edustustoissaan 11.10.2011 alkaen. EU tarkisti vuoden aikana

ohjelmansa mukaisesti Kiovan ja Pekingin suurlähetystöjen viisumiprosessit. Ne saivat tarkastuksessa hyvät arvosanat.

Edustustot osallistuivat maahantulolupa-asioihin liittyvällä toiminnallaan unionin neliportaisen rajaturvallisuusmallin toteutukseen laittoman maahanmuuton lähtö- ja kauttakulkumaissa. Ne estävät osaltaan laitonta maahanmuuttoa, ihmiskauppaa, alipalkattujen työntekijöiden hyväksikäyttöä sekä rikollisuuden ja terrorismin leviämistä Schengen-alueelle.

TAULUKKO 41. Passi-, viisumi- ja oleskelulupahakemukset

	2009	2010	2011
Viisumihakemukset	795 936	1 020 400	1 258 999
Passihakemukset	14 955	15 222	16 702
Ratkaisut edustustoissa vireille tulleisiin oleskelulupahakemuksiin	10 442	11 389	11 834

8.6 Muut kv. oikeudelliset asiat

Kansainvälinen oikeus

Ulkoministeriössä valmisteltiin ja annettiin eduskunnalle kuusi valtiosopimuksen hyväksymistä koskevaa hallituksen esitystä: Serbian vakautus- ja assosiaatiosopimus, EU:n toiminnasta tehdyn sopimuksen 136 artiklan muutos, Ottawan jalkaväkimiinat kieltävä sopimus, EU:n tietoturvallisuussopimus, EN:n ihmiskaupan vastainen sopimus ja YK:n pöytäkirja lasten myynnistä, lapsiprostituutiosta ja -pornografiasta. Vuonna 2011 saatettiin Suomessa voimaan kaikkiaan 36 monenvälistä, 29 kahdenvälistä, yksi pohjoismainen ja viisi kansainvälisen järjestön kanssa tehtyä valtiosopimusta tai sopimuksen muutosta.

Kaikkein vakavimpia kansainvälisiä rikoksia koskevan rankaisemattomuuden vähentämiseen tähtäävät toimet ovat edelleen painopistealue. Tässä työssä on erityisesti korostettu rikosten uhrien aseman parempaa huomioon ottamista. Suomi on jatkanut johdonmukaisia toimiaan kansainvälisten pakotteiden kohteena olevien yksityishenkilöiden ja yhteisöjen prosessuaalisen oikeusturvan kohentamiseksi.

Terrorismin ja väkivaltaisen radikalismin vastainen yhteistyö

Terrorisminvastainen kansainvälinen yhteistyö jatkui tiiviinä Suomen kannalta keskeisimpien toimijoiden, EU:n ja YK:n, puitteissa. EU:ssa hyväksyttiin neuvoston päätelmät 9/11-terrori-iskujen vuosipäivän yhteydessä. EU korostaa niissä sitoutumistaan terrorisminvastaiseen kansainväliseen yhteistyöhön.

Ulkoministeriön johtamassa työryhmässä valmisteltiin vuonna 2011 kansallista hallinnollista varojenjäädytysmenettelyä koskeva lainsäädäntöhanke, joka on tarkoitus antaa eduskunnalle keväällä 2012. Menettely mahdollistaisi terroritekoihin osallistuvien tai niitä edistävien tahojen varojen jäädyttämisen YK:n turvallisuusneuvoston hyväksymän pää-

töslauselman 1373 (2001) edellyttämällä tavalla myös siltä osin kuin se ei EU-säädöksin ole nykytilanteessa mahdollista.

Ihmisoikeustuomioistuinasiat

Kansainvälisissä lainkäyttö- ja tutkintaelimissä, erityisesti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa, ministeriö osallistui noin 200 eri vaiheissa vireillä olevan Suomea koskevan asian käsittelyyn sekä tuomioiden, päätösten ja loppupäätelmien täytäntöönpanoon.

Ihmisoikeustuomioistuin antoi 23 Suomea koskevaa tuomiota ja päätöstä. Näistä viidessä tuomiossa todettiin ihmisoikeusrikkomus. Suomalainen kansalaisjärjestö teki Suomea vastaan kaksi järjestökantelua Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitealle.

YK:n kidutuksen vastaisessa komiteassa oli vireillä viisi Suomea koskevaa tapausta ja ihmisoikeuskomiteassa yksi.

8.7 Julkisuusdiplomatia

Pohjois-Afrikan ja Japanin kriisit nostivat kriisiviestinnän keskiöön vuonna 2011. Ulkoministeriö hyödynsi laajasti sosiaalista mediaa kriisiviestinnässään ja näin vakiinnutti samalla asemansa sosiaalisen median eri kanavilla.

Suomen turvaneuvostoehdokkuus on keskeinen ulkopoliittinen tavoite, jota viestinnällä ja julkisuusdiplomatialla tuettiin monipuolisesti. Turvaneuvostoehdokkuuden tukiviestinnän kannalta merkittäviä olivat myös kansainväliset toimittajavierailut. Lisäksi tiedotusta ulko- ja turvallisuuspolitiikan ajankohtaisaiheista lisättiin taustatilaisuuksilla toimittajille.

Kansalaiskeskustelun syventämiseksi ja aktivoimiseksi EU-kysymyksistä järjestettiin eri puolilla Suomea useita keskustelu- ja tiedotustilaisuuksia sekä seminaareja. Lisäksi järjestettiin erilaisia luentotilaisuuksia, osallistuttiin messuille ja asiakaspalvelua toteutettiin aikaisempien vuosien mukaisesti eri maakunnissa kautta koko Suomen. Vuoden aikana käynnistettiin EU-kansalaisviestinnän uudistushanke, jonka tavoitteena on modernisoida Eurooppatiedotuksen toiminta ja keskittää se Helsinkiin vuoden 2013 alkuun mennessä.

Kehitysviestinnässä keskityttiin viestimään kattavasti, avoimesti ja läpinäkyvästi kehitysyhteistyömäärärahojen käytöstä ja tuloksista. Kehitysviestinnässä ja globaalikasvatuksessa tehtiin tiivistä yhteistyötä viranomaisten ja järjestöjen kanssa, jotta globaalit kehityskysymykset ovat laajasti esillä suomalaisessa yhteiskunnassa. Suomalaisten osallistumisen ja yhteiskunnallisen keskustelun lisäämiseksi jatkettiin vaikuttajaohjelmaa sekä toimittajien kehityspolitiikan perehdyttämisohjelmaa Kehitys-akatemiaa.

Maakuvan kehittämistyötä jatkettiin rakentamalla kansainvälistä viestintää maabrändivaltuuskunnan työn pohjalta Finland Promotion Boardin puitteissa. Ulkomaisten Suomi-toimijoiden yhteistoiminnan tiivistämiseksi käynnistyi Suomi-taloa koskeva selvitystyö keskeisten kansliapäälliköiden johdolla.

Julkisuusdiplomatiaan panostettiin erityisesti Venäjällä: vuonna 2011 toimittaja- ja vaikuttajavieraita Venäjältä oli yhteensä 77 henkilöä. Julkisuusdiplomatiaan panostettiin lisäksi 11 muussa kohdemaassa, joissa toteutettiin maakuvan keskeisiin vahvuuksiin perustuvaa

viestintää, kulttuuritapahtumia ja muuta promootiota. Toimintaa koordinoitiin julkisuusdiplomatian maaohjelmilla, joihin kuului lähes 200 promootiotapahtumaa ulkomailla ja noin 200 ulkomaisten toimittajan vierailu Suomeen.

8.8 Edustustoverkko

Suomen edustustoverkko koostui 96 toimipisteestä. Julkisen talouden paineet pakottavat ulkoministeriön säästötoimenpiteisiin, joista ei pystytä suoriutumaan ilman rakenteellisia muutoksia edustustoverkossa ja supistamatta tuloksellista toimintaa. Edustustoverkon kehittämistä jatkettiin tavoitteena keskittää voimavaroja erityisesti maihin ja alueisiin, joiden poliittinen ja taloudellinen merkitys on Suomen kannalta kasvamassa.

Vuonna 2011 suljettiin Suomen suurlähetystö Caracasissa, Venezuelassa sekä toimipiste Kapkaupungissa, Etelä-Afrikassa, ja pääkonsulaatti Göteborgissa, Ruotsissa muutettiin kunniapääkonsulaatiksi. Vuoden aikana valmisteltiin asetuspäätös, jonka mukaan Suomen suurlähetystö Islamabadissa, Pakistanissa ja pääkonsulaatti Kantonissa, Kiinassa suljetaan vuoden 2012 aikana, ja Las Palmasin konsulaatti muutetaan kunniakonsulaatiksi. Myös Suomen läsnäoloa Yhdysvaltojen länsirannikolla päätettiin uudistaa.

Edustustoyhteistyön tiivistämistä Pohjoismaiden kesken jatkettiin. Pohjoismaisen yhteistyön lisäämistä haettiin kansliayhteistyön lisäksi etenkin passi- ja konsuliasioiden hoidossa. Pohjoismaiden ja Baltian maiden ulkoministerit hyväksyivät elokuussa 2011 puitesopimuksen yksittäisen diplomaatin sijoittamisesta toisen sopimusmaan edustustoon. Puitesopimus luo perustan edustustoyhteistyön laajentamiselle.

8.9 Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Ulkoministeriö rekrytoi uusia työntekijöitä pääsääntöisesti kahdella yhteishaulla: kansainvälisten asioiden valmennuskurssille (KAVAKU) ja hallintouran kurssille (Halku). Vuonna 2011 rekrytoitiin uusia virkamiehiä KAVAKU-haun kautta ja aloitettiin vuoden 2012 Halku-rekrytointiprosessi.

Rekrytoinneista huolimatta ministeriön käytössä olevat resurssit pienenivät tuottavuusohjelman vuoksi ja henkilöstön määrä laski vuoden 2009 lopun luvusta (1 580) 1 507:ään.

Ulkoasiainhallinnon keski-ikä oli edellisvuotta aavistuksen korkeampi, 48 vuotta. Henkilöstön ikärakenteessa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia vuoteen 2010 verrattuna.

TAULUKKO 42. Ulkoasiainhallinnon htv-kehitys 2009—2011

Henkilöstömäärä	2009	2010	2011
Htv	1 580	1 542	1 507

Ulkoasiainhallintoon kohdistuvien odotusten kasvu ja kansainvälisen tehtäväkentän muutokset sekä samaan aikaan supistuvat resurssit edellyttävät hallinnonalalta jatkuvaa tehtävien priorisointia ja toimintatapojen tehostamista ml. sähköisten työkalujen käytön ja palvelujen edelleen laajentaminen sekä niiden osittainen ulkoistaminen. Ulkoministeriössä on laadittu laskelmat henkilötyövuosien ja kustannusten kohdentumisesta hallinnonalan sisältö- ja tukitehtävien kesken.

Ministeriössä sisältötehtävissä työskenteli 49,9 % henkilöstöstä ja edustustoissa vastaava luku oli 40,4 %. Kokonaisuudessaan ulkoasiainhallinnon sisältötehtäviin käyttämät henkilötyövuoden kasvoivat edellisvuodesta noin 2 %. Sisältötehtävistä eniten henkilötyövuosia kohdistuu kansalaispalveluihin ja kehityspolitiikkaan ja kehitysyhteistyöhön.

TAULUKKO 43. Ulkoasiainhallinnon toiminnan resurssit (htv:t ja kustannukset) vuosina 2009—2011

	2009				2010				2011				muutos 2010/2011	
	htv	(%)	kustan-nukset	(%)	htv	(%)	kustan-nukset	(%)	htv	(%)	kustan-nukset	(%)	htv	%-yks.
Ulkoasiainministeriö														
sisältötehtävät	471,3	48,5	57 236 773	46,6	477,4	49,9	58 656 596	46,9	467,4	49,9	63 021 899	45,7	-10,0	0,0
tukitehtävät (sis. johtamisen)	501,4	51,5	65 477 584	53,4	479,7	50,1	66 370 604	53,1	469,2	50,1	74 766 463	54,3	-10,5	0,0
YHTEENSÄ	**972,7**	**100,0**	**122 714 357**	**100,0**	**957,1**	**100,0**	**125 027 200**	**100,0**	**936,6**	**100,0**	**137 788 362**	**100,0**	**-20,5**	**0,0**
Ulkomaan edustustot														
sisältötehtävät	700,1	40,1	80 755 473	51,4	698,8	40,1	81 540 062	52,0	732,6	40,4	84 923 771	52,6	33,8	0,3
tukitehtävät (sis. johtamisen)	1 046,9	59,9	76 310 607	48,6	1 043,6	59,9	75 210 296	48,0	1 078,9	59,6	76 374 978	47,4	35,3	-0,3
YHTEENSÄ	**1 747,0**	**100,0**	**157 066 080**	**100,0**	**1 742,4**	**100,0**	**156 750 358**	**100,0**	**1 811,5**	**100,0**	**161 298 749**	**100,0**	**69,1**	**0,0**
Ulkoasiainhallinto														
sisältötehtävät	1 171,4	43,1	137 992 246	47,6	1 176,2	43,1	140 196 658	47,6	1 200,0	43,7	147 945 670	49,5	23,8	0,6
tukitehtävät (sis. johtamisen)	1 548,3	56,9	141 788 191	52,4	1 523,3	56,9	141 580 900	52,4	1 548,1	56,3	151 141 441	50,5	24,8	-0,6
YHTEENSÄ	**2 719,7**	**100,0**	**279 780 437**	**100,0**	**2 699,5**	**100,0**	**281 777 558**	**100,0**	**2 748,1**	**100,0**	**299 087 111**	**100,0**	**48,6**	**0,0**

Työhyvinvointi

Vuonna 2011 hallinnonalalla panostettiin erityisesti työhyvinvoinnin valtavirtaistamiseen. Henkilöjohtaminen ja työhyvinvointi sisällytettiin johtamissopimuksiin ja esimiesten tavoitteisiin.

TAULUKKO 44. Työhyvinvointia kuvaavia tunnuslukuja 2009—2011

Työhyvinvointia kuvaavia tunnuslukuja	2009	2010	2011
Työtyytyväisyysindeksi	3,2	3,3	3,4
Tulovaihtuvuus, %	5,5	5,4	5,5
Lähtövaihtuvuus, %	6,1	8,4	8,3
Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen, % henkilöstöstä	0,4	0,1	0,1
Sairaspoissaolot, pv/htv	6,8	6,0	6,2
Työterveyshuolto, euroa/htv	492	745	894
Työkunnon ja työtyytyväisyyden edistäminen, euroa/htv	502	706	725

Tietolähde: Tahti

9 Oikeusministeriö

Oikeusministerin katsaus toimialan toimintaan ja toimintaympäristön merkittävimpiin muutoksiin

Oikeusministeriön tavoitteenasettelussa tärkeimmät painotukset olivat edelleen oikeudenkäyntien pitkien kokonaiskäsittelyaikojen karsiminen sekä väkivaltarikollisuuden ja uusintarikollisuuden vähentäminen. Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelman mukaisesti on jatkettu yhdenvertaisuuslainsäädännön valmistelua ja valmisteltu kansalaisyhteiskunnan osallistumisedellytysten parantamiseen tähtääviä toimenpiteitä. Valtioneuvoston säädösvalmistelun laadun parantamiseksi on valmisteltu käyttöön otettavaksi hallituksen aiempaa tiiviimpään ohjaukseen perustuvat säädösvalmistelun menettelyt.

Oikeusturvan kehittämisessä on jatkettu työtä oikeudenkäyntien kokonaiskäsittelyaikojen hallitsemiseksi niin, että käsittelyajat eivät riko oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin keston kohtuullisuuden vaatimusta. Hovioikeuden käsiteltäväksi päätyneissä rikosasioissa jutun kokonaiskäsittelyaika ylitti neljä vuotta 230 jutussa. Näiden pitkään vireillä olleiden asioiden osuus kaikista hovioikeuksien rikosasioista antamista tuomioista ei ollut merkittävä. Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaatteiden kannalta näin pitkiä oikeusprosesseja ei kuitenkaan saisi olla lainkaan. Oikeudenkäyntien viivästymisistä johtuvia Suomea koskevia Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomioita on annettu aiempaa vähemmän. Viivästymisten hyvittämistä koskevan kansallisen lainsäädännön voimaantulo selittää osin tätä kehitystä. Oikeudenkäyntien pitkittymiseen on toisaalta kiinnitetty tuomioistuinten ohjauksessa, johtamisessa ja koulutuksessa viime vuosina erityistä huomiota, mikä on vaikuttanut kokonaiskäsittelyaikojen lyhenemiseen.

Ulosottovelallisten määrä on 1990-luvun lamavuosien jälkeen laskenut melko tasaisesti, mutta on kääntynyt uudelleen lievään nousuun vaikeutuneen taloudellisen tilanteen vuoksi. Tavoitteena oli velallisten selviytymisen edistäminen maksuhäiriöpolitiikalla ja luottotappioiden torjunta tehokkaalla perinnällä. Velallisten asemaa ja selviytymistä on helpotettu viime vuosina lukuisilla lainsäädäntöuudistuksilla ja ulosoton perimistulos oli erittäin korkealla tasolla.

Suomen rikollisuustilanne on pysynyt viime vuosina melko vakaana. Henkeen ja terveyteen kohdistuneita rikoksia tuli kuitenkin vuonna 2011 poliisin tietoon noin viidenneksen sekä vuoden 2010 määrää että vuosien 2006—2010 keskimäärää enemmän. Poliisin tietoon tulleiden pahoinpitelyrikosten kasvu vuonna 2011 selittyy pääosin lievän pahoinpitelyn syyteoikeuden muuttamisella ja tähän liittyneillä poliisin uusilla toimintatavoilla.

Suomessa kaikkien rikosten väkilukuun suhteutettu määrä on kansainvälisesti vertaillen alhainen. Henkirikollisuuden taso on Suomessa Euroopan unionin kuudenneksi korkein ja myös kaikkien Euroopan maiden keskiarvoa korkeampi. Vertailumaita suuremman henkirikosten määrän syy on keski-ikäisten, työttömien miesalkoholistien keskinäinen väkivalta.

Syyteharkinnan joutuisuutta koskeva tavoite saavutettiin yli 90 prosentissa asioista. Vaikka vaativimmissa asioissa tavoitteisiin ei aivan päästykään, pisimpään eli yli vuoden syyteharkinnassa olleiden asioiden määrää onnistuttiin edelleen vähentämään.

Viime vuosikymmenen alkupuoliskon jatkunut vankimäärän kasvu kääntyi laskuksi vuoden 2005 jälkeen. Vankien päivittäinen keskimäärä (3 262 vuonna 2011) on vähentynyt yli 600 vangilla vuodesta 2005. Myös yhdyskuntaseuraamusten määrät (3 859 vuonna 2011) ovat vähentyneet. Rikosseuraamuslaitos edisti vapautuvien vankien yhteiskuntaan sijoittumista lisäämällä avolaitossijoituksia ja valvotun koevapauden käyttöä. Laki valvontarangaistuksesta tuli voimaan 1.11.2011. Valvontarangaistus on ehdottoman vankeuden sijasta tuomittu sähköisesti valvottu rangaistus, jonka tarkoituksena on edistää rikoksentekijän sopeutumista yhteiskuntaan. Sähköiset valvontamenetelmät otettiin käyttöön myös kolmessa avolaitoksessa.

Tavoitteena oli vahvistaa kansalaisten mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa valmisteluun ja päätöksentekoon sekä edistää kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä. Kertomusvuonna luotiin uusia välineitä sähköiseen osallistumiseen kuten vuonna 2012 käyttöön tuleva kansalaisen sähköinen osallistumisympäristö. Kansalaisaloitetta koskeva lainsäädäntö valmisteltiin ja se tuli voimaan 1.3.2012.

Valtiontaloudessa toteutettavat menoleikkaukset sekä muun muassa tietotekniikka- ja toimitilakustannusten kasvusta johtuvat menopaineet edellyttävät oikeuslaitoksessa ja rikosseuraamusalalla merkittäviä sopeuttamistoimia. Hallitusohjelmassa asetettujen tavoitteiden toteuttamiseksi on myös tehtävä toiminnallisia ja rakenteellisia uudistuksia sekä selvitettävä tulorahoituksen lisäämismahdollisuudet. Oikeudenkäyntien kokonaiskeston lyhentämiseksi ja oikeusturvan laadun parantamiseksi laadittavassa oikeusturvaohjelmassa linjataan oikeuslaitoksen kehittämisen suuntaviivat.

Anna-Maja Henriksson
Oikeusministeri

9.1 Hallinnonalan vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

TAULUKKO 45. Oikeusministeriön asettamien keskeisten yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden tilanne asteikolla erinomainen, hyvä, tyydyttävä ja välttävä

Keskeiset vaikuttavuustavoitteet		Arvosana
1.	Lainsäädäntö on selkeää ja ymmärrettävää.	Tyydyttävä
2.	Kansalaisten mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa valmisteluun ja päätöksentekoon vahvistetaan. Kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä edistetään.	Hyvä
3.	Pidetään huoli, että oikeudenkäynnin kokonaiskäsittelyajat eivät riko oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin keston kohtuullisuuden vaatimusta.	Hyvä
4.	Tuomioistuinten keskimääräisissä käsittelyajoissa ei ole suuria alueellisia eroja.	Tyydyttävä
5.	Velallisten selviytymistä edistetään maksuhäiriöpolitiikalla.	Hyvä
6.	Luottotappioita torjutaan tehokkaalla perinnällä.	Erinomainen
7.	Rikollisuutta ja rikollisuuden haittoja vähennetään.	Hyvä
8.	Uusintarikollisuutta vähennetään lisäämällä rangaistusta suorittavan edellytyksiä rikoksettomaan elämäntapaan.	Tyydyttävä
9.	Väkivaltarikollisuutta vähennetään.	Tyydyttävä
10.	Turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta parannetaan.	Tyydyttävä
11.	Oikeudenmukainen rikosvastuu toteutuu tehokkaasti ja laadukkaasti asianosaisten oikeusturva huomioon ottaen.	Hyvä

Arvioiden perustelut

Taulukossa on arvioitu yleisellä tasolla yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden nykyistä tilaa. Vaikuttavuustavoitteiden luonteesta johtuen kertomusvuoden toimenpiteet onnistuessaankin vaikuttavat yhteiskuntakehitykseen yleensä usean vuoden viiveellä. On huomattava, että oikeusministeriö voi vaikuttaa useiden vaikuttavuustavoitteiden toteuttamiseen vain osittain.

1. Oikeusministeriö pyrkii mm. ohjeilla, neuvonnalla ja laintarkastusyksikön toteuttaman laintarkastuksen avulla edistämään lainsäädännön selkeyttä ja ymmärrettävyyttä. Koska konkreettinen lainvalmistelutyö tehdään eri ministeriöissä, pystyy oikeusministeriö vaikuttamaan tavoitteen toteutumiseen vain osittain. Tilannetta voidaan pitää kokonaisuutena ja keskimääräisesti arvioiden tyydyttävänä mm. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen vuonna 2011 julkaiseman selvityksen ”Eduskunnan valiokuntien näkemys lainvalmistelutyön laadusta” perusteella. Siinä tarkastelun kohteena olivat vuoden 2009 hallituksen esityksiä koskeneet valiokuntamietinnöt, mutta tilanne ei liene sittemmin olennaisesti muuttunut tästä.
2. Kansalaisten vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuudet ovat parantuneet (mm. kansalaisaloitetta koskeva lainsäädäntö, kansalaisen sähköinen osallistumisympäristö). Kansalaisjärjestöjen toimintaedellytyksissä on edelleen haasteita, mutta myös myönteistä kehitystä on selvästi tapahtunut.

3. Hovioikeusvaiheessa päättyvistä rikosasioista pienessä osassa kokonaiskäsittelyaika on yli neljä vuotta eli enemmän kuin vuosi kutakin prosessivaihetta kohti. Näin pitkiä kokonaiskäsittelyaikoja ei saisi olla lainkaan.
4. Hovioikeuksissa, hallinto-oikeuksissa ja käräjäoikeuksissa alueelliset käsittelyaikaerot ovat yli kolme kuukautta.
5. Velallisten asemaa ja selviytymistä on helpotettu viime vuosina lukuisilla lainsäädäntöuudistuksilla. Tehokkaalla ja etupainotteisella ulosotolla on pyritty ehkäisemään velallisten lisävelkaantumista. Tältä osin ei ole täysin onnistuttu, koska ulosottoasioiden keskimääräinen käsittelyaika on ollut tavoiteltua hitaampi, johtuen kasvaneista asiamääristä ja resurssien kohdistamisesta harmaan talouden torjuntaan.
6. Ulosoton perimistulos oli erittäin suuri (941 milj. euroa).
7. Rikollisuustilanne on pysynyt yleisesti ottaen vakaana. Poliisin tietoon tulleen rikollisuuden määrä nousi useassa rikoslajissa vuonna 2011. Pitkällä aikavälillä tarkasteltuna luvut eivät kuitenkaan yleisesti poikkea ylöspäin. Tarkasteluvuonna tuettiin paikallista rikoksentorjuntatyötä, parannettiin uhrin asemaa ja lisättiin rikosuhripäivystyksen rahoitusta.
8. Uusintarikollisuusriskin vähentämiseksi vankeinhoidossa vankeuslain (767/2005) voimaantulon jälkeen tehdyt toimenpiteet vaikuttavat usean vuoden viiveellä. Uusintarikollisuus ei ole tarkasteltujen vuosien (vuosina 2007 ja 2008 vapautuneet henkilöt) aikana merkittävästi muuttunut. Uusintarikollisuuden vähentäminen edellyttää myös muiden viranomaisten uusintarikollisuuden ehkäisyyn tähtäävien toimenpiteiden tehostamista.
9. Poliisin tietoon tulleiden pahoinpitelyrikosten määrä kasvoi vuonna 2011, mutta tämä selittyy pääosin lievän pahoinpitelyn syyteoikeuden muuttamisella. Viime vuosina on erityisesti kiinnitetty huomiota lapsiin ja nuoriin kohdistuvan sekä lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseen tähtääviin lainsäädäntö- ja muihin toimenpiteisiin, joiden vaikutukset tulevat näkyviin viiveellä. Henkirikollisuuden taso on Suomessa korkea, mutta laskussa.
10. Poliisin tietoon tulleessa rikollisuudessa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia edelliseen raportointiajankohtaan verrattuna. Turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta mittaava uhritutkimus [1] toteutettiin 2009 ja seuraava mittaus toteutetaan vuonna 2012.
11. Erityisesti pitkään vireillä olleiden asioiden määrää on syyttäjäntoimessa ja tuomioistuimissa onnistuttu vähentämään. Kuitenkin yksittäisissä rikosasioissa on edelleen liian pitkiä kokonaiskäsittelyaikoja ja syyttäjälaitoksessa 6—12 kk vireillä olleiden asioiden määrä on kasvanut.

Vaikuttavuustavoitteiden toteutumista on kuvattu yksityiskohtaisesti jäljempänä, mihin myös toteutumisen arvosanat pohjautuvat.

---

[1] Suomalaisten väkivaltakokemukset 1980—2009. Kansallisen uhritutkimusten tuloksia. Tutkimusraportti löytyy sivulta: http://www.optula.om.fi/Etusivu/Julkaisut/Kriminologisentutkimusyksikonjulkaisut/1266334264756

9.2 Perusoikeudet, valtiollinen järjestelmä ja demokratia

Säädösvalmistelun kehittämisen tavoitteena oli, että lainsäädäntö on selkeää ja ymmärrettävää. Tavoitteena oli tehtyjen selvitysten ja arviointien pohjalta tehostaa ja kehittää valtioneuvoston yhteistä lähestymistapaa ja menetelmiä hyvin toimivan lainsäädännön toteuttamiseksi.

Jatkettiin Sujuvampaan lainvalmisteluun -hanketta yhteistyössä Suomen itsenäisyyden juhlarahaston Sitran kanssa ja valmisteltiin ehdotus lainvalmistelun ohjauksesta ja malli valmistelun työvaiheista. Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman kirjauksen mukaisesti laadittiin hallituksen keskeiset hankkeet sisältävä lainsäädäntösuunnitelma. Asetettiin säädöspolitiikan yhteistyöryhmä koordinoimaan ministeriöiden toimenpiteitä hallituksen säädöspolitiikan toteuttamiseksi.

Tavoitteena oli vahvistaa kansalaisten mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa valmisteluun ja päätöksentekoon sekä edistää kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä.

Oikeusministeriö on koordinoinut valtioneuvostossa sekä hyvään lainvalmisteluun että demokratiaperiaatepäätöksen seurantaan perustuvia toimia, joiden tavoitteena on ollut parantaa kansalaisten mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa päätöksentekoon. On luotu uusia välineitä myös sähköiseen osallistumiseen kuten keväällä käyttöön tuleva kansalaisen sähköinen osallistumisympäristö. Kansalaisaloitetta koskeva lainsäädäntö on valmisteltu ja se tuli voimaan 1.3.2012. Oikeusministeriöön on valmistumassa uusi kansalaisyhteiskuntalinjaus.

Oikeusministeriön yhteydessä toimiva Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta on vienyt eteenpäin lukuisia kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä parantavia hankkeita. KANEn työssä on tullut esiin myös selkeitä kehittämistarpeita esimerkiksi järjestöjen resursointiin ja toimintaedellytyksiin liittyen. Kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytysten kehittäminen on selkeästi esillä Kataisen hallituksen hallitusohjelmassa.

9.3 Oikeusturva

Tuomioistuimet

Tavoitteena oli pitää huoli, että oikeudenkäynnin kokonaiskäsittelyajat eivät riko oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin keston kohtuullisuuden vaatimusta. Tavoitteena oli kussakin tuomioistuinasteessa pitää yli vuoden viipyneet asiat erityisseurannassa ja niiden käsittelyn etenemistä tuli edistää kaikin mahdollisin keinoin.

Vuonna 2011 Euroopan ihmisoikeustuomioistuin antoi viisi ratkaisua (25 vuonna 2010) koskien oikeudenkäynnin kestoa. Näistä kaksi (7 vuonna 2010) oli langettavia tuomioita, kahdessa tapauksessa (11 vuonna 2010) osapuolet pääsivät sovintoon ja yhdessä tapauksessa (7 vuonna 2010) hallitus antoi Suomen puolesta yksipuolisen julistuksen. Oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämistä koskeva laki (362/2009) tuli voimaan vuoden 2010 alussa. Yleiset tuomioistuimet ovat lähettäneet oikeusministeriölle tiedoksi viivästymisen hyvittämistä koskevan lain perusteella annetut tuomiot. Vuonna 2011 tuomiot koskivat 47 asiaa

(45 vuonna 2010), joista hylkäävä tuomio annettiin 11 asiassa. Viivästymisistä korvattiin kansallisen lainsäädännön perusteella tuomioistuinten päätöksillä yhteensä 160 000 euroa.

TAULUKKO 46. Rikosasioiden kokonaiskäsittelyajat vuonna 2011 hovioikeuksien ratkaisemissa asioissa (sisältää esitutkinnan, syyteharkinnan, käräjäoikeuskäsittelyn ja hovioikeuskäsittelyn)

	alle 1 kk	1—3 kk	3—6 kk	6—12 kk	1—2 v	2—3 v	3—4 v	yli 4v	Yhteensä	Käsittely-aika keski-määrin
	lkm	lkm	lkm	lkm	lkm	lkm	lkm	lkm	lkm	kk
Helsingin hovioikeus	19	44	121	453	959	468	190	95	2 152	28,2
Itä-Suomen hovioikeus	7	13	63	180	305	93	30	8	699	16,9
Kouvolan hovioikeus	4	24	106	273	280	57	18	7	717	16,5
Rovaniemen hovioikeus	4	10	43	126	283	169	71	33	738	22,4
Turun hovioikeus	11	14	74	433	761	292	111	52	1 741	19,7
Vaasan hovioikeus	18	17	97	231	363	206	56	32	1 015	19,4
YHTEENSÄ	**63**	**122**	**504**	**1 696**	**2 951**	**1 285**	**476**	**227**	**7 062**	**21,9**

Hovioikeuden ratkaisu mukaan lukien rikosasiaa on pääsääntöisesti käsitellyt neljä eri viranomaistahoa. Hovioikeuksien ratkaisemista asioista osa tulee vireille suoraan käräjäoikeudessa ilman esitutkintaa ja syyteharkintaa. Esitutkintaa sisältävien asioiden tilastotiedot eivät ole vielä täysin kattavia kokonaiskäsittelyn aloituspäivän osalta, koska kyseinen tieto on saatu tilastojärjestelmään vasta muutaman vuoden ajan. Edellä mainittu huomioon ottaen voidaan kuitenkin todeta, että hovioikeusvaiheeseen saakka yli neljä vuotta kestävien rikosoikeusprosessien osuus ei ole suuri. Näin pitkiä oikeusprosesseja ei saisi kuitenkaan olla lainkaan. Useimmissa tapauksissa oikeudenkäynnin pitkittyminen aiheutuu muusta kuin tuomioistuimesta johtuvasta syystä.

TAULUKKO 47. Yli 12 kuukautta vireillä olleiden asioiden osuus hovioikeuksissa ja hallinto-oikeuksissa vuoden lopussa vireillä olleista asioista

	2009 toteutuma	2010 toteutuma	2011 TAE:n tavoite	2011 toteutuma	2011 toteutuman ja TAE:n tavoitteen/ arvion ero
Hovioikeudet, %	6	5	10	5	-5 %-yksikköä
Hallinto-oikeudet, %	8	8	10	9	-1 %-yksikköä

Yli vuoden vireillä olleiden asioiden määrään on kiinnitetty erityistä huomiota ja näiden asioiden osuus on kohtuullinen.

Jotta oikeusturvan toteutuminen olisi yhdenvertaista, käsittelyaikaeroja pyrittiin supistamaan siten, että hovi- ja hallinto-oikeuksissa alueelliset käsittelyaikaerot ovat enintään kolme kuukautta vuonna 2011. Käräjäoikeuksien rikosasioissa tavoitteena oli, ettei missään käräjäoikeudessa keskimääräinen käsittelyaika ole yli kolmea kuukautta maan keskiarvoa pidempi.

TAULUKKO 48. Alueelliset käsittelyaikaerot hovioikeuksissa ja hallinto-oikeuksissa, kk

Pisimmän ja lyhimmän keskimääräisen käsittely-ajan erotus	2009 toteutuma	2010 toteutuma	2011 TAE:n tavoite/ arvio	2011 toteutuma	2011 toteutuman ja TAE:n tavoitteen/ arvion ero
Hovioikeuksissa	4,2	3,5	3,0	3,4	0,4
Hallinto-oikeuksissa	3,8	4,8	3,0	5,7	2,7

Hovioikeuksissa alueelliset erot olivat hieman ja hallinto-oikeuksissa selvästi tavoitetta pidemmät. Hallinto-oikeuksien väliset käsittelyaikaerot johtuvat erityisesti asiarakenteen erilaisuudesta. Valmisteltavana olevan hovi- ja hallinto-oikeuksien rakenneuudistuksen tavoitteena on parantaa edellytyksiä käsittelyaikaerojen tasoittumiseen.

Käräjäoikeuksissa pisin rikosasioiden keskimääräinen käsittelyaika oli yksittäisessä käräjäoikeudessa, jossa lähes viidesosassa (48 asiaa) asiaratkaistuista rikosasioista käsittelyaika oli yli vuoden. Kyseisen yksikön keskimääräinen käsittelyaika oli 6,9 kuukautta eli 3,4 kuukautta koko maan keskiarvoa pidempi. Näin ollen alueellisia käsittelyaikaeroja rajaava tavoite ei toteutunut. Toiseksi pisin käsittelyaika oli eniten rikosasioita käsittelevässä yksikössä, jonka osalta poikkeama koko maan keskiarvosta jäi alle kolmeen kuukauteen.

TAULUKKO 49. Asioiden keskimääräiset käsittelyajat tuomioistuimissa, kk

Pisimmän ja lyhimmän keskimääräisen käsittelyajan erotus	2009 toteutuma	2010 toteutuma	2011 TAE:n tavoite/ arvio	2011 toteutuma	2011 toteutuman ja TAE:n tavoitteen/ arvion ero
Yleiset tuomioistuimet					
Korkein oikeus					
– valituslupa-asiat	4,1	4,8	4,0	5,0	1,0
– asiaratkaisut	14,5	17,8	14,0	18,6	4,6
Hovioikeudet	6,7	6,6	6,0	6,3	0,3
Käräjäoikeudet					
– rikosasiat	3,4	3,5	3,3	3,5	0,2
– laajat riita-asiat	8,2	8,3	8,0	8,4	0,4
– velkajärjestelyasiat	5,4	5,5	5,5	5,5	0,0
– summaariset asiat	2,2	2,5	2,4	2,4	0,0
Työtuomioistuin	4,8	4,5	5,0	9,3	4,3
Hallintotuomioistuimet					
Korkein hallinto-oikeus	10,2	11,1	9,5	12,2	2,7
Hallinto-oikeudet	7,8	7,3	7,5	7,8	0,3
Markkinaoikeus	10,0	8,7	10,0	8,3	-1,7
Vakuutusoikeus	10,9	10,8	9,0	11,5	2,5

Keskimääräiset käsittelyajat olivat pääosin tavoitteeksi asetetulla tasolla.

Korkeimman oikeuden käsittelyaika oli erityisesti asiaratkaisuissa talousarviossa asetettua tavoitetta pidempi. Keskimääräisen käsittelyajan pidentymiseen on vaikuttanut se, että ratkaisukapasiteetti oli vuonna 2010 aiempaa alempi, jolloin vireillä olevien asioiden määrä kasvoi. Vuonna 2011 ruuhkaa on saatu purettua, mikä on nostanut keskimääräistä käsittelyaikaa.

Työtuomioistuimen ratkaistavaksi päätyy muihin tuomioistuimiin verrattuna suhteellisen vähän asioita. Tästä syystä työtuomioistuimen keskimääräiseen käsittelyaikaan vaikuttaa merkittävästi muutamankin asian tavallista pidempi viipyminen. Työtuomioistuimen keskimääräisen käsittelyajan arvioidaan jatkossa palautuvan aiemmalle tasolle.

Korkeimman hallinto-oikeuden keskimääräinen käsittelyaika kasvoi edelleen ja oli yli vuoden. Käsittelyajan pidentymisen taustalla voidaan arvioida olevan pidemmällä aikavälillä toteutunut asiamäärän kasvu.

Vakuutusoikeuden keskimääräinen käsittelyaika on myös pitkä. Vakuutusoikeuskin on keskittynyt vanhojen pitkään vireillä olleiden asioiden ratkaisemiseen. Käsittelyaikaa lisää myös se, että asianosaisten kuuleminen on työllistänyt aikaisempaa enemmän.

TAULUKKO 50. Tuomioistuinten henkilöstömäärä ja kustannukset

	2009	2010	2011
Henkilöstömäärä, htv	3 471	3 249	3 201
Kustannukset, milj. euroa	261,7	260,7	255,5

Kertomusvuonna tuomioistuimissa oli 48 henkilötyövuotta vähemmän kuin vuonna 2010. Valtaosa vähennyksestä kohdistui käräjäoikeuksiin (28 htv), joissa henkilöstövähennyksiä tavoiteltiin vuoden 2010 alussa voimaan tulleella käräjäoikeuksien verkostouudistuksella. Tuomareiden määrä ei vähentynyt.

Oikeusapu ja yleinen edunvalvonta

Oikeusaputoimistosta kansalainen voi saada itselleen oikeudellisen asian hoitamista varten avustajan kokonaan tai osittain valtion varoilla. Oikeusavun tavoitteena oli oikeusturvan toteuttaminen oikeusapuasioissa yhdenvertaisesti, oikea-aikaisesti ja vähäisin kustannuksin.

Viime vuosina oikea-aikaista palveluntarjontaa on kehitetty lisäämällä puhelinpalvelua. Oikeusapuasioiden hoitamisesta perittävä maksu perustuu asiakkaan taloudelliseen asemaan. Viime vuosina palvelua on annettu korvauksetta noin 70 % asioissa ja osittaista korvausta vastaan noin 25 % asioissa.

Oikeusaputoimistot huolehtivat myös yleisestä edunvalvonnasta. Vuonna 2011 edunvalvonnan päämiesmäärä oli noin 34 400 päämiestä (TAE 2011 arvio 35 000). Viime vuosina palveluverkostoa on kehitetty palvelun saatavuuden turvaamiseksi.

Yksityiskohtaiset tiedot oikeusaputoimistojen toiminnasta käyvät ilmi kirjanpitoyksikkö 150:n (oikeusministeriö) tilinpäätöksestä vuodelta 2011.

TAULUKKO 51. Oikeusavun ja yleisen edunvalvonnan henkilöstömäärä ja kustannukset

	2009	2010	2011
Henkilöstömäärä, htv	932	946	949
Kustannukset, milj. euroa	60,2	60,1	60,9

Maksuhäiriöpolitiikka

Tavoitteena oli edistää ulosottovelallisten selviytymistä. Tavoitteena oli vaikeassa taloudellisessa tilanteessa hillitä ulosottovelallisten ja maksuhäiriömerkintäisten henkilöiden määrän kasvua.

Ulosottovelallisten määrä on 1990-luvun lamavuosien jälkeen laskenut melko tasaisesti, mutta on kääntynyt uudelleen lievään nousuun vaikeutuneen taloudellisen tilanteen vuoksi. Vuoden 2011 aikana ulosotossa oli kaikkiaan 527 000 eri velallista. Vuoden 2011 lopussa

ulosotossa oli 242 100 velallista, mikä on 2 800 velallista enemmän kuin vuonna 2010. Velallisista 92 % oli luonnollisia henkilöitä ja 8 % oikeushenkilöitä. Pitkäkestoisessa (yhtäjaksoisesti yli kolme vuotta) ulosotossa olleiden velallisten määrä on noussut 700 velallisella verrattuna vuoden 2010 lopun tilanteeseen. Velallisten asemaa ja selviytymistä on helpotettu viime vuosina lukuisilla lainsäädäntöuudistuksilla, kuten pienituloisten velallisten vapaakuukausilaajennukset, ulosottomaksuvapautukset pitkäkestoisessa ulosotossa sekä velkavastuun vanhenemista koskeva uudistus.

KUVIO 10. Ulosottovelalliset vuodesta 1990, tilanne vuoden lopussa

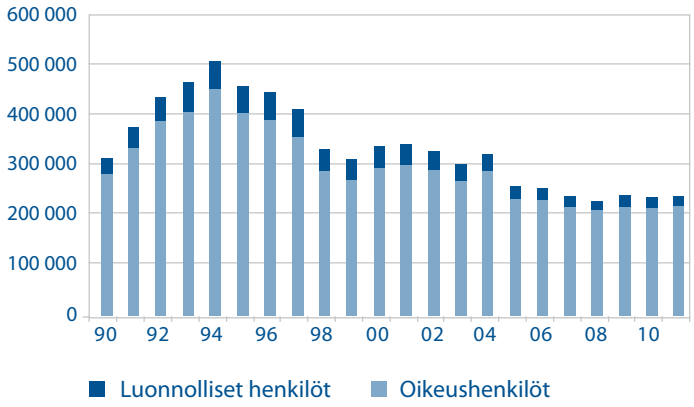

Tavoitteena oli luottotappioiden torjunta tehokkaalla perinnällä. Perimisasioiden joutuisa käsittely ehkäisee velkaongelmien syvenemistä ja turvaa velkojan saatavia.

TAULUKKO 52. Ulosottolaitoksen perintätoiminnan tavoitteet ja tulokset

	2009 toteutuma	2010 toteutuma	2011 TAE:n tavoite/ arvio	2011 toteutuma	2011 toteutuman ja TAE:n tavoitteen/ arvion ero
Perintätulos eli hakijoille tilitetty rahamäärä, milj. euroa	730	836	680	941	+38 %
Onnistunut perintä asiamäärästä, %	40	39	42	41	-1 %-yksikköä
Onnistunut perintä rahamäärästä, %	25	28	23	29	+6 %-yksikköä
Käsittelyaika, kk	6,5	6,4	6,0	6,9	0,9 kk

Ulosoton perimistulos oli erittäin korkealla tasolla. Hyvä perintätulos on seurausta yhtenäisten toimintatapojen kehittämisestä, henkilöstön ammatillisten valmiuksien noususta, toiminnan laadunvarmistuksen ja tietojärjestelmän hyödyntämismahdollisuuksien parantumisesta sekä ulosottoviranomaisten tekemien toimenpiteiden määrien noususta.

Käsittelyajan osalta ei päästy aivan tavoitteeseen, vaikka asioita käsiteltiin enemmän kuin edellisvuonna. Syynä oli tiukka resurssitilanne ja ulosottoon saapuneiden asioiden määrän kasvu.

TAULUKKO 53. Ulosottolaitoksen henkilöstömäärä ja kustannukset

	2009	2010	2011
Henkilöstömäärä, htv	1 290	1 302	1 285
Kustannukset, milj. euroa	89,3	91,7	94,9

Henkilöstömäärään vaikutti se, että virkoja on pidetty ulosottovirastoissa täyttämättä kustannusten kurissa pitämiseksi. Kustannusten määrää kohottaa viime vuoden tasosta kihlakunnanulosottomiesten perimispalkkioiden kasvu. Kihlakunnanulosottomiesten palkkaus on osittain sidottu perimistulokseen, joka on parantunut edellisvuodesta. Myös toimitilakustannukset ovat nousseet edellisvuodesta.

9.4 Kriminaalipolitiikka

Kriminaalipolitiikan vaikuttavuustavoitteena oli rikollisuuden ja rikollisuuden haittojen vähentäminen sekä turvallisuuden ja turvallisuuden tunteen parantaminen. Tämä edellyttää useiden hallinnonalojen yhteistä tavoitteenasettelua ja yhteisiä toimintalinjoja. Erityisenä tavoitteena oli väkivaltarikollisuuden ja uusintarikollisuuden vähentäminen sekä rikosvastuun joutuisa toteuttaminen. Erityisenä tavoitteena oli vähentää naisiin ja lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa.

TAULUKKO 54. Eräiden poliisin tietoon tulleiden rikosten määrän kehitys vuosina 2006—2011[1]

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Varkaus	76 873	75 751	74 103	75 049	72 200	75 128
Törkeä varkaus	2 159	2 346	2 211	2 790	3 030	3 091
Näpistys	66 405	66 935	70 179	73 815	73 090	72 994
Ryöstöt ml. törkeät	1 700	1 784	1 696	1 640	1 531	1 634
Henkirikokset yhteensä	111	127	132	114	112	114
Pahoinpitely, lievä pahoinpitely	28 829	32 249	32 547	30 789	30 930	37 777
Törkeä pahoinpitely	2 056	2 385	2 256	2 105	2 006	2 078
Seksuaalirikokset	2 728	2 326	2 906	2 205	2 424	3 008
Rattijuopumus	11 223	12 519	12 036	10 943	9 916	10 091
Törkeä rattijuopumus	14 542	15 025	13 783	12 260	11 246	11 409
Huumausainerikos	4 168	4 206	4 835	5 486	6 467	7 179
Törkeä huumausainerikos	657	883	789	782	1 071	1 024
Huumausaineen käyttörikos	8 480	10 333	9 823	11 119	12 078	12 003

[1] Tilastokeskus

Suomen rikollisuustilanne on pysynyt viime vuosina melko vakaana. Henkeen ja terveyteen kohdistuneita rikoksia tuli vuonna 2011 poliisin tietoon noin viidenneksen sekä edellisvuotta että vuosien 2006—2010 keskimäärää enemmän. Poliisin tietoon tulleiden pahoinpitelyrikosten kasvu vuonna 2011 selittyy pääosin lievän pahoinpitelyn syyteoikeuden muuttamisella ja tähän liittyneillä poliisin uusilla toimintatavoilla. Omaisuusrikoksia ilmeni vuonna 2011 noin 5 % enemmän kuin vuonna 2010. Kehitys eri rikoslajeissa johtuu sekä rikollisuuden todellisista muutoksista että siitä, miten aktiivisesti rikoksen uhriksi joutuneet ilmoittavat rikoksista poliisille. Ilmitulleiden rikosten määrään vaikuttavat myös viranomaisten valvonnan tehokkuus ja suuntautuminen.

Suomessa kaikkien rikosten väkilukuun suhteutettu määrä on kansainvälisesti vertaillen alhainen. Henkirikollisuuden taso on Suomessa Euroopan unionin kuudenneksi korkein ja myös kaikkien Euroopan maiden keskiarvoa korkeampi. Vuonna 2011 henkirikosten määrä säilyi ennallaan kahteen edellisvuoteen verrattuna. Trendi on ollut hieman laskeva viimeisten kymmenen vuoden aikana, joskin vuotuiset vaihtelut ovat olleet suuria. Vertailumaita suuremman henkirikosten määrän syy on keski-ikäisten, työttömien miesalkoholistien keskinäinen väkivalta. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen vuonna 2011 valmistuneen henkirikoskatsauksen mukaan 69 prosentissa aikuisten välisistä henkirikoksista kaikki osapuolet olivat rikoshetkellä humalassa, 83 prosentissa rikoksista ainakin yksi osapuolista oli humalassa.

Rikollisuuden ja sen haittojen vähentäminen edellyttää useiden hallinnonalojen yhteistä tavoitteenasettelua ja yhteisiä toimintalinjoja. Kriminaalipolitiikassa keskeisiä toimijoita julkishallinnossa oikeusministeriön ohella ovat sisäasiainministeriö (poliisi), sosiaali- ja terveysministeriö (yleinen sosiaalipolitiikka ja syrjäytymisen ehkäisy) sekä kunnat (paikallinen ja seudullinen rikoksentorjuntatyö). Kunkin toimijan toiminnan vaikutusta rikollisuudessa tapahtuneeseen kehitykseen on vaikea luotettavasti arvioida.

Rikoksentorjuntaneuvosto jakoi eri kanavien kautta tietoa väkivallan ja muiden rikosten ehkäisyn hyvistä käytännöistä. Turvallisuuskävelyopas ja väkivallan vähentämisen teemasivusto julkaistiin. Oikeusministeriö tuki noin 100 000 eurolla rikoksentorjuntahankkeita, joiden keskeisenä tavoitteena oli naisiin, lapsiin tai nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentäminen.

Oikeusministeriössä valmisteltiin uhripoliittisen toimenpidesuunnitelman luonnos ja päätettiin perustaa vuonna 2012 elin yhteistyötä vaativien uhripolitiikan kysymysten käsittelemistä varten. Oikeuslaitoksen ja oikeusaputoimen henkilöstölle järjestettiin koulutusta uhrien hienovaraisen kohtelun parantamiseksi. Lastenasiaintalomallin pilotoinnin suunnittelu edistyi. Syksyllä 2011 aloitettiin uusiutuvan uhriksi joutumisen ja sen ehkäisemiskeinojen kartoittaminen.

Laki valvontarangaistuksesta tuli voimaan 1.11.2011. Valvontarangaistus on ehdottoman vankeuden sijasta tuomittu sähköisesti valvottu rangaistus, jonka tarkoituksena on edistää rikoksentekijän sopeutumista yhteiskuntaan. Sähköiset valvontamenetelmät otettiin käyttöön myös kolmessa avolaitoksessa.

Vuoden 2011 alusta tuli voimaan laki nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittämisestä. Lain tarkoituksena on arvioida rikokseen syyllistymisen riskiä ja edellytyksiä tukea nuorta elämään rikoksetonta elämää. Yhdyskuntapalvelulaki muuttui vuoden 2011 alusta siten, että tuomittu voi osallistua aikaisempaa laajemmin kuntouttaviin ja elämänhallintaa tukeviin ohjelmiin, joilla pyritään vähentämään uusintarikollisuutta ja päihdeongelmia. Päihteiden käytön valvonta yhdyskuntapalvelun aikana tiukentuu. Oikeusministeriön asettaman yhdyskuntaseuraamuksia koskevan lainsäädännön kokonaisuudistusta selvittävän toimikunnan määräaika päättyi 29.2.2012.

Rikollisuuden ja sen torjunnan kustannuksista

Rikollisuudesta aiheutuvien yleisten haittojen ohella rikollisuus aiheuttaa myös merkittäviä kustannuksia. Rikollisuuden yhteiskunnalliset kustannukset voidaan jakaa rikoksentorjunnan kustannuksiin, rikosten seurauksista aiheutuviin kustannuksiin ja rikosten selvittämiskustannuksiin. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos on jatkanut rikollisuuden kustannuksia koskevien tarkastelujen syventämistä vuotta 2010 koskevassa Rikollisuustilannekatsastuksessa (2011). Rikollisuuden kontrollijärjestelmän nettokustannukset vuonna 2011 olivat noin 1,6 mrd. euroa. Kustannukset muodostavat 3 % kaikista valtion talousarvion mukaisista menoista ja vastaavat 0,8 % bruttokansantuotteesta.

Suurin osa kuluista aiheutuu rikosprosessin aikaisessa vaiheessa tai ennen prosessin alkamista. Esitutkinta- ja valvontaviranomaisten (poliisi, rajavartiosto, tulli) kulut ovat noin 73 % kaikista kontrollijärjestelmän kuluista (1 148 milj. euroa). Seuraavaksi kallein osa on rangaistusten täytäntöönpano (265 milj. euroa).

Seuraamusten hinta (vuoden 2010 kustannustasossa) vaihtelee seuraamuslajin ja seuraamuksen pituuden mukaan. Yhden vankivuoden hinta suljetussa laitoksessa on noin 70 000 euroa ja avolaitoksessa 59 000 euroa. Valvotun koevapauden toimeenpanon hinta on noin kolmasosa avolaitostäytäntöönpanon kustannuksista. Yksi yhdyskuntapalvelun toimeenpano maksaa 4 900 euroa ja nuorisorangaistuksen toimeenpano 12 000 euroa. Ehdonalaisesti vapautetun valvontapäivä maksaa 8,3 euroa. Tuomioistuinkäsittelyä varten annettavan asiantuntijalausunnon hinta on keskimäärin 250 euroa.

Syyttäjälaitos

Syyttäjälaitoksen tavoitteena oli huolehtia rikosvastuun toteuttamisesta osana rikosasioiden käsittelyketjua tehokkaasti ja laadukkaasti asianosaisten oikeusturva huomioon ottaen.

TAULUKKO 55. Syyttäjälaitoksen toiminnan laajuus, tavoitteet ja tulokset

	2009 toteutuma	2010 toteutuma	2011 TAE:n tavoite	2011 toteutuma	2011 toteutuman ja TAE:n tavoitteen ero
Toiminnan laajuus					
Syyteharkintaan saapuneet asiat, kpl	85 240	84 399	85 000	87 254	2 254
Syyteharkinnassa ratkaistut asiat, kpl	84 068	85 968	84 000	84 846	+846
Joutuisuus					
Keskimääräinen syyteharkinta-aika, kk	1,97	1,99	2,00	1,93	-0,07
6—12 kk syyteharkinnassa olleita asioita avoinna, kpl	1 892	1 839	1 500	2 253	753
Yli 12 kk syyteharkinnassa olleita asioita avoinna, kpl	191	189	150	146	-4
Tuottavuus					
Ratkaistut asiat/htv (koko henkilöstö)	170,7	172,3	166,0	173,4	7,4
Ratkaistut asiat/htv (syyttäjät)	259,4	259,5	250,0	256,0	6,0
Taloudellisuus					
Toimintamenot/ratkaisu, euroa	408,0	416,7	440,0	431,3	-8,7

Syyteharkintaan saapuneiden asioiden määrä kasvoi 3,4 prosentilla edelliseen vuoteen nähden. Ratkaistut asiat vähenivät noin tuhannella vuodesta 2010. Siirtyvien asioiden määrä nousi lähes kolmellatuhannella. Syyteharkinnan joutuisuutta koskeva tavoite saavutettiin yli 90 prosentissa asioista. Vaikka vaativimmissa asioissa tavoitteisiin ei aivan päästykään, keskittymällä pisimpään eli yli vuoden syyteharkinnassa olleisiin asioihin, onnistuttiin näiden määrää edelleen vähentämään.

Syyttäjätoiminnan yhdenvertaisuutta seurataan vertaamalla yksittäisten syyttäjävirastojen lukuja valtakunnalliseen keskiarvoon. Keskimääräiset syyteharkinta-ajat vaihtelivat syyttäjäyksiköiden välillä 1,17 kuukaudesta 2,8 kuukauteen.

Syyttäjälaitoksen tuottavuus- ja taloudellisuustavoitteet saavutettiin. Eri rikosnimikkeille määriteltiin painokerroin niiden aiheuttaman keskimääräisen työmäärän mukaan syyttäjien painotetun työmäärän arvioimiseksi.

TAULUKKO 56. Syyttäjälaitoksen henkilöstömäärä ja kustannukset

	2009	2010	2011
Henkilöstömäärä, htv	529	536	528
Kustannukset, milj. euroa	40,7	42,6	42,6

Syyttäjälaitoksen henkilötyövuosimäärä laski vuoteen 2010 nähden 1,5 %. Henkilöstövähennykset kohdistettiin toimistohenkilökuntaan. Syyttäjien määrä säilyi ennallaan syyteharkinnan joutuisuutta koskevien tavoitteiden saavuttamiseksi. Aineistopankkitietojärjestelmän valmistelun yhteydessä tarkastellaan edelleen toimistohenkilökunnan määrää ja työn sisältöä.

Rangaistusten täytäntöönpano

Rangaistusten täytäntöönpanon tavoitteena oli uusintarikollisuuden vähentäminen lisäämällä rangaistusta suorittavan edellytyksiä rikoksettomaan elämäntapaan.

Viime vuosikymmenen alkupuoliskon jatkunut vankimäärän kasvu kääntyi laskuksi vuoden 2005 jälkeen. Vankien päivittäinen keskimäärä on vähentynyt yli 600 vangilla vuodesta 2005 (keskimäärä 3 888 vuonna 2005 ja 3 262 vuonna 2011). Myös yhdyskuntaseuraamusten määrät ovat vähentyneet.

KUVIO 11. Yhdyskuntaseuraamuksia (YKS) toimeenpanossa keskimäärin päivässä ja keskivankiluku vuosina 1997—2011

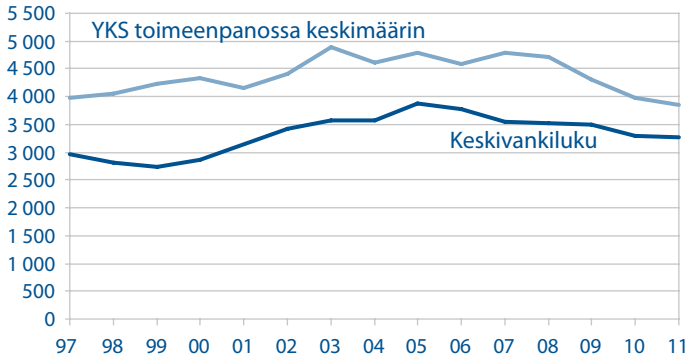

Seuraavassa taulukossa uusintarikollisuutta on kuvattu tunnusluvuilla siitä, kuinka moni henkilö tekee vankilasta vapautumisen tai yhdyskuntapalvelun suorittamisen jälkeen uuden rikoksen, josta seuraa uusi lainvoimainen ehdoton vankeusrangaistus tai yhdyskuntapalvelu kolmen vuoden seuranta-ajalla. Uusiminen ei ole tarkasteltujen vuosien välillä merkittävästi muuttunut.

TAULUKKO 57. Seuraamusten uusiminen 3 vuoden seuranta-ajalla

Seuraamusten uusiminen	2010 % (2007 vapautuneet)	2011 % (2008 vapautuneet)
Vankilasta vapautumisen jälkeen vankilaan	44,5	43,8
Vankilasta vapautumisen jälkeen vankilaan tai yhdyskuntapalveluun	50,2	49,8
Yhdyskuntapalvelun suorittamisen jälkeen vankilaan	19,2	18,8
Yhdyskuntapalvelun suorittamisen jälkeen vankilaan tai yhdyskuntapalveluun	32,0	30,2
Valvotun koevapauden kautta vapautuneiden seuraamusten uusiminen; vankilaan tai yhdyskuntapalveluun	24,0	22,4

TAULUKKO 58. Rangaistusten täytäntöönpanon tavoitteet ja tulokset

Rangaistusten täytäntöönpano	2009 toteutuma	2010 toteutuma	2011 TAE:n tavoite	2011 toteutuma	2011 toteutuman ja TAE:n tavoitteen ero
Vankeusvangeista toiminnoissa (keskimäärin), %	60	62	60	63	+3 %-yksikköä
Vankeusvangeista avolaitoksissa (keskimäärin), %	32	35	33	37	+4 %-yksikköä
Valvotun koevapauden loppuun suorittaneet, % aloitetuista	85	83	83	84	+1 %-yksikköä
Yhdyskuntapalvelun loppuun suorittaneet, % aloitetuista	82	83	83	85	+2 %-yksikköä
Laitosten säilytysvarmuus, %	99,2	99,3	99,2	99,0	-0,2 %-yksikköä
Taloudellisuus[1]					
Nettotoimintamenot / vanki, euroa	53 280	57 874	56 600	59 062	+4,3 %
Nettotoimintamenot / yhdyskuntaseuraamusta suorittava, euroa	3 683	3 915	3 500	4 506	+29 %
Tuottavuus					
Vangit/htv	1,32	1,31	1,34	1,29	-0,05 % -yksikköä
Yhdyskuntaseuraamuksia toimeenpanossa, keskimäärin päivässä/htv	16,2	16,6	20,0	17,1	-2,9 %- yksikköä

[1] Organisaatiomuutoksesta johtuen vuosien 2010 ja 2011 tiedot eivät ole täysin vertailukelpoisia vuoden 2009 kanssa.

Toiminnan laatua koskevat tavoitteet saavutettiin hyvin. Rikosseuraamusalueilla käynnistettiin toimintojen kehittämishankkeet, joiden tavoitteena oli lisätä vankien osallistumista uusimisriskiä vähentäviin toimintoihin. Rikosseuraamuslaitos edisti vapautuvien vankien yhteiskuntaan sijoittumista lisäämällä avolaitossijoituksia ja valvotun koevapauden käyttöä. Valvotussa koevapaudessa oli keskimäärin päivittäin 113 vankia, joten määrällistä tavoitetta (150) ei saavutettu. Valvotun koevapauden valmistelu on osoittautunut arvioitua vaativammaksi eikä valmistelutyöhön ole kyetty osoittamaan riittävästi resursseja. Valvotun koevapauden onnistumisprosentti säilyi hyvänä.

Vankeusrangaistusten vapauttamisvaiheeseen suunniteltiin vapauttamisyksikkö-toimintamalli kahdelle rikosseuraamusalueelle. Vapauttamisen tukipalveluja hankitaan ostopalveluna ulkopuolisilta sidosryhmiltä.

TAULUKKO 59. Rangaistusten täytäntöönpanon henkilöstömäärä ja kustannukset

	2009	2010	2011
Henkilöstömäärä, htv	3 050	2 961	2 895
Kustannukset, milj. euroa	238,7	238,8	238,6
Tulot, milj. euroa	18,2	17,1	17,1
Nettokustannukset, milj. euroa	220,6	221,7	221,6

Rikosseuraamuslaitos saavutti sille tuottavuusohjelmassa asetetun henkilötyövuosivähennys-tavoitteen (9,6 %). Henkilöstön määrä laski 2,3 % edelliseen vuoteen nähden. Henkilöstöresursseja kohdennettiin vuoden aikana uusien seuraamusten edellyttämiin tehtäviin (esim. sähköisen valvonnan tukipartiotoiminta). Asiantuntijalausuntojen määrän arvioitua suurempi kasvu aiheutti huomattavan työmäärän lisäyksen sekä arviointikeskuksissa että niissä yhdyskuntaseuraamustoimistoissa, joissa tehdään lausuntoja.

9.5 Arjen oikeussuhteet

Tavoitteena oli turvata kansalaisten toiminnan ja valinnan vapaus ja siten lisätä yhteiskunnan, talouden ja kansalaisten toimeliaisuutta ja hyvinvointia.

Säätiölain esivalmistelua jatkettiin ja esitysluonnos uudeksi osuuskuntalaiksi lähetettiin lausuntokierrokselle. Valmistelun tavoitteena on kehitttää lainsäädäntöä siten, että säätiö- tai osuuskuntamuodossa harjoitettava toiminta olisi järjestettävissä kaikkien osapuolten kannalta mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti, jolloin myös toiminnasta yhteiskunnalle tuleva hyöty on suurin.

Tavoitteena oli myös lainsäädännössä huolehtia heikomman osapuolen suojaamisesta, erityisesti kuluttajansuojassa ja perheoikeudessa.

Valmisteltiin saatavien perinnästä annettuun lakiin tarkistuksia, jotka turvaavat nykyistä tehokkaammin sen, että perintäkuluja ei voi kerryttää itsetarkoituksellisesti ja että kulujen määrä ei muodostu kohtuuttoman suureksi.

Asetettiin työryhmä valmistelemaan uusia toimenpiteitä, joilla vähennetään pikaluotoista aiheutuvia velkaongelmia.

Annettiin esitys uudeksi adoptiolaiksi ja lait vahvistettiin sen pohjalta. Uudessa lainsäädännössä korostetaan lapsen edun ensisijaisuutta suhteessa muihin adoptiossa huomioitaviin näkökohtiin ja parannetaan sen huomioon ottamisen mahdollisuuksia adoptiomenettelyssä.

9.6 Hallinnonalan henkisten voimavarojen hallinta ja kehittyminen

TAULUKKO 60. Oikeusministeriön hallinnonalan henkiset voimavarat

	2009 toteutuma	2010 toteutuma	2011 toteutuma	Muutos vuoteen 2010 verrattuna
Henkilöstön määrä, htv	9 925	9 507	9 362	-145
Naisten osuus, %	60,8	60,2	60,6	0,4 %-yksikköä
Määräaikaisen henkilöstön osuus, %	14,0	13,7	12,7	-1,0 %-yksikköä
Henkilöstön keski-ikä, vuotta	46,9	47	47,7	0,7
Yli 45-vuotiaiden osuus, %	61,9	62,1	63,2	1,1 %-yksikköä
Koulutustasoindeksi, asteikko 1—8	5,0	5,1	5,1	–
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	10,8	10,8	10,7	-0,1

9.7 Saamelaiskäräjien kertomus vuodelta 2011

Saamelaiskäräjät on kokouksessaan 15.2.2012 hyväksynyt seuraavan saamelaiskäräjälain (974/95) 7 §:n mukaisen kertomuksen annettavaksi valtioneuvostolle saamelaisia erityisesti koskevien asioiden kehityksestä vuonna 2011.

1 ERÄISTÄ AJANKOHTAISISTA HANKKEISTA

1.1 Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelmasta

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelmassa asetetaan tavoitteeksi saamelaiskulttuurin ja saamelaisten oikeuksien kokonaisvaltainen kehittäminen. Suuri osa saamelaiskäräjien tämän vaalikauden keskeisistä tavoitteista on kirjattu hallitusohjelmaan. Hallitusohjelma on historiallinen saamelaisten oikeuksien kannalta. Saamelaiskäräjien puheenjohtaja Klemetti Näkkäläjärvi osallistui saamelaiskäräjien edustajana hallitusneuvotteluihin.

Hallitusohjelman mukaan saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ja saamelaiskäräjien toimintaedellytyksiä kehitetään. Hallitusohjelmassa on sitouduttu toteuttamaan saamen kielen elvyttämisohjelman toimenpiteet, resursoimaan ohjelman toteuttaminen ja luomaan pysyvä malli saamen kielten elvyttämiseksi.

Hallitusohjelmassa sitoudutaan laatimaan kansallinen kielistrategia, jossa määritellään tavoitteet ja toteutustavat kansallisen kielivarannon monipuolistamiseksi. Kansallisen kielivarannon kehittämisessä kiinnitetään erityistä huomiota muun muassa saamen kielen asemaan.

1.2 ILO 169 -alkuperäiskansasopimuksen ratifiointi

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelman tavoitteena on hallituskauden aikana ratifioida itsenäisten maiden alkuperäis- ja heimokansoja koskeva kansainvälisen työjärjestön (ILO) yleissopimus 169. Oikeusministeriö on aloittanut ratifiointia valmistavat toimet pyytämällä asiasta lausunnot eri ministeriöiltä ja saamelaiskäräjiltä.

1.3 Pohjoismainen saamelaissopimus

Valtioneuvosto on 10.3.2011 asettanut kuusijäsenisen valtuuskunnan pohjoismaisesta saamelaissopimuksesta käytäviin neuvotteluihin Suomen, Ruotsin ja Norjan välillä. Valtuuskunnan puheenjohtajana toimii oikeusministeriön edustaja, saamelaiskäräjillä on kolme jäsentä valtuuskunnassa. Pohjoismaisen saamelaissopimuksen jatkoneuvottelut on tarkoitus saattaa valmiiksi viiden vuoden kuluessa.

1.4 Saamelaiskäräjälain muuttaminen

Oikeusministeriö on asettanut loppuvuodesta 2011 selvitysmiehen kartoittamaan tarvetta uudistaa saamelaiskäräjistä annettua lakia (974/95) mm. vaalijärjestelmän sekä kirjanpitoa ja tilintarkastusta koskevien säännöksien osalta.

1.5 Saamelaisnuorten osallisuuden tukeminen

Saamelaiskäräjien nuorisoneuvosto, joka on saamelaiskäräjälain 14 §:n nojalla asetettu 4.3.2011 saamelaiskäräjien toimielimeksi, on aloittanut toimintansa. Nuorisoneuvosto valmistelee ne saamelaiskäräjien lausunnot, aloitteet ja muut kannanotot, jotka koskevat saamelaisnuoria tai saamelaisnuorten elinoloja. Muita nuorisoneuvoston päätehtäviä on edistää saamelaisnuorten kielellisiä ja kulttuurisia oikeuksia sekä vahvistaa saamelaiskulttuuria saamelaisten nuorten parissa.

Nuorisoneuvosto on järjestänyt Pohjoismaisen nuorten konferenssin lokakuussa, jolloin Suomen, Norjan ja Ruotsin saamelaiskäräjien nuorisoelimet suunnittelivat yhteisen lautakunnan perustamista Saamelaisen parlamentaarisen neuvoston (SPN) yhteyteen. Konferenssiin osallistui nuoria Suomesta, Norjasta ja Ruotsista yhteensä noin 90. Saamelainen parlamentaarinen neuvosto päätti kokouksessaan 8.11.2011 perustaa SPN:n yhteyteen saamelaisnuorten lautakunnan.

2 YLEISTÄ SAAMELAISKÄRÄJIEN TOIMINNASTA

Inarin kirkonkylään sijoitettu saamelaiskulttuurikeskus Sajos valmistui eräitä teknisiä urakoita lukuun ottamatta kertomusvuoden marraskuussa. Saamelaiskäräjät, talon päävuokralaisena, ja kahdeksan muuta toimijaa aloittavat toimintansa Sajoksessa vuoden 2012 alussa. Sajoksen kustannusarvio on 14,9 milj. euroa, josta 5,0 milj. euroa katetaan Euroopan unionin aluekehitysrahaston (EAKR) varoilla.

Saamelaiskäräjät on osallistunut moniin laajoihin lainsäädäntöhankkeisiin antamalla lakiesityksistä lausuntoja ja käynyt niistä saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisia neuvotteluja. Saamelaiskäräjät antoi vuoden 2011 aikana lausuntoja, esityksiä ja aloitteita yhteensä 58 kpl. Saamelaiskäräjät piti vuoden aikana 3 kokousta ja saamelaiskäräjien hallitus 14. Saamelaiskäräjävaalit pidettiin syksyllä, jolloin valittiin saamelaiskäräjien luottamushenkilöt toimikaudelle 2012—2015. Saamelaiskäräjävaalit toteutettiin posti- ja uurnaäänestyksenä. Saamelaiskäräjien saaman palautteen mukaan postiäänestyksessä ilmeni ongelmia ja erityisesti iäkkäille ja syrjäkylillä asuville äänestäminen tuotti vaikeuksia.

Saamelaiskäräjien kautta maksettiin 600 000 euron määräinen avustus saamelaisten kotiseutualueen kunnille saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuden turvaamiseksi. Saamelaisten kielellisten ja kulttuuristen oikeuksien toteuttamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa on tärkeää, että määräraha hallinnoidaan saamelaiskäräjien kautta ja että avustuksen määrä nostetaan vastaamaan saamelaisten palvelunkäyttäjien tarvetta (1,8 milj. euroa). Järjestely on vielä epävarmalla perustalla, koska määrärahaa ei ole muutettu pysyväksi siirtomäärärahaksi asetuksen nojalla. Vuosittain osoitettu määräraha, jolla ei ole selkeää lainsäädäntöperustaa, vaikeuttaa saamenkielisten palvelujen pitkäjänteistä suunnittelua, vakituisen koulutetun henkilöstön saatavuutta sekä heikentää saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon kehittämistä. Saamelaiskäräjät on useissa yhteyksissä esittänyt valtionapuviranomaisen tehtävien siirtämistä saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi osoitetun valtionavustuksen osalta saamelaiskäräjien hoidettavaksi.

Saamelaiskäräjät sai vuonna 2011 350 000 euroa inarin-, koltan- ja pohjoissaamen kulttuuri- ja kielipesätoiminnan turvaamiseen ja 100 000 euroa saamelaislasten ja -nuorten muuhun kieltä elvyttävään toimintaan saamelaisten kotiseutualueella. Rahoitus myönnettiin kunnille ja palveluntuottajille. Saamelaisten kielipesätoiminnan turvaamiseksi koko maassa tarvittaisiin vähintään 1,4 milj. euron siirtomääräraha.

Saamelaiskäräjät jakoi avustuksina saamenkielisen kulttuurin edistämiseen ja saamelaisjärjestöjen toimintaan yhteensä 205 000 euroa, josta 12 000 euroa Utsjoen saamelaiskirkkotupien ylläpitoon, sekä saamelaisen taiteen ja kulttuurin edistämiseen osoitetusta määrärahasta 30 000 euroa Pohjoismaisten saamelaisjärjestöjen tukemiseen. Määrärahoista myönnettiin toiminta- ja projektiavustuksia inarin-, koltan- ja pohjoissaamenkielillä toimiville saamelaisyhdistyksille, työskentelyapurahoja ja projektiavustuksia saamelaistaiteilijoille ja käsityöntekijöille sekä julkaisuavustuksia pohjoissaamenkielisen musiikin ja inarinsaamenkielisen lehden julkaisemiseksi.

Valtioneuvoston asetusta sanomalehdistön tuesta (5.6.2008/389) muutettiin siten, että sanomalehdistön tukea voi saada myös saamenkielisen aineiston tuottamista ja julkaisemista varten suomen tai ruotsin kielellä julkaistavan lehden yhteydessä. Sanomalehti Lapin Kansa rekrytoi vuoden 2011 puolella kaksi saamenkielistä tuottajaa tuottamaan pohjoissaamenkielistä uutismateriaalia julkaistavaksi Lapin Kansassa.

Suomen saamelaiskäräjät toimi SPN:n puheenjohtajana vuonna 2011 marraskuun 9. päivään asti, jolloin puheenjohtajuus siirtyi Norjan saamelaiskäräjille. Saamelaisparlamentaarikkojen konferenssi ja SPN:n kokous järjestettiin Kirkkoniemessä 9.—10.11. Suomen, Norjan ja Ruotsin saamelaiskäräjät käynnistivät vuoden 2011 alussa Interreg-rahoitteisen SáFá-esiselvityshankkeen yhteispohjoismaisen saamen kielen tutkimus- ja ammatti-/resurssikeskuksen perustamiseksi.

3 SAAMELAISTEN PERUSOIKEUKSIEN JA IHMISOIKEUKSIEN TOTEUTUMINEN

3.1 Saamelaisten oikeudellinen asema ja perusoikeudet

Perustuslain 17 §:n 3 momentin mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamelaisten oikeudesta käyttää saamen kieltä viranomaisessa säädetään saamen kielilailla. PeL 121 §:n 4 momentin mukaan saamelaisilla on saamelaisten kotiseutualueella kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto sen mukaan kuin lailla säädetään. Saamelaisten perustuslaissa turvatun oikeudellisen aseman suhteen ei vuonna 2011 tapahtunut merkittävää edistymistä.

Kataisen hallituksen hallitusohjelman mukaan saamelaisten oikeuksia alkuperäiskansana kehitetään mm. maankäyttöön liittyvää lainsäädäntöä selkeyttämällä ja osallistumalla aktiivisesti kansainväliseen yhteistyöhön alkuperäiskansojen oikeudellisen ja tosiasiallisen suojelun vahvistamiseksi.

Biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen (biodiversiteettisopimus, SopS 78/1994) alkuperäiskansojen perinnetietoa käsittelevän artikla 8j:n kansallinen asiantuntijatyöryhmä antoi loppuraporttinsa kesäkuussa 2011. Työryhmän mukaan saamelaisten luonnon monimuotoisuuteen liittyvä perinteinen tieto on vaarassa heikentyä yhteiskunnallisten muutosten seurauksena. Työryhmä ehdottaa tilanteen korjaamiseksi 28 toimenpidettä ja suosituksia. Toimenpiteissä esitetään luonnon monimuotoisuuteen liittyvän perinteisen tiedon huomioimista lainsäädännön ja hallinnon kehittämishankkeissa sekä koulutuksessa. Työryhmä esittää, että resursseja ohjataan saamelaisten luonnon monimuotoisuuteen liittyvän perinteisen tiedon tallentamiseen, tutkimiseen ja elvyttämiseen. Kataisen hallituksen hallitusohjelmassa sitoudutaan turvaamaan saamelainen kulttuurinen tapa ja perinne käyttää luontoa Suomen biodiversiteettistrategian toimeenpanossa.

3.2 Saamelaisten kielelliset oikeudet ja saamen kielten tilanne

Saamelaisten alkuperäiskansan kieli on vaarassa hävitä. Saamenkielisten palveluiden saaminen kuntien ja valtion viranomaisissa vaatii saamenkielentaitoista ammattihenkilöstöä. Saamen kielellä asioiminen viranomaisissa on kielellinen perusoikeus, jota toteutetaan saamen kielilailla (1086/2003). Saamenkieliset palvelut toteutuvat edelleen sattumanvaraisesti ja viranomaisten saamenkieliset palvelut toteutuvat asiakirjakäännöksinä ja tulkkauksen avulla, vaikka saamen kielilain tarkoituksena on tehdä saamenkielisestä asioimisesta luonnollista ja ettei saamenkielisen palvelun saamiseen tarvitse erikseen vedota. Vain harva viranomainen pystyy antamaan suullista palvelua saamenkielellä ja sen saaminen vaatii lähes kaikissa viranomaisissa erityisjärjestelyjä. Tällä hetkellä saamelaisalueen kuntien maksama kielilisä saamen kielen taidosta ei kannusta työntekijöitä opiskelemaan saamen kieltä tai saamenkielisiä hakemaan avoinna olevia virkoja tai toimia. Yhdeksi vaihtoehdoksi saamenkielisen ammattihenkilöstön saamiseksi kuntien palvelukseen ja sen työssä olevan henkilöstön saamen kielen opiskelun motivoimiseksi, on kuntien maksaman kielilisän merkittävä korottaminen siten, että saamen kielen osaamisesta on taloudellista hyötyä. Saamen kielilain 31 §:n tarkoitettua määrärahaa tulisi lisätä vastaamaan todellisia tarpeita, joita saamen kielilain toteuttamisesta aiheutuu saamelaisten kotiseutualueen kunnille. Määräraha on pysynyt samana vuodesta 2004 lähtien. Saamen kielilakia on muutettava siten, että lakisääteisiä kunnallisia peruspalveluja tuottavat muut tahot ja kuntayhtymät, joissa saamelaisten kotiseutualueen kunta tai osa siitä on mukana, otetaan myös saamen kielilain mukaiseen valtionavustuksen piiriin (31 §).

Saamen kielistä heikoimmassa asemassa ovat Suomessa koltan- ja inarinsaame, mutta saamelaisten kotiseutualueella myös pohjoissaamen tilanne on huolestuttava erityisesti Enontekiön ja Sodankylän kunnissa, joissa tarvitaan tehokkaita toimenpiteitä kielen säilymisen turvaamiseksi ja sen elvyttämiseksi. Alueellisesti kielellisten oikeuksien toteutumisessa heikossa asemassa ovat saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella asuvat saamelaiset.

3.3 Saamen kielten elvyttäminen

Suomessa on aloitettu saamen kielten elvytysohjelman laatiminen. Elvyttämisohjelmaa on valmistellut opetus- ja kulttuuriministeriön nimittämä työryhmä, joka saa esityksensä valmiiksi vuoden 2012 alussa. Elvyttämisohjelman tarkoituksena on kartoittaa jo toteutetut toimet ja hankkeet. Ohjelman mukaan tullaan aloittamaan saamelaisten kielellisten oikeuksien turvaamisen kannalta keskeisiä toimia, joita ovat varhaiskasvatus, opetus-, sosiaali- ja terveyspalvelut, kulttuuri ja media sekä elinkeinopolitiikka. Elvytysohjelman kokonaisvaltainen ja pitkäjänteinen toteuttaminen vaatii riittäviä taloudellisia resursseja. Ohjelman tarkoituksena on mahdollistaa myös aikuisväestölle kielen elvyttäminen ja luku- ja kirjoitustaidon hankkiminen omassa äidinkielessä.

3.4 Saamelaisopetus

Saamelaiskäräjien esitykset saamelaisopetuksen arviointihankkeen käynnistämisestä, opetuksen suunnitelmallisesta kehittämisestä ja perustuslaissa säädetyn kieltä ja kulttuuria koskevan itsehallinnon toteuttamisesta koulutuksen alueella eivät ole edenneet toivotulla tavalla opetus- ja kulttuuriministeriössä. Saamen kielen elvytysohjelmaa suunnitellut työryhmä on valmistellut esityksiä saamelaisopetuksen tilanteen parantamiseksi, mutta mahdolliset uudistukset tullaan toteuttamaan vasta vuosien päästä. Saamelaisopetuksen lainsäädännölliset ja rahoitukseen liittyvät puutteet ovat johtamassa nopeasti saamen kielen puhujien määrän vähenemiseen ja kotiseutualueen ulkopuolella asuvien saamelaisten kielen ja identiteetin vaihtumiseen. Erityiset puutteet koskevat inarin- ja koltansaamenkielisiä oppimateriaaleja, saamenkielisiä luokan- ja aineenopettajia sekä saamen kielen asemaa lukiokoulutuksessa ja ylioppilastutkinnossa. Saamelaiskäräjät on pyytänyt useaan otteeseen lakisääteisen opetuksen arvioinnin ulottamista saamelaisopetukseen. Saamen kielen ja saamenkielisen opetuksen arviointihanketta ei kuitenkaan ole sisällytetty kansalliseen arviointiohjelmaan.

Saamenkielistä opetusta annetaan edelleen (2011—2012) ainoastaan saamelaisten kotiseutualueella, ja opetuksen piirissä on yhteensä 154 perusopetuksen oppilasta. Saamen kielen aineopetusta annetaan yhteensä 371:lle perusopetuksen ja lukion oppilaalle. Inarinsaamen kielen ja -kielisen opetuksen oppilasmäärä on kasvanut yhdeksällä ja koltansaamen kielen ja -kielisen yhdellä oppilaalla. Saamelaisten kotiseutualueen kunnissa kokonaisoppilasmäärä on kasvanut seitsemällä ja kotiseutualueen ulkopuolella 17:llä oppilaalla. Yhteensä saamen kielen tai saamenkielistä opetusta koko maassa saa 609 perusopetuksen oppilasta ja toisen asteen opiskelijaa. Opetuksen ulkopuolelle jää edelleen vähintään 50 % saamelaislapsista ja -nuorista.

Saamelaiskäräjät sai oppimateriaalivaroihin kauan odotetun korotuksen, jonka ansiosta erityisesti inarinsaamenkielinen oppimateriaalityö tehostui. Koulutus- ja oppimateriaalilautakunta rahoitti 290 000 euron valtionavustuksella yhteensä noin 40 hanketta, joista vuoden aikana valmistui yhdeksän uutta pohjoissaamenkielistä ja seitsemän uutta inarinsaamenkielistä oppimateriaalia. Lisäksi otettiin 10 uudistettua painosta pohjoissaamenkielisistä, yksi uudistettu painos inarinsaamenkielisestä ja yksi uudistettu painos koltansaamenkielisestä oppimateriaalista.

Suurin oppimateriaalipula koskee inarin- ja koltansaamen kieliä, lukio- ja ammatillista koulutusta sekä aikuiskoulutusta. Saamelaiskäräjät tekee yhteistyötä Norjan ja Ruotsin saamelaisen opetushallinnon kanssa pyrkien mm. kehittämään pohjoissaamen yhteistä terminologiaa. Yhtenäisen terminologian kehittäminen on tärkeää, jotta saamen kieli pysyisi yhtenäisenä kussakin maassa ja oppimateriaaleja voitaisiin siten käyttää myös naapurimaissa. Saamelaiskäräjät on pyytänyt lisäresursseja terminologiatyön ja inarin- ja koltansaamenkielisen materiaalityön tehostamiseen.

Puheenjohtaja Klemetti Näkkäläjärvi

Lakimiessihteeri Aimo Guttorm

10 Sisäasiainministeriö

Sisäasiainministerin katsaus

Sisäasiainministeriön hallinnonalan eri sektorit saavuttivat keskeisiltä osin niille vuodelle 2011 asetetut yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet sekä toiminnalliset tulostavoitteet joko kokonaan tai erillisten osatavoitteiden osalta.

Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden taso on pysynyt vakaana huolimatta mm. poliisin tehtäviin kohdistuvien vaatimusten kasvusta ja yleisistä muutoksista poliisin toimintaympäristössä. Poliisin toimintakyky on pystytty turvaamaan hyvin myös vuonna 2011. Poliisilla oli vuonna 2011 runsas miljoona tehtävää, jossa on kasvua edelliseen vuoteen yli 3 %. Hälytystehtävien määrä kasvoi kahdella prosentilla runsaaseen 840 000 kappaleeseen. Kasvu selittyy suurelta osin liikenteeseen, liikenneonnettomuuksiin tai muihin onnettomuuksiin liittyvillä tehtävillä. Myös vahingontorjuntaan liittyvät tehtävät lisääntyivät selvästi.

Sisäasiainministeriössä vuosi 2011 oli hyvin työntäyteinen. Hallitusohjelmassa ja sen strategisessa toimeenpanosuunnitelmassa todettiin olevan laskutavasta riippuen 40—60 toimenpidekokonaisuutta, joiden toteuttamisesta päävastuu kuuluu sisäasiainministeriölle ja sen hallinnonalalle. Tämän lisäksi noin 100—150 linjauksessa päävastuu on toisella ministeriöllä, mutta sisäasiainhallinnon mukanaolo hankkeiden toteuttamisessa on välttämätöntä. Hallitusohjelman mukaisesti vuonna 2011 aloitettiin valmistelu poliisin tulosohjauksen ja voimavarojen kohdentamisen linjauksista sekä poliisin resursseista pidemmän aikavälin kokonaissuunnitelma hallituksen hyväksyttäväksi.

Muita keskeisiä painopistealueita olivat Hätäkeskuspalvelujen laadun, asiantuntemuksen ja toimintavarmuuden varmistaminen, Maahanmuuton tulevaisuus 2020 -strategian laadinnan käynnistäminen, öljyntorjuntavalmiuden omaavan monitoimialuksen saaminen Rajavartiolaitoksen käyttöön sekä Maahanmuuttoviraston käsittelyaikojen lyhentämiseksi tehtävät toimenpiteet. Sisäisen turvallisuuden ohjelman väliarviointi toteutettiin ja käynnistettiin uuden ohjelman valmistelu hallitusohjelman päätösten mukaisesti.

Lisäksi sisäasiainministeriön hallinnonalalla on sekä valmistelussa että jo käynnissä/toteutettuna laajoja kehittämishankkeita, jotka täysimääräisesti toteutuessaan osaltaan tukevat myönteisen vaikuttavuuden, tehokkuuden ja tuloksellisuuden kehittymistä sekä tuovat määrärahasäästöjä. Näistä huomattavimpia ovat mm. Viranomaisten yhteinen kenttäjärjestelmähanke (KEJO-hanke), HÄKE-uudistus (hätäkeskuslaitokselle uusi toiminta- ja johtamismalli), Hätäkeskustoiminnan kehittämis- ja tietotekniikan uudistamishanke (TOTI), Poliisiasiaintietojärjestelmän uudistaminen (Vitja-hanke) ja vastaanottokeskustoiminnan kehittäminen.

Rajavartiolaitoksella on meneillään historiansa laajin vartio- ja ilma-alusten investointiohjelma. Investointihankkeiden toimeenpano on edennyt hyvin. Vanhenevan ilma-alus- ja aluskaluston uudistaminen on käynnissä (partioveneet, helikopterit, lentokoneiden valvontatekniikka). Uuden ulkovartiolaivan tilaussopimus allekirjoitettiin joulukuussa 2011.

Maahanmuuttoviraston käsiteltäväksi tulevien asioiden kokonaismäärä väheni hieman edellisestä vuodesta. Vireille tuli yhteensä 50 453 asiaa (vuonna 2010 yhteensä 50 730). Kasvua oli kuitenkin edelleen opiskelijoiden oleskelulupahakemuksissa noin 6 %. Ainoa selkeä vähennys oli turvapaikanhakijoiden määrä, joka väheni noin 23 % edelliseen vuoteen verrattuna.

Vuonna 2011 on panostettu aktiiviseen ja tehokkaaseen ennakkovaikuttamiseen EU-asioissa. Sisäasiainministeriön tavoitteet ja vaikuttamissuunnitelma EU-asioissa on määritelty puolivuosittain kullekin EU-puheenjohtajakaudelle. Ministeriön sisäistä, kansallista ja EU-tason koordinaatiota on tehostettu painottaen erityisesti sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden yhteyksiä. Myös naisten määrää siviilikriisinhallintatehtävissä on kasvatettu.

Päivi Räsänen
Sisäasiainministeri

10.1 Sisäasiainministeriö

Sisäasiainministeriö on omalla toiminnallaan tukenut hallinnonalan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista. Poliisitoimi, pelastustoimi ja Rajavartiolaitos ovat osallistuneet sisäisen turvallisuuden ylläpitämiseen. Maahanmuuttopolitiikassa vuoden aikana on kehitetty työvoiman maahanmuuttoa, edistetty hyviä etnisiä suhteita sekä vastattu kansainvälisen suojelun antamisen velvoitteisiin. Lisäksi on torjuttu laitonta maahanmuuttoa ja ihmiskauppaa yhteistyössä hallinnonalan muiden sektoreiden kanssa.

10.2 Poliisitoimi

Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden taso on pysynyt vakaana huolimatta poliisin tehtäviin kohdistuvien vaatimusten kasvusta ja yleisistä muutoksista poliisin toimintaympäristössä.

Sisäisen turvallisuuden taso on katuturvallisuusindeksillä[1] mitattuna parantunut vuosina 2009—2010, mutta vuoden 2011 osalta on kuitenkin tapahtunut selvää heikentymistä koko maassa. Katuturvallisuusindeksiin vaikuttavien rikosten määrän kasvu on heikentänyt indeksin arvoa. Katuturvallisuusindeksissä on alueellisia eroja ja yleensä pienillä paikkakunnilla indeksin arvo on korkea ja suuremmissa taajamissa ja kaupungeissa alhaisempi.

TAULUKKO 61. Poliisin yhteiskunnallista vaikuttavuutta kuvaavia tunnuslukuja

	2009 toteuma	2010 toteuma	2011 tavoite	2011 toteuma
Rikoslakirikosten määrä, enintään	522 851	499 791	530 000	525 725
Katuturvallisuusindeksin arvo, vähintään (1999=100)	89,7	91,3	94,0	78,7
Liikenneturvallisuusindeksin arvo, vähintään (1999=100)	140,1	148,3	138,0	n. 143,9

[1] Katuturvallisuusindeksissä painotetaan poliisille ilmoitettujen ryöstöjen, pahoinpitelyjen, vahingontekojen sekä ratti- ja liikennejuopumuksien lukumäärät ja lasketaan yhteen. Saatu summaluku suhteutetaan alueen asukaslukuun. Mitä suurempi indeksiluku, sitä parempi on tilanne verrattuna valtakunnalliseen keskiarvoon vuodelta 1999.

TAULUKKO 62. Valvonnan tuloksellisuus

Toiminnallinen tehokkuus, laadunhallinta ja tuotokset	2009 toteuma	2010 toteuma	2011 tavoite	2011 toteuma
Tuottavuus				
Yjt-tehtävät / henkilötyövuodet	322	338	352	355
Taloudellisuus				
Toimintamenomääräraha, 1 000 euroa	189 656	193 817	219 850	197 132
Henkilötyövuodet	3 112	3 048	3 150	2 998
Valvonnan kustannukset, 1 000 euroa	234 426	242 725	237 257	242 401
Valvonnan kustannukset / yjt-tehtävät, euroa	234	236	214	228
Palvelukyky ja laatu				
Onnistuminen kotiväkivaltaan puuttumisessa, arvosana 4—10 [2]	-	7,95	8,0	7,6
Onnistuminen liikennevalvonnassa, arvosana 4—10 [1]	-	8,13	8,1	7,8
Poliisin partiointi, arvosana 4—10 [1]	-	8,07	8,1	7,4
Tuotokset				
Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden (yjt) tehtävämäärä, kpl	1 002 299	1 029 896	1 108 000	1 064 022
Oma-aloitteellisuus eräissä taajamavalvontaan liittyvissä tehtävissä, %	9,6	9,5	12	10,1
Törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen, tapausten määrä	4 240	3 642	4 200	4 122
Henkilövahinkoon johtaneet liikenneonnettomuudet, määrä	6 386	6 056	6 300	6 397
Rattijuopumusrikosten määrä (tavallinen, törkeä, muu ja luovuttaminen)	25 051	22 594	25 000	22 965
Ulkomaalaisvalvontaan käytetty työaika, htv/vuosi	10,0	20,7	12,0	29,4

[1] Katuturvallisuusindeksissä painotetaan poliisille ilmoitettujen ryöstöjen, pahoinpitelyjen, vahingontekojen sekä ratti- ja liikennejuopumuksien lukumäärät ja lasketaan yhteen. Saatu summaluku suhteutetaan alueen asukaslukuun. Mitä suurempi indeksiluku, sitä parempi on tilanne verrattuna valtakunnalliseen keskiarvoon vuodelta 1999.

[2] Julkisten palvelujen laatubarometri ja verkkopalvelut 2011. Valtiovarainministeriön tilaaman tutkimuksen on toteuttanut Innolink Research Oy. Julkisten palvelujen laatubarometri on tehty aikaisemmin 7 kertaa ja Julkishallinnon verkkopalvelut -tutkimus 9 kertaa. Vuonna 2011 tutkimukset yhdistettiin yhdeksi tutkimukseksi. Tutkimusaineisto kerättiin kansalaisilta puhelinhaastatteluin alkukesästä 2011. Vastaajien kokonaismäärä oli 5 488. Arvioitavia aihealueita tutkimuksessa olivat päiväkoti, peruskoulu, kirjasto, kunnalliset terveyspalvelut, terveyskeskuksen päivystyspalvelut, poliisi, henkilöverotus ja taajamien ulkopuoliset päätiet. Kutakin palvelua arvioitiin usean eri osatekijän näkökulmasta. Lisäksi tutkimuksessa oli kysymyksiä julkishallinnon verkkopalveluista ja asiointikanavista.

TAULUKKO 63. Hälytystoiminnan tuloksellisuus

Toiminnallinen tehokkuus, laadunhallinta ja tuotokset	2009 toteuma	2010 toteuma	2011 tavoite	2011 toteuma
Tuottavuus				
Hälytystehtävät (A, B, C) / henkilötyövuodet	1 065	1 107	1 053	1 085
Taloudellisuus				
Toimintamenomääräraha, 1 000 euroa	54 597	57 115	65 327	62 866
Henkilötyövuodet	941	930	1 052	981
Hälytystoiminnan kustannukset, 1 000 euroa	67 486	72 408	70 671	78 188
Hälytystoiminnan kustannukset / hälytystehtävät A+B, euroa	80	88	78	93
Palvelukyky ja laatu				
Toimintavalmiusaika A-luokan tehtävissä, minuuttia	9,6	10,5	10,0	10,1
Toimintavalmiusaika A- ja B -luokan tehtävissä, minuuttia	17,3	17,4	17,4	16,9
Onnistuminen kiireellisissä hälytystehtävissä, arvosana 4—10[1]	-	8,09	8,1	7,7
Tuotokset				
Yleisten paikkojen järjestyshäiriöt: häiriökäyttäytyminen ja ilkivalta, määrä	102 111	100 232	100 000	108 499
Perheväkivaltaan liittyvät hälytystehtävät, määrä	19 826	19 474	18 000	21 077
Yleisten paikkojen järjestyshäiriöt: pahoinpitelyt, määrä	28 571	26 089	29 000	28 626
Lapsiin ja nuoriin kohdistuva väkivalta (asianomistaja-ikäryhmittäin), määrä				
– 15—17-vuotiaat	2 793	2 720	2 800	3 179
– 18—20-vuotiaat	4 237	4 372	4 000	5 055
A- ja B-hälytystehtävät, määrä, enintään	844 563	824 999	906 000	841 558
A-, B- ja C-hälytystehtävät määrä, enintään	1 002 299	1 029 896	1 107 900	1 064 022

[1] Katuturvallisuusindeksissä painotetaan poliisille ilmoitettujen ryöstöjen, pahoinpitelyjen, vahingontekojen sekä ratti- ja liikennejuopumuksien lukumäärät ja lasketaan yhteen. Saatu summaluku suhteutetaan alueen asukaslukuun. Mitä suurempi indeksiluku, sitä parempi on tilanne verrattuna valtakunnalliseen keskiarvoon vuodelta 1999.

TAULUKKO 64. Rikostorjunnan tuloksellisuus

Toiminnallinen tehokkuus, laadunhallinta ja tuotokset	2009 toteuma	2010 toteuma	2011 tavoite	2011 toteuma
Tuottavuus				
Selvitetyt rikoslakirikokset / henkilötyövuodet	84	83	88	84
Taloudellisuus				
Toimintamenomääräraha, 1 000 euroa	264 232	274 081	286 899	274 594
Henkilötyövuodet	4 082	4 007	4 050	3 999
Rikostorjunnan kustannukset, 1 000 euroa	321 716	339 866	310 079	335 948
Rikostorjunnan kustannukset / selvitetyt rikoslakirikokset, euroa	935	1 021	873	1 001
Palvelukyky ja laatu				
Rikoslakirikosten selvitystaso (pl. liikennerikokset), %, vähintään	50,4	52,6	50,0	49,7
Rikoslakirikosten tutkinta-aika (pl. liikennerikokset), keskiarvo, vrk	86	88	90	86
Omaisuusrikosten selvitystaso, %, vähintään	38,9	40,9	38,0	38,2
Henkeen ja terveyteen kohdistuneiden rikosten selvitystaso, %, vähintään	79,5	78,4	82,0	74,5
Päätettyjen talousrikosten tutkinta-aika, keskiarvo, vrk, enintään	296	326	295	310
Onnistuminen väkivaltarikosten selvittämisessä / paljastamisessa, arvosana (1—10)[3]	-	8,01	8,0	7,5
Onnistuminen huumerikosten selvittämisessä / paljastamisessa, arvosana (1—10)[2]	-	8,10	8,1	7,4
Onnistuminen asuntomurtojen selvittämisessä, arvosana (1—10)[1]	-	8,12	8,1	7,3
Onnistuminen autovarkauksien selvittämisessä, arvosana (1—10)[1]	-	8,15	8,2	7,1
Tuotokset				
Kaikki selvitetyt rikokset, määrä	731 648	748 898	700 000	750 302
Selvitetyt rikoslakirikokset, määrä	343 921	332 878	355 000	335 655
Takaisin saatu rikoshyöty, kaikki rikokset , netto, milj. euroa	43	31	55	37
Takaisin saatu rikoshyöty, talousrikokset, netto, milj. euroa	37	26	50	32
Päätetyt talousrikokset, määrä	1 516	1 743	1 900	1 671
Avoinna olevat talousrikokset, määrä	2 145	2 103	2 500	2 014
Henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset, määrä	35 853	35 798	36 000	43 022
Poliisin tietoon tulleet törkeät huumausainerikokset, määrä	784	930	800	880

[1] Katuturvallisuusindeksissä painotetaan poliisille ilmoitettujen ryöstöjen, pahoinpitelyjen, vahingontekojen sekä ratti- ja liikennejuopumuksien lukumäärät ja lasketaan yhteen. Saatu summaluku suhteutetaan alueen asukaslukuun. Mitä suurempi indeksiluku, sitä parempi on tilanne verrattuna valtakunnalliseen keskiarvoon vuodelta 1999.

[2] Julkisten palvelujen laatubarometri ja verkkopalvelut 2011. Valtiovarainministeriön tilaaman tutkimuksen on toteuttanut Innolink Research Oy. Julkisten palvelujen laatubarometri on tehty aikaisemmin 7 kertaa ja Julkishallinnon verkkopalvelut -tutkimus 9 kertaa. Vuonna 2011 tutkimukset yhdistettiin yhdeksi tutkimukseksi. Tutkimusaineisto kerättiin kansalaisilta puhelinhaastatteluin alkukesästä 2011. Vastaajien kokonaismäärä oli 5 488. Arvioitavia aihealueita tutkimuksessa olivat päiväkoti, peruskoulu, kirjasto, kunnalliset terveyspalvelut, terveyskeskuksen päivystyspalvelut, poliisi, henkilöverotus ja taajamien ulkopuoliset päätiet. Kutakin palvelua arvioitiin usean eri osatekijän näkökulmasta. Lisäksi tutkimuksessa oli kysymyksiä julkishallinnon verkkopalveluista ja asiointikanavista.

[3] Julkisten palvelujen barometri ja verkkopalvelut 2011.

TAULUKKO 65. Lupahallinnon tuloksellisuus

Toiminnallinen tehokkuus, laadunhallinta ja tuotokset	2009 toteuma	2010 toteuma	2011 tavoite	2011 toteuma
Tuottavuus				
Kaikki myönnetyt luvat / lupahallinnon henkilötyövuodet	1 295	1 261	1 423	1 383
Maksulliset luvat / lupahallinnon henkilötyövuodet	1 769	1 697	1 976	1 859
Maksuttomat luvat / lupahallinnon henkilötyövuodet	310	325	333	335
Taloudellisuus				
Henkilötyövuodet	842	876	780	857
Lupapalvelujen kustannukset, 1 000 euroa	43 775	46 816	40 344	46 317
Lupahallinnon kustannukset / poliisin myöntämät luvat, euroa	40	42	36	39
Lupahallinnon kustannusvastaavuus, %	95	93	100	109
Lupahallinnon tuottotavoite, 1 000 euroa	41 460	43 684	40 344	50 514
Palvelukyky ja laatu				
Koulutustunnit / lupahallinnon henkilötyövuodet	22,2	24,2	22	26,3
Käsittelyaika, kansalaisuushakemus, vrk	-	63	60	78
Käsittelyaika, I vaiheen ajokorttilupa, vrk	-	6	6	6
Aseiden hallussapitolupiin kohdistuvat peruutukset ja varoitukset, määrä	3 125	4 220	3 200	3 290
Ajo-oikeuspäätökset, määrä	65 359	69 232	69 000	69 059
Järjestyksenvalvojakorttien peruutukset ja varoitukset	336	440	400	454
Vartijakorttien peruutukset ja varoitukset, määrä	88	108	88	146
Onnistuminen lupapalveluissa, arvosana 4—10[1]	-	8,15	8,2	7,9
Tuotokset				
Poliisin myöntämät luvat yhteensä, määrä	1 090 076	1 104 210	1 110 000	1 185 394
Passit	430 894	462 489	500 000	505 295
Henkilökortit	77 666	80 242	60 000	106 134
Ajoluvat	374 308	351 179	350 000	365 003
Aseluvat	71 515	70 164	60 000	67 096
Ulkomaalaisluvat	60 460	60 414	55 000	66 005
Muut luvat	75 233	79 722	85 000	75 861

[1] Julkisten palvelujen barometri ja verkkopalvelut 2011.

10.3 Rajavartiolaitos

Rajavartiolaitos saavutti sille asetetut yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet hyvin. Rajavartiolaitos osallistuu omalta osaltaan kansallisen kilpailukyvyn kannalta tärkeän sisäisen turvallisuuden ylläpitämiseen tavoitteena, että Suomi on Euroopan turvallisin maa. Rajavartiolaitoksen yhteiskunnallisena vaikuttavuustavoitteena on:

- Suomen rajaturvallisuus on parhaalla tasolla Euroopassa. Turvallisimmat ja sujuvimmat liikenneyhteydet Venäjän ja Euroopan unionin välillä kulkevat Suomen rajojen kautta. Rajavartiolaitoksen panos Euroopan unionin ulkorajastrategian kehittämisessä ja eurooppalaisen yhteisvastuun toteuttamisessa on vahva.
- Rajavartiolaitoksen toiminta lisää monipuolisesti ihmisten jokapäiväistä turvallisuutta, erityisesti rajaseudulla ja saaristossa.
- Suomen meripelastusjärjestelmä on Itämeren luotettavin. Johtamis- ja toimintavalmius on merellisten monialaonnettomuuksien varalta hyvä. Rajavartiolaitoksen panos EU:n meripolitiikan toimeenpanossa ja merellisen ympäristöturvallisuuden edistämiseksi on vahva.
- Rajavartiolaitos kykenee toimimaan yhteiskunnan turvaamiseksi kaikissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, myös sodan aikana. Rajavartiolaitos toimii maalla, merellä ja ilmassa vaikeissakin luonnonoloissa.

TAULUKKO 66. Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

	2009 toteuma	2010 toteuma	2011 tavoite	2011 toteuma
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus, ind	100	103	104	103
Vaikuttavuus, ind	100	98	100	94
Kustannusvaikuttavuus, ind	100	108	108	113

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kokonaistunnusluku pysyi vuoden 2010 tasolla. Tämän aiheutti parantunut kustannusvaikuttavuus. Kustannusvaikuttavuuden parantuminen aiheutui painotettujen suoritteiden määrän kustannuksia nopeammasta kasvusta. Rajavartiolaitos tuotti suhteellisesti enemmän suoritteita pienemmällä taloudellisella panostuksella. Vaikuttavuuden tunnusluku sitä vastoin laski. Tärkeimmät syyt olivat rajaturvallisuuden ylläpitoon kuuluvien rajatarkastusten laadun heikkeneminen sekä rajatapahtumien estämisen ja paljastamisen heikkeneminen voimavarojen niukkuudesta johtuen. Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden vaikuttavuusindeksi lasketaan viidestä osa-alueesta:

- Rajaturvallisuuden ylläpitäminen
- Sujuvan rajaliikenteen varmistaminen
- Viranomaisavun tuominen rajaseudun ja rannikon harvaan asutuille alueille
- Merellisen turvallisuuden lisääminen
- Sotilaalliseen maanpuolustukseen osallistuminen

Kullakin vaikuttavuuden osatekijällä on useita mittareita[2]. Nämä muodostavat painotettuina kyseisen vaikuttavuuden osatekijän tunnusluvun. Vaikuttavuuksien osatekijöiden painotetuista tunnusluvuista puolestaan muodostuu kokonaisvaikuttavuuden tunnusluku.

Rajojen valvonta

Rajojen valvonnan toiminnallisen tuloksellisuuden tulostavoite: Rajojen valvonta kohdennetaan ja valmiutta ylläpidetään siten, että tärkeimmillä alueilla luvattomat rajanylitykset estetään tai havaitaan välittömästi. Muilla alueilla luvattomat rajanylitykset paljastetaan.

TAULUKKO 67. Rajojen valvonnan tulosmittarit

	2009 toteuma	2010 toteuma	2011 tavoite	2011 toteuma
Tuotokset				
Partiointi, h	309 000	285 000	287 000	284 447
josta itärajalla	228 000	210 000	207 500	205 719
Tekninen valvonta	865 000	888 000	878 500	898 943
Tarkastukset	26 700	23 200	25 700	25 658
Rajavyöhykeluvat	12 100	9 600	8 850	9 144
Turvallisuuspalvelut harva-alueella (poliisi- ja virka-aputehtävät)	474	510	520	471
Panokset				
Kustannukset, milj. euroa	115,6	120,9	117,7	117,5
Henkilötyövuodet	1 463	1 414	1 388	1 376
Tehokkuus				
Tuottavuus, ind	100	117	115	117
Taloudellisuus, ind	100	111	112	114
Toiminnan laatu ja palvelukyky, 1—5	4,2	4,1	4,5	3,5
Rajatapahtumien estäminen, %	95,1	88,9	97,9	83,3
Rajatapahtumien paljastaminen, %	87,9	89,5	93,8	75,0
Tilannekuvan laatu	3,6	3,6	3,8	3,4

[2] Rajavartiolaitoksen pysyväisasiakirja PAK A.9 Rajavartiolaitoksen toiminnan ja tulosten seurantajärjestelmä

Partioinnin kokonaiskattavuus pysyi samalla tasolla kuin vuonna 2010, vaikka partioinnin tuntimäärissä jäätiin hieman asetetusta tavoitteesta. Partiotuntimäärä on laskenut erityisesti itärajalla, koska henkilötyöpanosta on siirretty mm. rajatarkastuksiin. Tehostuneet partiokäytännöt ovat nostaneet tarkastusten määrää vuodesta 2010. Valvonnan kattavuutta on parantanut teknisen valvonnan määrän kasvu toimintavarmemman kaluston hankintojen ja käyttöönoton johdosta.

Rajojen valvontaan kohdentunut työpanos laski 38 henkilötyövuodella. Tuottavuus säilyi vuoden 2010 tasolla, koska painotetut suoritteet eivät henkilömäärän laskusta huolimatta vähentyneet samassa suhteessa. Taloudellisuus parani ennakoitua enemmän, koska valvonnan kattavuus suhteessa kustannuksiin parani. Kaikkia luvattomia rajanylityksiä itäisellä maarajalla ei kyetty estämään tai paljastamaan. Tästä syystä toiminnan laadun ja palvelukyvyn tunnusluvun tavoitetta ei saavutettu. Osittain tähän vaikutti vähentynyt henkilömäärä rajojen valvonnassa itärajalla. Tärkein tekijä on kuitenkin tapausten vähäinen määrä, jolloin yksittäiset tapaukset vaikuttavat merkittävästi tunnuslukuihin. Kyselytutkimuksella selvitetty rajatilannekuvan laatu heikkeni. Kaikki rajatapahtumat itärajalla on käsitelty loppuun rajavaltuutettujen kesken.

Rajatarkastukset

TAULUKKO 68. Rajatarkastusten tulosmittarit

	2009 toteuma	2010 toteuma	2011 tavoite	2011 toteuma
Tuotokset				
Rajatarkastukset, milj. hlöä	10,8	12,1	12,8	14,7
Tullitarkastukset, hlöä	5 841	8 700	9 720	6 370
Käännyttämispäätös	1 190	1 170	1 275	1 305
Myönnetyt viisumit	1 633	2 080	2 070	1 938
Päätökset rajanylityslupa-anomuksiin	1	3	3	4
Vastaanotetut turvapaikkahakemukset	415	160	180	188
Vastaanotetut kiintiöpakolaiset	831	350	900	491
Muun viranomaisen päätöksen täytäntöönpano	623	580	620	539
Panokset				
Kustannukset, milj. euroa	77,4	85,6	85,7	87,7
Henkilötyövuodet	979	1 001	1 010	1 028
Tehokkuus				
Tuottavuus, ind	100	111	114	135
Taloudellisuus, ind	100	106	111	131
Toiminnan laatu ja palvelukyky, 1—5	4,4	4,4	4,7	4,3
Rajatarkastusten kattavuus, %	100,0	100,0	100,0	100,0
Rajatarkastusten laatu, %	98,1	97,6	98,9	96,0
Rajatarkastusten sujuvuus, min	8	6	9	13
Rajatarkastusten asiakaspalvelu, 1—5	3,9	3,9	4,0	4,1
Oikeusturva, %	99,6	99,7	100,0	100,0

Rajavartiolaitoksen valvontavastuulla olevilla EU:n ulkorajan rajanylityspaikoilla henkilöiden kokonaisliikennemäärä oli 14,7 miljoonaa, mikä on noin 2,6 milj. rajanylitystä enemmän kuin vuonna 2010. Suomen ja Venäjän välisen rajan ylitti yhteensä 10,6 milj. matkustajaa ja kasvua edelliseen vuoteen oli 27 %.

10.4 Meri- ja muu pelastustoimi

Meri- ja muun pelastustoimen toiminnallisen tuloksellisuuden tulostavoite: Kaikkiin meripelastuksen hätätilanteisiin osoitetaan apua viivytyksettä. Meripelastustapahtumien havaitsemiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi, sekä läheltä piti -tilanteiden taltioimiseksi, huolehditaan merialueiden riittävästä valvonnasta rajavalvonnan yhteydessä. Pelastustointa ja lentopelastuspalvelua tuetaan tarpeen mukaan Rajavartiolaitoksen kalustolla ja henkilöstöllä.

Merivartiostoissa ylläpidettiin jatkuvaa meripelastustoimen johtamis- ja viestitysvalmiutta sekä vastattiin meripelastuksen hätäradioliikenteen päivystämisestä. Kaikkiin merihätätapauksiin kyettiin osoittamaan apua. Hätätapauksista 87 prosentissa apu voitiin osoittaa alle 30 minuutissa. Avun saatavuus ja nopeus sekä suorituskyky olivat kiitettävällä tasolla. Merialueella valvontatoimenpiteillä estettiin kolme merionnettomuutta, minkä lisäksi merivartiostot havaitsivat erilaisia merenkulun ”läheltä piti” -vaaratilanteita.

TAULUKKO 69. Meriturvallisuuden ja pelastustoimen tulosmittarit

	2009 toteuma	2010 toteuma	2011 tavoite	2011 toteuma
Tuotokset				
Etsinnät, kpl	267	215	184	254
Etsinnät merialue, kpl	128	97		94
Etsinnät maa-alue, kpl	139	118		160
Pelastustehtävät, kpl	1 303	1 312	1 305	1 228
Meripelastustehtävät, kpl	1 164	1 138		1 096
Muut pelastustehtävät, kpl	139	174		132
Sairaankuljetus, kpl	370	431	383	433
Meripelastuksen sairaankuljetus, kpl	43	56		64
Maa-alueen sairaankuljetus, kpl	327	375		369
Avustustehtävät, kpl	329	353	460	479
Merialueen avustustehtävä, kpl	288	310		432
Maa-alueen avustustehtävä, kpl	41	43		47
Muu pelastussuorite, kpl	182	460	423	429
Muu meripelastustoimen pelastussuorite, kpl	38	302		300
Muu maa-alueen pelastussuorite, kpl	144	158		129
Päivystyspalvelu ja meripelastuksen työaika, tuntia	412 000	391 000	420 000	406 758
Meripelastuksen johtokeskusten työaika	40 781	40 500		35 598
Muiden meripelastusyksiköiden työaika	19 591	18 500		19 771
Muu meripelastuksen varallaolo	351 392	332 000		351 389
Merialueella pelastettu henkilö, kpl	7 432	4 840	4 200	3 291
Merialueella estetty onnettomuus, kpl	24	7	13	3
Panokset				
Kustannukset, milj. euroa	6,7	7,2	6,8	7,5
Henkilötyövuodet	85	84	80	88
Tehokkuus				
Tuottavuus, ind	100	102	107	98
Taloudellisuus, ind	100	96	105	95
Toiminnan laatu ja palvelukyky, 1—5	3,6	3,6	4,1	3,5
Johtamisen laatu, 1—5	-	-	4,0	0,0
Yksiköiden valmius, 1—5	-	-	4,5	0,0
Meritilannekuva, 1—5	3,6	3,6	3,7	3,5

10.5 Pelastustoimi ja hätäkeskukset

Pelastustoimi ja hätäkeskuslaitos saavuttivat niille asetetut yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet hyvin. Pelastustoimen keskeisenä yhteiskunnallisena vaikuttavuustavoitteena vuoden 2011 talousarviossa oli vähentää onnettomuuksia, erityisesti tulipaloja ja palokuolemia. Onnettomuuden tapahtuessa pelastustoimen tehtävänä on antaa nopeaa ja tehokasta apua sekä pyrkiä pienentämään onnettomuuksista aiheutuneita vahinkoja.

TAULUKKO 70. Pelastustoiminta ja varautuminen – palvelukyky ja laatu

	2009 toteuma	2010 toteuma	2011 tavoite	2011 toteuma[1]
Pelastuslaitosten kiireellisten tehtävien toimintavalmiusaika 1. riskialueella ensimmäisen yksikön mukaan, % tavoitteesta (6 min.)	65	65	90	64
Pelastuslaitosten kiireellisten tehtävien toimintavalmiusaika 2. riskialueella ensimmäisen yksikön mukaan, % tavoitteesta (10 min.)	88	87	90	87

[1] Vuoden 2011 toteumaluku on arvio.

TAULUKKO 71. Pelastustoimen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tunnusluvut

	2009 toteuma	2010 toteuma	2011 tavoite	2011 toteuma[1]
Tulipalojen määrä, enintään (pl. maastopalot), kpl	12 248	11 995	11 000	11 960
– josta rakennuspalojen määrä[2]	6 233	6 267	5 400	6 008
Palokuolemien määrä, henkilöä, enintään	107	80	73	67
Rakennuspaloista aiheutuneiden palovahinkojen korvausten arvo, milj. euroa, enintään[3]	173,9	207,6	160	ei saatavilla
Luottamus pelastustoimeen, % väestöstä[4]	-	-	95,0	96,0

Lähde: Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto PRONTO

[1] Vuoden 2011 toteumaluvut ovat arvioita.

[2] Sisältää rakennuspalovaarat.

[3] Lähde: FK

[4] Lähde: Gallup-tutkimus, joka toteutetaan joka kolmas vuosi.

Tulipalojen (pl. maastopalot) määrä aleni hiukan edellisen vuoden tasosta. Asuinrakennusten tulipalot vähenivät vuonna 2011 edellisvuoteen verrattuna noin 7 % ja hoitoalan rakennusten tulipalot vähenivät noin 17 %. Yhteensä rakennuspalojen määrä väheni runsaat 4 %. Palokuolemien määrä vuonna 2011 oli ennakkotiedon mukaan 67, kun se vuonna 2010 oli 80. Useiden vuosien keskiarvotarkastelussa palokuolemien vuosittainen määrä on ollut noin sadan tasolla, minkä perusteella palokuolemien määrä on kahden vuoden aikana myös tilastollisesti arvioiden merkittävästi vähentynyt. Kehityksen taustalla on erityisesti ollut paloturvallisuusvaatimusten säätäminen savukkeille vuonna 2010.

Onnettomuuksien ehkäisy

TAULUKKO 72. Suoritteiden määrät

	2009 toteuma	2010 toteuma	2011 tavoite	2011 toteuma[1]
Laadittujen valvontasuunnitelmien määrä, %			100	0
Neuvontaa ja valistusta saaneiden osuus väestöstä, %, vähintään	16	15	20	15
Tehtyjen erityiskohteiden palotarkastusten määrä, %	89	85	100	83
Automaattisten paloilmoittimien tarkistus- ja varmistustehtävät (erheelliset paloilmoitukset), määrä, kpl	19 370	22 306	<18 000	21 327
Automaattisten paloilmoittimien tarkistus- ja varmistustehtävien osuus pelastuslaitosten hälytysluonteisten tehtävien määrästä, %	19,1	20,2	19,1	18,6
Automaattisella sammutuslaitteistolla suojatut hoito- ja huoltolaitokset, %, vähintään[2]	20	23	28	30

Lähde: PRONTO

[1] Vuoden 2011 toteumaluku on arvio.

[2] Lähde: SM:n erillisselvitys, vuoden 2011 toteumaluku on arvio.

Pelastustoiminta ja varautuminen

TAULUKKO 73. Suoritteiden määrät

	2009 toteuma	2010 toteuma	2011 tavoite[1]	2011 toteuma[2]
Pelastuslaitosten hälytysluonteisten tehtävien määrä, kpl, josta	101 435	110 391	94 000	114 930
– tulipaloista aiheutuvat tehtävät	14 994	14 992	12 000	14 720
– tarkistus- ja varmistustehtävät	29 461	34 189	18 300	32 731
– ensivastetehtävät (pl. sairaankuljetustehtävät)	26 528	27 044	37 000	28 574
– muut tehtävät	30 452	34 166	26 700	38 905

Lähde: PRONTO

[1] Pelastuslaitosten eri tehtävätyypeille ei aseteta tavoitteita, vaan niiden kehitystä seurataan.

[2] Vuoden 2011 toteumaluku on arvio.

Pelastuslaitosten hälytysluonteisten tehtävien määrä vuonna 2011 nousi noin 4 % (noin 4 500 kpl) edelliseen vuoteen verrattuna. Muiden tehtävien määrän nousuun vaikutti erityisesti vahingontorjuntatehtävien määrän yli kaksinkertaistuminen (v. 2010 yhteensä 5 853 kpl ja v. 2011 yhteensä 13 400). Automaattisten paloilmoittimien tarkastus- ja varmistustehtävät vähenivät noin tuhannella vuodesta 2010 vuoteen 2011 (v. 2010 yhteensä 22 306 kpl ja v. 2011 yhteensä 21 327 kpl).

Hätäkeskuslaitos

TAULUKKO 74. Hätäkeskuslaitoksen palvelukyky

	2009 toteuma	2010 toteuma	2011 tavoite	2011 toteuma
Kiireellisissä tapauksissa aika hätäilmoituksesta tehtäväksiantoon on tehtävän edellyttämässä ajassa, %	58	59	70	57
Hätäkeskuslaitoksen yhteistyöviranomaisten tyytyväisyysindeksi, asteikko 1—5	3,23	3,43	3,75	3,32

TAULUKKO 75. Toiminnan tuottavuus

	2009 toteuma	2010 toteuma	2011 tavoite	2011 toteuma
Hätäilmoitusten määrä / hätäkeskuspäivystäjä (pl. vuoromestarit)	7 800	7 900	8 100	8 000

Käsiteltyjen hätäilmoitusten määrä/hätäkeskuspäivystäjä lasketaan suoritteissa mainitusta ilmoitusten kokonaismäärästä jaettuna toteutuneilla hätäkeskuspäivystäjien henkilötyövuosilla. Kun Lappi, Pohjois-Pohjanmaa–Kainuu ja Pohjois-Savo jätetään tarkastelun ulkopuolelle puutteellisten tietojen vuoksi, voidaan todeta, että kolmessa keskuksessa päivystäjäkohtainen ilmoitusmäärä on pienentynyt. Muissa keskuksissa ilmoitusmäärä on kasvanut, eniten Hämeessä, missä osasyynä on yhtä päivystäjähenkilötyövuotta pienempi resurssi ja edellisvuotta hieman suurempi ilmoitusmäärä.

TAULUKKO 76. Toiminnan taloudellisuus

	2009 toteuma	2010 toteuma	2011 tavoite	2011 toteuma
Hätäkeskustoiminnasta aiheutuvat kustannukset, euroa/asukas, enintään	11,0	10,8	12,8	12,1
Hätäkeskustoiminnan kustannukset, euroa/hätäilmoitus	14,0	14,5	16,2	15,4

Hätäkeskuksen koko vaikuttaa merkittävästi taloudellisuuteen. Hätäkeskustoiminnasta aiheutuvat kustannukset asukasta ja hätäilmoitusta kohden vaihtelevat merkittävästi hätäkeskuksittain. Pienimmät kustannukset asukasta kohden ovat 6,3 euroa ja suurimmat ovat 13,8 euroa. Pienimmät kustannukset hätäilmoitusta kohden ovat 6,6 euroa ja suurimmat ovat 16,2 euroa. Henkilöresurssien perusteella pieneksi luokiteltu keskus saa huonomman tunnusluvun, sillä muiden kuin henkilöstökustannusten määrä ei ole suoraan riippuvainen hätäkeskuksen koosta. Lisäksi kolmivuorotyön minimivuorovahvuus ja riittävien päivystäjäresurssien varmistaminen myös kiireaikana aiheuttavat alueen asukasmäärään ja hätäilmoitusmäärään suhteutettuna suuremman henkilötyövuosiresursoinnin kuin suuressa keskuksessa.

Tunnusluvun suuruuteen vaikuttaa myös hätäkeskusalueen joko turismin tai työpaikkaliikenteen vuoksi muuttuva väkimäärä. Vuoden- ja vuorokauden aikojen välillä vaihtelut voivat olla hyvinkin suuret, mutta tunnusluku huomioi vain virallisen asukasmäärän. Laitoksen yhteisiä kuluja, kuten esimerkiksi keskus- ja tietohallinnon kuluja, ei ole allokoitu keskuksille.

10.6 Maahanmuuttohallinto

Maahanmuuton strategisten tavoitelinjausten mukaisesti maahanmuuttohallinnon yhteiskunnallisena vaikuttavuustavoitteena on toteuttaa aktiivista ja vastuullista maahanmuuttopolitiikkaa lainsäädäntöä tarpeen mukaan uudistamalla ottamalla huomioon suomalaisen yhteiskunnan, työmarkkinoiden ja asiakkaiden edun lisäksi myös muuttoliikkeen vaikutus lähtömaiden tilanteeseen. Tavoitteena on edistää hallittua maahanmuuttoa ja torjua laitonta maahanmuuttoa sekä ihmiskauppaa. Kansainvälisen suojelun velvoitteiden toteutuminen turvapaikkamenettelyssä ja vastaanottotoiminnassa on keskeinen tavoite. Lisäksi tavoitteeksi on asetettu kiintiöpakolaisten ja myönteisen oleskeluluvan saaneiden kuntiin siirtymisen nopeuttaminen. Tavoitteena on ollut myös parantaa kotouttamisen vaikuttavuutta sekä aiempaa useampien maahanmuuttajaryhmien kotoutumisedellytyksiä.

Maahanmuuttohallinnolle on asetettu keskeisten maahanmuutto- sekä kansalaisuushakemusten käsittelyajoille tavoiteajat (kokonaiskäsittelyaika; kaikki hakemuskäsittelyyn osallistuvat viranomaiset: UM, Poliisi, Maahanmuuttovirasto ja TEM (työntekijät, elinkeinonharjoittajat)). Kertomusvuonna kokonaiskäsittelyajoissa jäätiin asetetusta tavoitteesta. Työntekijöiden oleskelulupien osalta on huomattava, että käsittelyaikatavoite perustui olettamaan siitä, että saatavuusharkinta olisi ulkomaalaislain muutoksella poistettu. Tämä ei kuitenkaan toteutunut.

TAULUKKO 77. Maahanmuuttoviraston yhteiskunnallisen vaikuttavuuden indikaattorit

	2009 toteuma	2010 toteuma[1]	2011 tavoite	2011 toteuma
Kokonaiskäsittelyaika keskimäärin, vrk				
Maahanmuutto				
– työntekijän oleskelulupa	54	65	40	108 [2]
– oleskelulupa, opiskelija	26	26	30	38
Kansainvälinen suojelu (käsittelyaika Maahanmuuttovirastossa)				
– turvapaikka (kaikki)	149	239	185	263
– normaali menettely	235	343	240	370
– nopeutettu menettely	95	79	90	97
Kansalaisuushakemukset (kaikki)	410	385	300	373
Päätösten pysyvyys muutoksenhaussa, % [3]	99,3	99,4	>95	98,4
Kuntaan sijoituksen odotusaika vastaanottokeskuksissa, enintään, kk [4]	5,6	3,5	2,0	3,8

[1] Vuoden 2010 toteumat poikkeavat osin vuoden 2010 tilinpäätöksessä raportoiduista. Tilastot ovat täsmentyneet tilinpäätöksen valmistumisen jälkeen. Tämä johtuu UMA-järjestelmän käyttöönotosta loppuvuodesta 2010. Järjestelmän käyttöönotto muutti tilastointiperusteita ja järjestelmän tilastointiominaisuudet valmistuivat vuoden 2011 aikana.

[2] Kokonaiskäsittelyaika sisältää TEM:n hallinnonalan työlupayksiköiden sekä Maahanmuuttoviraston käsittelyajan.

[3] Tavoitteena on, että niiden muutoksenhakutuomioistuinten päätösten, joissa Maahanmuuttoviraston päätös kumotaan sillä perusteella, että virasto on tehnyt laintulkinta- tai menettelyvirheen on alle 5 % valitusten kokonaismäärästä. Niitä päätöksiä, joissa Maahanmuuttoviraston päätös kumotaan olosuhteiden muuttumisen perusteella, ei oteta tässä huomioon.

[4] Oleskeluluvan myöntämisen tiedoksisaannista kuntaan muuttoon kuluva aika.

10.7 Vastaanottotoiminta

Vastaanottokeskuksille määriteltiin vuoden aikana yhteiset tulostavoitteet ja mittarit. Mittareiden käyttöön ottaminen osittain viivästyi Umarek-raportoinnin käynnistyttyä vasta toukokuussa 2011. Taloudenseurantaa toteutettiin Tarek-järjestelmän avulla koko vuoden ajalta ja yhteiset kustannuksia kuvaavat mittarit on määritelty. Kaikki vastaanottokeskussopimukset Helsinkiä lukuun ottamatta on päivitetty vastaamaan 1.9.2011 voimaan astunutta vastaanottolakia. Helsingin sopimuksesta päättäminen siirtyi alkuvuoteen 2012.

Vuoden 2011 tulossuunnitelmassa taulukossa esitetyt tavoitteet vastaanottotoiminnalle, jotka toteutuivat seuraavasti:

TAULUKKO 78. Vastaanottotoiminta

Toiminnallinen tehokkuus, tuotokset ja laadunhallinta	2009 toteuma	2010 toteuma	2011 tavoite	2011 toteuma	toteuma %, ylitys/alitus 2011
Taloudellisuus					
Vastaanottokeskusten kiinteät kustannukset, % keskimäärin/vuosi	60	60	58	52	-6
– kiinteät kustannukset	53 185	53 725	48 932	38 009	-10 923
– muuttuvat kustannukset	35 457	34 984	32 620	35 047	2 427
Kustannusvastaavuus/kannattavuus					
Vastaanottokeskusten kokonaiskustannukset/vuosi, 1 000 euroa	88 642	88 709	81 552	73 056	-8 466
Majoituspaikan hinta/vrk, euroa					
– vok majoituksessa	40	43	41	45	4
– yksityismajoituksessa	17	17	17	15	-2
– alaikäiset/ryhmäkodissa	146	180	146	249	103
– alaikäiset/tukiasunnoissa	82	98	82	123	41
– säilöönottoyksikössä	184	176	184	183	-1
Tuottavuus					
Käyttöaste, keskimäärin, vähintään, %	90	85	91	78,5	-12,5
Vastaanoton kapasiteetti					
Vastaanoton paikkaluku	3 582	4 315	4 000	3 085	-915
Säilöönoton paikkaluku	40	40	40	40	

10.8 Siirto- ja sijoitusmenojen vaikuttavuus

Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuosuudet ulkomaille (26.01.65)
Poliisin osuus momentin 26.01.65 (Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuosuudet) käytöstä oli noin 64 % (0,835 milj. euroa). Poliisin kansainvälisessä yhteistyössä erityinen pääpaino on EU:n puitteissa suoritettavalla poliisiyhteistyöllä. Poliisi on maksanut momentilta kansainvälisten yhteistyöelinten pakollisia jäsenmaksuja (Interpol, FIUNET, Egmont, FATF) sekä Suomen osuuksia kansainvälisten tietoliikenneverkkojen käyttö- ja ylläpitokustannuksista (SISNET, C-SIS Shengen). Uusina jäsenmaksuina momentille lisättiin lisätalousarviossa AML-vuosimaksu ja Prüm-EUCARIS-, IAGR- ja EASG-jäsenmaksut.

Maahanmuuttohallinnon osuus momentin käytöstä oli noin 34 % (0,434 milj. euroa). Tämä osuus sisälsi jäsenmaksut ja maksuosuudet kansainvälisille maahanmuutto- ja siirtolaisuusjärjestöille (ICMPD, IOM, IGC).

Rajavartiolaitoksen osuus momentin käytöstä on noin 2 % (0,031 milj. euroa). Rajavartiolaitos on maksanut momentilta Cospas-Sarsat-ohjelman maksut. Cospas-Sarsat on satelliittipaikannusta maalla, merellä ja ilmassa hyödyntävä maailmanlaajuinen etsintä- ja

pelastusjärjestelmä.

Pelastustoimen valtionavustukset (26.30.31)

Pelastustoimen valtionavuista on säädetty lailla alueen pelastustoimen valtionavustuksesta (1122/2003). Lain tarkoituksena on edistää pelastustoimen valmiutta ja palvelujen laatua sekä tehostaa voimavarojen käyttöä. Valtionavustuksen määrä on enintään 40 % hyväksyttävistä kustannuksista. Pelastustoimen valtionavustuksiin osoitettiin vuoden 2011 talousarviossa 3,510 milj. euroa momentille 26.30.31. Momentilta myönnetyn rahoituksen tavoitteena on tukea pelastuslaitosten mahdollisuuksia uusia kalustoaan, käynnistää järjestelmähankkeita sekä käynnistää erilaisia kehittämishankkeita. Lisäksi määrärahan avulla edistetään pelastustoimen alueiden tasapainoista kehittymistä.

TAULUKKO 79. Pelastustoimen valtionavustusten tuloksellisuustavoitteet

	2009 toteuma		2010 toteuma		2011 tavoite		2011 toteuma	
	kpl	1 000 euroa	kpl	1 000 euroa	kpl	1 000 euroa	kpl	1 000 euroa
Tuetut kehittämis- ja järjestelmähankkeet	1	6	1	6	2	10	3	301
Tuetut pelastusajoneuvot	42	3 623	47	3 535	38	3 400	53	3 250
Tuetut kuntien johtokeskukset	2	7	2	3	2	100	1	3

Aluehallintovirastoille myönnettiin vuonna 2011 määrärahaa 3,507 milj. euroa. Myönnetty rahoitus on noin 46 % aluehallintovirastojen esittämästä määrärahatarpeesta. Aluehallintovirastot osoittivat pelastustoimen valtionavustuksina pelastuslaitoksille kehittämis- ja järjestelmähankkeisiin ja pelastusajoneuvoihin 3,551 milj. euroa. Pelastuslaitoksille osoitettu summa ylittää valtionavustuksiin budjetoidun valtionavustusmäärärahan, koska summassa on mukana vuodelta 2010 siirtynyttä määrärahaa. Kuntien johtokeskuksiin myönnettiin 0,003 milj. euroa.

Pelastustoimen valtionavustukset on sovitettu yhteen Palosuojelurahaston myöntämien avustusten kanssa siten, että Palosuojelurahasto ei myönnä avustuksia pelastustoimen valtionavustusten piiriin kuuluviin hankkeisiin. Myönnetty valtionavustus on erityisesti alueellisesti merkittävä. Aluehallintovirasto toimii valtionapuviranomaisena ja sovittaa yhteen oman alueensa pelastuslaitosten kalustohankinnat yhteistyössä pelastuslaitosten kanssa. Tällä menettelyllä pyritään varmistamaan kaluston sijoittuminen alueellisten riskien kannalta mahdollisimman optimaalisesti ja samalla tuetaan alueiden tasapuolista kehittymistä.

Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (26.30.43)

Suomen Erillisverkot Oy:n omistajaohjauksen siirtyessä Valtioneuvoston kansliaan päätettiin viranomaisradioverkon (VIRVE) alijäämätuki kuitenkin toistaiseksi jättää sisäasiainministeriön pääluokkaan operatiivisen kytkennän säilyttämiseksi, koska sisäasiainministeriön hallinnonalan viranomaiset muodostavat suurimman VIRVE-verkon käyttäjäkunnan.

Vuoden 2011 talousarviossa momentille 26.30.43 (Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot) myönnettiin 7,100 milj. euroa (sis. alv). Edelliseltä vuodelta siirtyi 0,400 milj. euroa (sis. alv). Momentilta myönnettiin viranomaisradioverkon hinta- ja alijäämätukea Suomen Erillisverkot Oy:lle yhteensä 7,500 milj. euroa (sis. alv). Momentilta myönnetyn rahoituksen tavoitteena on turvata viranomaisradioverkon toiminta. Verkon käyttökustannukset sopeutetaan käyttäjämaksuista ja tuesta tulevaan rahoitukseen.

VIRVE-verkon käyttötalous on pyritty vakauttamaan niin, että verkon tuotot ja kustannukset ovat tasapainossa. Vuoden 2011 lopussa VIRVEn liittymämäärä oli 32 400 kpl. Tämä oli noin 1 000 kpl edellistä vuotta korkeampi.

VIRVE-verkon palveluiden tuotannon kustannustehokkuus on edelleen parantunut. VIRVE-verkon kustannukset eivät muuttuneet vuoden aikana ja liikennemäärät kasvoivat n. 7 %. VIRVE-verkossa välitettyjen ryhmäpuheluiden määrä kasvoi vuoden aikana n. 20 %. VIRVE-verkon viisivuotinen kehittämisohjelma vuosille 2008—2012 jatkui suunnitellusti. Tavoitteena on varmistaa verkon palvelukyky, ajanmukaisuus ja käytettävyys kattavasti eri turvallisuustilanteissa.

Valtion korvaus kunnille (26.40.30)

Vuoden 2011 valtakunnallinen kuntapaikkatavoite (2 200) jäi saavuttamatta. Kuntapaikkatilanne on edelleen vaikea eikä kuntapaikkoja ole riittävästi osoittaa kaikille niitä tarvitseville kiintiöpakolaisille ja oleskeluluvan saaneille turvapaikanhakijoille. Virallinen ELY-keskusten sijoitustoiminta on vaikeutunut. ELY-keskusten kautta vastaanottokeskuksiin majoitetuista kuntapaikan sai 852 henkilöä, joista 581 oli kiintiöpakolaisia. Omaehtoisesti, vastaanottokeskusten avustamana asunnon hankkineita ja kuntaan muuttaneita oleskeluluvan saaneita oli 263. Itsenäisesti asunnon hankkineita, haluamaansa kuntaan yksityismajoitukseen muuttaneita oli 550 oleskeluluvan saanutta turvapaikanhakijaa. Perheenyhdistämisen kautta kuntaan siirtyneitä oli 274 henkilöä.

Paluumuuttajista maksettavien korvausten piiriin kuuluu entisen Neuvostoliiton alueelta Suomeen muuttanut ulkomaalaislain (301/2004) 48 §:n perusteella oleskeluluvan saanut henkilö ja sellainen entisen Neuvostoliiton alueelta Suomeen muuttanut henkilö, joka on ollut Suomen kansalainen tai jonka vanhemmista ainakin toinen tai isovanhemmista yksi on tai on ollut syntyperäinen Suomen kansalainen sekä hänen Suomeen muuttanut perheenjäsenensä. Paluumuuttojono sulkeutui 1.7.2011. Paluumuuttojärjestelmä lakkautetaan viiden vuoden siirtymäajan kuluessa.

Kunnille maksettiin 1.1.2011 alkaen laskennallista korvausta pakolaisten kotoutumista tukevan toiminnan järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin siten, että seitsemän vuotta täyttäneen henkilön osalta maksettiin 2 300 euroa vuodessa ja 0—6-vuotiaan henkilön osalta maksettiin 6 845 euroa vuodessa. Laskennallista korvausta maksettiin kolmelta vuodelta henkilön ensimmäisen kotikunnan väestötietojärjestelmään merkitsemisestä lukuun ottamatta kiintiöpakolaisia, joista korvauksia maksettiin 1.9.2011 alkaen neljältä vuodelta. Vuonna 2011 laskennallisten korvausten piirissä oli n. 8 390 henkilöä.

Kunnille maksettiin lisäksi korvauksia erityiskustannuksista. ELY-keskus maksaa korvaukset kunnalle kunnan esittämän korvaushakemuksen perusteella.

ELY-keskuksia on ohjeistettu kehottamaan kuntaa hakemaan laskennallisten kustannusten ja erityiskustannusten korvauksia säännöllisesti esim. neljännesvuosittain, jotta menot kohdistuisivat talousarviovuosille tasaisemmin. Korvauksia tulee hakea viimeistään kahden vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, minä toiminta on tapahtunut.

Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (26.40.63)
Vastaanottokeskuksissa on ollut keskimäärin noin 300 myönteisen A-luvan saanutta turvapaikanhakijaa odottamassa kuntapaikkaa. Vastaanottokeskuksiin jääneitä kuntasijoituspaikkaa odottavia tuettiin muuttamaan omaehtoisesti kuntiin antamalla tarvittaessa maksusitoumus vuokratakuuta varten. Kuntasijoituspaikkaa odottavista osa hankki itsenäisesti asunnon haluamastaan kunnasta ja muutti yksityismajoitukseen. Vapaaehtoisen paluun hankkeen kautta 538 turvapaikanhakijaa on palannut tuetusti kotimaahansa.

Vastaanottokeskusten paikkaluku oli keskimäärin vuoden aikana yhteensä 3 085 ja käyttöaste keskimäärin 78,5 %. Vastaanottotoiminnan kokonaiskustannukset olivat 77,9 milj. euroa. Kaikkien vastaanottokeskusten kiinteät kustannukset olivat keskimäärin 52 % vastaanottokeskusten kuluista.

10.9 Katsaus Palosuojelurahaston tuloksellisuuteen ja toimintaan

Palosuojelurahastolain (306/2003) mukaan tulipalojen ehkäisyn ja pelastustoiminnan edistämiseksi on Suomessa olevasta palovakuutetusta kiinteästä ja irtaimesta omaisuudesta vuosittain suoritettava palosuojelumaksu. Palosuojelumaksun on velvollinen suorittamaan jokainen, joka harjoittaa vakuutusliikettä Suomessa. Palosuojelurahasto toimii sisäasiainministeriön hoidossa ja valvonnassa.

Toimintavuonna keskeisimpinä painopistealueina rahaston kehittämistyössä olivat viestintään liittyvät uudistukset, yleisavustusten jälkikäteismaksatuksen aloittaminen, harjoitusalueiden ottaminen avustuksen piiriin ja asiakastyytyväisyyden mittaaminen. Kertomusvuonna laadittiin useita kyselyitä ja selvityksiä toiminnan edelleen kehittämiseksi ja hallituksen päätöksenteon tueksi. Lisäksi rahaston sihteeristö toteutti AVI-alueittaisen keskustelutilaisuuksien sarjan syksyllä 2011 kalusto- ja rakennushankeavustuksiin sekä muihin rahaston ajankohtaisiin asioihin liittyen. Sisäasiainministeriön asetus Palosuojelurahaston työjärjestyksestä astui voimaan 1.1.2011. Asetus vakiinnuttaa hallituksen hyväksymät rahaston hyvät käytännöt työjärjestyksen muotoon.

Sähköinen asioiden käsittelyprosessi ja sähköinen arkistointi ovat vakiinnuttaneet paikkansa rahastossa. Vuonna 2011 sähköistä asiointia laajennettiin koskemaan myös sopimuspalokuntien pienavustuksia sekä kalusto- ja rakennushankkeiden tilityksiä. Palosuojelurahaston vuoden 2010 alusta käyttöönotetut verkkosivut (www.psr.fi, www.palosuojelurahasto.fi) ovat palvelleet käyttäjiä asiakastyytyväisyyskyselyn tulosten mukaan hyvin. Verkkosivuilta löytyvät kaikki ajantasaiset rahastoa koskevat materiaalit kuten hakemukset, lomakkeet, haku- ja tilitysohjeet, lainsäädäntö, päätöstiedotteet, pöytä-

kirjat, tilinpäätös- ja suunnitteluasiakirjat, yhteystiedot sekä viestintätuotteet kuten uutiskirjeet ja yleisesittelykalvot. Verkkosivut palvelevat myös ruotsinkielisinä. Rahaston lehti-ilmoitteluun käytettiin myös hieman edellisvuotta enemmän rahaa. Palosuojelurahaston tunnettuus on viime vuosina selvästi lisääntynyt. Vuoden 2011 aikana on valmisteltu Valtion yhteisen Kieku-järjestelmän käyttöönottoa Palosuojelurahaston osalta. Palosuojelurahasto tulee ottamaan Kieku-järjestelmän käyttöön sisäasiainministeriön kanssa samassa aikataulussa vuoden 2012 aikana.

Vuonna 2011 myönnetyt avustukset

Palosuojelurahastosta voidaan myöntää yleis- tai erityisavustuksia kunnille ja pelastustoimen alueille, sopimuspalokunnille sekä pelastusalan järjestöille ja muille vastaaville yhteisöille. Avustukset on suunnattu sellaisiin hankkeisiin, jotka jäävät valtion muiden rahoitusjärjestelmien ulkopuolelle. Vuonna 2011 tehtyjen avustuspäätösten määrä pysyi edellisvuoden tasolla, muiden päätösten määrä nousi jonkin verran edellisvuodesta. Hallitus kokoontui toimintavuoden aikana kuusi kertaa ja teki yhteensä 402 päätöstä, joista avustuspäätöksiä oli 321 kappaletta. Yhteensä rahastosta haettiin avustusta 30,0 milj. euroa ja myönnettiin 10,56 milj. euroa. Myönnetty avustus oli näin ollen n. 35,2 % haetusta.

Tulipalojen ehkäisemiseksi ja pelastustoiminnan edistämiseksi yleisavustusta saivat Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö ry yhdessä yhdeksän alueellisen pelastusalan liiton ja neljän alueyksikön kanssa, Suomen Palopäällystöliitto ry, Nuohousalan Keskusliitto ry, Suomen Sopimuspalokuntien Liitto ry ja Palotutkimusraati ry. Yleisavustus vuodelle 2011 oli yhteensä noin 2,77 milj. euroa. Palokuntakoulutuksen tukemisella on ylläpidetty ja parannettu vapaaehtoisen ja sivutoimisen henkilöstön lakisääteistä koulutustasoa. Nuoriso- ja naiskoulutuksella tähdätään vapaaehtoisen palokuntatoiminnan toimintaedellytysten turvaamiseen ja kehittämiseen maassamme. Ammatillinen jatko- ja täydennyskoulutus on mahdollistanut nuohoojien ja palopäällystön ammattipätevyyden parantamisen. Yleisavustuksilla tuetaan lisäksi kansalaisille kohdistettua valistusta ja neuvontaa, jolla parannetaan heidän tietojaan ja taitojaan tulipalojen ehkäisyyn ja toimintaan hätätilanteissa.

Tutkimus- ja kehityshankkeisiin, valistukseen ja neuvontaan, oppimateriaaliin, standardisointiin sekä henkilökohtaisiin apurahoihin ja stipendeihin liittyviä päätöksiä tehtäessä huomioitiin erityisesti hankkeet, jotka kohdistuvat pelastustoimen tutkimusohjelman mukaisiin teemoihin ja hakijoiden huomiota pyrittiin kiinnittämään hankkeiden vaikuttavuuteen jo hakuvaiheessa. Kertomusvuonna avustusta myönnettiin 37 tulipalojen ehkäisyä ja pelastustoimintaa edistävään tutkimus- ja kehittämishankkeeseen yhteensä n. 2,8 milj. euroa. Myönnetyissä erityisavustuksissa painottuivat mm. paloalan korkeakoulutasoisen opetuksen järjestäminen, asumisen paloturvallisuuden parantaminen, liikennevälinepalot, pelastuslaitosten työhyvinvoinnin edistäminen, alaan liittyvien tietojärjestelmien kehittäminen, simulointiin perustuvat tutkimuslaitosten ja oppilaitosten tutkimushankkeet, pelastuslaitosten yhteiset kehittämishankkeet, palokuolemien ennaltaehkäisyyn tähtäävät toimenpiteet, suurelle yleisölle suunnatut palovalistukseen liittyvät mediakampanjat sekä erityisesti lapsille ja nuorille suunnatut osallistavat valistushankkeet ja kampanjat. Vuonna 2011 järjestettiin myös Palotutkimuksen päivät rahaston avustuksella. Lisäksi tuettiin alan oppimateriaalin kehittämistä ja tuottamista sekä suomeksi että ruotsiksi.

Palosuojelurahasto avusti vuonna 2011 yhteensä 18 rakennushanketta, näistä seitsemän kohdistui paloaseman uudisrakennukseen, kahdeksan paloaseman peruskorjaukseen/laajennukseen ja kolme harjoitusaluehankkeeseen. Paloasemiin kohdistetut avustukset pyritään suuntaamaan sellaisiin uusiin asemiin, joilla parannetaan pelastustoimen palvelujen saatavuutta kasvavilla alueilla sekä sellaisiin peruskorjauksiin ja laajennuksiin, joilla muun muassa parannetaan henkilöstön työturvallisuutta tai lisätään aseman ajoneuvopaikkoja.

Palosuojelurahasto myönsi vuonna 2011 yhteensä 59 kalustohankeavustusta, joista 29 kohdistui ajoneuvoihin, 12 väestöhälyttimiin, seitsemän päätelaitteisiin, 10 erityiskalustoon ja yksi harjoitusalueen konttiin. Hankkeilla on edistetty pelastustoimen ajoneuvokannan uusiutumista ja pelastustoimen toimintakyvyn turvaamista. Sopimuspalokunnille myönnettiin lisäksi 109 pienavustusta lähinnä palovaruste- ja pienkalustohankintoihin.

Toiminnallinen tehokkuus, tuottavuus ja taloudellisuus

Palosuojelumaksukertymä vuoden 2011 tilinpäätöksessä (9,2 milj. euroa) on 2,4 % suurempi kuin vuonna 2010. Kasvu johtui palovakuutusten maksutulokertymän kasvusta, mihin vaikuttaa palovakuutetun omaisuuden määrän ja vakuutusmaksujen kehitys. Vuoden 2011 kertymän arvioidaan olevan 9,3 milj. euron tasolla. Hallintomenot olivat 2,73 % palosuojelumaksukertymästä.

Rahaston hakemuksista 92,1 prosenttiin tehtiin päätös kolmen kuukauden sisällä saapumisesta. Tilityshakemusten osalta tavoitteellisen kahden kuukauden käsittelyajan puitteissa käsiteltiin 97,6 % hakemuksista.

Vuoden 2011 varojen talousarvio oli 9 768 000 euroa ja toteuma 10 703 866 euroa. Varojen käyttösuunnitelma kokonaisuudessaan ylitettiin n. 0,9 milj. eurolla (n. 9,6 %). Ylitys tehtiin tarkoituksella 0,5 milj. eurolla ylöspäin tarkentuneen palosuojelumaksukertymäennusteen sekä vapautuneiden sitoumusten (0,6 milj. euroa) vuoksi. Palosuojelurahastossa ei ole kertomusvuonna havaittu rahaston varoihin liittyviä virheitä, väärinkäytöksiä tai rikoksia. Palosuojelurahaston vuoden 2011 kulujäämän (alijäämä -867 688,45 euroa) kattamisen jälkeen omaa pääomaa rahastolle jää 5 295 219,74 euroa. Palosuojelurahaston rahoitusvarat (yhdystilisaatava valtiolta) olivat tilikauden lopussa 15 094 075,64 euroa ja aiempiin päätöksiin perustuvia maksamattomia sitoumuksia oli tilikauden lopussa 9 454 190 euroa. Rahaston tosiasiallinen maksuvalmius ja taloudellinen asema ovat säilyneet erinomaisina.

TAULUKKO 80. Palosuojelurahasto

Rahaston talous	2011	2010	2009
Toiminnan kulut, euroa	250 954	254 514	243 638
Siirtotalouden menot, euroa	9 801 049	9 156 350	9 811 984
Palosuojelumaksukertymä, euroa	9 199 371	8 975 362	8 845 394
Uudet avustuspäätökset yhteensä, euroa	10 560 306	9 855 213	11 023 879
Rahaston varojen käyttösuunnitelma, euroa	9 768 000	9 876 000	9 950 000
Toteutunut rahaston varojen käyttö, euroa	10 703 866	10 114 512	11 252 790
Tunnusluvut	**2011**	**2010**	**2009**
Hyväksyttyjen hakemusten osuus saapuneista hakemuksista, %	71,3	65,5	65,5
Myönteisten avustuspäätösten keskiarvo, euroa	46 114,87	45 838,20	51 273,86
Päätöksiä hallituksen kokousta kohti, kpl	67	62	62
Taloudellisuus 1: toiminnan kulut/päätökset, euroa	624	684	651
Taloudellisuus 2: toiminnan kulut/käsiteltävät asiat, euroa	363	425	453
Tuottavuus 1: päätökset/sihteeristön htv	142,6	127,4	139,0
Tuottavuus 2: käsiteltävät asiat/sihteeristön htv	245,0	205,1	200,0
Sihteeristössä käsiteltävät asiat/kk, keskiarvo, kpl	57,6	49,9	44,8
Tehokkuus 1: avustushakemuksista käsitelty 3 kk:n sisällä saapumisesta, %	92,1	93,9	91,8
Tehokkuus 2: tilityksistä käsitelty 2 kk:n sisällä saapumisesta, %	97,6	94,3	97,6
Pisin hakemuksen tai tilityksen käsittelyaika, työpäivää	90	96	148
Toiminnan kulut suhteessa siirtotalouden menoihin, %	2,56	2,78	2,48
Toiminnan kulut suhteessa palosuojelumaksukertymään, %	2,73	2,84	2,75
Toiminnan suunnitelmallisuus: varojen käyttösuunnitelman toteuma, %	109,6	102,4	113,1

11 Puolustusministeriö

Puolustusministerin katsaus

Hallitus on aloittanut toimintansa tilanteessa, jossa kansantaloudelliset odotukset ovat poikkeuksellisen synkät. Kuluvana vuonna Suomen valtio ottaa lisää velkaa yli 7 mrd. euroa, ja valtion korkomenot ovat 2,36 mrd. euroa, eli lähes puolustusmenojen verran.

Maanpuolustusta ei voida tarkastella erillään muusta yhteiskunnallisesta kehityksestä. Puolustushallinto on samassa veneessä osana valtionhallinnon kokonaisuutta, jonka on kannettava vastuunsa valtiontalouden tasapainottamisessa. On kuitenkin selvää, ettei puolustusvoimien uudistamisesta päätetä pelkästään talouden näkökulmasta. Puolustuskykyä voidaan ylläpitää ja kehittää vain pitkäjänteisellä työllä, joka ei saa olla suhdanteista riippuvaista. Puolustusmenojen leikkaamisessa on nyt tultu siihen pisteeseen, että mahdolliset lisäleikkaukset edellyttäisivät puolustuksemme kokonaisuuden perusteellista uudelleenarviointia.

Suomi on entistä riippuvaisempi ympäröivästä maailmasta. Kaiken hyvän ohella tämä tarkoittaa myös sitä, että hyvinkin kaukaiselta vaikuttavat uhkat vaikuttavat teknologian kehittyessä meihin yhä nopeammin. Sotilaalliset tapahtumat vaikuttavat talouteen välittömästi. Yksi verkkohyökkäys voi aiheuttaa vakavia häiriöitä. Vaikutusketjuja on vaikea ennakoida. Vuoden 2011 kokemukset arabimaista osoittavat, että poliittiset mullistukset voivat puhjeta yllättäen ja levitä nopeasti varsin laajalle. Kaukanakin tapahtuvat konfliktit voivat vaikuttaa Suomen turvallisuusasemaan ja huoltovarmuuteen. Kaikkien uhkien varautumisketjuja ei voida ennakoida, joten on tärkeää, että varaudumme monipuolisesti. Puolustus uudistuu, jotta suomalaisen elämäntavan ei tarvitse muuttua.

Tarve puolustusvoimien rakenteellisille uudistuksille on todettu jo edellisen selonteko-prosessin yhteydessä. Valtiontalouden välttämättömät säästöt, puolustusvoimien sisäisten kustannus- ja menopaineiden kattaminen budjetin sisällä sekä menorakenteen joustamattomuus ovat hallituskaudella johtamassa toiminnan tason merkittävään laskuun. Ennen uudistusta säästöjä joudutaan kohdentamaan erityisesti koulutukseen. Käytännössä tämä koskee maastoharjoituksia, alus- ja lentotoimintaa sekä kertausharjoituksia.

Muutoksessa on kysymys rakenteiden sopeuttamisesta tarvetta ja resursseja vastaaviksi. Poliittinen johto ja puolustushallinto ovat viimeisen parin vuosikymmenen aikana tehneet pitkäkantoisia päätöksiä puolustuksen kehittämisestä. Puolustusvoimauudistuksen on luonnollisesti pohjattava näihin aiemmin tehtyihin kauaskantoisiin investointeihin, jotka

koskevat sodan ajan joukkojen kokoonpanoa ja varustusta, asejärjestelmiä ja niiden käyttäjiin liittyvää kriittistä osaamista sekä infrastruktuurin kehittämistä. Puolustusvoimauudistuksen ratkaisumallin perustana ovat hallitusohjelman linjaukset, pitkällä aikavälillä muodostuneet tarpeet rakennemuutoksesta, puolustusvoimien mittava suunnittelutyö sekä puolustusministeriön ohjaus uudistuksen tavoitteista ja reunaehdoista.

Palvelukseen astuvat ikäluokat tulevat pienentymään aina ensi vuosikymmenen alkuun saakka. Meillä ei ole mahdollisuutta korvata kaikkea poistuvaa sodan ajan joukkojen materiaalia. Sen seurauksena myös sodanajan reservin koko tulee pienenemään. Emme tarvitse tulevaisuudessa esimerkiksi samaa määrää koulutuspaikkoja – varuskuntia – kuin tähän saakka.

Käynnistymässä olevan puolustusvoimauudistuksen tarkoituksena on sopeuttaa puolustusvoimat edessä olevaan uuteen tilanteeseen. Lähtökohtana uudistuksessa on, että puolustus- ja ennaltaehkäisykykymme säilyy uhkien edellyttämällä tasolla. Suomeen ei kohdistu tällä hetkellä suoraa sotilaallista uhkaa. Tämä hyvä tilanne säilytetään parhaiten, kun meillä on tarvittava uskottava kyky puolustaa itseämme. Se taas edellyttää riittäviä välineitä – sekä laadullisesti että määrällisesti.

Yleisen asevelvollisuuden tulee seurata aikaansa. Asevelvollisuuden laadukkaan toteuttamisen varmistaminen pidemmällä aikavälillä – mukaan lukien kertausharjoitukset – on eräs uudistuksen keskeisiä tavoitteita. Varusmiesten kouluttajien määrää lisätään ja kutsuntajärjestelmää kehitetään. Varusmiespalvelusta lyhennetään 15 vuorokaudella vuodesta 2013 alkaen.

Osallistumisemme sotilaalliseen kriisinhallintaan on jatkunut vuoden 2011 aikana. Olemme edelleen mukana Naton johtamassa ISAF-operaatiossa, vaikka joukkojemme vahvuutta onkin päätetty supistaa jonkin verran. Afganistanissa kriisinhallinnan painopiste on maaliskuussa 2011 päätetyn transition pohjalta siirtymässä entistä enemmän koulutukseen ja erilaisiin siviilipuolen hankkeisiin. Suomi päätti syksyllä lähteä uudelleen mukaan YK:n johtamaan rauhanturvaoperaatioon Libanonissa. Operaation valmistelut on käynnistetty, ja joukkojen on määrä olla toimialueella kesään mennessä.

Suomessa on keskusteltu vilkkaasti kriisinhallintaoperaatioissa vammautuneiden sotilaiden tarvitseman hoidon järjestämisestä. Vaikka kyse on vuositasolla vain muutamasta henkilöstä, on asian hoitaminen otettava vakavasti. Asian tiimoilta ei ole mitään syytä rakentaa vastakkainasettelua sotiemme veteraanien ja rauhanturvaajaveteraaniemme välille.

Pääministerin johdolla on käynnistetty periaatepäätösvalmistelu kokonaisturvallisuudesta. Keskeisin kehityskohde on kokonaisturvallisuuden käsitteen ottaminen käyttöön kuvaamaan paremmin laaja-alaista varautumista erilaisiin uhka- ja häiriötilanteisiin. Puolustusministeriössä toimiva Turvallisuus- ja puolustusasiainkomitea vahvistetaan laajapohjaisemmaksi Turvallisuuskomiteaksi.

Puolustushallinto on vuonna 2011 jatkanut kansainvälistä verkottumistaan. Puolustuspoliittisessa yhteistyössä korostuvat puolustuskyvyn ja suorituskykyjen kehittäminen monenkeskisesti ja kahdenvälisesti. Pohjoismaista yhteistyötä on syvennetty hyvässä hengessä. Suomi on jatkossakin kiinnostunut osallistumaan Euroopan unionin taisteluosastojen toimintaan sekä muuhun EU:n sisällä tehtävään yhteistyöhön. Nato on Suomen kannalta erityisen tärkeä yhteistyökumppani.

Venäjän tilanteeseen ja tulevaisuuteen sisältyy tällä hetkellä monia avoimia kysymyksiä. On tärkeää, että Suomessa ja varsinkin puolustushallinnon sisällä on tulevaisuudessa riittävästi Venäjään liittyvää korkeatasoista osaamista. Sitä ei synny itsestään, vaan sen eteen on tehtävä töitä. Vain sillä tavoin voimme ymmärtää oman asemamme kannalta olennaista kehitystä itänaapurissamme.

Puolustusvoimauudistus ei sellaisenaan ratkaise tai linjaa Suomen puolustuksen keskeisiä kysymyksiä seuraavien kahden vuosikymmenen aikana. Keskeisiä käynnistyvässä selontekomenettelyssä ratkaistavia kysymyksiä ovat muun muassa tulevaisuuden suorituskykyvalinnat ja pitkän aikavälin resurssinäkymät. Näihin tekijöihin ja arvioon turvallisuusympäristön kehityksestä liittyy keskustelu puolustuksemme poliittisten peruslinjausten kehittämisestä tulevaisuudessa.

Suomalaisilla on aina ollut korkea maanpuolustustahto. Tuota tahtoa tarvitaan erityisesti nyt kun edessämme on suuria ja vaikeita muutoksia. Puolustusvoimauudistuksen toteuttaminen vaatii henkilöstöltä muutosvalmiutta, ja siihen sisältyy myös kipeitä leikkauksia. Henkilöstön tukeminen muutoksessa on suunnittelukauden tärkeimpiä tehtäviä. On meidän kaikkien yhteinen asia, miten kunnialla selviämme niistä kielteisistä vaikutuksista, joita uudistuksella väistämättä on puolustusvoimien henkilöstölle ja heidän perheilleen. Uudistuksella tulee olemaan myös huomattavia alueellisia vaikutuksia. Siksi rakennemuutoksen aluepoliittiset vaikutukset selvitetään perusteellisesti. Uskottavuutta ja tahtoa pystyy parhaiten osoittamaan toiminnan kautta. Tällaista kykyä tarvitaan erityisen paljon vuoden 2012 aikana.

Stefan Wallin
Puolustusministeri

11.1 Yhteiskunnallinen vaikuttavuus vuonna 2011

Yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista on arvioitu itsearviointina valtiovarainministeriön ohjeistuksen mukaisesti asteikolla ”Erinomainen, Hyvä, Tyydyttävä, Välttävä”.

TAULUKKO 81. Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Tavoite	Arvosana
Suomen etujen mukaisen puolustuspolitiikan toteuttaminen.	Hyvä
Suomen sotilaallisen puolustuksen ylläpito, käyttö ja kehittäminen.	Tyydyttävä
Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen yhteensovittaminen ja puolustusministeriön hallinnonalan osallistuminen yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ja kohteiden turvaamiseen.	Hyvä
Osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan.	Hyvä

Vaikuttavuustavoitteiden aikajänne on todellisuudessa huomattavan pitkä. Tähän sisältyvä arviointi perustuu lähinnä talousarviossa määriteltyjen virasto- ja laitoskohtaisten tavoitteiden toteutumiseen vuonna 2011.

TAULUKKO 82. Vaikuttavuustavoitteisiin liittyvät PLM:n pääluokan menot, milj. euroa [1]

	2009	2010	2011
Suomen etujen mukaisen puolustuspolitiikan toteuttaminen	12	14	16
Suomen sotilaallisen puolustuksen ylläpito, käyttö ja kehittäminen	2 287	2 207	2 175
Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen yhteensovittaminen ja puolustusministeriön hallinnonalan osallistuminen yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ja kohteiden turvaamiseen	15	47	67
Osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan	66	56	64
YHTEENSÄ	**2 380**	**2 324**	**2 322**

[1] Kassaperusteinen toteuma. Ei sisällä arvonlisäveromenoja eikä myöskään UM:n pääluokkaan budjetoituja suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenoja, joiden määrä oli vuonna 2011 noin 40,2 milj. euroa. Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen vuoden 2011 menoista 65,2 milj. euroa käytettiin eri hallinnonaloilla TUVE-hankkeen menoihin.

11.2 Puolustuspolitiikka ja hallinto

TAULUKKO 83. Puolustuspolitiikan ja hallinnon menot, milj. euroa [1]

	2009	2010	2011
Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	253,0	277,6	291,8
Puolustusministeriön toimintamenot	19,4	18,1	18,9
Puolustusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha	-	-	0,2
Julkisen hallinnon verkkoturvallisuuden edistäminen	9,3	44,6	65,2
Puolustushallinnon palvelukeskuksen toimintamenot	0,1	-	-
YHTEENSÄ	**281,7**	**340,3**	**376,2**

[1] Kassaperusteinen toteuma. Julkisen hallinnon verkkoturvallisuuden edistäminen sisältää momentin 27.01.23 määrärahan käytön, josta puolustushallinnon osuus oli vuonna 2009 noin 4,5 milj. euroa, vuonna 2010 noin 40,3 milj. euroa ja vuonna 2011 noin 42,3 milj. euroa.

Talousarvion luvun 27.01. (Puolustuspolitiikka ja hallinto) menot ovat kasvaneet viime vuosina lähinnä puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenojen osalta sekä julkisen hallinnon verkkoturvallisuus -hankkeen johdosta.

TAULUKKO 84. Puolustusministeriön vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

Tavoite	Asteikolla 1—5		
	2010 toteuma	2011 tavoite	2011 toteuma
PUOLUSTUSPOLITIIKKA			
Puolustuspolitiikan valmistelu			
Puolustushallinnolla on ennakoiva, ajantasainen strategia, jolla varmistetaan turvallisuusympäristön kehityksen, maanpuolustusta koskevan päätöksenteon ja tehtävien, suorituskykyjen sekä resurssien välinen tasapaino. Puolustushallinto osallistuu aktiivisesti Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisten kantojen laatimiseen.	4	4	3,9
Hallinnonalan ohjaus			
Hallinnonalan ohjauksella varmistetaan puolustuspoliittisten linjausten, kokonaismaanpuolustusta koskevien velvoitteiden ja sotilaallisen kriisinhallinnan asettamien vaatimusten siirtyminen käytännöksi puolustusministeriön hallinnonalalla sekä vapaaehtoisen maanpuolustusjärjestelmän kehittäminen.	3,9	4	3,8
KANSALLINEN PUOLUSTUS			
Puolustusministeriö ylläpitää puolustusministeriön operatiivisen johtamisen edellyttämää johtamis- ja päätöksentekokykyä sekä hallinnonalan tilannekuvaa.	3	3	3
Sotilaallinen huoltovarmuus on turvattu kaikissa tilanteissa. Puolustushallinnon toimenpitein turvataan materiaalin yhteensopivuus ja kotimainen integrointi- ja ylläpitokyky sekä kriisiajan vaurio-korjauskyky.	4	4	4
YHTEISKUNNAN ELINTÄRKEIDEN TOIMINTOJEN TURVAAMINEN			
Puolustusministeriö sovittaa turvallisuus- ja puolustusasiain komitean avustamana yhteen yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen liittyvät valtioneuvostotason toiminnot väestön elinmahdollisuuksien sekä yhteiskunnan turvallisuuden ja valtion itsenäisyyden turvaamiseksi.	4	4	4
OSALLISTUMINEN SOTILAALLISEEN KRIISINHALLINTAAN			
Osallistuminen ja sen kehittäminen perustuvat laaja-alaiseen kansainväliseen yhteistyöhön sekä EU:n että muiden puolustushallinnon alan toimijoiden kanssa, jossa korostuu sotilas- ja siviilikriisinhallinnan muodostama kokonaisuus. Kansallisella tasolla tavoitteena on rakentaa sellaiset sotilaallisen kriisinhallinnan toimintaedellytykset, yleisjärjestelyt ja keskeiset toimintaperiaatteet, jotka mahdollistavat Suomen osallistumisen kriisinhallintaan.	4	4	4

Vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista on arvioitu puolustusministeriössä sen perusteella, miten niiden saavuttamiseksi asetetut keskeiset toiminnalliset tulostavoitteet ovat toteutuneet ja kuinka vuodelle 2011 suunnitellut toimenpiteet ovat onnistuneet. Arvioinnissa on käytetty asteikkoa 1—5, jossa 5=Erinomainen, 4=Hyvä, 3=Tyydyttävä, 2=Vältävä ja 1=Heikko.

Puolustuspolitiikan valmistelulle ja hallinnonalan ohjaukselle puolustusministeriössä asetetut keskeiset, asetettujen painopisteiden mukaiset, tavoitteet toteutuivat. Hallinnonalan riskienhallinnan prosesseihin ja menettelytapojen uudistamiseen, hallinnonalan tietohallinnon ohjausmallin sekä puolustusministeriön controller-toiminnan käynnistämiseen liittyvien aikataulujen lykkääntymisen takia ei kuitenkaan päästy kaikilta osin tavoitetasolle.

Hallitusohjelman mukaisesti käynnistettiin puolustusvoimauudistuksen valmistelu tavoitteena Suomen puolustuskyvyn turvaaminen sekä puolustusvoimien kustannus- ja

menopaineiden hallinta. Uudistuksen lähtökohtana on sodan ajan puolustusvoimien mitoitus ja tehokas toiminta. Hallitusohjelman säästövelvoitteiden täyttämiseksi käynnistettiin toimet puolustusvoimien toiminnan sopeuttamiseksi.

Osallistumista kehittyvään eurooppalaiseen turvallisuus- ja puolustusyhteistyöhön sekä kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan jatkettiin linjausten mukaisesti. Suorituskykyjen osalta pääpaino oli suorituskykyjen yhteiskäytön ja omistuksen kehittämisessä (ns. pooling and sharing -työ). Naton rauhankumppanuusohjelman suunnittelu- ja arviointiprosessissa (PARP) puolustushallinto vastasi suunnittelukyselyyn, jonka perusteella Suomelle laadittiin maakohtainen arvio. Lisäksi jatkettiin valmistautumista koskien Suomen osallistumista Naton nopean toiminnan joukkoja (NRF) täydentävään toimintaan. Pohjoismaisen puolustusalan yhteistyössä (NORDEFCO) jatkettiin vuonna 2009 hyväksyttyjen uusien rakenteiden vakiinnuttamista. NORDEFCO-yhteistyöllä tuettiin puolustusvoimien suorituskykyjen kehittämistä laatimalla muun muassa yhteispohjoismainen tarkastelu suorituskykyvajeiden määrittämiseksi.

Puolustusministeriössä kiinnitettiin alkuvuodesta erityistä huomiota talouden ja yhteiskunnallisten muutosten ennakoimiseen sekä luotiin perusteita puolustusvoimauudistuksen ja hallinnonalan kokonaiskehittämisen edellyttämien poliittisten linjausten kirjaamiselle hallitusohjelmaan.

Puolustusministeriöllä on vastuullaan kaksi hallituksen kärkihanketta, puolustusvoimauudistus ja kansallinen kyberturvallisuusstrategia. Ennakoitua suurempien hallinnonalan kehysleikkausten aiheuttamassa uudessa tilanteessa puolustusministeriö tuki kaikin keinoin puolustuskyvyn ylläpitoa ja kehittämistä ja myötävaikutti sotilaallisen maanpuolustuksen voimavarojen turvaamiseen puolustushallinnon strategisten linjausten pohjalta. Kehysleikkaukset pakottivat kuitenkin muuttamaan toiminnan painopistettä pitkäjänteisestä hallinnonalan suorituskykyjen kehittämisestä olennaisimpien suorituskykyjen turvaamiseen.

Puolustusministeriö on ollut aloitteellinen valtioneuvoston yhteisten toimintatapojen kehittämisessä mm. kansliapäällikkökokouksen valtion konsernijohtamista koordinoivan roolin vakiinnuttamisessa. Ministeriön johtamis- ja ohjausjärjestelmää sekä johtoryhmätyötä on kehitetty laaditun suunnitelman mukaisesti. Strategisen suunnittelun osalta on hyväksytty kehittämislinjaukset, joiden tavoitteena on vakiinnuttaa ja keventää valmistelua. Ministeriön kehittämistyöllä ja sisäisillä organisaatiomuutoksilla on pyritty vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin tavoitteena vahvistaa kokonaisuuden hallintaa ja strategista johtamista sekä tehostaa ministeriön resurssien käyttöä.

Asevelvollisten sosiaalisen ja taloudellisen aseman kehittämistä jatkettiin mm. korottamalla sekä asevelvollisten päivärahoja että erilliskorvauksia 1.2.2011 lukien.

Materiaalialalla korostui vientivalvonta sekä puolustus- ja turvallisuushankintoja koskeva lainsäädäntötyö, hankeohjaus sekä kansainvälinen materiaalialan yhteistyö. Hankeohjauksessa painottuivat erityisesti kuljetushelikopteri- (NH-90), miinantorjunta- (MITO) ja keskipitkän kantaman ilmatorjuntahankkeiden (KKITO) toteuttaminen. Kumppanuushankkeista keskeisimpiä olivat ampumatarvikkeiden ja räjähteiden elinkaarenhallinnan yhteistyömallin käyttöönottoprojekti (ELKAKOP) ja puolustusvoimien ravitsemispalvelujen yhtiöittäminen (PURU). Kotimaisen teollisuuden asema heikentyneessä taloudellisessa

tilanteessa pyrittiin ottamaan huomioon riittävillä tilauksilla. Kansainvälisessä yhteistyössä korostuivat osallistuminen Euroopan puolustusviraston (EDA) toimintaan sekä uuden pohjoismaisen puolustusyhteistyömallin (NORDEFCO) mukaiseen toimintaan. Kahdenvälisessä yhteistyössä korostui erityisesti toiminta Yhdysvaltojen kanssa.

Asevientipolitiikkaa ja vientivalvontatoimintaa hoidettiin hallitusohjelman ja hyvän hallintotavan mukaisesti. Suomi on noudattanut puolustustarvikkeiden viennissä Euroopan unionin asevientiä koskevaa yhteistä kantaa.

Puolustusministeri Jyri Häkämiehen asettama sotilaskäskytyöryhmä luovutti mietintönsä toukokuussa 2011. Työryhmä ehdotti muutettavaksi puolustusvoimista annettua lakia. Ehdotetulla lailla vahvistettaisiin parlamentaarista vastuukatetta sotilaskäskyasioiden päätöksentekomenettelyssä ja selkiytettäisiin voimassa olevaa sääntelyä. Työryhmän mietintö lähetettiin marraskuussa lausuntokierrokselle.

Turvallisuus- ja puolustusasiain komitean sihteeristön toimintavuoden keskeisinä tehtävinä saatiin valmiiksi esiselvitys ”Kansallinen kyberturvallisuusstrategia”, jatkettiin Yhteiskunnan turvallisuusstrategian toimeenpanoa ja koordinoitiin monikansallista ja poikkihallinnollista Multinational Experimentation (MNE) -kehittämistyötä.

Sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistumista edistettiin kehittämällä kriisinhallinnan toimintaedellytyksiä ja suorituskykyjä toimintaympäristön vaatimusten mukaisesti puolustuskyvyn kehittämistä ja käyttöä tukevalla tavalla. Sotilaallisen kriisinhallintahenkilöstön palvelussuhteen ehtoja kehitettiin ml. palvelussuhteen jälkeiset tukitoimet.

TAULUKKO 85. Puolustusministeriön toimintamenot tulosalueittain, 1 000 euroa[1]

Tulosalue	2010 toteuma	2011 talousarvio	2011 toteuma
Puolustuspolitiikka	14 431	14 702	16 119
Suomen sotilaallinen puolustaminen	1 785	1 822	1 053
Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen	1 337	1 160	1 444
Osallistuminen sotilaalliseen kriisinhallintaan	578	961	321
YHTEENSÄ	**18 131**	**18 645**	**18 937**

[1] Kassaperusteinen toteuma.

Asetettujen tavoitteiden ja toteumien väliset erot eri tulosalueilla selittyvät pääosin ministeriön palkkakulujen aikaisempaa tarkemmasta, työajan seurantaan perustuvasta kohdentumisesta. Puolustusministeriön henkilötyövuosimäärä oli asetetun tavoitteen (137 htv) mukainen.

TAULUKKO 86. Puolustushallinnon rakennuslaitoksen vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen[1]

Tavoite	Asteikolla 1—5		
	2010 toteuma	2011 tavoite	2011 toteuma
SUORITUSKYKYINEN PUOLUSTUSJÄRJESTELMÄ			
Puolustushallinnon rakennuslaitoksella on oltava kyky puolustusvoimien tukemiseen tuottamalla ja hankkimalla kiinteistö-, ympäristö- ja rakennuttamispalvelut kaikissa turvallisuustilanteissa. Tämä edellyttää kykyä varmistaa toiminnan jatkuvuus häiriötilanteissa, kykyä joustavaan valmiuden säätelyyn, kykyä pitää yllä poikkeusolojen suunnitelma- ja toimintavalmiutta sekä kykyä verkostoitua kiinteistöalan huoltovarmuuden ylläpitämiseksi.	3,0	4,0	3,5
TURVALLINEN YHTEISKUNTA			
Puolustushallinnon rakennuslaitoksella on kyky tuottaa ja hankkia puolustusvoimille kiinteistö-, rakennuttamis- ja ympäristöpalvelut, joita se tarvitsee muun yhteiskunnan tukemiseen puolustusministeriön tehtävänannon mukaisesti. Tehtävä edellyttää, että Puolustushallinnon rakennuslaitoksen toiminnan jatkuvuus on varmistettu uhkatilanteita vastaavalla tavalla.	3,5	4,0	3,5
KANSAINVÄLISEN TURVALLISUUDEN VAHVISTAMINEN			
Rakennuslaitoksella on kyky tukea puolustusvoimia sotilaalliseen kriisinhallintaan liittyvien operaatioiden kiinteistö- ja ympäristöalan tehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa.	4,0	4,0	4,0
Rakennuslaitoksen kansainvälistä osaamista ja yhteistyötä puolustushallinnon kiinteistö- ja ympäristöalalla kehitetään osallistumalla aktiivisesti kansainvälisiin seminaareihin, työryhmiin sekä kansainvälisesti yhteisten toimintaohjeiden laatimiseen. Rakennuslaitos vastaa puolustushallinnon kiinteistö- ja ympäristöalan pohjoismaisen Försvarsbygg-yhteistyön koordinoinnista Suomessa osana NORDEFCO- yhteistyötä.	4,0	4,0	4,0

[1] Tavoitteet perustuvat puolustusministeriön ja rakennuslaitoksen väliseen tulossopimukseen, jossa on täsmennetty tavoitteita vuoden 2011 talousarvioesitykseen nähden.

Puolustushallinnon rakennuslaitos on itse arvioinut vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista asteikolla 1—5, jossa 5=Erinomainen, 4=Hyvä, 3=Tyydyttävä, 2=Välttävä ja 1=Heikko.

Puolustushallinnon rakennuslaitoksen ja puolustusvoimien yhteistyönä tehtävässä kiinteistö- ja ympäristöalan valmiussuunnittelussa ollaan pisimmällä ilma- ja merivoimien osalta, koko maavoimia kattavia suunnitelmia ei vielä ole. Rakennuslaitoksen toiminnan jatkuvuuden suunnittelua on jatkettu eri uhkatilanteiden varalta. ICT-varautumisen suunnittelua jatketaan osana valtionhallinnon ICT-varautumisprojektia. Rakennuslaitoksen toiminnan jatkuvuutta uhkaavat keskeiset riskit on kartoitettu perusteeksi aluetason suunnittelun käynnistämiselle.

Rakennuslaitoksen liikevaihto oli 161,1 milj. euroa ja kasvoi edellisvuodesta yli 10 % johtuen lähinnä sähkön markkinahinnan noususta ja valtion turvallisuusverkkohankkeen (TUVE) rakennustöistä.

TAULUKKO 87. Puolustushallinnon rakennuslaitoksen toiminnallinen tehokkuus

Tunnusluku	2010 toteuma	2011 tavoite	2011 toteuma
Kiinteistönhoito			
Kiinteistönhoidon hintakehityksen vertailu, %	0,5	-2,0	-1,6
Hoito, euroa/htm^2/kk	0,65	0,60	0,62
Hoito, m^2/htv	8 600	9 300	9 000
Siivouspalvelut			
Siivouspalvelujen hintakehityksen vertailu, %	0,0	-1,0	-0,2
Siivouspalvelut, euroa/sm^2	0,93	0,94	0,93
Siivouspalvelujen ulkoistamisaste, %	42	45	41
Tekniset palvelut			
Vuosikorjaukset, euroa/htm^2/kk	0,56	0,50	0,51
Teknisten palveluiden ulkoistamisaste, %	62	70	65
Asuntotoimi			
Vuokrattavat asunnot, kpl/htv	247	260	246
Energiapalvelut			
Lämmön ominaiskulutus, kWh/rm^3/L	38,4	38,7	38,3
Sähkön ominaiskulutus, kWh/rm^3/S	15,1	14,2	15,8
Veden ominaiskulutus, l/rm^3/L	96	101	93

Toiminnallinen tehokkuus parani pääosin eri mittareilla mitattuna edellisvuoteen nähden. Sähkön ominaiskulutuksen kasvu johtui kiinteistösähkön kulutuksen kasvusta ja kiinteistökannan rakenteellisista muutoksista. Rakennuslaitoksen henkilötyövuosimäärä oli 854 henkilötyövuotta, kun aiempaan valtion tuottavuusohjelmaan perustuva tavoite oli 850 henkilötyövuotta.

11.3 Sotilaallinen maanpuolustus

Puolustusvoimien toiminta oli pääosin asetettujen tavoitteiden mukaista. Suomen sotilaallisen puolustamisen suorituskyvyn ylläpidossa, puolustuksen toteutusta tukevan tilannekuvan ylläpidossa sekä aluevalvonnassa ja alueellisen koskemattomuuden turvaamisessa saavutettiin asetettu tavoitetaso. Merkittävimmät poikkeamat liittyvät asevelvollisten koulutukseen. Resursseihin sopeutettujen varusmieskoulutuksen tavoitteiden vuoksi maavoimien harjoitusjärjestelmää on muutettu vähentämällä ja lyhentämällä maastoharjoituksia. Tämä näkyy joukkokohtaisen taitotason laskuna, aselajien yhteistoiminnassa, yksilöiden toimintavarmuuden laskuna sekä puutteissa toimittaessa pimeällä. Tulevien vuosien rahoituskehysten takia tilanteeseen ei ole tulossa korjausta ennen kuin puolustusvoimauudistuksella kyetään palauttamaan tasapaino toiminnan, materiaalisen valmiuden ja suorituskyvyn ylläpidon sekä henkilöstömenojen kesken.

TAULUKKO 88. Sotilaallisen maanpuolustuksen menot, milj. euroa[1]

	2009	2010	2011
Puolustusvoimien toimintamenot	1 558,9	1 608,5	1 704,0
Puolustusmateriaalihankinnat	734,3	588,9	464,8
Hornet 413 -koneen korjaus	0,6	-	-
Hawk Mk 66 -koneiden hankinta	1,1	11,5	10,0
Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen	2,2	2,3	2,3
YHTEENSÄ	**2 297,2**	**2 211,2**	**2 181,2**

[1] Kassaperusteinen toteuma.

Puolustusmateriaalihankintoihin vuoden 2011 varsinaisessa talousarviossa myönnetyistä määrärahoista peruutettiin noin 138,7 milj. euroa ja siirrettiin tilausvaltuuksien menoajoitusmuutoksilla myöhemmille vuosille vuoden 2011 kolmannessa lisätalousarviossa. Tällä saatiin vuosittaiset määrärahat vastaamaan paremmin hankintojen muuttunutta toimitus- ja maksuaikataulua.

Puolustusvoimauudistuksen suunnittelu

Vuoden 2011 suunnittelun tuloksena valmistui puolustusvoimauudistuksen ratkaisumalli, jossa esitetään toimenpiteet ja rakenteelliset muutokset uudistuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Ratkaisumallissa on otettu huomioon puolustusministeriön antama ohjaus sekä puolustusvoimille määritetty rahoituskehys vuoteen 2015. Ratkaisumalli määrittää lisäksi puolustusvoimien tarpeet uudistusta koskeville poliittisille ja hallinnollisille päätöksille.

Puolustuskyvyn ylläpito, käyttö ja kehittäminen

Puolustusvoimat ylläpiti sopeutetuin resurssein tilannekuvan, aluevalvonnan, valmiuden, muiden viranomaisten tukemisen ja sotilaallisen kriisinhallinnan tukemisen kyvyn vaaditulla tasolla. Edistystä on tapahtunut lähinnä sotilaallisen kriisinhallintakyvyn kehittämisessä.

TAULUKKO 89. Puolustusvoimille asetettujen tavoitteiden toteutuminen

Tavoite	Asteikolla 1—5		
	2010 toteuma	2011 tavoite	2011 toteuma
Tilannetietoisuus			
Puolustusvoimat on ylläpitänyt sotilasstrategista tilannekuvaa riittävän ennakkovaroituksen saamiseksi.	4,0	4,0	4,0
Aluevalvonta			
Puolustusvoimat on toimeenpannut aluevalvonnan, jolla on kyetty alueellisen koskemattomuuden valvontaan ja turvaamiseen.	3,0	3,0	3,0
Valmius ja sen säätely, resursointi sekä toimeenpano			
Puolustusvoimilla on valmius käyttää sotilaallisia suorituskykyjä koko maan alueella ja muodostaa painopiste kulloisenkin tilanteen vaatimusten mukaisesti.	3,0	3,0	3,0
Puolustusvoimat kykenee puolustusvoimien yhteisoperaatioiden suunnitteluun ja tilanteen edellyttäessä johtamiseen sekä tuottamaan puolustusministeriölle perusteet tarvittavien toimivaltuuksien ja resurssien käyttöön hankkimiseksi. [1]	3,0	3,0	3,0
Muun yhteiskunnan tukeminen			
Puolustusvoimilla on valmius tukea päätehtäväänsä vaarantamatta kaikissa turvallisuustilanteissa muita viranomaisia silloin, kun niiden voimavarat eivät tehtäviensä toteuttamiseen yksin riitä. Puolustusvoimilla on valmius tarjota erityisosaamistaan, kykyjään ja voimavarojaan laaja-alaisesti muun yhteiskunnan käyttöön. Vastavuoroisesti puolustusvoimilla on valmius tuen vastaanottamiseen.	4,0	4,0	4,0
Osallistuminen kriisinhallintaan			
Puolustusvoimat on osallistunut sotilaalliseen kriisinhallintaan valtiojohdon linjausten ja puolustusvoimille osoitettujen voimavarojen mukaisesti.	4,0	4,0	4,0
Vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus			
Vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen kumppanuus MPK:n kanssa on vakiinnutetaan. Sotilaallisen koulutuksen tilauskanta on minimissään 16 000 vuorokautta. Muuta toimintaa tuetaan kumppanuussopimuksen mukaisesti.	Toteuma 2011: Puolustusvoimat tilasi MPK:lta noin 18 000 koulutusvuorokautta. Muuta toimintaa on tuettu kumppanuussopimuksen mukaisesti. Sijoittamattoman reservin koulutukselle on luotu edellytykset.		

[1] Vuoden 2011 tavoitearvo (3,0) perustuu puolustusministerin ja puolustusvoimain komentajan väliseen tulossopimukseen.

Puolustusvoimien järjestelmien ja joukkojen suorituskyky muodostuu seuraavien osatekijöiden integroituna kokonaisuutena: käyttö- ja toimintaperiaatteet, osaava ja taistelutahtoinen henkilöstö, ajanmukainen ja määrävahvuinen materiaali, toiminnan edellyttämä infrastruktuuri sekä puolustusvoimien omat sekä koko yhteiskunnan ja elinkeinoelämän tarjoamat tukeutumismahdollisuudet. Puolustusvoimien järjestelmien ja joukkojen suorituskyvyn arvioinnissa käytetyn asteikon perusteet ovat seuraavat: 5 = joukko/suorituskyky täyttää kaikki sille asetetut vaatimukset, 4 = joukolla/suorituskyvyllä on pieniä puutteita, jotka ovat kuitenkin helposti korjattavissa ja joukko täyttää sille asetetut vaatimuk-

set, 3 = joukko/suorituskyky täyttää vain sille asetetut vähimmäisvaatimukset, 2 = joukon/suorituskyvyn puutteet haittaavat suuresti sille asetettujen vaatimusten saavuttamista ja 1 = joukko/suorituskyky ei kykene täyttämään sille asetettuja vaatimuksia.

Valtaosa sotilaallisen maanpuolustuksen resursseista käytetään puolustusvoimien sodan ajan joukkojen kouluttamiseen ja varustamiseen.

TAULUKKO 90. Sodan ajan joukot, henkilöiden/yksiköiden lukumäärä

	2009	2010	2011
Koulutetut ja varustetut sodan ajan joukot *	**358 000**	**358 000**	**358 000**
Pääesikunta ja alaiset laitokset	6 200	6 200	6 200
Rajavartiolaitos	11 600	11 600	11 600
Maavoimat	**240 000**	**240 000**	**240 000**
Operatiiviset joukot	62 000	62 000	62 000
Valmiusprikaatit	3	3	3
Jääkäriprikaatit	2	2	2
Mekanisoidut taisteluosastot	2	2	2
Moottoroidut taisteluosastot	-	2	2
Helikopteripataljoona	1	1	1
Erikoisjääkäripataljoona	1	1	1
Alueelliset joukot	178 000	178 000	178 000
Jalkaväkiprikaatit	6	6	6
Erilliset pataljoonat/taisteluosastot	14	14	14
Paikallispuolustusyksiköt, maakuntajoukot	28	28	26
Merivoimat	**28 000**	**28 000**	**28 000**
Taisteluosastot (johtoporras + ohjusvene)	2+8	2+8	2+8
Miinantorjuntalaivueet	3	3	2
Miinalaivat	3	3	3
Miinalautat	3	3	3
Päätukikohdat	3	3	3
Rannikkojääkäripataljoonat ja erilliset rannikkojääkäriyksiköt	2+6=8	2+6=8	2+6=8
Rannikko-ohjuskomppaniat	2	2	2
Meritorjuntaohjuspatterit	4	4	4
Kiinteä ja liikkuva rannikkotykistö (rannikkopatterit + -tykistöpatteristot)	12+4=16	12+4=16	12+4=16
Ilmavoimat	**38 000**	**38 000**	**38 000**
Hornet-hävittäjälaivueet	3	3	3
Hawk-koulutuslentolaivue	1	1	1
Tukilentolaivue	1	1	1
+ perustamisjoukot noin 34 000			

Lentotuntien ja alusvuorokausien määrissä jäätiin asetetuista tavoitteista lähinnä uusien helikopterien ja miinantorjunta-alusten toimitusten viivästymisen takia.

TAULUKKO 91. Lentotunnit ja alusvuorokaudet, kpl

	2009	2010	2011
Hornet-hävittäjien lentotunnit	9 275	8 870	8 904
Hawk-harjoituskoneiden lentotunnit	4 532	3 518	4 360
Helikopterien lentotunnit	2 828	2 272	2 444
Taistelualusten alusvuorokaudet	1 617	1 254	1 164

Materiaalihankinnoilla tuettiin puolustusvoimien suorituskykyjen rakentamista. Ilmapuolustuksen suorituskykyä kehitettiin torjuntahävittäjien elinjaksopäivitystyötä jatkamalla. Puolustusvoimien yhteisen vaikuttamisen kykyä kehitettiin raskaan raketinheitinjärjestelmän ammunnanhallintaohjelmiston päivityksillä. Johtamisen kansallista suorituskykyä ja kotimaista osaamista parannettiin ohjelmistoradioon liittyvällä kotimaisella hankinnalla. Operatiivisen toiminnan Leijona-tietojärjestelmän ja puolustusvoimien keskeisen toiminnanohjausjärjestelmän (PVSAP) kehittämistä jatkettiin. Liikkuvuutta ja suojaa parannettiin 6x6-maastokuorma-autojen ja kriisinhallintajoukoille tarkoitettujen suojattujen RG32M-maastoajoneuvojen hankinnoin. Jalkaväkimiinojen korvaamisen hankkeita jatkettiin mm. päättämällä telamiinan modernin laukaisimen hankinnasta.

Puolustusjärjestelmän suorituskyvyn materiaalinen kehittäminen ei kuitenkaan toteutunut täysin suunnitelmien mukaisesti. Poikkeamia aiheutui lähinnä puolustusvoimista riippumattomista viivästymisistä ja muutamien hankkeiden leikkaamisesta. Lisäksi puolustusvoimissa jäädytettiin keväällä 2011 tilapäisesti monia hankkeita ennakoitujen budjettileikkausten perusteella. Puolustusvoimien tuleviin rahoituskehyksiin kohdistetut menosäästöt aiheuttivat merkittäviä muutostarpeita ja uudelleensuunnittelua sekä puolustusvoimien toimintasuunnitelmaan että kehittämisohjelmaan. Muutostarpeiden yksityiskohtainen suunnittelu tuleville vuosille on vielä kesken.

Käytettävissä olleista momentin 27.10.18 puolustusmateriaalihankintamäärärahoista siirtyi vuodelle 2012 noin 320,7 milj. euroa (40,8 %). Siirtyvien erien poikkeuksellisen suureen määrään vaikutti muun muassa toimitusten viivästyminen alkuperäisestä toimitusaikataulusta. Suurissa hankinnoissa (esim. miinantorjunta-alukset) pienetkin ajalliset viiveet toimituksissa voivat näkyä huomattavina siirtyvinä erinä. Edellä todettu hankkeiden tilapäinen jäädyttäminen kasvatti osaltaan myös vuodelle 2012 siirtyneiden materiaalihankintamäärärahojen määrää. Puolustusvoimien rahoitussuunnittelussa ja hankintoja koskevan tilannekuvan luotettavuudessa on kuitenkin myös parannettavaa.

KUVIO 12. Puolustusmateriaalihankintamäärärahojen käyttö (mom. 27.10.18.)

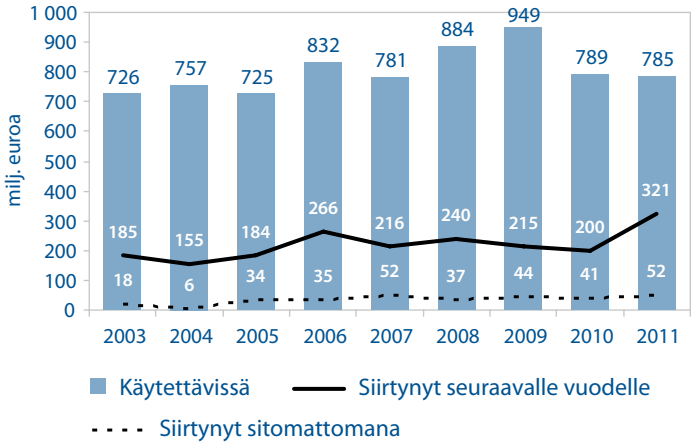

Kunnossapitoon kohdennetun rahoituksen johdosta materiaali kyettiin pitämään normaaliolojen vaatimusten mukaisesti käyttökuntoisena. Myös puolustushaarojen varaosa- ja vaihtolaitekantaa pystyttiin ylläpitämään normaaliolojen toiminnan vaatimusten mukaisena. Pitkäjänteistä varaosa- ja vaihtohankintasuunnittelua ja ennakoitua rahoitusta tulee edelleen kehittää kokonaisuutena huomioiden poikkeusolojen tarpeet.

Asevelvollisten koulutus

Varusmiespalvelukseen astui kertomusvuonna noin 26 500 henkilöä, joista vapaaehtoisia naisia oli noin 500. Varusmieskoulutuksen peruskoulutuskauden kokonaispoistuman kasvu näyttäisi pysähtyneen. Vielä on kuitenkin liian aikaista tehdä sellaista johtopäätöstä, että keskeyttämisluvut olisivat kääntyneet pysyvästi laskuun. Eräinä keskeyttämislukujen pienenemiseen vaikuttavina tekijöinä ovat olleet muun muassa uudistettu varusmieskoulutuksen normisto, ennakkoterveystarkastusten ohjeistus ja kutsunnoissa toteutettu tiukennettu palveluskelpoisuuden arviointi sekä varusmieskoulutuksen toimivuuden turvaamiseen liittyvän ohjeistuksen jalkauttaminen. Asevelvollisuuslakiin perustuen 30 vuotta täyttäneet miespuoliset Suomen kansalaiset eivät ole enää kutsunnanalaisia. Vuonna 1981 syntyneistä miespuolisista kansalaisista suoritti varusmiespalveluksen 77,7 %.

Puolustusvoimat hyödynsi kattavasti reservin eri koulutusmuotoja. Joukkojen suorituskykyä kehitettiin suunnitelmien mukaisesti, ja koulutuksessa saavutettiin laadulliset tavoitteet. Puolustusvoimat koulutti kertausharjoituksissa noin 27 000 reserviläistä (tavoite 25 000) ja vapaaehtoisissa harjoituksissa noin 4 200 reserviläistä. Tämän lisäksi Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilattiin lähes 18 000 koulutusvuorokautta noin 8 800 reserviläiselle.

KUVIO 13. Asevelvollisten koulutus

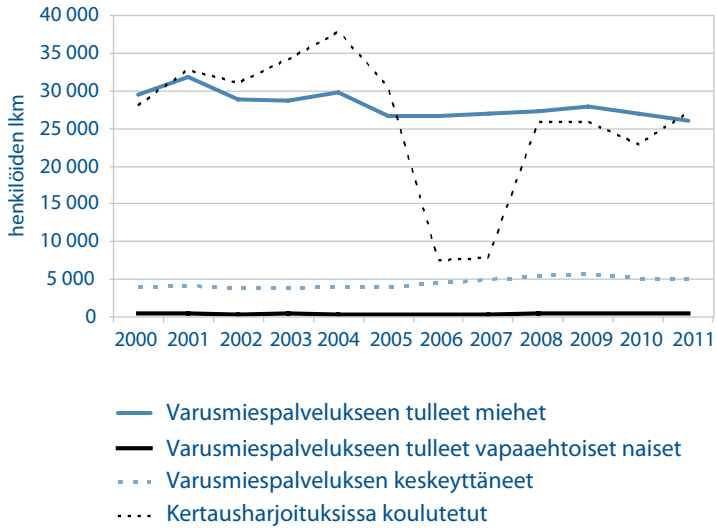

Maastovuorokausilla on keskeinen merkitys asevelvollisten ase- ja ampumakoulutuksen, taistelukoulutuksen ja aselajikoulutuksen koulutustason varmistamisessa. Vuonna 2011 päästiin tavoitteeksi asetettuun 30 sotaharjoitusperusteiseen varusmiesten maastovuorokauteen. Puolustusvoimien toimintamenojen puitteissa kohdennettiin asevelvollisten koulutuksen turvaamiseksi 6,0 milj. euroa lisärahoitusta. Lisäksi eduskunta lisäsi vuoden 2011 talousarvion käsittelyn yhteydessä puolustusvoimien toimintamenomäärärahoihin 2,0 milj. euroa varusmiesten maastovuorokausitavoitteen saavuttamiseksi.

KUVIO 14. Varusmiesten maastovuorokaudet keskimäärin[1]

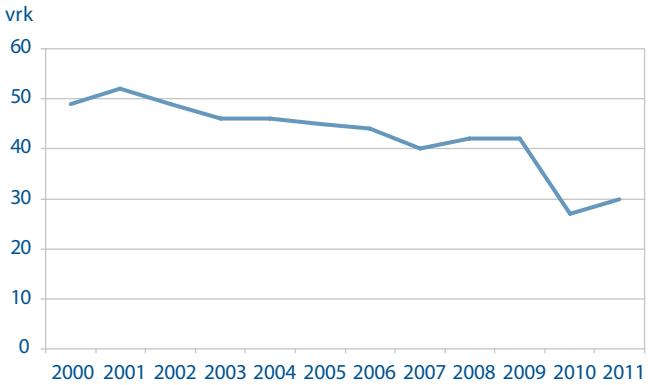

[1] Sotaharjoitusperusteisten maastovuorokausien keskimääräinen lukumäärä kuusi kuukautta palvelevilla varusmiehillä.

Asevelvollisten koulutuksen ja ylläpitohuollon (muonitus, terveydenhuolto ja vaatetus) välittömät menot olivat noin 329,4 milj. euroa (v. 2010 noin 304,0 milj. euroa). Kasvua edellisvuodesta selittävät mm. varusmiesten maastovuorokausien määrän lievä kasvu, lisääntyneet kertausharjoitusvuorokaudet, varusmiesten päivärahojen ja reserviläispalkkojen korotukset, kuljettajakoulutuksen ostopalvelujen kallistuminen sekä taistelijan varustukseen kuuluvat hankinnat.

TAULUKKO 92. Varusmiespäivän hinta

	2010 toteuma	2011 talousarvio	2011 toteuma
Varusmiespäivän hinta, euroa[1]	46	46	48

[1] Sama kuin vuoden 2011 talousarviossa oleva "Asevelvollisen palvelusvuorokauden hinta". Sisältää varusmiesten koulutuksen ja ylläpitävän huollon välittömät menot yhtä palvelusvuorokautta kohden.

Varusmiespäivän hintaa nostivat mm. palkkausmenojen kasvu ja vaatetushankinnat.

Asevelvollisten koulutusedellytysten suurimpia haasteita ovat ampuma- ja harjoitusalueiden ympäristöluvat. Lupaehtojen täyttäminen aiheuttaa merkittäviä kustannuksia lähivuosina. Toimenpiteiden laajuus ja kustannukset vaativat hallinnonalojen yhteistyötä. Toimenpidesuunnitelma mahdollisine poikkeuslupatarpeineen on laadittavissa puolustusvoimauudistuksen linjausten perusteella.

Puolustusvoimien henkilöstö

Puolustusvoimat jatkoi henkilöstörakenteen kehittämistä. Aliupseerien henkilöstö- ja koulutusjärjestelmää kehitettäessä on painotettu käytännönläheistä sotilasammatillista osaamista. Henkilöstöjärjestelmän kustannustehokkuutta on parannettu jatkamalla henkilötyövuosimäärän vähentämistä. Henkilötyövuosia kertyi noin 14 630[1]. Aiemmassa valtion tuottavuusohjelmassa puolustusvoimille asetettua henkilötyövuosien vähentämisvelvoitetta on noudatettu. Samalla perusyksiköiden kouluttajahenkilöstön määrän lisääminen on kuitenkin ollut suunniteltua hitaampaa. Kriisinhallintatehtäviin rekrytoinnissa onnistuttiin.

Henkilöstömenojen (palkat ja päivärahat) osuus toimintamenoista oli 876,4 milj. euroa (51,4 %). Lisäystä edellisvuoteen oli 40,5 milj. euroa (4,8 %). Henkilöstömenoja kasvattivat palkankorotusten ohella varusmiesten päivärahojen ja reserviläispalkkojen korotukset.

[1] Momentin 27.10.01. henkilötyövuosimäärä on arvio, joka perustuu varsinaisten palkkojen kirjanpitototeumaan ja puolustusvoimien tulosyksiköiden henkilötyövuosien suunnitelluista keskihinnoista laskettuun määrään.

TAULUKKO 93. Puolustusvoimien palkkausmenot ja henkilötyövuoden hinta

	2010 toteuma	2011 talousarvio	2011 toteuma
Palkkausmenot, 1 000 euroa	789 258	807 639	824 510
Henkilötyövuoden hinta, euroa	48 815	49 473	50 495

Taulukossa esitetyt vuoden 2011 talousarvion palkkausmenot eivät sisältäneet palkkausten sopimustarkistuksia, joihin myönnettiin kolmannessa lisätalousarviossa noin 12,9 milj. euroa. Henkilötyövuoden keskihinta kasvoi 3,4 % edellisvuodesta. Henkilötyövuoden hintaa lisäsivät vuosien 2010 ja 2011 sopimuskorotukset (2,1 %), henkilöstörakenteen muutos aiempaa kalliimmaksi (2,3 %) mukaan lukien tehtävien vaativuusluokkien (ml. takuupalkkaoikeus) ja suoritusarviointien nousu. Laskevasti henkilötyövuoden hintaan vaikutti työnantajamaksujen pieneneminen (n. -1,0 %).

Tilahallinta ja ympäristönsuojelu

Puolustusvoimien alueisiin, toimitiloihin ja ympäristöön liittyviä toimintaedellytyksiä kehitettiin taloudellisten resurssien puitteissa alue-, tila- ja ympäristöhankkeilla turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon, puolustushallinnon strategisen suunnittelun ja viranomaismääräysten mukaisesti. Tilahallinnan painopiste oli terveysperusteisissa peruskorjauksissa sekä räjähdevarastorakentamisessa. Muut investoinnit liittyivät pääasiassa puolustusvoimien suorituskyvyn ylläpitämisen edellyttämiin hyväksyttyihin kehittämisohjelmiin. Räjähdevarastointirakentaminen eteni vuoden aikana suunnitelmien mukaisesti. Vuoden aikana ilmeni tarve aiempaa suunnitelmaa laajempaan varastorakentamiseen, minkä mukainen suunnittelu käynnistettiin. Käytössä olevista toimitiloista ei luovuttu merkittävässä määrin. Ympäristönsuojelun erityinen painopiste oli ampumaratojen sekä ampuma- ja harjoitusalueiden ympäristönsuojelun kehittämisessä.

TAULUKKO 94. Puolustusvoimien tilahallinnan menot

	2010 toteuma	2011 talousarvio	2011 toteuma
Tilahallinnan menot, 1 000 euroa	217 335	226 280	232 013

Vuoden 2011 talousarvion määrärahojen lisäksi tilahallinnan menoihin oli käytettävissä 5,8 milj. euroa edelliseltä vuodelta siirtynyttä määrärahaa. Tilahallinnan menoista 117,5 milj. euroa aiheutui vuokrista ja 114,5 milj. euroa palvelujen ostoista. Sekä puolustusvoimien Senaatti-kiinteistöille maksamat pääomavuokrat että palvelujen ostot Puolustushallinnon rakennuslaitokselta ovat kasvaneet, mikä johtuu kuluttajahintaindeksin korottavasta vaikutuksesta tilahallinnan sopimuksiin sekä puolustusvoimien tarpeesta uusinvestointeihin ja perusparannuksiin, joilla on vuokraa korottava vaikutus. Palvelujen

ostojen euromääräiseen lisäykseen ovat vaikuttaneet lisäksi ylläpidon ja energiapalvelujen lisäys uusinvestointikohteissa sekä ylläpidon yleinen hintakehitys. Kiinteistöjen kunnossapidossa ei edelleenkään päästä kiinteistöuudistuksessa vuonna 2003 asetettuun tavoitetasoon 0,75 % kiinteistöjen uudisrakennusarvosta johtuen siitä, että valtiokonsernilla ei ole ollut osoittaa puolustushallinnolle tähän tarkoitukseen tarvittavaa lisärahoitusta. Kunnossapidon toteuma noin 0,4 % perustuu puolustushallinnolla kunnossapitoon käytettävissä olevaan rahoitukseen. Tämä on eräiden arvioiden mukaan saattanut aiheuttaa osaan kiinteistöjä teknisen kunnon heikentymistä. Kiinteistöuudistus on mahdollistanut aiempaa laajemman perusparannus- ja peruskorjaustoiminnan, joten kokonaisuudessaan kiinteistöjen kunnon arvioidaan kohentuneen.

Vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus

Puolustusministeriö jakoi vuoden maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukemiseen myönnettyä määrärahaa noin 2,3 milj. euroa maanpuolustusjärjestöille. Tästä määrärahasta oli noin 2,0 milj. euroa valtioavustusta Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle (MPK) laissa vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta (556/2007) säädettyjen julkisten hallintotehtävien hoitamisesta aiheutuviin toimintamenoihin. Lain 11 §:n 1 momentin mukaan valtionavustusta ei myönnetä puolustusvoimien tilaamasta sotilaallisesta koulutuksesta aiheutuviin toimintamenoihin.

TAULUKKO 95. MPK:lle asetettujen tavoitteiden toteutuminen[1]

Tulosmittari	2010 toteuma	2011 tavoite	2011 toteuma
Taloudellisuus			
MPK:lle laissa säädettyjen julkisten hallintotehtävien vuosikustannukset (pl. puolustusvoimien tilaama sotilaallinen koulutus) / ko. toiminnan koulutusvuorokausimäärä (pl. puolustusvoimien tilaama sotilaallinen koulutus), euroa/vrk	47	53	41
Tuottavuus			
MPK:n julkisten hallintotehtävien mukaisen koulutuksen koulutusvuorokausimäärä (pl. puolustusvoimien tilaama sotilaallinen koulutus) / ko. toimintaan kohdistettu MPK:n palkatun henkilöstön henkilötyövuosimäärä (pl. puolustusvoimien tilaama sotilaallinen koulutus), vrk/htv	1 380	1 378	1 756
Tuotokset ja laadunhallinta			
MPK:n julkisten hallintotehtävien mukaisen koulutuksen koulutusvuorokausimäärä (pl. puolustusvoimien tilaama sotilaallinen koulutus), vrk	44 211	43 400	58 061
MPK:n koulutuksen laadun parantamiseksi annettavan kouluttajakoulutuksen määrä koulutuspäivinä	3 127	3 000	3 000
MPK:n kurssityytyväisyys, oppilastyytyväisyys asteikolla 1—5	4,23	4,35	4,27

[1] Taulukossa esitetyt lopulliset tavoitteet vuodelle 2011 vahvistettiin PLM:n ja MPK:n välisessä tulossopimuksessa.

Puolustusministeriö teetti Gaia Group Oy:llä vapaaehtoista maanpuolustusta koskevan vaikuttavuusarvioinnin, jossa tarkasteltiin vapaaehtoista maanpuolustusta resurssi- ja vaikuttavuusnäkökulmasta. Loppuraportti suosituksineen löytyy puolustusministeriön internet-sivuilta (www.defmin.fi/ Julkaisut ja asiakirjat).

11.4 Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen

Valtioneuvosto antoi vuoden 2010 lopussa periaatepäätöksen Yhteiskunnan turvallisuusstrategiasta. Periaatepäätöksen jalkautuksessa on onnistuttu hyvin. Aluepelastuslaitokset, kunnat ja muut toimijat hyödyntävät laajasti yhteisiä strategiassa määritettyjä suunnitteluperusteita varautumisen suunnittelussaan. Toimeenpano kunnissa kehittyy edelleen turvallisuus- ja puolustusasiain komitean sihteeristön laajassa yhteistyössä valmisteleman kuntaoppaan valmistuttua. Vuonna 2011 valmistui Kansallisen Kyberturvallisuusstrategian esiselvitys. Lisäksi turvallisuus- ja puolustusasiain komitean sihteeristö koordinoi monikansallista ja poikkihallinnollista Multinational Experimentation (MNE) -kehittämistyötä.

Puolustusvoimat tuki muita viranomaisia antamalla virka-apua ja toteuttamalla muita virka-apuun rinnasteisia tukitehtäviä yhteensä yli 500 kertaa. Suurin osa näistä tehtävistä oli sotilasräjähteiden raivaamista ja erilaista poliisille annettua virka-apua. Lisäksi Puolustusvoimien sotilaspalokunnat toteuttivat noin 150 pelastusalaan kuuluvaa tehtävää alueellisten pelastuslaitosten pyynnöstä (ensivaste, tulipalot ja liikenneonnettomuudet). Puolustusvoimat on tukenut muita viranomaisia myös mm. lainaamalla kalustoa sähkönsyötön varmistamiseksi sekä tukemalla myrskytuhojen kartoitusta. Viranomaisilta saadun palautteen perusteella puolustusvoimien antama virka-apu on ollut merkityksellistä ja joissain tapauksissa jopa ratkaisevan tärkeää.

Virka-avun myöntämisperusteita ja pyynnön käsittelyprosesseja tulee alue- ja paikallistasolla tarkastella yhdessä yhteistoimintaosapuolten kanssa. Työvoima-avun ja virka-avun rajapinnan määrittävä ohjeistus vaatii tarkistamista. Yhteistoimintaa ja tiedonvaihtoa muiden viranomaisten kanssa kehitetään edelleen päivittämällä yhteistoimintasopimukset keskeisimpien viranomaistahojen kanssa.

Hallinnon turvallisuusverkko (TUVE) -hankkeen tavoitetilaa muutettiin valtioneuvoston periaatepäätöksellä 12.5.2011. Muutos kohdistui lähinnä puolustusvoimien ja Hallinnon Tietotekniikkakeskuksen sekä Suomen Erillisverkot Oy:n tuleviin vastuisiin. Hankkeen strategiatyöryhmä laati turvallisuusverkkostrategian. Turvallisuusverkon rakentamisprojekteilla täydennettiin ja laajennettiin puolustusvoimien viestintäverkkoa mm. ulottamalla verkko valtakunnan ylimpiin päättäjiin.

Puolustusministeriön hallinnonalan määrärahoista käytettiin kokonaismaanpuolustuksen yhteensovittamisesta, viranomaisyhteistyöstä ja puolustusvoimien virka-aputehtävistä aiheutuviin välittömiin menoihin yhteensä noin 67 milj. euroa, josta noin 65 milj. euroa käytettiin eri hallinnonaloilla TUVE-hankkeen menoihin.

11.5 Sotilaallinen kriisinhallinta

TAULUKKO 96. Sotilaallisen kriisinhallinnan menot, milj. euroa[1]

	2009	2010	2011
Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (UM)	52,4	47,9	40,2
Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (PLM)	54,5	49,6	57,0
YHTEENSÄ	**106,9**	**97,5**	**97,2**

[1] Kassaperusteinen toteutuma. Ei sisällä kriisinhallintaan käytetyn kansallisen puolustuksen materiaalin hankkimisesta aiheutuvia menoja eikä arvonlisäveromenoja. Kriisinhallintajoukkojen suorituskyky perustuu osin kansallisen puolustuksen materiaaliin, jota täydennetään momentin 27.30.20 määrärahoilla hankitulla, olosuhteiden ja tehtävien kannalta välttämättömällä erikoismateriaalilla.

Kriisinhallintajoukkojen evaluointia ja sertifiointia jatkettiin suunnitelmien mukaisesti. Suomi osallistui neljään YK-johtoiseen, kolmeen EU-johtoiseen ja kahteen Nato-johtoiseen kriisinhallintaoperaatioon. Kriisinhallinnan painopiste oli Afganistanissa ISAF-operaatiossa, jossa palveli pääosa Suomen kriisinhallintatehtävissä olleista sotilaista. ISAF-operaatiossa Suomen kontingentin vahvuus oli enintään 195 henkeä. Näistä ANAa (Afghan National Army) mentoroivissa OMLT-ryhmissä (Operational Mentoring and Liaison Team) toimi noin 30 suomalaista. Naton koulutusmissiossa (NTM-A) oli yhteensä neljä suomalaista kouluttajaa, joista kaksi pioneerikoulussa ja kaksi viestikoulussa. Ruotsin ja Suomen muodostaman PRT MeS:n rakenteen muutokseen liittyen suomalainen jääkärikomppania aloitti toimintansa maaliskuussa 2011. Kosovossa KFOR-operaatiossa palveli vuonna 2011 enintään 50 sotilasta, käytännössä vahvuuden ollessa noin 20. EU-operaatioista Suomi osallistui Somalian turvallisuusjoukkojen EUTM-koulutusoperaatioon Ugandassa ensin neljällä henkilöllä, ja myöhemmin, EU:n päätettyä jatkaa operaatiota, seitsemän sotilaan kouluttajaryhmällä. Suomi osallistui alusyksiköllä EU:n ATALANTA-operaatioon Somalian rannikkovesille vuoden 2011 ensimmäisellä puoliskolla ja on jatkanut osallistumistaan esikuntaupseereilla. Bosnian ALTHEA-operaatioon osallistumista on jatkettu kahdeksalla esikuntaupseerilla. Suomi on jatkanut osallistumistaan YK:n rauhanturvaoperaatioihin Lähi-idässä, Kashmirissa sekä Afrikassa sotilastarkkailijoilla ja esikuntaupseereilla yhteensä noin 20 sotilaalla. Lisäksi Suomi asettaa YK:n UNIFIL-operaatioon Libanonissa osaksi Irlannin pataljoonaa enintään 200 sotilasta toukokuusta 2012 alkaen.

Suomella oli lisäksi vuoden 2011 alusta kesäkuun loppuun korkeassa valmiudessa noin 200 sotilasta EU:n pohjoismaisessa taisteluosastossa (NBG) ja 110 sotilasta Hollannin johtamassa EU:n taisteluosastossa (NLBG). NBG:n valmiusaika sisälsi kansainvälisiä harjoituksia Ruotsissa ja NLBG:n valmiusaikaan sisältyi harjoituksia Norjassa ja Suomessa.

Afganistanin ISAF-operaation osuus sotilaallisen kriisihallinnan menoista oli noin 39,2 milj. euroa, josta UM:n pääluokan osuus oli 20,7 milj. euroa ja PLM:n pääluokan osuus 18,5 milj. euroa. EU:n taisteluosastojen valmiusajan kustannukset olivat Suomelle yhteensä 13,2 milj. euroa, josta UM:n pääluokan määrärahoista maksettavien val-

miuskorvausten, päivärahojen ja muiden harjoitteluun liittyvien kustannusten osuus oli yhteensä noin 8,6 milj. euroa ja PLM:n pääluokan määrärahoista maksettavien palkkojen osuus noin 4,6 milj. euroa. Osa materiaalihuoltoon liittyvistä kustannuksista kohdentuu vuodelle 2012.

Kaikkiaan Suomella oli kriisinhallintaoperaatioissa keskimäärin noin 291 sotilasta. Operaatioiden kokonaisvahvuus laski kesäkuussa, kun miinalaiva Pohjanmaa palasi Atalanta-operaatiosta, ja vuoden päättyessä operaatioiden kokonaisvahvuus oli noin 253 sotilasta. Kriisinhallinnan materiaalihankintojen painopisteenä oli RG32-partioajoneuvojen ja niiden varaosien hankinta, johon käytettiin 11 milj. euroa.

Kriisinhallinnan menot ovat pysyneet entisellä tasolla vaikka operaatioiden vahvuus on pienentynyt, koska sotilaallinen kriisinhallinta on muuttunut haastavammaksi ja operaatiot ovat kauempana kotimaasta. Tämä on edellyttänyt muun muassa vaativampaan käyttöön tarkoitettua materiaalia ml. suoja- ja turvavälineistöä sekä aiheuttanut suurempia haasteita logistiikalle. Näiden seurauksena kustannukset ovat myös osaltaan suuremmat yhdessä palkkakustannusten nousun ja materiaalikustannusten kallistumisen ohella.

KUVIO 15. Sotilaallisen kriisinhallinnan menot ja operaatioiden vahvuus henkilötyövuosina, keskiarvo[1]

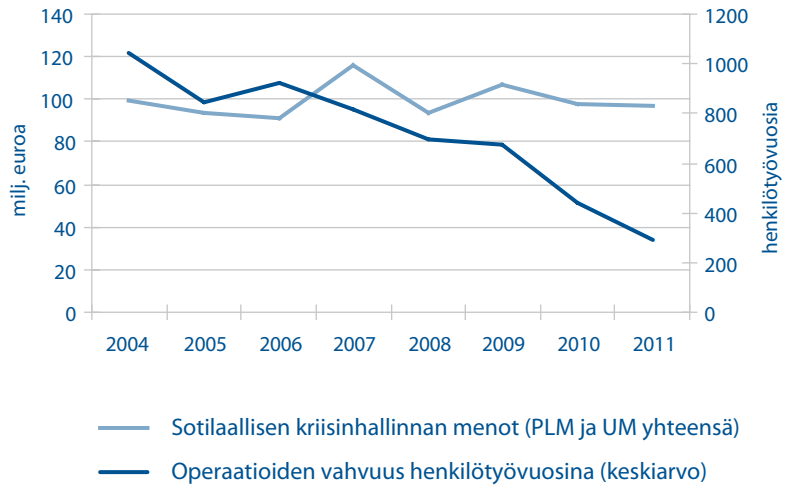

[1] Menot sisältävät sotilaalliseen kriisinhallintaan hankitun kaluston hankintamenot momentilta 27.30.20. ja kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot momentilla 24.10.20. Operaatioihin osallistuneiden vuosittainen luku on keskiarvo vuoden aikana eri operaatioihin osallistuneen henkilöstön määrästä. Operaatioiden vahvuus vaihtelee jossain määrin vuoden aikana. Operaatioita voi myös alkaa tai loppua kesken vuoden, jolloin operaation vahvuus voi vaihdella huomattavastikin.

12 Valtiovarainministeriö

Katsaus toimialan toimintaan sekä toimintaympäristön merkittävimpiin muutoksiin ja riskeihin

Euroalueen rahoitus- ja velkakriisi jatkui kertomusvuonna. Kreikan, Portugalin ja Irlannin ohella kasvoi epäluottamus myös eräiden muiden euroalueen jäsenmaiden ja ennen kaikkea Italian ja Espanjan kykyyn tervehdyttää taloutensa. EU:n puitteissa tehty työ kriisin ratkaisemiseksi painottui paitsi toimiin rahoitustukea saavien maiden tilanteen vakauttamiseksi ja euroalueen kriisinhallintamekanismien ja -välineistön tehostamiseksi, myös toimiin euroalueen talouspolitiikan koordinaation ja kurinalaisuuden lisäämiseksi. Tämä työ heijastui voimakkaasti valtiovarainministeriön toimintaan.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelman mukaisesti Suomen linja talouskriisin hoitamisessa muuttui ja tiukentui. Uusi linja näkyi siten, että hallitus edellytti Kreikan uuden lainaohjelman hyväksymisen ehdoksi, että Suomi saa takausosuudelleen vakuudet. Lisäksi edellytettiin mahdollisimman mittavaa sijoittajan vastuun toteutumista.

Taantuma heikensi julkisen talouden rahoituksen perusteita voimakkaasti tilanteessa, jossa väestön ikääntyminen alkoi rasittaa julkista taloutta enenevästi. Useiden riippumattomien arvioiden mukaan Suomen julkisen talouden rahoitus ei lepää vakaalla pohjalla pitkällä aikavälillä. Kun valtiovarainministeriö tarkensi arviotaan Suomen julkisen talouden kestävyysvajeesta maaliskuussa 2011, se arvioi, että julkisyhteisöjen rahoitusylijäämän pitäisi olla noin 4 % ylijäämäinen suhteessa kokonaistuotantoon, jotta julkinen valta kykenisi hoitamaan velvoitteensa kaikissa tilanteissa myös pitkällä aikavälillä.

Kertomusvuoden aikana valtiovarainministeriö korosti johdonmukaisesti haasteita, jotka taantuma ja väestön ikääntyminen kohdistavat talouden kasvuedellytyksiin, kansalaisten hyvinvointiin ja julkisen talouden kestävyyteen pitkällä aikavälillä, ja etsi niihin ratkaisuja. Jaettu huoli julkisen talouden vakaudesta pitkällä aikavälillä heijastui vahvasti myös hallituksen finanssi- ja talouspolitiikkaan.

Ohjelmassaan hallitus päätti valtion tuloihin ja menoihin kohdistuvista toimista, jotka kohentavat valtion rahoitusasemaa yhteensä noin 2 500 milj. eurolla vuositasolla vuoteen 2015 mennessä. Hallitus sitoutui toteuttamaan lisätoimia, jos valtion velkaantumiselle ja rahoitusasemalle asetetut tavoitteet uhkaavat jäädä saavuttamatta. Talouden kasvun edellytyksiä vahvistavat rakenteelliset toimet ovat oleellinen osa kokonaisuutta, jolla hallitus pyrkii kohentamaan valtion, kuntien ja sosiaaliturvarahastojen kykyä selviytyä laissa niille säädetyistä velvoitteista pitkällä aikavälillä.

Kuntauudistuksen valmistelu käynnistyi hallitusohjelman mukaisesti syyskuussa 2011. Uudistuksen tavoitteena on vahvoihin peruskuntiin pohjautuva elinvoimainen kuntarakenne. Vahva peruskunta muodostuu luonnollisista työssäkäyntialueista ja on riittävän suuri pystyäkseen itsenäisesti vastaamaan peruspalveluista vaativaa erikoissairaanhoitoa ja vastaavasti vaativia sosiaalihuollon palveluja lukuun ottamatta. Vahva peruskunta kykenee tulokselliseen elinkeinopolitiikkaan ja kehittämistyöhön sekä voi tehokkaasti vastata yhdyskuntarakenteiden hajautumiskehitykseen.

Kunnallishallinnon rakenne -työryhmälle annettiin tehtäväksi hallitusohjelman mukaisesti valmistella koko maan kattava selvitys kullekin alueelle tarkoituksenmukaisesta kunta- ja palvelurakenteesta. Tehtävänä oli laatia työryhmän esitys kuntauudistuksen kriteereistä ja toteuttamistavasta sekä rakenne-esitys karttamuotoisena. Työryhmän selvitys julkistettiin 8.2.2012. Lausuntokierroksen jälkeen hallitus linjaa kuntauudistuksen jatkon, määrittelee rakenneuudistusta ohjaavan rakennelain sisällön eli erityisesti vahvan kunnan kriteerit ja toteuttamistavan.

Kuntauudistus jatkaa elinvoimaisiin kuntiin tähtäävää kuntarakenteen kehittämistä vuonna 2005 käynnistyneen kunta- ja palvelurakenneuudistuksen jälkeen. Kuntauudistus ja siinä toteutettava rakennelaki tulee korvaamaan kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta annetun puitelain. Tästä syystä erillisiä neuvotteluja kuntien kanssa ei käynnistetty puitelain velvoitteiden täyttämisestä.

Jutta Urpilainen
Valtiovarainministeri

Henna Virkkunen
Hallinto- ja kuntaministeri

12.1 Talouspolitiikka

Vuoden 2008 finanssikriisistä alkunsa saanut taantuma jätti syvän ja pitkäkestoisen jäljen julkisen talouden rahoitusasemaan ja velkaan tilanteessa, jossa väestön ikääntyminen rasittaa julkista taloutta enenevästi. Toisin kuin useimmissa muissa kehittyneissä teollisuusmaissa Suomessa väestön ikääntyminen lisää julkisen talouden menoja ja leikkaa talouden tuotantopotentiaalin kasvua jo nyt.

Useiden arvioiden mukaan julkisyhteisöjen rahoitusylijäämän pitäisi pysyä 4—4,5 prosentissa suhteessa kokonaistuotantoon keskipitkällä aikavälillä, jotta valtio, kunnat ja sosiaaliturvarahastot kykenisivät selviytymään laissa niille säädetyistä velvoitteista myös pitkällä aikavälillä ilman, että kokonaisverorasitusta täytyy kiristää tai että valtio ja kunnat alkavat velkaantua kiihtyvällä vauhdilla.

Taantuman ja väestön ikääntymisen kautta talouden kasvuedellytyksille, kansalaisten hyvinvoinnille ja julkisen talouden kestävyydelle muodostuvat haasteet määrittävät hallituksen finanssi- ja talouspolitiikan perusvireen. Vuosille 2009—2011 kohdentuneet elvytystoimet olivat pääosin määräaikaisia tai kertaluontoisia, eikä niiden osalta tarvittu erillisiä irtaantumisia koskevia päätöksiä. Vuoden 2011 talousarvioesityksessä otettiin ensimmäiset askeleet kohti julkisen talouden tasapainottamista. Finanssipolitiikka muuttui elvyttävästä kiristävään suuntaan muun muassa useiden välillisten verojen korotusten seurauksena.

Veropolitiikassa jatkettiin verotuksen painopisteen siirtämistä työn verotuksesta kulutuksen verottamiseen. Energiaverotuksen rakenne uudistettiin ympäristöperusteiseksi. Energiaveroja korotettiin noin 700 milj. eurolla, millä kompensoitiin työnantajan kansaneläkemaksun poistamisesta aiheutuneita verotuottomenetyksiä. Lisäksi päätettiin dieselpolttoaineen veron korottamisesta vuoden 2012 alusta lukien. Virvoitusjuomaveroa korotettiin ja otettiin käyttöön makeisilta, jäätelöltä ja niiden kaltaisilta tuotteilta kannettava uusi vero. Jäteveroa korotettiin ja sen veropohjaa laajennettiin.

Ansiotuloverotuksen perusteita muutettiin siten, että ansiotason ja palkansaajamaksujen nousu ei kiristä työtulojen verotusta. Lisäksi eläketulon verotusta kevennettiin siten, että eläketulon veroaste pysyy korkeintaan palkkatulon veroasteen tasolla. Kunnallisverotuksen perusvähennyksen enimmäismäärää korotettiin pienituloisimpien ostovoiman turvaamiseksi.

Vuoden 2011 talousarviossa määrärahoja kohdennettiin uusiutuvan energian käytön lisäämiseen Euroopan unionin tavoitteiden ja hallituksen ilmasto- ja energiastrategian mukaisesti. Kertomusvuonna käynnistettiin toimenpidekokonaisuus, jolla tähdätään työurien pidentämiseen niiden alkupäästä mm. opinto-ohjaukseen ja opintotuen kehittämiseen liittyvillä toimilla. Perusturvaetuudet sidottiin kansaneläkeindeksiin. Lisäksi otettiin käyttöön takuueläke, jolla turvataan pienimpien eläketulojen varassa elävien toimeentulo.

Eduskuntavaalien jälkeen aloittanut pääministeri Jyrki Kataisen hallitus on asettanut tavoitteekseen tasapainottaa valtiontalous ja kääntää valtion velka suhteessa kokonaistuotantoon selkeään laskuun vaalikauden loppuun mennessä. Tavoitteisiin pääsemiseksi hallitus on sitoutunut toteuttamaan valtion tuloihin ja menoihin kohdistuvia sopeutustoimia ja uudistamaan talouden rakenteita niin, että edellytykset talouden ennusteita nopeammalle kasvulle vahvistuvat. Tällä tavoin hallitus kuroo umpeen julkisen talouden kestä-

vyysvajetta ja varmistaa, että Suomen valtion luottoluokitus säilyy parhaana mahdollisena.

Ohjelmassaan hallitus päätti toimista, jotka kohentavat valtion rahoitusasemaa yhteensä noin 2 500 milj. eurolla vuositasolla vuoteen 2015 mennessä. Hallitus päätti myös jatkaa hyväksi finanssipolitiikan välineeksi havaittua kehysmenettelyä eräin tarkistuksin. Valtiontalouden menokehykset 2012—2015 mitoitettiin niin, että tavoiteltu sopeutus toteutuu. Lisäksi hallitus sitoutui toteuttamaan lisätoimia, jos valtion velka suhteessa kokonaistuotantoon ei näyttäisi kääntyvän laskuun ja valtiontalouden alijäämä näyttäisi asettuvan yli 1 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon.

Kun euroalueen velkakriisi kärjistyi ja talouden näkymät synkentyivät vuoden 2011 aikana, kävi yhä ilmeisemmäksi, että tarvitaan mittavia lisätoimia, jotta valtion talouden-pidolle asetetut tavoitteet saavutetaan.

12.2 Valtion kuntapolitiikka

Kuntauudistuksen valmistelu käynnistettiin hallitusohjelman mukaisesti. Uudistuksen tavoitteena on vahvoihin peruskuntiin pohjautuva elinvoimainen kuntarakenne. Vahva peruskunta muodostuu luonnollisista työssäkäyntialueista ja on riittävän suuri pystyäkseen itsenäisesti vastaamaan peruspalveluista vaativaa erikoissairaanhoitoa ja vastaavasti vaativia sosiaalihuollon palveluja lukuun ottamatta. Vahva peruskunta kykenee tulokselliseen elinkeinopolitiikkaan ja kehittämistyöhön sekä voi tehokkaasti vastata yhdyskuntarakenteiden hajautumiskehitykseen.

Toteutetuista kuntaliitoksista huolimatta nykyinen kuntarakenne on edelleen pirstaleinen ja pieniä ja resursseiltaan heikkoja kuntia on liikaa. Kunta- ja palvelurakenne ei ole kokonaisuutena vahvistunut kaikilla alueilla. Liitoksia suurten kaupunkiseutujen alueilla on tapahtunut vähän tai ne on tehty usein ilman keskuskaupunkia. Harvalla seudulla muutokset tukevat seudun toimintaa yhtenäisenä työssäkäyntialueena.

Kunnallishallinnon rakenne -työryhmälle annettiin tehtäväksi hallitusohjelman mukaisesti valmistella koko maan kattava selvitys kullekin alueelle tarkoituksenmukaisesta kunta- ja palvelurakenteesta. Tehtävänä oli laatia työryhmän esitys kuntauudistuksen kriteereistä ja toteuttamistavasta sekä rakenne-esitys karttamuotoisena. Työryhmän määräaikaa jatkettiin tammikuun 2012 loppuun saakka.

Selvitys kuntalain uudistustarpeista valmistui helmikuussa 2011. Hallitusohjelman mukaan kuntarakenneuudistus muodostaa perustan kuntalain uudistukselle. Uudistuksen valmistelu käynnistyy keväällä 2012.

Keväällä 2011 voimaan tulleessa kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta annetun puitelain muutoksessa valtioneuvosto sai toimivallan velvoittaa kunnan yhteistoimintaan sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevan väestöpohjavaatimuksen täyttämiseksi sekä velvoittaa kunnat siirtämään laissa määritellyt sosiaalihuollon tehtävät hoidettavaksi väestöpohjavaatimuksen mukaisessa yhteistoiminnassa, mikäli kunnat eivät ole määräaikaan mennessä tehneet asiaa koskevia päätöksiä. Kunta- ja palvelurakenneuudistuksen piirissä olevasta 312 kunnasta 308 kuntaa vastasi 31.8.2011 mennessä valtiovarainministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön teettämään kyselyyn, joka koski lain velvoitteiden täyttämistä. Vas-

tanneista kunnista 193 on kyselyn mukaan tehnyt kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta annetun lain eli puitelain edellyttämät sitovat päätökset sekä vähintään noin 20 000 asukkaan väestöpohjan että sosiaali- ja terveydenhuollon eheyden osalta. Sosiaali- ja terveyspalveluja järjestetään aiempaa suuremmissa kokonaisuuksissa, joko kuntien yhteistoiminta-alueilla tai suuremmissa kunnissa. Palvelujen järjestämisen väestöpohjat ovat kasvaneet ja kuntien yhteistyö lisääntynyt. Hallitusohjelman mukainen kuntauudistus ja siinä toteutettava rakennelaki tulee jatkossa korvaaman puitelain. Tämän vuoksi erillisiä neuvotteluja kuntien kanssa ei käynnistetty puitelain velvoitteiden täyttämisestä.

Tuottavuusohjelmatyötä 20 suurimman kaupungin kanssa jatkettiin. Kuntatuottavuutta käsitellään luvussa 1.3.

Peruspalveluohjelmamenettely on vakiintunut vuosittaiseksi käytännöksi. Peruspalveluohjelma vuosille 2012—2015 annettiin eduskunnalle valtiontalouden teknisen kehyspäätöksen yhteydessä keväällä 2011. Syyskuussa annettuun hallitusohjelman perusteella tehtyyn kehyspäätökseen sisältyi peruspalveluohjelma vuosille 2013—2015. Peruspalvelubudjettitarkastelu sisällytettiin valtion vuoden 2012 talousarvioesitykseen. Peruspalveluohjelmaa käsitellään luvussa 3.

Erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevia kuntia koskeva menettely käynnistettiin kahdessa kunnassa. Vuonna 2010 kahdessa kunnassa käynnistynyt arviointi valmistui.

Valtionosuutta kunnille peruspalvelujen järjestämiseen maksettiin yhteensä 8 133,7 milj. euroa. Valtionosuuksien merkitys kuntien veropohjassa (kunnan verotulot ja valtionosuudet yhteensä) vaihtelee eri alueilla ja kunnissa. Kuntien vuoden 2011 arvioitujen tilinpäätösten perusteella valtionosuuksien merkitys veropohjasta on suurin Itä- ja Pohjois-Suomen kunnissa. Pohjois-Karjalassa valtionosuuksien osuus on keskimäärin lähes 45 % veropohjasta. Valtionosuudet ovat yli 40 % veropohjasta viidessä maakunnassa. Kuntakoon mukaan valtionosuuksien merkitys on selvästi suurin pienimmissä, alle 6 000 asukkaan kunnissa. Suurimmissa, yli 100 000 asukkaan kunnissa valtionosuudet ovat keskimäärin vain 16 % kokonaisveropohjasta. Näissä kunnissa verotuloihin perustuvan tasauksen vaikutus valtionosuuksien kokonaismäärään on merkittävin.

Harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta myönnettiin 31 kunnalle yhteensä 20 milj. euroa. Valtionosuuden korotusta voidaan myöntää kunnalle, joka ensisijaisesti poikkeuksellisten tai tilapäisten kunnallistaloudellisten vaikeuksien vuoksi on lisätyn taloudellisen tuen tarpeessa. Korotuksen myöntämisen ehtona on, että kunta on hyväksynyt suunnitelman taloutensa tasapainottamiseksi toteutettavista toimenpiteistä. Helmikuussa 2012 julkaistujen vuoden 2011 tilinpäätösarvioiden perusteella negatiivisten vuosikatteiden kuntien lukumäärä oli 22 ja ilman harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta määrä olisi ollut 28.

Kuntajakolain mukaisiin laskennallisiin yhdistymisavustuksiin ja valtionosuuksien vähenemisen korvaamiseen käytettiin 112,2 milj. euroa. Kuntien yhdistymisavustukset (momentti 28.90.31) ovat edistäneet kuntien yhdistymisiä. Kaikkiaan kuntien lukumäärä on 2000-luvulla vähentynyt 116:lla. Vuoden 2012 alusta ei tullut voimaan uusia kuntaliitoksia. Vuoden 2012 alusta tuli voimaan yksi valtiovarainministeriön valmistelema kuntien osaliitos. Lisäksi tuli voimaan muutamia maanmittaustoimistojen toimivaltansa puitteissa tekemiä pienempiä rajansiirtoja. Kuntajakolain mukaisia erityisiä selvityksiä on

vuonna 2011 määrätty toimitettavaksi yhdessä tapauksessa. Valmistuneita erityisiä selvityksiä oli kaksi. Esiselvitysavustusta kuntien yhdistymistä koskeviin selvityksiin myönnettiin kuudelle hakijalle, yhteensä 161 720 euroa. Kuntien yhteistoiminta-avustusta myönnettiin neljälle yhteistoimintahankkeelle yhteensä 391 388 euroa. Avustusta myönnetään hankkeisiin, joissa kuntien yhteistoiminta on kuntien palvelurakenteiden uudistamisen, palvelujen kehittämisen tai tuottavuuden kannalta merkittävää sekä tukee kunta- ja palvelurakenteiden uudistamista.

12.3 Keskus-, alue- ja valtion paikallishallinto

Toteutettuja, päätettyjä ja suunniteltuja alueellistamistoimia pääkaupunkiseudulta maan muihin osiin oli vuoden 2011 lopussa noin 4 250 henkilötyövuotta. Pääkaupunkiseudun ulkopuolisten alueiden välillä on siirtynyt noin 1 000 henkilötyövuotta eli alueellistamistoimet ovat koskeneet yhteensä noin 5 250 henkilötyövuotta. Vuoden lopulla valmisteltiin pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman edellyttämä arviointi alueellistamisen tuloksista, menettelytavoista, laadusta ja kustannustehokkuudesta.

Yhteispalvelupisteiden lukumäärä kasvoi vuoden 2011 aikana neljällä. Yhteispalvelupisteiden määrää koskevan tavoitteen saavuttamiseksi valmisteltiin maakunnalliset toimintasuunnitelmat ja niiden toteutus käynnistettiin. Lisäksi toteutettiin viranomaisten yhteistyönä suunnitellut koulutustilaisuudet palveluneuvojien ammattitaidon ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi. Etäpalveluhanke käynnistettiin tekemällä SADe-ohjelman mukainen esiselvitys. Myös kansalaisen yleisneuvontapalvelun SADe-ohjelman mukainen esiselvitys käynnistettiin siten, että se saadaan valmiiksi helmikuussa 2012.

Kainuun hallintokokeilun seurantaa jatkettiin ja valmistauduttiin mahdolliseen kokeilun jatkamiseen. Kokeilualueen kuntien yksimielisiä päätöksiä jatkamisesta ei kuitenkaan tehty ja kokeilu päättyy vuoden 2012 lopussa. Hallintokokeilusta julkaistussa loppuarviointiraportissa arvioitiin, että Kainuun hallintokokeilulla on saatu hyviä tuloksia peruspalvelujen järjestämisessä. Palvelut on pystytty vaikeissa olosuhteissa turvaamaan asukkaille ilman merkittäviä heikennyksiä palveluverkossa tai palvelujen sisällössä. Samalla kustannusten kasvua on pystytty hillitsemään enemmän kuin muualla Suomessa.

Tilastolain ja muun valtion tilastojen tuotantoa ja käyttöä koskevan lainsäädännön uudistamista valmistelleen työryhmän loppuraportti on valmistunut. Loppuraportti sisältää ehdotuksen hallituksen esitykseksi laeiksi tilastolain ja maaseutuelinkeinotilastoista annetun lain muuttamisesta. Suomen ja Viron välillä solmittiin joulukuussa 2011 sopimus väestörekisteriasiakirjojen laillistamisvaatimuksen poistamisesta. Maistraattien toimialueita laajennettiin niin, että ne vähenivät kahdestakymmenestäneljästä yhteentoista. Asiaa koskeva maistraattien toimialueista annettu valtioneuvoston asetus tuli voimaan 1.1.2012. Lisäksi annettiin valtioneuvoston asetus aluehallintovirastojen maksuista 2012—2013.

12.4 Julkisen hallinnon tietohallinnon uudistaminen

Valtiovarainministeriöön perustettiin 1.4.2011 Julkisen hallinnon ICT-toiminto (JulkICT-toiminto). Uuteen toimintoon yhdistettiin aiemmin erillisinä yksikköinä toimineet Valtion IT-toiminnan johtamisyksikkö (ValtIT), KuntaIT-toiminta ja Turvallisuusverkkohanke (TUVE). Muutoksen tavoitteena on muun muassa, että tieto- ja viestintätekniikka palvelisi paremmin hallinnon ydintehtävien toteutusta. Vuonna 2011 käynnistettiin valmistelu hallitusohjelman mukaisten ICT-tavoitekirjausten toteuttamiseksi, muun muassa JulkICT-strategian laatiminen sekä valtion ICT-palvelukeskusten toimialariippumattomien tehtävien kokoaminen yhteen.

Laki julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta (634/2011) tuli voimaan 1.9.2011. Lain mukaan valtiovarainministeriön tehtävänä on huolehtia julkisen hallinnon tietohallinnon yleisestä ohjauksesta. Yhteentoimivuuteen pyritään ottamalla käyttöön yhtenäiset julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuurin suunnittelu- ja kuvaamisjärjestelmät, yhteentoimivuuden edellyttämät kuvaukset ja määritykset sekä julkisen hallinnon tietohallinnon yhteiset palvelut sekä yhtenäisen toiminnan kannalta tarpeelliset muut toimenpiteet. Valtiovarainministeriö pyysi lausuntoja arkkitehtuuriluonnoksista huhtikuussa 2011. Lausuntopalaute koottiin ja käsiteltiin syksyllä 2011. Valtiovarainministeriö julkaisi 25.10.2011 yhteentoimivuusportaalin, jonka tarkoituksena on koota julkisen hallinnon yhteentoimivuutta edistävää suunnittelutietoa ja mahdollistaa suunnittelutiedon jakamista ja uudelleenkäyttöä.

Muita keskeisiä tietoturvahankkeita ovat olleet VAHTI-ohjeiston kehittämisen ja ylläpidon hankkeet. Tällaisia ovat muun muassa johtajan tietoturvaoppaan, tietoturvatasojen teknisen ohjeen, ICT-hankintojen tietoturvaohjeen ja tietojärjestelmäkehityksen ohjeen valmistelu. VAHTI-hankkeena käynnistetiin myös ICT-varautumisen vaatimukset -hanke, jonka näkökulmana on varautuminen, pääosassa palvelujen ja tietojen käytettävyyden ja saatavuuden varmistaminen. Lisäksi VAHTIn käsittelyn, ohjauksen ja linjausten kautta on valmisteltu lainsäädäntöä tietoturvallisuusarviointien viranomaistoiminnalle kattaen hallinnon tietojärjestelmät ja verkot. Uusi laki lisää valtiovarainministeriön ohjauskeinoja tietoturvallisuuden konserniohjauksessa. Valtion IT-palvelukeskuksen tietoturvapalvelujen ohjaus on saatu keskeiseksi osaksi VAHTIn jatkuvaa toimintaa. Asiakaskyselyjen mukaan tietoturvapalvelut kuuluvat valtion IT-palvelukeskuksen onnistuneimpien palvelujen joukkoon.

Julkisen tiedon saatavuuden ja käytön edistämiseksi perustettu työryhmä sai työnsä päätökseen ja julkaisi loppuraporttinsa nimeltä Julkisen hallinnon tietoluovutusten periaatteet ja käytännöt (Valtiovarainministeriön julkaisuja 2/2012). Keskeisiä ehdotuksia olivat julkisen hallinnon avoimen datan lisenssimalli, perusrekisterien tietojen käsittelyä koskevat yleiset käyttöehdot, tietoluovutusten maksuja koskevat periaatteet sekä etenemisvaiheet ja toimenpiteet niiden toteuttamiseksi. Julkishallinnon perustietovarantojen rajapinnat (PERA) -työryhmän loppuraportti julkaistiin vuoden 2011 lopussa. Työryhmä määritteli yhteisen teknisen arkkitehtuuriratkaisun tietovarantojen rajapintapalveluiden toteuttamiselle.

KuntaIT:n asiakaspalveluhanke (ASPA) päättyi vuoden 2011 lopussa. Hankkeen tavoitteena oli suunnitella ja ottaa käyttöön kuntalaisille palveluja tarjoavan asiakaspalvelukeskuksen sähköinen ja verkostoitunut toimintamalli. Asiakkuuksia ohjataan asiakashallintajärjestelmällä – CRM-järjestelmällä (Customer Relationship Management). Toimintamallin mukainen toteutus on tehty Oulun kaupungissa. Vuoden 2011 aikana on muodostettu ASPA-kaupunkien verkosto, jossa vaihdettiin tietoa ASPA-konseptin hallinnasta ja ylläpidosta sekä eri kaupunkien käyttöönottoprojektien tilanteesta. ASPA-verkoston kokoontumisiin on osallistunut lukuisia kaupunkeja, ja toimintamallin mukaisia toteutuksia tai niitä edeltäviä selvityksiä on käynnistetty monissa kaupungeissa.

12.5 Sähköisen asioinnin ja demokratian vauhdittamisohjelman (SADe) toteuttaminen

Sähköisen asioinnin ja demokratian vauhdittamisohjelman (SADe) toimeenpanoa on jatkettu. Ohjelman toteuttaminen on yksi hallituksen kärkihankkeista. SADe-ohjelman tavoitteena on tuottaa asiakaslähtöisiä ja yhteentoimivia, julkisen sektorin kustannustehokkuutta ja laatua vahvistavia sähköisiä palvelukokonaisuuksia kansalaisten, yritysten ja viranomaisten käyttöön.

SADe-ohjelma koostuu kuudesta sähköisen asioinnin palvelukokonaisuudesta. Toteutusvaiheessa ovat Osallistumisympäristö, Oppijan palvelukokonaisuus, Rakennettu ympäristö ja asuminen sekä Työnantajan ja Yrityksen perustajan palvelukokonaisuudet sekä Sosiaali- ja terveysalan palvelukokonaisuus. Erillishankkeina osana ohjelmaa toteutetaan Kansalaisen yleisneuvontapalvelu ja Etäpalvelu-hankkeet.

Hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmä (HALKE) puolsi joulukuussa 2011 SADe-ohjelman toteuttamista koskevia uusia linjauksia. Uusien linjauksien valmistelu liittyi hallitusohjelman kirjaukseen ohjelman hankekokonaisuuksien toimeenpanon ja vaikuttavuuden selvittämisestä.

12.6 Hallinnon turvallisuusverkko TUVE

Valtioneuvosto päätti 12.5.2011 hallinnon turvallisuusverkon organisoinnin ja hallinnon järjestämisen linjauksista. Periaatepäätöksen mukaan turvallisuusverkon infrastruktuurista vastaa valtion omistama Suomen Erillisverkot -konserni.

Vuoden aikana TUVE-politiikat otettiin luonnoksina käyttöön. Kokonaisarkkitehtuuri ja integraatioarkkitehtuuri päivitettiin. Osana arkkitehtuurityötä kartoitettiin turvallisuusverkkoon liittyvää toimijakenttää sekä tehtiin toimijoiden yhteistoimintaskenaarioiden ja käyttötapausten kuvaukset. Tämän työn pohjalta on johdettu eri osapuolten välisen toiminnallisen yhteistyöarkkitehtuurin kuvaus. TUVE-tietoliikenneprojekti eteni rakentamissuunnitelmien mukaisesti. Viestiasemarakentaminen ja sisäasiainministeriön asiakastoimipisteiden rakentamisosuudet alkoivat valmistua vuoden viimeisellä neljänneksellä TUVE-tietoverkkopalvelut-projektissa. TUVE-käyttäjä- ja pääsynhallintajärjestelmä IAM otettiin käyttöön syksyllä 2011 ja ensimmäinen toimipiste, HALTIK Turku, liitettiin TUVE-verkkoon. TUVE-työasemavakio saatiin pilottikäyttöön.

12.7 Valtion konserniohjaus ja yhteiset palvelut

Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelut

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen (Palkeet) toisena toimintavuonna palveluja tuotettiin n. 103 asiakkaalle. Toimintaa kehitettiin voimakkaasti siirtymällä mm. prosessipohjaiseen organisaatioon, millä luotiin valmiuksia yhtenäiselle palvelutuotannolle, tuottavuuden kehittämiselle ja Kieku-tietojärjestelmän käyttöönotoille. Palvelujen kehittämistä ja asiakasyhteistyötä vahvistettiin käynnistämällä mm. asiakasfoorumit. Toimintavuoden aikana otettiin käyttöön uusia palveluja (EU-matkakorvauskäsittely, Kieku-konversiopalvelu ja R8-versiovaihdon palvelu).

Toiminnan tehokkuuteen kiinnitettiin huomiota. Asiakkailta kerätyt tulot pysyivät vuoden 2010 tasolla ja toiminnan menot lähes ennallaan vaikka asiakasmäärä ja palveluiden tuotantomäärät kasvoivat. Tulot olivat 49,9 milj. euroa alittaen kuudella prosentilla budjetin. Tuotannon tietojärjestelmien osuus asiakkailta kerätystä tulosta oli 10,4 milj. euroa. Henkilöstökulut alenivat henkilötyövuosien vähenemisen seurauksena ja palveluiden ostot kasvoivat. Säästöjä saavutettiin mm. siirtymällä monitoimitiloihin ja ottamalla käyttöön sähköisiä kokous- ja neuvotteluratkaisuja, jolloin matkapäivät vähenivät 25 prosentilla ja matkakustannukset 28 prosentilla. Toteutuneista kustannuksista 800 000 euroa oli kehittämiskuluja, jotka katettiin kehittämismäärärahoilla talousarvion mukaisesti.

TAULUKKO 97. Palkeiden keskeiset tunnusluvut ja toiminnan kehitys 2011

	2010	2011	Muutos 2010—2011, %
	Milj. euroa	Milj. euroa	
Toiminnan tuotot	49,9	49,9	0
Toiminnan menot	50,6	51,0	0,8
Kustannusvastaavuus, %	98,7	97,9	-0,8
Kustannusrakenne	**Milj. euroa**	**Milj. euroa**	**Osuus kustannuksista, % 2011**
Henkilöstökustannukset	30,8	30,0	58,8
Toimitilavuokrat	3,3	3,3	6,5
Palveluiden ostot	13,5	14,8	29,0
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	0,5	0,5	1,0
Muut kustannukset	2,1	1,9	3,7
Poistot ja korot	0,4	0,5	1,0
Taloudellisuus	**Euroa/suorite**	**Euroa/suorite**	**Muutos 2010—2011, %**
Ostolasku	5,78	5,91	2,2
Palkkalaskelma	8,03	8,68	8,1
Tuottavuus	**Kpl/htv**	**Kpl/htv**	
Ostolasku	10 589	11 187	5,6
Palkkalaskelma	8 808	8 541	-3,0*
Tuotokset ja laadunhallinta	**Kpl**	**Kpl**	
Ostolaskut	1 579 877	1 608 455	1,8
Myyntilaskut	175 226	211 438	17,1*
Palkkalaskelmat	1 252 820	1 290 198	3,0
Matkalaskut	297 548	335 711	12,8
Asiakastyytyväisyys, 1—5	3,86	3,75	-3,5
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Henkilöstö 31.12.	774	730	-5,7
Henkilöstö, htv	768	735	-4,4
Työtyytyväisyys, 1—5	3,0	3,1	1,0

* Työohje tai prosessi määritelty uudestaan v. 2011, muutos vuosina 2010—2011 ei täysin vertailukelpoinen.

Toimintavuonna Palkeiden keskeisissä palveluissa (ostolasku- ja palkanlaskentapalvelut) suoritemäärien kasvu oli vähäistä (1,8—3,0 %). Ostolaskujen tuottavuus parani aikaisempaan vuoteen verrattuna 5,6 % johtuen prosessin henkilötyövuosimäärän pienenemisestä ja tuotantomäärän lievästä kasvusta. Ostolaskujen ja palkkalaskelmien kokonaishinnan nousu johtui pääosin kohonneista tuotannon tietojärjestelmäkustannuksista.

Vuonna 2011 asiakastyytyväisyys palvelukeskuspalveluihin laski säilyen kuitenkin edelleen hyvällä tasolla 3,75 (1—5). Vuoden aikana siirryttiin mm. prosessiorganisaatioon, mikä aiheutti muutosta erityisesti palvelujen tuotannossa. Palkeiden henkilöstön työtyytyväisyys nousi hieman edellisestä vuodesta, ollen 3,1 (1—5).

Palkeet osallistui vuonna 2011 julkisen sektorin palvelukeskusten benchmarking-tutkimukseen, johon osallistui sen lisäksi neljä kaupunkien palvelukeskusta. Tulosten perusteella Palkeiden henkilötyövuodet olivat suhteessa organisaation henkilötyövuosiin keskimäärin samalla tasolla kuin muillakin palvelukeskuksilla (organisaatiot keskimäärin 0,62 %, Palkeet 0,58 %). Myös Palkeiden toiminnan kulut olivat suhteessa organisaation kokonaiskuluihin keskimäärin samalla tasolla kuin muillakin palvelukeskuksilla (organisaatiot keskimäärin 0,45 %, Palkeet 0,46 %). Palvelukeskusten kulurakenne vaihteli jonkin verran riippuen järjestelmäkustannusten suuruudesta. Henkilöstökustannukset olivat kuitenkin jokaisen palvelukeskuksen suurin kuluerä.

Valtiovarainministeriön aloitteesta Valtiokonttori selvitti talous- ja henkilöstöhallinnon tuottavuuskehitystä seitsemällä hallinnonalalla (OM, PLM, SM, VM, MMM, UM, YM). Erityisesti tarkasteltiin ostolaskujen käsittelyn ja palkanlaskennan tuottavuutta ja käytettyä työpanosta. Talous- ja henkilöstöhallinnon tuottavuutta tarkasteltiin suhteessa palvelukeskuksen työn osuuteen. Hallinnonalan virastot jaettiin kolmeen ryhmään tuottavuuden mukaan (paras 25 %, keskimääräinen 50 % ja huonoin 25 %). Ostolaskujen osalta havaittiin, että tuottavuudeltaan parhaassa ryhmässä palvelukeskuksen työn osuus oli 39 %, keskiryhmässä 19 % ja heikoimmassa vain 14 %. Palkanlaskennan osalta palvelukeskuksen työn osuus parhaassa ryhmässä oli 62 %, keskiryhmässä 63 % ja huonoimmassa 42 %.

Toimintavuonna Palkeet siirtyi yhtenäiseen hinnoitteluun. Tässä yhteydessä toteutettiin yhdistettyjen palvelukeskusten erilaista kustannusrakennetta ja tehokkuuseroja tasaavat määrärahasiirrot nettomääräisesti neutraaleina siirtoina talousarvion pääluokkien välillä. Suurimmat lisäykset kohdistuivat valtiovarainministeriön, maa- ja metsätalousministeriön ja sisäasiainministeriön hallinnonaloille. Palvelukustannukset alenivat eniten oikeusministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonaloilla. Puolustusministeriön hallinnonalan palvelukustannukset alenivat puolustusvoimien uudesta toimintatavasta ja henkilöstöhallintojärjestelmästä johtuen.

KIEKU-tietojärjestelmähanke

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon yhteisen KIEKU-tietojärjestelmän toimeenpano eteni vuoden 2011 aikana pilottikäyttövaiheeseen Valtiokonttorissa ja Suomen Akatemiassa. Pilottikäyttäjät ovat olleet tyytyväisiä mm. järjestelmän mahdollistamaan uudenlaiseen raportoinnin laatuun ja laajuuteen. Pilottikäyttöönottojen perusteella KIEKU-ratkaisun laatua ja toimintavarmuutta on vielä kuitenkin tarvetta kehittää, jolloin suunniteltua Rajavartiolaitoksen käyttöönottoa ei päästy toteuttamaan suunnitelman mukaisesti 1.1.2012. Pilottikäyttöönotoissa paljastui myös, että valtion virastojen ja laitosten talous- ja henkilöstöhallinnon toimintatavat ovat poikenneet luultua enemmän toisistaan. Tämä näkyy mm. järjestelmään syötettävien perustietojen kuten esimerkiksi nimikirja- ja koulutustietojen tarkistamis- ja yhdenmukaistamistarpeena, joka vaatii paljon luultua enemmän henkilöresursseja kunkin viraston käyttöönoton valmistelussa ja käyttöönottohet-

kellä. Toimintavarmuuden varmistamiseksi päätetty käyttöönoton hidastuminen aiheuttaa hankkeelle mitä todennäköisimmin kokonaisaikataulun viivästymisen noin vuodella ja sitä myöten myös kustannusten nousua.

TAULUKKO 98. Palkeiden tuottavuus ja taloudellisuus

Tuottavuus	Toteuma 2010	Taloudellisuus	Toteuma 2010
Ostolaskut, kpl/htv	10 589	Euroa/suorite	5,78
Myyntilaskut, kpl/htv	6 676	Euroa/suorite	11,82
Palkkalaskelmat, kpl/htv	8 808	Euroa/suorite	8,03
Palkansaajat, kpl/htv	269		
Tuotannon välittömän työajan osuus, %	68,3		

Valtion kiinteistöhallinto ja toimitilat

Valtioneuvoston vuonna 2010 vahvistaman valtion kiinteistöstrategian mukaisesti kertomusvuonna jatkettiin valtion kiinteistövarallisuuden keskittämistä omaisuuden kokonaisohjauksen parantamiseksi, synergia- ja mittakaavaetujen saavuttamiseksi sekä toimintojen tehostamiseksi. Kiinteistöstrategian päämääränä on valtion kiinteistövarallisuuden hallinta ja hoitaminen tehokkaalla, tuottavalla ja valtion kokonaisedun varmistavalla tavalla nykyisissä ja muuttuvissa olosuhteissa. Kiinteistöstrategian mukaisesti valtion kiinteistövarallisuus luokitellaan valtion strategisessa omistajapolitiikassa strategisiin ja ei-strategisiin omistuksiin. Valtion strategista kiinteistövarallisuutta ovat sellaiset kiinteistövarallisuuserät, jotka on välttämätöntä omistaa valtion tehtävienhoidon kannalta tai omaisuuden luonteen vuoksi. Muu valtion kiinteistövarallisuus on luonteeltaan ei-strategista omaisuutta.

Kertomusvuoden merkittävimmät hallinnansiirrot olivat Metsäntutkimuslaitoksen koko kiinteistökannan siirto Senaatti-kiinteistöille ja Metsähallitukselle sekä Museoviraston omistajahallinnassa olleen Kansallismuseon rakennuskokonaisuuden siirto Senaatti-kiinteistöille. Myös Finavia Oy:n tytäryhtiönä toimineen IP-kiinteistöt Oy:n koko osakekanta siirtyi v. 2011 Senaatti-kiinteistöjen hallintaan. Lisäksi vuoden aikana toteutettiin useita muita pienempiä hallinnansiirtoja.

Kertomusvuonna jatkettiin valtion virastojen ja laitosten työympäristöjen parantamista ja tilankäytön tehostamista valtion v. 2005 hyväksytyn toimitilastrategian mukaisesti. Toimitilastrategian ja periaatepäätöksen tavoitteiden toteuttamiseksi jatkettiin tilahallintahanketta, jossa kerätään valtionhallinnon tilatiedot yhtenäiseen tietojärjestelmään. Toimintamenosäästöjen ohella hankkeen tavoitteena on muun muassa seurata ja pienentää valtion toimitilojen energiankulutusta. Kertomusvuonna solmittiin kattavasti hallinnonalakohtaiset puitesopimukset sekä käynnistettiin virastoittainen käyttöönotto. Senaatti-kiinteistöt vastaa keskitetysti tilahallintapalvelun tuottamisesta maksullisena palveluna valtion viras-

toille ja laitoksille. Pääministeri Kataisen hallitusohjelmassa valtion toimitilamenoihin kohdistuu 10 milj. euron säästötavoite vuoteen 2015 mennessä. Kertomusvuonna valmisteltiin yhteistyössä ministeriöiden kanssa hankkeisiin pohjautuva säästöjen hallinonalakohtainen jako käynnissä tai suunnitteilla olevien hankkeiden pohjalta.

Kertomusvuoden aikana valmisteltiin myös Euroopan unionin energiatehokkuusdirektiiviä, jossa julkiselle sektorille ja erityisesti valtionhallinnolle on esitetty energiansäästöön liittyvää tiennäyttäjän roolia.

Valtion hankintatoimi

Valtion budjettitalouden hankintamenot olivat kertomusvuonna noin 3 970 milj. euroa ja vuonna 2010 4 146 milj. euroa. Hankintamenot laskivat edelliseen vuoteen verrattuna 176 milj. euroa. Yhteishankintasopimusten käyttöä lisättiin kertomusvuonna valtioneuvoston 4.2.2010 antaman periaatepäätöksen tavoitteiden mukaisesti. Yhteishankinnat kasvoivat euromääräisesti vuoden 2010 553 milj. eurosta vuoden 2011 675 milj. euroon.

Vuonna 2009 hyväksytyn valtion sähkönhankintastrategian mukaisesti valtion sähkönhankintavolyymi saatiin pääosin koottua yhteen vuoden 2011 aikana. Valtionhallinnon yhteisen sähköisen tilaustenhallintajärjestelmän (TILHA) käyttöönotto saatiin kattamaan lähes kaikki valtion virastot ja laitokset ja käyttöönoton lisäksi painopistettä siirrettiin käytön edistämiseen. Valtion hankintatoimelle asetettujen säästötavoitteiden saavuttamiseksi vuoden aikana selvitettiin yhteishankintojen käyttövolyymeja hallinnonala- ja hankintalajeittain sekä pyrittiin lisäämään yhteishankintoja hallinnonaloilla, joissa käyttöaste on matala. Vuoden 2011 aikana selvitettiin myös yhteishankintavelvoitteen käyttöalan laajentamismahdollisuuksia sekä uusien puitesopimusten käyttöönottomahdollisuuksia.

Helsingin kauppakorkeakoulun kesällä 2008 julkaiseman tutkimuksen mukaan valtio saavutti vuonna 2006 keskitetyn toimintamallin myötä 95 milj. euron säästöt. Hyödyntämällä tutkimuksessa esitettyä laskentamallia on yhteisen kilpailutuksen valtiolle tuottamat säästöt vuonna 2011 noin 234 milj. euroa. Valtiovarainministeriön tilaaman tutkimuksen mukaan keskitetty toimintamalli hankinnoissa mahdollistaa valtiolle 20,5 prosentin vuotuiset säästöt hankintatoimessa hajautettuun toimintamalliin verrattuna.

12.8 Valtion henkilöstö- ja hallintopolitiikka

Kertomusvuoden lopulla valtiovarainministeriön henkilöstöosasto laajeni henkilöstö- ja hallintopolitiikkaosastoksi. Tämä mahdollistaa entistä laajemman tuen koskien valtionhallinnon toimintayksiköiden toimintakykyisyyttä ja tuloksellisuutta. Kertomusvuonna on linjattu muutostilanteiden henkilöstöpolitiikkaa, järjestetty yhteisiä tukipalveluja ja kehitetty ammattimaista henkilöstöjohtamista. Valtion henkilöstövoimavarojen johtamista, palkintaa ja henkisten voimavarojen hallintaa tarkastellaan lähemmin valtion tilinpäätöskertomuksen osan I luvussa 3.2.

Työhyvinvointi- ja työsuojelutoiminnan ohjaaminen

Kertomusvuonna valmisteltiin valtion organisaatioiden työhyvinvointia, työsuojelua ja työterveyshuoltoa koskevien kehittämis- ja tukitoimintojen sekä niiden strategisen ohjauksen uudelleenorganisoimista. Valmisteltiin uuden, Kaiku-työhyvinvointipalvelujen ja Valtion työterveys- ja työturvallisuusneuvottelukunnan korvaavan, Valtion työelämäneuvottelukunnan käynnistämistä, jolle kuuluu toimintojen ohjaaminen strategisella tasolla sekä valtion työelämän kehittämisen vision vahvistaminen. Uudistuksilla pyritään terävöittämään työhyvinvointi- ja työsuojelutoiminnan strategista ohjausta, tukemaan työpaikkojen toimimista verkostoissa ja lisäämään toimintojen vaikuttavuutta. Uutena ulottuvuutena ohjaukseen liitettiin myös työterveyshuoltoyhteistyön kehittäminen ja työterveyshuollon vaikuttavuuden seuranta.

Muutoksilla halutaan tukea valtion henkilöstöpoliittisten linjausten toteutumista edistämällä hyvää henkilöstöjohtamista ja työyhteisöjen toimintakykyä ja varmistaa osaltaan osaavan henkilöstön saatavuutta työnantajakilpailun kiristyessä. Muutokset tukevat myös hallitusohjelman tavoitetta työurien pidentämisestä kestävällä tavalla, mikä edellyttää työhyvinvointi- ja työsuojelunäkökulmien saumatonta integrointia strategiseen suunnitteluun ja arjen työskentelyyn sekä laadukkaasti johdettua kumppanuutta tätä tukevien palvelun tuottajien, kuten työterveyshuollon kanssa. Kaiku-työhyvinvointipalvelu on jatkanut toimintaansa tukien valtionhallinnon uudelleenorganisointia ja kehittämällä uusia toimintatapoja, sekä tarjoamalla koulutusta ja asiakaskäyntejä hallinnonaloille ja virastoille.

Valtiokonttorin henkilöstöpalvelut-yksikkö

Valtiovarainministeriön vuonna 2008 perustama Valtion henkilöstöpalvelut -yksikkö Valtiokonttorissa on jatkanut virastojen tukemista henkilöstömuutosten toteuttamisessa organisaatio- ja rakennemuutoksissa. Yksikön toiminnan painopiste on yksittäisten virastojen tukemisessa ja konkreettisten ongelmatilanteiden ratkaisemisessa. Keskeinen kysymys on henkilöstön uudelleensijoittamisen tukeminen. Yksikkö toimii tiiviissä yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa. Henkilöstöpalvelut-yksikön tehtävänä on tukea organisaatiomuutoshankkeisiin liittyvien henkilöstömuutosten hallittua toteutumista sekä eläköitymisen mahdollistamaa uudelleensijoittumista.

Valtion eläkkeet ja eläkeiän odote

Vuoden 2005 eläkeuudistuksen tavoitteena oli työurien pidentäminen. Eläketurvan sisältöä muutettiin siten, että se tukee ikääntyneiden työssä jaksamista, nostaa keskimääräistä eläkkeellesiirtymisikää ja muuttaa tulevaisuudessa eläkkeiden laskentaperusteita ottamalla huomioon koko työuran ansiot eläkkeen määräytymisessä. Samalla otettiin käyttöön valtion eläketurvan hoitokulumaksu, jonka suuruus vuonna 2010 oli 0,51 % eläkkeen perusteena olevasta palkkasummasta kaikilla VaEL-työnantajilla.

Vuonna 2011 siirrettiin valtion eläketurvan piiriin kuuluvien henkilöasiakkaiden eläkeasioiden käsittely Valtiokonttorista kunnallisen eläkelaitoksen Kevan hoidettavaksi. Samassa yhteydessä valtiokonttorista siirtyi Kevan palvelukseen 138 henkilöä.

TAULUKKO 99. Valtion henkilöstön eläkkeelle siirtyminen

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Keskim. eläkkeellesiirtymisikä	58 v 11 kk	59 v 1 kk	59 v 2 kk	58 v 5 kk	59 v 3 kk	60 v 1 kk	60 v 2 kk	60 v 1 kk
Eläkeiän odote 25-vuotiaille	60 v 7 kk	60 v 8 kk		61 v 3 kk	62 v 1 kk	62 v 5 kk	62 v 1 kk	
Vanhuuseläkeikään työssä jatkaneet, %	64,4	65,9	68,0	66,3	66,5	70,8	76,1	82,1
Eläkkeen myöhentäminen, nettohtv		137	142	296	523	606	526	521

Valtiokonttori on asettanut tavoitteeksi, että valtion henkilöstön eläkeiänodote 25-vuotiaalle olisi 62 v 2 kk vuonna 2012. Valtion eläkejärjestelmässä odoteluku on koko tarkastelujakson ajan ollut korkeampi kuin Suomen työeläkejärjestelmässä yleensä.

Joustavan eläkeiän ansiosta valtion palveluksessa olleet myöhensivät eläkkeelle jäämistään yllä olevan taulukon viimeisen rivin mukaisesti. Eläkkeelle siirtymisensä myöhentäneiden henkilötyövuosimäärästä on vähennetty vastaavana vuonna eläkkeelle siirtymistään aikaistaneiden henkilötyövuosimäärä.

12.9 Verotuksen toimeenpano

Toimintavuoden aikana valmisteltiin Henkilöverotusyksikön perustamiseen liittyvät toimenpiteet siten, että valtakunnallinen Henkilöverotusyksikkö aloitti toimintansa 1.1.2012. Samassa yhteydessä Veronkantoyksikön organisaatiota uudistettiin ja verovirastojen hallintotehtävät koottiin pääsääntöisesti Hallintoyksikköön. Toteutetut uudistukset merkitsivät sitä, että verovirastot lakkasivat 1.1.2012 alkaen. Myös valtakunnallinen oikaisulautakunta on valmisteilla ja sen on tarkoitus aloittaa 1.1.2013. Uutena valtakunnallisena yksikkönä aloitti toimintansa vuoden alusta Harmaan talouden selvitysyksikkö.

Talousarviossa Verohallinnon tuotosten ja laadunhallinnan osalta asetettiin seuraavat tavoitteet (harmaan talouden tarkastusten osuus oli toiminnallinen tavoite):

TAULUKKO 100. Vaikuttavuustavoitteiden toteutumat 2009—2011

	2009 toteuma, %	2010 toteuma, %	2011 tavoite, %	2011 toteuma, %
Ennakkoperinnän vastaavuuden poikkeama				
– yhteisöverotus	14,3	15	12	15
– henkilö ja yritysverotus	11,7	12	12	12
Suurimpien yritysten tarkastuskattavuus	10,2	9	10	11
Harmaan talouden tarkastusten osuus verotarkastuksen työajasta	29,9	30	30	30
Jäämäperinnän kertymä	51,3	48,1	58	54
Henkilötyötä vaativan asiakaskohtaisen perinnän kertymän suhde seurantavuoden aikana tehtyjen perinnän toimenpiteiden euromäärään		44,8	40	40

Veronmaksajien lainkuuliaisuuden ja veronmaksumyönteisyyden (Tax Compliance) lisäämiseksi ja asiakkaiden valvonnan tehostamiseksi jatkettiin analyysijärjestelmän kehittämistä. Veroriskien hallintayksikkö jatkoi toimintamallin kehittämistä ja veroriskikarttaa on kehitetty edelleen. Analysoinnilla on pyritty muodostamaan vahva näkemys siitä, miten verovaje sijoittuu riskikartassa ja siitä, missä suurimmat riskit ja verovajeet sijaitsevat.

Harmaan talouden selvitysyksikkö laatii velvoitteidenhoitoselvitysten lisäksi tilannekuvia harmaasta taloudesta. Verotulojen, lakisääteisten eläke-, tapaturma- ja työttömyysvakuutusmaksujen sekä tullin perimien maksujen kertymistä turvataan laatimalla viranomaisille selvityksiä harmaan talouden toimijoiden tunnistamiseksi ja näihin kohdistettavien toimenpiteiden tueksi. Tilannekuvia ja selvityksiä ilmiöistä valmistui yhteensä 20 kappaletta. Velvoitteidenhoitoselvityksiä muille viranomaisille laadittiin tarkasteluvuonna noin 3 200 kappaletta.

Verohallinto on tehostanut toimintaansa nostamalla verotuksen automaatioastetta, lisäämällä sidosryhmiltä saatavien tietojen määrää ja sähköistä tiedonkeruuta, ottamalla käyttöön uusia työvälineitä sekä laajentamalla ja markkinoimalla sähköisiä palveluita. Veroilmoitus verkossa -palvelun kautta ilmoitettavien tietojen määrää on laajennettu vuosittain. Verotiliasiakkaat voivat Verotilipalvelussa mm. seurata oman verotilinsä saldoa ja tilitapahtumia, antaa kausiveroilmoituksen ja laskea, mikä on maksettava määrä mahdollisine viivästyskorkoineen haluttuna maksupäivänä. Verotilipalvelussa asioitiin sen toisena käyttövuonna 2011 noin 4,7 milj. kertaa.

Talousarviossa Verohallinnon sähköiselle asioinnille asetettiin seuraavat tavoitteet:

TAULUKKO 101. Sähköisesti annettujen ilmoitusten osuus asiakasmäärästä

Sähköisesti annettujen ilmoitusten osuus asiakasmäärästä	2009 toteuma, %	2010 toteuma, %	2011 tavoite, %	2011 toteuma, %
Henkilö- ja yritysverotus				
Sähköisten kausi-ilmoittajien osuus asiakasmäärästä (ALV)	57	72,1	70	76
Sähköisten kausi-ilmoittajien osuus asiakasmäärästä (TA)	66	68	70	70
Yritysten sähköisten veroilmoitusten antajien määrä asiakasmäärästä	9	19,1	15	26
Palkka.fi -palvelun käyttäjien osuus potentiaalisista käyttäjistä	41	48,5	45	50
Verokortti verkossa -asiakkaiden osuus verokorttimuutosta hakeneista	28	33,1	35	37
Veroilmoitus verkossa -asiakkaiden osuus palauttajien kokonaismäärästä	23	28,8	30	33
Yhteisöverotus				
Sähköisten kausi-ilmoittajien osuus asiakasmäärästä (ALV)	72	84	80	85
Sähköisten kausi-ilmoittajien osuus asiakasmäärästä (TA)	75	76	80	78
Yhteisöjen sähköisten veroilmoitusten antajien osuus asiakasmäärästä	19	26	30	32
Sähköisten vuosi-ilmoitusten (TA) antajien osuus asiakasmäärästä	74	77	80	81
Sähköisten verotiliotteiden osuus asiakasmäärästä			50	48

Verovalvonnan keinovalikoima on laaja ulottuen vertailutietojen keräämisestä verotarkastuksiin. Vuosittain tästä valvonnan osuudesta maksuunpantujen verojen määrä on ollut noin 1,7—2 mrd. euroa. Asiakkaiden säännönmukaisen tuloverotuksen ns. perusvalvonnassa tehtiin verotettavaan tuloon muutoksia yhteensä 1 400 milj. euron edestä, suurimpana eränä yhteisöjen tuloihin lisätty 906 milj. euroa.

Verohallinto panosti harmaan talouden torjuntaan kohdistamalla 30 % verotarkastukseen käytetystä työajasta harmaan talouden tarkastuksiin ja koko Verohallinnon 3 428 verotarkastuksesta 732 kohdetta paljastui harmaan talouden yritykseksi.

Verohallinto selvitti syksyllä 2011 ensimmäistä kertaa yritysten ja tilitoimistojen tyytyväisyyttä Verotili-palveluun. Tutkimuksen mukaan yrityksistä 69 % ja tilitoimistoista 86 % olivat erittäin tai melko tyytyväisiä Verotili-palveluun. Käyntiasiakkaiden välitöntä palautetta kerättiin touko—joulukuussa kolmessa verotoimistossa HappyOrNot-palvelun pilotoinnilla. Mittaaminen laajennetaan henkilöverotuksen pääpaikkoihin vuoden 2012 alusta.

Verohallinnon kehittämistyön tulokset näkyvät myös Verohallinnon hyvässä tuottavuuskehityksessä. Vuoden 2011 henkilöstömäärän toteutuma oli 5 229 henkilötyövuotta (sisältää korkeakouluharjoittelijoita 60 htv). VM:n asettama tavoite oli 5 251 htv ja tavoite saavutettiin selkeästi. Henkilötyön määrä väheni 107 henkilötyövuodella edelliseen vuoteen verrattuna. Tämän johdosta Verohallinnon toiminnan tuottavuus parani 4,3 %. Taloudellisuus parani 2,2 % vuoteen 2010 verrattuna. Tuottavuus ja taloudellisuus siis paranivat merkittävästi, tuottavuustavoite ylitettiin, mutta taloudellisuustavoite (2,9 %) ei toteutunut. Jälkimmäiseen vaikuttivat suurten tietojärjestelmäaktivointien poistot (yli 10 milj. euroa). Nettomenojen suhde bruttoverotuloihin oli 0,62 %, eli tavoitetta (0,68 %) parempi kertymän 7,7 % kasvusta johtuen.

Toimintavarmuuden turvaamiseksi ja IT-kustannusten alentamiseksi pitkällä tähtäimellä on vuoden 2011 aikana tarkennettu ohjelmistokehityksen linjausta nykyisen räätälöidyn ja valmisohjelmistopohjaisen kehityksen välillä. Tulevasta kehitysmallista, joka perustuisi valmisohjelmiston hyödyntämiseen kokonaisratkaisuna, on tehty ehdotus valtiovarainministeriöön. Ehdotus perustuu laajaan tarjolla olevien vaihtoehtojen evaluointiin.

Henkilöstömäärän suuresta vähentämisestä huolimatta työtyytyväisyys säilyi korkealla tasolla. VMBaro-tutkimuksen kokonaisarvosana oli Verohallinnossa 3,42, kun koko valtionhallinnossa vastaava tulos oli 3,34.

Verohallinnon nettomenot vuonna 2011 olivat 389,3 milj. euroa. Valtion vuoden 2011 talousarviossa ja lisätalousarvioissa toimintamenoihin oli varattu 398,7 milj. euroa, joten Verohallinnolle kertyi säästöä 9,4 milj. euroa. Vuodelle 2012 siirtyy edellisiltä vuosilta määrärahaa yhteensä 33,6 milj. euroa.

12.10 Tullitoimi

Tullihallituksen ulkomaankauppatilastojen mukaan Suomen tuonnin arvo nousi vuonna 2011 lähes 60,3 mrd. euroon eli 16 % edellisvuotta suuremmaksi. Viennin kasvu oli 8 % viennin arvon ollessa hieman yli 56,6 mrd. euroa, joten kauppataseeseen kertyi vajetta yli 3,6 mrd. euroa. Kauppatase oli alijäämäinen ensi kerran vuoden 1990 jälkeen.

EU:n osuus Suomen viennistä nousi edellisen vuoden 54,3 prosentista 55,6 prosenttiin EU:n ulkopuolisiin maihin suuntautuneen viennin heikon kehityksen vuoksi. Tuonnissa ulkokaupan arvo kasvoi selvästi EU-kauppaa enemmän; EU:n osuus Suomen koko tuonnista putosi 55 prosentista ennätyksellisen alas, 52,4 prosenttiin.

Vuonna 2011 Suomen läpi vietiin Venäjälle 2 166 milj. kiloa transitotavaraa. Transiton määrä nousi 5 % verrattuna edelliseen vuoteen. Vuoden viimeisellä neljänneksellä transitokuljetusten määrä kuitenkin väheni 5 % verrattuna vuoden 2010 viimeiseen neljännekseen. Transitokuljetuksista oli noin viidennes koneita ja laitteita, autojen osuus oli 15 %. Henkilö- ja pakettiautoja vietiin Suomen kautta Venäjälle 223 000 kappaletta, jossa kasvua edellisvuoteen oli 6 %. Vuonna 2011 transitoliikenteessä kuljetetun tavaran arvo nousi 22 % edellisvuoteen verrattuna kokonaisarvon ollessa 20,7 mrd. euroa.

TAULUKKO 102. Tullin suoritteet ja aikaansaadut julkishyödykkeet vuosina 2009—2011

	2009	2010	2011	Muutos 2011/2010, %
Liikennemäärät:				
Ulkomailta saapuneet matkustajat – Alusliikenne	8 428 645	8 761 502	8 917 963	1,8
Ulkomailta saapuneet matkustajat – Lentoliikenne	5 705 506	5 946 935	6 784 684	14,1
Ulkomailta saapuneet matkustajat – Juna- ja maantieliikenne	9 802 067	10 512 748	13 523 991	28,6
Ulkomailta saapuneet laivat	24 810	25 373	25 670	1,2
Ulkomailta saapuneet lentokoneet	68 813	70 629	79 703	12,8
Ulkomailta saapuneet kuormatut kuorma-autot, kontit ja perävaunut	871 997	986 665	1 035 950	5,0
Tuonti, 1 000 tonnia	52 690	60 379	61 810	2,4
Vienti, 1 000 tonnia	35 372	42 500	44 840	5,5
Tullin kantamat verot, 1 000 euroa:				
Tullilaitoksen veronkanto yhteensä	8 622 592	9 202 024	10 541 286	14,6
Tuonnin perusteella kannettavat verot	2 519 084	2 637 558	3 012 957	14,2
Autovero	681 935	935 290	1 066 499	14,0
Valmisteverot	5 091 638	5 284 245	6 049 261	14,5
Muut verot ja maksut ja sekalaiset tulot	160 884	160 991	198 500	23,3
Muille viranomaisille tilitettävä kanto	55 173	70 697	72 168	2,1
EU:lle tilitettävät omat varat netto	113 878	113 242	141 901	25,3
Tulliselvitys ja verotus:				
Kolmansien maiden tuontitullaukset	555 941	589 487	613 932	4,1
Kolmansien maiden vientitullaukset	588 387	720 469	767 681	6,6
Sisäkaupan tuonti-ilmoitukset	290 051	296 267	270 818	-8,6
Sisäkaupan vienti-ilmoitukset	93 659	92 827	85 886	-7,5
Autoveropäätökset – Uudet ajoneuvot	100 034	128 253	147 812	15,3
Autoveropäätökset – Käytetyt ajoneuvot	32 514	38 459	35 799	-6,9
Valmisteverotuspäätökset	24 810	25 179	30 006	19,2
Passitukset (aloitetut/päätetyt)	874 048	898 771	962 373	7,1
– joista aloitettujen TIR-carnet -osuus	201 789	223 693	234 819	5,0
Yhteiskunnan suojaaminen:				
Tietoon tulleet rikokset	5 906	6 497	7 453	14,7
Selvitetyt rikokset	5 384	5 702	6 237	9,4
Selvitysprosentti	91	88	84	-4,6
Laboratoriotutkimukset	13 653	12 897	12 878	-0,1

Fiskaalisella tehtäväalueella

Tulli kantoi veroja ja maksuja yhteensä 10,5 mrd. euroa, missä oli kasvua 14,6 % verrattuna edellisvuoteen. Suurimmat kertymät tulivat valmisteveroista (6,0 mrd. euroa, kasvu 14,5 %), arvonlisäverosta (3,0 mrd. euroa, kasvu 14,2 %), autoverosta (1,1 mrd. euroa, kasvu 14,0 %) ja EU:lle tilitettävistä perinteisistä omista varoista (brutto 178 milj. euroa, kasvu 23,3 %).

Valmisteveroja kannettiin 6 mrd. euroa. Kaikkien varsinaisten valmisteverojen tuotot kasvoivat alkoholijuomaveroa lukuun ottamatta. Eniten valmisteveroja kannettiin energiatuotteista (3,9 mrd. euroa), alkoholijuomista (1,3 mrd. euroa) ja tupakkatuotteista (0,7 mrd. euroa). Suhteellisesti eniten kasvoi makeis-, jäätelö- ja virvoitusjuomaveron tuotto, 37 milj. eurosta 133,1 milj. euroon eli 261,1 %. Euromääräisesti eniten kasvoi puolestaan sähkön ja eräiden energialähteiden valmistevero, 613 milj. eurosta 1,1 mrd. euroon eli 83,2 %. Valmisteverotuspäätöksiä tehtiin kaikkiaan runsaat 30 000 kappaletta, missä on kasvua noin 19 % edellisvuodesta.

Valmisteverottomien siirtojen valvontajärjestelmän EMCS:n (Excise Movement and Control System) käyttö laajeni vuoden 2011 alusta. Tällöin otettiin käyttöön viestien lähettämistoiminto aikaisemmin käyttöönotetun viestien vastaanottamisen lisäksi. Lisäksi vuoden 2011 aikana määriteltiin ja toteutettiin uusi FS 2 -kehitysversio. Suomessa tämä versio otettiin käyttöön vuoden 2012 alussa ja koko EU:ssa se on käytössä viimeistään 31.3.2012. FS 2 -kehitysversio sisältää pääosin jäsenmaiden välisiä viranomaistoimintoja, mutta myös eräitä asiakkaiden tarpeita palvelevia toiminnallisuuksia. EMCS-järjestelmällä valvotaan yhdenmukaistettujen valmisteverojen alaisten tuotteiden eli alkoholin, tupakkatuotteiden ja nestemäisten polttoaineiden verottomia siirtoja jäsenmaiden välillä sekä vientiä EU:n ulkopuolelle ja tuontia EU:n ulkopuolelta. Järjestelmä mahdollistaa verottomien siirtojen reaaliaikaisen seurannan ja nopeamman puuttumisen poikkeamiin. Sähköisiä saateasiakirjoja välitettiin 34 077 kpl.

Autoveron kanto nousi yli miljardiin eli noin 14 % edellisvuodesta. Vuonna 2011 uusia ajoneuvoja verotettiin miltei 148 000 kpl, mikä on 15,3 % enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Käytettyjä ajoneuvoja verotettiin vuonna 2011 hieman vähemmän kuin vuotta aikaisemmin, lähes 36 000 kpl, mikä on 6,9 % vähemmän kuin edellisvuonna. Autoverotuksen käteisasiakkaiden verotettavaksi ilmoittamien ajoneuvojen veroilmoitusten käsittelyajat pysyivät edellisvuoden tasolla (mediaani 7 päivää, keskiarvo 18 päivää). Autoverotuksen oikaisuvaatimusten käsittelyruuhkat on purettu.

Ulkomaankaupan tehtäväalueella

Tulli jatkoi tulliselvitysmenettelyjen automatisointia tavoitteena täysin sähköistetyt asiointimallit. Yksityishenkilöiden ja pienyrityksien käyttöön tarkoitettu tuonti-ilmoituksien verkkopalvelu otettiin käyttöön vuonna 2011. Nettitullauksen myötä sähköisten tuonnin tulli-ilmoituksien osuus kaikista tuonnin tulli-ilmoituksista oli 89 %.

Vuoden 2011 lopussa julkaistiin tulliselvityksen asiakastyytyväisyyskyselyn tulokset. Tyytyväisyys tulliselvityksen palveluihin säilyi samalla tasolla kuin vuonna 2007, jolloin kysely tehtiin edellisen kerran. Säännöllisesti asioivien yritysasiakkaiden antama yleisarvosana tulliselvityspalveluista oli 3,59, kun se edellisessä mittauksessa oli 3,63 (asteikolla 1—5).

Asiakkaiden odotusajassa tullitoimipaikoissa ei tapahtunut muutosta edelliseen vuoteen verrattuna huolimatta kasvaneista liikennemääristä, odotusaika oli edelleen alle 15 minuuttia arviolta yli 80-prosenttisesti.

Yhteiskunnan suojaamistehtävässä

Tullin paljastamien rikosten määrä lisääntyi edellisvuodesta ollen 7 453 rikosta (kasvua 14,7 %). Paljastuneiden rikosten määrän kasvu johti osaltaan selvittämistason alentumiseen 84 prosenttiin (2010 88 %). Rikostorjunnan vaikuttavuus oli 130,2 milj. euroa, missä oli merkittävä kasvu edellisvuoteen, ja takaisinsaatu rikoshyöty pysyi edellisvuoden tasolla ollen 1,9 milj. euroa.

Rikostorjunnan organisaatiouudistus astui voimaan vuoden 2011 alusta. Uusi organisaatio rakentuu Tullin rikostorjunnan painopistealueille, joita ovat vakavan rikollisuuden torjunta, talousrikostorjunta, rikostiedustelu ja kansainvälinen rikostorjuntayhteistyö.

Vuoden 2010 alussa voimaan tullut uusi PTR (Poliisi, Tulli ja Rajavartiolaitos) -laki loi juridisen pohjan PTR-viranomaisten yhteistyön tiivistämiselle rikostorjunnassa, erityisesti PTR-rikostiedustelussa. Tulli osallistui aktiivisesti KRP:n johtamaan kohdevalintamenettelyyn, jonka tavoitteena on kohdistaa eri tutkivien yksikköjen operatiivisia toimia kulloinkin yhteiskunnan kannalta vaikuttavimmalla mahdollisella tavalla.

Sisäisen turvallisuuden ohjelman mukaisesti tullivarmuus on parantunut kohteellisten fyysisten tarkastusten osuvuuden noustessa. Vuonna 2011 liikenne- ja tavaravirroissa tehtiin 14 miljoonaa rekisteritunnistusta, 4,27 miljoonaa säteilymittausta sekä 1,2 miljoonaa tullivalvonnallista toimenpidettä. Tavaroihin kohdistettiin lähes 44 000 fyysistä tarkastusta.

Tullin operatiivisiin järjestelmiin asetettujen riskiperusteisten poimintaehtojen ja niiden perusteella tehtyjen toimenpiteiden määrät kasvoivat merkittävästi. Kansallisten riskisääntöjen hallintaan kehitettiin Risla-järjestelmä. EU:n komission ja jäsenvaltioiden viranomaisten monialaisena yhteistyönä kehitettiin yhtenäinen riskianalyysimalli lentorahtiturvallisuuden parantamiseksi.

Tullin elintarvike- ja kulutustavaravalvonnan valvontasuunnitelman painopiste oli sekä kansallisella että EU-tasolla tehdyn riskiarvion perusteella ongelmallisiksi epäillyissä tuotteissa ja tuoteryhmissä. Tuoteturvallisuusvalvonnan osuvuus oli aikaisemmalla tasolla eli hylättyjen tai huomautettujen tavaraerien osuus oli 22,7 % tutkituista tavaraeristä vuonna 2011 (tutkituista 5 104 näytteestä huomautettuja tai hylättyjä oli 1 159).

Venäjän rajan vilkkaimmilla rajanylityspaikoilla henkilöliikenteen kasvu on 16—39 %. Myös tavaraliikenne on kasvanut. Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistyöhankkeena Nuijamaan raja-asemalla on otettu käyttöön työmalli, jossa Tulli tekee raskaan liikenteen passintarkastukset yhden pysähdyksen periaatteella. Yhteistyöhanketta on laajennettu Vaalimaalle.

EU-jäsenvaltioiden yhteistyönä toteutettiin 12 erilaista riskianalyysiin perustuvaa kansainvälistä ja kansallista operaatiota. Kiellettyjen, rajoitusten alaisten ja korkeasti verotettujen tavaroiden sekä räjähteiden valvonnan lisäksi operaatioiden tarkoituksena oli kansallisten ja EU:n fiskaalisten intressien suojaaminen.

12.11 Tilastotoimi ja tutkimus

Tilastotoimi

Tilastokeskus on ohjannut tilastotoimen yhtenäisyyttä hyödyntämällä pääjohtajatapaamisia, muita yhteistyöverkostoja ja Suomen Virallisen Tilaston (SVT) neuvottelukuntaa. SVT-neuvottelukunta toimii tilastoja tuottavien viranomaisten yhteisenä foorumina valtion tilastotoimen kehittämislinjausten ja Euroopan tilastojärjestelmän kansallisen tason koordinoinnin tavoitteiden edistämisessä. Erityisesti on keskitytty laadun ja menettelytapojen käytännesääntöjen mukaiseen kehittämiseen.

Tilastokeskus on tuottanut EU-säädösten ja -sitoumusten sekä kansallisten tarpeiden edellyttämät tilastot. Tilastokeskuksen vastuulla on noin 190 tilaston tuotanto. Perusjulkaisut julkaistaan maksutta tilastokeskus.fi-palvelussa. Veloituksettomien tietokantataulukoiden määrää on kasvatettu 20 prosentilla.

Tutkimus

Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen (VATT) tutkijat julkaisivat toimintavuonna noin 30 julkaisua omissa julkaisusarjoissa ja yli 80 tutkimusta ja selvitystä yhteensä. Julkaisujen määrä väheni hieman edellisvuodesta, mutta tutkimusten laatu kehittyi myönteisesti muun muassa laatupainotetulla kansainvälisten julkaisujen määrällä mitattuna.

12.12 Valtion rahoituksen hallinta

Valtion budjettitalouden velanhallinnan strategisena tavoitteena on lainantarpeen tyydyttäminen sekä velasta aiheutuvien pitkän aikavälin kustannusten minimointi hyväksyttäväksi arvioitavissa olevalla riskitasolla. Riskejä ovat korkoriski, rahoitusriski, luottoriski sekä toiminnalliset ja oikeudelliset riskit.

Jälleenrahoitukseen liittyvien riskien välttämiseksi uudet lainat otetaan pääasiassa pitkäaikaisina lainoina siten, että velan jälleenrahoitus jakautuu mahdollisimman tasaisesti tuleville vuosille. Pitkäaikaista lainanottoa puoltaa myös hyvästä luottoriskiluokituksesta johtuva valtion suhteellinen kustannusetu pitkäaikaisten joukkolainojen markkinoilla.

Valtion velan määrä kasvoi edelleen vuonna 2011. Uutta lainaa otettiin nettomääräisesti 4,5 mrd. euroa. Nettomääräisesti lainaa otettiin noin 1,7 mrd. euroa vähemmän kuin eduskunnan hyväksymät valtion talousarviot olisivat edellyttäneet, koska valtion maksuvalmius ei edellyttänyt nettolainanoton toteuttamista tuloarvion mukaisesti. Valtion maksuvalmius oli vuoden vaihteessa hyvä. Valtion kassavarat olivat vuoden lopussa noin 10 mrd. euroa.

Pitkäaikainen lainanotto toteutettiin laskemalla liikkeeseen kaksi euromääräistä viitelainaa, vuonna 2017 erääntyvä viitelaina sekä vuonna 2021 erääntyvä viitelaina. Lyhytaikainen lainanotto toteutettiin pääosin euromääräisiä velkasitoumuksia hyväksi käyttäen.

Suomen pitkäaikaisen lainaoton kustannus suhteessa markkinoilla yleisesti vertailukohtana käytettävään Saksan valtion kustannukseen oli vuonna 2011 keskimäärin suurempi kuin vuonna 2010. Euroopan valtioiden velkakriisin vuoksi sijoittajat siirsivät sijoituksiaan turvallisimmiksi sijoituskohteiksi miellettyihin Saksan valtion lainoihin, mikä laski näiden tuottotasoja suhteessa muiden euromaiden valtiolainojen tuottoihin. Velan keskimääräinen absoluuttinen kustannus (2,5 % vuonna 2011) pysyi kuitenkin likimain ennallaan.

Velan kustannuksia minimoidaan pääasiassa velan korkoriskiaseman strategisella valinnalla. Tällä tavoitellaan keskimäärin n. 150 milj. euron vuotuista kustannusvaikutusta. Valtiokonttorin arvion mukaan aktiivisen strategisen korkoriskin hallinnan kumulatiivinen tulos vuosina 2001—2011 oli likimain 1,8 mrd. euroa. Toisin sanoen velan korkomenot olisivat olleet kyseisenä aikana yhteensä tämän verran toteutuneita menoja suuremmat ilman päätösperäistä ja tavoitteellista velan korkoriskiaseman hallintaa. Kustannusvaikutus on siten edellä mainitulla aikavälillä ollut tavoitellun mukainen.

12.13 Valtiovarainhallinnon yhtiöt, liikelaitokset ja talousarvion ulkopuoliset rahastot

Hansel Oy

Puitejärjestelyiden kautta tehtyjen yhteishankintojen arvo kasvoi vuoden 2011 aikana, päätyen 676 milj. euroon (553 milj. euroa v. 2010). Edelliseen vuoteen verrattuna kasvua oli 122 milj. euroa (22,1 %).

Kasvu oli voimakkainta energiahankintojen toimialalla, kun Hansel Oy kilpailutti valtion koko sähköenergiahankinnan ensimmäistä kertaa loppuvuodesta 2010. Kilpailutus koskee vuosien 2011—2014 hankintoja. Valtion vuosittainen yhteishankittu sähköenergian määrä v. 2011 oli 1 922 GWh ja keskihinta ilman veroja ja siirtomaksuja oli 6,07 snt/kWh.

Sähkön hintaan kohdistuvia riskejä alennetaan hajauttamalla suojausten ajankohtia vuoden sisällä sekä vuosien välillä. Tämä tuo sähköenergian hankintaan entistä parempaa hintavakautta sekä parantaa huomattavasti budjettiennustettavuutta. Valtioasiakkuuden suuresta koosta ja kulutuspaikkojen runsaudesta johtuen (n. 9 000 paikkaa) alkuvuoden laskutuksia oikaistiin asiakkaiden osalta useasti, jälkimmäinen vuosipuolisko sujui jo hyvin eikä merkittäviä ongelmia esiintynyt.

TAULUKKO 103. Hansel Oy:n liiketoiminnan taloudelliset tunnusluvut

	2009	2010	2011
Yhteishankinnat, milj. euroa	534,1	553,3	675,5
Palvelumaksuprosentti	1,39	1,40	1,20
Liikevaihto, milj. euroa	7,8	8,0	8,2
Liikevoitto/-tappio, milj. euroa	0,9	1,3	0,9
Henkilöstö tilikauden lopussa	57	57	66

Hansel Oy:llä oli vuoden 2011 lopussa 70 voimassa olevaa puitejärjestelyä eri liiketoiminta-alueilta ja yhteensä noin 400 puitesopimustoimittajaa.

Sopimusten käyttöasteen kasvun ja hyvän sisäisen tuottavuuskehityksen seurauksena Hansel Oy on voinut alentaa palvelumaksua. Tavoitteena on laskea palvelumaksua kohti yhtä prosenttia. Yhtiön keskimääräinen palvelumaksuprosentti oli 1,20 v. 2011. Asiakastyytyväisyys yhtiön palveluihin säilyi hyvänä.

Hansel Oy keskittyy edelleen kasvattamaan olemassa olevien puitesopimusten käyttöastetta sekä valmistautuu tarjoamaan asiakkaille maksullisia hankintoihin liittyviä neuvontapalveluita.

Senaatti-kiinteistöt

Senaatti-kiinteistöjen vuokraustoiminnan liikevaihto oli 511,8 milj. euroa ja vuokrakate 317,8 milj. euroa. Vuokraustoiminnan tulos oli 90 milj. euroa (vuosi 2010: 87,2). Koko konsernin toteutunut liikevaihto oli 586,6 (554) milj. euroa ja tilikauden voitto 159,3 (132,9) milj. euroa. Konserniin kuuluvan liikelaitoksen liikevaihto oli 582,7 (554,2) milj. euroa ja tilikauden voitto 154,4 (124,6) milj. euroa.

Vuokraustoiminnan tulostavoitetta (66 milj. euroa) paremman tuloksen mahdollistivat useat eri tekijät, jotka eivät olleet tiedossa tavoitetta asetettaessa. Merkittävää oli vuokrakatteen positiivinen kehitys, joka syntyi ensisijassa liikelaitoksen toiminnan kustannustehokkuutta nostavien seikkojen johdosta liikevaihdon ennakoitua nopeamman kasvun ohella.

Suurin yksittäinen tekijä oli rahoituskustannusten toteutuminen noin 10 milj. euroa pienempinä. Lainanottotarvetta vähensi Suomen Yliopistokiinteistöt Oy:n etuajassa maksamasta kauppahintavelasta, investointien toteutuminen 56 milj. euroa kehystä pienempinä sekä myyntien toteutuminen yli 50 milj. euroa budjetoitua suurempana. Myös korkotaso säilyi koko vuoden budjetoitua alemmalla tasolla. Muita tulokseen vaikuttavia tekijöitä olivat Musiikkitalon tulojen kertyminen kolme kuukautta budjetoitua pidemmältä ajanjaksolta sekä vuokrien indeksikorotuksen toteutuminen ennakoitua korkeampana (vaikutus tulokseen noin 6—7 milj. euroa). Budjetoinnissa käytetty indeksikorotus oli 1 % ja suurimmassa osassa sopimuksia indeksikorotus toteutui loka- ja marraskuun 2010 indeksien (2,4 %, 2,5 %) perusteella. Liikelaitoksen henkilöstömenoissa saavutettiin noin miljoonan euron suuruinen säästö.

Senaatti-kiinteistöjen vuokrausaste kehittyi positiivisesti ja oli vuoden 2011 lopussa 96,4 % (96,1 %). Sijoitetun pääoman tuotto oli 4,8 % eli v. 2010 saavutettua (4,0 %) jossain määrin korkeampi.

Vuonna 2011 tehtiin investointeja yhteensä 244,3 milj. eurolla (255). Investointivaltuus oli vuodelle 2011 yhteensä 300 milj. euroa. Investoinnit painottuivat edellisten vuosien tapaan peruskorjauksiin, joiden osuus oli 172 milj. euroa.

Omaisuuden myyntitoiminnan tulos oli 56,2 milj. euroa (35). Hyvään tulokseen vaikuttivat useiden suurten kiinteistökauppojen ajoittuminen vuoden 2011 loppupuolelle. Valtiolle tarpeetonta kiinteistöomaisuutta myytiin vuoden aikana yhteensä 112,7 (95,4) milj. euron arvosta.

Vuoden 2011 asiakastyytyväisyyskyselyn mukaan asiakkaiden kokonaistyytyväisyys on hieman noussut edellisvuoteen verrattuna. Kyselyn perusteella 74 % (73 %) asiakkaista kertoo olevansa erittäin tai melko tyytyväinen Senaatti-kiinteistöjen toimintaan kokonaisuutena. Senaatti-kiinteistöjen asiakkaiden kokonaistyytyväisyys on siten edelleen hyvällä tasolla. Eniten kokonaistyytyväisyyden kanssa korreloi mielikuva Senaatti-kiinteistöistä luotettavana ja vastuullisena organisaationa.

Valtion vakuusrahasto

Valtiovarainministeriön hoidossa oleva valtion vakuusrahasto keskittyy rahastosta annetun lain mukaisten omaisuudenhoitoyhtiöiden ja Yrityspankki Skop Oyj:n toimintojen hallittuun alasajoon. Julkista pankkitukea on myönnetty vuoden 2011 loppuun mennessä nettomääräisesti 5 906 milj. euroa. Rahaston tuloutukset budjettitalouteen ovat kertomusvuoden loppuun mennessä olleet yhteensä 233,1 milj. euroa.

Kertomusvuoden aikana Omaisuudenhoitoyhtiö Arsenal Oy, selvitystilassa, ei jakanut ennakkojako-osuuksia eikä Yrityspankki Skop Oyj, selvitystilassa, lunastanut vakuusrahastolta liikkeeseen laskemiaan pääomatodistuksia. Sitä vastoin Haka-yhtiöiden konkurssipesiltä rahasto sai lopputilityksinä yhteensä noin 1,5 milj. euroa.

Valtion vakuusrahasto ei tulouttanut kertomusvuoden aikana budjettitalouteen varoja. Rahaston vuoden 2011 ylijäämä oli noin 1,7 milj. euroa. Rahaston taseen loppusumma oli vuoden 2011 lopussa noin 9,3 milj. euroa.

Valtion eläkerahasto

Valtiovarainministeriön alaisuudessa toimivan eläkerahaston avulla valtio varautuu tulevien eläkkeiden rahoitukseen ja pyrkii tasaamaan eri vuosien eläkemenoja. Rahaston tehtävänä on sijoittaa sille uskotut varat tuottavasti ja turvaavasti. Valtion eläkerahastosta ei makseta eläkkeitä, vaan kaikki valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvat eläkkeet maksaa Valtiokonttori valtion talousarvioon varatuista määrärahoista. Eläkerahastosta siirretään valtion talousarvion yleiskatteeksi 40 % valtion vuotuisesta eläkemenosta.

Rahaston varat ovat valtion varallisuutta, mutta ne ovat rahaston nimissä ja hallinnassa. Rahaston toiminnasta aiheutuvat menot maksetaan rahaston hallinnassa olevista varoista. Eläkerahaston tuloja ovat rahastolle tuloutettavat eläkemaksut ja muut maksut sekä rahaston varoille saatavat tuotot.

Rahaston hallinnassa olevan sijoitusvarallisuuden markkina-arvo oli vuoden 2011 lopussa 13,7 mrd. euroa (13,9 mrd. euroa v. 2010). Rahaston nettotuotto käyvin arvoin oli -354 milj. euroa v. 2011. Rahaston sijoitusten suhteellinen tuotto oli -2,3 % (11,7 % v. 2010). Sijoituksista 57 % oli korkosijoituksia, 36 % osakesijoituksia ja 7 % muita sijoituksia vuoden lopussa.

Valtiovarainministeriö on asettanut rahastolle strategisen ja toiminnallisen tuottotavoitteen. Strategisen tulostavoitteen mukaan valtion eläkerahaston sijoitustoiminnan tulee pitkällä aikavälillä tuottaa enemmän kuin valtion näkökulmasta riskitön sijoitusvaihtoehto. Riskittömällä sijoitusvaihtoehdon tuotolla tarkoitetaan valtion nettovelan kustannusta

mukaan lukien velanhallinnassa tehtyjen johdannaissopimusten kustannukset. Nettovelalla tarkoitetaan valtion budjettitalouden velan ja kassavarojen erotusta. Toiminnallisen tulostavoitteen mukaan valtion eläkerahaston sijoitustoiminnan tuoton tulee riskikorjattuna ylittää rahaston sijoitussuunnitelmassa määritellyn vertailuindeksin tuotto.

Vuosina 2002—2011 rahaston vuosituotto on ollut keskimäärin 4,8 % ja velan keskimääräinen kustannus 3,2 %. Rahasto on siten ylittänyt sille asetetun pitkän aikavälin tuottotavoitteen. Rahaston toiminnallisen tulostavoitteen arvioimiseksi tarvittavaa tietoa ei ole saatavilla vuodelta 2011.

TAULUKKO 104. Hallinnonalan henkilöstön määrä ja tila

	2009	2010	2011	Vuosimuutos
Henkilötyövuosien määrä	**12 292**	**12 550**	**12 134**	**-3,3 %**
Henkilöstön määrä 31.12.	**12 651**	**12 954**	**12 588**	**-2,8 %**
Naiset	8 700	8 934	8 604	-3,7 %
Miehet	3 951	4 020	3 984	-0,9 %
Vakinaiset	11 650	12 039	11 718	-2,7 %
Määräaikaiset	1 001	915	870	-4,9 %
Kokoaikaiset	11 364	11 530	11 202	-2,8 %
Osa-aikaiset	1 287	1 424	1 386	-2,7 %
Henkilöstön keski-ikä, v.	**48,2**	**48,5**	**48,6**	**0,1 v.**
Naiset	48,9	49,0	49,3	0,3 v.
Miehet	46,8	47,3	47,2	-0,1 v.
Henkilöstön määrät ikäluokittain				
15—24	111	95	109	14,7 %
25—34	1 664	1 644	1 545	-6,0 %
35—44	2 733	2 814	2 670	-5,1 %
45—54	4 171	4 154	4 001	-3,7 %
55—64	3 900	4 170	4 144	-0,6 %
65—	72	77	119	54,5 %
Seniori-ikäisten (45 v. ->) osuus	64,4 %	64,9 %	65,6 %	0,7 %-yks.
Koulutus ja kehittäminen, työpäivää/htv	**3,0**	**2,2**	**2,0**	**-0,2 pv**
Koulutustasoindeksi	**5,1**	**5,2**	**5,2**	**0,0 ind.**
Naiset	5,0	5,0	5,1	0,1 ind.
Miehet	5,4	5,4	5,4	0,0 ind.
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	**11,5**	**11,1**	**11,3**	**0,2 pv.**

13 Opetus- ja kulttuuriministeriö

Opetusministerin katsaus

Ammattikorkeakoulu-uudistus käynnistettiin hallitusohjelman sekä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman mukaisesti. Ammattikorkeakoulujen rahoitus- ja säädösohjausta uudistetaan vuoden 2014 alusta.

Ministeriö valmisteli yhdessä korkeakoulujen ja sidosryhmien kanssa korkeakoulujen opiskelijavalintojen uudistamista sekä yhteistä sähköistä hakujärjestelmää siten, että järjestelmä otetaan käyttöön vuoden 2015 valinnoissa.

Ministeriön ja yliopistojen työryhmä teki tiiviissä yhteistyössä sidosryhmien kanssa ehdotuksen yliopistojen rahoitusmallin uudistamiseksi vuodesta 2013 alkaen.

Vuoden 2013 alusta aloittavan taideyliopiston valmistelu aloitettiin yhdessä Kuvataideakatemian, Teatterikorkeakoulun ja Sibelius-Akatemian kanssa.

Yliopistoille ja ammattikorkeakouluille annettiin kirjallinen palaute niiden toiminnasta. Osana kirjallista palautetta ministeriö teki esityksensä aloituspaikkojen ammattikorkeakoulukohtaisesta vähentämisestä. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen vuosien 2013—2106 sopimuskauden valmistelu käynnistettiin.

Korkeakoulujen yhteistä tietovarantoa kehitettiin yhteistyössä korkeakoulujen kanssa.

Julkisoikeudellisten yliopistojen ja Aalto-yliopiston osalta saatettiin loppuun yliopistojen pääomittaminen valtion vastinrahoituksella suhteessa yliopistojen keräämiin yksityisiin lahjoituksiin.

Kotimaisten kielten keskusta koskeva lainsäädäntö uudistettiin ja osa keskuksen tehtävistä siirrettiin yliopistoille. Kansalliskirjaston kansainvälinen arviointi valmistui. Suomen Akatemian kansainvälisen arvioinnin valmistelu käynnistettiin. Tutkimusinfrastruktuuripolitiikkaa vahvistettiin ja sen toimeenpanovastuu osoitettiin Suomen Akatemialle. Käynnistettiin jatkovalmistelut tutkimuksen sähköisten tietoaineistojen saatavuuden ja säilytyksen kehittämistä koskevan tiekartan ehdotusten toteuttamiseksi. Kansallista digitaalista kirjastoa kehitettiin.

Perusopetuksen laadun kehittämistoimia jatkettiin Perusopetus paremmaksi -ohjelmalla, jossa painopisteenä oli opetusryhmien koon pienentäminen, tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksen ja tukitoimien sekä oppilaanohjauksen ja oppilas- ja opiskelijahuollon vahvistaminen, perusopetuksen vieraiden kielten tarjonnan monipuolistaminen sekä koulujen kerhotoiminnan ja kodin ja koulun yhteistyön tukeminen. Vakiinnutettiin kouluyhteisöjen turvallisuutta edistävä koulukiusaamisen vastainen

KiVa Koulu -toimenpideohjelma koulujen käyttöön. Tietoverkkovälitteistä peruslukutaidon ja matematiikan oppimisvaikeuksien oppimis- ja arviointiympäristöä kehitettiin edelleen ja sitä laajennettiin tukemaan maahanmuuttajataustaisten lasten oppimista. Tuettiin oppimisympäristöjen kehittämistä ja monipuolistamista kehittämällä vuorovaikutteisten oppimisympäristöjen pedagogiikkaa. Valmisteltiin lukiokoulutuksen kehittämisehdotukset.

Pätevän ja osaavan opetushenkilöstön saatavuuden turvaamiseksi käynnistettiin Osaava-ohjelma. Tavoitteena on opetustoimen henkilöstökoulutukseen osallistumisen, täydennyskoulutuksen vaikuttavuuden ja työhyvinvoinnin lisääminen. Ohjelma on määräaikainen ja päättyy vuonna 2016.

Yleissivistävän koulutuksen kehittämisen lähtökohtana oli koulutuksen perusturvan takaaminen ja vahvistaminen kaikille asuinpaikasta, kielestä ja taloudellisesta asemasta riippumatta koko maan kattavasti. Valmisteltiin perusopetuksen tavoitteiden ja tuntijaon uudistamista. Vahvistettiin koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa ja koulujen kerhotoimintaa. Valmisteltiin varhaiskasvatuksen ja päivähoitopalveluiden lainsäädännön, hallinnon ja ohjauksen siirtoa opetus- ja kulttuuriministeriöön.

Ammatillista peruskoulutusta lisättiin edelleen. Lisäykset kohdennettiin työvoimatarpeiden mukaan ja kasvukeskuksia painottaen tavoitteena erityisesti nuorten koulutukseen pääsyn turvaaminen, nuorisotyöttömyyden alentaminen ja nuorten syrjäytymiskehityksen ennaltaehkäiseminen. Ammatillisen koulutuksen palvelukyvyn vahvistamiseen ja rakenteelliseen kehittämiseen tähtäävää vauhdittamishanketta jatkettiin. Myös ammatillisen koulutuksen tutkintojen kehittämistä jatkettiin ja ammatillisen koulutuksen opintosuoritusten eurooppalaisen siirtojärjestelmän (ECVET) käyttöönottoa valmisteltiin. Kertomusvuonna käynnistettiin myös ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelma ja otettiin käyttöön uudistettu tulosrahoitus.

Aikuiskoulutusetuuksien laajentaminen lisäsi aikuiskoulutukseen osallistumista jopa ennakoitua enemmän.

Jukka Gustafsson
Opetusministeri

Kulttuuri- ja urheiluministerin katsaus

Yhteiskunta hengittää kulttuuristaan. Kulttuuri saa sisältönsä ihmisten toiminnasta. Tärkeää on sekä alan ammattilaisten työ että harrastajien ja kuluttajien aktiivinen toiminta. Kulttuuripolitiikan tehtävä on tukea kaikkia heitä.

Suomen taloudellinen tilanne ja kantokyky on heikentynyt viime vuosina. Uuden hallituksen oli ryhdyttävä toimiin tilanteen saamiseksi hallintaan. Tämä merkitsi myös kulttuuripolitiikan sektorille säästövelvoitteita ja rakenteellisia uudistuksia hallitusohjelmassa.

Hallitusohjelman tärkein painopiste on köyhyyden, eriarvoisuuden ja syrjäytymisen ehkäiseminen. Toimintavuonna valmistunut selvitys osoitti, että kuntien välillä on suuret erot kulttuuripalveluiden järjestämisessä ja siten – kansalaisten näkökulmasta – kulttuuripalveluiden saamisessa. Selvitystietojen perusteella käynnistettiin välittömästi hanke, jossa palveluiden saatavuutta pyritään parantamaan erityisesti niissä kunnissa, joissa palveluja on tarjolla muita vähemmän. Haetaan uusia toimintamalleja palveluiden järjestämiseksi. Myös taidekasvatuksen tarjonta on jakautunut epätasaisesti ja tätäkin tilannetta parannetaan kehittämisprojektilla.

Kulttuuritilaisuuksissa käyminen on lisääntynyt 2000-luvulla ja eri väestöryhmien väliset erot ovat tasoittuneet. On tärkeää saada tämä myönteinen kehitys jatkumaan. Tietoisuus kulttuurin hyvinvointivaikutusten edistämismahdollisuuksista on lisääntynyt. Se antaa uudenlaisia mahdollisuuksia kulttuurin saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi. Kulttuuria viedään niiden ihmisten luo – sairaaloihin, vankiloihin, vastaanottokeskuksiin, arjen toimintaympäristöihin – jotka kulttuurin voimauttavaa vaikutusta tarvitsevat eniten. Toimintavuonna otettiin käyttöön klubituki, jolla parannetaan rytmimusiikin alueellista saatavuutta. Elokuvateattereiden digitalisointi on parantanut kotimaisten elokuvien saatavuutta erityisesti pienillä paikkakunnilla. Digitaalinen kehitys leimaa muutoinkin elokuva-alaa; mm. alan tukijärjestelmää on vahvistettu tässä tarkoituksessa.

Luovan työn tekijöiden työ-, sosiaali- ja verotuksellinen asema ei ole kadehdittava. Taide työllistää tekijänsä, mutta työstä ei aina saada sitä korvausta, minkä työn tekijä ansaitsisi. Eniten työllistymis- ja työsuhdeturvan parannuksista hyötyisivät ns. vapaat taiteilijat, jotka ovat siten heikoimmassa asemassa työmahdollisuuksien kannalta. Esittävän taiteen ns. vapaan kentän toiminta on lisääntynyt voimakkaasti, ja siksi myös rahoitusta sinne on lisätty. Jatkossa sekä työtilaisuuksien että toimintojen kehittymisen kannalta on tärkeää kaataa turhia raja-aitoja laitosten ja vapaiden ryhmien väliltä.

Kulttuurialalla toimivien yritysten toimintaedellytyksiä parannetaan alan luonne tunnistaen. Luovien alojen yritysten kasvun ja kansainvälistymisen ohjelmaa toteutettaessa on havaittu, että alan yritysten ja henkilöiden liiketoiminta- ja muuta osaamista voidaan eri toimin parantaa merkittävästi. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö sopivat yhteistyöstä ja työnjaosta luovan talouden ja kulttuuriyrittäjyyden edistämistoimissa.

Liikuntatoimessa liikunnallisen elämäntavan vahvistaminen on tärkeä painopiste. Toimenpiteitä on kohdistettu kaikkiin ikäryhmiin. Liikuntapaikkarakentamisavustuksia myönnettäessä on otettu huomioon erityisesti laajoja käyttäjäryhmiä palvelevat liikuntapaikat. Seuratoiminnan kehittämistuella on saatu seuratoimintaan uutta ryhtiä. Uusia harrastajia on tullut mukaan toimintaan.

Huippu-urheilun muutostyöryhmän työstä valmistui väliraportti. Toimia kansainvälisten arvokisojen saamiseksi Suomeen tuettiin ja Helsingin Olympiastadionin peruskorjausta avustettiin. Dopingtestausta lisättiin edelliseen vuoteen verrattuna huomattavasti.

Nuorisopoliittista työtä opetus- ja kulttuuriministeriössä leimasi vuosien 2012—2015 lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman valmistelu. Ohjelma hyväksyttiin valtioneuvostossa joulukuussa. Ohjelma korostaa poikkihallinnollisuutta. Vuoden 2011 alussa voimaan tulleiden nuorisolain muutosten mukaisesti esillä oli monialaisen viranomaisyhteistyön lisääminen kunnissa ja etsivä nuorisotyö. Molemmat ovat erittäin tärkeitä nuorisotyön tavoitteita edistäviä toimintamuotoja, jotka vaativat huomiota myös tulevina vuosina.

Opintotukea kehitettiin päätoimiseen ja suunnitelmalliseen opiskeluun kannustavaksi muuttamalla opintotuen myöntämiskäytäntö korkeakoulujen kaksiportaisen tutkintorakenteen mukaiseksi, tehostamalla opintojen edistymisen seurantaa sekä parantamalla opintotuen riittävyyttä. Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden oikeus koulumatkatukeen laajeni. Korkeakouluopiskelijoiden ateriatukea sekä muualla kuin korkeakoulujen tiloissa sijaitsevan opiskelijaravintolan pitäjälle maksettavaa ylimääräistä avustusta korotettiin.

Paavo Arhinmäki
Kulttuuri- ja urheiluministeri

13.1 Koulutus ja tutkimus

TAULUKKO 105. Arvio korkeakoulutuksen ja tieteen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutumisesta

Tavoite	Arvio toteumasta
Yliopistot ja ammattikorkeakoulut edistävät toiminnallaan kansalaisten hyvinvointia ja sivistystä sekä kestävää taloudellista, kulttuurista, ekologista ja sosiaalista kehitystä. Toiminta on korkealaatuista, vaikuttavaa, eettistä ja tukee monikulttuurisen yhteiskunnan kehitystä.	Hyvinvointi, sivistys ja kestävä kehitys: Hyvä Toiminnan laatu ja vaikuttavuus: Hyvä Monikulttuurisuus ja eettisyys: Tyydyttävä
Suomen tieteen kansainvälinen taso, tieto- ja osaamispohja, sekä kansantalouden innovaatiokapasiteetti vahvistuvat.	Tieteen kansainvälinen taso: Hyvä Tieto- ja osaamispohja: Erinomainen Kansantalouden innovaatiokapasiteetti: Hyvä
Korkeasti koulutetun työvoiman ja tutkijakunnan saatavuus turvataan.	Erinomainen
Korkeakoulutuksen ja korkeakoulututkintojen sisältöä kehitetään määrällisesti ja laadullisesti paremmin yhteiskunnan muuttuvia tarpeita vastaaviksi. Tutkimustulosten ja osaamisen liiketoiminnallista ja muuta yhteiskunnallista hyödyntämistä sekä innovaatiopalveluita tehostetaan maan eri osissa.	Koulutuksen ja tutkintojen sisällöt ja laatu: Hyvä Tutkimustulosten ja osaamisen hyödyntäminen: Tyydyttävä

13.2 Oppilaitos-, koulutuksen järjestäjä- ja korkeakouluverkko

Peruskouluverkon harveneminen jatkui. Peruskoulujen määrä väheni noin 66 koululla. Näistä toisiin kouluihin yhdistymisiä oli 27. Uusia kouluja perustettiin 16. Yhtenäiskoulujen eli vuosiluokat 1—9 käsittävien koulujen määrä lisääntyi 24 koululla. Aluehallintovirastojen arviointien mukaan perusopetuksen alueellinen saavutettavuus on pysynyt edelleen hyvänä. Ikäluokasta 7—12-vuotiaat 93 % asui ja 13—15-vuotiaista 80 % asui enintään viiden kilometrin etäisyydellä perusopetusta antavasta koulusta. Saavutettavuudessa oli kuitenkin edelleen alueellisia vaihteluita.

Koulukuljetuksissa olevien oppilaiden osuus kaikista oppilaista on säilynyt lähes ennallaan. Kuljetusoppilaiden osuus kaikista oppilaista oli hieman alle neljännes vaihdellen Etelä-Suomen alueen alle viidenneksestä Itä-Suomen hieman yli 30 prosenttiin.

Lukioverkko harveni kuudella lukiolla, joista kolme toteutettiin lukioita yhdistämällä.

Taiteen perusopetuksen valtionosuuden piirissä olevien oppilaitosten määrä säilyi ennallaan. Valtionosuutta sai 89 musiikkioppilaitosta ja 41 muiden taiteenalojen oppilaitosta (arkkitehtuuri, kuvataide, käsityö, tanssi, teatteritaide, sanataide ja sirkustaide).

Ammatillisen koulutuksen kentässä tapahtui kolme järjestäjäfuusiota ja yksi ylläpitäjävaihdos. Ministeriö teki lisäksi järjestämislupapäätökset vuoden 2012 alkuun ajoittuvasta kahdesta järjestäjäfuusiosta. Ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjiä on nyt yhteensä 137. Valtio ylläpitää ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjänä vain Saamelaisalueen koulutuskeskusta.

13.3 Opiskelijamäärät ja tutkinnot

Esiopetuksen oppilasmäärä säilyi lähes ennallaan. **Perusopetuksen** oppilasmäärä väheni noin 4 000 oppilaalla ja **lukion** opiskelijamäärä 1 500 opiskelijalla.

Ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärä kasvoi oppilaitosmuotoisessa koulutuksessa noin 1 350 opiskelijalla ja väheni oppisopimuskoulutuksessa yli 2 200 opiskelijalla. **Ammatillisen erityisopetuksen** opiskelijamäärä kasvoi noin 350 opiskelijalla. Kertomusvuonna erityisopetusta sai noin 21 300 opiskelijaa. **Vammaisten valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen** opiskelijamäärä säilyi edellisvuoden tasolla ollen noin 2 900. Maahanmuuttajien valmistavan koulutuksen opiskelijamäärä säilyi niin ikään edellisen vuoden tasolla jääden alle 1 600 opiskelijan. Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavassa ja valmistavassa koulutuksessa, **ammattistartissa**, opiskeli 1 550 opiskelijaa, mikä oli noin 100 enemmän kuin edellisenä vuonna. Syksyn uusista ammattistartin opiskelijoista 70 % oli samana keväänä perusopetuksen 9. luokan päättäneitä.

TAULUKKO 106. Esiopetus, perusopetus ja tutkintoon johtava koulutus[1]

	2007	2008	2009	2010	2011	Muutos 2010—2011
Esiopetus						
– opiskelijamäärä	57 510	56 650	57 745	58 767	58 980	213
Perusopetus						
– uudet opiskelijat	57 650	57 030	56 770	57 876	59 076	1 200
– päättötodistuksen saaneet	65 570	66 810	65 083	64 621	63 435	-1 186
– opiskelijamäärä	560 610	551 710	536 776	530 678	526 923	-3 755
Lukiokoulutus						
– uudet opiskelijat	39 395	38 744	38 054	37 869	38 000	131
– suoritetut ylioppilastutkinnot[2]	33 100	32 600	32 643	32 324	32 500	176
– opiskelijamäärä[3]	112 390	110 180	108 480	107 840	106 320	-1 520
Ammatillinen peruskoulutus[4]						
– uudet opiskelijat	67 710	68 400	67 370	67 630	66 400	-1 230
– suoritetut tutkinnot	38 860	39 110	42 520	43 140	44 500	1 360
– opiskelijamäärä[5]	156 860	161 670	162 300	164 390	163 520	-870

[1] Opetushallinnon alainen koulutus. Perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen uusia opiskelijoita, perusopetuksen päättötodistuksen saaneita ja ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen tutkinnon suorittaneita sekä ulkomaalaisia opiskelijoita koskevat luvut ovat vuoden 2011 osalta arvioita. Esiopetuksen, perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen peruskoulutuksen sekä oppisopimuskoulutuksena järjestetyn ammatillisen lisäkoulutuksen opiskelijamäärät ovat valtionosuusjärjestelmän mukaisia opiskelijamääriä.

[2] Ei sisällä IB-lukioiden eikä Reifeprüfung-tutkintoja.

[3] Sisältää myös yli 18-vuotiaat rahoituksen piirissä olevat opiskelijat ja vuoden 2011 lukion uusien opiskelijoiden, suoritettujen ylioppilastutkintojen ja niiden muutokset ovat arvioita.

[4] Sisältää ammatilliseen perustutkintoon johtavan oppilaitosmuotoisen ja oppisopimusmuotoisen koulutuksen sekä opetussuunnitelmaperusteisena että näyttötutkintoon valmistavana koulutuksena.

[5] Sisältää myös muun kuin tutkintoon johtavan koulutuksen opiskelijat. Opiskelijamäärät ovat valtionosuusjärjestelmän kevään ja syksyn tilastointipäivien aritmeettisia keskiarvoja.

TAULUKKO 107. Aikuiskoulutus[1]

Tilastotietoja tutkintoon johtavasta/valmistavasta koulutuksesta	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Lukiokoulutus						
– uudet opiskelijat	4 300	4 300	4 200	4 200	..	..
– opiskelijamäärä	11 700	11 500	11 200	11 200	..	..
Oppilaitosmuotoinen näyttötutkintoon valmistava ammatillinen peruskoulutus						
– uudet opiskelijat	7 120	7 820	8 270	10 160	10 690	11 000
– suoritetut tutkinnot	3 760	4 220	3 650	4 230	4 250	5 200
– opiskelijamäärä	13 100	13 300	14 020	15 460	17 260	17 960
Oppisopimuksena järjestetty ammatillinen peruskoulutus						
– uudet opiskelijat/aloittaneet	9 470	12 280	12 360	7 050	6 840	5 400
– suoritetut tutkinnot	3 300	3 460	4 050	5 590	5 920	5 800
– opiskelijamäärä	15 050	19 730	22 830	18 380	15 190	12 960
Oppilaitosmuotoinen ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistava ammatillinen lisäkoulutus						
– suoritetut tutkinnot	8 380	8 380	7 800	8 270	7 640	7 700
– uudet opiskelijat	18 030	16 890	17 230	18 490	17 830	17 800
– opiskelijamäärä	38 002	36 945	35 452	37 646	38 205	38 100
Oppisopimuskoulutuksena järjestetty ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistava ammatillinen lisäkoulutus						
– uudet opiskelijat	12 260	16 050	15 600	13 020	14 800	15 200
– suoritetut tutkinnot	7 780	7 520	8 100	8 220	8 360	8 400
– opiskelijamäärä	32 188	35 344	37 807	36 748	36 094	36 250

[1] Opetushallinnon alainen koulutus. Lukiokoulutuksen ja ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen uusia opiskelijoita ja ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen tutkinnon suorittaneita koskevat luvut ovat vuoden 2011 osalta arvioita.

13.4 Koulutukseen pääsy, koulutuksen keskeyttäminen ja läpäisy sekä tutkinnon suorittaneiden työllistyminen

Koulutukseen pääsy

Perusopetuksen jälkeen välittömästi koulutukseen sijoittuneiden osuus säilyi vuonna 2010 edellisen vuoden tasolla (96,7 %). Ammatilliseen koulutukseen sijoittui lähes 44 % ja lukioon lähes 50,5 % perusopetuksen päättäneistä. Perusopetuksen lisäopetukseen on arvioitu viime vuosina sijoittuneen noin 2,5 % samana keväänä 9. luokan päättäneistä.

TAULUKKO 108. Perusopetuksen päättäneiden välitön sijoittuminen koulutukseen, %

	2006	2007	2008	2009	2010	2011 arvio
Ammatilliseen koulutukseen sijoittuneet	41,9	42,9	44,3	44,0	43,8	44,1
– perustutkintoon johtava koulutus [1]	40,1	40,7	41,9	41,2	40,7	41,0
– valmistavat koulutukset [2]	1,8	2,2	2,4	2,8	3,1	3,1
Lukiokoulutukseen sijoittuneet [3]	51,1	50,8	50,6	50,2	50,4	51,2
Perusopetuksen lisäopetukseen sijoittuneet [3]	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
– peruskouluissa	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
– kansanopistoissa	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Tutkintoon johtavat koulutukset yhteensä	91,2	91,5	92,5	91,4	91,1	92,2
Lisäopetus ja valmistavat koulutukset yhteensä	4,3	4,7	4,9	5,3	5,6	5,6
YHTEENSÄ	**95,5**	**96,2**	**97,4**	**96,7**	**96,7**	**97,8**

[1] Lähde: Tilastokeskus.

[2] Sisältää vammaisten valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen, maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen, talouskouluopetuksen sekä ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavankoulutuksen (ammattistartin). Lähde: valtionosuusjärjestelmän tilastot (myös vuoden 2011 luku on toteumatieto).

[3] Luvut ovat Tilastokeskuksen (peruskoulujen yhteydessä järjestettävä lisäopetus) ja valtionosuustilaston (kansanopistojen järjestämä lisäopetus) oppilasmäärien perusteella tehtyjä arvioita.

Koulutuksen keskeyttäminen ja läpäisy

Lukiokoulutuksen keskeyttäminen on vähäistä. Lukiokoulutuksen tavoiteajassa suorittaneiden määrä on myös säilynyt lähes ennallaan.

Ammatillisen koulutuksen keskeyttäminen on vähentynyt ja opintojen läpäisy parantunut 2000-luvun aikana. Vuonna 2008 ammatillisen koulutuksen keskeyttämisaste painui ensi kerran alle 10 prosentin ja vuonna 2009 keskeyttäneiden osuus laski edelleen 8,5 prosenttiin. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2006 nuorille suunnatussa ammatilliseen perustutkintoon johtavassa koulutuksessa aloittaneista 63,5 % suoritti ammatillisen tutkinnon kolmen ja puolen vuoden kuluessa (vuoden 2009 loppuun mennessä). Edelliseen tilastovuoteen verrattuna ammatillisen koulutuksen läpäisyaste oli parantunut

1,6 prosenttiyksikköä. Miesten läpäisyaste parani lähes 2,5 prosenttiyksikköä ja oli liki prosenttiyksikön naisten läpäisyastetta korkeampi.

Tutkinnon suorittaneiden työllistyminen

Ammatillisesta peruskoulutuksesta valmistuneiden työhön sijoittuminen heikkeni merkittävästi vuonna 2009. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2008 ammatillisen perustutkinnon suorittaneista alle 62,5 % oli työllisinä vuoden 2009 lopussa, kun edellisenä vuonna vastaava luku oli yli 69 %. Valmistuneiden työttömyys nousi vuodessa 5 prosenttiyksikköä edellisestä vuodesta; vuonna 2008 tutkinnon suorittaneista 16,5 % eli yli 7 000 henkilöä oli työttömänä vuoden 2009 lopussa.

Opetushallinnon alaisesta ammatillisesta koulutuksesta parhaiten työllistyivät sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan tutkinnon suorittaneet: nuorille suunnatusta opetussuunnitelmaperusteisesta koulutuksesta vuonna 2008 valmistuneista työllisinä oli vuoden 2009 lopussa yli 75 % ja aikuisille tarkoitetusta näyttötutkintoon valmistavasta koulutuksesta valmistuneista yli 90 %. Myös yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan tutkinnon aikuiskoulutuksena suorittaneet työllistyivät hyvin (lähes 90 % työllisinä). Heikointa työllistyminen oli tekniikan ja liikenteen alalla (nuorten koulutuksesta valmistuneista vain alle 48 % ja aikuiskoulutuksesta valmistuneista alle 65 % työllisinä). Tekniikan ja liikenteen alalla lähes 25 % niin nuorten kuin aikuisten koulutuksesta tutkinnon suorittaneista oli työttömänä, kun sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla työttöminä oli vain 5—6 %.

13.5 Koulutustarpeiden ennakointi, koulutuksen työelämävastaavuus ja alueellinen vaikuttavuus

Ammatillisen koulutuksen tutkintorakennetta ja tutkintojen perusteita uudistettiin laadullisen ennakoinnin tulosten perusteella vastaamaan paremmin työelämän osaamistarpeita.

13.6 Yleissivistävä koulutus

Perusopetuksen laatua kehitettiin suuntaamalla siihen lisävoimavaroja. Painopisteenä olivat opetusryhmien koon pienentäminen, tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksen ja tukitoimien sekä oppilaanohjauksen vahvistaminen. Erityisavustuksia myönnettiin myös kerhotoiminnan sekä kodin ja koulun yhteistyön kehittämiseen. Perusopetuksen opetusryhmien pienentämiseen myönnettiin 30 milj. euroa.

Joustavan perusopetuksen toiminnan piiriin osallistui 1 500 oppilasta.

Oppivelvollisuuden laiminlyöneiden määrä väheni. Viimeisimmän tiedon mukaan (2010) vain 41 oppivelvollista löi opetuksensa laimin. Ilman perusopetuksen päättötodistusta eronneiden määrä oli 81.

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestivät lähes kaikki kunnat. Toimintaan osallistui yli 49 000 ensimmäisen ja toisen vuosiluokan oppilasta sekä muiden vuosiluokkien erityisopetuksen oppilasta. Toiminnan laajentamisen ja laadun kehittämisen tukena toimi erilaisia alueellisia kehittämisverkostoja.

13.7 Ammatillinen koulutus

Ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärää lisättiin 500 opiskelijalla 1.1.2011 lukien. Lisäykset kohdennettiin koulutuksen järjestäjien hakemusten perusteella alueellisen työvoimatarpeen ja koulutuskysynnän mukaan kasvukeskuksia painottaen. Lisäksi talousarviossa tarkoitukseen varatun määrärahan täysimääräisen käytön mahdollistamiseksi 21 koulutuksen järjestäjän järjestämisluvan enimmäisopiskelijamäärää nostettiin tilapäisesti vuotta 2011 koskien yhteensä 700 opiskelijalla. Tällä pyrittiin ensisijaisesti turvaamaan nuorten koulutukseen pääsyyn, nuorisotyöttömyyden alentamiseen ja syrjäytymiskehityksen ehkäisemiseen liittyvät toimenpiteet vuonna 2011.

Ammatillisen koulutuksen palvelukyvyn vahvistamiseen ja rakenteelliseen kehittämiseen tähtäävää vauhdittamishanketta jatkettiin. Vuoden 2011 alusta lukien toteutui kolme järjestäjäfuusiota ja yksi ylläpitäjävaihdos. Ministeriö teki lisäksi järjestämislupapäätökset vuoden 2012 alkuun ajoittuvasta kahdesta järjestäjäfuusiosta.

Ammatillisen koulutuksen tutkintojärjestelmää kehitettiin ammatillisen tutkintojärjestelmän kehittämishankkeen (TUTKE) esitysten pohjalta vahvistamalla tutkintojen osaamisperusteisuutta, työelämälähtöisyyttä ja joustavuutta uusissa ja päivitetyissä tutkinnon perusteissa sekä valmistelemalla suuntaviivat kehittämistyön jatkoa varten.

Ammatillisen koulutuksen opintosuoritusten eurooppalaisen siirtojärjestelmän (ECVET) ja siihen kytkeytyvien opintopisteiden käyttöönottoa valmisteltiin kokeilemalla siirtojärjestelmää ammatillisten perustutkintojen ohella myös ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa sekä järjestämällä tiedotus- ja keskustelutilaisuuksia ECVET-järjestelmästä.

Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelma käynnistettiin alkuvuodesta 2011. Vuoden 2011 talousarviossa tarkoitukseen varattu neljän miljoonan euron määräraha kohdennettiin 14 laajalle koulutuksen järjestäjien verkostohankkeelle eri puolilla maata.

Ammatillisen peruskoulutuksen uudistettu tulosrahoitus otettiin käyttöön vuoden 2011 alusta. Tulosrahoituksen uusi vaikuttavuusmittari palkitsee aiempaa paremmin koulutuksen järjestäjää siitä, kuinka paljon koulutuksen järjestäjä on kyennyt lisäämään opiskelijoiden valmiuksia työllistyä tai suorittaa tutkinto ja toisaalta vähentämään opintojen viivästymisen tai keskeyttämisen todennäköisyyttä verrattuna muihin koulutuksen järjestäjiin.

13.8 Aikuiskoulutus

Aikuiskoulutuksen painopisteinä olivat työelämässä tapahtuvan koulutuksen vahvistaminen, joustavat koulutuksen yhdistämismahdollisuudet, aikuiskoulutuksen laadun ja vaikuttavuuden lisääminen sekä rahoitusjärjestelmän edelleen kehittäminen. Lisättiin oppisopimuskoulutuksen tarjontaa. Työssä oppimista ja korkea-asteen täydennyskoulutusmallien kehittämistä jatkettiin korkeakoulujen yhteisissä kehittämis- ja tutkimushankkeissa.

Ammatillisen lisäkoulutuksen tulosrahoitusjärjestelmän toisen vaiheen selvitystyö käynnistettiin selvittämällä tutkintojen osien, läpäisyn ja keskeyttämisen sekä palautejärjestelmän hyödyntämismahdollisuuksia rahoitusperusteita kehitettäessä.

Opetustoimen henkilöstökoulutuksella tuettiin koulutuspoliittisten uudistusten toteutumista. Henkilöstökoulutukseen pääsyä edistettiin erityisesti uudella määräaikaisella Osaava-ohjelmalla. Vuonna 2010 aloitettu ohjelma käynnistyi koko laajuudessaan. Ohjelman tavoitteena on tukea koulutuksen järjestäjien verkostomaista koulutusyhteistyötä niin, että koko henkilöstöllä on pääsy omaa ammatillista osaamista parantavaan täydennyskoulutukseen. Osallistuneiden määrä valtion rahoittamaan opetustoimen henkilöstökoulutukseen on noussut toista vuotta peräkkäin. Koko valtion rahoittamaan opetustoimen henkilöstökoulutukseen osallistui vuonna 2011 noin 45 000 henkeä, joka on 12 % enemmän kuin edellisenä vuonna.

Toteutettiin **oppisopimuskoulutuksen** laadun kehittämishanke ja käynnistettiin loppuraporttiin sisällytettyjen kansallisen tason ehdotusten toimeenpano. Selvitettiin oppisopimuskoulutuksen rahoitusjärjestelmän kehittämistarpeita ja lisättiin rahoitusjärjestelmän yhteydessä toteutettavaa tiedonkeruuta. Toimeenpantiin oppisopimuskoulutuksen rahoitusta koskevia takaisinperintäpäätöksiä ja jatkettiin kuljettajien ammattipätevyyskoulutusta koskevaa selvitystä.

Vapaan sivistystyön kehittämisohjelman toimeenpanoa jatkettiin. Oppilaitos- ja ylläpitäjärakenteen kehittämistyötä jatkettiin ja kansanopistojen ylläpitämisluvat uudistettiin. Kansanopistoille osoitettiin lisäresursseja nuorisotyöttömyyden torjumiseksi.

13.9 Ammattikorkeakouluopinnot

Jatkettiin työtä, jonka tavoitteena on uudistaa ja selkeyttää ammattikorkeakoulujen koulutusvastuita, rakenteita ja nimikkeistöä vuodesta 2014 lähtien.

Korkeakouluopintojen tehokkuus ja laatu ovat olleet erityisen seurannan ja kehittämisen kohteena. Opintoprosessien tehostamista koskevia tavoitteita on kirjattu ammattikorkeakoulujen sopimuksiin vuosille 2010—2012.

Käynnistettiin ammattikorkeakoulu-uudistus, jolla pyritään lisäämään ammattikorkeakoulujen toiminnan laatua ja vaikuttavuutta.

TAULUKKO 109. Ammattikorkeakouluopinnot

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Tavoite sopimuskaudelle 2010—2012
Päätoiminen opiskelu, 45 op tai enemmän suorittaneet, % nuorten koulutuksen opiskelijoista	59,2	53,9	54,3	54,3	53,9	53,2	62,6
Vain ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden osuus aloittaneista, nuorten koulutus	15,6	..	..	23,3	26,0	..	..

TAULUKKO 110. Ammattikorkeakoulujen kansainvälistyminen

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Tavoite sopimuskaudelle 2010—2012
Vieraalla kielellä suoritettu opetus opintopisteinä [1]	19 820	20 460	25 560	27 650	31 000	388 000	411 900	..
Ulkomaalaiset tutkinto-opiskelijat	3 726	3 934	4 595	5 400	6 294	6 962	7 724	8 220
Yli 3 kk kestävä opiskelija- ja harjoittelijavaihto Suomesta ja Suomeen	6 850	6 890	7 240	7 180	7 473	7 556	8 389	8 790

[1] Vuosina 2003—2008 tarjottu opetus opintoviikkoina.

13.10 Yliopisto-opetus

Yliopistoja tuettiin toimintarakenteiden ja -sisältöjen rakenteellisessa kehittämisessä yliopistojen laadun ja vaikuttavuuden vahvistamiseksi. Lisäksi tehtiin Tampereen teknillistä yliopistoa lukuun ottamatta viimeiset valtion vastinrahoituspäätökset yliopistojen peruspääomaan. Vuoden 2011 loppuun mennessä kerättyjen yksityisten lahjoitusten (332 milj. euroa) perusteella yliopistoille on kohdennettu yhteensä 829 milj. euroa valtion vastinrahoitusta. Yliopistouudistuksen vaikutusten arviointihanke ja yliopistojen rahoitusmallin uudistaminen käynnistettiin.

Korkeakouluopintojen tehokkuus ja laatu ovat olleet erityisen seurannan ja kehittämisen kohteena. Opintoprosessien tehostamista koskevia tavoitteita on kirjattu ministeriön ja yliopistojen välisiin sopimuksiin vuosille 2010—2012.

Korkeakoulujen **kansainvälistymisstrategiaa** toimeenpantiin osana yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen strategioita. Kansainvälinen opiskelijavaihto kasvoi 1,1 % edellisvuodesta ollen 10 442.

TAULUKKO 111. Yliopistojen opiskelija- ja harjoittelijaliikkuvuus

	2006	2007	2008	2009	2010
Ulkomaalaiset perusopiskelijat	3 619	3 980	4 151	4 719	..
Ulkomaalaiset jatkotutkinto-opiskelijat	1 747	1 834	1 941	2 153	..
Yli 3 kk kestävään kv. vaihtoon lähteneet perustutkinto-opiskelijat	4 469	4 343	4 519	5 010	5 141
Yli 3 kk kestävään kv. vaihtoon saapuneet perustutkinto-opiskelijat	4 784	4 911	5 280	5 317	5 301

13.11 Tiede ja tutkimus

Tiedepolitiikan painopisteitä olivat tutkimuksen laadun, tutkijankoulutuksen ja tutkijanuran kilpailukyvyn, tutkimuksen innovatiivisuuden ja uusiutumiskyvyn kehittäminen sekä kansainvälistyminen.

Tutkijakunnan määrän ja tason riittävyys varmistettiin panostamalla pitkäjänteisesti tutkijankoulutukseen ja tutkijanuran kehittämiseen.

TAULUKKO 112. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot

Vuosi	Yritykset		Julkinen sektori		Korkeakoulusektori		Yhteensä	Reaali-muutos ed. vuodesta	T&k-menojen BKT-osuus
	milj. euroa	%	milj. euroa	%	milj. euroa	%	milj. euroa	%	%
2000	3 135,9	70,9	497,4	11,2	789,3	17,8	4 422,6	11,1	3,34
2005	3 876,9	70,8	554,7	10,1	1 042,1	19,0	5 473,8	3,7	3,48
2008	5 102,0	74,3	588,5	8,6	1 180,6	17,2	6 871,1	6,9	3,72
2009	4 847,2	71,4	656,5	9,7	1 282,8	18,9	6 786,5	-2,6	3,96
2010	4 854,5	69,6	692,0	9,9	1 424,8	20,4	6 971,3	1,6	3,87

TAULUKKO 113. Ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehitystyö

	2006	2007	2008	2009	2010
T&k-työn menot, milj. euroa	106	115	89,2	123,7	148,4
Kansallisen kilpaillun rahoituksen osuus kokonaisrahoituksesta	0,6	0,6	0,4	0,6	0,8
T&k-työn henkilötyövuodet, % päätoimisten opettajien määrästä	26,2	29,2	23,7	28,2	18,3[1]

[1] Vuoden 2010 tiedot laskettu t&k-työn henkilötyövuodet, % päätoimisten opettajien henkilötyövuosista.

Suomen tiedepoliittisten tavoitteiden toteutumista edistettiin osallistumalla aktiivisesti eurooppalaisen tutkimusalueen kehittämiseen.

TAULUKKO 114. Yliopistojen tutkija- ja opettajavierailut, yli 1 kk

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Suomalaisia ulkomailla	633	696	621	614	647	699	802
Ulkomaalaisia Suomessa	1 060	1 064	1 064	1 104	999	1 172	744

TAULUKKO 115. Yliopistojen opetus- ja tutkimushenkilökunnan kansainvälinen julkaisutoiminta[1]

	Kv-julkaisut yhteensä	Artikkelit, ref.	Artikkelit, muut[2]	Monografiat[3]
1995	11 076	7 515	3 448	113
2000	13 983	9 032	4 817	134
2005	16 982	10 570	6 229	183
2008	18 929	12 504	6 184	241
2009	19 539	12 875	6 451	213
2010	21 606	13 198	8 189	219

[1] Ulkomailla julkaistut.

[2] Artikkelit kokoomateoksissa ja painetuissa kongressijulkaisuissa. Vuodesta 2010 lähtien julkaisutyypit A3—B3 ja C2.

[3] Vuodesta 2010 lähtien julkaisutyyppi C1.

Suomalainen tutkimus on kansainvälistynyt suotuisasti, muun muassa suomalaisten tutkijoiden kansainvälisten tieteellisten julkaisujen kokonaismäärä on kasvanut selvästi. Tätä on tukenut kansainvälistymisen vahvistuminen yliopistojen strategiatyössä.

Tutkimusinfrastruktuuripolitiikan vahvistamiseksi Suomen Akatemialle annettiin politiikan koordinointi- ja toimeenpanotehtävä.

Tietohuollon instituutioiden ja rakenteiden kehittämistä jatkettiin. Toimeenpantiin Helsingin yliopiston yhteydessä toimivan Kansalliskirjaston arviointi ja käynnistettiin sen jatkotoimet.

Tutkimus- ja innovaationeuvosto asetettiin hallituskaudelle.

13.12 Opintotuki

Opintotuen saajien määrä väheni noin 6 400 opiskelijalla (n. 2 %). Opintolainan valtiontakauksen saaneita opiskelijoita oli 211 976 eli 63 % kaikista tuen saajista. Lainatakauksen saajamäärä kasvoi, koska korkeakoulussa opiskeleville ryhdyttiin myöntämään 1.8.2011 lukien lainatakaus ilman erillistä hakemista opintorahan myönnön yhteydessä. Lainatakaus myönnettiin 91 prosentille opintotukea saavista korkeakouluopiskelijoista. Edellisenä vuonna osuus oli 49 %.

TAULUKKO 116. Opintotuen saajat (opintoraha, asumislisä ja opintolainan valtiontakaus)[1]

	2008	2009	2010	2011
Lukiot	34 108 (30 %)	32 057 (30 %)	31 815 (29 %)	30 393 (28 %)
Ammatilliset oppilaitokset [2]	103 510 (60 %)	109 003 (63 %)	110 897 (62 %)	109 585 (62 %)
Ammattikorkeakoulut	93 744 (74 %)	93 336 (72 %)	93 356 (72 %)	91 289 (70 %)
Yliopistot	93 382 (63 %)	92 188 (64 %)	93 147 (62 %)	91 409 (61 %)

[1] Taulukkoon ei sisälly Kansaneläkelaitoksen tilastoimat muissa kuin mainituissa oppilaitoksissa opiskelevat ja ulkomaisissa oppilaitoksissa opiskelevat opintotuen saajat.

[2] Uusi määritelmä: tuen saajien osuus oppilaitosmuotoisen ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen opiskelijoista.

Opintotuen saajista opiskeli muissa kuin yllä mainituissa oppilaitoksissa 6 825 opiskelijaa ja ulkomaisissa oppilaitoksissa 6 729 opiskelijaa. Ulkomaisessa oppilaitoksessa opintotukea saavien määrä kasvoi noin 8 %. Koulumatkatukea sai 67 142 opiskelijaa, eli lähes joka kolmas lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa ammatillista perustutkintoa suorittava opiskelija.

Opintolainaa oli ammatillisen perustutkinnon suorittaneilla keskimäärin 4 200 euroa, ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneilla 6 900 euroa ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneilla 8 400 euroa. Yhteensä opintolainaa oli 300 386 henkilöllä. Valtion takaamien opintolainojen lainakanta oli vuoden 2011 lopussa 1 440,8 milj. euroa, josta ns. vanhojen opintolainojen osuus oli 6,02 milj. euroa. Opintotukimenot olivat yhteensä 862,8 milj. euroa, jossa on vähennystä edelliseen vuoteen verrattuna 18,2 milj. euroa.

Opintotukea kehitettiin päätoimiseen ja suunnitelmalliseen opiskeluun kannustavaksi 1.8.2011 lukien muuttamalla opintotuen myöntämiskäytäntö korkeakoulujen kaksiportaisen tutkintorakenteen mukaiseksi, tehostamalla opintojen edistymisen seurantaa sekä parantamalla opintotuen riittävyyttä: harjoittelupalkan tai oppilaitoksen maksaman apurahan perusteella tehtävä erillinen tarveharkinta poistui, lainatakaus ryhdyttiin myöntämään korkeakouluopiskelijalle nykyistä automaattisemmin, lukiolaisten lainatakausoikeus laajeni, ulkomailla opiskelevien lainatakaus nousi 600 euroon ja korkoavustuksen tulorajat nousivat 54 prosentilla. Lisäksi asumislisäkuukausi ryhdyttiin laskemaan tukiaikaan ja jatko-opintojen tukiaikaa rajattiin. Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden oikeus koulumatkatukeen laajeni.

Korkeakouluopiskelijoiden ateriatukea nostettiin 10 sentillä ateriaa kohden ja muualla kuin korkeakoulujen tiloissa sijaitsevan opiskelijaravintolan pitäjälle maksettavaa ylimääräistä avustusta 16 senttiä ateriaa kohden 1.1.2011 lukien. Vuotta 2012 koskien talousarvion valmistelun yhteydessä päätettiin nostaa korkeakouluopiskelijoiden ateriatukea 7 sentillä ateriaa kohden 1.1.2012 lukien.

Hallitus antoi eduskunnalle syyskaudella 2011 esityksen opintotukilain muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan pidennettäväksi opintorahan ja asumislisän vapaaehtoisen palauttamisen määräaikaa kahdella kuukaudella, tarkennettavaksi korkeakouluopiskelijoiden opintotuen kaksiportaiseen myöntämiseen liittyviä säännöksiä sekä tehtäväksi eräitä muita teknisluonteisia muutoksia. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1. päivänä elokuuta 2012. Opintorahan ja asumislisän vapaaehtoisen palauttamisen määräaikaa koskevat muutokset tulisivat kuitenkin voimaan 1. päivänä tammikuuta 2013.

13.13 Taide ja kulttuuri

TAULUKKO 117. Arvio yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutumisesta

Tavoite TAE 2011	Arvio toteumasta
Kulttuurin perustaa vahvistetaan	
– edistämällä kulttuurin ja tiedon saatavuutta,	Erinomainen
– kulttuuriperinnön ja -ympäristöjen säilymistä,	Hyvä
– taide-, kulttuuriperintö- ja mediakasvatusta sekä	Hyvä
– kansallisen, alueellisen ja paikallisen taide- ja kulttuurihallinnon toimivuutta ja	Tyydyttävä
– kulttuurin kansainvälistymistä ottaen huomioon toimintaympäristön globaalit, teknologiset ja kestävän kehityksen haasteet.	Välttävä
Luovan työn tekijöiden toimintaedellytyksiä parannetaan	
– kehittämällä taiteen ja kulttuurin tukijärjestelmää,	Hyvä
– monipuolistamalla taiteilijoiden toimeentulomahdollisuuksia,	Tyydyttävä
– kehittämällä toimivaa tekijänoikeusjärjestelmää sekä	Välttävä
– vahvistamalla kulttuuri- ja luovien alojen yrittäjyyden edellytyksiä.	Tyydyttävä
Kaikkien väestö- ja kansalaisryhmien kulttuuriosallistumisen mahdollisuuksia vahvistetaan	
– parantamalla paikallisesti ja alueellisesti kulttuuripalveluiden ja kulttuuriperinnön saatavuutta ja saavutettavuutta sekä	Hyvä
– edistämällä kulttuurisen moninaisuuden kehitystä.	Hyvä
Kulttuurin taloutta ja luovan talouden kehitysedellytyksiä vahvistetaan	
– kehittämällä ja laajentamalla kulttuurin rahoituspohjaa,	Huono
– tukemalla kulttuurivientiä sekä	Tyydyttävä
– parantamalla tekijänoikeuksien hyödyntämistä.	Tyydyttävä

Kulttuurin perustan vahvistaminen

Valtion kulttuurimäärärahat ovat kasvaneet koko 2000-luvun ajan. Vuonna 2011 määrärahat kasvoivat edellisvuoteen verrattuna vielä noin 25 milj. euroa, mutta säästövelvoitteiden vuoksi vuoden 2012 talousarvio taittaa kehityksen.

Teattereiden, orkestereiden ja museoiden valtionosuudet kasvoivat vuosina 2008—2010 merkittävästi, kun yksikköhintojen jälkeenjääneisyys korjattiin. Se turvasi laitosten aktiivisen toiminnan. Vuoden 2011 hallitusohjelman mukaiset menoleikkaukset kohdistuvat jo vuoden 2012 talousarviossa myös näihin valtionosuuksiin. Valtionosuusjärjestelmän kannustavuutta ollaan lisäämässä.

Taidekasvatuksen tarjonta on jakautunut epätasaisesti maantieteellisesti ja taiteenalakohtaisesti.[1] Tilannetta pyritään parantamaan Suomen Kuntaliiton ja opetus- ja kulttuuriministeriön projektilla, johon on koottu malleja taidekasvatuksen järjestämisen erilaisista tavoista. Lapset ja media -ohjelmasta tuetuilla hankkeilla on luotu perustaa mm. kirjastoissa ja verkon avulla tapahtuvalle mediakasvatukselle.[2] Mediakasvatuksen mahdollisuuksia lisää Valtion elokuvatarkastamon muuttaminen Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskukseksi vuoden 2012 alusta. Keskuksen toimintaresursseja ei kuitenkaan voitu lisätä, mikä vaikuttaa sen mahdollisuuksiin hoitaa uusia lakisääteisiä tehtäviä.

Taide- ja kulttuurihallintoon valmisteltiin rakenteellisia uudistuksia, kuten Taiteen keskustoimikunnan muuttamista Taiteen edistämiskeskukseksi ja Valtion taidemuseon säätiöittämistä. Vuoden 2011 hallitusohjelman mukaiset säästöt kohdistuivat kulttuurin toimialalla erityisesti Museovirastolle, mikä vaikuttaa viraston toimintaan ja palveluihin, vaarantaa kulttuuriperintöalan asiantuntemusta ja hidastaa mm. maankäyttö- ja kaavoitusprosesseja.

Vuosina 2007—2011 Suomesta koordinoitiin 37 EU:n Kulttuuri-ohjelman hanketta, jotka saivat tukea 2,1 milj. euroa. Lisäksi 53 suomalaista järjestäjää oli mukana muualta koordinoiduissa hankkeissa (tuki 29,6 milj. euroa). Media-ohjelman tuotot Suomeen ovat olleet 7,5 milj. euroa. Turku oli Euroopan kulttuuripääkaupunki vuonna 2011. Laki eräiden Suomeen tuotavien näyttelyesineiden takavarikoinnin kieltämisestä tuli voimaan. Ilman sitä suurten näyttelyiden ja merkittävien teosten saaminen Suomeen olisi ollut uhattuna.

---

1 Opetus- ja kulttuuriministeriön politiikka-analyysejä 2010:1

2 Cupron verkkojulkaisuja 7/2011

TAULUKKO 118. Kulttuurisen perustan vahvistaminen

	2009	2010	2011
Valtion (OKM:n hallinnonala) tuki taiteelle, milj. euroa	483,5[1]	400,6	426,1
Valtionosuuden piirissä olevien teattereiden			
– henkilötyövuodet, myönnetyt	2 469	2 469	2 469
– esitysten määrä	11 534	11 941	12 198
Valtionosuuden piirissä olevien orkestereiden			
– henkilötyövuodet, myönnetyt	1 033	1 033	1 033
– konserttien määrä	1 716	1 885	1 861
Suomen Kansallisoopperan			
– kuukausipalkkaisen henkilöstön määrä	544	540	538
– esitysten määrä	348	423	386
Suomen Kansallisteatterin			
– henkilöstön määrä	333	330	346
– esitysten määrä	724	605	597
Museoille myönnetyt henkilötyövuodet	1 158	1 183	1 183
EU:n Kulttuuri-ohjelmasta tukea saaneet yhteistyöhankkeet, joissa mukana suomalaistoimijoita pää- tai yhteisjärjestäjinä	17	13	13
Suomalaisten saamat tuet MEDIA-ohjelmasta, milj. euroa	2,1	1,5	1,2
Suomalais-venäläisen kulttuurifoorumin partnereiden määrä	113	203	153

[1] Yleisten kirjastojen ja kuntien kulttuuritoimen valtionosuudet siirtyivät valtiovarainministeriön pääluokkaan vuoden 2010 talousarviossa, joten vuoden 2009 määräraha ei ole suoraan vertailukelpoinen vuosien 2010 ja 2011 määrärahojen kanssa. Em. valtionosuuksien määrä vuoden 2009 budjetissa oli n. 125 milj. euroa.

Luovan työn tekijöiden toimintaedellytysten parantaminen

Kulttuuriammateissa työskentelevien määrä on noussut: vuonna 2011 heitä oli noin 97 000 henkilöä.[3] Ammattitaiteilijat saavat Suomessa toimeentulonsa omasta taiteellisesta työstään kuitenkin vain 50-prosenttisesti, muissa Pohjoismaissa noin 70-prosenttisesti.[4] Taidealan ammattien työttömien työnhakijoiden määrä oli vuonna 2011 hivenen suurempi kuin edellisvuonna, mutta pienempi kuin vuonna 2009.

Heikoimmassa asemassa työmahdollisuuksien kannalta ovat ns. vapaat taiteilijat, joita taidelaitokset eivät työllistä (mm. kuvataiteilijat ja kirjailijat). Taiteilijoille myönnettyjen apurahojen ja avustusten kokonaissumma kasvoi hieman. Valtion ylimääräisten taiteilijaeläkkeiden määrää lisättiin 35:stä 51:een täyttä eläkettä vastaavaan määrään. Sekä eläkettä hakeneiden että saavien määrä kasvoi.

Esittävän taiteen ns. vapaan kentän rahoitusta on lisätty, koska ryhmien määrä ja toiminta on kasvanut huomattavasti. Valmistuneiden työryhmäehdotusten mukaisesti jatkossa painotetaan rakenteellista kehittämistä sekä hallinnollis-tuotannollista yhteistyötä mm. valtionosuutta saavien laitosten kanssa.

3 Tilastokeskus / työvoimatutkimus

4 Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:6

TAULUKKO 119. Luovan työn tekijät

	2009	2010	2011
Taiteilijoille myönnetyt apurahat ja avustukset, 1 000 euroa[1]	18 486	19 013	19 873
Uusien vuosiapurahan saajien/hakijoiden määrä	277/1 979	277/1 985	286/1 971
Uusien vuosiapurahan saajien määrä hakijoiden määrästä, %	14	14	15
Kulttuuriammateissa työskentelevät (työvoimatutkimus)	89 553	92 783	97 310
Taidealan ammattien työttömien työnhakijoiden määrä	4 418	4 274	4 315
Taiteilijaeläkkeiden kokonaismäärä 31.12.	1 025	1 017	986
Uusien taiteilijaeläkkeiden saajien määrä/hakijoiden määrä, %	8,88	7,98	13,33
Vapaan kentän valtionosuutta saavat toimijat	83	..	85
Vapaan kentän toiminta-avustusta saavat ryhmät	66	..	108

[1] Yksityishenkilöille ja työryhmille, ei yhteisöille, myönnetty tuki. Mukana ei ole taiteilijaprofessorien ja läänintaiteilijoiden palkkoja eikä taiteen palkintoja.

Kaikkien väestöryhmien kulttuuriin osallistumismahdollisuuksien vahvistaminen

Kulttuuritilaisuuksissa käyminen on lisääntynyt 2000-luvulla 76 prosentista 83 prosenttiin väestöstä (10 vuotta täyttäneet), ja eri väestöryhmien väliset erot ovat tasoittuneet.[5] Kuntien väliset erot kulttuuripalveluiden järjestämisessä ovat suuret.[6] Suomalaisista 2,4 miljoonaa asuu kunnissa (274 kuntaa), jotka käyttävät enintään 15 euroa/asukas yleiseen kulttuuritoimeen, muut (74 kuntaa) käyttävät 16—70 euroa/asukas. Selvitystietojen perusteella käynnistettiin hanke, jossa pilotoidaan toimintakokeiluja kulttuuripalveluiden saatavuuden parantamiseksi erityisesti niissä kunnissa, joissa palveluja on tarjolla muita vähemmän.

Yleisten kirjastojen määrä (pää- ja sivukirjastot) on edelleen hieman vähentynyt. Samoin jatkuu kehitys, jossa fyysiset kirjastokäynnit hieman vähentyvät ja verkkokäynnit vastaavasti lisääntyvät.

Tietoisuus kulttuurin hyvinvointivaikutusten edistämismahdollisuuksista on lisääntynyt. Poikkihallinnollisen toimintaohjelman 2010—2014 toimeenpanon myötä myös hallinnonalojen ja sidosryhmien välinen yhteistyö on tiivistynyt. Alueilla tehdyt selvitykset lisännevät aktiivisuutta entisestään.

Lastenkulttuurikeskukset tavoittivat kävijöitä 18 % vähemmän (n. 420 000) kuin vuotta aiemmin. Uudella viisivuotiskaudella jatketulla tanssin aluekeskustoiminnalla tanssitaidetta vietiin paikkoihin, missä tarjonta muutoin jäisi olemattomaksi. Esitystoiminnasta ja työtilaisuuksista 85 % oli pääkaupunkiseudun ulkopuolella.

Elokuvateattereiden esitystekniikan digitalisointihankkeen ja alan digitalisoinnin rahoitusjärjestelmien käyttöönoton myötä on digitoitu yli 70 % kaikista teatterisaleista, mikä on parantanut kotimaisten elokuvien saatavuutta erityisesti pienillä paikkakunnilla.

5 Tilastokeskus / ajankäyttötutkimus 2011

6 Opetus- ja kulttuuriministerion työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:12

TAULUKKO 120. Kulttuuri ja kansalaiset

	2009	2010	2011
Valtionosuuden piirissä olevien teattereiden kävijät, 1 000 henk.	2 419	2 502	2 507
– Valtion tuki/kävijä, euroa	20	22,9	23,2
Suomen Kansallisteatterin yleisökontaktit, 1 000 henk.	162	116	167
– Valtion tuki/yleisökontakti, euroa[1]	61	97	67
Valtionosuuden piirissä olevien orkestereiden kuulijat, 1 000 henk.	639	670	777
– Valtion tuki/kuulija, euroa	29	32	28
Suomen Kansallisoopperan yleisökontaktit, 1 000 henk.	258	295	264
– Valtion tuki/yleisökontakti, euroa[2]	133	125	143
Museoiden kävijät valtionosuuden piirissä olevissa museoissa, 1 000 henk.	3 347	3 401	..
– Valtion tuki/kävijä VOS-museoissa, euroa	9	11	..
Kotimaisten elokuvien teatteriensi-illat	20	23	29
Kotimaisten elokuvien katsojat elokuvateattereissa, 1 000 henk.	990	2 073	1 214
Pää- ja sivukirjastojen määrä	815	798	787
Yleisten kirjastojen kokonaislainaus, 1 000 kpl	98 735	96 228	94 000
Fyysiset kirjastokäynnit, 1 000 kpl	54 319	52 647	50 000
Kirjastojen verkkokäynnit, 1 000 kpl	51 503	57 078	57 300
Kulttuuritapahtumissa käynnit, 1 000 henk.	1 870	2 030	..

[1] Sisältää esityksissä kävijöiden lisäksi mm. osallistujat työpajoihin ja esiintymisiin erilaisissa laitoksissa tms.

[2] Sisältää esityksissä kävijöiden lisäksi mm. osallistujat työpajoihin ja esiintymisiin erilaisissa laitoksissa tms.

Kulttuurin ja luovan talouden edistäminen

Kulttuurin toimialojen tuotoksen, arvonlisäyksen ja työllisten vuodesta 2003 vuoteen 2008 ja kulttuurin yksityisen kulutuksen vuodesta 1995 vuoteen 2008 jatkunut kasvu pysähtyi vuonna 2009. Tuotoksen, arvonlisäyksen ja työllisten suhteellinen osuus kansantaloudessa kuitenkin kasvoi. Yksityisen kulutuksen osuus pysyi lähes muuttumattomana. Finanssikriisin vaikutus kulttuurin toimialoihin oli siten vähäisempi kuin koko kansantalouteen keskimäärin.

TAULUKKO 121. Kulttuuritoimialat

	2008	2009
– tuotos, milj. euroa	11 274	10 114
– osuus tuotoksesta, %	3,03	3,04
– arvonlisäys, milj. euroa	5 016	4 719
– osuus arvonlisäyksestä, %	3,09	3,13
– yksityinen kulutus, milj. euroa	6 795	6 342
– osuus yksityisistä kulutusmenoista, %	7,42	7,09
– julkiset kulutusmenot, milj. euroa	41 733	43 361
– osuus julkisista kulutusmenoista, %	1,47	1,46
– kulutusmenot yhteensä, milj. euroa	133 272	132 820
– osuus kaikista kulutusmenoista, %	5,56	5,25
– työlliset, 100 henkeä	1 072	1 061
– osuus työllisistä, %	4,20	4,31

Lähde: Kulttuurisatelliittitilinpito, Tilastokeskus

ESR-rahoitteisessa Luovien alojen yritysten kasvun ja kansainvälistymisen valtakunnallisessa ohjelmassa oli vuoden 2011 loppuun mennessä käynnistynyt 22 hanketta. Kehittämisohjelmarahoitusta hankkeisiin oli sidottu 11 milj. euroa. Hankkeissa on mukana yli 700 yritystä ja 3 000 henkilöä, joiden osaaminen ja kyky kannattavaan liiketoimintaan on parantunut merkittävästi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö sopivat yhteistyöstä ja työnjaosta luovan talouden ja kulttuuriyrittäjyyden edistämistoimissa. Kulttuuriviennin kehittämisohjelman 2007—2011 aikana ministeriöiden (em. ministeriöt ja ulkoasiainministeriö) käsitys alan yritysten ja toimijoiden vienninedistämisen tarpeista ja mahdollisuuksista täsmentyi merkittävästi. Kulttuuriviennin arvoa voidaan kasvattaa – yleisen markkinoinnin ja tuotteistamisen ohella – erityisesti parantamalla tuottajien kykyä säilyttää tuotteidensa ja palveluidensa tekijänoikeudet ja vahvistamalla kotimaista välittäjäporrasta jakelun ja myynnin lisäämiseksi. Kulttuurin matkailullinen tuotteistaminen -toimintaohjelman 2009—2013 väliraportin mukaan aihealueen kehittämistoimet ovat osoittautuneet oikeansuuntaisiksi.

Audiovisuaalisen alan tukijärjestelmää on vahvistettu digitaalisen kehityksen valossa. Toimenpiteillä on vahvistettu kotimaisen elokuvan monipuolisuutta ja laatua kasvattamalla budjettien kokoa. Näin on voitu lisätä kuvauspäiviä ja vahvistaa alan yritystoiminnan kehittymistä ja työllisyyttä.

13.14 Liikunta

TAULUKKO 122. Arvio yhteiskunnallisen vaikuttavuuden toteutumisesta

Tavoite TAE 2011	Arvio toteumasta
Liikunnallisen elämäntavan edistäminen	
Riittämättömästi liikkuvia kansalaisia aktivoidaan terveyttä ja toimintakykyä edistävään, elämänkaaren mittaiseen säännölliseen liikkumiseen. Painopisteenä ovat lapset ja nuoret, huonokuntoiset, ylipainoiset miehet ja erityistarpeita vaativat henkilöt. Yhdyskuntasuunnittelun tueksi tuotetaan tietoa liikuntaa suosivista yhdyskuntarakenteista ja arkiympäristöistä. Yhteisessä ja kaikille avoimessa liikuntakulttuurissa otetaan huomioon erityistarpeita vaativat väestöryhmät. Tavoitteita toteutetaan terveyttä edistävän liikunnan ohjelmilla sekä tukemalla liikunta- ja muiden järjestöjen toimintaa ja laajoja väestöryhmiä palvelevien liikuntapaikkojen rakentamista. Liikuntatutkimusta kohdennetaan tuottamaan tietoa väestön liikuntakäyttäytymistä ja liikkumattomuutta määrittävistä tekijöistä.	Hyvä
Osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen	
Luodaan edellytyksiä paikallistasoisen toiminnan kehittämiselle suuntaamalla tukea liikuntaseurojen toimintaan sekä paikallistasoiseen yhteistoimintaan. Kehitetään koulutus- ja ohjaustoiminnan laatua lasten ja nuorten, harraste- ja terveysliikunnan sekä kilpa- ja huippu-urheilun toiminnoissa. Maahanmuuttajien inkluusiota ja kotoutumista edistetään liikunnan avulla.	Erinomainen
Eettisesti ja yhteiskuntavastuullisesti toimivan huippu-urheilun tukeminen	
Parannetaan tavoitteellisen huippu-urheilun toimintaedellytyksiä. Tuetaan toimenpiteitä, joilla vahvistetaan valmentajien osaamista ja urheilijoiden valmentautumismahdollisuuksia, vammaishuippu-urheilun integroitumista sekä urheilun kansainvälisten tapahtumien hakua ja järjestämistä. Luodaan edellytyksiä antidopingtoiminnan tehostamiselle sekä urheilijoiden kouluttautumiselle ammattiin.	Hyvä

Liikunnallisen elämäntavan vahvistaminen

Vapaa-ajan liikuntaa vähintään kaksi kertaa viikossa harrastavien määrä kasvoi vuodesta 2009 vuoteen 2010.[7] Vähintään neljä kertaa viikossa harrastavien määrä on naisten osalta hieman kasvanut, miesten osalta laskenut. Valtioneuvosto teki liikunnallisen elämäntavan vahvistamiseen tähtäävän periaatepäätöksen vuonna 2008. Sen toteutumisesta tehdyn arvioinnin mukaan valtaosa toimenpiteistä on toteutunut suunnitellulla tavalla.[8]

Lasten ja nuorten liikunnan harrastaminen on yleistynyt, mutta silti he ovat huonokuntoisempia kuin ennen. Tämän arvioidaan johtuvan arkipäivän liikunnallisen aktiivisuuden vähentymisestä.[9] Liikkuva koulu -hankkeen mittausten mukaan alakoululaisista noin puolet ja yläkoululaisista vain noin 13 % täytti 60 minuutin päivittäisen liikuntasuosituskriteerin. Pojilla suositus täyttyi useammin kuin tytöillä. Hankepiloteissa asenteet liikuntaa kohtaan kouluissa ovat parantuneet, ja lähes kaikki hankkeet ovat lisänneet oppilaiden mahdollisuuksia liikkua koulupäivän aikana. Lasten ja nuorten liikunnan kehittämisohjelman arvioinnin[10] mukaan vuosina 2010—2011 ohjelmalla tavoitettiin jo ennestään liikkuvat lapset ja nuoret hyvin mutta passiivisia vain vähän. Ohjelman tuki mahdollistaa

7 THL 2011

8 Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2011:3

9 Kansallinen liikuntatutkimus 2010

10 Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 252. LIKES-tutkimuskeskus, 2012

toiminnan, mutta tuettujen tahojen alhainen omarahoitusosuus ei ole omiaan vakiinnuttamaan toimintaa. Arvioinnin päätelmiin kuuluu myös, että liikunnan kehittämishankkeilla ei valtakunnallisesti liikuteta suuria määriä lapsia ja nuoria, mutta paikallisesti vaikutus voi olla merkittävä.

Liikuntapaikkarakentamisavustukset on kohdennettu erityisesti laajoja käyttäjäryhmiä palveleviin liikuntapaikkoihin.

TAULUKKO 123. Liikunnallisen elämäntavan edistäminen

	2009	2010	2011
Vapaa-ajan liikuntaa harrastavat (väh. 2 krt/vko) 15—64-vuotiaat, % [1]			
– miehet	66	69	69
– naiset	72	74	74
Vapaa-ajan liikuntaa harrastavat (väh. 4 krt/vko) 15—64-vuotiaat, % [2]			
– miehet	31	30	30
– naiset	32	34	34

[1] Lähde: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) Suomalaisen aikuisväestön terveyskäyttäytyminen ja terveys (AVTK) -tutkimus 2010, arvio 2011 OKM (liikuntaa vähintään 30 minuutin ajan, niin että ainakin lievästi hengästyy ja hikoilee).

[2] Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) Suomalaisen aikuisväestön terveyskäyttäytyminen ja terveys (AVTK) -tutkimus 2010, arvio 2011 OKM.

Liikunnan kansalaistoiminta – osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen

Liikunnan kansalaistoiminta on osallistujien määrillä mitattuna vakaata, samoin lasten ja nuorten osallistuminen seuratoimintaan.

Valtakunnallisten liikuntajärjestöjen toiminnan vaikuttavuudesta tehtiin arvio, joka valmistuu vuonna 2012. Seuratoiminnan kehittämistuki on tärkeä liikunta- ja urheiluseurojen toimintaedellytysten vahvistamisen keino. Arvioinnin mukaan valtaosassa seuroja on saatu aikaiseksi tavoitteiden mukaista kehitystä. Muun muassa yhteistyö on lisääntynyt seuran sisällä ja ulkopuolelle, valmennuksen laatu on parantunut ja uusia harrastajia on tullut mukaan toimintaan. Heikkouksia ovat mm. resurssien vähäisyys, työnohjaukselliset puutteet, palkattujen henkilöiden vaihtumiset ja vapaaehtoisten aktivoinnin haasteellisuus.

TAULUKKO 124. Osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen[1]

	2009	2010	2011
Liikunnan kansalaistoimintaan osallistuvat, milj.	1,1	1,1	1,1
Lasten ja nuorten (6—18-vuotiaat) osallistuminen seuratoimintaan			
– määrä	424 000	424 000	424 000
– josta poikia	234 000	234 000	234 000
– josta tyttöjä	190 000	190 000	190 000
– osallistuvien osuus, %	43	43	43

[1] Lähde: Kansallinen liikuntatutkimus 2010. Vuoden 2011 tiedot arvioita.

Huippu-urheilun tukeminen

Huippu-urheilun muutostyöryhmän työstä valmistui väliraportti. Urheilija-apurahoja myönnettiin vuonna 2011 kaksi enemmän (127) kuin edellisenä vuonna mutta 32 enemmän kuin sitä edellisenä vuonna. Tuettiin lajiliittojen kansainvälisten kilpailujen hakuprosesseja ja vahvistettiin yhteistyötä hakijakaupunkien kanssa kansainvälisten arvokisojen saamiseksi Suomeen. Avustettiin Helsingin Olympiastadionin peruskorjausta. Liikuntapaikkojen rahoitussuunnitelmassa vuosille 2012—2015 on mukana neljä valtakunnallisesti merkittävää liikuntapaikkaa.

Dopinginvastaisessa toiminnassa testaustoimintaa lisättiin edelliseen vuoteen verrattuna merkittävästi. Vuonna 2011 ADT toteutti noin 1 000 dopingtestiä enemmän kuin vuonna 2010.

TAULUKKO 125. Urheilija-apurahat ja toteutetut dopingtestit

	2009	2010	2011
Urheilija-apurahat	95	125	127
Toteutetut dopingtestit			
ADT:n tekemät testit	1 810	2 147	3 126
Kansallisen lajiliiton tekemät testit	14	9	7
Kansainvälisen lajiliiton/WADA:n tekemät testit	304	128	153
Toteutetut doping-testit, yhteensä	2 128	2 284	3 286

13.15 Nuorisotyö ja -politiikka

TAULUKKO 126. Arvio yhteiskunnallisen vaikuttavuuden toteutumisesta

Tavoite TAE 2011	Arvio toteumasta
Aktiivisen kansalaisuuden tukeminen	
– Nuorten aktiivisen kansalaisuuden tavoitteena on kehittää nuorten tavoitteellista toimintaa yhteiskunnassa. Aktiivista kansalaisuutta edistetään luomalla edellytyksiä jokaiselle nuorelle omaan harrastukseen, yhteisön jäsenyyteen ja yhteiskuntaan vaikuttamiseen.	Hyvä
– Nuorten osallistumis-, vaikuttamis- ja kuulemisjärjestelmiä kehitetään. Tavoitteena on mahdollistaa nuorten aktiivinen osallistuminen ja vaikuttaminen yhteiskunnan asioihin nuorten uudet toimintatavat ja yhteisöt huomioon ottaen, mikä saattaa lisätä myös nuorten äänestysaktiivisuutta.	Tyydyttävä
Nuorten kasvu- ja elinolojen parantaminen	
– Nuorten kasvu- ja elinoloja parannetaan tehostamalla valtioneuvoston nuoriin kohdistuvaa sukupolvipolitiikkaa tavoitteena nuorten elinolojen saattaminen samalle tasolle muiden väestöryhmien kanssa.	Tyydyttävä
– Huolehditaan vuonna 2007 valmistuneen valtioneuvoston lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman toimeenpanosta, seurannasta ja arvioinnista.	Hyvä
– Seurataan lasten ja nuorten elinoloja vuonna 2010 käyttöön otettujen uusien elinoloindikaattorien avulla.	Välttävä
Nuorten sosiaalinen vahvistaminen	
– Tuetaan nuorisolain muutosten edellyttämän monialaisen viranomaisyhteistyörakenteen käyttöönottoa kunnissa sekä etsivän nuorisotyön laajentamista koko maata kattavaksi.	Hyvä
– Nuorille suunnataan elämäntaitoja parantavia toimenpiteitä. Nuorten työpajatoiminnan tavoitteena on nuorten arjen- ja työelämävalmiuksien vahvistaminen sekä nuorisotyöttömyyden vähentäminen. Pajatoiminnan teho lisääntyy etsivän nuorisotyön avulla.	Hyvä
– Ehkäisevällä päihde- ja huumetyöllä vähennetään nuorten huumeiden ja alkoholin käyttöä ja kokeilua.	Hyvä

Nuorten aktiivisen kansalaisuuden tukeminen

Järjestöihin kiinnittyminen on nuorten keskuudessa höltymässä. Valtakunnallisten nuorisojärjestöjen ja nuorisotyön palvelujärjestöjen jäsenet vähentyivät yli 50 000 nuorella vuodesta 2010 vuoteen 2011. Järjestöjen ulkopuolinen osallistuminen lisääntyy, mutta sitä ei pystytä todentamaan tilastollisesti. Avustusta hakevien nuorisotyötä tekevien järjestöjen määrä on lisääntynyt hieman viime vuosien aikana. Lasten ja nuorten paikallista harrastustoimintaa tukeviin kerhoihin osallistui 53 000 lasta ja nuorta. Nuori Kulttuuri -toimintaohjelma, nuorten kuulemis- ja osallistumisjärjestelmät, lasten parlamentit sekä nuorisovaltuustot ovat edelleen tärkeitä aktiivisen kansalaisuuden tukemisen toimintamuotoja.

Nuorten tieto- ja neuvontapalvelujen piirissä oli 245 kuntaa (73 %) vuonna 2011 – määrä on kasvanut tasaisesti viime vuosien aikana.

TAULUKKO 127. Nuorten aktiivinen kansalaisuus

	2009	2010	2011
Toimialan tuetut järjestöt [1], lkm	68 + 54 = 122	69 + 62 = 131	68 + 65 = 133
Alle 29-vuotiaita jäseniä tuetuissa nuorisojärjestöissä [2], hlöä	644 000	ei tietoa	590 000
Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut/Kuntia palvelujen piirissä, lkm	233 (67 %)	241 (70 %)	245 (73 %)
Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut/Nuoret palvelujen piirissä, %	87	87	..

[1] Valtakunnalliset nuorisojärjestöt ja nuorisotyön palvelujärjestöt + nuorisotyötä tekevät järjestöt.

[2] Jäsenet esitetään vain Valtakunnalliset nuorisojärjestöt ja nuorisotyön palvelujärjestöjen osalta.

Nuorten kasvu- ja elinolojen tukeminen

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma määrittelee linjaukset ja tavoitteet nuorisopolitiikan toteuttamiselle. Vuosien 2007—2011 kehittämisohjelmasta tehtiin arviointi, jota hyödynnettiin vuosien 2012—2015 ohjelman valmistelussa. Uusi ohjelma on toimenpide-esityksiltään edeltäjäänsä tiiviimpi ja konkreettisempi ja se korostaa työnjakoa ministeriöiden välillä toimenpiteiden toteuttamisessa.

Nuorten sosiaalinen vahvistaminen

Vuoden 2011 alussa voimaan tulleen nuorisolain muutoksen mukaan paikallisten viranomaisten monialaista yhteistyötä varten kunnassa on oltava nuorten ohjaus- ja palveluverkosto. Marraskuuhun 2011 mennessä verkostot oli perustettu 203 kuntaan ja ne olivat valmisteilla 60 kuntaan. Verkostoa ei ollut 46 kunnassa, mitä perusteltiin peruspalvelujen arvioinnin yhteydessä tehdyssä seurannassa useimmiten kuntien tulevalla yhdistämisellä. Vastausta ei saatu 11 kunnasta.

Nuorisolain muutos koskee myös etsivää nuorisotyötä. Toimintamuodolla tavoitettujen nuorten määrä on kasvanut tuntuvasti aiemmasta kahdesta vuodesta.

Nuorten työpajojen määrä on vähentynyt muutamalla kahden viime vuoden aikana, mutta pajoihin osallistuneiden määrä on lisääntynyt. Koulutukseen, työhön tai muuhun ohjattuun toimintaan sijoittuneiden prosentuaalinen osuus näyttää vakiintuneen 75 prosenttiin. Nuorisotyöttömiä oli vähemmän (31 600) kuin edellisinä vuosina.

TAULUKKO 128. Nuorten työpajatoiminta

	2009	2010	2011
Pajat, lkm	210	200	205
Nuoret pajoissa, lkm/vuosi	11 304	12 000	13 100
Koulutukseen, työhön tai muuhun ohjattuun toimintaan sijoittuneet, %	76	75	75
Nuorisotyöttömät, lkm	34 700	33 200	31 600
Etsivä nuorisotyö; laki tuli voimaan 1.1.2011			
– kontaktissa nuoriin, lkm	8 200	10 968	14 573
– tavoitettujen nuorten määrä	3 363	5 724	9 718
– etsivän nuorisotyön työntekijöiden määrä	135	264	272[1]
Nuorten ohjaus- ja palveluverkostot[2]			
– perustettuja verkostoja, kuntien lkm			203
– valmisteilla			60
– ei vastausta tai ei ole perustettu			57

[1] Laskettu vuonna 2011 valtioavustusta saaneiden hakemusten ilmoittamista henkilömääristä.

[2] Laki tuli voimaan 1.1.2011.

14 Maa- ja metsätalousministeriö

Ministerin katsaus toimintaan ja ympäristön muutoksiin

Vuotta 2011 leimasi yleinen epävarmuus kansainvälisessä toimintaympäristössä. Maailmantalouden epävakaat talousnäkymät heijastuivat sekä maatalous- että metsätuotteiden hintatasoihin. Talouskasvun hidastuminen sekä Suomessa että maailmalla lisäsi tarvetta valtiontalouden tasapainottamiseen. Hallituksen muodostamisen pitkittyminen puolestaan hidasti usean poliittista linjausta vaativan asian etenemistä vaalien jälkeen. Uuden hallituksen aloitettua ministeriössä käynnistettiin ripeästi hallitusohjelman ruokapolitiikkaan ja metsätalouteen kohdistuneiden linjausten mukaiset toimenpiteet.

Kansalaisten kiinnostus ruokaan jatkui vahvana. Ruoan alkuperästä ja tuotantotavasta haluttiin lisää tietoa. Lähi- ja luomuruoan kysyntä jatkui vahvana ja ministeriö loi edellytyksiä tähän kysyntään vastaamiselle. Pieniin elintarvikeyrityksiin kohdistuvia vaatimuksia lievennettiin, jotta niiden toimintaedellytykset paranisivat. EU:ssa hyväksyttiin kuluttajainformaatiota koskevat esitykset, jotka mahdollistavat entistä selkeämmin tuotteiden alkuperän merkinnän.

Maatalouspolitiikan osalta koko vuoden keskeisin painopiste oli EU:n maatalouspolitiikan uudistamiseen vaikuttaminen. Komission lokakuussa antama esitys sisälsi Suomen tavoittelemat epäsuotuisten alueiden tukijärjestelmän parannukset sekä nykyisen tasoisen mahdollisuuden tuotantoon sidottuihin tukiin. Ministeriön pitkäjänteisen vaikuttamistyön jälki näkyi esityksissä. Euroopan Parlamentin vahvistunut rooli päätöksenteossa lisäsi ministeriön toimintaa parlamentin jäsenten suuntaan. Työ uudistuksen parissa jatkuu vielä vuosina 2012 ja 2013.

Euroopan yhteisen kalastuspolitiikan uudistamista koskevat esitykset saatiin komissiosta kesäkuussa. Tavoitteena on siirtyä nykyistä kestävämpään kalastuspolitiikkaan. Komissio antoi myös esityksen Itämeren alueen lohenhoitosuunnitelmaksi, jolla pyritään parantamaan Itämeren lohikantojen tilaa. Molemmista esityksistä käytiin aktiivista keskustelua muiden jäsenmaiden ja Euroopan Parlamentin kanssa.

Kansallista lohipolitiikkaa koskeva keskustelu jatkui vilkkaana. Ministeriö järjesti yhteistyökumppaneille seminaarin, jossa pohdittiin keinoja asian ratkaisemiseksi. Vaelluskalojen kannan parantamiseen tähtäävän kalatiestrategian valmistelu saatiin päätökseen.

Pitkään valmisteilla ollut kalastusoppaita koskeva esitys annettiin eduskunnalle. Kalastuslain kokonaisuudistuksen laajapohjainen uudistaminen jatkui kolmatta vuotta työryhmässä. Saimaannorpan suojelutyötä tehostettiin kieltämällä verkkokalastus alkukesästä vapaaehtoisen rajoitusalueen ulkopuolella.

Metsäsektorilla saatiin pitkään valmisteilla ollut metsäkeskusuudistus päätökseen. Eduskunnan hyväksyttyä asiaa koskevan esityksen päätettiin toimeenpanoon liittyvistä kysymyksistä, kuten metsäkeskuksen sijaintipaikasta. Metsänhoitoyhdistyslain uudistaminen laitettiin vireille. Metsälain uudistamistyössä etsittiin mahdollisuuksia vähentää metsänomistajiin kohdistuvaa säätelyä.

Eduskunta hyväksyi Suomen riistakeskusta koskevan lainsäädännön ja keskuksen toiminta käynnistettiin. Keskeiselle sijalle keskuksen työssä nostettiin petopolitiikan hallinta. Keskustelu Suomen suurpetopolitiikasta jatkui vilkkaana. Norjan ja Ruotsin kanssa solmittiin suurpetoja koskeva yhteistyösopimus.

Ministeriön sektoritutkimuslaitosten yhteistyötä tehostettiin. Samalla käynnistettiin toimipaikkaverkoston kehittäminen.

Maa- ja metsätalousministeriö nimesi ELY-keskusten ehdotusten pohjalta merkittävät vesistö- ja meritulvariskialueet, joille lähivuosien aikana laaditaan tulvariskien hallintasuunnitelmat. Samassa yhteydessä ministeriö asetti myös tulvaryhmät yhteistyöelimiksi merkittäville tulvariskialueille. Vuosi 2011 oli uuden Suomalais-ruotsalaisen rajajokikomission ensimmäinen toimintavuosi. Tornion ja Haaparannan nimeäminen merkittäviksi tulvariskikohteiksi on osoitus Suomen ja Ruotsin yhteistyön toimivuudesta

Jari Koskinen
Maa- ja metsätalousministeri

14.1 Maa- ja metsätalousministeriön toimialan katsaus politiikkasektoreittain

Ilmastonmuutosta koskevissa neuvotteluissa edistyttiin merkittävästi ja saatiin sovittua Kioton pöytäkirjan toisesta velvoitekaudesta vastineena globaalille ilmastosopimukselle 2015 mennessä. Suomelle tärkeän metsäkadon kompensaatiokysymyksen ratkaiseminen aloitettiin komission kanssa.

Ehdotukset kansallisesta suostrategiasta ja vieraslajistrategiasta valmistuivat alkuvuodesta 2011 ja niiden jatkovalmistelu käynnistyi yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa.

Ilmastonmuutoksen sopeutumisen toimeenpanossa edettiin. MMM:n sopeutumisohjelma 2011—2015 valmistui maaliskuussa ja ilmastonmuutoksen sopeutumistutkimusohjelman (ISTO) loppuarviointi joulukuussa.

Maaseudun kehittäminen

TAULUKKO 129. Politiikkasektorin voimavarojen käyttö

	Milj. euroa			Htv		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011
Siirtomenot, PL 30	85,2	103,4	129,6			
– josta EU-osuus	28,6	38,4	51,1			
Toiminnan kustannukset*	31,2	31,3	35,1	380	421	439
– Tutkimus ja kehittäminen	4,9	7,0	7,1	78	105	106
– Hallinto	26,3	24,1	28,0	302	316	333

* MTT, MMM, Mavi, Tike ja ELY-keskukset

TAULUKKO 130. Arvio yhteiskunnallisten vaikutustavoitteiden toteutumisesta

Vaikuttavuustavoitteet	Arvosana
Maaseutu säilyy asuttuna ja elinvoimaisena.	Tyydyttävä
Maaseutu säilyy kilpailukykyisenä asuinympäristönä, yritysten sijoituspaikkana ja asukkaiden työllistäjänä.	Hyvä
Harvaan asutun ja ydinmaaseudun väestökehitys muuttuu tasapainoiseksi, työllisyys paranee ja elinkeinotoiminta monipuolistuu.	Tyydyttävä

Maaseudulla asui 2,15 milj. asukasta vuonna 2010, mistä harvaanasutulla ja ydinmaaseudulla 1,30 milj. eli 24,2 % suomalaisista. Harvaan asutun maaseudun väkiluku väheni edellisvuodesta 1,1 % ja ydinmaaseudun 0,2 %. Erityisesti nuoret naiset muuttavat maaseudulta kaupunkeihin, mikä osaltaan vinouttaa väestön ikä- ja sukupuolirakennetta. Työttömyysaste on edelleen korkein harvaan asutulla maaseudulla ja matalin kaupunkien läheisellä maaseudulla. Harvaan asutulla maaseudulla työttömyys väheni samalla, kun koko työvoima väheni. Osa työttömyyden vähenemisestä selittyy muutolla muille alueille sekä siirtymisellä työvoiman ulkopuolelle.

Maaseudun elinkeinorakenne monipuolistuu ja yritysten määrä kasvaa vakaasti. Alkutuotannon osuus elinkeinotoiminnasta harvaan asutulla ja ydinmaaseudulla on edelleen 7—9 %, josta muuta yritystoimintaa harjoittavien maatilojen suhteellinen osuus lisääntyy. Muiden toimialojen, erityisesti palvelujen osuus kasvaa kaikilla maaseutualueilla. Vain kaupan ja kuljetuksen osuus on pienentynyt. Liikevaihto on kasvanut kaikilla aloilla ja erityisesti palvelualalla, kun siihen luetaan muun muassa lämpöpalvelut. Mikro- ja pienyritysten määrä on kasvanut erityisesti kaupunkien läheisellä maaseudulla. Kaupunkien läheisen maaseudun kehitysero suhteessa harvaan asuttuun ja ydinmaaseutuun on edelleen hieman kasvanut.

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa 2007—2013 on toteutettu tehokkaasti. Maaseudun yritys- ja hanketukia on myönnetty ohjelmakauden alusta vuoden 2011 loppuun mennessä yhteensä noin 540 milj. euroa. Maaseudun elinkeinojen monipuolistamista, uusien yritysten perustamista, yritysten kehittymistä ja kilpailukykyä sekä maaseudulla asumisen edellytyksiä on kannustettu monipuolisen tukivalikoiman avulla.

EU-osarahoitteista yritystukea on myönnetty ohjelmakauden alusta vuoden 2011 loppuun mennessä yli 7 400 investointi-, kehittämis- ja käynnistystoimenpiteeseen yhteensä noin 197 milj. euroa. Paikalliset Leader-toimintaryhmät ovat rahoittaneet yli 2 200 toimenpidettä.

Maaseudun kehittämisohjelman hanketuesta osa on kohdistunut muun muassa maaseudun elinkeinojen kehittämishankkeisiin ja myös koulutukseen on panostettu. Vuosina 2007—2011 tukea on myönnetty kokonaisuudessaan noin 3 700 koulutus- ja kehittämishankkeelle yhteensä noin 343 milj. euroa. Hankkeista suurin osa, noin 2 600 on tuettu paikallisten Leader-toimintaryhmien kautta.

Maaseudun yritystukien vaikuttavuusselvityksen (2011) tulosten perusteella yritystukijärjestelmä on toiminut hyvin ja se tukee aidosti maaseudun yritystoimintaa. Tuetut yritykset ovat selvinneet taloudellisesta taantumasta keskimääräistä paremmin liikevaihdolla mitattuna. Yritystukimuodoista suosituin ja vaikuttavuudeltaan tehokkain on ollut investointituki, joka vastaa noin 80 % yritysten toteuttamista toimenpiteistä ja 90 % myönnetystä yritystuesta. Tuen saamisella on ollut positiivinen yhteys yritysten liikevaihtoon, liikevoittoon ja henkilöstömäärän kehitykseen.

Kehittämistuen osuus on myönnetystä yritystuesta noin 5 %. Sen vaikuttavuus on ollut investointitukea vähäisempi, vaikkakin sen käytön vaikutukset yrityksen liiketoiminnan kehitykseen ovat olleet positiivisia. Hyötyvaikutukset realisoituvatkin pidemmällä aikavälillä. Käynnistystuen merkitys yritysten kasvuun on ollut suuri ja erityisesti tuella on pystytty tukemaan yksinyrittäjiä ja mikroyrityksiä uusien työntekijöiden palkkaamisessa ja tuensaajayritysten liikevaihto on kasvanut. Käynnistystuen osuus myönnetystä tuesta on noin 5 %.

Maaseudun yritysten paikallisella ja alueellisella verkottumisella on vaikutusta yritysten liiketoiminnan kehittymiseen. Tukea saaneista yrityksistä alueelliseen tai paikalliseen yritysverkostoyhteistyöhön osallistuneet tahot ovat kasvattaneet liikevaihtoaan muita tukia saaneita yrityksiä enemmän.

TAULUKKO 131. Ohjelmakaudelle 2007—2013 asetettujen tavoitteiden toteutuminen

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman tavoite	Toteutuma*
– vähintään 4 000 uutta yritystä	2 000**
– vähintään 10 000 uutta työpaikkaa	2 070***
– koulutetaan vähintään 165 000 henkilöä	33 600***

* Toteuma ei sisällä meneillään olevien hankkeiden toteumatietoja

** Toteutuma 31.12.2011

*** Toteutunut helmikuuhun 2010 mennessä

Kylätoiminnassa paikallistason organisoituminen vahvistui. Vuoden 2011 loppuun mennessä rekisteröityjä kyläyhdistyksiä oli 3 000. Lisäksi oli laadittu tai päivitetty noin 2 030 kyläsuunnitelmaa. Vuonna 2011 annettiin valtioneuvoston periaatepäätös maaseudun kehittämisestä, jonka keskeisenä lähtökohtana on tunnistaa maaseudun mahdollisuudet sekä tulevaisuuden kannalta keskeiset haasteet ja etsiä toimenpiteitä niiden ratkaisemiseksi.

Maatalous

TAULUKKO 132. Politiikkasektorin voimavarojen käyttö

	Milj. euroa			Htv		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011
Siirtomenot, PL 30	2 195,2	2 103,2	2 079,1			
– josta EU-osuus	835,6	782,1	771,3			
Maatilatalouden kehittämisrahasto	115,3	113,0	96,8			
Toiminnan kustannukset*	88,3	88,8	95,5	1 305	1 257	1 254
– Tutkimus ja kehittäminen	22,2	21,8	23,5	354	329	369
– Hallinto, oikeudenhoito, tilastot	66,1	67,1	72,0	951	928	885

* MTT, MMM, Mavi, Valituslautakunta, Tike ja ELY-keskukset

TAULUKKO 133. Arvio yhteiskunnallisten vaikutustavoitteiden toteutumisesta

Vaikuttavuustavoitteet	Arvosana
Kannattavuus* ja kilpailukyky* turvataan ja tuotanto** jatkuu koko Suomessa.	* Tyydyttävä ** Hyvä
Kotimaisen elintarvikeketjun ja kuluttajien arvot ja odotukset otetaan huomioon.	Hyvä
Ravinnekuormitus ja kasvihuonekaasupäästöt vähenevät.	Tyydyttävä
Maatalousperäinen bioenergiatuotanto lisääntyy.	Tyydyttävä

Vuonna 2011 maatalouden kannattavuus aleni hieman edellisvuoden tasosta. Asetetusta kannattavuustavoitteesta saavutettiin kirjanpitotiloilla keskimäärin 40 % (52 % vuonna 2010, 35 % vuonna 2009 ja 43 % vuonna 2008). Tuotannon kannattavuus vaihtelee tuotantosuunnittain ja tilakohtaisesti. Muihin EU-maihin verrattuna suomalaiset tilat kuuluivat kannattavuusluokittelussa heikoimpaan kolmannekseen. Maa- ja puutarhatalouden kokonaislaskennan mukainen maataloustulo aleni vuoden 2010 tasolta. Viljelijätukia maksettiin yhteensä noin 1 878 milj. euroa ja niiden osuus oli noin kolmasosa maa- ja puutarhatalouden kokonaislaskennan mukaisesta kokonaistuotosta. Tukien ohella maataloustulon määrään ja tuotannon kannattavuuteen vaikuttaa merkittävästi maataloustuotteiden myyntitulojen ja tuotantopanosten hintojen kehitys, johon valtiovallan toimin ei voida juurikaan vaikuttaa.

Maataloustuotannon määrä säilyi aiempien vuosien tasolla. Keskeisten tuotteiden tuotantomäärät vastasivat kotimaista kulutusta lukuun ottamatta naudanlihan ja lampaanlihan sekä rukiin ja valkuaiskasvien tuotantoa. Maidon kokonaistuotanto oli 2 189 milj. litraa, mikä oli noin 30 milj. litraa enemmän kuin edellisenä vuonna. Naudan- ja siipikarjanlihan tuotanto kasvoi hieman edellisestä vuodesta, mutta sianlihan tuotanto aleni hieman. Käytössä olevasta maatalousmaasta oli noin 12 % muussa kuin tuotantokäytössä. Viljasadon määrä palautui vuoden 2010 notkahduksen jälkeen normaalille tasolleen.

Investointien määrä jäi pitkän aikavälin arvioitua tarvetta pienemmäksi muun muassa taloustilanteen epävarmuuden johdosta. Rahoitusta myönnettiin yli 2 400 investointi- ja aloitushankkeelle. Myönnetyn tuen määrä laski selvästi edellisvuodesta. Aloitus- ja investointiavustuksia myönnettiin noin 77,3 milj. euroa ja korkotukilainoja noin 204,4 milj. euroa. Maatilojen sukupolvenvaihdosten väheneminen näkyi myös uusien luopumistukitapausten määrässä. Luopumistuki myönnettiin vain noin 260 tilalle yhteensä noin 350 luopujalle, mikä on kolmanneksen vähemmän kuin edellisenä vuonna. Nuoren viljelijän aloittamista tuettiin 535 tapauksessa. Sukupolvenvaihdosten vähäisyys on johtanut viljelijöiden keski-iän (50,6 vuotta) nousuun. Vuonna 2010 avattiin useita vuosia kestäneen tauon jälkeen sika- ja lihasiipikarjatalouden tuotantorakennusten uudisrakennus- ja laajennushankkeiden tukimahdollisuus vuosille 2010 ja 2011 asetetun 33 000 eläinpaikan kokonaisrajoitteen puitteissa, josta vain hieman yli 21 000 lisäeläinpaikkaa rahoitettiin vuosina 2010—2011.

EU:n maatalouspolitiikan vuosia 2010—2013 koskevan uudistuksen ns. terveystarkastuksen toimeenpanoa jatkettiin ottamalla käyttöön valkuais- ja öljykasvipalkkio sekä teuraskaritsan laatupalkkio, joilla voitiin osaltaan turvata näiden tuotannonalojen kilpailukykyä.

EU:n komissio antoi 12.10.2011 EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistamista koskevat lainsäädäntöehdotuksensa EU:n tulevalle rahastokaudelle 2014—2020. Lainsäädäntöehdotukset käsiteltiin neuvoston työryhmissä ensimmäiseen kertaan syksyn aikana.

Keväällä 2011 päättyneen Suomalaisen ruokakulttuurin edistämisohjelman avulla vaikutettiin lapsiin ja nuoriin sekä perheisiin ja edistettiin ohjelman tavoitteita ruoan ja ruoan tekijöiden arvostuksen kasvattamiseksi. Ohjelma sai aikaan laajaa yhteistyötä eri ministeriöiden ja ruokaan liittyvien organisaatioiden kesken ja ruoka oli vahvasti esillä tiedotusvälineissä ja julkisellakin puolella. Ministeriö päätti osallistua ruokakulttuurin professuurin perustamiseen Helsingin Yliopistoon merkittävällä lahjoituksella.

Valtioneuvoston ruokapoliittista selontekoa käsiteltiin eduskunnassa. Selonteko määrittelee toimenpiteitä, joiden avulla turvataan koko suomalaisen ruokaketjun kannattavuus ja kilpailukyky. Erityistä huomiota kiinnitetään myös lähi- ja luomuruuan käytön edistämiseen julkisissa ruokapalveluissa.

Hallitusohjelmaan sisältyviä luomualan ja lähiruoan kehittämisohjelmia ryhdyttiin valmistelemaan kesällä 2011. Elintarvikeketjun neuvottelukunta laati ruokaketjun toimenpideohjelman, joka valmistui lokakuussa.

Ympäristötuen ja ei-tuotannollisten investointien vaikutukset maataloudesta aiheutuvan kuormituksen vähenemisessä näkyvät ravinteiden käyttömäärien vähentymisenä ja peltomaan ravinnepitoisuuksien kasvun taittumisena. Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seurantatutkimuksen (MYTVAS) tulosten mukaan maatalouden ravinnekuormituspotentiaali ravinnetaseilla mitattuna on jatkuvasti vähentynyt sekä typen että erityisesti fosforin osalta. Typpi- ja fosforitaseet ovat laskeneet selvästi vuodesta 1990, jolloin typpitase oli 94 kg/ha ja fosforitase 28,4 kg/ha. Vuonna 2011 typpitase oli 47,7 kg/ha ja fosforitase 3,4 kg/ha.

Ympäristötuen erityistukisopimuksia oli voimassa lähes 330 000 hehtaarin alalla muun muassa luonnonmukaisesta tuotannosta, suojavyöhykkeistä, luonnon monimuotoisuudesta ja perinnebiotooppien hoidosta.

Maa- ja metsätalousministeriöllä on vetovastuu EU:n Itämeristrategian painopistealueella 9, jonka päämäärä on kestävän maa- ja metsätalouden sekä kalastuksen edistäminen Itämeren alueella. Toiminta yhdessä muiden Itämeren valuma-alueen toimijoiden kanssa on lähtenyt hyvin käyntiin. Keskeisiä teemoja ovat lannan käsittelytekniikoiden edistäminen ja fosforin kierrätys ja maaseudun kehittäminen. Lisäksi teemoja on kohdistettu myös metsätalouteen ja kalastukseen. Toiminnan vaikutukset ovat arvioitavissa lähivuosina.

Maatilan energiaohjelman toimenpiteillä edistetään energiatehokkuutta sekä bioenergian tuotantoa ja käyttöä. Biokaasulaitosinvestointien käynnistymistä on hidastanut aiempi epävarmuus vuonna 2011 voimaantulleen syöttötariffijärjestelmän ehdoista ja yleinen taloustilanne, mikä on vaikeuttanut muun muassa lainojen saantia ja kiristänyt rahoituksen ehtoja.

TAULUKKO 134. Maatalouden tunnuslukuja

Tunnusluvut	2008 toteutuma	2009 toteutuma	2010 toteutuma	2011 arvio	2011 toteutuma
1. Maatalouden kannattavuuden turvaaminen					
– Maataloustulo (kokonaislaskenta), milj. euroa [1]	814	872	820	ennallaan	661
– Kirjanpitotilojen maataloustulo, euroa/tila	19 400	16 100	26 400	nousee	20 100
– Kirjanpitotilojen työansio, euroa/tunti [2]	2,6	1,2	3,7	nousee	0,4
– Kannattavuuskerroin [3]					
– hyvät, tilat	0,84	0,72	0,86	nousee	0,78
– keskiarvo, tilat	0,43	0,35	0,52	nousee	0,40
– heikot, tilat	-0,11	-0,22	0,12	nousee	-0,04
2. Raaka-aineiden tuottaminen					
– Omavaraisuus, %					
– maito, neste	99	99	97	103	95
– naudanliha	85	86	83	ennallaan	83
– sianliha	116	112	109	ennallaan	103
– siipikarjanliha	110	102	99	kysyntää vastaavasti	103
– kananmunat	117	106	117	110	116
– Rukiin viljelyala, ha	23 800	16 400	25 200	kasvaa	27 100
– Rehuviljan viljelyala, ha	843 600	814 600	691 500	supistuu	728 000
– Valkuaiskasvien viljelyala, ha	6 300	9 300	19 600	kasvaa	23 600
– Öljykasvit, ha	64 600	81 100	158 400	kasvaa	93 900
3. Ravinnekuormituksen vähentäminen ja ilmastonmuutos					
– Valtakunnallinen typpitase, kg N/ha [4]	50,8	38,0	55,5	< 47	47,7
– Valtakunnallinen fosforitase, kg P/ha [4]	5,0	2,4	4,7	< 4,5	3,4
– Maataloussektorin kasvihuonekaasupäästöt, milj. tonnia CO2/ekv [5]	5,9	5,7	5,7	laskee	< 5,7
– Maatalouden maankäyttösektorin kasvihuonepäästöt, milj. tonnia CO2/ekv [6]	6,3	6,6	6,5	laskee	< 6,5
4. Bioenergiatuotannon lisääminen [7]					
– Uusien biokaasulaitosten lkm/v	12 [8]	0	0	16	2

[1] Maatalouden kokonaislaskelman mukainen maataloustulo kuvaa kaikkien tilojen (n. 60 000 tilaa) taloudellista asemaa. Vuoden 2011 luku ei ole vertailukelpoinen aikaisempiin lukuihin. Se kuvaa Kokonaislaskennan mukaista maatalouden yrittäjätuloa. Vuoden 2010 yrittäjätulo oli 987 milj. euroa. Muut kohdan 1 luvut kuvaavat noin 38 000 suurimman tilan taloudellista asemaa. Luvut perustuvat kannattavuuskirjanpitoaineistosta laskettuihin painotettuihin tuloksiin.

[2] Työtuntiansio lasketaan vähentämällä kokonaistuotosta kaikki kustannukset (sisältää oman pääoman kaavamaisen 5 % korkovaatimuksen vuosina 2008 ja 2009 ja tilakohtaisen riskikorjatun korkovaatimuksen vuosina 2010 ja 2011, jolloin korkovaatimus oli keskimäärin 6,3 %) ja jakamalla saatu euromäärä tehdyillä työtunneilla.

[3] Kannattavuuskerroin osoittaa, kuinka suuri osa oman työn palkkavaatimuksesta ja oman pääoman korkovaatimuksesta on saavutettu. Esim. MTT:n kannattavuustietojen perusteella tavoitteeksi asetettu oman työn palkkavaatimus oli 13,0 euroa vuonna 2008, 13,2 euroa vuonna 2009, 14,0 euroa vuonna 2010 ja 14,1 euroa vuoden 2011 ennusteessa sekä oman pääoman korkovaatimus oli 5 % (vuosina 2008 ja 2009) ja tilakohtaisen riskikorjatun korkovaatimuksen mukainen vuosina 2010 ja 2011, jolloin korkovaatimus oli keskimäärin 6,2 %.

[4] Typpi- ja fosforitase kuvaavat peltohehtaarille käytetyistä panoksista tulevien ja lopputuotteisiin sitoutuneiden ravinnemäärien erotusta (lukutiedot MTT).

[5] Maataloussektorin kasvihuonekaasupäästöiksi luetaan metaanipäästöt kotieläinten ruoansulatuksesta ja lannankäsittelystä sekä dityppioksidipäästöt lannankäsittelystä ja viljelymaasta, lukutiedot MTT. Vuoden 2010 luku on arvio.

[6] Maatalouden maankäyttösektorin (maankäyttö, maankäytön muutos ja metsätaloussektori) kasvihuonepäästöjä ovat maatalousmaasta, viljelemättömästä maatalousmaasta ja kalkituksesta syntyvät hiilidioksidipäästöt, lukutiedot MTT. Vuoden 2010 luku on arvio.

[7] Vuonna 2009 MMM on myöntänyt rahoitusta 16 maatilakokoluokkaa suuremmalle biokaasuhankkeelle ja 2 maatilalle ja vuonna 2010 seitsemälle laitokselle. Vuodesta 2009 lähtien uusien biokaasulaitosten lukumäärässä on otettu huomioon valmistuneet hankkeet. Vuoden 2011 talousarviossa oli esitetty arviot v. 2009—2010 myönnettyjen avustusten määrän perusteella, koska niiden oletettiin valmistuvan vuoden 2011 aikana.

[8] Luvussa on mukana 2008 toiminnassa olevat maatilalaitokset ja yhteismädättämöt.

Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu

TAULUKKO 135. Politiikkasektorin voimavarojen käyttö

	Milj. euroa			Htv		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011
Siirtomenot, PL 30	2,9	6,6	5,8			
Toiminnan kustannukset *	84,3	82,2	84,8	1 047	1 027	979
– Tutkimus	8,6	8,6	8,4	135	127	122
– Riskinarviointi, valvonta ja tarkastukset, hallinto	75,8	73,6	76,4	912	900	857

* Evira, MTT, MMM, Tike, aluehallintovirastot ja ELY-keskukset

TAULUKKO 136. Arvio yhteiskunnallisten vaikutustavoitteiden toteutumisesta

Vaikuttavuustavoitteet	Arvosana
Eläinten ja kasvien terveys sekä maatalouden tuotantopanosten turvallisuus ja laatu säilyy.	Hyvä
Eläinten hyvinvoinnin korkeaa tasoa ylläpidetään ja parannetaan.	Hyvä
Elintarvikevälitteiset ja eläimistä ihmisiin leviävät tautitapaukset vähenevät.	Hyvä
Vieraiden aineiden esiintyminen elintarvikkeissa pysyy hyvällä tasolla.	Hyvä
Alkuperä- ja tuotantotapamerkinnät ovat luotettavia ja kuluttajien tiedonsaanti elintarvikkeista paranee.	Hyvä

Eläinten hyvinvointi on edelleen julkisen huomion kohteena. Eläinsuojelulain kokonaisuudistusta valmisteltiin selvityksin ja eri toimijoille suunnatuilla kyselyillä. Sikojen hyvinvointia koskevan asetuksen muutos valmisteltiin. Seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunnan toiminta käynnistyi. Eläinlääkäreiden ja tuottajien hyvinvointikoulutusta toteutettiin viranomaisten ja elinkeinon yhteistyöllä.

Eläinten hyvinvointiin liittyvää valvontaa toteutettiin tekemällä EU:n edellyttämiä eläinsuojelutarkastuksia noin 1,5 prosentilla nautatiloista, 3 prosentilla sikatiloista, 7 prosentilla kanaloista, joissa on yli 350 munivaa kanaa, noin 7 prosentille turkistarhoista, noin 2 prosentille lammas- ja vuohitiloista sekä noin 7 prosentille ankka- ja hanhitiloista. Näiden satunnaisotantaan perustuvien tarkastusten lisäksi tehtiin 3 000—4 000 epäilyyn perustuvaa sekä ilmoitukseen ja luvanvaraiseen toimintaan kohdistuvaa tarkastusta. Ns. täydentävien ehtojen hyvinvointitarkastuksia tehtiin yli 400 tilalle. Lisäksi tarkastuseläinlääkärit ja aluehallintoviranomaiset tarkastivat eläinkuljetuksia edellisten vuosien tapaan.

Eläinten terveys säilyi edelleen hyvänä. Vakavimmilta eläintaudeilta vältyttiin koko maan alueella.

Lintuinfluenssaan varauduttiin edelleen lintujen seurannalla ja antamalla määräyksiä sisällä pidosta lintujen kevätmuuton aikana. Lintuinfluenssatapauksia ei kuitenkaan todettu. Bluetongue-taudin varalta seurantaa jatkettiin edelleen. Tapauksia ei kuitenkaan todettu eikä rokotuksiin ollut tarvetta ryhtyä. Raivotaudin leviämisen estämiseksi syöttirokotusaluetta maan kaakkoisrajalla laajennettiin Venäjän Karjalassa todettujen raivotautitapausten johdosta. Valmiutta afrikkalaisen sikaruton leviämisen estämiseksi harjoiteltiin Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteisharjoituksessa.

Elintarviketurvallisuus säilyi edelleen kokonaisuutena korkealla tasolla. Elintarvikelainsäädäntöä uudistettiin entistä riskiperusteisemmaksi. Samalla vähennettiin yrityksiin kohdistuvaa hallinnollista taakkaa. Lihantarkastus keskitettiin kokonaan Elintarviketurvallisuusviraston järjestettäväksi.

Elintarvikevälitteisten tautitapausten määrä ihmisillä oli samalla tasolla kuin edellisinä vuosina. Salmonellan esiintyminen tuotantoeläimissä ja elintarvikkeissa säilyi tavoitellulla erittäin matalalla tasolla. Ruoka- ja vesivälitteisten epidemioiden ilmoittamista ja seurantaa koskevia säädöksiä uudistettiin.

Kuluttajille elintarvikkeista annettavan tiedon, ml. alkuperätiedon, parantamiseksi uudistettiin Euroopan unionin kuluttajainformaatioasetus.

Suomessa todettiin ennennäkemättömän laajalle alalle levittäytynyt koloradonkuoriaisesiintymä. Perunakasvustoista löydettiin kaikkiaan 38 kuoriaisesiintymää, joista 12 ammattiviljelmiltä. Kuoriaiset levisivät tänne ilmavirtausten mukana pysyviltä levinneisyysalueiltaan itäisestä Euroopasta. On todennäköistä, että kaikkia esiintymiä ei havaittu ja siksi on syytä epäillä, että koloradonkuoriaisia jäi talvehtimaan.

Kasvinterveyden suojelemisesta annetun lain nojalla maksettiin kasvinterveyskorvauksia 0,6 milj. euroa, mikä on 1,1 milj. euroa vähemmän kuin 2010. Korvaussummasta 57 % maksettiin perunan viljelijöille vaalean rengasmädän torjunnasta aiheutuneiden kustannusten korvauksina.

Maatalouden tuotantopanosten, kuten rehujen, lannoitevalmisteiden, kasvinsuojeluaineiden ja siementen turvallisuus ja laatu säilyivät hyvänä.

TAULUKKO 137. Elintarviketurvallisuuden tunnuslukuja

	2008 toteutuma	2009 toteutuma	2010 toteutuma	2011 tavoite	2011 toteutuma
Vaarallisia tai helposti leviäviä eläintauteja	3	8	3	vähentyvä	ei lainkaan
Todettuja vaarallisia kasvintuhoojia	2	ei lainkaan	ei lainkaan	ei lainkaan	ei lainkaan
Todetut elintarvikevälitteiset tautitapaukset ihmisillä					
– yleisimmät tartunnanaiheuttajat, kotimaiset, kpl	1 944	1 791	1 565	-3,0 %	1 831
– vakavimmat tartunnanaiheuttajat, kpl	47	62	92	-3,0 %	72
Salmonellan esiintyvyys					
– elintarviketuotantoeläimissä ja elintarvikkeissa, %	1	2	< 1	< 1	< 1
– elintarviketuotantoeläinten rehuissa, %	ei lainkaan	2	0,1	ei lainkaan	ei lainkaan
Eläimistä saatavien elintarvikkeiden vierasainevalvonnassa havaitut ongelmat, %	0,5	0,5	< 0,5	0,5	< 0,5

Kala-, riista- ja porotalous

TAULUKKO 138. Politiikkasektorin voimavarojen käyttö

	Milj. euroa			Htv		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011
Siirtomenot, PL 30	39,1	41,9	47,3			
– josta EU-osuus	5,6	4,3	7,0			
Toiminnan kustannukset *	39,0	36,3	32,2	453	420	426
– Tutkimus ja kehittäminen	11,8	15,7	13,2	184	210	212
– Hallinto, vesiviljely, kala- ja riistavarojen arviointi	27,2	20,6	19,0	269	210	214

* RKTL, MMM, Mavi, Tike ja ELY-keskukset

TAULUKKO 139. Arvio yhteiskunnallisten vaikutustavoitteiden toteutumisesta

Vaikuttavuustavoitteet	Arvosana
Kala- ja riistakantoja hyödynnetään kestävästi ja monipuolisesti.	Hyvä
Elinkeinokalatalous on kannattavaa.	Tyydyttävä
Vapaa-ajan kalastuksen suosio säilyy ja se tuottaa sosiaalista ja taloudellista hyötyä.	Tyydyttävä
Ylläpidetään kalavarat geneettisesti monimuotoisina ja tuottavina.	Tyydyttävä
Saimaannorppaa suojellaan asianmukaisin kalastusrajoituksin.	Hyvä
Turvataan riistakantojen elinvoimaisuus ja riistaeläinten aiheuttamia vahinkoja rajoitetaan.	Tyydyttävä
Porotalouden kannattavuutta parannetaan ja poromäärät mitoitetaan laidunten kestävän käytön mukaan.	Tyydyttävä

EU:n neuvosto asetti Itämeren keskeisille kalakannoille saaliskiintiöt vuodelle 2012. Suomalaiset ammattikalastajat hyödynsivät Suomelle vahvistettuja kiintiöitä kestävällä tavalla. Turska- ja kilohailikiintiöt tulivat lähes täysin pyydetyiksi. Myös silakkakiintiöiden käyttöaste oli korkea. Lohisaaliit rannikkokalastuksessa alenivat jonkin verran. Ammattikalastuksen kokonaissaalis meressä oli vain vähän pienempi vuonna 2011 kuin vuoden 2010 saalisennätys. Silakkakannat Suomen vesillä ovat edelleen erittäin vahvat. Sekä läntinen että itäinen turskakanta ovat elpyneet. Tornionjoen luonnonlohikannasta peräisin olevia vaelluspoikasia lähti joesta uusi ennätysmäärä. Lohen kutunousu ja siitä peräisin olevat jokisaaliit nousivat jonkin verran edellisestä vuodesta.

Kalan tuottajahinnat nousivat vuoteen 2010 verrattuna useimmissa lajeissa niin merialueen kuin sisävesien ammattikalastuksessa. Merialueen ammattikalastuksen kokonaissaalis säilyi RKTL:n ennakkoarvion mukaan erittäin suurena ja oli noin 119 milj. kiloa vuonna 2011. Se on lähes yhtä paljon kuin vuoden 2010 kaikkien aikojen suurin saalis. Myös kasvatetun kirjolohen hinta oli edellisvuotta korkeampi. Vesiviljelyn tuotannon määrään vaikutti edelleen alentavasti edellisen kesän poikkeuksellisen lämmin sää. Alan tuotannon monipuolistuminen kuitenkin edistyi, kun kiertovesiviljelyssä tuotettujen uusien lajien ja kaviaarin tarjonta markkinoille lisääntyi. Uutta kiertovesikapasiteettia rakennettiin edelleen

ja nelma-nimisen siiansukuisen kalalajin tuomista viljelyyn tutkittiin. Euroopan kalatalousrahaston toimintaohjelman tukia käytettiin edelleen koko kalatalouden kehittämiseen. Merihylkeiden rannikkokalastukselle aiheuttamia vahinkoja kompensoitiin ammattikalastajille toimintaohjelman varoista hylkeiden sietopalkkioilla.

Elinkeinokalatalouden toimintaedellytyksiä tuettiin myös toteuttamalla sektorikohtaisia kehittämisohjelmia. Alkutuotannon toimintaedellytyksiin pyrittiin vaikuttamaan etenkin valmistelemalla ammattikalastuksen ja vesiviljelyn sijainninohjaussuunnitelmia. Särkikalojen tehopyynnin (ns. poistokalastus) edistämiseksi aloitettiin ammattikalastajien ympäristönhoitohanke eduskunnan myöntämän erillisrahoituksen turvin. Yhteistyössä ympäristöhallinnon kanssa käynnistettiin työ vesiviljelyn ympäristönsuojeluohjeen uudistamiseksi.

Kertomusvuonna jatkettiin kalastuslain uudistamista ja saatiin jaostojen työ päätökseen. Saimaannorpan suojelemiseksi ja kalastuksen sivusaaliskuolleisuuden pienentämiseksi rajoitettiin kalastusta kahdella valtioneuvoston asetuksella ja vesialueen omistajien ja Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen välisillä sopimuksilla. Ehdotus kansalliseksi kalatiestrategiaksi saatiin valmiiksi laajapohjaisen kehittämisryhmän esityksenä. Tenon kalastussopimusneuvotteluiden jatkamisesta sovittiin Norjan kanssa.

Hirvikannan koko on saatu koko maassa laskemaan asetettujen tavoitteiden mukaiseksi eli 2—4 hirveä tuhannella hehtaarilla. Hirvikannan koon pienentyminen näkyy vuonna 2011 entisestään alentuneina hirvivahinkoina. Vuonna 2011 kaadettiin 58 000 hirveä, mikä on noin 10 000 hirveä vähemmän kuin edellisvuonna ja saaliin laskennallinen arvo jää siten yli 7 milj. euroa pienemmäksi. Lisäksi myönnettyjä pyyntilupia jätettiin käyttämättä edellisvuosia enemmän, sillä koko maassa pyyntilupien käyttöaste oli 80 %. Myös riistasaaliin arvo v. 2011 jää selkeästi pienemmäksi kuin edellisvuonna.

Karhu- ja ilveskannat kasvoivat edelleen koko maassa. Vahinkojen vähentämiseksi näiden lajien metsästystä lisättiin merkittävästi. Suurpetojen aiheuttamista vahingoista yli 90 % on vahinkoja porotaloudelle. Vahinkojen vähentämistavoitteissa onnistuttiin osittain: ilvesten aiheuttamat porovahingot jatkoivat vuoden 2011 aikana laskuaan ja karhujen aiheuttamat vahingot pysyivät edellisvuoden tasolla. Kaatolupia jäi runsaasti käyttämättä. Susien aiheuttamat porovahingot jatkoivat voimakasta kasvua huolimatta susikannan voimakkaasta verotuksesta poronhoitoalueella. Poronhoitoalueella liikkuvien, reviiriä muodostamattomien susien määrään vaikuttaa Venäjältä ja alueen eteläpuolelta saapuvien yksilöiden määrä. Vuoden 2011 lopussa valmisteltiin 15 suden lisäkiintiön antamista poronhoitoalueelle vahinkojen vähentämiseksi. Lisäkiintiöasetus tulee voimaan maaliskuussa 2012. Riistavahinkolain porovahinkojen korvausmuotojen ja laskentaperusteiden johdosta ja erityisesti poronlihan hinnan nousun johdosta petovahingot nousivat 4,7 milj. euroon. Vuoden 2011 talousarviossa petovahinkojen korvauksiin osoitetut määrärahat eivät riitä täysimääräisten korvausten maksamiseen.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen arvion mukaan susikanta on v. 2010 tasolla. Luvanvarainen metsästys (sitä on käytännössä vain poronhoitoalueella) ei selitä susikannan kasvun pysähtymistä. Todennäköisin syy on lisääntynyt laiton tappaminen poronhoitoalueen ulkopuolella. Vuoden 2011 aikana jatkettiin toimenpiteitä susikannan turvaamiseksi. Vuoden 2011 aikana tuli voimaan rikoslain uudistus, jossa suurpetojen laiton tappaminen määriteltäisiin törkeäksi metsästysrikokseksi. Tavoitteena on erityisesti suurpetoihin

kohdistuvien laittomien tappojen rangaistuksien tarkistaminen, metsästysrikollisuuden ennalta ehkäiseminen sekä suurpetoihin kohdistuvien rikosten tutkintakeinojen parantaminen. Susi rauhoitettiin myös poronhoitoalueella ja pyynti siellä tapahtuu ainoastaan poikkeusluvin vahinkojen vähentämiseksi.

Vuonna 2011 jatkettiin riistahallinnon uudistamista, Suomen riistakeskus perustettiin 1.3.2011 lukien.

Porotaloudessa jatkui hyvinkin suotuisa lihan tuottajahinnan kehitys. Kannattavuus oli silti alhainen, koska kustannustaso nousi mm. lisäruokinnan ja energian hinnannousun johdosta. Eloporomäärät ovat pysyneet koko poronhoitoalueella alle suurimman sallitun tason. Erityisesti eteläisellä poronhoitoalueella itärajaan rajoittuvissa paliskunnissa suurpetojen aiheuttamat porovahingot ovat heikentäneet poronhoidon kannattavuutta ja porovahingot ovat huomattavasti lisääntyneet ja alueelle on lisätty metsästystä.

TAULUKKO 140. Kala-, riista- ja porotalouden tunnuslukuja

Tunnusluvut	2008 toteutuma	2009 toteutuma	2010 toteutuma	2011 arvio	2011 toteutuma
Ammattikalastuksen arvo, milj. euroa	29,5	30,2	33,2	32,0	32,7**
Ammattikalastuksen määrä, milj. kg	115,5	121,5	126,0	130,0	123,0**
Vesiviljelyn arvo, milj. euroa	42,1	44,4	44,0	65,0	Ei vielä tiedossa
Vesiviljelyn määrä, milj. kg	13,4	13,6	11,8	14,0	Ei vielä tiedossa
Päätoimiset ammattikalastajat merialueella, kpl	667	603	604	600	535*
Kotimaisen kalan kulutus, kg/henkilö	4,4	4,5	*	5,0	Ei vielä tiedossa
Valtion keräämien kalastusmaksujen arvo, milj. euroa	8,6	8,8	8,6	10,0	8,5
Vapaa-ajan kalastajien lukumäärä, milj. henkilöä	1,7	..	1,8	1,8	1,7
Vapaa-ajan kalastajien kalastuspäivät, milj. kpl	20	..	20	20	18,9
Riistasaaliin laskennallinen arvo, milj. euroa	66,0	78,0	83,0	70,0	Ei vielä tiedossa
Poronlihan arvo, milj. euroa	23,16	25,13	24,57	24,0	33,22**
Poronomistajien määrä, henkilöä	4 800	4 695	4 646	4 600	4 599
Suurpetojen aiheuttamat vahingot, milj. euroa	2,9	3,7	3,9	4,3	5,48
Hirvieläinten aiheuttamat vahingot, milj. euroa	2,7	5,8	2,9	4,2	Ei vielä tiedossa

* Arvio

** Nousu johtuu yksinomaan siitä, että kahden vuoden petovahinkokorvaukset on maksettu poronhoitovuoden 2010—2011 aikana.

Vesitalous

TAULUKKO 141. Politiikkasektorin voimavarojen käyttö

	Milj. euroa			Htv		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011
Siirtomenot	43,3	40,2	33,0			
Toiminnan kustannukset *				244	244	237

* YM:n hallinnonala, MMM ja ELY-keskukset

TAULUKKO 142. Arvio yhteiskunnallisten vaikutustavoitteiden toteutumisesta

Vaikuttavuustavoitteet	Arvosana
Vesitalous on yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävää.	Hyvä
Vesistöjen käytettävyys ja tila sekä riskien hallinta ovat hyvät.	Hyvä
Parannetaan varautumista erityistilanteisiin (mm. tulvariskit, kuivuus).	Hyvä
Parannetaan maaseudun vesihuoltoa.	Hyvä

Alkuvuonna sekä pinta- että pohjavedet olivat suuressa osassa maata keskimääräistä alempana. Kevättalvella lunta oli tavanomaista enemmän maan etelä- ja keskiosassa, mutta Lapissa niukalti. Kevättulvat olivat tämän seurauksena Lapissa vähäisiä, mutta etelämpänä rannikkojoissa keskimääräistä suurempia. Merkittäviltä tulvavahingoilta kuitenkin vältyttiin. Loppuvuosi oli runsassateinen, ja talvi tuli tavanomaista myöhemmin. Sekä pinta- että pohjavedet olivat vuoden päättyessä keskimääräistä ylempänä, ja rannikolla vedenpinnat olivat paikoin tulvalukemissa. Roudan myöhäisyys ja runsas maankosteus olivat osaltaan vaikuttamassa vuoden lopun myrskyjen aiheuttamien vahinkojen suuruuteen.

Vesitalouden voimavarojen kohdentamisessa painotettiin tulvariskien hallintaa, vesihuollon toimivuuden varmistamista ja muutoinkin erityistilanteisiin varautumista. Maa- ja metsätalousministeriön uusi vesitalousstrategia vahvistettiin syyskuussa. Strategian päämääriä ovat varautuminen muuttuviin ilmasto- ja vesioloihin, vesien käytön ja hyvän tilan tavoitteiden yhteensovittaminen valuma-alueilla, asiakaslähtöiset ja kumppanuuksiin perustuvat toimintatavat sekä kansainvälisesti kilpailukykyinen vesialan osaaminen.

Haja-asutusalueiden vesihuollon edistämiseksi käynnistettiin hallitusohjelman linjausten mukaisen kansallisen viemäröintiohjelman valmistelu yhdessä ympäristöministeriön kanssa. Vesihuollon tukitoimenpitein saatettiin maaseudulla 6 000 taloutta vesi- ja viemäriverkostojen piiriin. Pohjavesialueiden rajaamisselvityksiä toteutettiin yli kymmenellä kiireelliseksi katsotulla alueella. Osa selvityksistä johti pohjavesialueiden rajojen muutoksiin. Peruskuivatus- ja ojitustoimitustehtävien toimintamalleja ja hyviä käytäntöjä kehitettiin vuoden 2010 lopulla perustetun verkoston ja laaturyhmän toimesta.

Tulvariskien hallinnasta annetun lain (620/2010) mukainen tulvariskien alustava arviointi valmistui. Maa- ja metsätalousministeriö nimesi 22.12.2011 laissa tarkoitetut merkittävät vesistö- ja meritulvariskialueet ELY-keskusten tekemien ehdotusten pohjalta. Samassa

yhteydessä ministeriö asetti myös tulvaryhmät yhteistyöelimiksi merkittäville tulvariskialueille. Vuosi 2011 oli uuden Suomalais-ruotsalaisen rajajokikomission ensimmäinen toimintavuosi. Tornion ja Haaparannan nimeäminen merkittäviksi tulvariskikohteiksi on osoitus Suomen ja Ruotsin yhteistyön toimivuudesta.

Vesihuoltolain tarkistamiseen tähtäävää valmistelua jatkettiin toteuttamalla vesihuoltolain tarkistamistyöryhmän loppuraportissa ehdotetut lisäselvitykset. Laki poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta annetun lain kumoamisesta (1001/2011) annettiin 26.8.2011 ja tulee voimaan siirtymäajan jälkeen 1.1.2014. Lain myötä vesistötulvista aiheutuvien rakennus- ja irtaimistovahinkojen korvaaminen valtion varoista päättyy. Asetus peruskuivatustoiminnan tukemisesta saatettiin vastaamaan hallinnossa ja tukitoiminnassa tapahtuneita muutoksia.

TAULUKKO 143. Vesitalouden tunnuslukuja

	2008 toteutuma	2009 toteutuma	2010 toteutuma	2011 tavoite	2011 toteutuma
Valmistuneet tulvavaarakartat, kpl	14	16	4	11	11
Ylikunnallisiin vesihuoltohankkeisiin osallistuneet kunnat, kpl	93	100	76	66	60
Vesihuoltolaitokset, joiden varmuusluokka parantunut, kpl	26	22	12	20	15
Taloudet, joille on maaseudulla aikaansaatu vesihuolto	5 400	6 500	7 500	7 170	6 000

Metsätalous

TAULUKKO 144. Politiikkasektorin voimavarojen käyttö

	Milj. euroa			Htv		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011
Siirtomenot, PL 30	137,6	150,6	150,2			
Toiminnan kustannukset *	61,5	61,8	62,6	851	841	813
– Tutkimus ja kehittäminen	45,4	47,2	46,8	659	651	621
– Hallinto, tilastot	16,1	14,6	15,8	192	190	192

* Metla, Mavi ja MMM

TAULUKKO 145. Arvio yhteiskunnallisten vaikutustavoitteiden toteutumisesta

Vaikuttavuustavoitteet	Arvosana
Metsien puuntuotannollinen käyttöaste on korkea.	Hyvä
Metsien puuntuotannollinen tila on hyvä.	Hyvä
Metsien monimuotoisuus säilyy.	Hyvä
Metsätalouden kannattavuus paranee.	Hyvä

Maailmantalouden epävarmuus heijastui loppuvuoden aikana myös metsäteollisuustuotteiden kysyntään ja sitä kautta Suomen puumarkkinoille. Hyvän alkuvuoden ansiosta koko vuoden hakkuumäärä kasvoi kuitenkin ennakkotiedon perusteella edellisvuodesta 2,5 milj. kuutiometrillä. Kasvu kohdistui pääosin yksityismetsien hakkuisiin. Metsäteollisuuden ja valtion metsissä hakkuut säilyivät edellisvuoden tasolla. Suomen runsaat ja kasvavat metsävarat mahdollistaisivat merkittävätkin teollisuuden puunkäyttöä ja hakkuita lisäävät investoinnit. Metsien vuotuinen kasvu on noin 100 milj. kuutiometriä ja suurin kestävä hakkuumahdollisuus noin 70 milj. kuutiometriä. Kun ainespuun hakkuukertymä on viime vuosina ollut keskimäärin 53 milj. kuutiometriä, lisääntyy Suomen puuvaranto joka vuosi.

Hakkuiden lisääntymisen seurauksena yksityismetsien kantorahatulot nousivat ennakkotiedon perusteella 1,56 mrd. euroon edellisvuoden 1,49 mrd. eurosta. Myös yksityismetsätalouden liiketulos nousi edellisvuodesta 96 euroon hehtaarilta. Kasvusta huolimatta liiketulos jää kymmenen edeltäneen vuoden keskiarvon alapuolelle.

Maa- ja metsätalousministeriön asettama metsätilakoon ja rakenteen kehittämistä valmistellut työryhmä sai työnsä päätökseen vuonna 2011. Tärkeimpänä toimenpiteenä työryhmä esittää perintö- ja lahjaveron huojennusta metsätiloille. Työryhmän esittämistä toimenpiteistä toteutettiin vuonna 2011 pienten yhteismetsien hallinnon keventäminen sekä Metsähallituksen maiden käyttö yhteismetsien perustamisessa. Työryhmän ehdottamat toimenpiteet parantaisivat metsänomistuksen ja koko metsäteollisuuden arvoketjun kannattavuutta.

Maa- ja metsätalousministeriön asettama puumarkkinatyöryhmä jatkoi työtään puukaupan toimivuuden ja vakauden edistämiseksi. Työryhmän kannanottojen perusteella Metsäntutkimuslaitos aloitti puukaupan uutena apuvälineenä puutavaralajittaisen kantohintaindeksin julkaisemisen. Lisäksi Metsäntutkimuslaitoksen julkaisemien puukaupan hintatilastojen sisältöä täsmennettiin.

Metsähakkeen käytön kasvu jatkui. Ennakkotietojen perusteella metsähaketta käytettiin 7,4 milj. kuutiometriä, missä lisäystä edellisvuoteen on lähes 15 %. Suomen tavoitteena on nostaa metsähakkeen käyttö 13,5 milj. kuutiometriin vuoteen 2020 mennessä.

Noin kolmannes metsähakkeen lisäysmahdollisuudesta on nuorissa metsissä eli pienpuuhakkeessa. Pienpuun energiakäytön edistämiseen tarkoitettu pienpuun energiatukijärjestelmä (petu) ei tullut voimaan vuonna 2011 EU-komission notifiointikäsittelystä johtuen. Energiapuun korjuun ja haketuksen edistämistä jatkettiin puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen tarkoitetulla ns. kemera-tuella, jossa ongelmaksi kuitenkin muodostui edellisvuosien tapaan määrärahojen niukkuus. Kemera-tuen turvin energiapuuta korjattiin 1,9 milj. kuutiometriä ja haketettiin 2,9 milj. irtokuutiometriä.

Durbanin ilmastokokouksen päätökset muuttivat metsien hiilinielujen laskentaa. Jatkossa metsien siirtymistä muuhun käyttöön ei voida kompensoida metsien hiilinieluvaikutuksella, joten metsäpinta-alan vähentyminen johtaa merkittävään laskennalliseen päästöön.

Eduskunta hyväksyi lait Suomen metsäkeskuksesta (418/2011) ja Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä (418/2011). Molemmat lait tulivat voimaan vuoden 2012 alussa. Suomen metsäkeskuksesta annetulla lailla 13 alueellista metsäkeskusta yhdistyivät valtakunnalliseksi metsäkeskukseksi, johon siirtyi myös osa Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion tehtävistä ja henkilöstöstä. Suomen metsäkeskuksen tehtävänä on metsiin

perustuvien elinkeinojen edistäminen, metsiä koskevan lainsäädännön toimeenpano ja metsätietoihin liittyvien tehtävien hoitaminen. Metsäkeskuksen keskusyksikkö sijoitettiin Lahteen. Valtakunnallinen metsäkeskus yhdenmukaistaa ja tehostaa palveluiden tarjontaa.

Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annettu laki on uusi ja sitä sovelletaan yksityisten metsänomistajien metsätiedon käsittelyyn metsäkeskuksessa. Lain tarkoituksena on parantaa metsätietojen hyödynnettävyyttä.

Metsähallituslain uudistamisen valmistelua jatkettiin. Uusi Metsähallitus on tarkoitus säilyttää yhtenäisenä maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön tulosohjaamana organisaationa. Metsähallituksen liiketoiminnan kannattavuuden parantamiseen kiinnitettiin erityistä huomiota ja Metsähallituksen tuloutustavoitetta nostettiin hallitusohjelman mukaisesti.

Vaikka ennakkotietojen perusteella nuoren metsän hoidossa ja kunnostusojituksissa ei saavutettu asetettuja työmäärätavoitteita, yksityismetsänomistajien panostukset puuntuotantoon lisääntyivät edellisvuodesta. Ennakkotiedon perusteella yksityismetsien metsänhoito- ja perusparannustöihin käytettiin vuonna 2011 noin 215 milj. euroa, josta metsänomistajien oma rahoitus ja työ kattoivat noin 70 % ja valtion tuet loput. Yksityismetsien metsänhoito- ja perusparannustöiden toteutusta jarrutti Kemera-tukirahoituksen niukkuus. Vaikka tukirahoitusta oli käytettävissä 82,3 milj. euroa, eli 2 milj. euroa edellisvuotta enemmän, siirtyi tukimaksatuksia määrärahan loppumisen takia 17 milj. euron edestä maksettavaksi vuoden 2012 määrärahasta. Eniten valtion tukea käytettiin nuoren metsän hoitoon ja energiapuun korjuun edistämiseen. Valtion tukemien töiden suora työllisyysvaikutus oli yhteensä yli 3 000 henkilötyövuotta.

Metsätalouden ympäristötukisopimusten tavoitemäärää ei pystytty saavuttamaan käytettävissä olleilla määrärahoilla, koska uusien sopimuskohteiden vaatimat korvaustasot olivat korkeita. Ympäristötuella korvataan metsänomistajalle metsän biologisen monimuotoisuuden tai erityisen tärkeän elinympäristön säilyttämisestä tai muusta luonnonhoidosta aiheutuvia lisäkustannuksia tai menetyksiä. Korvauksen määrään vaikuttaa kohteen pinta-ala ja puuston määrä sekä kolmen edellisen vuoden puun keskikantohinta. Ympäristötuen lisäksi talousmetsien luontoarvoja suojellaan myös monilla muilla tavoilla. Esimerkiksi metsälaki määrittelee monenlaisia erityisen tärkeitä elinympäristöjä, joiden ominaispiirteitä ei saa metsänkäsittelyllä heikentää. Lisäksi metsänhoitosuosituksissa ja metsäsertifiointistandardeissa on määritetty tavoitteet ja toimenpiteet talousmetsien monimuotoisuuden turvaamiselle.

Maa- ja metsätalousministeriö käynnisti yhteistyössä sidosryhmien kanssa vuonna 2010 tarkistetun Kansallinen metsäohjelma 2015:n toimeenpanon. Ohjelma tarkistettiin toimintaympäristössä tapahtuneiden muutosten johdosta. Vuonna 2011 ohjelman toimeenpanossa korostuivat hallitusohjelman mukaiset toimenpiteet: metsälainsäädännön uudistaminen, puumarkkinoiden toiminnan tehostaminen sekä metsätilojen omistusjärjestelyjen vauhdittaminen. Valtioneuvosto asetti ohjelman toimeenpanon seurantaa ja edistämistä varten uuden metsäneuvoston. Metsäneuvosto toimii maa- ja metsätalousministeriön tukena laajakantoisissa ja periaatteellisesti tärkeissä metsäpoliittisissa kysymyksissä. Alueelliset metsäohjelmat vuosille 2012—2015 valmistuivat vuoden 2011 loppuun mennessä.

TAULUKKO 146. Metsätalouden tunnuslukujen kehitys

	2008 toteutuma	2009 toteutuma	2010 toteutuma	2011 tavoite	2011 toteutuma
1) Metsien korkea puuntuotannollinen käyttöaste					
– Ainespuun hakkuukertymän nostaminen kestävien hakkuumahdollisuuksien tasolle, milj. m^3 [1]	52,6	42,0	52,6	52,0	55,1
– Metsähakkeen käytön määrä, milj. m^3 [2]	4,7	6,1	6,9	6,5	7,4
2) Metsien hyvä puuntuotannollinen tila					
– Taimikoiden ja nuorten kasvatusmetsien pinta-alasta on laadultaan hyviä tai tyydyttäviä, (hyviä) % [3]	73,0	75,0	74,0	75,0	ei vielä tiedossa
– Nuoren metsän hoidon määrä, 1 000 ha/v [4]	256	257	230	260	236
– Kunnostusojitusten määrä, 1 000 ha/v	61	69	59	76	60
3) Metsien monimuotoisuus					
– Solmittujen metsätalouden ympäristötukisopimusten määrä, ha	6 648	6 626	4 945	8 000	5 126
4) Metsätalouden kannattavuus					
– Yksityismetsätalouden liiketulos, euroa/ha (vuoden 2011 hintatasossa)	96	56	88	60	96

[1] Sisältää teollisuuskäytön mitat täyttävän runkopuun.

[2] Hallituksen ilmasto- ja energiapolitiikan ministeriryhmän 20.4.2010 asettama tavoite on 13,5 m^3 vuoteen 2020.

[3] Valtakunnan metsien inventointitiedoista laskettu kolmen vuoden liukuva keskiarvo.

[4] Sisältää taimikonhoidon ja nuoren metsän kunnostuksen.

Kiinteistö- ja paikkatietoinfrastruktuuri

TAULUKKO 147. Politiikkasektorin voimavarojen käyttö

	Milj. euroa			Htv		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011
Siirtomenot, PL 30	7,4	6,5	7,0			
Toiminnan kustannukset *	128,9	132,2	132,3	1 844	1 973	1 923
– kiinteistötoimitukset, kirjaamisasiat, digitaaliset aineistot, kiinteistörekisteri, tilusjärjestelyt, geodeettinen tutkimus						
Toiminnan tuotot	62,7	78,2	81,7			

* MMM, MML ja GL

TAULUKKO 148. Arvio yhteiskunnallisten vaikutustavoitteiden toteutumisesta

Vaikuttavuustavoitteet	Arvosana
Kiinteistö- ja maastotietojärjestelmä turvaavat osaltaan yksityisen maanomistuksen sekä kiinteistöjä ja maastoa koskevan tiedon saatavuuden.	Hyvä
Lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin kirjattujen tietojen luotettavuuden korkea taso ja palveluiden hyvä saatavuus turvataan.	Hyvä
Kiinteistöjä ja maastoa koskevat tiedot ja tietopalvelut ovat valtakunnallisesti kattavia, ajantasaisia ja riittävän laadukkaita.	Hyvä
Paikkatietoja keräävät organisaatiot varmistavat tiedon tehokkaan yhteiskäytön ja ettei päällekkäistä tiedonkeruuta tapahdu.	Hyvä

Kiinteistörekisteri ja kiinteistörekisterikartta pidetään jatkuvasti ajan tasalla. Kiinteistötoimituksia loppuunsaatettiin 20 600, joka vastasi vuoden 2010 tuotantotasoa. Kiinteistötoimitustuotantoa tehostettiin ja kiinteistötietojärjestelmän luotettavuutta parannettiin 1.10.2011 voimaan tulleella lailla kiinteistönmuodostamislain muuttamisesta (914/2011).

Lohkomisten kysyntä oli samaa tasoa kuin vuonna 2010 ja sen uskotaan pysyvän ennallaan. Kolmiulotteisen kiinteistörekisterijärjestelmän kehittämistä jatkettiin.

Käräjäoikeuksilta Maanmittauslaitokselle vuonna 2010 siirtyneissä kiinteistöjen kirjaamistehtävissä prosessien suorituskyky, oikeusvarmuus ja asiakaspalvelun taso pystyttiin säilyttämään. Uuden kirjaamisjärjestelmän kehittämistä jatkettiin ja luotiin edellytyksiä tehokkaammalle käsittelyprosessille ja sähköisille kiinteistövaihdannan järjestelmille. Kirjaamisasioiden kysynnän uskotaan pysyvän ennallaan.

Maastotietoa päivitettiin tavoitteen mukaisesti 43 000 km²:n alueella. Laserkeilaukseen perustuvan tarkan korkeusmallin tuotanto kasvoi lähes 60 % edellisestä vuodesta. Vuonna 2011 saavutettiin laserkeilauksessa tavoitteeksi asetettu 43 000 km²:n tuotantomäärä. Valtakunnallisen maastotietojärjestelmän kehittämistä jatkettiin vuonna 2010 valmistuneen yleisiä kartastotöitä koskevan strategian linjausten mukaan.

Euroopan yhteisön paikkatietoinfrastruktuurin perustamisesta annetun ns. INSPIRE-direktiivin (2007/2/EY) toimeenpanoa jatkettiin ja toimittiin direktiivin edellyttämänä kansallisena yhteystahona. Kansallisen paikkatietoinfrastruktuurin kehittymistä tuettiin ja olemassa olevien tietovarantojen saatavuutta sekä hyödynnettävyyttä edistettiin johtamalla paikkatietoasian neuvottelukunnan työtä ja toteuttamalla kansallista paikkatietostrategiaa. Tietoyhteiskunnan odotukset ja vaatimukset lisäsivät viranomaisten välistä yhteistyötä.

Uusjakojen tukemisvaroja suunnattiin pääosin peltotilusjärjestelyihin. Tilusjärjestelyjen kysyntä oli vahvaa ja alueellinen yhteistyö tie-, ympäristö- ja ratahallinnon viranomaisten kanssa voimistui samalla kun tilusjärjestelyjen käyttökohteiden monipuolistumista edistettiin.

TAULUKKO 149. Maanmittauksen tunnuslukuja

	2008 toteutuma	2009 toteutuma	2010 toteutuma	2011 tavoite	2011 toteutuma
Kiinteistörekisterin perusparannuksen kattavuusindeksi, %	49	55	69	73	73
Maastotietokannan ajantasaisuusindeksi, %	90	89	95	95	95
Kiinteistötoimitustuotanto, kpl	23 573	20 284	20 478	21 100	20 600
Kirjaamisratkaisujen määrä, kpl	-	-	251 609	260 000	260 000
Maastotietotuotanto yhteensä, km^2	37 199	38 000	41 993	43 000	43 000
Laserkeilattua korkeusmallia (2 metrin ruutukoko), km^2	-	21 726	27 117	43 000	43 000

Metsähallitus

TAULUKKO 150. Metsähallituksen liiketoiminnan tunnuslukuja

	2009		2010		2011	
	Liikelaitos[1]	Konserni[2]	Liikelaitos	Konserni	Liikelaitos	Konserni
Liikevaihto, milj. euroa	252,7	289,8	329,4	367,5	335,6	369,0
Tase	2 695	2 711	2 758	2 771	2 714	2 725
Htv	1 228	1 406	1 201	1 384	1 181	1 346
Tilikauden tulos, milj. euroa	59,7	57,8	101,5	102,3	101,7	103,8
Sijoitetun pääoman tuotto, %	2,5	2,3	4,2	4,3	4,1	4,2
Investoinnit liikevaihdosta, %	6	5	7	6	5	6
Omavaraisuusaste, %	99	98	98	97	99	98
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. euroa (edellisen vuoden liiketoiminnan tuloksesta)	71,0		85,9		96,4	

[1] Liikelaitos: Metsätalous, Laatumaa, Villi Pohjola

[2] Konserni sisältää liikelaitoksen lisäksi myös tytäryhtiöt: Fin Forelia Oy, Siemen Forelia Oy, Morenia Oy, Eräsetti Oy

Metsähallitus-liikelaitos muodostuu Metsähallituksen liiketoiminnasta ja julkisia hallintotehtäviä hoitavista luontopalveluista. Metsähallituksen konserniin kuuluvat lisäksi Metsähallituksen tytäryhtiöt. Tunnuslukutaulukko ei sisällä luontopalveluiden osuutta.

Metsähallituksen liiketoiminnan tulos 101,7 milj. euroa alitti maa- ja metsätalousministeriön asetettaman tulostavoitteen 3,8 milj. eurolla. Liiketoiminnan tulos vastasi 4,1 prosentin sijoitetun pääoman tuottoa, mikä alittaa hallituskaudelle tavoitteeksi asetetun 5,0 prosentin tuottovaatimuksen.

Metsätaloudessa puun hintataso oli edellisvuotista parempi, jolloin liikevaihto nousi pienemmästä toimitusmäärästä huolimatta 6,6 milj. euroa edellisvuotta suuremmaksi. Erityisesti kaukokuljetuksen ja korjuun kustannusten noususta johtuen liikevoitto jäi kuitenkin kaksi miljoonaa euroa edellisvuotta pienemmäksi. Energiapuuta toimitettiin ennätysmäärä, eli 520 MWh.

Maan myyntiä ja vuokrausta harjoittava tulosyksikkö Laatumaa tuotti voittoa 9,2 milj. euroa, mikä oli 1,7 milj. euroa enemmän kuin edellisenä vuonna. Myyntivoittoja kertyi maan myynnistä 10,0 milj. euroa. Matkailuliiketoimintaa harjoittava Villi Pohjola teki 0,136 milj. euroa voitollisen tuloksen. Ilman kämppäomaisuuden myyntivoittoa (0,495 milj. euroa) tulos olisi ollut 0,359 milj. euroa tappiollinen ja operatiivinen tulos 0,151 milj. euroa heikompi kuin edellisenä vuonna.

Liiketoimintakonsernin tulos 103,8 milj. euroa ylitti liiketoiminnan tuloksen 2,1 milj. eurolla. Metsähallituksen tytäryhtiöistä kiviainesliiketoimintaa harjoittava Morenia Oy teki 0,866 milj. euron tuloksen, taimituotantoa harjoittava Fin Forelia Oy 0,226 milj. euron tuloksen, Siemen Forelia Oy 0,269 milj. euron tuloksen ja matkailuliiketoiminta harjoittava Eräsetti Oy 0,051 milj. euron tuloksen. Yksikään tytäryhtiö ei maksanut osinkoa edellisen vuoden tuloksesta. Fin Forelia Oy maksoi 0,250 milj. euroa pääoman palautusta. Liiketoimintakonsernin omarahoitteiset investoinnit laskivat 5 milj. eurolla 18,4 milj. euroon.

Osana liiketoiminnan kannattavuuden parantamista Metsähallitus asemoi roolinsa uudelleen matkailuliiketoiminnassa ja lopetti Villi Pohjola -tulosalueen. Muiden liiketoimintojen osalta toteutettiin maa- ja metsätalousministeriön toimeksiannosta laadittua suunnitelmaa tytäryhtiötoiminnan kehittämisestä. Tavoitteena on, että liiketoiminnat ovat kannattavia ja tuottavat niihin sijoitetulle pääomalle kohtuullisen vuotuisen tuoton.

Luonnon monimuotoisuuden, virkistyskäytön ja muiden yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioon ottaminen alensi laskennallisesti Metsähallituksen liikevoittoa noin 57,8 milj. euroa. Käyttörajoitusten pinta-ala kasvoi 18 400 hehtaarin saamelaiskulttuurin turvaamiseksi tehtyjen paliskuntasopimusten päivityksen ja muiden muutosten seurauksena.

Julkisten hallintotehtävien bruttomenot olivat 51,7 milj. euroa, josta ympäristöministeriön perusrahoituksen osuus oli 26,6 milj. euroa ja maa- ja metsätalousministeriön osuus 6,6 milj. euroa. Seuraavassa taulukossa on esitetty ministeriöiden perusrahoituksen ja kokonaisrahoituksen jakauma prosesseittain. Luonnon virkistyskäytön kokonaismenot kasvoivat johtuen Liminganlahden luontokeskuksen ja Pyhä-Luoston luonto- ja kulttuurikeskuksen rakentamisinvestoinneista, joihin käytettiin yhteensä lähes 3,8 milj. euroa.

TAULUKKO 151. Luontopalvelujen bruttomenot 2010—2011 tehtävittäin rahoitustyypeittäin, 1 000 euroa

Prosessit ja tehtävät	MMM perusrah.	YM perusrah.	Muut rahoituslajit	Menot yhteensä 2011	Menot yhteensä 2010
Yhteiset menot	585	7 057	2 142	9 784	14 083
Luonnonsuojelu	55	6 341	2 975	9 372	9 706
Luonnon virkistyskäyttö	3 965	11 282	8 680	23 927	21 774
Alueiden hallinta	30	1 945	302	2 277	2 242
Eräasiat	1 597	7	4 370	5 975	5 755
Siemenhuolto ja uittorakenteet	405	0	0	405	480
MENOT YHTEENSÄ 2011	**6 638**	**26 632**	**18 469**	**51 739**	**54 040**

Luontopalveluiden kokonaistuottavuus kasvoi 5,9 %. Tuottavuuden kasvu perustui tuotoksen hienoiseen kasvuun ja panosten huomattavaan laskuun edellisvuoteen verrattuna. Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus parani 85 prosenttiin metsäkanalintujen metsästyslupien myynnin lisääntymisestä johtuen, ja ylitti keskimääräisen tavoitetason. Liiketaloudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus parani 145 prosenttiin suoritteiden myynnin kasvusta johtuen.

Metsähallituksen Luontopalvelut kehittivät luontomatkailun ja virkistyskäytön kannalta tärkeitä rakenteita ja tarjosivat metsästys- ja kalastuspalveluita ekologisesti ja sosiaalisesti kestävällä tavalla. Suurpetojen salametsästyksen valvontaan panostaminen heijastui rikostapausten vähenemisenä.

TAULUKKO 152. Metsähallituksen Luontopalveluiden toiminnan keskeisiä tunnuslukuja

Määrälliset tavoitteet, maa- ja metsätalousministeriö	2009	2010	2011
Luonnon virkistyskäyttö			
Virkistyspalvelujen asiakastyytyväisyys, asteikko 1—5	4,2	4,2	4,3
Valtion retkeilyalueiden käynnit	343 000	364 000	356 000
Matkailuyritysten kanssa voimassaolevat yhteistyösopimukset, kpl	268	297	310
Eräasiat			
Metsästysluvat, kpl	31 909	36 955	45 225
Kalastusluvat, kpl	77 522	69 241	74 024
Lupametsästäjien asiakastyytyväisyys, asteikko 1—5	3,5	3,7	3,7
Kalastajien asiakastyytyväisyys, asteikko 1—5	3,6	3,7	3,7

Maatilatalouden kehittämisrahasto (Makera)

Makeran oma tulokertymä supistuu ja tase pienenee vuosi vuodelta. Tämä johtuu siitä, että avustusten myöntämismahdollisuuksien varmistamiseksi valtionlainojen myöntämisestä on luovuttu eikä rahastoon juurikaan palaudu varoja. Rahoitustilannetta ovat helpottaneet valtion talousarviosta rahastoon tehtävät siirrot, jotka vuosina 2008—2011 ovat olleet yhteensä noin 160,1 milj. euroa.

Vuonna 2011 Makerasta myönnettiin avustuksia noin 80,2 milj. euroa, valtionlainoja noin 1,6 milj. euroa ja valtiontakauksia noin 6,5 milj. euroa. Vuodelle 2012 siirtyi sitomattomia varoja n. 140,0 milj. euroa. Rahoituksen tuloksia on selvitetty myös ”Maatalous”-politiikkasektorin yhteydessä.

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 24.11.2011 Maatilatalouden kehittämisrahaston tulevaisuuden vaihtoehtoja valmistelevan työryhmän. Sen tehtävänä on laatia 30.4.2012 mennessä selvitys Makeran kehittämisvaihtoehdoista sekä niiden tarkoituksenmukaisesta ja tehokkaasta toteuttamisesta.

TAULUKKO 153. Makeran tunnuslukuja

	2008	2009	2010	2011
1. Varoja käytettävissä, milj. euroa	182,2	221,4	238,7	236,8
– lainojen korot ja lyhennykset	86,0	76,0	67,8	56,5
– siirto talousarviosta	23,1	63,8	38,9	34,3
– tulot EU:lta	9,0	4,7	22,1	16,9
– edelliseltä vuodelta siirtyneet sitomattomat varat	56,1	57,5	106,1	125,7
– muut tulot	8,0	19,4	3,8	3,3
2. Tase, milj. euroa	758,7	728,6	690,7	643,7
– mistä lainasaamiset	349,0	284,6	232,3	188,8
3. Menoja sidottiin, milj. euroa	124,7	115,3	113,0	96,8
– mistä avustuksia	109,0	101,4	98,4	80,2
4. Tilanpidon aloitustuki, päätöksiä kpl	644	495	542	535
5. Investointiavustus, päätöksiä kpl	2 800	2 800	2 229	2 400
– lypsykarjatalouden rakentaminen	224	415	292	295
– lihakarjatalouden rakentaminen	131	151	106	94
– puutarhatalouden rakentaminen	121	92	67	63
– sikatalouden rakentaminen	47	20	87	46
6. Tutkimushankkeet, päätöksiä kpl	75	55	29	25

Maatalouden interventiorahasto (Mira)

Maatalouden interventiorahastosta maksetaan interventiovarastoinnista, -ostoista ja -myynneistä aiheutuvat menot sekä EU:n ruoka-apuohjelman menot. Ostoja interventiovarastoihin ei tehty johtuen viljan korkeasta markkinahinnasta. Joulukuussa 2010 alkanutta suurien viljavarastojen myyntiä jatkettiin kesäkuuhun 2011 saakka, jolloin komissio lopetti myynnit. Yhteensä myyntiä oli 136,8 milj. euroa. Myymättä jäi 75 350 tonnia ohraa, joka oli myös viljan interventiovarasto tilikauden päättyessä. Kyseinen määrä varattiin Bulgarian ja Romanian ruoka-apuohjelmien toteutukseen vuodelle 2012.

Rasvatonta maitojauhetta myytiin interventiovarastosta 153 tonnia 0,37 milj. eurolla. Loppu varastossa ollut maitojauhe oli varattu ruoka-apuohjelmaan, maitojauhe luovutettiin tähän tarkoitukseen syyskuun loppuun mennessä. Rasvatonta maitojauhetta ei tällä hetkellä ole interventiovarastoissa.

TAULUKKO 154. Miran tunnuslukuja

	2008	2009	2010	2011
Varastointimäärät 31.12., tonnia				
– Ohra	-	318 162	822 274	75 350
– Vehnä	-	1 324	14 450	-
– Maitojauhe	-	1 552	1 052	-
Interventio-ostot, milj. euroa	-	34,56	78,25	-
Interventiomyynnit, milj. euroa	-	-	4,55	136,88
Interventiovarastointi, kokonaiskustannukset (+), milj. euroa	-	2,36	17,06	5,18
Interventiovarastointi, EU-korvaus (-), milj. euroa	-	-3,87	-13,01	-3,33
Ruoka-apu, kokonaiskustannukset (+), milj. euroa	3,29	4,65	4,64	5,04
Ruoka-apu, EU-korvaus (-), milj. euroa	-2,74	-3,86	-4,01	-4,25
Rahaston vastattavaksi jääneet kustannukset yht., milj. euroa	0,57	-0,64	4,99	2,73
– Interventiovarastointi	-	-1,51	3,42	1,84
– Interventiovarastointi, muut palvelut (ml. Muuga)	-	-	0,63	0,01
– Ruoka-apu	0,55	0,79	0,63	0,79
– Rahoituskulut	-	0,06	0,29	0,07
– Henkilöstö- ja toimistokulut	0,02	0,02	0,02	0,02
– Tuotot vakuuspidätyksistä	-	-0,01	-	-
Rahaston rahavarat, milj. euroa	5,90	6,20	7,33	11,70
Lainapääoma 31.12., milj. euroa	-	25,50	91,53	0,00
Oma pääoma 31.12., milj. euroa	6,14	7,78	2,79	1,06
Siirto valtion talousarviosta, milj. euroa	1,00	1,00	-	1,00
Lainan keskikorko, %	-	0,59	0,41	0,45

15 Liikenne- ja viestintäministeriö

Asunto- ja viestintäministerin katsaus

Viime vuosien aikana tietoyhteiskunta-asiat ovat arkipäiväistyneet osaksi jokaisen hallinnonalan normaalia toimintaa. Tietoyhteiskuntapolitiikka on luonteeltaan ministeriöiden hallinnonalojen rajat ylittävä. Hallitusohjelman mukaisesti jokainen ministeriö laatii toimialalleen älystrategian nykyisen hallituskauden alkupuolella. Tavoitteena on julkishallinnon sähköisten palveluiden kehittämisen lisäksi se, että koko talouden ja tuottavuuden kasvua edistetään digitaalisten palveluiden ja teknologian avulla.

Yhteiskunnallisessa kehityksessä on siirrytty vaiheeseen, jossa sähköisen viestintäverkkojen ja palvelujen käyttö on perusedellytys yhteiskunnan tehokkaalle toiminnalle, taloudelliselle toimeliaisuudelle ja palvelujen tarjonnalle. Tästä syystä erityistä huomiota tulee kiinnittää siihen, että digitaalisessa kehityksessä varmistetaan verkkojen ja palveluiden luotettavuus, toimintavarmuus, käytettävyys ja monipuolisuus. Tieto- ja viestintätekniikan mahdollisuuksien täysimääräinen hyödyntäminen on avainkysymys lähes kaikilla toimialoilla. Kehitys on tähän mennessä edennyt tyydyttävällä tasolla, mutta monella sektorilla kehitys on vasta alkuvaiheessa.

Laajakaistayhteyksien määrän kasvu on jatkunut voimakkaana sekä niiden alueellinen saatavuus parantunut. Laajakaistaisten verkkoyhteyksien saatavuutta on vauhditettu julkisin toimin vuonna 2011. Kaikille kansalaisille taattiin jo vuoden 2010 puolivälistä alkaen kohtuuhintainen laajakaistayhteys, jonka välityskyky on vähintään 1 Mbit/s. Vuoden 2015 loppuun mennessä välityskyvyltään vähintään 100 Mbit/s-yhteys tulee olla saatavilla enintään kahden kilometrin päässä vakituisesta asunnosta tai toimipaikasta. Tavoitteen saavuttamiseen käytetään julkista tukea kaikkein harvimmin asutuilla alueilla. Viestintävirastoon on vuoden 2011 aikana saapunut noin 60 laajakaistahankkeen tukihakemusta. Ensimmäiset tuet tullaan maksamaan keväällä 2012.

Suomessa on perinteisesti ollut vahva ja laadukas mediatoimiala. Keskeisiä instrumentteja sähköisen joukkoviestinnän kehittämisessä ovat taajuus- ja toimilupapolitiikka. Tavoitteena on monipuolinen ja moniarvoinen sisältöpalveluiden tarjonta kilpailluilla markkinoilla. Huomiota tulee kiinnittää erityisesti siihen, että kotimaisen sisältötuotannon edellytykset säilyvät. Vuonna 2011 tehtiin suuri radiotoiminnan toimiluparatkaisu, jossa myönnettiin radiotoimintaan kymmenen valtakunnallista, kaksi suurimpien kaupunkien sekä 54 paikallista toimilupaa. Toimilupien lupakausi on 2012—2019. Myös televisiotoiminnan edellytyksiä on vahvistettu kertomusvuonna. Teräväpiirtotelevisiolle myönnettiin VHF-alueelle kolmas verkkotoimilupa sekä sitä vastaavat ohjelmistotoimiluvat.

Viestinnän toimiala on nopeassa ja monitasoisessa muutoksessa, eikä tämän muutoksen ennakoiminen, merkityksen ymmärtäminen ja tarvittaessa nopea muutokseen reagoiminen ole helppo tehtävä. Digitaaliseen kehitykseen vaikuttavat vahvasti globaali kehitys ja trendit, joihin ei kansallisilla toimenpiteillä ole juurikaan mahdollista vaikuttaa. Tämä kokonaisuus muodostaa vaikeasti hallittavan ja yllätyksellisen toimintaympäristön, johon viestintäpolitiikalla vaikutetaan. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kansallisen politiikan tulee olla vahvuuksien korostamista ja heikkouksien korjaamista. Lisäksi erityistä huomiota on kiinnitettävä vaikuttamiseen EU:n tasolla ja kansainvälisen verkostoyhteistyön kehittämiseen.

Krista Kiuru
Asunto- ja viestintäministeri

Liikenneministerin katsaus

Kesäkuussa 2011 hyväksytyssä hallitusohjelmassa linjattiin tulevien vuosien liikennepolitiikan suuntaa. Erityisesti nostettiin esille liikennepolitiikan kytkeminen kokonaisvaltaisesti ja poikkihallinnollisesti elinkeinoelämän, talouden ja työllisyyden sekä alueiden kehittämisen kehykseen. Tältä pohjalta käynnistettiin liikennepoliittisen selonteon valmistelu. Tavoitteena on antaa selonteko eduskunnalle huhtikuussa 2012. Selontekokäytäntö on määrätietoinen askel kohti liikennepolitiikan pitkäjänteistämistä ja tulevaisuuteen varautumista. Liikenteen ongelmia ei enää ole mahdollista ratkaista perinteisin toimintatavoin ja keinoin. Tarvitaan yhä enemmän ajattelu- ja toimintatapojen uudelleenarviointia, asiakaskeskeisyyttä ja osallistuvaa toimintakulttuuria. Tärkeitä askelia tähän suuntaan on otettu selonteon valmistelun yhteydessä.

Hallitusohjelmassa on erityisen huomion kohteena raideliikenteen palvelutason parantaminen. Hallitus osoitti myös lisärahoitusta ratoihin ja tämä lisärahoitus on tarkoitus kohdentaa junaliikenteen toimivuutta ja häiriöttömyyttä mahdollisimman tehokkaasti parantaviin toimenpiteisiin. Vuonna 2011 tehtiin myös päätökset rataosan Seinäjoki—Oulu perusparannuksen loppuunsaattamisesta. Loppurahoitus turvattiin ja kehyspäätöksellä turvattiin myös tehokkaan toteutuksen mahdollistava vuosittainen rahoitus. Vuonna 2015 tämä perusparannus valmistuu ja kaksi vuotta myöhemmin myös Kokkola—Ylivieska-kaksoisraide.

Talvikausi 2010—2011 muistetaan poikkeuksellisen kovana ja liikenteen toimivuutta koetelleena jaksona. Varsinkin junaliikenteen myöhästymiset ja jäänmurron odotukset toivat selkeästi esille liikenteen toimivuuden haasteet poikkeuksellisissa oloissa sekä myös liikenteen toimivuuden merkityksen yhteiskunnan koko toiminnassa. Jo edellinen talvikausi oli ollut vaikea ja ministeriö oli silloin asettanut työryhmän selvittämään talviliikenteen kestävyyttä. Useita parannuksia oli tehty, mutta ne toimet eivät riittäneet turvaamaan liikennettä. Rautatieliikenteen häiriöttömyyden parantaminen vaatii useita pitkäjänteisiä parannustoimenpiteitä rautatieverkkoon.

Tieliikenteen myönteinen turvallisuuskehitys pysähtyi vuonna 2011. Kuolleiden määrä on ennakkotietojen mukaan noin 292, kun edellisenä vuonna tieliikenteessä kuoli 270 ihmistä. Positiivista on kuitenkin polkupyöräilijöiden kuolemien vähentyminen kymmenen viime vuoden aikana. Vuonna 2011 liikenteessä menetti henkensä 16 polkupyöräilijää, kun vuotta aiemmin vastaava luku oli 26. Vuoden 2011 aikana valmisteltiin tieliikenteen turvallisuussuunnitelmaa ja siinä tehtiin useita ehdotuksia tieliikenteen turvallisuuden parantamiseksi.

Kansainvälisen merenkulkujärjestön (IMO) vuonna 2008 hyväksymät laivojen polttoaineen rikkipitoisuutta koskevat uudet määräykset ovat edelleen aktiivisessa vaiheessaan. Suomi pyrki vaikuttamaan EU-komissioon alkuvuoden 2011 aikana, jotta se voisi saada siirtymäkauden tulevan rikkidirektiivin täytäntöönpanoon. Komission heinäkuussa 2011 tekemä direktiivin muutosehdotus ei kuitenkaan sisältänyt poikkeuksia IMO-päätökseen. Suomi on siksi syksyn 2011 aikana tehnyt muutosehdotuksia, joilla direktiivin täytäntöönpanoon saataisiin tietyin edellytyksin viiden vuoden siirtymäaika. Direktiivin muutosehdotuksen käsittely on edelleen kesken EU:n ministerineuvostossa sekä Euroopan parlamentissa.

Vuoden aikana neuvoteltiin ja viimeisteltiin monia valtiosopimuksia. Saimaan kanavan vuokrasopimus, joka on voimassa 50 vuotta, ratifioitiin vuoden 2011 aikana Suomessa ja Venäjällä. Suomen ja Venäjän välistä lentoliikennesopimusta koskeva muutos allekirjoitettiin syyskuussa 2011 ja tällä muutoksella avataan lentoliikennemarkkinat EU-yhtiöille. Suomen ja Ruotsin välillä allekirjoitettiin elokuussa 2011 taksiliikennesopimus sekä jäänmurtoyhteistyötä koskeva sopimus. Venäjän kanssa parafoitiin vaarallisten aineiden rautatiekuljetuksia koskeva valtiosopimus syyskuussa. Lisäksi Suomi, Viro, Latvia ja Norja parafoivat joulukuussa 2011 pohjoiseurooppalaisen toiminnallisen ilmatilan lohkon (NEFAB) perustamista koskevan sopimuksen.

Vuoden alussa toimintansa aloitti Luotsausliikelaitoksesta yhtiöitetty Finnpilot Pilotage Oy. Arctia Shipping Oy ja Meritaito Oy siirrettiin valtioneuvoston kansliaan loppuvuodesta.

Merja Kyllönen
Liikenneministeri

15.1 Vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen ja resurssien käyttö

TAULUKKO 155. Liikenne- ja viestintäministeriön yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen arvosana-asteikolla erinomainen, hyvä, tyydyttävä, välttävä[1]

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet	Arvosana
Monipuolisia, korkealaatuisia ja kohtuuhintaisia viestintä- ja tietoyhteiskuntapalveluita on saatavilla koko maassa.	Hyvä
Yksityisyyden suoja, sananvapaus ja viestinnän moniarvoisuus sekä kansalaisten ja yritysten luottamus sähköisiin palveluihin säilyvät ja vahvistuvat.	Hyvä
Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään tehokkaasti hyväksi tuottavuuden, arjen sujuvuuden, osaamisen ja kilpailukyvyn parantamiseksi ottaen erityisesti huomioon ikääntyneiden ja erityisryhmien tarpeet.	Hyvä
Toimiva liikennejärjestelmä edistää hyvinvointia ja elinkeinoelämän kilpailukykyä varmistamalla toimivat matka- ja kuljetusketjut koko maassa hyödyntäen tehokkaasti kaikkia liikennemuotoja sekä älykkään liikenteen suomia mahdollisuuksia.	Hyvä
Julkisen liikenteen toiminta turvaa arjen liikkumisen perusedellytykset kaikkialla Suomessa. Matka- ja kuljetusajat ovat ennakoitavissa ja liikkujat ovat informoituja.	Tyydyttävä
Kaupunkiseuduilla maankäyttö ja liikenne sovitetaan yhteen ja parannetaan joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen toimintaedellytyksiä.	Tyydyttävä
Maaseudulla ja saaristossa liikkumisen ja kuljetusten peruspalvelut turvataan.	Hyvä
Väylien kunto mahdollistaa turvallisen päivittäisen liikkumisen sekä tehokkaat kuljetukset.	Hyvä
Suomi on liikenneturvallisuudeltaan Euroopan viiden parhaan maan joukossa. Tieliikenteen turvallisuus paranee jatkuvasti.	Tyydyttävä
Liikenteen kasvihuonekaasupäästöjä vähennetään. Liikenteen terveydelle ja luonnolle aiheuttamat haitat ovat minimoituja.	Tyydyttävä
Liikennejärjestelmän palvelutason ylläpito ja kehittäminen on vaikuttavaa, tehokasta ja pitkällä aikavälillä kestävää. Liikenteen toimialan tuottavuus paranee.	Hyvä
Ilmastonmuutoksen aiheuttamat seuraukset toimintaympäristössä tunnetaan ja niihin osataan varautua.	Hyvä
Kehitetään liikenne- ja viestintäalalla tarvittavaa osaamista ja asiantuntemusta sekä tuotetaan tietoa lainsäädännön ja poliittisen päätöksenteon pohjaksi.	Hyvä
Hallinnonala tukee toiminnallaan ilmastonmuutoksen hillintää sekä sopeutumista ilmastonmuutokseen.	Hyvä
Hallinnonalan tutkimus- ja kehittämistoiminta tukee viestintää ja liikennettä koskevien toimenpiteiden toteuttamista.	Hyvä
Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään tehokkaasti hyväksi tuottavuuden ja kilpailukyvyn parantamiseksi.	Hyvä
Huolehditaan yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen liittyvien tehtävien toteuttamisesta.	Tyydyttävä

[1] Erinomainen: tavoitteet on ylitetty; hyvä: tavoitteet on saavutettu oleellisin osin; tyydyttävä: kaikkia tavoitteita ei ole saavutettu; välttävä: tavoitteet ovat jääneet saavuttamatta merkittäviltä osin.

15.2 Viestinnän toimialan vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen ja resurssien käyttö

Valtioneuvosto asetti talousarvioesitykseen liittyen viestinnän toimialalle seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet:

Monipuolisia, korkealaatuisia ja kohtuuhintaisia viestintä- ja tietoyhteiskuntapalveluita on saatavilla koko maassa.

Monipuolisia viestintäpalveluita on saatavilla entistä kattavimmin ja erilaisissa viestintäverkoissa.

Matkaviestinpalveluiden markkinoilla on kolme verkkopalveluita tarjoavaa valtakunnallista operaattoria. Lisäksi markkinoilla on useita pienempiä, pelkästään matkaviestinpalveluita loppuasiakkaille tarjoavia operaattoreita, jotka tarjoavat näitä palveluita jonkun verkko-operaattorin verkon kautta. Kehittyneiden kolmannen sukupolven 3G-verkkojen väestöpeitto oli kaikilla kolmella verkko-operaattorilla kertomusvuoden lopussa selvästi yli 90 %. Lisäksi suurimmilla taajama-alueilla on kertomusvuoden aikana aloitettu vielä nopeampien 4G-verkkojen tarjonta.

Haja-asutusalueiden 100 Mbit/s laajakaistahanke on edennyt toteutusvaiheeseen. Maakuntaliitot ovat kilpailuttaneet noin 240 hanketta ja toistaiseksi valinneet toteuttajan näistä noin puoleen. Ensimmäiset tuet maksetaan keväällä 2012.

Viestintävirasto on nimennyt yhteensä 26 teleyritystä 1 Mbit/s internet-yhteyspalvelujen tarjontaan velvollisiksi yleispalveluyrityksiksi. Yleispalveluvelvoite on asetettu noin 330 kunnan tai kunnan osan alueelle, eli lähes koko maahan. Viestintävirasto valvoo yleispalvelun toteutumista. Viestintävirastoon on vuoden 2011 aikana tullut noin 200 internet-yhteyden yleispalvelua koskevaa kirjallista yhteydenottoa kuluttajilta. Kun Viestintävirasto on ollut yhteydessä teleyritykseen, teleyritys ja asiakas ovat yleensä keskenään sopineet asian, eikä Viestintäviraston valvontapäätöksiä toistaiseksi ole annettu.

Liikenne- ja viestintäministeriössä on hallitusohjelman mukaisesti vuonna 2011 aloitettu sähköisen median viestintäpoliittisen ohjelman valmistelu, joka annettaneen vuoden 2012 aikana. Ohjelmassa arvioitaisiin kokonaisuutena maanpäällisen television tulevaisuutta, televisiotoiminnan markkinakehitystä sekä nykyisen toimilupajärjestelmän mahdollisia kehittämistarpeita. Ohjelman tulee sisältää myös pohdintaa radion tulevaisuudesta. Tavoitteena on luoda toimintaedellytyksiä ja kehittää toimintaympäristöä viestintäpoliittisin keinoin siten, että erityisesti kotimaisesta sisältötuotannosta pystytään huolehtimaan.

Teräväpiirtotelevisiolle myönnettiin VHF-alueelle kolmas verkkotoimilupa sekä sitä vastaavat ohjelmistotoimiluvat.

Helmikuussa 2011 myönnettiin radiotoimintaan kymmenen valtakunnallista, kaksi suurimpien kaupunkien sekä 54 paikallista toimilupaa. Toimilupakausi on 2012—2019.

Uusien toimilupien edellyttämät taajuusmuutokset toteutettiin kertomusvuoden huhtikuussa radiotaajuuksien käyttösuunnitelmassa.

Yksityisyyden suoja, sananvapaus ja viestinnän moniarvoisuus sekä kansalaisten ja yritysten luottamus sähköisiin palveluihin säilyvät ja vahvistuvat.

Viestintälainsäädännön kokoava, hallitusohjelmaan kirjattu hanke tietoyhteiskuntakaari käynnistettiin syyskuussa 2011. Tässä yhteydessä ryhdyttiin laajamittaisesti arvioimaan sekä yksityisyyden suojan että tietoturvallisuuden lainsäädäntöä ja sen riittävyyttä silmälläpitäen muun ohella myös kansalaisten sähköisiä palveluita kohtaan kokeman luottamuksen kasvua.

Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään tehokkaasti hyväksi tuottavuuden, arjen sujuvuuden, osaamisen ja kilpailukyvyn parantamiseksi ottaen erityisesti huomioon ikääntyneiden ja erityisryhmien tarpeet.

Tuottava ja uudistuva Suomi – digitaalinen agenda vuosille 2011—2020 esiteltiin toimijoille vuonna 2011. Digitaalisten palvelujen strategia aloitettiin hallitusohjelman mukaisesti. Strategian on tarkoitus olla jatkuva verkostoprosessi palvelujen tuotantoa ja kysyntää edistävien toimien toteuttamiseksi.

Valtioneuvosto antoi maaliskuussa periaatepäätöksen julkisen sektorin digitaalisten tietoaineistojen saatavuuden edistämisestä, joka luo pohjaa uusien digitaalisten palvelujen ja sovellusten kehittämiseen. Periaatepäätöksen toimia on ryhdytty toimeenpanemaan eri hallinnonaloilla.

Verkkolaskutuksen edistämistoimia on jatkettu verkkolaskufoorumin puitteissa sekä osallistuen Elinkeinoelämän keskusliiton organisoimaan viestintämateriaalien tuotantoon YritysSuomi.fi:n kautta.

Hallitusohjelman mukaisesti liikenne- ja viestintäministeriön oman älystrategian valmistelu ja ministeriöiden älystrategioiden koordinaatio aloitettiin vuonna 2011. Työ jatkuu vuoden 2012 aikana.

Esteettömän tietoyhteiskunnan toimenpideohjelmassa olevia viestintäpolitiikan alaan kuuluvia toimenpiteitä varten perustettiin esteettömien viestintäpalveluiden seurantaryhmä. Seurantaryhmän tehtävänä on edistää toimenpideohjelmassa esitettyjä teknologianeutraalin ja monikanavaisen viestinnän kehittämiseen tähtääviä toimenpiteitä sekä huolehtia siitä, että viestintäpolitiikassa esteettömyyskysymykset otetaan kattavasti huomioon.

TAULUKKO 156. Viestintäverkkojen palvelutaso

Viestintäpalveluiden saatavuus	Toteutuma 2009	Toteutuma 2010	Toteutuma 2011
Matkaviestintäverkot			
– GSM-verkon väestöpeitto, %	99,5	99,7	99,8
– GSM-verkon maantieteellinen peitto, %	97	98	99
– 3G-verkon väestöpeitto, %	80	95	97
– 3G-verkon maantieteellinen peitto, %	60	70	
Laajakaistaverkot			
– väestöpeitto, %	99	99,9	99,9
Liittymät			
– matkaviestinliittymät	7 700 000	8 400 000	8 800 000
– lankaliittymät	1 530 000	1 300 000	1 100 000
– laajakaistaliittymät	2 473 600	3 195 700	4 095 700
– ADSL	1 185 900	1 112 700	1 115 900
– mobiililaajakaista	908 000	1 636 300	2 974 800
Digitaalisen television valtakunnallisten lähetysverkkojen kattavuus			
Kanavanippu A (DVB-T), % väestöstä [1]	99,98	99,98	99,98
Kanavanippu B (DVB-T), % väestöstä	99,98	99,98	99,98
Kanavanippu C (DVB-T), % väestöstä	90	90	90,4
Kanavanippu D (DVB-H), % väestöstä	40	40	
Kanavanippu E (DVB-T), % väestöstä	95	95	
Kanavanippu F (DVB-T), % väestöstä			60
Kanavanippu G (DVB-T), % väestöstä			Pääkaupunkiseutu
Postinjakelun laatustandardin toteutuminen [2]			
D+1, 85 %	93,5	91	
D+2, 95 %	99,3	99	

[1] Kanavanipulla tarkoitetaan yhteen pakettiin koodattua kanavajoukkoa.

[2] Tavoitteena postipalvelulain 5 §:n mukainen palvelutaso. Postin laatustandardit muuttuivat kesken vuotta. Tietoja ei ole saatavilla vuodelta 2011.

15.3 Liikenteen toimialan vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen ja resurssien käyttö

Valtioneuvosto asetti talousarvioesitykseen liittyen liikenteen toimialalle seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet:

Toimiva liikennejärjestelmä edistää hyvinvointia ja elinkeinoelämän kilpailukykyä varmistamalla toimivat matka- ja kuljetusketjut koko maassa hyödyntäen tehokkaasti kaikkia liikennemuotoja sekä älykkään liikenteen suomia mahdollisuuksia.

Julkisen liikenteen toiminta turvaa arjen liikkumisen perusedellytykset kaikkialla Suomessa. Matka- ja kuljetusajat ovat ennakoitavissa ja liikkujat ovat informoituja.

Vuonna 2011 tehtiin tutkimukset sekä kansalaisten että elinkeinoelämän tyytyväisyydestä liikennejärjestelmän toimivuuteen. Molemmat tutkimukset osoittivat, että matkat ja kuljetukset toimivat asiakkaiden mielestä varsin hyvin. Kansalaisten kokonaisarvio oli 3,7 ja elinkeinoelämän 4 asteikolla 1—5.

Valtioneuvoston huhtikuussa 2010 antaman periaatepäätöksen mukaisen älyliikenteen strategian toteuttamisen toimintaohjelmaa on jatkettu. Hallinnonalan virastot ovat ottaneet älyliikenteen yhdeksi keskeiseksi tekijäksi toimintansa uudistamisessa. Älyliikennestrategian päivitys käynnistettiin syksyllä 2011 rinnakkain liikennepoliittisen selonteon kanssa. Päivitys toteutetaan kiinteässä yhteistyössä liikennealan viranomaisten ja yrityssektorin kesken.

Valtakunnallinen joukkoliikenteen palvelutaso määriteltiin ministeriön päätöksellä joulukuussa. Valtio turvaa julkisen liikenteen toimintaa ostamalla julkista liikennettä siellä, missä sitä ei voida markkinaehtoisesti järjestää sekä tukemalla kaupunkiseutujen joukkoliikennettä. Joukkoliikenteessä peruspalvelutaso toteutuu kaukoliikenteessä pääosin. Kehittämistarpeita on lähinnä 125 maakuntien välisissä yhteyksissä sekä poikittaisyhteyksissä. Haja-asutusalueilla pahimmat puutteet ovat kuntien ja seutukuntien sisäisen liikenteen järjestämisessä.

Poikkeuksellisen kova ja luminen talvikausi heikensi liikenteen toimivuutta edellisen talvikauden tavoin varsinkin rautatie- ja meriliikenteessä. Henkilökaukojunista oli vuonna 2011 ajoissa määräasemalla 80 % ja lähiliikenteen junista 92 %. Vaikein kuukausi oli helmikuu, jolloin kaukoliikenteen junista vain vajaat 56 % ja lähiliikenteen junista 79 % oli ajoissa määräasemalla.

Liikenteen toimivuutta on parannettu eri liikennemuodoissa. Rautateiden lähiliikenteen aikataulurakennetta on yksinkertaistettu siten, että yksittäisen junan häiriöt eivät vaikuta niin herkästi muihin juniin. Tieliikenteen kelivaroituksiin on panostettu. Jäänmurtoon on varattu lisäresursseja Ruotsista. Merenkulkijoille on alettu antaa tarvittaessa aaltovaroituksia. Liikennejärjestelmän toimintavarmuuteen on kiinnitetty erityistä huomiota liikennepoliittisen selonteon valmistelussa. Lisäksi Suomi on tehnyt tiivistä yhteistyötä lähialueiden kanssa taatakseen sujuvammat rajat ylittävät liikenneyhteydet ja täten toimivat kuljetusketjut muun muassa Venäjälle.

Matka- ja kuljetusaikojen ennakoitavuutta ja liikkujien informaation tasoa on parannettu järjestelmällisesti sekä viranomaisten että älyliikennesektorin palveluja tarjoavien yritysten toimesta. Kaupallisissa navigointipalveluissa matka-aikojen ennakoitavuus on

vakiopalvelu ja viranomaisyhteistyöllä on parannettu erityisesti häiriö- ja poikkeustilannetiedottamista sekä joukko- että tieliikenteessä. Asiakkaat ovat kuitenkin varsin tyytymättömiä häiriö- ja poikkeustilanteista tiedottamiseen erityisesti juna- ja linja-autoliikenteen osalta. Arvosanat näiden osalta ovat 2,3—2,6 kansalaisille suunnatun tutkimuksen mukaan. Henkilöautoliikenteen häiriö- ja poikkeusoloista tiedottamiseen tyytyväisyys on parempi eli 3. Henkilöautomatkojen matka-aikaan ja liikenteen sujuvuuteen tyytyväisyys on myös kohtalaisen hyvä eli 3,7—3,8.

Elinkeinoelämän asiakastutkimuksen mukaan asiakkaat ovat suhteellisen tyytyväisiä tiekuljetusten matka-aikoihin ja ennustettavuuteen (3,8). Rautatiekuljetusten ennustettavuus on asiakkaiden mielestä huono (2,7), matka-aikoihin tyytyväisyys on suurempi. Kauppamerenkulun osalta tyytymättömimpiä ollaan aikataulujen pitävyyteen (3,14). Tutkimuksen mukaan kehitettävää on edelleen sekä tiedottamisessa että matka-aikojen pitävyydessä.

Kaupunkiseuduilla maankäyttö ja liikenne sovitetaan yhteen ja parannetaan joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen toimintaedellytyksiä. Maaseudulla ja saaristossa liikkumisen ja kuljetusten peruspalvelut turvataan.

Liikenteen ja maankäytön suunnittelun yhteensovittamista on edistetty liikenne- ja viestintäministeriön ja ympäristöministeriön sekä näiden yhteistyötahojen yhteisessä MAALI-foorumissa. MAALI-foorumi antoi ehdotuksensa jatkokehittämistarpeista työnsä päätteeksi vuoden lopussa.

Maankäytön, asumisen ja liikenteen aiesopimusten (MAL) valmistelu käynnistyi suurimmilla kaupunkiseuduilla vuonna 2010. Tampereen MAL-aiesopimus allekirjoitettiin maaliskuussa 2011. Aiesopimusneuvottelut jatkuvat Helsingin seudun sekä Oulun ja Turun seutukuntien kanssa. Joukkoliikenteen palvelutasot määriteltiin yhdeksän elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY) alueella.

Kävelyn ja pyöräilyn valtakunnallinen strategia valmistui maaliskuussa 2011. Strategiassa on neljä päälinjausta. Toistaiseksi kävelyn ja pyöräilyn asema ei ole tasavertainen liikennejärjestelmätoimien rahoituksessa.

Maaseudulla joukkoliikenteen peruspalvelutasoa ei täysin pystytty turvaamaan. Saaristoliikenteen palvelutason turvaamiseksi solmittiin viiden reitin osalta pitkäaikaiset palvelusopimukset.

Väylien kunto mahdollistaa turvallisen päivittäisen liikkumisen sekä tehokkaat kuljetukset.

Elinkeinoelämän arvio väylien kunnosta oli selvästi heikompi kuin kuljetusten toimivuudesta kokonaisuutena eli 3,3. Päällystetyn tieverkon kunto heikkeni jonkin verran, huonokuntoisten teiden määrä kasvoi 290 km. Huonokuntoisten sorateiden määrä väheni 100 km. Huonokuntoisten siltojen määrä väheni yli 30:llä. Rataverkolla huonosta kunnosta johtuvien rajoitusten määrä pysyi edellisen vuoden tasolla. Ongelmana olivat edelleen keväisen kelirikon aiheuttamat väliaikaiset rajoitukset.

Siltojen kunto on edelleen haaste sekä tie- että rataverkolla. Myös vähäliikenteisen tiestön kunnon säilyttäminen asiakastarpeita tyydyttävänä on haasteellista. Hallitusohjelmassa osoitettiin rautateiden korvausinvestointeihin hallitusohjelmassa lisärahoitusta, mikä tullaan käyttämään rautatieliikenteen toimivuutta ja häiriöttömyyttä tehokkaimmin parantaviin hankkeisiin.

Suomi on liikenneturvallisuudeltaan Euroopan viiden parhaan maan joukossa. Tieliikenteen turvallisuus paranee jatkuvasti.

Tieliikenteen myönteinen turvallisuuskehitys pysähtyi vuonna 2011. Ennakkotietojen mukaan tieliikenteessä menehtyi 292 henkilöä, kun vuonna 2010 kuolleiden lukumäärä oli 270. Vuonna 2011 erityisesti autojen kohtaamisonnettomuuksissa ja tieltä suistumisissa kuolleiden määrä lisääntyi. Joka neljäs tieliikenteen uhri menehtyi edelleen rattijuopumusonnettomuudessa. Pitkään jatkunut polkupyöräilijöiden myönteinen turvallisuuskehitys jatkui edelleen vuonna 2011.

Kaupallisessa lentoliikenteessä, kauppamerenkulussa sekä rautatieliikenteessä ei vuonna 2011 tapahtunut kuolemaan johtaneita onnettomuuksia. Vuonna 2011 sattui suomalaisille aluksille yhteensä 38 ja Suomen aluevesillä purjehtiville aluksille 28 merionnettomuutta. Suurin syy onnettomuuksien lisääntymiseen edellisvuosiin verrattuna olivat talven vaikeat jääolosuhteet, jotka aiheuttivat erityisesti alusten yhteentörmäyksiä. Rautatieliikenteessä ei sattunut matkustajakuolemia. Tasoristeysonnettomuuksia oli vuonna 2011 yhteensä 25 kappaletta ja niissä kuoli kaksi henkilöä.

Liikenneturvallisuus on niin liikenne- ja viestintäministeriön kuin sen hallinnonalan virastojen toiminnan keskiössä. Vuoden 2011 aikana valmisteltiin valtakunnallista tieliikenteen turvallisuussuunnitelmaa. Suunnitelmaa on myös hyödynnetty liikennepoliittisen selonteon valmistelussa. Vuoden aikana keskityttiin lisäksi ministeriön ja virastojen roolien selkeyttämiseen edelleen. Tässä työssä on vahvasti huomioitu liikenneturvallisuusnäkökulman vahvistaminen ja poikkihallinnollisuus kaikissa toimissa. Suomi on myös ollut vahvasti mukana kansainvälisessä työssä liikenneturvallisuuden toimissa.

Liikenteen kasvihuonekaasupäästöjä vähennetään. Liikenteen terveydelle ja luonnolle aiheuttamat haitat ovat minimoituja.

Toisin kuin vuosina 2008—2009, vuonna 2010 liikenteen kasvihuonekaasupäästöt kasvoivat selvästi. Vuonna 2010 liikenteen kasvihuonepäästöt ovat todennäköisesti pysytelleet edellisvuoden tasolla, sillä vaikka moottoribensiinin myynti väheni noin 3 %, dieselöljyn myynti kasvoi saman verran. Ensimmäiset tarkat laskelmat vuoden 2011 päästöistä saadaan kuitenkin vasta loppuvuodesta 2012.

Ennakkotietojen mukaan liikenteen ns. perinteiset päästöt (SO2, CO, NOx, HC ja hiukkaset) vähenivät vuonna 2011 typenoksidipäästöjä lukuun ottamatta. Terveydelle haitalliset päästöt ovat edelleen vakava terveyshaitta ihmisille kaupunkikeskustoissa ja vilkkaasti liikennöityjen väylien varsilla. Myös liikenteen melu on edelleen monilla kaupunkialueilla vakava ympäristöongelma. Melulle altistuvien ihmisten määrä pysynee vuonna 2011 edellisten vuosien tasolla, joskin vuosittainen seurantatieto tästä aiheesta puuttuu.

Lento- ja meriliikenteen päästöjen osalta Suomi on osallistunut aktiivisesti kansainväliseen säädöstyöhön. Vuonna 2012 alkavan lentoliikenteen päästökaupan ja 1.1.2015 voimaan tulevan merialusten rikkipäästörajoitusten suhteen Suomi on ollut hyvin aloitteellinen kansainvälisissä foorumeissa, nostaen esille erityisesti huolet esitettyjen toimien oikeudenmukaisuudesta ja tasapuolisuudesta kansainvälisen kilpailun näkökulmasta. EU:n rikkidirektiivin muutoksen käsittelyn yhteydessä Suomen tekemät aloitteet poikkeusmahdollisuuksista IMO:n rikkisääntelyyn eivät kuitenkaan saaneet merkittävää kannatusta muilta jäsenmailta, koska IMO:n määräykset ovat jo tulleet kansainvälisesti voimaan kaikkien

EU-maiden osalta Suomea ja Viroa lukuun ottamatta. Suomi on pitänyt myös tärkeänä erilaisten sopeutumiskeinojen mahdollistamista, mihin myös muut jäsenvaltiot ja komissio ovat suhtautuneet myönteisesti. Lisäksi hallinnonalalla ollaan oltu aktiivisia ilmastonmuutokseen ja päästöjen vähentämiseen tähtäävässä T&K-toiminnassa.

Liikennejärjestelmän palvelutason ylläpito ja kehittäminen on vaikuttavaa, tehokasta ja pitkällä aikavälillä kestävää. Liikenteen toimialan tuottavuus paranee.

Sitran ja liikenne- ja viestintäministeriön vetämänä usean eri hallinnonalan ja yksityissektorin yhteistyönä valmistui toukokuussa 2011 Liikennerevoluutio-kehitysohjelman ensimmäisenä vaiheena Ajatuskartta. Siinä on kuvattu uudet ajattelu- ja toimintatavat, joita ryhdyttiin heti viemään osaksi liikennepolitiikan arkipäivää selonteon valmistelun yhteydessä. Kehittämisohjelman tulokset tukevat myös pääministeri Kataisen hallitusohjelmaan kirjattuja tavoitteita. Syksyllä 2011 käynnistettiin kahdeksan alueellista kokeilua, jolla kehittämisohjelman mukaisia uusia innovatiivisia ja yhteistyöhön pohjautuvia toimintatapoja testataan käytännössä.

Liikenteen tuottavuuden kehittämiseen on paneuduttu muun muassa työstämällä vuoden aikana eri hankintamenettelyjä alan virastojen kanssa. Uusia hankintamenettelyjä on otettu käyttöön, muun muassa kumppanuusmalli ja niiden avulla on pystytty kehittämään uudentyyppisiä toteuttamistapoja ja lyhentämään hankkeiden rakennusaikoja ja siten parantamaan rakentamisen tehokkuutta. Liikenteen toimialan tuottavuuden mittaamiseen liittyviä ongelmia ei ole ratkaistu, joten tuottavuuden muutosta ei pystytä arvioimaan.

Tieverkon päällysteitä uusittiin 140 milj. eurolla. Ylläpito- ja korvausinvestointimenot olivat yhteensä 222 milj. euroa. Tieverkon hoidon palvelutaso säilyi ennallaan. Hoito- ja käyttömenot olivat 195 milj. euroa. Talvihoidon osuus oli 98 milj. euroa.

Rataverkon korvausinvestointeihin suunnattiin 66 milj. euroa ja pieniin uus- ja laajennusinvestointeihin 30 milj. euroa. Korvausinvestointeina uusittiin radan turvalaitteita ja teknisiä järjestelmiä, parannettiin tasoristeysturvallisuutta, peruskorjattiin elinkaarensa loppuun tulleita rakenteita ja korvattiin yli-ikäistä päällysrakennetta nykytekniikan mukaisella rakenteella. Suurimmat kohteet olivat päällysrakenteen osalta rata-osilla Tornio—Kolari, Kontiomäki—Vartius ja Äänekoski—Saarijärvi. Rataverkon hoidon ja käytön menot olivat 141 milj. euroa.

Jäänmurtoon käytettiin 54 milj. euroa (9 milj. euroa edellisvuotta enemmän).

Väyläverkon kehittämiseen käytettiin vuonna 2011 yhteensä 369 milj. euroa.

TAULUKKO 157. Väyläverkon palvelutaso ja toiminnallinen tehokkuus

	Toteutuma 2009	Toteutuma 2010	Tavoite 2011	Toteutuma 2011
PALVELUTASO				
Matka- ja kuljetusketjujen toimivuus				
Ruuhkautuvat päätiet	200	220	200	183
Kaksi- tai useampiraiteisen rataverkon suhteellinen osuus keskeisestä rataverkosta, %	19	19	19	19
Radanpidosta johtuvat viivästykset kaukoliikenteessä, max % (kaukoliikenteen junista myöhässä 5 min. määräasemalla)	4,36	9,8	4	8
Radanpidosta johtuvat viivästykset lähiliikenteessä, max % (lähiliikenteen junista myöhässä lähtö- tai pääteasemalla 3 min. tai yli)	1,44	2,3	1	2
Nopean (≥ 160 km/h) rataverkon pituus, km (henkilöliikenne)	675	795	873	873
25 tonnin akselipainon sallivien rataosien pituus, km (tavaraliikenne)	392	547	790	547
Jäänmurtopalveluiden odotusaika, h, enintään (neljän vuoden ka)	2,5	3,0	3,5	8,36
Jäänmurron toimintapäivät *	536	929		946
Väylien kunto				
Maantie- ja ratasillat kuntoluokissa huono ja erittäin huono, kpl, enintään	860	796	850	758
Päällystetyt tiet kuntoluokissa huono ja erittäin huono, km, enintään	3 450	3 403	4 000	3 695
Soratiet kuntoluokissa huono ja erittäin huono, km, enintään	3 070	2 800	3 000	2 700
Huonot ja erittäin huonot kevyen liikenteen väylät, km, enintään	240	320	320	315
Tienkäyttäjien tyytyväisyys pääteiden tilaan (1—5)	3,6	3,7	3,6	ei mitattu
Tienkäyttäjien tyytyväisyys muun tieverkon tilaan (1—5)	2,8	3,0	3,0	ei mitattu
Tienkäyttäjien tyytyväisyys talvihoidon tasoon	3,3	3,3	3,3	3,4
Rataverkon yli-ikäinen päällysrakenne, km (keskeinen rataverkko/muu rataverkko), enintään				
– ratakiskot	285/953	240/843	250/850	210/819
– ratapölkyt	159/983	179/871	150/850	148/816
Radan huonosta kunnosta johtuvat liikennerajoitukset, km (keskeinen rataverkko/muu rataverkko), enintään	51/348	52/187	60/210	52/187
Kauppamerenkulun huonokuntoiset väylät, km, enintään	440	450	450	410
Liikenneturvallisuus ja ympäristö				
Junaliikenteessä ja kauppamerenkulussa kuolleet, lkm	0	0	0	0
Käytössä olevien tasoristeysten määrä valtion liikennöidyllä rataverkolla yhteensä, kpl	3 376	3 172	3 216	3 119
Kauppamerenkulussa tapahtuneet onnettomuudet Suomen aluevesillä, enintään (4 v ka)	34	32	33	31
Tieliikenteen pohjavesiriskit, km	104	103	100	100,8
TOIMINNALLINEN TEHOKKUUS				
Kustannukset, euroa/tiekm	11 500	14 340	12 000	14 899
Kustannukset, euroa/ratakm	69 700	90 978	74 200	98 066
Kustannukset, euroa/kauppamerenkulun väyläkm	5 470	5 215	5 400	5 302

* Seurantakohde

TAULUKKO 158. Väylänpito ja väyläverkon kehittäminen, määrärahojen käyttö (brutto)*

Milj. euroa	Käytetty 2009	Käytetty 2010	Käytetty 2011
LIIKENNEVIRASTON TOIMINTAMENOT	139	95	88
TIEVERKKO			
– Perusväylänpito: tienpito	590	586	559
– Tieverkon kehittämishankkeet	263	266	158
Tieverkko yhteensä	**853**	**852**	**716**
RATAVERKKO			
– Perusväylänpito: radanpito	353	389	349
– Rataverkon kehittämishankkeet	174	181	163
Rataverkko yhteensä	**527**	**570**	**513**
VESIVÄYLÄVERKKO			
– Perusväylänpito: vesiväylänpito	62	79	87
– Vesiväyläverkon kehittämishankkeet	18	14	14
Vesiväyläverkko yhteensä	**80**	**93**	**91**
Yhteiset väyläverkon kehittämishankkeet	10	13	33

*Liikenneviraston toimintamenot sisältää Tiehallinnon, Merenkulkulaitoksen ja Ratahallintokeskuksen toimintamenot vuonna 2009. Tienpidon määrärahassa on huomioitu Kainuun maankunnalle tienpitoon osoitettujen määrärahojen käyttö. Tieverkon, rataverkon ja vesiväyläverkon kehittäminen sisältävät myös maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset.

15.4 Hallinnonalan muiden vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

Valtioneuvosto asetti talousarvioesitykseen liittyen liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita tutkimustoiminnalle sekä koko hallinnonalalle:

Hallinnonala tukee toiminnallaan ilmastonmuutoksen hillintää sekä sopeutumista ilmastonmuutokseen.

Liikennesektorilla tehdään laaja-alaisesti työtä etenkin päästöjen ja kuluttajien valintojen suhteen. Uusien henkilöautojen vuodesta 2009 käytössä olleen energiamerkin käyttöä on laajennettu myös käytettyihin autoihin. Kuluttajien valintoihin liittyvää informaatio-ohjausta on toteutettu yhteistyössä muiden alan toimijoiden kanssa. Muiden ohjaustoimien, kuten verotuksen, vaikutuksia seurataan systemaattisesti. Lisäksi Suomi on aktiivisesti osallistunut liikennesektorin päästöjen kansainväliseen työhön. Kansallisesti yhteistyötä tehdään niin virastojen, maakuntien, elinkeinoelämän kuin tutkimuslaitosten kanssa.

Hallinnonalan tutkimus- ja kehittämistoiminta tukee viestintää ja liikennettä koskevien toimenpiteiden toteuttamista.

Liikenteen osalta osallistuttiin säädösvalmistelun tukihankkeiden lisäksi myös yhteishankkeisiin poliittisen päätöksenteon pohjaksi pidemmällä aikavälillä. Hankkeet tukivat muun muassa ruuhkamaksujärjestelmän, älyliikenteen ja liikenteen ympäristöystävällisyyden kehittämistä. Tutkimusohjelma pohjautui hallitusohjelmassa esitettyihin toimenpiteisiin. Merkittävänä osana T&K-toimintaa toteutettiin liikennepoliittisen selonteon valmisteluun liittyviä selvitystöitä.

Huolehditaan yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen liittyvien tehtävien toteuttamisesta.

Hallitus antoi 16.12.2010 periaatepäätöksen yhteiskunnan turvallisuusstrategiasta. Asiakirjalla korvattiin aiempi YETTS-asiakirja. Vuoden 2011 aikana on liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan varautumista kehitetty uuden strategian periaatteiden mukaisesti.

15.5 Valtion televisio- ja radiorahaston talouden ja toiminnan tuloksellisuuden kehitys

Valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain (745/1998) mukaan valtion televisio- ja radiorahaston tarkoituksena on järjestää julkisen palvelun televisio- ja radiotoimintaa harjoittavan Yleisradio Oy:n rahoitus ja muutoinkin edistää televisio- ja radiotoimintaa. Rahaston varoja on käytetty Yleisradio Oy:n toiminnan rahoittamiseen sekä rahastoon kerättävien maksujen perimisestä aiheutuvien kustannusten kattamiseen. Lisäksi rahastosta on osoitettu määräraha liikenne- ja viestintäministeriön käyttöön televisio- ja radiotoiminnan edistämiseen.

Valtion televisio- ja radiorahasto on talousarvion ulkopuolinen rahasto. Rahastolla ei ole omaa organisaatiota, vaan sen hallinnoinnista vastaa Viestintävirasto. Valtioneuvosto päättää varojen käytöstä vuosittain vahvistamalla rahaston käyttösuunnitelman. Vuotta 2011 koskeva käyttösuunnitelma vahvistettiin 16.12.2010. Käyttösuunnitelmaa ei ole ollut tarpeen muuttaa varainhoitovuoden kuluessa. Valtioneuvosto on käyttösuunnitelmassa vahvistanut rahaston euromääräiset tavoitteet.

Rahaston käyttösuunnitelmassa televisiomaksujen maksuperusteiseksi kertymäksi vuonna 2011 oli arvioitu 462,0 milj. euroa. Vuonna 2011 rahaston kertymä oli 468,2 milj. euroa, mikä on noin 6,2 milj. euroa käyttösuunnitelmassa arvioitua enemmän. Vuoden 2011 toteuma on 21,5 milj. euroa eli 4,8 % enemmän kuin vuonna 2010. Tulot koostuivat kokonaisuudessaan televisiomaksuista. Televisiomaksua korotettiin vuoden 2011 alusta kuudella prosentilla. Televisiomaksuista annetun valtioneuvoston asetuksen (865/2010) mukaan maksun suuruus kerralla 12 kuukaudeksi maksettuna oli 244,90 euroa.

Vuonna 2011 rahaston varoja on käytetty Yleisradion toiminnan rahoittamiseen 457,0 milj. euroa, mikä on noin kuusi miljoonaa euroa käyttösuunnitelmassa arvioitua enemmän ja 21,5 milj. euroa edellisvuotista enemmän. Rahaston toiminnan kulut vuonna 2011 olivat 9,8 milj. euroa, mikä on noin 1,1 milj. euroa käyttösuunnitelmassa arvioitua vähemmän. Summa muodostuu palvelujen ostomenoista eli Viestintäviraston kuluista rahastoon kerättävien maksujen perimisestä ja tarkastuksesta sekä liikenne- ja viestintäministeriön käyttöön osoitetusta määrärahasta. Toiminnan kulut pysyivät edellisen vuoden tasolla. Vuoden 2011 lopussa seuraavalle vuodelle siirtyneiden jakamattomien varojen määräksi muodostuu noin kuusi miljoonaa euroa, mikä on noin kolme miljoonaa euroa käyttösuunnitelmassa arvioitua enemmän.

Rahaston kertymän vuosittainen kasvu on viime vuosina vaihdellut alle yhdestä prosentista vajaaseen neljään prosenttiin. Rahaston televisiomaksutuotot ovat jääneet jonkin verran televisiomaksun korotusprosenttia alhaisemmaksi, mikä johtuu television käyttöönottoilmoitusten määrän vähenemisestä. Yleisradiolle tilitettävien varojen määrän vuotuinen lisäys on vastannut rahaston kertymän kasvua, koska rahastosta muiden menojen kattamiseen osoitettu määrä ei ole olennaisesti kasvanut.

15.6 Hallinnonalan rakenteiden kehittäminen ja henkisten voimavarojen hallinta

Saimaan kanavan vuokrasopimus, joka on voimassa 50 vuotta, ratifioitiin vuoden 2011 aikana Suomessa ja Venäjällä. Saimaan Kanavan henkilöstö siirtyi osaksi liikenne- ja viestintäministeriötä helmikuussa 2012.

Vuoden alussa toimintansa aloitti Luotsausliikelaitoksesta yhtiöitetty Finnpilot Pilotage Oy. Arctia Shipping Oy ja Meritaito Oy siirrettiin valtioneuvoston kansliaan, koska yhtiöt ovat markkinaehtoisia. Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaan markkinaehtoiset yhtiöt siirretään valtioneuvoston omistajaohjaukseen.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla tehdyt henkilötyövuodet vähenivät noin 1,5 % vuoteen 2010 verrattuna. Hallinnonalan työilmapiirin indeksiluku nousi hiukan vuoden 2010 tasosta (3,4) ollen keskimäärin 3,5, mikä siten on edelleen hieman parempi kuin valtionhallinnossa keskimäärin (2010: 3,4). Sairauspäivien lukumäärä säilyi vuoden 2010 tasolla. Henkilötyövuosiin suhteutetut sairauspäivät vaihtelevat hallinnonalan virastoissa edelleen huomattavasti ollen alimmillaan 5,3 ja korkeimmillaan 9,5. Hallinnonalan henkilöstön keski-ikä säilyi pääpiirteissään vuoden 2010 tasolla (2010: 46,0 vuotta).

TAULUKKO 159. Henkilöstön tunnuslukuja 2011*

Virasto	Htv-lukumäärä	Htv-muutos %	Työilmapiirin indeksiluku	Sairauspäiviä/htv	Keski-ikä vuotta
Liikenne- ja viestintäministeriö	168,6	-1,1	3,4	6,4	46,7
Liikennevirasto	652,1	-5,1	3,4	8,5	48,9
Liikenteen turvallisuusvirasto	493,8	-1,8	3,2	9,5	45
Viestintävirasto	245,9	-0,4	3,6	8,8	45,7
Ilmatieteen laitos	653,6	2,2	3,7	5,3	44,1
Yhteensä/keskiarvo	**2 214,0**	**-1,5**	**3,5**	**7,6**	**46,1**

* Lähde: TAHTI, Saimaan kanavan hoitokunnan 5 htv:tä otettu huomioon ministeriön htv:ssä ja vastaavasti vähennetty Liikenneviraston htv:stä.

16 Työ- ja elinkeinoministeriö

Toimintakatsaus ja toimintaympäristön muutokset

Talousnäkymät heikkenivät vuoden 2011 aikana. Heikentyneet talousnäkymät liittyivät erilaisiin kansainvälisiin tekijöihin, kuten euroalueen kriisiin sekä Yhdysvaltojen odotettua heikompaan kehitykseen. Talouskehitykseen liittyvä epävarmuus näkyi myös erilaisissa kotimaisissa luottamusindikaattoreissa.

Hyvän alkuvuoden ansiosta bruttokansantuotteen volyymi kasvoi vuonna 2011 vielä noin 2,9 % edellisvuodesta. Suomen vientikehitys oli tarkasteluvuoden alkupuolella vielä melko hyvä, mutta tilanne muuttui selvästi heikompaan suuntaan vuoden toisella vuosineljänneksellä. Teollisuudessa uusien tilausten määrä kasvoi ja tavaravienti lisääntyi jonkin verran edellisvuodesta. Palvelujen vienti sen sijaan supistui.

Työllisiä oli keskimäärin noin 25 000 enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Tarkasteluvuoden lopussa työllisiä oli runsas 2,4 miljoonaa. Vuoden aikana työllisyyden kasvua tapahtui erityisesti terveys- ja sosiaalipalveluissa, kaupan alalla, rahoitus- ja vakuutusalalla sekä rakennusalalla. Työllisten määrä väheni vuoden aikana mm. maa- ja metsätaloudessa, kuljetusalalla ja jonkin verran myös teollisuudessa.

Työttömiä oli keskimäärin noin 209 000 henkilöä. Työttömien määrä laski edellisvuodesta noin 16 000 henkilöllä. Työttömyysaste oli keskimäärin 7,8 %. Vaikka suhdanteissa tapahtui käänne heikompaan, jatkoi työttömyys laskuaan koko vuoden; vielä vuoden lopussakin työttömiä oli vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Yleensä suhdannekäänteet heijastuvat työllisyyteen ja työttömyyteen viiveellä. Työttömyyden väheneminen hidastuikin loppuvuotta kohden.

Ministeriön konsernistrategian tavoitelinjauksia[1] uudistettiin uuden hallitusohjelman painopisteiden mukaisesti. Tarkoituksena on rakentaa kestävää kasvua ja uudistumista tukevaa, kansainvälisessä kilpailussa menestyvää työ- ja elinkeinoelämän toimintaympäristöä. Tavoitteena on kestävällä pohjalla oleva korkea työllisyys ja siitä seuraava hyvinvointi. Myös ministeriön organisaatiota virtaviivaistettiin. Muun muassa konserniohjausyksikön, elinkeino- ja innovaatio-osaston ja tieto-osaston tehtäviä ja rooleja tarkennettiin. ELYjen ohjaus siirtyi alueosastolle. Kansallisen maaseutupolitiikan (maaseutujaosto) koordinointi siirtyi MMM:stä TEM:iin. Kotouttamistoimien johto siirrettiin SM:stä työministerin vastuulle. Hallinnonalalla otettiin käyttöön konsernin yhteisiä asiakaslähtöisiä toimintamalleja palvelutoimintaan sekä asiakaspalveluprosesseja sähköistettiin.

---

[1] Tavoitelinjaukset olivat: edistää korkean arvonlisän uutta, kasvavaa ja vientiin suuntautuvaa yritystoimintaa, edistää työllisyyttä panostamalla erityisesti nuoriin, pitkäaikaistyöttömiin ja työelämän laatuun, lisätä Suomen energiaomavaraisuutta sekä poistaa rakenteellisia kilpailun esteitä.

Työvoimapolitiikan määrärahoja kohdennettiin edelleen erityisesti nuorisotyöttömyyden ja pitkäaikaistyöttömyyden kasvun lieventämiseen ja ennaltaehkäisemiseen. Nuorille tarjottiin runsaasti koulutus- ja työvoimapoliittisia toimia, joilla voitiin estää työttömyyden pitkittymistä.

Valtion aikaisen vaiheen markkinoita täydentävä pääomasijoitustoiminta jatkui vilkkaana. Vuoden 2011 kolmannessa talousarviossa Teollisuussijoitukselle osoitettiin 20 milj. euron pääomitus käytettäväksi pääasiassa nopeasti kasvavien ja kansainvälistyvien yritysten liiketoiminta- ja kasvurahoituksen varmistamiseksi, innovaatioiden kaupallistamiseen sekä kansainvälistymistä edistävään pääomasijoitustoimintaan. Syksyllä valmisteltiin päätökset Finnvera Oyj:n suhdannerahoitusjärjestelmän sekä Teollisuussijoituksen vakautusrahoitusohjelman jatkamisesta vuoden 2012 loppuun. Uusi kaivoslaki tuli voimaan 1.7.2011. Uuden lain johdosta kaivosviranomaistoiminnot (6 htv) siirrettiin ministeriöstä Turvallisuus- ja kemikaalivirastoon. Äkillisten rakennemuutostilanteiden hallintaan tarkoitettua toimintatapaa jatkettiin.

Uusi kilpailulaki tuli voimaan, samoin laki sähköisestä huutokaupasta ja dynaamisesta hankintajärjestelmästä. Aineettomien oikeuksien strategian päivittäminen käynnistettiin hallitusohjelman mukaisesti. Kuluttajapoliittisen ohjelman (2008—2011) tavoitteet ja ehdotetut hankkeet toteutuivat pääosin. Vuosille 2012—2015 tarkoitetun kuluttajapoliittisen ohjelman valmistelu käynnistettiin. Harmaan talouden torjunnan tehostamiseksi arvioitiin käytössä olevien toimenpiteiden toimivuutta ja valmisteltiin toimenpide-ehdotukset harmaan talouden torjumiseksi rakennusalalla ja majoitus- ja ravitsemisalalla.

Valtioneuvosto päätti valtakunnallisista alueiden kehittämistavoitteista vuosille 2011—2015. Tavoitepäätös sisältää hallituskaudella noudatettavat valtioneuvoston toimivallassa olevat aluepoliittiset linjaukset ja kehittämistoimien painopisteet. Alueiden kehittämistavoitteet kiteytetään kolmeen yleiseen linjaukseen: alueiden kilpailukyvyn ja elinvoimaisuuden vahvistaminen, väestön hyvinvoinnin edistäminen sekä hyvän elinympäristön ja kestävän aluerakenteen turvaaminen.

Käynnistettiin ilmasto- ja energiastrategian päivittäminen. Sähkön hankinnan tulee jatkossakin perustua monipuoliseen sekä sähkön ja lämmön yhteistuotannon ansiosta hajautettuun järjestelmään. Kantaverkkoyhtiö Fingridiä koskevat omistusjärjestelyt toteutettiin niin, että enemmistö yhtiöstä siirtyi valtiolle. Myrskyistä johtuneet jakeluhäiriöt käynnistivät merkittävät, toimitusvarmuutta tulevaisuudessa parantavat toimenpiteet.

Uusiutuvalla energialla tuotetun sähkön tuotantotukijärjestelmä tuulivoimalle, biokaasusähkölle ja metsähakkeelle tuli voimaan. Lisäksi tuli voimaan biopolttoaineiden jakeluvelvoitelaki, joka nostaa portaittain käytön nykyisestä 6 prosentista 20 prosenttiin vuonna 2020.

Päästökauppalain kokonaisuudistus vuoden 2012 jälkeiselle ajalle hyväksyttiin ja laitoskohtaisten maksutta jaettavien päästöoikeuksien jakoprosessi noin 500 laitokselle käynnistyi. Hallitusohjelman mukaisesti energiatehokkuuden ja energiansäästön edistämistä jatkettiin. Hyväksyttiin ydinvastuulain väliaikainen muutos, jolla saatettiin voimaan vuoden 2012 alusta ydinlaitoksen haltijan rajoittamaton vastuu Suomessa ilmenevistä ydinvahingoista sekä korotettiin laitoksenhaltijan vakuutettavaa vastuumäärää muualla kuin Suomessa.

Uusi Metsäalan strateginen ohjelma (MSO) 2011—2015 käynnistyi keskeisenä tehtävänään käynnistää ja toteuttaa metsäalan kilpailukykyä ja uudistumista edistäviä muutosprosesseja. Osana metsäalan strategista ohjelmaa toteutetaan myös hallitusohjelmaan kirjattua valtakunnallista puurakentamisohjelmaa ja puurakentamisen edistämistä EU:ssa. Elokuussa 2011 käynnistyi hyvinvointialan työ- ja elinkeinopoliittinen HYVÄ-ohjelma, jonka strategiset tavoitteet ja toimeenpanosuunnitelma hyväksyttiin joulukuussa. Ohjelma keskittyy TEM:n hallinnonalalla hyvinvointipalvelumarkkinoiden kehittämiseen ja alan yritystoiminnan, kasvun ja kansainvälistymisen edellytysten parantamiseen. Luovan talouden strategisen hankkeen toiminta-aikana toteutettiin eri tyyppisiä selvitys- ja kehityshankkeita. Hankkeen tavoitealueita olivat: työmarkkinoiden toimivuus ja työvoiman saatavuus, yrittäjyyteen ja kasvuun kannustava toimintaympäristö, tuotekehitystoiminta sekä ennakointi ja tutkimus. Lisäksi valmisteltiin Ympäristöliiketoiminnan strategista ohjelmaa ja käynnistettiin Rakennemuutos ja työmarkkinoiden toimivuus -strateginen ohjelma.

Jyri Häkämies
Elinkeinoministeri

Lauri Ihalainen
Työministeri

16.1 Yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

TAULUKKO 160. Arvio yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutumisesta

Vaikuttavuustavoitteet	Arvosana
1) Autetaan nuoria työllistymään	Erinomainen
2) Edistetään uutta, kasvavaa ja kansainvälistyvää yritystoimintaa	Hyvä
3a) Vahvistetaan innovaatiotoiminnan edellytyksiä ja	Hyvä
3b) luodaan huippuluokan innovaatiokeskittymiä	Hyvä
4a) Lisätään työvoiman osaamista ja	Välttävä
4b) nopeutetaan työllistymistä työnantajan tarpeisiin	Välttävä
5a) Parannetaan tuottavuutta erityisesti julkisissa palveluissa ja	Hyvä
5b) työelämän laatua kaikilla toimialoilla	Tyydyttävä
6) Edistetään uusiutuvan energian käyttöä	Hyvä

16.2 Innovaatiopolitiikka ja yritysten kansainvälistyminen

Suomen sijoitus kansainvälisessä innovaatiovertailussa ei laske suhdannetilanteen johdosta.
Suomi on säilyttänyt asemansa viiden johtavan maan joukossa kansainvälisissä innovaatiovertailuissa.

TAULUKKO 161. Suomen sijoitus kansainvälisessä innovaatiovertailussa

	2009	2010	2011
Innovation Union Scoreboard	2	3	4
World Economic Forum Innovation Index	6	3	4

Lähde: Innovation Union Scoreboard, World Economic Forum Competitiveness Report

Kasvavilla ja kehittyvillä aloilla syntyy uutta yritystoimintaa ja kasvuyritysten toimintaedellytykset paranevat. Pääomasijoitustoiminta kohdistuu enemmän alkuvaiheen rahoittamiseen kehittyvissä klustereissa.
Kaivosteollisuus on yksi Suomen kasvualoista. Käynnissä olevien investointien suuruus Suomessa on noin miljardi euroa ja investointien odotetaan edelleen kasvavan.

Innovatiivisten yritysten varhaisen kasvun vauhdittamiseksi luotu Vigo-yrityskiihdyttämöohjelma on osoittautunut onnistuneeksi konseptiksi. Ohjelman kehitystoimien kohteena on noin 40 lähinnä energia-, peli-, ict- ja mobiilialojen yritystä. Vuoden 2011 lopussa ohjelmassa mukana olevat yritykset työllistivät lähes 500 henkeä ja ne olivat keränneet pääosin yksityistä rahoitusta runsaat 70 milj. euroa. Tekesin nuorten innovatiivisten yritysten rahoituksella (NIY) on saatu hyviä tuloksia. NIY-rahoitusta sai 130 yritystä. Neljässä vuodessa näiden yritysten henkilömäärä kuusinkertaistui ja oli runsaat 1 200 henkilöä

vuonna 2011. Samassa ajassa liikevaihto kasvoi 10 milj. eurosta 250 milj. euroon. Keksintösäätiön Tuoteväylä-tiimit ohjasivat vuonna 2011 noin tuhannesta keksintöideasta säätiön jatkokäsittelyyn 144 hanketta ja muille toimijoille 478 hanketta. Laadukkaita yritysaihioita haravoitiin 22 kpl (tavoite 20) ja kasvuyritysaihioita 48 kpl (tavoite 40). Keksintösäätiön jalostamat hankkeet saivat yksityisiltä ja julkisilta pääomasijoittajilta ja Tekesiltä noin 15 milj. euron jatkorahoituksen. Useita yritysaihioita ohjautui Vigo-ohjelmaan.

TAULUKKO 162. Tekesin yritysrahoituksen kohdentuminen

	2009 toteutuma	2010 toteutuma	2011 toteutuma	2011 tavoite
Rahoitettujen yritysten määrä viiden vuoden jaksolla*, kpl	4 232	4 121	4 270	3 800—4 300
Rahoitetun t&k&i-toiminnan laajuus yrityksissä	748	883	861	> 780
Pk-yritysten osuus yritysrahoituksesta, %	61	61	58	50—60
Alkavien (pienet, alle 6-vuotiaat) yritysten määrä asiakkaina*, kpl	364	383	424	300—400
Potentiaalisten kasvuyritysten määrä asiakkaina, kpl	508	470	923	500—600

*2009—2010 sis. ELY-keskusten asiakkaat, 2011 vain Tekesin.

Pääomasijoitusmarkkinat kehittyivät kaksijakoisesti. Vuoden alkupuoliskolla kehitys oli myönteistä, sillä irtautumisten määrä kasvoi ja myös varoja uusiin rahastoihin kerättiin runsaasti. Loppuvuodesta rahoitusmarkkinat alkoivat heijastella Euroopan valtioiden velka- ja talousongelmista johtuvaa reaalitalouden taantumaa, mikä vaikutti kielteisesti myös pääomasijoitusmarkkinoihin. Epävarma tulevaisuus johti pääomasijoitusmarkkinoiden hiljenemiseen ja sijoitusten alentuneisiin arvostustasoihin vuoden lopulla. Aloittavista innovatiivisista yrityksistä tullut hankevirta Finnvera Oyj:n suoralle sijoitustoiminnalle (tytäryhtiö Aloitusrahasto Vera Oy:lle) ja Finnvera Oyj:n hallinnoimalle bisnesenkeliverkostolle säilyi runsaana.

Valtion markkinaehtoisesta pääomasijoittamisesta vastaava Teollisuussijoitus jatkoi aktiivista elinkeinopoliittisten tavoitteiden mukaista sijoitustoimintaansa ja teki uusia sijoitussitoumuksia 78 milj. eurolla: pääomasijoitusrahastoihin 29 milj. eurolla ja suoria sijoituksia kasvuyrityksiin 49 milj. eurolla. Rahastosijoituksilla edistettiin kolmen uuden varhaisen kehitysvaiheen riskirahoitusta tarjoavan rahaston syntyä. Suorat sijoitukset painottuivat vakautuksen rahoitusohjelman sekä käynnistetyn kaivosrahoitusohjelman kohteisiin.

Pk-yritykset kansainvälistyvät.

Yritysten kansainvälistymisen ja viennin edistämisen linjaus 2011—2015 julkaistiin huhtikuussa. Sen mukaan TEM-konsernin toimijoiden tehtävänä on rohkaista pk-yrityksiä menestymään maailman markkinoilla. Hallitusohjelman mukaisesti asetettiin elokuussa työryhmä antamaan tukensa taloudellisten ulkosuhteiden ohjelman valmisteluun. Innovaatiojärjestelmän rakenteen kehittämiseksi valmisteltiin päätös siitä, että ulkomaisia investointeja Suomeen hankkivan Invest in Finlandin tehtävät siirretään osaksi Finpron toimintaa. Invest in Finland oli hankkinut syyskuun loppuun mennessä 52 investointia Suomeen (v. 2010 39 kpl).

Kansainvälistä liiketoimintaa avaaville kasvuhakuisille yrityksille otettiin käyttöön julkisten yrityspalveluorganisaatioiden yhteinen Kasvuväylä-palvelumalli. Enterprise Europe Network -verkostolle rakennettiin toimintakonsepti, jolla muun muassa tuetaan yritysten kansainvälistymistä hakemalla näille kansainvälisiä yhteistyökumppaneita kaupalliseen ja teknologiseen yhteistyöhön.

Yhä useampi yritys harjoittaa tutkimus- ja kehitystoimintaa, uudistaa toimintaansa innovaatioiden avulla ja ottaa käyttöön uusia liiketoimintamalleja.
Julkinen t&k&i-rahoitus aleni edellisvuosista, ja Tilastokeskuksen arvion mukaan se oli 3,7 % bkt:sta.

Rahoituksen saatavuus turvaa elinkelpoisten yritysten innovatiiviset investoinnit. Vientikauppoja ei menetetä viennin rahoituksen markkinapuutteen takia. Käyttöpääoman saatavuutta rajoittava markkinapuute ei kaada yrityksiä.
Syksyllä valmisteltiin päätökset Finnvera Oyj:n suhdannerahoitusjärjestelmän sekä Teollisuussijoituksen vakautusrahoitusohjelman jatkamisesta vuoden 2012 loppuun.

TAULUKKO 163. Finnvera Oyj:n rahoitus

	2010 toteutuma	2011 tavoite	2011 toteutuma
Kotimaisen yritystoiminnan rahoitus, milj. euroa	913,7	1 062,6	977,0
Rahoitetut kasvuyritykset			
– milj. euroa	209,0	-	248,7
– kpl	1 037	1 200	1 302
Rahoitetut aloittavat yritykset			
– milj. euroa	215,0	-	208,9
– kpl	3 611	3 500	3 397
Aluepoliittisille tukialueille annettu rahoitus, milj. euroa	403,8	371,3	407,5
Uudet työpaikat	8 994	10 000	10 159

Innovaatiotoiminnan toteutuksessa kysyntä- ja käyttäjälähtöisyys vahvistuu.
Käyttäjälähtöisten tuotteiden ja palveluiden kokeiluympäristöjä sekä innovaatioiden julkisia hankintoja on aktivoitu yhdessä Tekesin kanssa. TEM osallistui Maailman muotoilupääkaupunki 2012 -hankkeen valmisteluun yhdessä muiden ministeriöiden, Tekesin ja Sitran kanssa. Julkisen tiedon avaamisesta laadittiin valtion periaatepäätös yhdessä VM:n, LVM:n ja OKM:n kanssa.

Julkisten palvelujen tuottavuus paranee ja syntyy uusia palvelutuotannon liiketoiminta-konsepteja. Julkisissa palveluissa on aloitettu innovatiivisia hankkeita toimintatapojen uudistamiseksi.

Julkisten palveluiden uudistamisessa on vahvistettu yksityisen ja julkisen sektorin kumppanuutta, innovaatioihin kannustavia hankintakäytäntöjä sekä palveluiden käyttäjälähtöisyyteen perustuvaa ajattelua. Näillä pyritään vahvistamaan uudenlaisen toimintakulttuurin syntyä kunnissa. Tekesin Innovaatiot sosiaali- ja terveysjärjestelmässä -ohjelman painopisteitä on muokattu lähemmäksi TEM:n painopisteitä.

Julkisten palveluiden toimintatapojen uudistamista varten perustettu yhdeksän kaupungin Innovatiiviset edelläkävijäkaupungit (EKK) -ryhmä on pilotti- ja kokeiluhankkeilla hakenut uusia toimintatapoja palveluiden tuottamiseen. Kaupunkien mukaan jo nyt voidaan nähdä muutoksia toimintatavoissa ja parannuksia palveluissa. Myös palveluiden tuottavuutta seurataan, mutta vaikutukset nähdään vasta parin vuoden päästä.

Kansalliset ja alueelliset osaamis- ja innovaatiokeskittymät ovat nykyistä verkottuneempia.

Alueiden erityisvahvuudet kehittyvät ja osaamiskeskusten välinen yhteistyö lisääntyy.

Strategisen huippuosaamisen keskittymien (SHOK) kansainvälinen yhteistyö konkretisoitui. Kansainvälistä yhteistyötä vahvistettiin tekemällä yhteistyösopimuksia eurooppalaisten tutkimuslaitosten ja yliopistojen kanssa ja kytkemällä niitä SHOK:ien tutkimusohjelmien toteutukseen sekä osallistumalla jäsentutkimusorganisaatioiden kautta muun muassa EU:n teknologiaplatform -toimintaan. Myös kehittyviin maihin on tehty yhteistyöaloitteita.

Osaamiskeskusohjelmaan osallistuu vuosittain noin 4 600 yritystä. Uutena liiketoiminta-avauksena käynnistettiin kriisialueiden ja kehittyvien maiden liiketoimintaa edistävän kansallisen verkoston kokoaminen. Merkittävä kansainvälinen liiketoiminta-avaus tehtiin Suomen ja Brasilian meriteollisuuden välillä, joka toi useita liiketoimintasopimuksia ja -kumppanuuksia suomalaisille yrityksille. Ympäristöteknologian klusterilla oli keskeinen rooli Suomen ja Venäjän välisen Vesiosaamiskeskuksen perustamisessa Pietariin. Vetovoimaisten innovaatiokeskittymien vahvistamiseksi on tiivistetty yhteistyötä OKM:n kanssa. Suomen innovaatiojärjestelmän kansainvälistymistä vahvistettiin laajentamalla FinNode-verkostoa Intiaan.

VTT oli vuonna 2011 aktiivisin yksittäinen suomalainen osallistuja EU:n 7. puiteohjelmassa: VTT:n kautta tulee lähes neljännes kaikesta Suomeen tulevasta puiteohjelmarahoituksesta (476 milj. euroa Suomen osuus, josta VTT:lle 65 milj. euroa).

16.3 Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikalla vaikutetaan työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmien ehkäisyyn ja työvoiman osaamisen kehittämiseen, työnhakijoiden nopeaan työllistymiseen sekä alkavaan yritystoimintaan, yritysten kasvuun ja kehittymiseen.

TAULUKKO 164. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikan mittareiden toteutumisen seuranta

	2009 toteutuma	2010 toteutuma	2011 toteutuma	2011 tavoite	Arvosana
Autetaan nuoria työllistymään					
Virta yli 3 kuukauden työttömyyteen alle 25-vuotiailla, %	20,9	19,3	16,4	enintään 17,00 %	Erinomainen
Edistetään uutta, kasvavaa ja kansainvälistyvää yritystoimintaa					
Uusien yritysten määrä	9 300	9 453	8 975	9 005	Hyvä
Lisätään työvoiman osaamista ja nopeutetaan työllistymistä työnantajan tarpeisiin					
Rektytointiongelmia kokeneiden osuus työvoimaa rekrytoineista toimipaikosta, %	25,7	26,2	31	enintään 24 %	Välttävä
Virta yli 3 kuukauden työttömyyteen, %	30,3	30,1	28,2	enintään 30 %	Erinomainen
Vaikeasti työllistyvien määrä	121 020	142 415	142 605	enintään 140 550	Tyydyttävä

Talouskasvun ja työvoiman kysynnän vähittäinen elpyminen taantuman jälkeen on johtanut rekrytointiongelmien lisääntymiseen. Tavoitteen toteumassa alueelliset erot olivat varsin suuria johtuen työmarkkinoiden alueellisista eroavaisuuksista. Rekrytointiongelmia on torjuttu kehittämällä työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamallia sekä vahvistamalla työnvälitystä ja työnantajapalveluja. Osaamisesta johtuvia kohtaanto-ongelmia on torjuttu yrityslähtöisellä työvoimakoulutuksella ja ohjaamalla työnhakijoita omaehtoiseen koulutukseen. Aiempina vuosina työttömyys oli varsin korkealla tasolla, jolloin useilla aloilla työvoiman saatavuusongelmat helpottuivat ja työvoima- ja elinkeinotoimistot onnistuivat paremmin välittämään sopivia ehdokkaita avoinna oleviin työpaikkoihin.

Vaikka kokonaistyöttömyys kääntyi laskuun, rakennetyöttömyyden kohdalla kehitys oli ennustetun mukainen, eli se kasvoi vielä kertomusvuonna pitkäaikaistyöttömyyden kasvun (lisäys 5,8 %) vuoksi. Pitkäaikaistyöttömät edustavat 40 % vaikeasti työllistyvistä. Pitkäaikaistyöttömien määrä kasvoi vuoden lopulle saakka (keskimäärin 57 200 henkilöä v. 2011). Ministeriö vahvisti rakennetyöttömyyden alentamista koskevat kehittämislinjaukset[2], joiden toimeenpano on käynnistynyt TE-toimistoissa.

Valtaosassa ELY-keskuksia vaikeasti työllistyvien määrä väheni verrattuna edelliseen vuoteen. Valtiolle työllistämiseen, palkkatukeen ja starttirahaan käytetyistä työllisyysmäärärahoista ja työmarkkinatukimäärärahoista kohdistui 47 % vaikeasti työllistyvistä pitkäaikaistyöttömiin. Osuus on pysynyt samalla tasolla kuin vuosina 2010 ja 2009. Nuorten virrassa yli 3 kuukauden työttömyyteen oli suuria eroja ELY-keskusten välillä.

[2] Kehittämislinjaukset: työvoiman kysynnän lisääminen työnantajien palveluja parantamalla, ammatillisen koulutuksen lisääminen, välityömarkkinoiden vaikuttavuuden parantaminen, palveluprosessin tehostaminen sekä moniammatillisen verkostotyön kehittäminen ja laajentaminen.

Henkilöasiakaspalvelun painopisteinä on ollut erityisesti nuorten ja vastavalmistuneiden työllistyminen ja ohjaaminen koulutukseen sekä työttömyyden pitkittymisen ehkäiseminen tarjoamalla työvoimapalveluja heti työttömyysjakson alussa.

ELY-keskusten myöntämällä yritysrahoituksella sekä starttirahalla myötävaikutettiin yhteensä 8 975 uuden yrityksen syntymiseen. ELY-keskukset sekä työ- ja elinkeinoministeriö myönsivät vuonna 2011 valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annetun lain mukaista avustusta, sisältäen EU-ohjelmarahoituksen, yhteensä 148 milj. euroa 2 572 hankkeeseen. Aloittavan yritystoiminnan edistämisen lisäksi kasvavan ja kansainvälistyvän pk-yritystoiminnan edistäminen oli ELY-keskusten myöntämän yritysrahoituksen keskeisiä painopisteitä vuonna 2011.

KUVIO 16. Yritysten lukumäärän kehitys 1990—2010

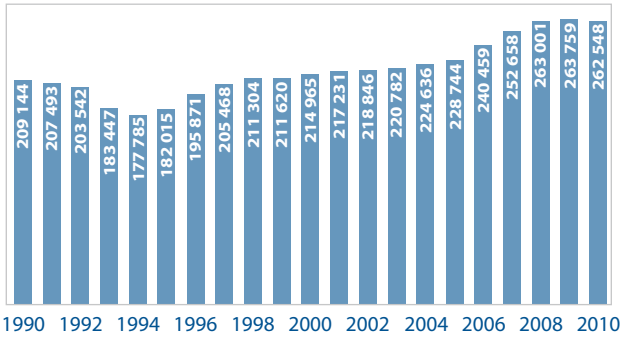

Lähde: Tilastokeskus (ei sisällä maatalous-, metsätalous- ja kalatalousalan yrityksiä, joita 56 403/v. 2010)

16.4 Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä

Uusi kilpailulaki

Uusi kilpailulaki tuli voimaan marraskuussa 2011. Kilpailulain mukaisesti kilpailuvalvonnassa voimavarat on suunnattu kilpailun toimivuuden ja kansantalouden kannalta vakavimpien kilpailunrajoitusten selvittämiseen. Yrityskauppavalvontaa koskevien uusien säännösten perusteella voidaan entistä tehokkaammin estää sellainen keskittyminen, joka on kilpailulle haitallista.

Lainsäädännöstä tai julkisesta elinkeinotoiminnasta aiheutuvien rakenteellisten kilpailunesteiden poistaminen ja terveen kilpailun edistäminen luovat edellytykset toimiville markkinoille ja julkisen palvelutuotannon uudistuspyrkimysten onnistuneelle toteuttamiselle. Erityisesti Suomen palvelumarkkinoilla on kilpailun edistämisen näkökulmasta edelleen runsaasti parantamisen varaa.

Komissio antoi uudet säännöt siitä, miten julkista palvelutuotantoa koskevat yksin- ja erioikeudet tulee käytännössä toteuttaa. Työ- ja elinkeinoministeriössä käynnistettiin hallitusohjelman mukaisesti valmistelut näitä yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja (SGEI) koskevan kansallisen menettelytapalain säätämiseksi. Yhtenäisillä menettelysäännöillä on tarkoitus varmistaa, että Suomessa SGEI-järjestelyt toteutetaan koordinoidulla ja läpinäkyvällä tavalla. Tämä edistäisi osaltaan myös kilpailuneutraliteetin toteutumista markkinoilla.

Laki sähköisestä huutokaupasta ja dynaamisesta hankintajärjestelmästä tuli voimaan. Lain tarkoituksena on lisätä sähköisten toimintatapojen käyttöä julkisissa hankinnoissa. Komissio antoi uudet ehdotukset hankintadirektiivien kokonaisuudistukseksi. Direktiiviuudistusten päätavoitteena on yksinkertaistaa julkisia hankintoja koskevia sääntöjä ja tehdä niistä joustavampia.

Taloudellinen raportointi ja teollisoikeuksien suojajärjestelmät kilpailukykyisiksi

Käynnistetyllä tilintarkastajajärjestelmän uudistamisella tähdätään tilintarkastuksen laadun parantamiseen yksinkertaistamalla järjestelmää ja turvaamalla valvonnan riippumattomuus. Suomen tilintarkastajajärjestelmää heikentää kolmen rinnakkaisen järjestelmän ylläpito samalla kun muissa maissa toimitaan yhden järjestelmän puitteissa. Asiaa valmistelemaan asetettiin työryhmä, ja selvitysmies antoi raportin tilintarkastajien valvonnan kehittämisestä. Ministeriön yhteydessä toimiva kirjanpitolautakunta antoi 14 lausuntoa, kaksi poikkeuslupaa sekä laati yhden uuden yleisohjeen.

Aineettomien oikeuksien strategian päivittäminen käynnistettiin hallitusohjelman mukaisesti. Suomi liittyi patenttikäännösvaatimuksia koskevaan Lontoon sopimukseen ja tavaramerkkien kansainvälistä rekisteröintiä koskevaan Haagin sopimukseen. Patenttilakia muutettiin englannin kielen käyttämiseksi kansallisessa patenttihakemusten käsittelyssä. EU:ssa osallistuttiin neuvotteluihin yhtenäisen patenttisuojan ja eurooppalaisen patenttituomioistuinjärjestelmän luomiseksi. Tavaramerkkilain uudistaminen käynnistettiin muun muassa lain EU-oikeuden mukaisuuden varmistamiseksi. Näillä toimenpiteillä tavoitellaan suomalaisen teollisoikeusjärjestelmän kilpailukyvyn parantamista suhteessa kilpailijamaihin.

Yritys- ja yhteiskuntavastuusta annetussa valtioneuvoston periaatepäätöksessä linjattiin yhteiskuntavastuuasioiden koordinaation parantamisesta valtionhallinnossa. Keskeinen tavoite on edistää vastuullisuuden vahvistumista yritysten liiketoiminnan osana. Suomalaisten yritysten aktiivisuus yhteiskuntavastuuasioissa on keskimäärin alhaisempaa kuin muissa Pohjoismaissa.

Kuluttajapoliittisen ohjelman tavoitteet pääosin toteutuneet

Valtioneuvoston vahvistaman kuluttajapoliittisen ohjelman (2008—2011) tavoitteet ja ehdotetut hankkeet toteutuivat pääosin. Kuluttajatutkimuskeskus julkaisi kuluttajapolitiikan nykytilaa koskevan katsauksen. Vuosille 2012—2015 tarkoitetun kuluttajapoliittisen ohjelman valmistelu käynnistettiin. Tehty katsaus otetaan huomioon ohjelman valmistelussa.

Vuoden alusta voimaan tullut uusi kuluttajaturvallisuuslaki selkeytti säännöksiä niin toiminnanharjoittajien kuin viranomaisten ja kuluttajien kannalta. Laki tehostaa erityisesti riskialttiiden kuluttajapalvelujen valvontamahdollisuuksia. Samana ajankohtana tuli voimaan myös uusi laki lelujen turvallisuudesta.

Työelämän yhdenvertaisuus vahvistui

Vuokratyödirektiivistä aiheutuvista kansallisista säädösmuutoksista annettiin hallituksen esitys. Työsopimuslain ja lähetettyjä työntekijöitä koskevan lain muutoksilla saatetaan kaikki vuokratyöntekijät niin kotimaiset kuin ulkomailta Suomeen lähetyt työehtojen määräytymisessä yhdenvertaiseen asemaan. Komissio valmisteli niin sanottua täytäntöönpanodirektiiviä, jonka tavoitteena on varmistaa lähetettyjen työntekijöiden työehtojen toteutuminen, parantaa eri jäsenmaiden viranomaisten yhteistyötä sähköisellä tiedonvaihtojärjestelmällä sekä selventää viranomaisten ja yritysten velvollisuuksia.

Työnantajasanktiodirektiivin toimeenpanemiseksi valmisteltiin työ- ja elinkeinoministeriön ja sisäministeriön yhteistyönä hallituksen esitys, joka sisältää muutosehdotuksia työsopimuslakiin ja lähetettyjä työntekijöitä koskevaan lakiin. Työnantajan ja toimeksiantajan vastuuta ehdotetaan lisättäväksi tilanteissa, joissa on palkattu laittomasti maassa oleskelevia työntekijöitä.

Niin sanottuun tilaajavastuulakiin lisättiin säännös, jonka perusteella kolmivuotiskausittain tarkistetaan laissa säädetyn laiminlyöntimaksun enimmäis- ja vähimmäismäärä rahanarvon muutosta vastaavasti. Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön kolmikantainen työryhmä valmisteli ehdotukset tilaajavastuulain muuttamiseksi. Ehdotusten tarkoituksena on torjua harmaata taloutta rakentamistoiminnassa ja lisätä alaa koskevaa erityissääntelyä, jolla tehostettaisiin lain toimivuutta sekä tarjottaisiin tilaajille paremmat mahdollisuudet varmistaa sopimuskumppaneidensa luotettavuutta.

Vuoden 2011 alusta voimaan tulleessa työsopimuslaissa selkeytettiin määräaikaisten työsopimusten käytön edellytyksenä olevia kriteereitä. Jos toistuvien määräaikaisten sopimusten lukumäärän tai kokonaiskeston taikka niistä muodostuvan kokonaiskeston perusteella on arvioitavissa, että työnantajan työvoiman tarve on pysyvä, määräaikaisen sopimusten solmiminen ei enää ole sallittua.

Henkilöstörahastolaki tuli voimaan vuoden 2011 alusta. Henkilöstörahastojen tarkoituksena on palkita koko henkilöstöä tavoitteiden saavuttamisesta sekä parantaa yrityksen tai viraston tuottavuutta ja kilpailukykyä. Lain tavoitteet ovat toteutuneet erittäin hyvin, mikä näkyy muun muassa perustettujen uusien henkilöstörahastojen määrän selvänä kasvuna.

Yritysten hallinnollisen taakan vähentämisen toimintaohjelman täytäntöönpano jatkui keskittyen raskaimmiksi arvioituihin säädösalueisiin ja erityisesti sähköisen asioinnin kehittämiseen. Harmaan talouden torjunnan tehostamiseksi arvioitiin käytössä olevien toimenpiteiden toimivuutta ja valmisteltiin toimenpide-ehdotukset harmaan talouden torjumiseksi rakennusalalla ja majoitus- ja ravitsemisalalla.

Työn mielekkyyden arviot ovat pitkään olleet julkisella sektorilla kielteisemmät kuin yksityisellä, mutta nyt vuonna 2011 yksityisellä sektorilla arviot ovat myös voimakkaasti heikentyneet. Vanhemmat ikäryhmät ajattelevat ennakkotietojen mukaan nuoria pessimistisemmin. Työelämän laadun ja työolojen muuttumista kuvaava työn mielekkyyden balanssi vuonna 2011 oli -15,5. Balanssi on vuonna 2011 kallistunut entistä huonompaan suuntaan verrattuna vuoteen 2010. Työ- ja elinkeinoministeriö käynnisti hallitusohjelman mukaisen työelämän kehittämisstrategian valmistelun.

TAULUKKO 165. Työelämän laadun osatekijät kouluarvosanoin, ulottuvuuksien keskiarvo sekä mielekkyyden balanssi vuosina 2007—2011

	2007	2008	2009	2010	2011
Työelämän laadun osatekijät					
Tasapuolinen kohtelu työpaikalla	7,6	7,66	7,67	7,7	7,71
Työpaikan varmuus	8,94	8,81	8,5	8,62	8,5
Voimavarat (suhteessa vaatimustasoon)	7,63	7,77	7,77	7,79	7,77
Kannustavuus, innovatiivisuus, luottamus	7,79	7,82	7,83	7,86	7,86
Yleiskeskiarvo	7,97	8,01	7,93	7,99	7,96
Työelämän mielekkyyden balanssi*					
Muutos hyvään (+) / huonoon (-) suuntaan, %-osuus	-12	-14	-9	-7	-16

Lähde: Vuoden 2010 työolobarometri, vuoden 2011 työolobarometri, ennakkotiedot

* Jos kaikki pitävät suuntaa hyvänä, balanssi saa arvon + 100 ja vastaavasti, jos kaikki pitävät suuntaa huonona, balanssi on -100

Lainsäädäntöhankkeiden toteutuminen

Työ- ja elinkeinoministeriön tulostavoitteena oli antaa hallituksen esityksistä 80 % sen eduskunnan istuntokauden aikana, jona ne on ilmoitettu annettaviksi. Esityksistä annettiin ilmoitettuna aikana 70 % (vuonna 2009: 68 % ja 2010: 70 %). Lisäksi tulostavoitteena oli, että sisämarkkinadirektiiveistä on toimeenpanematta enintään 1,0 %. Toimeenpanovaje oli kertomusvuonna 1,5 % (vuonna 2009 0,8 % ja 2010 0,4 %).

Heinäkuussa voimaan tulleen mittauslaitelain tavoitteena on turvata mittauslaitteiden toiminnan ja mittaustulosten luotettavuus. Laki on mittaamisen yleissäädös Suomessa. Lailla saatettiin voimaan menettelyjä, joilla pyritään vahvistamaan kuluttajan suojaa ja kansalaisten perusoikeuksia sekä tervettä kilpailua (siirtyi v. 2011 Innovaatiopolitiikan vastuualueelle, mm. tekninen turvallisuus ja luotettavuus -tavoite).

16.5 Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka

Vuosien 2009—2010 taantuman hellittäessä tuotanto on noussut ja työttömyys alentunut kaikissa maakunnissa lähes samansuuntaisesti. Maakuntien välinen muuttoliike hidastui taantuman myötä, mutta on jo lähes noussut vuosien 2007—2008 tasolle. Myös maahanmuutto on alkanut kasvaa ja sen nettovaikutus oli vuonna 2011 jo suurempi kuin vuonna 2008. Työllisten määrä kasvoi eniten useimmissa Länsi-Suomen maakunnissa, mutta laski edelleen hieman Pohjanmaan maakunnassa, Päijät-Hämeessä ja Pohjois-Savossa. Vastaavasti työttömyys aleni eniten Länsi-Suomen maakunnissa, mutta kasvoi vielä hieman Päijät-Hämeessä ja Pohjois-Savossa. Vuoden 2011 lopussa oli yhteensä 11 seutukuntaa valtioneuvoston nimeämänä äkillisten rakennemuutosten alueena.

Valtioneuvosto päätti valtakunnallisista alueiden kehittämistavoitteista vuosille 2011—2015. Tavoitepäätös sisältää tällä hallituskaudella noudatettavat valtioneuvoston toimivallassa olevat aluepoliittiset linjaukset ja kehittämistoimien painopisteet. Alueiden kehittämistavoitteet kiteytetään kolmeen yleiseen linjaukseen: vahvistetaan alueiden kilpailukykyä ja elinvoimaisuutta, edistetään väestön hyvinvointia sekä turvataan hyvä elinympäristö ja kestävä aluerakenne. Viranomaisten tulee toiminnassaan ottaa huomioon valtakunnalliset alueiden kehittämisen tavoitteet, edistää niiden toteuttamista ja arvioida toimintansa aluekehitysvaikutuksia.

Alueellinen koheesio- ja kilpailukykyohjelma (KOKO) lopetettiin vuoden lopussa osana julkisen talouden säästötoimia.

Osaamiskeskusohjelmassa (OSKE) käynnistetyistä hankkeista 36 % on ollut kahden tai useamman osaamiskeskuksen yhteisiä hankkeita. OSKEn tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta seurataan säännöllisesti projektitietokannan ja arviointien avulla. Ohjelmakautena 2007—2013 OSKE on myötävaikuttanut vuoden 2011 loppuun mennessä 383 uuden yrityksen ja 2 200 uuden työpaikan syntymiseen.

Rakennerahasto-ohjelmat etenivät ripeästi. Rakennerahasto-ohjelmien rahoitusta suunnattiin edelleen meneillään olevan suhdannetilanteen edellyttämällä tavalla nopeasti yrittäjyyttä, uutta liiketoimintaa ja uusia työpaikkoja luoviin toimenpiteisiin sekä työllisyys- ja koulutustoimenpiteisiin. Rakennerahasto-ohjelmien varoja käytettiin myös äkillisten rakennemuutosten vaikutusten lieventämiseen.

TAULUKKO 166. Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2009 toteutuma	2010 toteutuma	2011 arvio
Alueiden kansainvälinen kilpailukyky paranee			
– Koko Suomi: BKT/asukas (indeksi, EU=100)	113	116	116
– Etelä-Suomi: BKT/asukas (indeksi, EU=100)	126,2	127,3	126,8
– Länsi-Suomi: BKT/asukas (indeksi, EU=100)	102,7	112	112,6
– Itä-Suomi: BKT/asukas (indeksi, EU=100)	89,8	94,5	95
– Pohjois-Suomi: BKT/asukas (indeksi, EU=100)	103,3	99	99,2
Alueiden väliset kehityserot pienenevät			
– Maakuntien BKT/asukas keskihajonta (ind.)	12,9	14,4	14,5

TAULUKKO 167. Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta osarahoitettavien alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -toimenpideohjelmien päätavoitteet ohjelmakaudella 2007—2013

	2007—2011 toteuma (ennakkotieto)	2007—2013 tavoite
– Työllistämis- ja koulutustoimenpiteissä aloittaneet henkilöt (ESR)	311 725	450 000
– Uudet yritykset (EAKR ja ESR)	13 757	13 440
– Uudet työpaikat (EAKR ja ESR)	34 794	50 230
– Uudet t&k-työpaikat	1 618	2 240
– Lissabonin strategian mukaiset hankkeet, %	85,5	81

Kainuun hallintokokeilu jatkui erityistoimenpiteenä. Työvoimapoliittiset toimet ja perustienpito olivat määrärahan suurimmat käyttökohteet. Työttömyys väheni Kainuussa lähes 500 hengellä (9,4 %) vuonna 2011. Kainuun työttömyysaste painui 12,5 prosenttiin. Työttömyyden lasku oli selvästi nopeampaa kuin maassa keskimäärin eikä Kainuun työttömyysaste ole enää maan korkein.

TAULUKKO 168. Työllistymistä kuvaavia mittareita Kainuussa

	2009 toteuma	2010 toteuma	2011 tavoite	2011 toteuma
Toimenpiteillä (työllistämistuki ja työvoima-koulutus) sijoitettujen määrä keskimäärin, hlö	2 153	2 051	2 100	1 778
Vaikeasti työllistyvien määrä enintään, hlö	3 033	3 008	2 800	2 857
Virta yli 3 kuukauden työttömyyteen enintään, %	31	27	30	29
Virta yli 3 kuukauden työttömyyteen alle 25-vuotiailla enintään, %	31	16	18	15

16.6 Energiapolitiikka

Suomi täyttää EU:n vuodelle 2020 antamat tavoitteet vähentää päästöjä, lisätä uusiutuvan energian käyttöä ja parantaa energiatehokkuutta.

Uusi energia- ja ilmastopoliittinen ministerityöryhmä käynnisti ilmasto- ja energiastrategian päivittämisen. Osana päivitystä tehtiin alustavat arviot vuonna 2008 hyväksytyn ilmasto- ja energiastrategian toimeenpanon onnistumisesta. Vuonna 2011 käyttöön otetut toimenpiteet näyttävät johtavan siihen, että Suomi on pitkälle 2010-luvun loppupuolelle saakka EU:n sitoumusten mukaisella polulla. Samoin Suomi näyttää täyttävän pääosin päästöjen vähentämisvelvoitteet. Tähän liittyy kuitenkin mm. Durbanissa hyväksyttyihin nielusääntöihin liittyviä epävarmuuksia.

Päästökauppaan kuuluvien toimialojen tulee vähentää päästöjä vuonna 2020 21 % vuoden 2005 tasosta. Tämä tavoite on yhteinen koko EU:n alueelle ja tavoitteeseen päästään yhteisen päästökaupan pakottamana. Päästökauppa kattaa runsaan puolet Suomen päästöistä. Päästökauppajärjestelmän valvontajärjestelmä varmistaa sen, että päästökauppaan kuuluvat laitokset ja siten koko päästökauppasektori täyttävät velvoitteensa. Laitosten on katettava päästönsä vuosittain seuraavan vuoden huhtikuussa palautettavilla päästöoikeuksilla. Päästökauppadirektiivin mukaisten harmonisoitujen toimeenpanosääntöjen valmistelu kaudelle 2013—2020 jatkui tiiviinä koko vuoden. Päästöoikeuksien ilmaisjakosäännöt hyväksyttiin, huutokauppojen toimeenpano eteni ja valvontajärjestelmän säännöstä neuvoteltiin. Päästökauppalain kokonaisuudistus vuoden 2012 jälkeiselle ajalle hyväksyttiin ja laitoskohtaisten maksutta jaettavien päästöoikeuksien jakoprosessi noin 500 laitokselle käynnistyi.

KUVIO 17. Tekesin rahoitus Energia- ja ilmastoalueen tutkimukseen & kehitykseen 2007—2011, milj. euroa

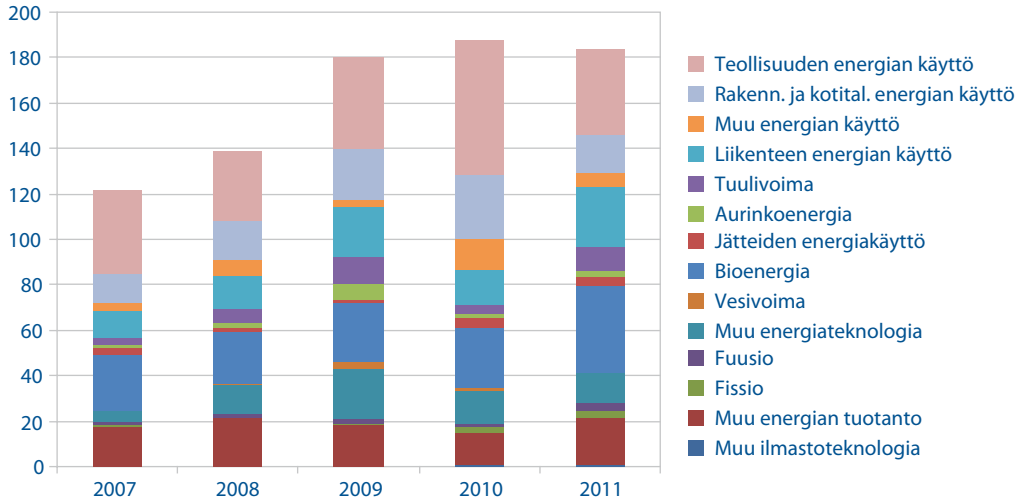

Uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön tuotantotukijärjestelmä tuli voimaan maaliskuussa 2011. Noin puolet tarvittavasta uusiutuvan energian lisäyksestä on määrä perustua metsähakkeen käytön lisäämiseen. Tuulivoima, liikenteen biopolttoaineet ja lämpöpumppujen tuottama uusiutuva energia muodostavat kukin noin 15 prosentin osuuden uusiutuvan energian lisäystarpeesta.

Tuotteiden energiatehokkuutta parantavia ekosuunnittelu- ja energiamerkintävaatimuksia tuli vuoden 2011 aikana voimaan useille tuoteryhmille.

Valtion solmimat energiatehokkuussopimukset elinkeinoelämän sekä kunta-alan kanssa kattavat noin 80 % Suomen energiankäytöstä. Sopimukseen liittyneet yritykset ja kunnat raportoivat vuonna 2011 toteuttaneensa vuosina 2008—2010 toimia, jotka tuottavat vuositasolla lähes 4 terawattitunnin energiansäästön ja vuosittaisen noin 130 milj. euron säästön energiakustannuksissa.

Suomen energiatalous pysyy monipuolisena ja energian toimitusvarmuus säilyy korkeana. Energiamarkkinat toimivat hyvin.

Pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategiassa on sähkönhankinnan osalta tavoitteena riittävän ja kohtuuhintaisen sähkön turvaaminen niin, että sähkönhankinta tukee samalla muita ilmasto- ja energiapoliittisia tavoitteita. Sähkön hankinnan tulee jatkossakin perustua monipuoliseen sekä sähkön ja lämmön yhteistuotannon ansiosta hajautettuun järjestelmään. Sähkön hankinnassa tavoitellaan omavaraisuutta. Uudet ydinvoimalaitokset tulevat parantamaan sähkön hankinnan omavaraisuutta 2020-luvulla oleellisesti. Lisäksi uusiutuvalla energialla tuotetun sähkön tukijärjestelmiä on kehitetty niin, että yhä suurempi osa sähköstä tuotetaan kotimaisilla energialähteillä. Sähkön hankinnan tehoreservit otettiin käyttöön. Myös sähkön tuontiyhteyksien vahvistaminen on käynnissä. Kantaverkkoyhtiö Fingrid otti käyttöön vuoden lopussa uuden 800 MW:n kaapeliyhteyden Ruotsiin ja käynnisti noin 650 MW:n kaapeliyhteyden rakentamisen Viroon. Myös kantaverkkoyhtiö Fingridiä koskevat omistusjärjestelyt toteutettiin niin, että enemmistö yhtiöstä siirtyi valtiolle.

Vuoden lopulla koettiin laajoja sähkökatkoja jakeluverkoissa. Myrskyistä johtuneet jakeluhäiriöt ovat käynnistäneet merkittävät, toimitusvarmuutta tulevaisuudessa parantavat toimenpiteet.

Osana komission johtamaa Itämeren alueen energiayhteistyötä, joka on ns. BEMIP-hanke, on selvitetty laajalti mm. mahdollisuutta turvata maakaasuhuoltoa uusilla putkiyhteyksillä ja LNG-terminaaleilla.

Uusiutuvan energian kilpailukyky kilpaileviin energiamuotoihin nähden on nykyistä parempi.
Suomesta muodostuu merkittävä toisen sukupolven biopolttoaineiden valmistusmaa.
Rahoitusmarkkinat ja investointituet tarjoavat riittävän rahoituksen investoinneille uusiutuvaan energiaan.

KUVIO 18. Energian kokonaiskulutus, PJ

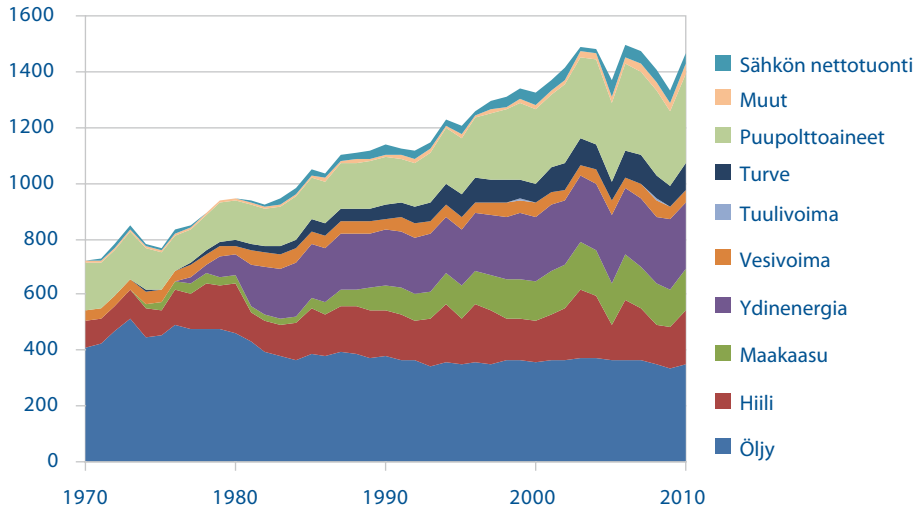

Lähde: Tilastokeskus

KUVIO 19. Sähkön verollinen kokonaishinta

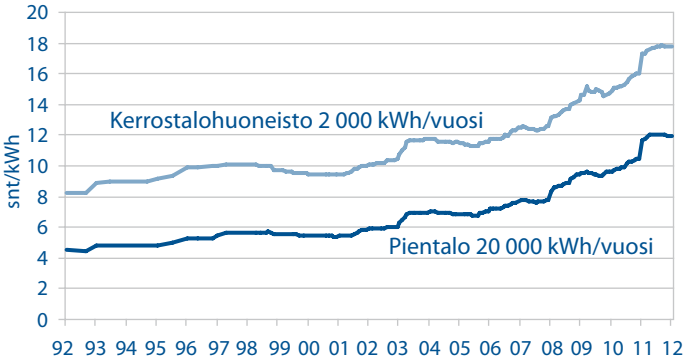

Lähde: Energiamarkkinavirasto

Uusiutuvalla energialla tuotetun sähkön tuotantotukijärjestelmä tuli kokonaisuudessaan voimaan maaliskuussa 2011. Tukijärjestelmä sisältää syöttötariffin uusille tuulivoimaloille, biokaasusta sähköä tuottaville laitoksille sekä pienille puuta polttoaineena käyttäville sähkön ja lämmön yhteistuotantolaitoksille. Metsähakkeella tuotetulle sähkölle maksetaan syöttötariffia, joka on sidottu päästöoikeuden hintaan. Tämän lisäksi tukijärjestelmä sisälsi alkuvaiheessa kiinteän tuotantotuen olemassa oleville sekä pienille tuuli-, vesi-, biokaasu- ja metsähakevoimaloille. Kiinteän tuotantotuen lakkautusta koskeva hallituksen esitys annettiin eduskunnalle syksyllä ja tuottajien oikeus kiinteään tuotantotukeen päättyi vuoden 2012 alusta. Biopolttoaineiden jakeluvelvoite nousee portaittain 6 prosentista vuonna 2011 20 prosenttiin vuonna 2020. Biopolttoaineiden jakeluvelvoitelaki tuli voimaan vuoden 2011 alusta.

Energiamarkkinaviraston ennakkotietojen mukaan metsähakkeella tuotetulle sähkölle maksetaan merkittäviä määriä tuotantotukea. Metsäpohjaisen bioenergian hankintaketjussa yritystoiminta on siten lisääntynyt ja korjuumenetelmät ovat myös todennäköisesti kehittyneet.

Energiatukea (TEM + ELY-keskukset) myönnettiin uusiutuvan energian edistämiseen (investoinnit) yhteensä noin 113 milj. euroa. Tuesta merkittävä osa kohdistui puun energiakäytön hankkeisiin kuten biolämpölaitos- ja puupolttoainehankkeisiin. Voimakkaassa kasvussa on ollut puupohjaisen biomassan kuten metsähakkeen hyödyntäminen energiantuotannossa sekä myös lämpöpumppujen käyttö lämmityksessä. Myös useita vesivoimaloiden saneeraushankkeita tuettiin energiatuella. Investoinnit tuulivoimaloihin ja biokaasulaitoksiin vähenivät merkittävästi vuoden aikana. Yritykset ovat siirtymässä maaliskuussa 2011 voimaan tulleen tuotantotukilain syöttötariffien piiriin.

Panostukset uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden t&k&i-toimintaan, sovellusten kehittämiseen ja demonstraatiolaitoksiin tehostuvat.

Tekesin rahoitus energia- ja ilmastoteknologian tutkimukseen ja tuotekehitykseen oli 178 milj. euroa vuonna 2011. Tästä energian käytön osuus oli vajaa puolet kohdistuen niin teollisuuden prosessien kuin rakennusten ja liikenteen energiatehokkuuteen. Panostukset uusiutuvaan energiaan kasvoivat merkittävästi edellisvuoden tasosta ollen 55 milj. euroa. Kehitystoiminta kasvoi erityisesti bioenergian alueella, mutta innovaatiotoiminta oli vahvaa myös tuulivoimassa ja aurinkoenergiassa. Uusina ohjelmina lähtivät liikkeelle EVE – sähköisten ajoneuvojen järjestelmät ja Green Growth – Tie kestävään talouteen. Esimerkiksi EVE-ohjelmassa käynnistyi loppuvuodesta viisi merkittävää sähköajoneuvojen ja latausjärjestelmien testiympäristöhanketta. Tekesin uuden strategian painopisteisiin kuuluu uusiutuva energia, älykkäät energiaverkot ja energiatehokkuus.

Ydinenergian käyttö ja ydinjätehuolto ovat turvallisia.

Kesäkuussa 2011 tuli voimaan ydinenergialain muutos (269/2011), jolla pantiin Suomen osalta täytäntöön direktiivi (2009/71/Euratom) ydinlaitosten ydinturvallisuutta koskevan yhteisön kehyksen perustamisesta. Valtioneuvosto hyväksyi 21.12.2011 ydinenergialakia koskevan muutosesityksen, jonka tavoitteena on täydentää ydinenergialakia ydinturvallisuusvalvonnassa tapahtunutta kehitystä ja tiedossa olevia kehitystarpeita vastaavasti.

Valtioneuvosto myönsi 8.12.2011 ydinenergialaissa tarkoitetun käyttöluvan VTT:n FiR 1 -tutkimusreaktorille vuoden 2023 loppuun asti. Teollisuuden Voima Oyj jätti 21.9.2011 valtioneuvostolle hakemuksen Olkiluodon voimalaitosjätteen loppusijoitustilojen eli ns. VLJ-luolan käyttöluvan ehtojen muuttamiseksi. Ministeriö valmistelee asiaa.

Eduskunta antoi vuonna 2010 ydinlaitosten periaatepäätösten vahvistamisen yhteydessä lausuman, joka liittyi suomalaisen työvoiman, yrityskentän ja osaamisen hyödyntämiseen ydinlaitoshankkeissa. Ministeriön asettaman ydinenergia-alan osaamisen kehittämistä laaja-alaisesti pohtivan työryhmän työ jatkui. Työryhmän raportti valmistuu alkuvuodesta 2012.

16.7 Hallinnonalan henkilöstö

TAULUKKO 169. Hallinnonalan henkilöstöä kuvaavat tunnusluvut 2009—2011

	2009	2010	2011
Henkilötyövuodet	10 336	12 939	12 777
Henkilöstömäärä	10 713	13 272	12 895
Miehiä, %	40,4	41,8	41,4
Naisia, %	59,6	58,2	58,6
Vakinaiset, %	81,5	79,3	80,3
Määräaikaiset, %	18,5	20,7	19,7
Keski-ikä, vuotta	46,7	47	47,9
Sairauspoissaolot, pv/htv	8,9	8,7	9,3

16.8 Hallinnonalan rahastojen tuloksellisuus

Huoltovarmuusrahastosta katetaan Huoltovarmuuskeskuksen ja huoltovarmuusneuvoston toiminnasta aiheutuvat menot, joista tärkeimmät ovat valtion varmuusvarastointi ja eräät kriittisen infrastruktuurin varmistamishankkeet. Rahastoon tuloutetaan energiatuotteista kannettava huoltovarmuusmaksu.

Öljyn varmuusvarastoissa käynnistyi vuoteen 2015 jatkuva kierrätysohjelma, jonka puitteissa kaikki varastoidut keskitisleet vaihdetaan uusien ympäristönormien mukaisiksi rikittömiksi laaduiksi. Liikevaihto oli kierrätyksen vuoksi ennätyksellinen 436 milj. euroa ja kirjanpidollinen voitto myös ennätyksellinen 293 milj. euroa. Pääosa voitosta sitoutuu varaston arvon nousuun, koska kaiken myydyn tilalle tulee uusi ympäristönormien mukainen tavara. Kokonaismäärä pysyy ennallaan valtioneuvoston asettamassa tavoitetasossa.

Huoltovarmuuskeskus osallistui Fingrid Oyj:n osake-enemmistön hankintaan valtiolle 150 milj. euron sijoituksella. Hankinta rahoitettiin purkamalla sijoittamattomia varoja ja nostamalla luottoja 60 milj. euroa.

Huoltovarmuusmaksun tuotto on hiljalleen hiipumassa. Tuotto on vakiintunut viime vuosina alle 50 milj. euroon (v. 2011 toteuma oli 45,8 milj. euroa). Öljyn hintaan verrattuna maksun tuottama ostovoima on alentunut olennaisesti siitä, kun maksun tasoa viimeksi tarkistettiin v. 1997. Rahasto on saanut tilalle muita tulolähteitä, joista tärkeimmät ovat osuudet Gasum Oy:ssä ja Fingrid Oyj:ssä.

Taseen loppusumma nousi 1 612 milj. euroon, jossa oli nousua 360 milj. euroa. Noususta 150 milj. euroa aiheutui Fingridin osakekaupasta ja loppuosa varastojen arvon noususta.

Huoltovarmuuskeskuksen muissa toiminnoissa keskeisin kehityshanke oli huoltovarmuusportaali Huovin käytön laajentuminen kattavasti kriittisiin toimipaikkoihin. Vuoden päättyessä Huovin käyttäjiä oli 1 600, joka on noin 60 % tavoitellusta käyttäjämäärästä. Keskeisin osa Huoltovarmuuskeskuksen tarjoamista palveluista huoltovarmuuskriittisille toimijoille tapahtuu nykyisin sähköisen asioinnin kautta.

Sisäisen valvonnan painopiste on valtion varmuusvarastojen laatujen ja määrien valvonnassa. Varmuusvarastoissa ei ole tapahtunut milloinkaan odottamattomia olennaisia laadullisia tai määrällisiä menetyksiä. Kertomusvuonna kiinnitettiin erityistä huomiota hankintalain sekä uuden puolustus- ja turvallisuushankintalain soveltamiseen Huoltovarmuuskeskuksen hankinnoissa.

Valtion ydinjätehuoltorahaston tehtävänä on säilyttää ja turvaavasti sijoittaa ne jätehuoltovelvollisilta keräämänsä varat, jotka tulevaisuudessa tarvitaan ydinjätteistä huolehtimiseksi (”Varautumisrahasto”). Jätehuoltovelvollisilla organisaatioilla on oikeus ydinenergialain nojalla lainata vakuuksia vastaan 75 % rahasto-osuudestaan. Valtiolla on oikeus lainata ne Varautumisrahaston varat, joita ei ole lainattu jätehuoltovelvollisille tai niiden osakkeenomistajille. Mikäli valtio ei käytä lainausoikeutta, Varautumisrahasto sijoittaa kyseisen osuuden turvallisesti.

Varautumisrahaston ensisijaisena päämääränä ei ole tuottaa taloudellista voittoa vaan varmistaa ydinjätehuollon toteutus tulevaisuudessa. Rahaston sijoitustoiminnasta sekä lainaustoiminnan korkotuotoista mahdollisesti kertyvillä voitoilla hyvitetään jätehuoltovelvollisten rahasto-osuuksia. Tilikaudella varautumisrahaston voitto oli 38,7 milj. euroa ja tase vuoden lopussa vajaa 2,1 mrd. euroa. Rahaston varat kattavat tällä hetkellä arvioidut ydinjätehuollon tulevat kustannukset.

Varautumisrahastossa riskit liittyvät edellä mainittuun lainanantotoimintaan kuuluvien vakuuksien arviointiin ja sijoitustoimintaan. Suoria vaikutuksia valtion ja rahaston talouteen ei ole. Varoja, jotka on takaisinlainattu vakuuksia vastaan ja sijoitettu, tarvitaan ydinjätehuoltoon vain siinä tapauksessa, että jätehuoltovelvollinen ei itse täyttäisi laissa säädettyä huolehtimisvelvollisuutta. Lisäksi Varautumisrahasto hankkii vakuuksien arvioinnin ja sijoitustoiminnan tueksi asiantuntijalausuntoja ja -selvityksiä. Varautumisrahaston johtokunta päättää vakuuksista toimitusjohtajan esittelystä.

Vuoden 2004 alusta alkaen Valtion ydinjätehuoltorahastoon on kuulunut lisäksi erillisvarallisuuksina kaksi ns. tutkimusrahastoa, Ydinturvallisuustutkimusrahasto ja Ydinjätetutkimusrahasto, joiden tarkoituksena on kerätä vuosittain ydinlaitosten haltijoilta varoja tutkimustoimintaan jaettavaksi. Tutkimusvaroja jaettiin yhteensä noin 6,9 milj. euroa.

Tutkimusrahastoissa riskit liittyvät tutkimuspanosten ohjaamiseen parhaille käytettävissä oleville tutkimusyksiköille. Tutkimusrahastojen päätöksenteossa lähtökohtana on työ- ja elinkeinoministeriön esitys rahoitettavista hankkeista. Esityksen valmisteluun osallistuu laaja alan asiantuntijaverkosto. Tutkimusrahastojen riskeillä ei ole suoria vaikutuksia valtion tai rahaston talouteen. Valtion ydinjätehuoltorahaston tilinpäätöksen liitteiksi laaditaan erilliset tilinpäätökset varautumisrahastosta ja tutkimusrahastoista.

Valtiontakuurahaston vastuulla on Finnvera Oyj:n liiketoimintaan kuuluva vientitakuu- ja erityistakauskanta sekä Valtiontakuukeskuksen toiminta-aikana muodostunut vastaava vastuukanta (ns. vanha kanta). Rahaston vastuulla oleva em. kanta oli vuoden lopussa noin 10,4 mrd. euroa, jossa oli kasvua noin 1,4 mrd. euroa edellisen vuoden loppuun verrattuna. Paperi- ja selluteollisuuteen liittyvien vastuiden kasvu vuoden aikana vähensi muiden vastuiden suhteellista osuutta, mutta edelleenkin merkittävimpinä toimialakeskittyminä voidaan pitää telakka- ja varustamosektoria (34 % kokonaisvastuista) sekä telekommunikaatiosektoria (37 % kokonaisvastuista). Maaluokittainen vastuukanta muuttui vuoden aikana siten, että vastuut keskittyivät maaluokkiin 0 (kehittynyt talous) ja 3 (riittävä maksukyky). Vastuista 37 % oli parhaimmissa riskiluokissa (A1—B1), 46 % luokassa B2 ja n. 17 % heikoimmissa luokissa (B3—C). Valtiontakuurahaston kassavarat olivat noin 727 milj. euroa vuoden lopussa. Suoriteperusteinen tulos oli noin 5,17 milj. euroa ylijäämäinen.

Takuutoimintaan liittyvää kokonaisluottoriskiä arvioitaessa pankkeja vastaavilla menetelmillä määritellyin oletuksin vientitakuutoimintaan liittyvä riski on noin 1,1 mrd. euroa. Siten ottaen huomioon valtiontakuurahastossa olevat varat (n. 727 milj. euroa) sekä Finnvera Oyj:n taseessa olevassa vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan rahastossa[3] olevat varat (n. 241 milj. euroa), vientitakuutoiminnan riskit olisi arvion mukaan teoriassa lähes katettu nykyisin varoin.

[3] Finnvera Oyj:n liiketoimintaan kuuluvan vienti- ja erityistakauskannan tulos muodostui 54,3 milj. euroa ylijäämäiseksi vuonna 2011.

17 Sosiaali- ja terveysministeriö

Ministereiden katsaus toimialan toimintaan ja toimintaympäristön merkittävimpiin muutoksiin

Lainsäädäntötyön painotuksina olivat kertomusvuonna sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevat laajat lainsäädäntökokonaisuudet. Osana sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen ja rahoituksen kokonaisuudistusta annettiin uusi terveydenhuoltolaki. Lisäksi jatkettiin sosiaalihuollon lainsäädännön kokonaisuudistuksen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä, kehittämistä ja valvontaa koskevan lainsäädännön uudistuksen valmistelua. Pienituloisten eläkkeensaajien toimeentuloa parannettiin ottamalla käyttöön lakisääteinen takuueläke. Osana perusturvan parantamista hyväksyttiin lisäksi työttömyyspäivärahojen ja toimeentulotuen korotukset.

Kertomusvuoden syksyllä alkoi uuden hallitusohjelman toimeenpano. Yksi uuden hallitusohjelman kolmesta strategisesta painopistealueesta on köyhyyden, eriarvoisuuden ja syrjäytymisen ehkäiseminen. Politiikkakokonaisuuden toteuttamiseksi käynnistettiin syrjäytymistä, köyhyyttä ja terveysongelmia vähentävä poikkihallinnollinen toimenpideohjelma, jota sosiaali- ja terveysministeriö koordinoi. Myös vuosien 2012—2015 Kaste-ohjelman valmistelu aloitettiin laajapohjaisena yhteistyönä. Ohjelmaa valmisteltiin kuuteen osaohjelmaan perustuvana hallinnonalan pääohjelmana, johon kootaan sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisen keskeiset tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi. Syksyllä aloitettiin myös uuden tasa-arvo-ohjelman valmistelu.

EU:n Työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvostossa saavutettiin Puolan kaudella yhteisymmärrys sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta rajat ylittävissä tilanteissa. Osana Eurooppa 2020 -strategiaa neuvostossa keskusteltiin köyhyysriskissä elävien EU-kansalaisten määrän vähentämisestä 20 miljoonalla vuoteen 2020 mennessä. Tavoitteen toteutus on meneillään jäsenmaissa.

Sosiaaliturvan lyhyen ja pitkän aikavälin haasteet kasvoivat kertomusvuonna. Esimerkiksi eläkemenot ovat kasvussa väestön ikääntymisen myötä, mutta myös lyhyen aikavälin epävarmuus on kasvanut, kun talouskasvu alkoi hidastua syksyllä 2011 maailmanlaajuisesti. Tästä huolimatta Suomessa työllisten määrä kasvoi ja työttömien määrä väheni eikä taloustilanne merkittävästi lisännyt työttömyys- ja toimeentuloturvamenoja. Pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyys olivat kuitenkin korkeita. Sosiaalimenot olivat vuonna 2011 arviolta 57 mrd. euroa, mikä on inflaatio huomioon ottaen 0,5 % enemmän kuin edellisenä vuonna. Myös suhteessa bruttokansantuotteeseen menot säilyivät lähes ennallaan eli noin 30 prosentissa.

TAULUKKO 170. Sosiaalimenot[1] sekä sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan menot vuosina 2007—2012

	2007	2008	2009	2010	2011 arvio	2012 arvio
Sosiaalimenot, mrd. euroa	45,6	48,6	52,4	54,6	56,7	59,7
STM:n pääluokan menot, mrd. euroa[2]	8,5	8,9	10,0	11,2	11,5	12,5

Lähde: Sosiaali- ja terveysministeriö ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

[1] Sosiaalimenoihin luetaan lakisääteiset eläkkeet, kuntien sosiaali- ja terveyspalvelut, työttömyysturva, asumistuki sekä Kelan sairausvakuutus-, lapsiperhe-, vammais- ja kuntoutusetuudet.

[2] Vuosien 2007—2009 luvut on tehty vertailukelpoisiksi uudempien vuosien kanssa ottamalla huomioon vuonna 2010 valtionosuuksien budjetoinnissa tapahtuneet muutokset. Tästä syystä näiden vuosien luvut poikkeavat talousarviokirjanpidoissa esitetyistä luvuista.

Paula Risikko
Sosiaali- ja terveysministeri

Maria Guzenina-Richardson
Peruspalveluministeri

Paavo Arhinmäki
Kulttuuri- ja urheiluministeri

17.1 Ministeriön valmisteluvastuulla olevat politiikkalohkot

Ministeriön uusi strategia ”Sosiaalisesti kestävä Suomi 2020” julkaistiin keväällä 2011. Koska valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2011 on julkaistu aiemman strategian mukaiset vaikuttavuustavoitteet, raportoidaan hallinnonalan tuloksellisuuskertomuksessa niiden toteutumista.

”Sosiaali- ja terveyspolitiikan strategiat 2015” määritteli sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan strategisiksi tavoitteiksi terveyden ja toimintakyvyn edistämisen, työelämän vetovoiman lisäämisen, köyhyyden ja syrjäytymisen vähentämisen sekä toimivat palvelut ja kohtuullisen toimeentuloturvan. Lisäksi edellisen hallitusohjelman painotuksena olivat perheiden hyvinvointia ja sukupuolten välistä tasa-arvoa käsittelevät kokonaisuudet.

TAULUKKO 171. Yhteenveto strategisten tavoitteiden toteutumisesta

Tavoite (Vanhan strategian mukaiset yksityiskohtaiset vaikuttavuustavoitteet, jotka on julkaistu valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2011)	**Arvio** (asteikko: erinomainen, hyvä, tyydyttävä, välttävä)
Edistetään terveyttä ja toimintakykyä	
Ylipainoisten osuus laskee	Tyydyttävä
Alkoholin haittavaikutukset vähenevät	Tyydyttävä
Tupakointi vähenee	Hyvä
Uusien työkyvyttömyyseläkkeiden määrä laskee	Hyvä
Lisätään työelämän vetovoimaa	
Vuonna 2011 työssäoloajan odote on pidentynyt keskimäärin yhdellä vuodella vuoteen 2007 verrattuna	Erinomainen
Työtapaturmien taajuus ja ammattitautien määrä vähenee vuodesta 2007 alkaen 40 %	Tyydyttävä
Sairauksien aiheuttamat poissaolot eivät merkittävästi kasva tai ne vähenevät verrattuna vuoden 2007 tilanteeseen	Tyydyttävä
Vähennetään köyhyyttä ja syrjäytymistä	
Pitkäaikaistyöttömyys ja rakennetyöttömyys alenevat	Välttävä
Toimeentulotuen pitkäaikainen tarve vähenee	Välttävä
Tuetaan perheiden hyvinvointia ja vanhemmuutta	Välttävä
Varmistetaan toimivat palvelut ja kohtuullinen toimeentuloturva	
Parannetaan sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuutta ja laatua	Välttävä
Turvataan henkilöstön riittävyys	Tyydyttävä
Varmistetaan palvelujen ja etuuksien kestävä rahoitus	Tyydyttävä
Taataan riittävä vähimmäisturva ja kohtuullinen ansioturva	Hyvä
Tasataan lapsista aiheutuvia kustannuksia	Tyydyttävä
Vahvistetaan lasten turvallisia kasvu- ja kehitysympäristöjä	Tyydyttävä
Sukupuolten tasa-arvon edistäminen	
Naisten ja miesten väliset palkkaerot kaventuvat selkeästi tällä vaalikaudella	Välttävä
Naisten urakehitystä ja naisjohtajuutta edistetään suunnitelmallisesti sekä julkisella että yksityisellä sektorilla	Tyydyttävä
Vähennetään työmarkkinoiden jakautumista sukupuolen mukaan	Välttävä
Miehiä kannustetaan perhevapaiden pitämiseen	Tyydyttävä

17.2 Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

Tavoitteiden toteutuminen

Väestön terveydentila kokonaisuutena on 2000-luvulla kohentunut, mutta sosiaaliryhmien ja sukupuolten väliset terveyserot ovat pysyneet suurina. Huomattavia terveyseroja on myös eri siviilisäätyjen sekä maantieteellisten alueiden välillä. Tärkeimmät syyt terveyseroille ovat elinoloissa ja elintavoissa, kuten alkoholin käytössä, tupakoinnissa, ravitsemuksessa ja liikunnassa. Sosioekonomiset terveyserot näkyvät jo lasten ja nuorten kohdalla.

Suurin osa kouluikäisten vanhemmista arvioi lapsensa terveydentilan erittäin tai melko hyväksi, ja myös lapset ja nuoret itse arvioivat oman terveydentilansa pääsääntöisesti hyväksi tai melko hyväksi. Sekä peruskoulun yläluokkalaisten että lukiolaisten päivittäinen tupakointi on 2000-luvulla selvästi vähentynyt, liikunnan harrastaminen vapaa-ajalla on pikku hiljaa lisääntymässä ja nuorten humalahakuinen juominen on vähentynyt 2000-luvulla.

Lasten ja nuorten terveystottumuksissa ja elämänhallinnassa on silti useita haasteita. Kouluikäisistä lähes viidesosa on ylipainoisia, ja ylipaino on sitä yleisempää, mitä vanhemmista lapsista tai nuorista on kyse. Osa lapsista (etenkin yläluokkalaisista) nukkuu liian vähän. Lisäksi erilaiset fyysiset ja psyykkiset oireet, erityisesti masennusoireilu, ovat melko yleisiä. Tupakoinnissa ja päihteiden käyttötottumuksissa on myönteisistä trendeistä huolimatta edelleen parannettavaa, vain hieman yli puolet koululaisista harjaa hampaansa suositusten mukaan, ruudun äärellä vietetty aika on runsasta ja osa lapsista ja nuorista ei liiku riittävästi.

Aikuisten elintavoissa on samansuuntaista kehitystä kuin nuorilla. Sekä miesten että naisten tupakointi on vähentynyt. Naisten ylipainoisuuden kasvu näyttää pitkään jatkuneen kasvun jälkeen pysähtyneen, mutta miesten ylipainoisuus on viime vuosina edelleen lisääntynyt. Yli puolet 45 vuotta täyttäneistä naisista ja 35 vuotta täyttäneistä miehistä on ylipainoisia.

Vuosina 2004—2005 toteutettujen alkoholiverotuksen alentamisten jälkeen alkoholin kulutus kasvoi ja alkoholikuolemat lisääntyivät. Alkoholi on nykyään yleisin kuolinsyy sekä työikäisillä miehillä että naisilla. Vuonna 2008 toteutetun veron korotuksen jälkeen sekä alkoholin kokonaiskulutus että humalajuominen ovat vähentyneet. Samoin alkoholikuolemien määrä on vähentynyt. Vuoden 2011 ennakkotietojen mukaan alkoholin kulutuksen lasku näyttäisi kuitenkin pysähtyneen.

TAULUKKO 172. Terveyden ja toimintakyvyn toteutuneet tunnusluvut vuosina 2000 ja 2007—2011

	2000	2007	2008	2009	2010	2011
Ylipainoisten (BMI 25 tai yli) osuus 15—64-vuotiaista, %						
– miehet	53	57	56	58	58	60
– naiset	37	43	43	42	43	44
Alkoholisairauksiin ja -myrkytyksiin kuolleet						
– miehet	1 192	1 701	1 674	1 651	1 536	1 510*
– naiset	285	466	462	414	426	410*
Humalahakuinen juominen (yli 5 annosta kerralla vähintään kerran viikossa) 15—64-vuotiaista, %						
– miehet	25	28	26	24	24	23
– naiset	7	9	9	7	8	7
Päivittäin tupakoivat 15—64-vuotiaista, %						
– miehet	28	26	24	22	23	22
– naiset	20	17	18	16	16	15
Uusien työkyvyttömyyseläkkeiden lukumäärä (työeläkejärjestelmässä)	22 839	25 422	25 574	23 870	22 898	22 983
– miehet	12 144	12 948	13 019	12 246	11 576	11 465
– naiset	10 695	12 474	12 555	11 624	11 322	11 518

Lähde: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Tilastokeskus ja Eläketurvakeskus

* Arvio

Toimenpiteet kertomusvuonna

Toukokuussa 2011 voimaan tullut terveydenhuoltolaki painottaa hyvinvointi- ja terveysnäkökohtien huomioon ottamista kuntien päätöksenteossa, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteita sekä terveyserojen kaventamista ja ennalta ehkäisevää näkökulmaa. Painopisteinä ovat myös neuvolatoiminta, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä lasten ja nuorten ehkäisevä suun terveydenhuolto.

Kertomusvuonna vahvistettiin kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteita ja terveyserojen kaventamistyötä myös kolmessa Kaste-ohjelman hankkeessa. Lisäksi jatkettiin ehkäisevien terveyspalvelujen seuranta- ja valvontajärjestelmän kehittämistä ja ohjeistusta yhteistyössä Valviran ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa.

Yhdessä maa- ja metsätalousministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön sekä aluehallintovirastojen kanssa järjestettiin kuntakierros ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueiden muodostumisesta. Alueita muodostuu Suomeen vuoteen 2013 mennessä 65.

Voimavarojen käyttö

TAULUKKO 173. Terveyden ja toimintakyvyn edistämiseen käytettyjä voimavaroja vuosina 2007—2011, milj. euroa

	2007	2008	2009	2010	2011
STM:n erillisprojektien erillismäärärahat					
Terveyden edistämisen politiikkaohjelma	-	-	0,3	0,2	0,2
Terveys 2015 -kansanterveysohjelma	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3
Alkoholiohjelma 2004—2007	0,4	0,1	0,1	-	-
Ympäristöterveydenhuollon kohdetietojärjestelmä	-	-	-	0,08	0,06
Aikalisä-hanke	-	-	0,1	-	-
Hallinnonalan laitokset					
Kansanterveyslaitos, toimintamenot	36,6	35,2	-	-	-
Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus	5,3	5,5	-	-	-
Säteilyturvakeskus	30,9	34,1	38,1	38,2	39,4
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos	-	-	58,1	59,2	62,0
Toimeenpano					
Terveyden edistäminen ja terveysvalvonta (33.70)	11,2	5,5	12,4	4,2	6,2

17.3 Työelämän vetovoiman lisääminen

Tavoitteiden toteutuminen

Työttömyys kääntyi laskuun vuonna 2011, ja samalla työllisyys parani hieman. Työttömyysaste oli 7,8 %, kun se vuotta aiemmin oli 8,4 %. Sekä miesten että naisten työttömyys väheni, mutta miesten työttömyysaste on edelleen korkeampi kuin naisten. Nuorten asema työmarkkinoilla parani hieman, sillä 15—24-vuotiaiden työttömyysaste laski 20,1 prosenttiin. Se on silti selvästi suurempi kuin 2000-luvun parhaina vuosina 2007 ja 2008, jolloin se oli alle 17 %.

Ikääntyvien eli 55—64-vuotiaiden työllisyysaste on noussut 1990-luvun lopulta lähtien lukuun ottamatta taantuman aiheuttamaa notkahdusta ikääntyvien miesten työllisyysasteessa vuonna 2009. Ikääntyvien työllisyysaste on silti edelleen kymmenkunta prosenttiyksikköä pienempi kuin työikäisten.

Eläkkeelle siirtymisikä on edelleen nousussa. Vuonna 2011 oli 25-vuotiaan eläkkeellesiirtymisiän odote 60,5 vuotta ja 50-vuotiaan 62,4 vuotta. Molemmissa oli edelliseen vuoteen verrattuna nousua 0,1 vuotta. Eläkkeelle siirtymisiän odote on noussut työeläkelakien vuoden 2005 uudistusta edeltävästä tasosta lähes puolitoista vuotta. Erot naisten ja miesten välillä ovat kaventuneet, ja miesten eläkkeellesiirtymisiän odote on viime vuosina ollut vain hieman alhaisempi kuin naisten. Työuran pituutta kuvaava työllisen ajan odote oli noin 34 vuotta vuonna 2011. Vuodesta 2000 se on noussut 2,5 vuotta.

TAULUKKO 174. Työelämän vetovoiman lisäämisen toteutuneet tunnusluvut vuosina 2000 ja 2007—2011

	2000	2007	2008	2009	2010	2011
50-vuotiaan eläkkeelle siirtymisiän odote[1]						
– miehet	60,6	61,5	61,4	61,6	62,3	62,4
– naiset	60,6	61,6	61,4	61,8	62,4	62,5
Korvatut työtapaturmat, ammattitaudit ja ammattitautiepäilyt						
– palkansaajat yhteensä	121 200	143 100	147 100	122 300	129 000**	136 800*
– miehet	84 700	95 400	94 400	75 200	79 500**	84 300*
– naiset	36 500	47 700	52 700	47 100	49 500**	52 500*
Työpaikkatapaturmien taajuus, palkansaajat, milj. työtuntia kohden	30	34	33	29	30	31,5*
Sairauspäivien osuus tehdyistä työ- ja sairauspäivistä, palkansaajat, %						
– miehet	3,6	3,7	4,2	4,1	4,0	3,9
– naiset	4,5	5,0	5,5	5,2	4,9	5,2
Sairauspäiviä palkansaajaa kohden						
– miehet	7,9	7,9	9,3	8,7	8,5	8,5
– naiset	9,3	10,0	11,2	10,4	10,1	10,5

Lähde: Eläketurvakeskus, Tapaturmavakuutuslaitosten liitto ja Tilastokeskus

[1] Eläkkeellesiirtymisiän indikaattorina on käytetty eläkkeelle siirtymisiän odotetta 50-vuotiaalle. Eläkkeelle siirtymisiän odote on keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä, joka muodostuu tietynikäisille vakuutetuille, jos ikäluokittaiset eläkealkavuudet ja kuolevuudet säilyvät tarkasteluvuoden tasolla. Odote on ikärakenteesta riippumaton keskiluku, koska eläkkeellesiirtymisiät perustuvat siirtymistodennäköisyyksiin eri ikäluokissa.

* Arvio

** Ennakkotieto

Työkyvyttömyyseläkkeelle jääminen väheni vuosina 2009 ja 2010, mutta vuonna 2011 uusien työkyvyttömyyseläkkeiden määrä pysyi edellisen vuoden tasolla. Kaikista työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneistä noin kolmasosalla syynä oli jokin mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden pääryhmään kuuluva sairaus, mutta lähes yhtä moni jäi työkyvyttömyyseläkkeelle tuki- ja liikuntasairauden takia. Alle 45-vuotiaista kahdella kolmasosalla syynä oli mielenterveyden häiriö, kun taas 55 vuotta täyttäneistä puolet jäi eläkkeelle tuki- ja liikuntaelinsairauden takia.

Myös sairauspoissaolot vähenivät 2009 ja 2010. Vuonna 2011 naisten sairauspoissaolot kääntyivät kasvuun, kun taas miehillä ne pysyivät edellisen vuoden tasolla. Myös sairauspoissaoloja aiheuttavat eniten tuki- ja liikuntasairaudet sekä mielenterveyden häiriöt.

Työtapaturmien yhteismäärä, samoin kuin kuolemaan johtaneiden työtapaturmien määrä on vähentynyt pitkällä aikavälillä. Työpaikoilla sattuneiden työtapaturmien määrä laski vuonna 2009 taantuman myötä, mutta kääntyi pieneen kasvuun vuonna 2010. Kuolemaan johtaneiden työtapaturmien määrä oli vuonna 2009 historiallisen alhaalla, mutta myös niiden määrä kasvoi vuonna 2010.

Vaikka ruumiillisen työn osuus on pienentynyt ja eri kuormitustekijöille altistumisen on oletettu vähentyneen, työntekijöiden kokema fyysinen rasittavuus ei ole yleisesti ottaen vähentynyt viime vuosikymmenenä. Työn henkinen rasittavuus on vähentynyt 2000-luvulla. Henkinen väkivalta työpaikoilla, kuten syrjintä ja kiusaaminen näyttävät olevan Suomessa kasvava ja kansainvälisessä vertailussa vakava ongelma.

Kertomusvuoden toimenpiteet

Työympäristön ja työhyvinvoinnin linjaukset vuoteen 2020 vahvistettiin kolmikantavalmistelun jälkeen. Työsuojelustrategian seurantaraportin mukaan työolot eivät ole merkittävästi muuttuneet viime vuosina. Uusien linjausten konkreettiset tavoitteet koskevat ammattitautien ja työtapaturmien sekä fyysisen ja psyykkisen kuormituksen vähentämistä. Lähtökohtana on elinaikaisen työssäoloajan pidentäminen kolmella vuodella.

Työurien pidentämiseksi on suunnattu työterveyshuoltoa uudelleen. Työpaikan ja työterveyshuollon yhteisen työterveystoiminnan kehittämiseksi käynnistettiin vaikuttavuustutkimusohjelma niin, että työssä käyvien terveyttä, toimintakykyä ja motivaatiota voidaan tukea entistä paremmin.

Työmarkkinajärjestöjen raamisopimukseen liittyi useita työttömyysturvaa koskevia uudistuksia, joihin liittyvät esitykset annettiin vuoden 2011 lopulla. Lisäksi työeläkelaitosten vakavaraisuusrajan laskemista ja vastuuvelan kattamista koskeviin säännöksiin tehtiin useita muutoksia, joiden tavoitteena on parantaa riskien huomioon ottamista eläkelaitosten sijoitusten luokittelussa ja vakavaraisuusrajan laskemisessa.

Työelämän laadun parantamiseksi ja työurien pidentämiseksi käynnistettiin johtamisen kehittämisverkosto. Verkoston käytännön toimintaa organisoi Työterveyslaitos. Verkosto on käynnistänyt johtamisen laatukriteerien valmistelun ja ikäjohtamisen kehittämistyön. Lisäksi Työterveyslaitoksen alueorganisaatiot ovat käynnistäneet kolme pilottia.

Uuden hallitusohjelman mukaisesti aloitettiin työpankkikokeilun laajentaminen valtakunnalliseksi. Työpankkien tehtävänä on löytää etupäässä heikossa työmarkkina-asemassa oleville henkilöille väylä työelämään. Kokeilun tavoitteena on työllistää 5 000 osatyökykyistä tai pitkäaikaistyötöntä henkilöä hallituskauden aikana.

Voimavarojen käyttö

TAULUKKO 175. Työelämän vetovoiman lisäämiseen käytettyjä voimavaroja vuosina 2007—2011, milj. euroa

	2007	2008	2009	2010	2011
STM:n toimintaresurssit					
Työsuojeluosasto	4,5	4,8	4,7	4,4	4,6
STM:n erillisprojektien erillismäärärahat					
MASTO-hanke	-	-	0,3	0,3	0,09
Veto-ohjelma	1,4	0,1	0,02	-	-
Valtakunnallinen työtapaturmaohjelma	0,1	-	-	-	-
Työhyvinvointifoorumi	-	-	0,3	0,3	0,08
Työterveys 2015 -toimeenpanosuunnitelman toteuttaminen	-	0,4	1,0	0,7	0,7
Valtakunnallinen työpankkikokeilu	-	-	0,3	0,5	0,4
Hallinnonalan laitokset					
Työterveyslaitos	34,7	36,4	35,7	35,3	34,7
Työsuojelupiirihallinto	25,6	27,3	28,4	-	-
AVIen työsuojelun vastuualue[1]	-	-	-	21,7	26,0

[1] Aluehallintouudistuksen yhteydessä (1.1.2010) työsuojelupiireistä muodostettiin aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueita. Samassa yhteydessä eräät ns. tavanomaisten virastopalveluiden menot siirtyivät aluehallintovirastojen ja osin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja hallinnon tietotekniikkakeskuksen vastuulle ja ne rahoitetaan VM:n, TEM:n ja SM:n toimintamenomäärärahoista.

17.4 Syrjäytymisen ehkäisy ja hoito

Tavoitteiden toteutuminen

TAULUKKO 176. Syrjäytymisen ehkäisyn ja hoidon toteutuneet tunnusluvut vuosina 2000 ja 2007—2011

	2000	2007	2008	2009	2010	2011
Yli vuoden työttömänä [1]	86 800	51 700	43 100	41 300	54 000	57 200
– miehet	47 500	28 100	23 500	23 800	32 900	34 100
– naiset	39 300	23 600	19 600	17 500	21 100	23 100
Köyhyysaste, pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien osuus, % [2]	11,3	13,5	13,3	13,1	13,5**	13,3*
Lasten köyhyysaste, pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien lasten osuus, %	11,9	13,9	13,6	13,3	12,5**	12,4*
Pitkittyneesti pienituloisia [3]	298 000	454 300	469 900	477 000	487 200	495 000*
– miehet	123 500	196 000	203 400	210 100	216 900	220 400*
– naiset	174 500	258 300	266 500	266 900	270 300	274 600*
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saavien osuus toimeentulotuen saajista, %	24	26	27	27	29	30*
Lapsia avohoidon tukitoimissa	49 351	62 485	67 347	70 753	78 588	79 000*
Kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset ja nuoret	12 674	16 183	16 886	16 830	17 064	17 000*
Asunnottomia	10 000	7 500	8 000	8 150	7 880	7 610
– miehet	8 250	6 100	6 500	6 560	6 490	6 010
– naiset	1 750	1 400	1 500	1 590	1 390	1 600

Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriö, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Tilastokeskus ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus

[1] Yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleet (ml. henkilökohtaisesti lomautetut). Tilastojärjestelmän muuttumisen takia vuoden 2000 tieto ei ole täysin yhtenäinen uudempien vuosien tietojen kanssa (esimerkiksi lomautetut puuttuvat).

[2] Köyhyysrajan alittaneisiin kotitalouksiin kuuluvien henkilöiden osuus (käytettävissä olevat tulot ovat alle 60 % kaikkien kotitalouksien mediaanitulosta kulutusyksikköä kohden). Vuonna 2010 yhden hengen taloudessa asuva oli pienituloinen, jos hänen tulonsa olivat alle 1 228 euroa kuukaudessa.

[3] Tulot ovat alle köyhyysrajan ko. vuonna sekä vähintään kahtena vuotena kolmen edeltävän vuoden aikana.

* Arvio

** Ennakkotieto

Vuonna 2010 pienituloisia henkilöitä oli 716 000. Pienituloisuusaste eli pienituloisen väestön osuus oli 13,5 %. Pienituloisten henkilöiden määrä on pysynyt vuosina 2007—2010 suunnilleen samana, ja pienituloisuusaste on vaihdellut 13,1 ja 13,5 prosentin välillä.

Pienituloiset ovat pääasiassa työttömiä, eläkeläisiä ja opiskelijoita. Lähes joka toinen työtön, joka kolmas opiskelija ja joka seitsemäs eläkeläinen on pienituloinen, kun taas palkansaajilla pienituloisuus on vähäistä. Pienituloisuutta, jota kutsutaan myös köyhyysriskiksi, esiintyy erityisesti silloin, kun taloudessa on vähän tulonsaajia suhteessa elätettävien henkilöiden määrään (yksinhuoltajuus ja monilapsiset perheet), kun talous ei saa yhteiskulutuksesta tulevia hyötyjä (yksinasujat vs. pariskunnat) ja kun pääasiallinen toiminta on muuta kuin ansiotyötä (opiskelijat, eläkeläiset, työttömät ja muut ammatissa toimimattomat). Nämä tekijät ovat usein päällekkäisiä. Esimerkiksi nuorten ja yli 75-vuotiaiden pienituloisuus on yleistä, sillä näissä ryhmissä olevat asuvat usein yksin ja ovat ansiotyön ulkopuolella.

Lasten pienituloisuusaste on laskenut viime vuosina. Vuonna 2010 alle 18-vuotiaista 12,5 % eli pienituloisissa kotitalouksissa. Lapsiperheissä pienituloisia on eniten yksinhuoltajissa sekä niissä lapsiperheissä, joissa on alle kouluikäisiä lapsia.

Yli vuoden työttömänä olleiden määrä nousi selvästi vuonna 2010. Nousu jatkui vuonna 2011, mutta paljon vähäisempänä. Vuonna 2011 pitkäaikaistyöttömiä oli noin 57 000.

Lastensuojelun sosiaalityön asiakkaana ja avohuollollisten tukitoimien piirissä oli vuonna 2010 noin 78 600 lasta ja nuorta, mikä on 11 % enemmän kuin edellisenä vuonna. Määrän kasvua selittää osaltaan vuonna 2008 voimaan tullut uusi lastensuojelulaki ja sen tuomat muutokset (muun muassa madallettu ilmoituskynnys). Vuonna 2010 tehtiin yli 88 000 lastensuojeluilmoitusta, ja ne koskivat lähemmäs 58 000 lasta. Uusiksi lastensuojelun avohuollon asiakkaiksi kirjattiin lastensuojelutarpeen selvittämisen jälkeen noin 31 500 lasta. Kodin ulkopuolelle oli sijoitettuna noin 17 000 lasta ja nuorta, mikä on noin prosentin enemmän kuin edellisenä vuonna. Huostassa olleiden lasten määrä väheni edellisvuodesta runsaat kaksi prosenttia, mutta kiireellisesti sijoitettuja oli 21 % enemmän.

Lasten ja nuorten ennaltaehkäisevistä terveyspalveluista äitiys- ja lastenneuvola- sekä kouluterveydenhoitokäynnit kääntyivät selvään kasvuun vuonna 2009, mihin on osin syynä sikainfluenssan vuoksi tehdyt käynnit ja rokotukset. Vuonna 2010 äitiysneuvolakäynnit pysyivät vuoden 2009 tasolla, kun taas lastenneuvoloiden ja kouluterveydenhuollon käynnit vähenivät vuoden 2008 tasolle.

Yksinäisten asunnottomien määrä on pysynyt nykyisellä noin 8 000 asunnottoman tasolla vuodesta 2003 lähtien. Vuodesta 2009 lähtien määrä on hieman laskenut ja vuonna 2011 heitä oli noin 7 600. Pitkäaikaisesti asunnottomia oli 2 800, mikä on 21 % vähemmän kuin vuonna 2008. Asunnottomien perheiden määrä nousi selvästi edellisestä vuodesta, samoin naisten ja maahanmuuttajien asunnottomuus on lisääntynyt. Lähes puolet asunnottomista on Helsingissä.

Toimeentulotuen tarve kääntyi selvään kasvuun vuonna 2009, mutta kasvu pysähtyi vuonna 2010. Nuorten tilanne ei kuitenkaan helpottanut, ja joka kahdeksas 18—29-vuotias sai toimeentulotukea vuonna 2010. Toimeentulotukiasiakkaiden määrä oli vuonna 2010 suunnilleen sama kuin vuonna 2005. Kustannukset ovat sen sijaan kasvaneet vuodesta 2005 lähtien kolmanneksella, mikä heijastaa osaltaan toimeentulotuen muodostumista saajilleen yhä pitkäaikaisemmaksi tukimuodoksi. Pitkäaikaisesti eli 10—12 kuukautta toimeentulotukea sai 29 % toimeentulotukiasiakkaista. Toimeentulotukimenoihin vaikuttavat myös työllisyyden sekä elinkustannusten muutokset.

Kertomusvuoden toimenpiteitä

Pienituloisten eläkkeensaajien toimeentuloa parannettiin ottamalla käyttöön lakisääteinen takuueläke 1.3.2011. Täysimääräinen takuueläke on noin 714 euroa kuukaudessa 1.1.2012 lukien (vuonna 2011 se oli 687,74 euroa). Takuueläke nosti varsinkin pienituloisten naisten eläketuloa, sillä takuueläkkeen saajista kaksi kolmasosaa on naisia. Takuueläkettä sai vuonna 2011 arviolta 120 000 henkilöä.

Osana perusturvan parantamista hyväksyttiin työttömyyspäivärahojen ja toimeentulotuen korotukset. Työttömyysturvan peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea korotettiin sadalla eurolla kuukaudessa. Indeksikorotuksen myötä peruspäiväraha nousi vuoden 2012 alusta 120 eurolla kuukaudessa. Peruspäivärahan korotus parantaa myös ansiosidonnaisia työttömyysetuuksia.

Toimeentulotuen perusosa nousi 1.1.2012 lukien kuudella prosentilla ja yksinhuoltajille maksettavaa perusosa lisäksi kymmenellä prosentilla. Toimeentulotuen tasoihin tehtiin samasta ajankohdasta lukien lakisääteinen indeksitarkistus. Asumistuen tulorajoja korotettiin vastaamaan työmarkkinatuen korotusta ja tukea nostettiin vuokrien nousua vastaavasti. Asumistukijärjestelmän uudistaminen ja muut hallitusohjelmassa sovitut tukijärjestelmän parannukset on siirretty voimaan tulevaksi vuoden 2015 alusta lukien.

Yksi uuden hallitusohjelman kolmesta strategisesta painopistealueesta on köyhyyden, eriarvoisuuden ja syrjäytymisen ehkäiseminen. Politiikkakokonaisuuden toteuttamiseksi käynnistettiin syrjäytymistä, köyhyyttä ja terveysongelmia vähentävä poikkihallinnollinen toimenpideohjelma, jota sosiaali- ja terveysministeriö koordinoi.

Kaste-ohjelman avulla tuettiin hankkeita, joilla vahvistetaan osallisuutta sekä ehkäistään ja vähennetään syrjäytymistä. Kaste-ohjelman hankkeiden painopisteinä olivat lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kehittäminen, mielenterveys- ja päihdepalvelut sekä pitkäaikaisasunnottomuuden vähentäminen.

Asuntoja on tuotettu pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelman tavoitteen mukaisesti ja niihin on tuotettu tarvittavat tukipalvelut. Vuoden 2011 aikana on valmisteltu vähentämisohjelman jatkamista. Valtioneuvosto teki periaatepäätöksen ohjelman jatkamisesta vuosille 2012—2015 joulukuussa 2011.

Voimavarojen käyttö

TAULUKKO 177. Syrjäytymisen ehkäisyyn ja hoitoon käytettyjä voimavaroja vuosina 2007—2011, milj. euroa

	2007	2008	2009	2010	2011
STM:n erillisprojektien erillismäärärahat					
Pitkäaikaistyöttömien terveystarkastukset	-	0,6	1,5	1,1	0,08
Asunnottomuuden poistaminen	-	0,3	2,0	2,3	2,9
Euroopan köyhyyden ja sos. syrjäytymisen teemavuosi 2010	-	-	-	0,06	0,1

TAULUKKO 178. Eräät kuntien sosiaali- ja terveystoimen menot vuosina 2000 ja 2007—2011, milj. euroa

Tehtäväalue	2000	2007	2008	2009	2010	2011 arvio
Lastensuojelun laitos- ja perhehoito [1]	166	485	550	598	619	647
Muut lasten ja nuorten palvelut [2]	346	439	467	372	369	385
Päihdehuolto	87	154	165	174	173	181

Lähde: Tilastokeskus ja sosiaali- ja terveysministeriö

[1] Vuodesta 2006 lähtien sisältää myös perhehoidon.

[2] Vuodesta 2006 lähtien ei sisällä lastensuojelun perhehoitoa.

17.5 Toimivat palvelut ja kohtuullinen toimeentuloturva

Tavoitteiden toteutuminen

Perusterveydenhuollon avohoitokäynnit ovat lisääntyneet viime vuosina. Vuonna 2010 käyntejä oli yli 27 miljoonaa, mikä on keskimäärin 5,1 käyntiä asukasta kohti. Vaikka lääkärikäyntien määrä kääntyi vuonna 2010 lievään nousuun koko 2000-luvun ajan jatkuneen laskun jälkeen, yhä suurempi osuus terveyskeskuskäynneistä tehdään muun ammattihenkilön kuin lääkärin luo. Vuonna 2010 lääkärikäyntien osuus kaikista perusterveydenhuollon käynneistä oli 31 %, kun se 2000-luvun alussa oli 41 %.

Hoidon tarpeen arviointi toteutui vuonna 2010 perusterveydenhuollossa lähes poikkeuksetta kolmen arkipäivän kuluessa, kuten se on toteutunut koko hoitotakuun voimassaoloajan. Välittömässä yhteydensaannissa on edelleen ongelmia, mutta tilanne parani jonkin verran vuonna 2011. Sen sijaan keskimääräinen odotusaika lääkärin vastaanotolle piteni edelleen. Kolme neljäsosaa väestöstä asuu alueella, jossa pääsy terveyskeskuslääkärin vastaanotolle kesti yli kaksi viikkoa ja viidesosa alueella, jossa sitä joutui odottamaan yli neljä viikkoa. Hoitajalle pääsy sen sijaan on nopeutunut, ja 60 % sai ajan alle kolmessa päivässä.

Syksyllä 2011 terveyskeskusten lääkäritilanne oli suunnilleen samanlainen kuin vuotta aiemmin, ja terveyskeskuslääkärin tehtävistä oli hoitamatta noin seitsemän prosenttia. Lääkäritilanteessa oli kuitenkin yhä suuria alueellisia eroja.

Aikuisväestön suun terveydenhuollon palvelujen käyttö terveyskeskuksissa on lisääntynyt 2000-luvulla, kun taas lasten ja nuorten käynnit ovat vähentyneet. Vajaa kolmasosa 18—55-vuotiaista ja noin viidesosa 56 vuotta täyttäneistä käytti terveyskeskuksen suun terveydenhuollon palveluita vuonna 2010. Suuhygienistien ja hammashoitajien merkitys palvelujen antajana on kasvanut kaikissa ikäryhmissä. Yksityisiä hammashuollon palveluita käytti hieman yli miljoona suomalaista.

Suun terveydenhuollon hoitoon pääsyä yli kuusi kuukautta odottaneita potilaita oli lokakuussa 2011 noin 14 000, mikä on parisentuhatta enemmän kuin vuotta aiemmin. Hoitoon pääsyn ongelmat keskittyivät kuitenkin muutaman sairaanhoitopiirin alueelle. Väestöstä 78 % asui alueella, jossa hoitoon pääsy toteutui kuudessa kuukaudessa.

Pääsy erikoissairaanhoitoon nopeutui huomattavasti syksyn 2011 aikana. Joulukuun lopussa 751 henkilöä oli odottanut yli puoli vuotta hoitoonpääsyä, mikä on lähes 500 vähemmän kuin vuotta aiemmin ja lähes 800 vähemmän kuin kesän jälkeen eli elokuussa 2011. Hoitojonot lyhenivät syksyllä lähes kaikilla erikoisaloilla. Myös ensimmäisen käynnin odotusajat ja lähetteiden käsittelyajat lyhenivät.

Kunnat pystyivät järjestämään lasten päivähoidon pääosin kaikille sitä tarvitseville. Vuonna 2010 oli kunnallisessa päivähoidossa noin 205 000 ja yksityisessä päivähoidossa noin 18 300 lasta. Kaikkiaan 1—2-vuotiaista lapsista oli päivähoidossa 41 % ja 3—5-vuotiaista 75 %. Kunnallisessa päivähoidossa olevista lapsista 80 % oli kokopäivähoidossa ja 20 % osapäivähoidossa.

Ikääntyneiden palvelujen rakenne on muuttunut tavoitteiden mukaisesti, mutta Ikäihmisten palvelujen laatusuosituksessa asetetut määrälliset tavoitteet eivät näytä toteutuvan tehostettua palveluasumista lukuun ottamatta. Säännöllisen kotihoidon piirissä oli 11,9 % 75 vuotta täyttäneistä vuonna 2010. Se on selvästi aiempia vuosia enemmän, mutta jää laatusuosituksen tavoitteesta nostaa kattavuus 13—14 prosenttiin vuoteen 2012 mennessä. Omaishoidon tukea ja tehostettua palveluasumista saavien 75 vuotta täyttäneiden ikäihmisten osuus on kasvussa ja laitoshoidossa olevien osuus pienenemässä laatusuosituksen tavoitteiden suuntaisesti.

TAULUKKO 179. Toimivien palveluiden ja kohtuullisen toimeentuloturvan toteutuneet tunnusluvut vuosina 2000 ja 2007—2011

	2000	2007	2008	2009	2010	2011
Erikoissairaanhoito						
Hoitotakuun toteutuminen, yli 6 kk jonottaneiden määrä	66 000	9 691	1 727	3 748	1 245	751
Avohoitokäynnit	6 198 000	6 946 000	7 502 000	7 560 000	8 072 000	8 100 000*
Päiväkirurgiset jaksot	137 000	183 000	188 000	184 000	190 000	193 000*
Hoitojaksot vuodeosastoilla	962 000	870 000	857 000	839 000	827 000	820 000*
Perusterveydenhuolto						
Hoitotakuun toteutuminen, kattavuus, % väestöstä						
– välitön yhteyden saanti	..	74	74	43	42	50
– hoidon tarpeen arviointi 3 arkipäivän aikana	..	97	99	100	95	97
– odotusaika terveyskeskuslääkärin vastaanotolle kestää yli 14 pv	..	32	38	66	72	77
Kaikki avohoitokäynnit	25 130 000	25 042 000	25 504 000	26 126 000	27 191 000	27 500 000*
– niistä käynnit lääkärillä, %	41,2	35,0	34,1	31,5	30,9	31*
Käynnit/asukas	4,9	4,7	4,8	4,9	5,1	5,1*
– äitiysneuvola [1]	16,6	18,1	17,4	17,2	17,2	17,3*
– lastenneuvola [2]	2,8	2,8	2,9	3,2	3,0	3,1*
– kouluterveydenhuollon käynnit [3]	2,1	2,0	2,0	2,2	2,0	2,1*
Terveyskeskusten lääkärivaje, %	..	9,7	11,0	6,8	6,0	6,5
Ensisynnyttäjien keski-ikä, vuosia	27,6	28,0	28,1	28,1	28,2	28,2*
Kokonaishedelmällisyys	1,73	1,83	1,85	1,86	1,87	1,87*

Hammashuolto						
Hammashuollon käynnit	4 849 000	4 981 000	5 031 000	4 977 000	4 920 000	4 900 000*
Hoitotakuun toteutuminen, % väestöstä						
– hoidon tarpeen arviointi 3 arkipäivän aikana	..	90	94	96	97	98
– hoitoon pääsy 6 kuukaudessa	..	74	74	73	70	78
Vanhusten palvelut, % 75 vuotta täyttäneistä						
– kodinhoitoapu	19,7	18,9	19,2	20,4	20,4	20*
– palveluasuminen	4,0	6,0	6,2	6,5	6,9	7,0*
– vanhainkodit	5,3	4,0	3,8	3,5	3,2	3,0*
– terveyskeskusten pitkäaikaishoito	3,0	2,2	2,1	1,9	1,5	1,3*
– omaishoidontuki	3,0	3,9	4,1	4,1	4,2	4,3*
Vammaispalvelut						
– vaikeavammaisten kuljetuspalvelut	66 568	86 726	88 539	91 376	94 823	96 000*
– henkilökohtainen avustaja	2 817	5 034	5 435	6 598	8 983	9 200*
– tulkkipalvelut	3 137	3 961	4 024	4 088	4 590[4]	5 100*
Päivähoidossa olevien osuus ikäryhmästä, %						
– 1—2-vuotiaat	35	40	42	40	41	41*
– 3—5-vuotiaat	66	72	73	73	75	76*
Toimeentulotukea saaneet						
– kotitaloudet	271 686	217 842	215 570	238 755	240 257	240 000*
– henkilöt	454 353	342 492	339 394	377 688	375 152	378 000*
Valtionosuusprosentti[5]	24,20	33,88	32,74	34,64	34,08	34,11
Valtionosuus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon käytökustannuksiin[6], mrd. euroa	2,2	4,3	5,1	5,6	5,7	5,9
Sosiaali- ja terveystoimen menojen osuus kuntien kokonaismenoista, %	50,9	53,4	54,0	55,0	54,4	55,0*

Lähde: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Tilastokeskus ja sosiaali- ja terveysministeriö

[1] synnyttäjää kohden

[2] 0—7-vuotiasta kohden

[3] 7—18-vuotiasta kohden

[4] Vammaisten tulkkauspalvelut siirtyivät kunnilta Kelan hoidettaviksi 1.9.2010. Vammaisten tulkkauspalveluihin oikeutettuja oli vuoden 2010 lopussa 4 590 henkilöä.

[5] Vuodesta 2010 lähtien kuntien peruspalvelujen valtionosuusprosentti.

[6] Vuodesta 2010 alkaen sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuus on ollut osa peruspalvelujen valtionosuutta VM:n perusluokassa. Taulukossa on laskennallinen arvio sosiaali- ja terveydenhuollon osuudesta.

* Arvio

.. Tietoa ei saatavissa

Sairausvakuutuksen korvaamien sairauspäivärahojen saajien määrä kääntyi pieneen nousuun, samoin korvausmenot vuositasolla nousivat hieman edellisestä vuodesta. Vanhempainpäivärahaa saavien äitien määrä laski ja isien määrä kasvoi hieman. Yksityisten lääkärikäyntien osalta korvattujen käyntien määrä ja korvausmenot pysyivät edellisvuoden tasolla, kun taas tutkimus- ja hoitokäynnit lisääntyivät. Yksityiset hammashoitokäynnit lisääntyivät, mutta niiden korvausmenot vähenivät. Lääkkeiden osalta korvauskerrat pysyivät lähes edellisen vuoden tasolla, kun taas lääkkeiden korvausmenot ovat alkaneet kasvaa parin vuoden notkahduksen jälkeen. Korvausmenoista suhteellisesti eniten kasvoivat matkakorvaukset ja kuntoutusmenot.

TAULUKKO 180. Sairausvakuutusetuuksien lukumäärät vuosina 2000 ja 2007—2011

	2000	2007	2008	2009	2010	2011
Sairauspäivärahan saajat	296 300	347 800	342 800	326 605	318 036	320 668
Sairausvakuutuksen kustantamat omavastuukerrat, 1 000 kpl						
– lääkkeet[1]	19 180	26 417	27 515	28 890	29 255	29 646
– yksityislääkärikäynnit	3 349	3 640	3 711	3 758	3 725	3 752
– yksityishammashoitokäynnit[2]	1 199	2 844	2 863	2 855	2 761	2 803
– yksityinen tutkimus ja hoito	1 111	1 339	1 381	1 420	1 624	1 690
– matkat	3 209	4 621	4 861	5 040	5 199	5 517
Kelan kuntoutusetuuksien saajat	96 044	105 326	104 247	100 101	98 808	101 948
Vanhempainpäivärahan saajat						
– äidit	97 400	101 150	101 174	102 267	103 577	102 845
– isät	42 924	51 159	54 000	54 570	56 393	58 808

Lähde: Kansaneläkelaitos

[1] Lääkekorvausjärjestelmä muuttui 1.1.2006.

[2] Vuodesta 2010 lähtien korvausta on saanut hammaslääkärin palvelujen lisäksi myös suuhygienistin palveluista.

Ensimmäinen suurista ikäluokista täytti vanhuuseläkkeen alarajan eli 63 vuotta vuonna 2008, joten vanhuuseläkkeen saajien määrä on kasvussa. Työttömyyseläkkeen saajat ovat sen sijaan vähentyneet, koska työttömyyseläkkeeseen oikeutettujen ikäluokkien määrä on vähentynyt. Osa-aikaeläkkeen saajien määrä nousi vuonna 2010 ja työkyvyttömyyseläkkeen saajien määrä laski edellisestä vuodesta.

Keskimääräiset kokonaiseläkkeet kohosivat vuonna 2010 hieman. Vuonna 2010 keskimääräinen vanhuuseläke (omaeläke) oli miehillä 1 687 euroa/kk ja naisilla 1 097 euroa/kk. Alkavat eläkkeet ovat keskimäärin tätä korkeampia. Kotitalouskohtaisesti ja verotus huomioiden eläkeläiskotitalouksissa asuvien toimeentulo yltää noin 70 prosenttiin ammatissa toimivien tulotasosta.

TAULUKKO 181. Eläkkeensaajat vuonna 2000 ja 2007—2010

	2000	2007	2008	2009	2010
Vanhuuseläke	869 700	978 300	1 005 300	1 048 400	1 093 300
Osa-aikaeläke	24 500	30 000	29 100	27 900	28 800
Työkyvyttömyyseläke	276 300	271 600	272 900	272 300	267 200
Työttömyyseläke	54 300	50 300	50 800	46 600	33 900
Leskeneläke	252 800	263 400	263 500	263 800	263 500

Lähde: Eläketurvakeskus ja Kansaneläkelaitos

Työttömyyspäivärahojen saajien määrät kasvoivat voimakkaasti vuonna 2009, mutta ovat sen jälkeen laskeneet työmarkkinatukea lukuun ottamatta. Ansiopäivärahan saajamäärä alkoi laskea jo vuonna 2010, kun taas peruspäivärahan saajien määrä kääntyi laskuun vuonna 2011. Työmarkkinatuen saajien määrä on kasvanut yhtäjaksoisesti vuodesta 2009 vuoteen 2011, sillä nuoriso- ja pitkäaikaistyöttömyys ovat pysyneet korkeina. Asumistuen tarve on edelleen kasvussa ja tukea maksettiin selvästi edellisvuotta enemmän.

TAULUKKO 182. Työttömyyspäivärahojen saajat vuonna 2000 ja 2007—2011

	2000	2007	2008	2009	2010	2011
Ansiopäiväraha	296 400	232 620	224 720	366 590	336 177	273 874
Peruspäiväraha	43 330	44 665	44 778	63 949	65 238	58 961
Työmarkkinatuki	286 581	202 554	183 485	184 009	198 663	207 852
Aikuiskoulutustuki [1]	-	7 990	7 754	7 319	8 852	-
Koulutustuki [2]	..	39 050	35 699	43 287	18 250	3 397
Koulutuspäiväraha [2]	..	3 607	3 447	3 963	2 454	-

Lähde: Kansaneläkelaitos

[1] Maksettu 1.8.2001 alkaen.

[2] Vuonna 2010 koulutustuki ja koulutuspäiväraha lakkasivat olemasta erillisinä etuuksina ja muuttuivat työllistymistä edistäväksi palveluksi, jonka ajalta maksetaan työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea. Ennen lainmuutosta maksussa olleet koulutustuet maksetaan kuitenkin vanhan lain mukaisesti koulutuksen loppuun asti.

.. Tietoa ei saatavissa

TAULUKKO 183. Yleisen asumistuen saajat vuosina 2000 ja 2007—2011

	2000	2007	2008	2009	2010	2011
Yleinen asumistuki, ruokakunnat	170 352	142 235	139 386	161 842	164 154	167 364

Lähde: Kansaneläkelaitos

Kertomusvuoden toimenpiteitä

Terveydenhuoltolaki tuli voimaan 1.5.2011 osana sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen ja rahoituksen kokonaisuudistusta. Lain tarkoituksena on edistää palvelujen asiakaskeskeisyyttä sekä toimijoiden yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisessä. Kertomusvuonna jatkettiin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä, kehittämistä ja valvontaa koskevan lainsäädännön uudistuksen valmistelua. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneuudistuksen aikataulu on sidoksissa valtiovarainministeriön vetovastuulla olevan, uuden hallitusohjelman edellyttämän kuntarakenneuudistuksen aikatauluun.

Sosiaalihuollon lainsäädännön kokonaisuudistukseen liittyen jatkettiin sekä sosiaalihuoltolain että vanhusten palveluja koskevan lain valmistelua. Vammaisten palveluja koskevien lakien yhteensovittamisen II vaiheen keskeisin tehtävä on ollut kehitysvammaisten yksilöllisen asumisen turvaamiseen liittyvän suunnitelman valmistelu. Päivähoidon hallinnonalasiirron valmistelu aloitettiin yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa.

Kaste-ohjelman palvelujärjestelmää koskevien tavoitteiden toteutumista edistettiin sektorirajoja ja toimintatapoja ylittävillä valtionavustushankkeilla, joiden tavoitteena ovat kestävät rakenteelliset ja toiminnalliset muutokset sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisessä. Painotuksina olivat perusterveydenhuollon vahvistaminen, lasten, nuorten ja perheiden palvelut, vanhusten palvelujen kehittäminen sekä terveyden edistämisen rakenteiden luominen. Hankkeilla on käynnistetty uusia toimintamalleja ja yhdistetty palveluja yli sektorirajojen. Uusilla malleilla on muun muassa laskettu erikoissairaanhoidon lähetteiden määrää ja vanhuspalveluissa vähennetty laitoshoitoa.

Vuosien 2012—2015 Kaste-ohjelman valmistelu aloitettiin laajapohjaisena yhteistyönä. Ohjelmaa valmisteltiin kuuteen osaohjelmaan perustuvana hallinnonalan pääohjelmana, johon kootaan sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisen keskeiset tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi.

Terveydenhuollon kansallisten tietojärjestelmäpalveluiden toimeenpanoa jatkettiin asiakastietolain ja eReseptilain mukaisesti. Sähköistä lääkemääräystä koskeva maksuasetus annettiin syksyllä 2011. Sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisen tiedonhallinnan operatiivista ohjaamista vahvistettiin vuoden 2011 alusta Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen yhteyteen perustetulla operatiivisen johtamisen yksiköllä. Kansaneläkelaitokseen perustettiin syksyllä 2011 palvelurahasto KanTa-palvelujen käytön rahoittamiseksi. Sähköinen resepti on levitysvaiheessa ja eReseptejä on tehty noin 350 000 kappaletta. Sähköisen arkiston pilotointi alkoi marraskuussa 2011 yhden kaupungin sosiaali- ja terveyskeskuksessa.

Toimiva terveyskeskus -ohjelma päättyi vuoden 2011 lopussa, mutta kehittämistyö jatkuu Kaste-hankkeiden sekä uuden hallitusohjelman toimeenpanon yhteydessä. Kertomusvuonna keskityttiin erityisesti henkilöstökysymyksiin sekä terveyskeskusten johtamisen tukemiseen.

Voimavarojen käyttö

TAULUKKO 184. Toimiviin palveluihin ja kohtuulliseen toimeentuloturvaan käytettyjä voimavaroja vuosina 2007—2011, milj. euroa

	2007	2008	2009	2010	2011
STM:n toimintaresurssit					
Terveysosasto, perhe- ja sosiaalipalveluosasto, sosiaali- ja terveyspalveluosasto, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osasto sekä vakuutusosasto	11,5	13,2	14,6	14,4	13,5
STM:n erillisprojektien erillismäärärahat					
Kansallinen terveydenhuollon hanke	0,7	0,1	0,2	-	-
Sosiaalialan kehittämishanke	1,5	0,4	0,2	-	-
Kansallisen elektronisen sairauskertomuksen kehittäminen (tietoyhteiskuntaohjelma)	0,9	0,5	0,8	0,1	-
Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmät	-	-	1,3	2,0	2,3
Sosiaalihuollon tietoteknologiahanke	-	-	0,3	0,08	-
Korvaus Kansaneläkelaitokselle sähköisen arkiston rakentamiseen ja ylläpitoon	4,7	5,1	6,7	5,2	2,7
Sosiaali- ja terveydenhuollon kansalliset sähköiset tietojärjestelmät	-	-	-	-	3,1
Työterveyshuoltolain toimeenpano	0,1	0,2	1,1	0,7	-
Terveydenhuoltolain toimeenpanon tuki	-	-	-	-	0,1
Palvelulainsäädäntöhanke	0,2	-	-	-	-
Innovaatiohanke	-	0,05	0,2	0,6	0,5
Toimiva terveyskeskus -toimenpideohjelman toteuttaminen	-	-	0,07	0,2	0,2
Perhehoitohankkeet	-	-	0,07	0,1	0,04
Kaste-ohjelman toimeenpano	-	-	0,2	0,6	0,5
Vakuutustoiminnan kehittämishanke	-	-	-	0,06	0,007
Etätulkkaushanke	-	-	-	0,3	-
Pidä kiinni -hoitojärjestelmän jatkuvuuden turvaamiseksi	-	-	-	0,4	1,3
Lastenasiaintalo	-	-	-	-	0,05
YTHS-kokeilu	-	-	-		0,3
Hallinnonalan laitokset					
Stakes	23,5	25,4	-	-	-
Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta	1,8	2,2	2,2	2,2	2,3
Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta	2,9	3,4	4,6	4,5	5,1
Terveydenhuollon oikeusturvakeskus	3,7	5,9	-	-	-
Lääkelaitos ja Lääkehoidon kehittämiskeskus	2,8	2,7	-	-	-
Valvira	-	-	11,4	16,8	16,4
Fimea	-	-	19,7	20,7	23,8

TAULUKKO 185. Eräät kuntien sosiaali- ja terveystoimen menot vuosina 2000 ja 2007—2011, milj. euroa

Tehtäväalue	2000	2007	2008	2009	2010	2011 arvio
Lasten päivähoito, sis. pienten lasten hoidon tuet	1 882	2 283	2 456	2 578	2 666	2 786
Vanhusten laitoshoito	652	890	946	980	995	1 040
Vammaishuollon laitoshoito	140	185	193	199	197	206
Vammaisten työllistämistoiminta	125	158	167	173	186	194
Kotipalvelu	463	641	699	746	771	806
Muut vanhusten ja vammaisten palvelut	735	1 634	1 859	2 125	2 359	2 465
Toimeentulotuki	428	476	526	615	632	660
Perusterveydenhuolto	1 984	2 973	3 244	3 362	3 422	3 576
Hammashuolto	239	390	434	469	483	505
Erikoissairaanhoito	2 956	4 568	4 954	5 195	5 348	5 589

Lähde: Tilastokeskus ja sosiaali- ja terveysministeriö

TAULUKKO 186. Sairausvakuutuksen menoja vuosina 2000 ja 2007—2011, milj. euroa

Tehtäväalue	2000	2007	2008	2009	2010	2011
Vanhempainpäivärahat	479	772	831	910	957	988
Sairauspäivärahat	494	767	773	799	813	834
Lääkkeet	678	1 142	1 243	1 245	1 225	1 262
Lääkärinpalvelut	60	66	66	74	73	74
Hammaslääkäripalvelut[1]	41	94	119	125	120	115
Tutkimus ja hoito	58	65	68	70	72	76
Matkat ja sairaankuljetukset	108	196	215	234	251	276
Kuntoutusmenot	220	291	295	300	305	334

Lähde: Kansaneläkelaitos

[1] Vuodesta 2010 lähtien korvausta on saanut hammaslääkärin palvelujen lisäksi myös suuhygienistin palveluista. Vuonna 2010 hammaslääkäripalvelujen osuus oli 113 milj. euroa ja suuhygienistin palvelujen 7 milj. euroa.

TAULUKKO 187. Eläkemenot vuosina 2000 ja 2007—2010, milj. euroa

Tehtäväalue	2000	2007	2008	2009	2010
Vanhuuseläkkeet (sis. varhennetut)	8 762	13 050	13 827	15 302	16 311
Osa-aikaeläkkeet	134	214	216	221	224
Työkyvyttömyyseläkkeet (sis. yksilölliset varhaiseläkkeet)	2 745	3 122	3 061	3 160	3 147
Työttömyyseläkkeet	621	679	723	696	527
Perhe-eläkkeet	1 232	1 493	1 536	1 615	1 625

Lähde: Eläketurvakeskus

TAULUKKO 188. Työttömyysturvan menot vuosina 2000 ja 2007—2011, milj. euroa[1]

Tehtäväalue	2000	2007	2008	2009	2010[1]	2011
Peruspäiväraha	83	94	96	166	205	185
Ansiopäiväraha	1 306	1 230	1 157	1 780	2 101	1 907
Työmarkkinatuki	829	706	645	710	791	846
Koulutustuki	..	194	185	226	133	17
Koulutuspäiväraha	..	21	21	24	2	-

Lähde: Kansaneläkelaitos ja sosiaali- ja terveysministeriö

[1] Koulutusajan menojen tilastointi on muuttunut vuonna 2010. Niiden työttömien osalta, jotka ovat aloittaneet vuonna 2010 tai sen jälkeen omaehtoisen tai työvoimapoliittisen koulutuksen, koulutusajan menot sisältyvät ansiopäivärahan, peruspäivärahan tai työmarkkinatuen menoihin. Tämä selittää työttömyyspäivärahamenojen nousua ja koulutusajan menojen laskua vuodesta 2010 lähtien.

.. Tietoa ei saatavissa

TAULUKKO 189. Lapsiperheiden etuuksiin käytettyjä voimavaroja vuosina 2000 ja 2007—2011, milj. euroa

	2000	2007	2008	2009	2010	2011
Lapsilisät	1 387	1 411	1 425	1 437	1 433	1 436
Äitiysavustukset (sis. adoptiotuki)	9	10	11	11	11	11

Lähde: Kansaneläkelaitos

TAULUKKO 190. Yleisen asumistuen menot vuosina 2000 ja 2007—2011, milj. euroa

	2000	2007	2008	2009	2010	2011
Yleinen asumistuki	467	431	428	482	530	552

Lähde: Kansaneläkelaitos

17.6 Sukupuolten tasa-arvon edistäminen

Tavoitteiden toteutuminen

Ero miesten ja naisten säännöllisen työajan ansioissa on kaventunut hitaasti vuodesta 2003 lähtien. Ennakkotietojen mukaan vuonna 2011 ero kuitenkin suureni jonkin verran. Kehitys on ollut samansuuntaista sekä yksityisellä että julkisella sektorilla. Naisyrittäjien määrä on pysynyt viime vuosina samalla tasolla.

Naisilla määräaikaisten työsuhteiden osuus on pysynyt viime vuosina suunnilleen samana, kun taas miehillä niiden osuus nousi vuosina 2010 ja 2011. Määräaikaisuus on silti edelleen selvästi yleisempää naisilla kuin miehillä. Julkisella sektorilla määräaikaisuus on selvästi yleisempää kuin yksityisellä sektorilla. Kummallakin sektorilla määräaikaisten osuus on pysynyt suunnilleen samana kolmen viime vuoden ajan.

Isät käyttävät yhä vain pienen osan vanhempainpäivärahoista, vaikka osuus on ollut pidempään kasvusuunnassa. Isyysrahaa käyttää siihen oikeutetuista isistä lähes kolme neljästä.

TAULUKKO 191. Sukupuolten välisen tasa-arvon tunnusluvut vuosina 2000 ja 2007—2011

	2000	2007	2008	2009	2010	2011
Naisten säännöllisen työajan ansioiden osuus miesten vastaavista ansioista, %	80,6	81,0	81,2	81,8	81,9	81,7**
Määräaikaisten työsuhteiden osuus työsuhteista, %						
– miehet	13,0	12,3	11,2	10,6	12,5	12,8
– naiset	19,9	19,4	18,8	18,4	18,6	18,5
Vanhempainpäivärahapäivistä maksettu isille, %	4,2	6,1	6,6	6,7	7,1	8,3
Vanhempainpäivärahaa käyttäneiden isien osuus, %	63,1	71,6	72,8	73,9	72,7	73*

Lähde: Tilastokeskus ja Kansaneläkelaitos

* Arvio

** Ennakkotieto

Kertomusvuoden toimenpiteitä

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma vuosille 2008—2011 päättyi. Uuden tasa-arvo-ohjelman valmistelu aloitettiin syksyllä. Kolmikantaisen samapalkkaisuusohjelman toiminnasta teetettiin keväällä 2011 kokonaisarviointi ja uusi hallitus asetti kolmannelle ohjelmakaudelle 2012—2015 uuden korkean tason johtoryhmän, samalla ohjelman hanketoiminta jatkui. Tasa-arvolain muutosten valmistelua jatkettiin painotuksena sukupuolivähemmistöt ja peruskoulut sekä lain valvontaa koskevien säädösten uudistaminen. Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista valtioneuvostossa edistettiin tukemalla ministeriöiden tasa-arvotyöryhmien työtä.

Voimavarojen käyttö

TAULUKKO 192. Sukupuolten tasa-arvon edistämiseen käytettyjä voimavaroja vuosina 2007—2011, milj. euroa

	2007	2008	2009	2010	2011
STM:n toimintaresurssit					
Tasa-arvoyksikkö	0,7	0,7	1,1	1,1	1,1
Tasa-arvovaltuutetun toimisto	0,6	0,6	0,6	0,6	0,8
STM:n erillisprojektien erillismäärärahat					
Samapalkkaisuusohjelma	-	-	-	0,1	0,03
Kansallinen toimenpideohjelma lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisemiseksi	0,3	-	-	-	-
Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelma	-	-	-	-	0,07

Työsuojelurahasto

Työsuojelurahasto rahoittaa tutkimus-, kehitys- ja tiedotustoimintaa, joka edistää työturvallisuutta, työterveyttä sekä tuottavuutta suomalaisilla työpaikoilla. Lisäksi rahasto rahoittaa Työturvallisuuskeskuksen toimintaa.

Rahaston tehtävät perustuvat työsuojelurahastolakiin sekä sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamiin sääntöihin. Rahasto edistää tapaturmavakuutusvelvollisten työnantajien ja näiden palveluksessa olevien työntekijöiden etua. Työsuojelurahaston toimintaa valvoo sosiaali- ja terveysministeriö.

Työsuojelurahasto saa varansa työnantajien maksamista lakisääteisistä tapaturmavakuutusmaksuista, joista Tapaturmavakuutuslaitosten Liitto tulouttaa rahastolle vuosittain 1,75 %. Vuoden 2011 kertymä oli 9,27 milj. euroa. Tämä on 0,33 milj. euroa eli neljä prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna.

Rahasto vastaanotti ja käsitteli 371 hakemusta, mikä on 93 hakemusta vähemmän kuin vuonna 2010. Haettu summa 21,6 milj. euroa oli noin 1,6 milj. euroa eli seitsemän prosenttia pienempi kuin edellisenä vuonna.

Vuonna 2011 Työsuojelurahasto myönsi määrärahoja yhteensä 4,4 milj. euroa eli noin 32 % vähemmän kuin vuonna 2010. Hyväksyttyjä hakemuksia oli 149 kappaletta. Työturvallisuuskeskuksen toiminnan tuki oli 3,1 milj. euroa eli 13 % enemmän kuin edellisenä vuonna. Rahasto myönsi työelämän tutkimus- ja kehitystoimintaan yhteensä 7,5 milj. euroa eli noin 19 % vähemmän kuin vuonna 2010.

Työsuojelurahaston tuella oli käynnissä noin 300 hanketta vuoden 2011 lopussa. Vuoden aikana valmistui 256 hanketta: 58 tutkimus- ja kehityshanketta, 19 koulutus- ja tiedotushanketta, 70 kehittämisavustusta sekä 109 stipendiä.

EU:n rakennerahastot

Sosiaali- ja terveysministeriön rakennerahastotoiminnassa on ohjelmakaudella 2007—2013 painotettu laajojen, ministeriön pitkänaikavälin strategisia linjauksia tukevien hankkeiden rahoittamista. Vuonna 2011 oli käynnissä yhteensä 14 hanketta. Aluehallintouudistuksen myötä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan alue-osioiden ESR-toiminnot siirtyivät vuoden 2010 alusta ELY-keskuksiin ja EAKR-toiminnot puolestaan maakuntien liittoihin.

TAULUKKO 193. STM:n hallinnoimat EU:n rakennerahastohankkeet; määrärahat sekä henkilöstöresurssit vuosina 2007—2011

	2007	2008	2009	2010	2011
Käynnissä olevat projektit	162	172	8	13	14
Sidottu hankkeisiin STM:ssä, ESR/EAKR + valtio, 1 000 euroa	7 193	1 210	2 016	3 414	3 120
Sidottu hankkeisiin ISLH:ssa, ESR/EAKR + valtio, 1 000 euroa	844	54	-	-	-
Henkilöstöresurssit, htv	7,1	6,5	5,5	4,5	4,5

Valtionyhtiöiden tuloksellisuuden kehitys ja omistajapolitiikka

Alko

Valtion kokonaan omistaman Alko Oy:n perustehtävänä on huolehtia sille alkoholilaissa yksinoikeudeksi säädetyn alkoholijuomien vähittäismyynnin harjoittamisesta. Järjestelyn tavoitteena on alkoholin kulutuksen aiheuttamien haittojen ehkäiseminen.

Vuonna 2011 Alko Oy:n myynti ja alkoholijuomaverollinen liikevaihto laskivat. Alko myi 104,3 milj. litraa alkoholijuomia. Myynti laski vuoteen 2010 verrattuna 1,1 milj. litraa eli 1,1 %. Väkevien alkoholijuomien myynti laski 1,2 milj. litraa ja panimotuotteiden myynti noin miljoona litraa. Mietojen viinien myynti kasvoi edelleen noin miljoonalla litralla. Samalla Alkon myynnin rakenne miedontui. Myynti sadan prosentin alkoholina oli 17,8 milj. litraa, joka on 0,3 milj. litraa eli 1,6 % vähemmän kuin edellisvuonna. Liikevaihto ilman alkoholijuomaveroa oli 601,0 milj. euroa. Vuoden 2011 lopussa Alkolla oli 348 myymälää. Uusia myymälöitä perustettiin viisi ja uuteen liikepaikkaan siirrettiin 21 myymälää. Myymäläverkostoa täydensi 110 tilauspalvelupistettä.

Alko Oy:n vuosittaiset alkoholipoliittiset tavoitteet vahvistaa yhtiön hallintoneuvosto. Alko Oy on toiminut sosiaali- ja terveysministeriön ohjaamassa Alkoholiohjelmassa 2009—2011 erityisesti alkoholin lapsille ja perheille aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi. Myymälöissä tehtiin lähes 2,9 milj. ikärajatarkastusta. Lisäksi yhtiö kontrolloi omaa ikärajavalvontaansa ns. mystery-ostajien avulla. Yhtiö jatkoi vuonna 2009 aloittamaansa ”Lasten seurassa” -hanketta yhdessä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen, A-klinikkasäätiön, Mannerheimin Lastensuojeluliiton ja Suomen Vanhempainliiton kanssa. Vuonna 2011 tavoitteena oli edelleen vanhempien tietouden lisääminen alkoholinkäytön lapsille aiheuttamista haitoista sekä konkreettisten toimintamallien levittäminen lasten ja perheiden kanssa työskenteleville ammattilaisille.

TAULUKKO 194. Alkon toimintaa kuvaavia tietoja vuosilta 2007—2011

	2007	2008	2009	2010	2011
Liikevaihto ilman alkoholijuomaveroa, milj. euroa	582,3	605,5	600,6	591,5	601,0
Liikevoitto, milj. euroa	70,9	71,5	74,6	71,9	67,0
Voitto ennen satunnaiseriä, milj. euroa	73,7	74,5	76,7	73,4	68,0
Tilikauden voitto, milj. euroa	54,8	56,6	57,7	115,2	51,0
Taseen loppusumma, milj. euroa	242,1	252,9	272,4	347,9	268,6
Alkon osuus tilastoidusta alkoholin myynnistä, %	43,6	42,6	42,0	41,0	..
Omavaraisuusaste, %	35,3	33,7	32,2	42,1	31,9
Sijoitetun pääoman tuotto, %	90,5	87,4	88,2	62,8	59,4
Henkilöstö keskimäärin	2 609	2 640	2 641	2 606	2 624
Valtion verotulot alkoholin myynnistä, milj. euroa[1]	1 015	1 092	1 207	1 273*	..

[1] Sisältää verotulot kaikesta alkoholin myynnistä (Alko, ravintolat, kaupat, kioskit, huoltamot jne.)

* TA-arvio.

.. Tietoa ei käytettävissä.

Raha-automaattiyhdistys

Raha-automaattiyhdistyksen tehtävänä on harjoittaa yksinoikeudella raha-automaatti- ja kasinopelitoimintaa Suomessa. Raha-automaattiyhdistyksen pelitoiminnan voitto käytetään valtion budjetin kautta terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen.

Raha-automaattiyhdistyksen liikevaihto kasvoi 7,5 % ja tilikauden voitto lisääntyi 7,9 %. Vuonna 2011 valtioneuvosto myönsi avustuksia Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta 268,2 milj. euroa 781 yleishyödylliselle yhteisölle ja säätiölle kaikkiaan 1 578 eri kohteeseen terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia edistävään toimintaan. Avustuksia suunnattiin avustusstrategian mukaisesti hyvinvoinnin edistämisen ja järjestöjen toimintaedellytysten turvaamiseen, terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia uhkaavien ongelmien ehkäisemiseen sekä ongelmia kohdanneiden kansalaisten ja perheiden auttamiseen. Käytännössä tämä tarkoitti korostetusti järjestöille luontaisiin auttamisen tapojen, kuten vapaaehtoistyön ja vertaistuen, mahdollistamista. Lisäksi Valtiokonttorille osoitettiin 99,3 milj. euroa sotainvalidien ja veteraanien kuntoutukseen.

TAULUKKO 195. Raha-automaattiyhdistyksen toimintaa kuvaavia tietoja vuosilta 2007—2011

	2007	2008	2009	2010	2011
Liikevaihto, milj. euroa	599	605	597	619	665
Tilikauden voitto, milj. euroa	407	403	375	382	413
Tilikauden voitto, % liikevaihdosta	68	67	63	62	62
Sijoituspaikkamaksut, milj. euroa	92	92	90	94	100
Henkilöstökulut, milj. euroa	48	50	54	58	61
Henkilöstö	1 645	1 689	1 690	1 589	1 581

18 Ympäristöministeriö

Ministereiden katsaus toimialan toimintaan ja toimialan toimintaympäristön merkittävimpiin muutoksiin

Hallitusohjelma sisältää merkittävän määrän ympäristö- ja asuntopoliittisia linjauksia. Valtioneuvoston vahvistamassa hallituksen strategisessa toimeenpanosuunnitelmassa ympäristöministeriön toimialan kärkihankkeita sisältyy kaikkiin kolmeen strategiseen painopistealueeseen (I Köyhyyden, eriarvoisuuden ja syrjäytymisen vähentäminen, II julkisen talouden vakauttaminen ja III Kestävän talouskasvun, työllisyyden ja kilpailukyvyn vahvistaminen). Ympäristöministeriön vastuulla on kaikkiaan 20 strategista kärkihanketta ja koko hallitusohjelmasta lähes sata tavoitekokonaisuutta. Hallituksen lainsäädäntösuunnitelmaan sisältyy ympäristöministeriön toimialalta ympäristönsuojelulain uudistus.

Euroopan ja maailman talouden tila asettaa omat haasteensa valtion taloudelle. Tulevaisuuden kasvun kannalta on elintärkeää, että ilmastonmuutosta pystytään hillitsemään. Samoin ympäristön tilaa tulee voida jatkuvasti parantaa.

Kansainvälisissä YK:n ilmastoneuvotteluissa Durbanin osapuolikokouksessa COP-17 saatiin aikaan sopimus, joka koostuu tiekartasta kohti kattavaa maailmanlaajuista sopimusta, Kioton pöytäkirjan toisesta velvoitekaudesta ja Cancúnissa vuonna 2010 tehtyjen päätösten toimeenpanon jatkamisesta ja tarkentamisesta.

Valmistautuminen YK:n kestävän kehityksen (Rio+20) huippukokoukseen jatkui. Kesällä 2012 pidettävän kokouksen teemana ovat kestävän kehityksen institutionaalinen rakenne ja vihreä talous. Valmisteluprosessissa Suomi yhdessä EU:n kanssa ajaa voimakkaasti kansainvälisen ympäristöhallinnon vahvistamista sekä kestäviä kulutus- ja tuotantotapoja.

Pohjoisten alueiden ja Venäjä-yhteistyön ympäristökysymysten kansallinen ja kansainvälinen näkyvyys lisääntyi ja synergiaedut vahvistuivat korkean tason tapaamisten ja Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajuuden myötä sekä aktiivisella osallistumisella Arktisen neuvoston ja Barentsin ympäristöministerikokouksiin ja ympäristöryhmien työhön.

Haja-asutusalueiden uudet jätevesimääräykset annettiin ja niissä otettiin huomioon investointien kohtuullisuus sekä iäkkäiden ja vaikeassa elämäntilanteessa olevien mahdollisuus saada vapautus vaatimuksista. Jätelain kokonaisuudistus hyväksyttiin eduskunnassa aivan hallituskauden lopussa. Keskeisimpinä hankkeina kuluneena vuonna käynnistettiin ympäristönsuojelulainsäädännön uudistaminen ja ilmastolakiin liittyvä selvitystyö sekä

merenhoidon suunnittelun ensimmäinen suunnittelukausi, jolla toteutetaan myös Suomen sitoumusta Saaristomeren tilan parantamiseksi.

Ympäristöministeriö selvitti Talvivaaran Sotkamossa sijaitsevan kaivoksen aiheuttamia ympäristövaikutuksia ja valvontaviranomaisen toimintaa. Kaivoksen päästöt ja niistä aiheutuneet ympäristövaikutukset ovat olleet suuremmat kuin ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä ja lupahakemuksessa on arvioitu. Kainuun ELY-keskuksen todettiin puuttuneen Talvivaaran ongelmiin ja valvonta on ollut toimivaa. Ympäristöhallinnossa on ryhdytty kehittämään kaivostoiminnan valvojien koulutusta ja ohjeistusta.

Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategian (2006—2016) tarkistaminen on valmisteltu laajassa yhteistyössä. Valtioneuvoston käsittelyyn valmistelutyö viedään keväällä 2012. Luonnon monimuotoisuuden suojelua edistävän Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO-ohjelma) toteuttamista jatkettiin.

Hallitusohjelman pohjalta alettiin valmistella asuntopoliittista toimenpideohjelmaa, joka valmistui vuoden 2012 alkupuolella. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelmassa toteutuvien asuntopaikkojen määrä ylitti tavoitteet. ERA17-toimintaohjelman toteutuksessa jatkettiin muun muassa rakentamismääräysten tiekartan valmistelua. Kosteus- ja homeohjelma eteni suunnitellusti.

Uudisrakentamiselle annettiin kokonaisenergiamalliin perustuvat energiatehokkuusmääräykset tavoitteena edelleen parantaa rakennusten energiatehokkuutta ja vähentää kasvihuonekaasupäästöjä. Rakennusten palomääräyksiä muutettiin. Määräysten muutoksella yksinkertaistettiin korkeiden puukerrostalojen paloteknistä suunnittelua.

Maakuntien tuulivoimaselvityksistä koottu yhteenveto osoitti, että Suomessa on mahdollista hyödyntää tuulivoimaa merkittävästi, mikäli eri sektorien intressit saadaan sovitettua yhteen ja kaavoitus etenee kunnissa. Tuulivoiman rakentamista helpotettiin maankäyttö- ja rakennuslain muutoksella. Myös kaupan sijainninohjausta selkiytettiin lakimuutoksella.

Valtion uuden aluehallinnon toiminnan vakiinnuttaminen ja riittävien toimintaedellytysten turvaaminen ovat asettaneet myös ympäristötehtävien ohjaukselle lisävaatimuksia. Lisääntyvien tehtävien, palvelujen hyvän laadun ja kasvavien tuottavuustavoitteiden yhteensovittamiseksi on tarpeen kehittää toimintatapoja sekä arvioida uudelleen tehtäviä ja niihin käytettäviä voimavaroja. Julkisen talouden tiukkuus kannustaa etsimään kumppanuuksia ja uudenlaisia rahoitusmahdollisuuksia keskeisten tehtävien hoidon turvaamiseksi.

Ville Niinistö
Ympäristöministeri

Krista Kiuru
Asunto- ja viestintäministeri

18.1 Vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen ja resurssien käyttö

Ympäristöministeriö asetti vuodelle 2011 seuraavat tavoitteet toimialan yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle. Ympäristöministeriö on arvioinut tavoitteiden toteutumista johdon tekemänä itsearviointina. Vaikuttavuustavoitteissa aikajänne on usein huomattavan pitkä ja tavoitteiden toteutuminen on mahdollista lopullisesti todeta vasta usean vuoden kuluttua. Sen vuoksi arviointi perustuu tässä vuoden 2011 toimenpiteisiin ja aikaansaatuihin tuloksiin, joilla luodaan edellytyksiä vaikuttavuustavoitteiden saavuttamiseen.

TAULUKKO 196. Ympäristöministeriön yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen (arvosana-asteikko: erinomainen, hyvä, tyydyttävä, välttävä)

Ympäristöministeriön asettamat tavoitteet toimialan yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle	Arvosana
Saadaan aikaan globaalisti kattava ja oikeudellisesti sitova sopimus ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi tavoitteena rajoittaa keskimääräinen globaali lämpötilan nousu kahteen celsiusasteeseen.	Tyydyttävä / Hyvä
Yhdyskuntarakenne eheytyy, liikennemäärät vähenevät sekä joukko- ja kevyen liikenteen osuus kasvaa.	Tyydyttävä
Yhdyskuntien ja rakennusten energiatehokkuus paranee. Uusiutuvia energiamuotoja ja energiaa säästäviä ratkaisuja otetaan käyttöön.	Hyvä
Säätilan ääri-ilmiöihin ja riskeihin varaudutaan yhdyskuntien suunnittelussa ja rakentamisessa.	Tyydyttävä
Maankäytön, asumisen, liikenteen ja palvelujen yhteensovitus tehostuu kaavoituksella, kuntien suunnitteluyhteistyöllä, aktiivisella maapolitiikalla ja rakentamisen ohjauksella.	Tyydyttävä
Helsingin seudulla riittävästi kasvava asuntotonttien kaavoitus sekä kuntien ja valtion yhteistyö lisää asuntorakentamista ja asuntotonttitarjontaa sekä parantaa yhdyskuntarakenteen toimivuutta.	Välttävä / Tyydyttävä
Kasvukeskusten asuntorakentaminen vastaa kysyntää ja edistää hintavakautta omistus- ja vuokra-asuntotarjonnassa.	Tyydyttävä
Tuotanto ja kulutus on kestävää ja vastuullista niin, että materiaalitehokkuus kasvaa ja kulutuksen jalanjälki pienenee.	Tyydyttävä
Yhdyskuntajätteen määrä kääntyy laskuun, jätteiden hyödyntäminen tehostuu ja kaatopaikoille viedyn jätteen määrä vähenee.	Hyvä
Vaarallisimpien kemikaalien ja pienhiukkasten esiintyminen ympäristössä sekä niille altistuminen vähenevät asteittain. Öljy- ja kemikaalivahinkojen ennakointi ja torjuntavalmius Suomenlahdella on riittävä.	Hyvä
Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman 2008—2016 toimet turvaavat metsäisten luontotyyppien ja metsälajien suojelua. Luonnonsuojeluverkosto täydentyy vapaaehtoisuuteen perustuvilla suojelukeinoilla ja suojelualueiden ekologinen tila paranee alueiden ennallistamisella ja hoidolla.	Hyvä
Itämereen ja sisävesiin kohdistuvat paineet, erityisesti ravinnekuormitus, vähenevät ja tärkeiden pohjavesien pilaantumisriski pienenee. Käytössä ovat tehokkaimmat keinot vesienhoitosuunnitelmien ja Itämeren suojeluohjelman toteuttamiseksi.	Tyydyttävä / Hyvä
Ympäristötietojen saatavuus ja hyödyntäminen paranevat sähköisiä palveluja ja tietovarantoja kehittämällä.	Tyydyttävä

18.2 Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Ilmastonmuutos

Durbanin osapuolikokouksen jälkeen kansainvälisissä YK:n ilmastoneuvotteluissa käynnistyvät neuvottelut uudesta sopimuksesta. Tavoitteena olisi päättää neuvottelut viimeistään vuonna 2015 ja saattaa uusi sopimus voimaan vuonna 2020. Kioton pöytäkirjan toinen velvoitekausi alkaa 1.1.2013. Velvoitekauden pituudesta ei ole vielä päätetty. Ilmastonmuutoksen seuranta ja muutoksiin varautuminen säilyivät keskeisenä kysymyksenä myös muiden kansainvälisten ympäristösopimusten neuvotteluissa sekä Arktisen neuvoston ja Barentsin euroarktisen neuvoston työssä. Suomen arktinen strategia nostaa ilmastonmuutoksen lisäksi keskeisesti esiin luonnon monimuotoisuuden turvaamisen ja ympäristön saastumisen estämisen.

EU:n ilmasto- ja energiapaketin toimeenpano (muun muassa päästökauppadirektiivi ja vastuunjakopäätös) jatkui EU:n komitologiassa toimeenpanoa täsmentävien päätösten käsittelyllä. EU on oikeudellisesti sitoutunut vähentämään kasvihuonekaasupäästöjä vuoteen 2020 mennessä 20 prosentilla verrattuna vuoden 1990 päästöihin. Päästökaupassa on päätetty päästöoikeuksien jakomenetelmistä sekä ilmaisjaossa että huutokaupassa. Komissio julkaisi maaliskuussa 2011 niin sanotun vähähiilitiekartan, johon sisältyy päästövähennyspolku vuoteen 2050. Keskustelut asiasta aloitettiin neuvostotasolla kesällä 2011 ja ne jatkuvat vuonna 2012.

Hallituksen pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategian toteutusta on jatkettu. Ympäristöministeriön vastuulla olevien ilmastopolitiikan toimien toimeenpanon raportointia toteutettiin ja kehitettiin osana toiminta- ja taloussuunnitteluprosessia sekä valmisteltiin EU:n vaatima virallinen raportointi. Ilmasto- ja energiastrategian päivittäminen alkoi vuoden 2011 lopulla. Hallitusohjelman mukaisesti ryhdyttiin selvittämään EU:n tiukemman päästövähennystavoitteen vaikutuksia Suomen kannalta. Myös tiedemiehistä koostuva ilmastopaneeli asetettiin ja se aloitti työnsä. Samoin ilmastolain selvitystyö on aloitettu.

Suomen kasvihuonekaasupäästöt kääntyivät nousuun vuonna 2010. Kokonaispäästöistä 81 % oli peräisin energiasektorilta, jonka päästöt kasvoivat 15 % edelliseen vuoteen verrattuna muun muassa talouden elpymisen ja fossiilisen polttoaineen lisääntyneen käytön vuoksi. Kioton pöytäkirjan toimeenpanossa Suomi oli kuitenkin kumulatiivisessa tarkastelussa vuosina 2008—2010 päästövähennysvelvoitteen alapuolella.

KUVIO 20. Suomen kasvihuonekaasupäästöjen kehitys vuosina 1990—2010 suhteessa Kioton pöytäkirjan velvoitetasoon

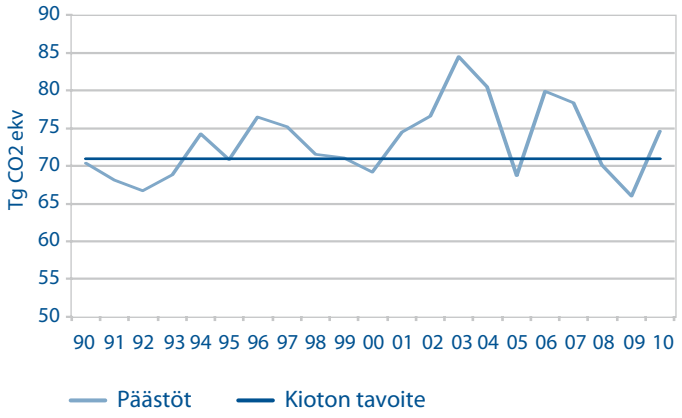

Ympäristönsuojelu

Suomen kansallinen kestävän kehityksen toimikunta asetettiin uudelleen ja se käynnisti kansallisen kestävän kehityksen strategian uudistamisen, jonka tulisi valmistua vuonna 2013. Uudistamistyöhön on tavoitteena kytkeä kaikki hallitusohjelman keskeiset strategiat ja ohjelmat. Strategiatyöhön liittyy myös kestävän kehityksen uuden indikaattorikokoelman laatiminen. Erityistavoitteena on BKT:tä täydentävän yhdistelmäindikaattorin kehittäminen.

Kansallisen kestävän kulutuksen ja tuotannon ohjelman (KULTU) uudistamisen valmistelu aloitettiin helmikuussa 2011. Toteutettiin ohjelmaehdotuksen valmistelua tukevat tutkimushankkeet, joissa muun muassa arvioidaan julkisten hankintojen tilanne, kulutuksen ohjauskeinojen vaikuttavuus sekä ennakoidaan kulutuksen kasvihuonekaasupäästöjen kehittymistä. Yhteistyössä Suomen ympäristökeskuksen kanssa on valmisteltu Kestävien hankintojen neuvontapalvelun toimintasuunnitelma sekä neuvoteltu palvelun rahoittamisesta ja perustamisesta TEM:n ja TEKES:n kanssa.

Valmistautuminen YK:n kestävän kehityksen (Rio+20) huippukokoukseen jatkui. Kesällä 2012 pidettävän kokouksen teemana ovat kestävän kehityksen institutionaalinen rakenne ja vihreä talous. Valmisteluprosessissa Suomi yhdessä EU:n kanssa ajaa voimakkaasti kansainvälisen ympäristöhallinnon vahvistamista sekä kestäviä kulutus- ja tuotantotapoja.

Ilman epäpuhtauksia koskeva direktiivi (NEC-direktiivi) asettaa EU:n jäsenvaltioiden tietyille päästöille sallitut vuotuiset enimmäismäärät, joita ei saa ylittää vuodesta 2010 alkaen. Päästökatot koskevat rikkidioksidia, typen oksideja, haihtuvia orgaanisia yhdisteitä (lukuun ottamatta metaania) ja ammoniakkia. Pääosa tavoitteista on saavutettu jo hyvissä ajoin ennen vuotta 2010.

KUVIO 21. Päästöjen kehitys kohti vuoden 2010 päästökattoja

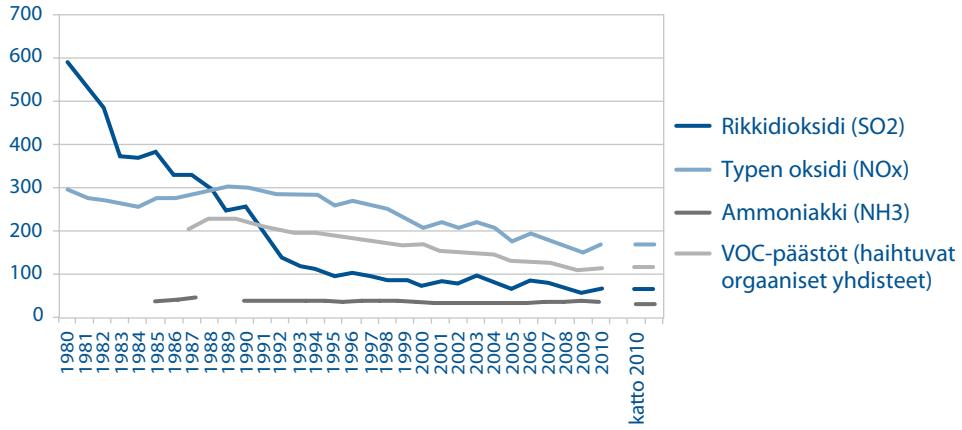

Valtioneuvosto antoi 21.1.2011 asetuksen ilmanlaadusta. Siinä on asetettu pienhiukkasille raja-arvo vuodesta 2010 eteenpäin ja altistumisen vähennystavoite vuoteen 2020 mennessä. Asetuksessa on säännökset myös pienhiukkaspitoisuuksien yleisestä seurannasta.

Kansallisen kemikaaliohjelman toimeenpanosuositusten toteutumistilanne selvitettiin ja perustettiin työryhmä arvioimaan ohjelman toteutumista ja tarkistamista. Eduskunta hyväksyi lokakuussa hallituksen esityksen EU:n elohopean vientikieltoasetuksen edellyttämistä kansallisista toimista.

Yhdyskuntajätteen määrä väheni edelleen vuonna 2010 ja oli keskimäärin 469 kiloa asukasta kohti vuodessa. Vuonna 2010 jätteiden hyödyntämisaste nousi noin 55 prosenttiin. Kaatopaikoille vietiin yhdyskuntajätteestä 1,1 milj. tonnia eli 45 %. Valtakunnallisessa jätesuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden mukaisesti kaatopaikoille tulisi vuonna 2016 sijoittaa yhdyskuntajätteistä enää enintään 20 %. Energiahyötykäytön tavoite saavutettaneen vuoteen 2016 mennessä jo tehtyjen polttolaitosinvestointipäätösten perusteella, mutta materiaalikierrätystavoitteen saavuttaminen edellyttää vielä jätteen materiaalikierrätyksen tuntuvaa lisäämistä.

EU on asettanut tavoitteet biohajoavan yhdyskuntajätteen kaatopaikkasijoituksen vähentämiseksi vuosille 2009 ja 2016. Tilastotietojen mukaan kehitys on ollut myönteistä, ja vuoden 2009 tavoitteeseen on päästy jo vuonna 2007. Vuoden 2016 tavoitteeseen pääsemiseksi tulee biohajoavan jätteen erilliskeräystä ja erityisesti materiaalihyödyntämistä lisätä voimakkaasti nykyisestä.

KUVIO 22. Yhdyskuntajätteet käsittelytavoittain

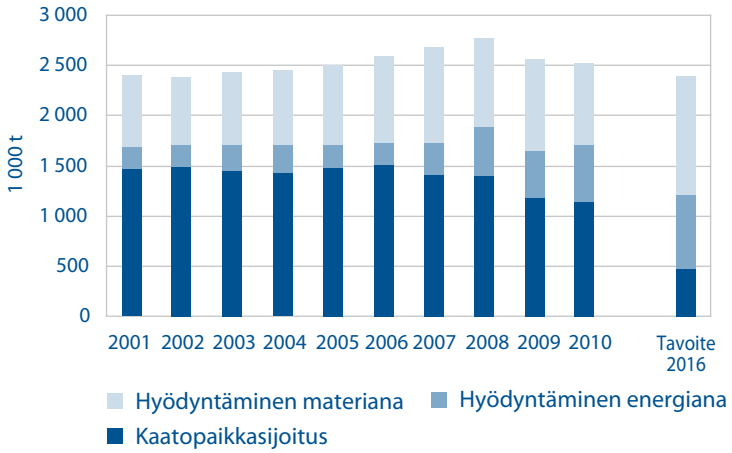

Eduskunta hyväksyi maaliskuussa hallituksen esityksen uudeksi jätelaiksi. Toukokuussa 2012 voimaan tulevalla lainsäädännöllä pannaan täytäntöön EU:n uusi jätedirektiivi. Tavoitteena on edistää jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämistä, uudelleenkäyttöä, kierrätystä ja muuta hyödyntämistä sekä selkiyttää jätehuollon vastuunjakoa, täsmentää eri toimijoiden velvollisuuksia ja tehostaa jätehuollon valvontaa. Lain hyväksymisen jälkeen jätealan lainsäädännön kokonaisuudistusta on jatkettu asetusten uudistamisella. Vuoden 2011 aikana valmistuivat ehdotukset valtioneuvoston asetukseksi jätteistä ja valtioneuvoston asetukseksi ympäristönsuojeluasetuksen muuttamisesta.

Valtakunnallisessa jätesuunnitelmassa vuoteen 2016 asetettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumisesta valmistui ensimmäinen väliarviointi. Tavoitteiden toteutumista seurataan toimenpiteiden vastuutahoille tehtyjen kyselyiden ja asetettujen indikaattoreiden avulla.

Keväällä 2011 valmistuivat ympäristönsuojelulain uudistamisen linjaukset ja marraskuussa asetettiin hanke valmistelemaan hallitusohjelman mukaisesti ympäristönsuojelulainsäädännön kokonaisuudistusta. Samassa yhteydessä huolehditaan teollisuuspäästödirektiivin toimeenpanosta.

Vuoden 2012 alusta voimaan tulleen vesilainsäädännön uudistuksen toimeenpanoa varten ympäristöministeriön johdolla laadittiin opas ja järjestettiin koulutukset lupa- ja valvontaviranomaisille. Aluehallintovirastot ratkaisivat yhteensä 1 244 ympäristö- ja vesilupaa. Käsittelyajat pitenivät jonkin verran edellisvuodesta. ELY-keskukset tekivät yhteensä 2 300 ympäristönsuojelun valvontatarkastusta.

Valmiussuunnitelma suurten alusöljyvahinkojen torjunnan järjestämisestä, johtamisesta ja viestinnästä hyväksyttiin. Merivoimien uusi avomerellä ja jääolosuhteissa toimintakelpoinen öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnan monitoimialus Louhi valmistui keväällä 2011.

Vuonna 2011 valmistui 15 pilaantuneiden maa-alueiden kunnostushanketta, joihin käytettiin myös valtion ympäristötyömäärärahoja. Vuonna 2011 ELY-keskukset saivat yhteensä 3,1 milj. euroa kohteiden kartoittamiseen, tutkimiseen ja kunnostamiseen. Kunnostukset ovat suurelta osin olleet ELY-keskusten ja kuntien yhteistyöhankkeita, ja valtion osuus kunnostuskustannuksista on ollut keskimäärin 46 %. Kunnostustoiminnan kokonaisvolyymia kuvaa se, että ELY-keskukset tekivät 254 pilaantuneen maaperän puhdistamista koskevaa hallintopäätöstä vuonna 2011. Isännättömien huoltoasemien maaperän kunnostamisia jatkettiin SOILI-ohjelmassa. Ohjelmasta luovutettiin vuoden aikana 35 rahastokohdetta, joiden osalta ELY-keskus oli hyväksynyt kunnostustyön suoritetuksi.

Merenhoitoa koskeva lainsäädäntö tuli voimaan 1.3.2011. Merenhoitoa koskevat säännökset lisättiin vesienhoidosta annettuun lakiin, samalla lain nimi muutettiin laiksi vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä. Meriympäristön hyvään tilaan vuoteen 2020 mennessä pyritään laatimalla merenhoitosuunnitelma sekä sille toimenpideohjelma. Vuoteen 2014 mennessä nykyisiä seurantaohjelmia päivitetään vastaamaan merenhoidon tarpeita. Valtioneuvoston asetus merenhoidon järjestämisestä tuli voimaan 1.9.2011.

Itämeren suojelukomission (HELCOM) Itämeren suojelun toimintaohjelman (Baltic Sea Action Plan) toimeenpanoa on edelleen jatkettu yhteistyössä kaikkien Itämeren valtioiden kanssa. HELCOM-yhteistyönä on kansainvälisessä merenkulkujärjestössä IMO:ssa päätetty matkustaja-alusten käymäläjätevesien päästöjen rajoittamisesta Itämerellä. Alusten rikkipäästöjen vähentämistä koskeva rikkidirektiivi on parhaillaan EU-neuvoston käsittelyssä. Suomen johdolla on HELCOM:ssa valmisteltu alusten typpipäästöjen kontrollialueen (NECA) perustamista Itämerelle.

Ympäristöministeriön Venäjä-yhteistyön tavoitteiden 2008—2011 arvioinnin mukaan kansainvälisen ympäristöyhteistyön edellytykset Venäjällä ovat osin parantuneet, joskaan ympäristönsuojelu ei ole edelleenkään keskeinen prioriteetti Venäjällä. Uudistetut tavoitteet vuoteen 2015 vahvistetaan kevätkaudella 2012. Keskeisiä asioita ovat Itämeri ja Suomenlahti, suuria hankkeita koskevan tiedonvaihdon parantaminen sekä biodiversiteetti- ja luonnonsuojeluyhteistyö. Hankemuotoisen yhteistyön vähentyessä korostuu entisestään viranomais- ja poliittinen yhteistyö.

Pietarin jätevesihuollon kehittäminen etenee. Suomen avustushankkeissa on yhteensä 7,1 milj. euroa. Tähänastisilla toimilla Pietarin fosforikuormitus on pienentynyt kymmenessä vuodessa noin kolmasosaan.

Ympäristöministeriö ja ELY-keskukset ovat jatkaneet vesienhoidon toimeenpanoa yhteistyössä muiden hallinnonalojen ja toimijatahojen kanssa. Vesienhoidon toteutusohjelmasta 2010—2015 tehtiin valtioneuvoston periaatepäätös helmikuussa 2011. Lisäksi valmisteltiin vesienhoidon alueelliset toteutussuunnitelmat, vesienhoidon seurantajärjestelmä ja vesien kunnostusstrategiaehdotus. Alueellisesti on toteutettu monia vesiensuojelutoimia muun muassa kunnostuksia. Vesienhoitosuunnitelmien ja toimenpiteiden vaikuttavuuden arvioimista toiselle suunnittelukierrokselle vuosille 2016—2021 on aloitettu.

Hallitus antoi Itämeri-huippukokouksessa 2010 sitoumuksen Saaristomeren tilan parantamisesta ja Suomen saattamisesta ravinteiden kierrätyksen mallimaaksi. Ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön työryhmä laati tiekartan toimenpiteistä. Maatalouden vesiensuojelun tehostamiseksi on Lounais-Suomessa jatkettu ympäristöministeriön

ja maa- ja metsätalousministeriön yhteisrahoituksella laajaa kolmevuotista pilottihanketta (TEHO Plus). Keski-Suomessa aloitettiin kolmevuotinen turvetuotannon ja metsätalouden vesiensuojelun pilottihanke (TASO), jonka tavoitteena on edistää turvetuotannon ja metsätalouden kuormitusta tehokkaimmin vähentäviä toimenpiteitä ja kokeilla uusia vesiensuojelumenetelmiä.

Tärkein maatalouden vesiensuojelun ohjauskeino on EU-osarahoitteinen maatalouden ympäristötuki. Vuonna 2011 ympäristötukea maksettiin noin 348 milj. euroa yhteensä noin 56 000 maatilalle. Maksetut erityistukisopimukset kattoivat noin 350 000 hehtaaria. Pinta-alaltaan suurin erityistukimuoto on luonnonmukainen tuotanto.

Haja-asutuksen jätevesihuollon tehostamiseen liittyvät ympäristönsuojelulain muutos ja valtioneuvoston asetus talousjätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla tulivat voimaan maaliskuussa 2011. Säädösmuutosten toimeenpanon edistämiseksi on lisätty haja-asutuksen jätevesiin liittyvää tiedotusta ja järjestetty neuvontaa ja koulutusta sekä uusittu opasmateriaalia. Kiinteistökohtaista neuvontaa on testattu kolmella alueella ja toimintaa on tarkoitus laajentaa valtakunnalliseksi valtion talousarvioon vuosina 2011 ja 2012 sisältyvällä yhteensä 2 milj. euron avustusmäärärahalla. Yhdyskuntajätevesiin liittyen valmisteltiin ympäristöhallinnon ja vesihuoltolaitosten välinen suositussopimus vapaaehtoisista toimista jätevesien ravinnepäästöjen vapaaehtoiseksi vähentämiseksi täydentämään ympäristölupamenettelyä.

Yhdyskuntien vesiensuojelua edistäviin siirtoviemärihankkeisiin osoitettiin ympäristötyömäärärahoja yhteensä noin 6 milj. euroa. Siirtoviemärien avulla jätevesien käsittely voidaan keskittää isompiin, tehokkaampiin ja taloudellisempiin yksiköihin ja vapauttaa laajojakin vesialueita vanhojen laitosten jätevesikuormituksesta. Samalla on mahdollista saada haja-asutus siirtoviemärilinjojen varrelta tehokkaan jätevedenpuhdistuksen piiriin. Usein samalla rakennetaan myös kuntien vedenhankintaa parantava yhdysvesijohto.

Pohjavesien suojelua on edistetty vesienhoidossa tunnistetuilla selvitys- ja riskialueilla osoittamalla kunnille haettavaksi avustusta suojelusuunnitelmien laatimiseen. Ympäristöministeriö on asettanut työryhmän tarkastelemaan pohjavesiin liittyvän lainsäädännön tarkistamistarpeita.

Luonnonsuojelu

Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategiaa (2006—2016) on tarkistettu laajassa yhteistyössä muiden ministeriöiden ja organisaatioiden kanssa. Valmistelutyö on ollut kansalaisten kommentoitavana. Vuoteen 2020 ulottuvan ”Luonnon puolesta – Ihmisen hyväksi” -strategian valmistelu perustuu hallitusohjelmaan. Sen mukaan nyt voimassa oleva luonnon monimuotoisuuden kansallinen strategia tarkistetaan vastaamaan uusia kansainvälisiä tavoitteita.

Luonnonsuojelulainsäädännön toimivuuden kokonaisarvioinnin johtopäätökset ja suositukset on otettu huomioon luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategian ja toimintaohjelman tarkistamisessa. Lainsäädännön uudistamisen ensimmäinen vaihe, johon sisältyy muun muassa Natura 2000 -verkoston toteuttamiseen liittyvän luonnonsuojelulain 68 §:n tarkistaminen vastaamaan paremmin yhteisölainsäädäntöä, on aloitettu syksyllä 2011.

Valtioneuvoston periaatepäätöstä Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmasta (METSO) on toteutettu tarkoituksena parantaa nykyistä suojelualueverkkoa ja kehittää talousmetsien luonnonhoitoa. Maanomistajien tekemien tarjousten pohjalta valtiolle hankittiin suojelutarkoituksiin 2 862 hehtaaria METSO-alueita, yksityisiä luonnonsuojelualueita perustettiin ohjelman puitteissa 2 956 hehtaaria ja määräajaksi rauhoitettiin 194 hehtaaria. Alueiden arvo on yhteensä 24,4 milj. euroa. Hallitus päätti vuonna 2011 jatkaa METSO-ohjelmaa vuoteen 2020 sekä tehostaa ohjelman toteuttamista valtion, kuntien ja muiden julkisyhteisöiden mailla.

Samaan aikaan METSO-ohjelman toteutuksen kanssa viedään loppuun niin sanottujen vanhojen valtioneuvoston hyväksymien luonnonsuojeluohjelmien toteutusta. Vuonna 2011 hankittiin kyseisiä alueita valtiolle noin 3 200 hehtaaria ja perustettiin yksityisiksi luonnonsuojelualueiksi noin 3 300 hehtaaria. Tähän käytettiin runsas 15 milj. euroa hankinta- ja korvausmäärärahaa.

Valtionmailla sijaitsevien noin 1 800 suojelukohteen luonnonsuojelualueeksi perustamisen työohjelman toteutus aloitettiin. Kainuun alueelta valmisteltiin kaksi asetusluonnosta, joilla perustetaan luonnonsuojelualueiksi kaikkiaan 32 800 hehtaaria valtion alueita. Lisäksi valmisteltiin Koloveden ja Petkeljärven kansallispuistojen laajentamisesta hallituksen esitykset, jotka annetaan vuonna 2012.

Lajisuojelun toimintaohjelman toteutusta palveleva ja kiireellistä suojelua edellyttävien lajien turvaamista koskeva priorisointisuunnitelma valmistui vuoden 2011 lopussa. Suunnitelman pohjalta on tarkoitus aloittaa alueellisten toimenpidesuunnitelmien laatiminen yhteistyössä ympäristöministeriön, Suomen ympäristökeskuksen ja ELY-keskusten kanssa. Vuoden 2010 lopulla julkaistun lajien neljännen uhanalaisuusarvioinnin perusteella erityisiä lajisuojelun toimenpiteitä pohtimaan nimettiin syksyllä 2011 työryhmä. Saimaannorpan suojelun strategia ja toimenpidesuunnitelma on valmistunut marraskuussa 2011.

Ehdotus soiden ja turvemaiden kestävän ja vastuullisen käytön ja suojelun kansalliseksi strategiaksi valmistui helmikuussa. Hallitusohjelman mukaisesti soiden ja turvemaiden kestävästä käytöstä valmistellaan valtioneuvoston periaatepäätös, jossa linjataan soiden ja turvemaiden käytön kokonaisuutta ja tarvittavia toimenpiteitä.

Vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelmassa (VELMU) on vahvistettu ohjelman koordinaatiota, tehostettu mallien kehitystyötä ja koottu menetelmäohjeistusta ja suunnattu vuodelle 2011 saatua lisärahoitusta kentällä tehtävään inventointityöhön 1,3 milj. euroa.

Metsähallituksen luontopalvelut

Metsähallitus on maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan liikelaitos, jota ympäristöministeriö ohjaa ja rahoittaa julkisiin hallintotehtäviin kuuluvissa luontopalveluissa. Metsähallituksen luontopalvelujen tehtävänä on ympäristöministeriön hallinnonalalla valtion omistuksessa olevan luonnonsuojelualue- ja erämaaverkoston hallinnointi ja hoito sekä eräät valtakunnalliset asiantuntijatehtävät. Toiminnalla vaikutetaan keskeisesti luonnon monimuotoisuuteen Suomessa biodiversiteetin köyhtymisen hidastamiseksi.

Vuonna 2011 luontopalvelujen kokonaismenot olivat 51,7 milj. euroa (54,0 milj. euroa vuonna 2010). Ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön kautta valtion talousarviosta tuleva perusrahoitus kattoi menoista 33,3 milj. euroa (33,5 milj. euroa vuonna 2010). Henkilötyövuosia oli kaikkiaan 482 (553). Metsähallituksen kokonaisuudesta liikelaitoksena raportoidaan maa- ja metsätalousministeriön osiossa 14.1.

TAULUKKO 197. Metsähallituksen luontopalvelujen toiminnan tunnuslukuja vuosina 2007—2011

	2007	2008	2009	2010	2011
Virkistyspalvelujen asiakastyytyväisyys, asteikko 1—5	4,1	4,2	4,2	4,2	4,3
Natura-alueiden määrä, jolle valmistui hoito- ja käyttösuunnitelma, kpl	32	37	32	22	20
Metsien ja soiden ennallistaminen METSO-alueella, ha	2 585	2 690	2 561	1 868	1 767
Perinnebiotooppien hoito ja kunnostus, ha	1 766	2 314	2 610	2 695	3 071
Vedenalaisten luontotyyppien inventointi, ha	9 220	5 795	5 632	4 900	5 345
Kansallispuistojen käynnit	1 586 700	1 755 500	1 943 000	1 958 500	2 086 500
Luontokeskusten ja muiden asiakaspisteiden käynnit	798 400	859 000	866 000	849 400	833 000
Luontoon.fi-verkkopalvelun käynnit	2 529 000	2 108 000	2 262 356	2 521 121	*
Matkailuyritysten kanssa voimassa olevat yhteistyösopimukset, kpl	196	252	268	297	310

* Tietoa ei ole saatavissa vuodelta 2011.

Valtion kansallispuistoihin ja retkeilyalueiden virkistyskäyttöön sijoittamat rahat tuottavat yritystoimintaa ja työpaikkoja. Metsähallituksen luontopalvelujen ja Metsäntutkimuslaitoksen kehittämällä menetelmällä on laskettu, että kansallispuistojen ja retkeilyalueiden kokonaistulo- ja työllisyysvaikutukset vuonna 2011 olivat yhteensä 123 milj. euroa ja lähes 1 600 henkilötyövuotta.

18.3 Kestävä yhdyskuntakehitys, rakentaminen ja asuminen

Alueidenkäyttö

Maakuntakaavoituksen ohjauksessa ympäristöministeriö on varmistanut valtioneuvoston hyväksymien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteutumista ja niiden välittymistä kuntien kaavoitukseen. Vuoden aikana vahvistettiin neljä maakuntakaavaa ja ohjattiin vajaata 20 vireillä olevaa maakuntakaavaa. Ohjauksessa ovat painottuneet ilmastonmuutoksen hillintään liittyvät kysymykset, erityisesti kaupunkiseutujen yhdyskuntarakennetta ja vähittäiskaupan suuryksiköiden sijoittumista sekä tuulivoimaa ja turpeenottoa koskevat alueidenkäytölliset ratkaisut. Keskeisellä sijalla ovat olleet myös eräät suuret liikenteen infrastruktuuriratkaisut.

Ympäristöministeriön asettama työryhmä arvioi valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VAT) toteuttamista. Arvioinnin mukaan VAT on kiinteä osa alueidenkäytön suunnittelua ja yhä enemmän myös valtion viranomaisten toimintaa. Työryhmän toimenpideehdotukset VAT:n vaikuttavuuden lisäämiseksi painottavat alueidenkäytön suunnittelun ja valtion viranomaisten toiminnan toisiaan täydentävää roolia ja toimien samansuuntaisuutta. Erityisesti kiinnitetään huomiota valtion viranomaisten toiminnan aktivoimiseen ja VAT:n toteuttamiseen valtakunnan tasolla samoin kuin alueidenkäytön suunnittelujärjestelmän toimivuuteen.

Ympäristöministeriö on tukenut tuulivoimarakentamisen kaavoitusta ja selvityksiä ja siten edistänyt hallituksen ilmasto- ja energiastrategian tavoitetta lisätä tuulivoimatuotantoa nykyisestä noin 200 megawatista 2 000 megawattiin vuoteen 2020 mennessä. Valtionavustusta tuulivoimarakentamista ohjaavien kaavojen laadintaan kunnille ja maakunnan liitoille on osoitettu 1,4 milj. euroa. Lisäksi maakuntien tuulivoimaselvityksiä on ohjattu ja rahoitettu noin 100 000 eurolla. Maakuntien tuulivoimaselvitysten mukaan Suomessa on noin 300 tuulivoimatuotantoon soveltuvaa potentiaalista aluetta, joiden yhteenlaskettu pinta-ala on noin 3 400 km². Näille alueille on mahdollista sijoittaa tuulivoimakapasiteettia jopa 12 600 megawattia. Alueiden kannattavuudessa on kuitenkin suurta vaihtelua tuulisuusolosuhteiden mukaan. Ainakin 12 maakuntaa on parhaillaan laatimassa tuulivoimateemaista maakuntakaavaa, jossa potentiaalisista alueista kaavassa osoitettaviksi valikoituvat soveltuvuudeltaan parhaat.

Tuulivoimarakentamista koskeva maankäyttö- ja rakennuslain muutos tuli voimaan 1.4.2011. Sen mukaan rakennusluvan myöntämisen edellytysten täyttyminen voidaan tietyin edellytyksin selvittää yleiskaavassa ja rakennusluvat myöntää suoraan yleiskaavan perusteella. Ensimmäiset lakimuutoksen mukaiset tuulivoimayleiskaavat on hyväksytty vuonna 2011 ja niistä on saatu hyviä kokemuksia.

Valtioneuvoston kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta (PARAS) 12.11.2009 antaman selonteon kaupunkiseutulinjausten toimeenpanotyöryhmän työ päättyi lokakuussa 2011. Rinnan sen kanssa on käynnistetty uuteen hallitusohjelmaan perustuvan kuntauudistuksen valmistelu. Ympäristöministeriö on osallistunut kummankin työryhmän työhön. PARAS-selonteon kaupunkiseutulinjauksiin perustuva maankäytön, asumisen ja liikenteen aiesopimus Tampereen kaupunkiseudun kuntien ja valtion välillä allekirjoitettiin 2.3.2011. MAL-aiesopimuksia valmisteltiin myös Turun, Oulun ja Helsingin kaupunkiseuduilla, missä neuvottelut jatkuvat edelleen uuden hallitusohjelman kirjausten mukaisesti.

Ympäristöministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön sekä Liikenneviraston yhteisessä MaaLi-foorumissa on kehitetty maankäytön ja liikenteen yhteensovittamista. Raportti foorumin työn tuloksista valmistui.

Uuden hallitusohjelman mukaisesti metropolipolitiikkaa jatketaan ja lujitetaan. Valtioneuvosto päätti metropolipolitiikan toteuttamisen periaatteista ja organisoinnista. Sisällöllisiksi painopisteiksi asetettiin hallinnon rakenteiden kehittäminen sekä maankäyttö, asuminen ja liikenne, kansainvälinen kilpailukyky, maahanmuuttokysymykset ja sosiaalinen eheys. Metropolipolitiikan neuvottelukunta ja sihteeristö on asetettu.

Kaupan sijainninohjausta koskevat maankäyttö- ja rakennuslain muutokset tulivat voimaan 15.4.2011. Muutoksilla selkeytetään vähittäiskaupan ohjauksen periaatteita laissa ja saatetaan ohjausjärjestelmä vastaamaan muuttuneita ja muuttuvia olosuhteita. Maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisarvioinnin valmistelu on aloitettu hallitusohjelman mukaisesti. Arviointi valmistuu vuoden 2013 aikana ja sen painopisteitä ovat alueidenkäytön ohjausjärjestelmän toimivuus erityisesti yhdyskuntarakenteen hallinnan näkökulmasta, rakentamisen vastuut, ohjaus ja laatu sekä eri toimijoiden roolit ja voimavarat suunnittelussa, ohjauksessa ja toteutuksessa.

Kaupunkiseutujen tiiveimmillä alueilla asuvien osuus koko kaupunkiseutujen taajama-alueen asukkaista on viimeisen kolmen vuosikymmenen aikana ollut pääsääntöisesti vähenevä eli yhdyskuntarakenne on hajaantunut. Yhdyskuntarakenteen eheydellä on suuri merkitys toimivien joukkoliikenneratkaisujen ja palvelujen saavutettavuuden kannalta.

KUVIO 23. Tilastoruuduissa, joissa asukastiheys on vähintään 20 asukasta hehtaarilla, asuvien osuus kaupunkiseudun taajama-alueen asukkaista 2000—2010

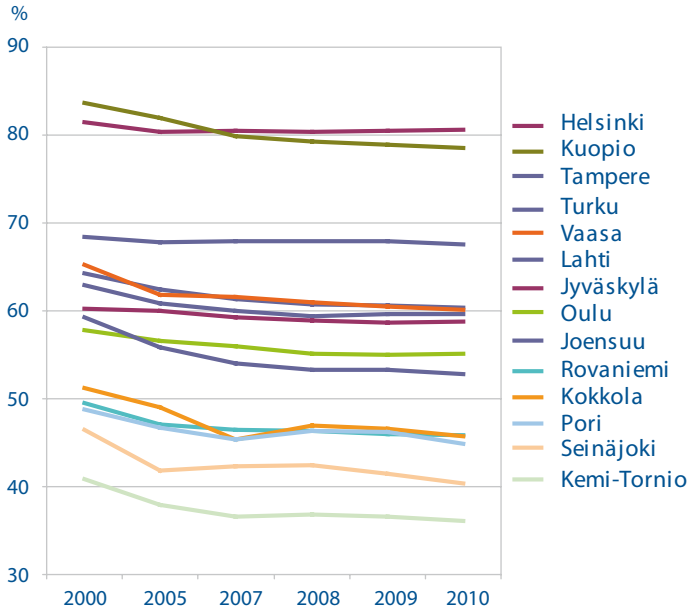

Vuonna 2010 voimaan tulleen rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain toteutumista on edistetty muun muassa ohjeistamalla ja neuvomalla ELY-keskuksia ja valtion kiinteistöomistajia rakennussuojeluasioiden käsittelyssä.

Asuminen

Vuonna 2011 asuntojen uudistuotanto ylitti 30 000 asuntoa. Valtion tukema tuotanto pysyi varsin korkealla tasolla, vaikka rakennusalan työllisyyttä tukevat elvytystoimenpiteet päättyivät vuoden 2010 lopussa ja vaikka vapaarahoitteinen asuntotuotanto nousikin selvästi edellisestä vuodesta. ARA teki korkotukilainoitettavien asuntojen aloituksen mahdollistavia päätöksiä yhteensä 6 655 asunnosta ja takauslainoituksen osalta 70 asunnosta. Normaalin korkotukivuokratuotannon päätöksiä oli 2 079 asuntoa, erityisryhmien asuntoja 3 206 ja asumisoikeusasuntoja 1 359. Asunnoista aiesopimuskuntiin kohdistui 3 407 asuntoa ja muihin kasvukeskuksiin 1 613 asuntoa. Valtion tukeman asuntotuotannon korkotukilainojen hyväksymisvaltuus oli yhteensä 975 milj. euroa (2010: 1,67 mrd. euroa), ja siitä jäi käyttämättä vajaat 15 milj. euroa.

Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelman 2008—2011 asuntopaikkojen lisäämistavoitteet saavutettiin. Pitkäaikaisasunnottomien määrä on vähentynyt ohjelman aikana lähtötilanteen 3 600 henkilöstä 765 henkilöllä. Valtioneuvosto teki periaatepäätöksen ohjelman jatkosta kaudelle 2012—2015 tavoitteena pitkäaikaisasunnottomuuden poistaminen. Vuonna 2011 valmistuneen EU-tason arviointiraportin mukaan ohjelma arvioitiin Euroopan mittakaavassa hyvin kehittyneeksi.

Kehitysvammaisten asumisen ja siihen liittyvien palvelujen järjestämisen ohjelman tavoite 470 asunnon uustuotannosta ja 60 asunnon perusparantamisesta ARA-tuotannossa saavutettiin vuonna 2011. Kohteille varattu 30 milj. euron investointiavustus käytettiin kokonaan.

Lähiöohjelma päättyi vuoden lopussa ja siinä toteutettiin runsaat 50 hanketta 14 kaupungissa. Viihtyisyyden ja toimivuuden parantamiseksi on kehitetty muun muassa lähiökerrostalojen korjausta ja asukastilojen toimintaa sekä lähiöostoskeskusten ympäristöjä ja palveluita.

Valtiovallan roolia 2010-luvun asuntomarkkinoilla selvittänyt työryhmä luovutti työnsä helmikuussa 2011. Ryhmä esitti yhteensä 39 toimenpide-ehdotusta asuntomarkkinoiden parantamiseksi ja kolme linjausehdotusta asunto-olojen kehittämisestä annetun lain muuttamisesta. Väestöltään vähenevien alueiden asunto-ongelmia selvittänyt AKKU-työryhmä luovutti mietintönsä maaliskuussa. Uuden hallitusohjelman asuntopolitiikkaa koskevien linjausten mukaisesti annettiin syyskuussa asetus vuokratalojen korkotukilainoituksen omavastuukoron puolittamisesta uustuotannossa, jolla pyrittiin lisäämään kohtuuhintaista vuokra-asuntotuotantoa.

Helsingin seudun kuntien ja valtion välisen asunto- ja tonttitarjonnan tehostamista koskevan sopimuksen mukaan kunnat lisäävät asemakaavoitustaan. Helsingin seudun koko asuntotuotannon tavoite on 13 300 asuntoa vuodessa. Vuonna 2011 toteutui 10 369 asuntoa eli tavoite jäi saavuttamatta. Helsingin seudulla oli tavoitteena kaavoittaa 1,4 milj. kerrosneliömetriä uutta asuinkerrosalaa, toteuma oli noin 0,98 milj. kerrosneliömetriä.

KUVIO 24. Asuntotuotanto aiesopimuskunnissa

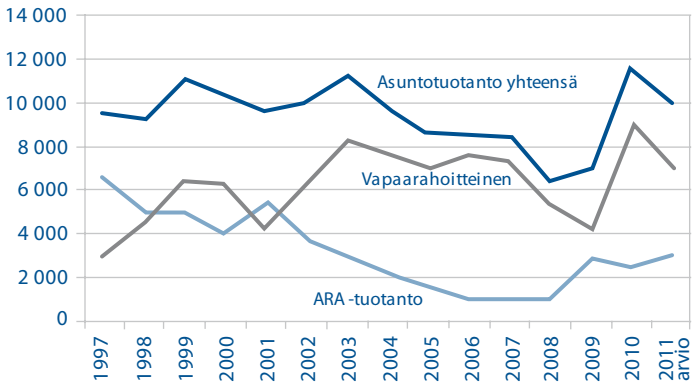

Valtion aiesopimuksessa lupaamat toimenpiteet on käytännössä tehty. Sen sijaan Helsingin seudun 14 kuntaa ovat toteuttaneet yhdessä sovittuja tavoitteita erittäin vaihtelevasti. Tästä huolimatta koko seudun ARA-vuokra-asuntotuotannon tavoite on lähes saavutettu, sillä pääkaupunkiseudun tuotantotavoite ylitetään. Valtio tukee tavoitteita myöntämällä kunnallistekniikka-avustuksia uusien asuntoalueiden käyttöönottoon. Vuoden 2011 loppuun asti oli mahdollista myöntää käynnistysavustuksia valtion tukemaan vuokra-asuntotuotantoon.

Rakentaminen

Rakentamisen kasvu pysähtyi kertomusvuoden lopussa lähestyvässä matalasuhdannetilanteessa. Tammi-marraskuussa 2011 rakennuslupia myönnettiin yhteensä lähes 41 milj. kuutiometrin edestä, mikä on 8 % edellisvuotta enemmän. Teollisuus- ja varastorakennusten kuutiomäärät lisääntyivät eniten (vuosimuutos +39 %) ja seuraavina asuinrakennukset (+4 %) kun taas maatalousrakennusten (-4 %), vapaa-ajan rakennusten (-13 %) ja julkisten rakennusten (-14 %) rakennuslupakehitys oli laskeva.

Maaliskuussa annettiin uudisrakentamisen energiatehokkuutta parantavat uudet rakentamismääräykset, jotka tulevat voimaan 1.7.2012. Määräysten keskeinen muutos on siirtyminen kokonaisenergiatarkasteluun, joka koskee kaikkea rakennuksessa tapahtuvaa energiankulutusta eli siinä otetaan huomioon lämmityksen lisäksi muun muassa ilmanvaihto, valaistus ja lämmin käyttövesi. Eri energiamuodoille on annettu kertoimet, jotka kuvaavat luonnonvarojen käyttöä. Ne kannustavat käyttämään kaukolämpöä sekä uusiutuvia energialähteitä. Määräysten tiukennus tarkoittaa keskimäärin 20 prosentin parannusta nykyisten määräysten vaatimaan energiatehokkuuteen.

Rakennusten energiatehokkuusdirektiivin toimeenpanoon liittyen on valmisteltu muun muassa energiatodistusmenettelyn uudistamista ja korjausrakentamisen energiatehokkuusmääräyksiä. Olemassa olevan rakennuskannan merkitys rakennusten energiatehokkuuden parantamisessa ja päästöjen vähentämisessä korostuu jatkossa. Tarvitaan normiohjausta,

informaatio-ohjausta ja mahdollisuuksien mukaan kohdennetusti taloudellista ohjausta. Informaatio-ohjaukseen liittyen julkaistiin keväällä 2011 ympäristöministeriön ylläpitämä Korjaustieto.fi-portaali ja sen osana korjausneuvonnan hakupalvelu. Kertomusvuonna otettiin käyttöön uusi energia-avustus, jolla on tuettu siirtymistä sähkö- tai öljylämmityksestä pääasiassa uusiutuvaa energiaa hyödyntävään päälämmitysjärjestelmään. 30 milj. euron tuen avulla toteutetaan noin 15 000 lämmitystapamuutosta.

Ympäristöministeriö antoi 15.4.2011 asetuksen rakennusten palomääräyksistä. Määräysmuutokset koskivat lähinnä puun käyttömahdollisuuksia rakentamisessa. Määräyksellä annettiin luokkiin ja lukuarvoihin perustuvat vaatimukset enintään kahdeksankerroksiselle puurunkoiselle asuin- ja työpaikkarakennukselle sekä asunnon lisäkerrosrakentamiselle. Puuta voi myös käyttää palotekniseltä kannalta aiempaa laajemmin julkisivuissa ja rakennuksen sisäpinnoissa.

Valtakunnalliset kosteus- ja hometalkoot jatkuivat ympäristöministeriön koordinoidessa ohjelmaa. Vuoden aikana on paneuduttu erityisesti koulutuskysymyksiin ja osaamiseen liittyviin asioihin sekä pätevyydentoteamisjärjestelmiin. Kertomusvuoden aikana uudistettiin muun muassa arviointi- ja seurantalomake korjaushankkeiden tueksi. Niin kutsuttu KAS-lomake kokoaa hankkeen tiedot yhteen paikkaan ja varmistaa, että kaikki osa-alueet tulevat huomioiduksi. Lisäksi käynnistyi kosteus- ja homekorjauksen erikoisosaajien koulutus.

Energiaviisaan rakennetun ympäristön aika (ERA17) -ohjelma on edistänyt uudella tavalla alan toimijoiden voimien kokoamista yhteisen tavoitteen ympärille. Ohjelmalle asetettu seurantaryhmä vastaa ohjelman toimenpiteiden toteuttamisen koordinoinnista. Ympäristöministeriön erityisenä roolina on energiatehokkuustavoitteiden toteutumisen varmistaminen kehittämällä maankäytön ja rakentamisen ohjausta normien, informaatio-ohjauksen ja jossain määrin myös tukien kautta.

Elinympäristön laadun kehittämiseen liittyen järjestettiin ”Rakentamisen laatu” -teemalla ministerin asuntofoorumi sekä laadittiin usean ministeriön ja toimijatahon kanssa yhteistyönä turvallisuutta rakennetussa ympäristössä ja suunnittelussa käsittelevä opas.

Asumisen ja rakentamisen ePalvelut -hankkeessa on kehitetty asumiseen ja rakennettuun ympäristöön liittyviä sähköisiä palveluita erilaisten lupien ja tukien hakemiseen sekä tieto- ja analyysitarpeisiin. Sähköistettäviä palveluja ovat rakentamisen lupapalvelut, asumisen palvelut sekä elinympäristön tietopalvelut. Ensimmäisiä palveluja saadaan käyttöön ja kokeiltaviksi vuoden 2012 aikana.

Tiedonhallinta ja verkkopalvelut

Tuottavuusohjelmaan kuuluvien tietojärjestelmähankkeiden valmistelua on jatkettu. Hankkeet ovat viivästyneet tavoiteaikatauluistaan: Luonnonsuojelualueiden tietojärjestelmä valmistuu vuoden 2012 aikana ja se otetaan käyttöön vaiheittain vuosina 2012—2013. Ympäristölupakäsittelyn tietojärjestelmään on toteutettu tietopalvelu ja sähköinen asiointi sekä sähköinen asiankäsittely, jotka otetaan käyttöön vuonna 2012. Ympäristötietovarantojen kehittämishankkeessa saadaan palvelun ensimmäinen versio käyttöön kesään 2012 mennessä. Uuden palvelun perustan muodostavat valvonta- ja

kuormitustietojärjestelmään tallennetut tietoaineistot (jätteet, jätevedet ja ilmapäästöt) sekä uhanalaislajien internet-raportointi.

Kiinteistönomistajille suunnattu Korjaustieto.fi-portaali avattiin tukemaan kestävää kiinteistönpitoa ja korjaamista. Sähköisen asioinnin ja demokratian edistämisohjelmaan (SADe) kuuluvassa hankkeessa on suunniteltu palvelukokonaisuutta, johon kuuluvat rakennetun ympäristön lupien ja ARAn tukien sähköinen haku sekä asumiseen ja rakennettuun ympäristöön liittyvä kansalaisten tieto- ja palautepalvelu. Rakennusvalvonnan sähköistä asiointia on kehitetty yhdessä Suomen Kuntaliiton ja muiden toimijoiden kanssa.

Tutkimus- ja kehittämistoiminta ja ympäristön tilan seuranta

Vuonna 2009 perustettuun luonnonvara- ja ympäristötutkimuksen yhteenliittymään (LYNET) kuuluvat maa- ja metsätalousministeriön sekä ympäristöministeriön hallinnonalojen tutkimuslaitokset. LYNET:n verkostomaisella yhteistyömallilla lisätään tutkimuksen vaikuttavuutta ja tehostetaan toimintaa. Vuoden 2011 aikana LYNET:n tutkimusohjelmissa, Ilmastonmuutos, Biotalous, Itämeri ja Kestävä maankäyttö, edettiin suunnittelusta toteutusvaiheeseen. LYNET-laitosten järjestämää koulutusta avattiin muille LYNET-laitoksille, kansainvälisen hanketuen verkostoa kehitettiin yhteispalveluiden tuottamiseksi ja avoimen aineistopolitiikan toimeenpanoa edistettiin muun muassa aineistokartoituksilla. Vuoden aikana yhdistettiin Lapin alueen ja Oulun laboratoriopalvelut ja LYNET keskitti toimintojaan Thule Instituutin yhteyteen Oulun yliopistolle, Ympäristötietotaloon.

Vuonna 2011 laadittiin ympäristöministeriön T&K-strategia 2020 ja ympäristön tilan seurannan strategia 2020. Seurantastrategiassa päämääränä on muun muassa kokonaisvaltaisesti uudistaa ympäristön tilan seurantoja, jotta mahdollistetaan säädöksien edellyttämä tiedon tuotanto nykyistä vähäisemmillä voimavaroilla. Toimenpiteenä käynnistettiin SYKEn johdolla strateginen ympäristön tilan seurantojen kehittämishanke.

Säädösvalmistelun kehittäminen ja lainsäädännön toimivuuden arvioinnit

Ympäristöministeriön lainsäädäntöhankkeiden ohjelma päivitettiin vastaamaan hallitusohjelman tavoitteita. Säädöshankkeiden aikataulun suunnittelulla pyrittiin helpottamaan resurssitilannetta ja vaikuttamaan siihen, että hallituksen esitysten antaminen jakautuisi entistä tasaisemmin koko hallituskaudelle. Kertomusvuonna annettiin vain yksi hallituksen esitys ja vahvistettiin 20 valtioneuvoston asetusta. Hallituksen esitysten pieni määrä johtuu hallituskauden vaihtumisesta.

Ympäristöministeriö osallistui pilottiministeriönä Sitran rahoittamaan ja oikeusministeriön koordinoimaan Sujuvampaan lainvalmisteluun -hankkeeseen. Hankkeessa valmistellut toimintatavat on kirjattu hallitusohjelman säädöspoliittisiin tavoitteisiin, joita koko valtioneuvoston on toteutettava. Säädösvalmistelijoiden perustuslakiosaamisen vahvistamiseksi järjestettiin koulutusta.

Vuonna 2010 valmistuneen ympäristövaikutusten arviointia (YVA) koskevan lainsäädännön toimivuusarvioinnin tuloksia ryhdyttiin hyödyntämään ympäristönsuojelulain

uudistamishankkeessa. Kertomusvuoden alussa valmistui luonnonsuojelulakia koskeva vaikuttavuusarviointi, jonka johtopäätökset ovat pohjana tuleville luonnonsuojelulain ja muun ympäristölainsäädännön uudistamishankkeille. Vuoden lopulla aloitettiin maa-aineslakia koskevan arvioinnin suunnittelu. Säädösten, suunnitelmien ja ohjelmien vaikutusten etukäteisarvioinnin kehittämistä koskeva strateginen hanke käynnistyi ministeriössä.

Voimavarat

Ympäristöministeriön hallinnonalaan kuuluvat ministeriön lisäksi Suomen ympäristökeskus ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus.

TAULUKKO 198. Ympäristöministeriön hallinnonalan talousarvion määrärahojen käyttö, milj. euroa

	2009	2010	2011
Ympäristöhallinnon toimintamenot	152,8	83,2	75,4
Ympäristön- ja luonnonsuojelu	116,7	121,3	109,3
Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen	104,1	139,2	127,5
Yhteensä	**373,5**	**343,7**	**312,3**

TAULUKKO 199. Ympäristöministeriön hallinnonalan henkilöstö, htv

	2009	2010	2011
Ympäristöministeriö	294	288	279
Alueelliset ympäristökeskukset	1 768		
Ympäristölupavirastot	86		
Suomen ympäristökeskus	616	652	645
Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus	57	58	55
Yhteensä	**2 822**	**999**	**979**

Ympäristöministeriö laski ensimmäisen kerran oman hiilijalanjälkensä vuodelta 2011 käyttäen apunaan WWF:n ilmastolaskuria. Hiilidioksidipäästöt olivat yhteensä 1 730 hiilidioksiditonnia, mikä vastaa 736 000 bensalitran tai noin 400 omakotitalon keskimääräisiä päästöjä. Ympäristöministeriön ympäristöjärjestelmä YM-ekovirasto otettiin käyttöön kesällä 2008. Syksyllä 2011 se auditoitiin, ja sen perusteella WWF myönsi järjestelmälle Green Office -merkin.

18.4 Yhteenvetotiedot ja arviot ministeriön hallinnonalalla toimivien rahastojen, liikelaitosten ja yhtiöiden talouden ja toiminnan tuloksellisuuden kehityksestä

Valtion asuntorahasto

Valtion asuntorahasto on ympäristöministeriön alainen valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto. Valtion asuntorahastosta tuetaan asuntotuotantoa ja korjausrakentamista sekä parannetaan asuntotuotannon edellytyksiä myöntämällä kunnallistekniikka-avustuksia. Avustuksia ja korkotukia rahastosta maksettiin vuonna 2011 yhteensä 252 milj. euroa. Valtion asuntorahastosta siirrettiin varoja talousarvioon 166 milj. euroa. Vuoden lopussa asuntorahastolla oli velkaa 1,346 mrd. euroa. Aravalainakanta vähenee tasaisesti, mutta vastaavasti valtion vastuu yhteisölainojen valtiontakausten muodossa lisääntyy. Vuoden 2011 aikana takausvastuut ylittivät ensimmäisen kerran aravalainakannan määrän.

TAULUKKO 200. Valtion vastuut valtion tukemassa asuntorahoituksessa, mrd. euroa (31.12.)

	2007	2008	2009	2010	2011
Aravalainakanta	9,7	9,4	9,1	8,5	8,1
Vuokra- ja asumisoikeustalojen valtiontakausten takausvastuu	3,9	4,2	4,5	6,0	7,3
Omistusasuntolainojen valtiontakausten takausvastuu	2,0	1,8	1,8	1,8	1,8

Öljysuojarahasto

Öljysuojarahasto huolehtii eräissä tapauksissa maa- ja vesialueilla tapahtuvien öljyvahinkojen ja niiden torjuntakustannusten korvaamisesta sekä korvaa alueiden pelastustoimelle ja valtiolle erilaisia öljyntorjuntaan ja torjuntavalmiuden ylläpitämiseen liittyviä kustannuksia. Lisäksi rahastosta voidaan myöntää korvauksia öljyn pilaaman maa-alueen puhdistamiskustannuksiin. Öljysuojarahaston tulorahoitus 20 milj. euroa on öljysuojamaksuja, joita kerätään öljytuotteiden maahantuonnin yhteydessä. Öljysuojamaksua peritään kolminkertaisena eli 1,5 euroa öljytonnilta vuosina 2010—2012.

Menot olivat yhteensä 27,3 milj. euroa. Menoista kohdentui pelastustoimen alueiden kalusto- ja ylläpitokustannuksiin 5,8 milj. euroa, valtion alusöljyvahinkojen torjuntaan liittyviin hankintoihin 19,2 milj. euroa ja öljyn pilaamien maiden kunnostamiseen 2,3 milj. euroa.

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
Snellmaninkatu 1 A
PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 0295 16001
Telefaksi 09 160 33123
www.vm.fi

17a/2012
Valtiovarainministeriön julkaisuja
Toukokuu 2012

ISSN 1459-3394 (nid.)
ISBN 978-952-251-345-8 (nid.)
ISSN 1797-9714 (pdf)
ISBN 978-952-251-346-5 (pdf)

VM:N JULKAISUSARJAN TEEMAT:

Budjetti

Hallinnon kehittäminen

ICT-toiminta

Kunnat

Ohjaus ja tilivelvollisuus

Rahoitusmarkkinat

Taloudelliset ja talouspoliittiset katsaukset

Valtion työmarkkinalaitos

Verotus

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Valtion tilinpäätös-kertomus 2011

Osa III
Tilinpäätöslaskelmat

17a/2012
Ohjaus ja tilivelvollisuus

K 10/2012 vp

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Valtion tilinpäätöskertomus 2011

Osa III Tilinpäätöslaskelmat

Valtiovarainministeriön julkaisuja 17a/2012

Ohjaus ja tilivelvollisuus

Painotuote

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
PL 28 (Snellmaninkatu 1 A) 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 0295 16001 (vaihde)
Internet: www.vm.fi
Taitto: Anitta Türkkan/VM-julkaisutiimi

ISBN 978- 952-251-347-2 (nid.)
ISSN 1459-3394 (nid.)
ISBN 978-952-251-348-9 (PDF)
ISSN 1797-9714 (PDF)

Juvenes Print
Tampereen Yliopistopaino Oy, 2012

Eduskunnalle annetaan perustuslain 46 §:ssä säädettynä kertomuksena valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta valtion tilinpäätöskertomus vuodelta 2011.

Talousarviolain (423/1988) 17 §:n mukaisesti tilinpäätöskertomus sisältää valtion tilinpäätöksen ja tarpeelliset muut tiedot valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta sekä tiedot valtion toiminnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden kehityksen kannalta tärkeimmistä seikoista samoin kuin tärkeimmät tiedot yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden kehityksestä ministeriöiden toimialoilla. Tilinpäätöskertomus sisältää lisäksi valtion liikelaitosten tuloslaskelmat ja taseet sekä talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen tuotto- ja kululaskelmat tai tuloslaskelmat ja taseet samoin kuin tiedot liikelaitosten ja rahastojen toiminnan, talouden ja tuloksellisuuden sekä niiden kehityksen kannalta tärkeimmistä seikoista

Helsingissä 10 päivänä toukokuuta 2012

Pääministerin sijainen

Valtiovarainministeri JUTTA URPILAINEN

Hallinto- ja kuntaministeri Henna Virkkunen

Sisältö

Valtion tilinpäätöskertomus 2011, nide II

Osa III

1 Valtion tilinpäätös liitetietoineen vuodelta 2011 9

1.1 Valtion talousarvion toteutumalaskelma 11

Valtion talousarvion toteutumalaskelma osaston ja pääluokan tarkkuudella 11

Valtion talousarvion toteutumalaskelman tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä pääluokan tarkkuudella 13

Valtion talousarvion toteutumalaskelma osaston tai pääluokan, luvun ja momentin tarkkuudella 15

11. Verot ja veronluonteiset tulot 15
12. Sekalaiset tulot 16
13. Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset 19
15. Lainat 19
21. Eduskunta 20
22. Tasavallan presidentti 21
23. Valtioneuvoston kanslia 22
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala 23
25. Oikeusministeriön hallinnonala 26
26. Sisäasiainministeriön hallinnonala 28
27. Puolustusministeriön hallinnonala 31
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala 33
29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala 39
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala 48
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala 55
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala 60
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala 67
35. Ympäristöministeriön hallinnonala 74
36. Valtionvelan korot 77

Osastot ja pääluokat yhteensä 77

1.2 Valtion tuotto- ja kululaskelma 78

1.3 Valtion tase 79

1.4 Valtion rahoituslaskelma 81

LIITE 1: Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet ja vertailtavuus ... 83
LIITE 2: Talousarvioon lisätalousarvioissa tehdyt muutokset ... 88
LIITE 3: Talousarvion arviomäärärahojen ylitykset ... 103
LIITE 4: Peruutetut siirretyt määrärahat varainhoitovuonna ... 104
LIITE 5: Valtion rahoitustuotot ja -kulut ... 107
LIITE 6: Valtion talousarviotaloudesta annetut lainat ... 108
LIITE 7: Valtion käyttö- ja rahoitusomaisuusosakkeet ja -osuudet sekä muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset ... 109
LIITE 8: Valtion talousarviotalouden velan muutokset ... 113
LIITE 9: Valtion talousarviotalouden velan maturiteettijakauma ja duraatio ... 114
LIITE 10: Rahoituserät valtion taseessa ... 115
LIITE 11: Valtion talousarviotalouden kassanpitotarve ja likvidit varat ... 116
LIITE 12: Valtiontakaukset, -takuut sekä muut monivuotiset vastuut ... 117
LIITE 13: Oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi tarvittavat muut täydentävät tiedot ... 121

2 Valtion liikelaitosten tuloslaskelmat ja taseet ... 123
2.1 Senaatti-kiinteistöt ... 123
2.2 Metsähallitus ... 127

3 Talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen tilinpäätöslaskelmat ... 131
3.1 Valtion asuntorahasto ... 131
3.2 Valtion eläkerahasto ... 133
3.3 Maatilatalouden kehittämisrahasto ... 135
3.4 Valtion ydinjätehuoltorahasto ... 137
3.5 Huoltovarmuusrahasto ... 139
3.6 Valtiontakuurahasto ... 141
3.7 Valtion vakuusrahasto ... 143
3.8 Valtion televisio- ja radiorahasto ... 145
3.9 Maatalouden interventiorahasto ... 147
3.10 Palosuojelurahasto ... 149
3.11 Öljysuojarahasto ... 151

4 Valtion liikelaitosten taseen ulkopuoliset vastuut ... 153

5 Talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen taseen ulkopuoliset vastuut ... 155

6 Taseen ulkopuoliset vastuut, talousarviotalous, rahastotalous ja valtion liikelaitokset ... 159

OSA III

1 Valtion tilinpäätös liitetietoineen vuodelta 2011

1.1 Valtion talousarvion toteutumalaskelma

Valtion talousarvion toteutumalaskelma osaston ja pääluokan tarkkuudella

Osaston numero ja nimi		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2011	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
11.	Verot ja veronluonteiset tulot	32 206 526 741,27	36 263 174 000	36 315 869 355,69	52 695 355,69	100
12.	Sekalaiset tulot	5 069 157 493,34	4 711 935 000	4 723 147 896,20	11 212 896,20	100
13.	Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset	1 485 924 718,43	2 024 080 000	2 043 246 204,14	19 166 204,14	101
15.	Lainat	11 561 308 700,13	6 620 382 000	4 894 200 407,07	-1 726 181 592,93	74
OSASTOT YHTEENSÄ		**50 322 917 653,17**	**49 619 571 000**	**47 976 463 863,10**	**-1 643 107 136,90**	**97**
Kumulatiivisen ylijäämän käyttö			1 797 000 000			
YHTEENSÄ			**51 416 571 000**			

Pääluokan numero ja nimi		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu	Määrärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuravalle vuodelle		Talousarvio - Tilinpäätös	Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
21.	Eduskunta	120 202 846,50	133 253 000	126 739 699,81	7 296 859,47	134 036 559,28	-783 559,28	6 701 926,17	139 954 926,17	133 441 625,98	7 296 859,47
22.	Tasavallan presidentti	15 080 846,20	21 916 000	11 937 092,64	7 184 494,62	19 121 587,26	2 794 412,74	2 678 444,06	24 594 444,06	13 468 840,01	8 331 191,31
23.	Valtioneuvoston kanslia	77 598 134,06	80 858 000	72 836 257,08	6 552 509,62	79 388 766,70	1 469 233,30	8 850 504,33	89 708 504,33	77 480 105,83	9 252 509,62
24.	Ulkoasiainministeriön hallinnonala	1 173 909 604,55	1 271 559 000	956 012 995,64	297 837 567,26	1 253 850 562,90	17 708 437,10	305 401 379,04	1 576 960 379,04	1 189 539 372,28	365 487 175,57
25.	Oikeusministeriön hallinnonala	812 987 973,80	845 362 000	794 598 139,85	57 454 442,02	852 052 581,87	-6 690 581,87	39 779 952,44	885 141 952,44	834 378 092,29	57 454 442,02
26.	Sisäasiainministeriön hallinnonala	1 414 138 285,55	1 341 795 000	1 229 849 670,98	82 178 936,93	1 312 028 607,91	29 766 392,09	163 091 580,24	1 504 886 580,24	1 389 187 493,78	85 529 667,42
27.	Puolustusministeriön hallinnonala	2 732 321 383,81	2 731 093 000	2 309 382 249,01	387 426 728,84	2 696 808 977,85	34 284 022,15	432 293 281,96	3 163 386 281,96	2 613 537 737,43	514 775 756,96
28.	Valtiovarainministeriön hallinnonala	16 277 678 446,71	15 667 476 000	15 135 433 474,85	473 741 350,57	15 609 174 825,42	58 301 174,58	1 473 989 355,26	17 141 465 355,26	15 929 532 355,98	1 132 690 751,57
29.	Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	6 374 433 005,77	6 809 136 000	6 293 511 870,13	372 730 568,87	6 666 242 439,00	142 893 561,00	536 669 842,59	7 345 805 842,59	6 816 926 741,27	378 091 891,36
30.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	2 764 295 663,29	2 832 733 000	2 451 173 863,05	318 860 983,45	2 770 034 846,50	62 698 153,50	339 951 403,73	3 172 684 403,73	2 728 039 000,31	361 078 900,69
31.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	2 251 580 688,13	2 105 752 000	1 885 714 552,19	224 669 515,54	2 110 384 067,73	-4 632 067,73	216 704 886,59	2 322 456 886,59	2 085 638 939,53	240 657 397,85
32.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	2 503 119 154,45	3 755 941 000	3 230 625 053,72	233 164 460,07	3 463 789 513,79	292 151 486,21	238 517 778,46	3 994 458 778,46	3 377 812 751,77	308 250 983,13
33.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	11 165 151 020,21	11 505 266 000	11 069 892 039,28	106 170 185,87	11 176 062 225,15	329 203 774,85	118 588 659,34	11 623 854 659,34	11 158 836 722,58	131 098 666,14
35.	Ympäristöministeriön hallinnonala	307 360 286,97	338 431 000	191 969 686,33	140 003 061,04	331 972 747,37	6 458 252,63	170 875 271,61	509 306 271,61	306 544 962,70	188 668 277,87
36.	Valtionvelan korot	1 890 165 615,12	1 976 000 000	1 906 560 820,98		1 906 560 820,98	69 439 179,02		1 976 000 000,00	1 906 560 820,98	
PÄÄLUOKAT YHTEENSÄ		**49 880 022 955,12**	**51 416 571 000**	**47 666 237 465,54**	**2 715 271 664,17**	**50 381 509 129,71**	**1 035 061 870,29**	**4 054 094 265,82**	**55 470 665 265,82**	**50 560 925 562,72**	**3 788 664 470,98**
Osastot yhteensä		50 322 917 653,17	49 619 571 000			47 976 463 863,10					
Pääluokat yhteensä		49 880 022 955,12	51 416 571 000			50 381 509 129,71					
VARAINHOITOVUODEN YLI-/ALIJÄÄMÄ		**442 894 698,05**	**-1 797 000 000**			**-2 405 045 266,61**					
KUMULATIIVISEN YLIJÄÄMÄN KÄYTTÖ			**1 797 000 000**			**2 405 045 266,61**	**-608 045 266,61**				
Edellisen varainhoitovuoden lopun kumulatiivinen yli-/alijäämä		1 355 085 311,97				1 797 980 010,02					
Varainhoitovuoden yli-/alijäämä		442 894 698,05				-2 405 045 266,61					
VARAINHOITOVUODEN LOPUN KUMULATIIVINEN YLI-/ALIJÄÄMÄ		**1 797 980 010,02**				**-607 065 256,59**					

Valtion talousarvion toteutumalaskelman tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä pääluokan tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)	Vuoden 2011 valtuudet							Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Pääluokka (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2012 TA:ssa	Talousarviomenot 2011	Määrärahatarve 2012	Määrärahatarve 2013	Määrärahatarve 2014	Määrärahatarve myöhemmin	Määrärahatarve yhteensä
24. ULKOASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	**4 463 587**	**956 817**	**0**	**956 817**	**586 865**	**369 952**	**0**	**527 968**	**827 586**	**563 931**	**381 741**	**854 556**	**2 627 814**
Aikaisempien vuosien valtuudet	4 463 587							527 968	708 978	450 752	277 716	603 503	2 040 949
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		956 817	0	956 817	586 865	369 952	0	0	118 608	113 179	104 025	251 053	586 866
25. OIKEUSMINISTERIÖ	**0**	**111**	**0**	**111**	**111**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		111	0	111	111	0	0	0	0	0	0	0	0
26. SISÄASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	**134 127**	**93 256**	**97 000**	**190 256**	**127 056**	**63 200**	**63 200**	**33 405**	**31 710**	**65 055**	**7 479**	**7 479**	**111 723**
Aikaisempien vuosien valtuudet	134 127							11 413	6 081	578	0	0	6 659
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		93 256	97 000	190 256	127 056	63 200	63 200	21 992	25 629	64 477	7 479	7 479	105 064
27. PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	**4 880 244**	**257 034**	**411 913**	**668 947**	**295 047**	**373 900**	**373 900**	**568 693**	**1 000 444**	**499 306**	**205 012**	**191 493**	**1 896 255**
Aikaisempien vuosien valtuudet	4 880 244							499 102	853 651	451 533	186 846	191 493	1 683 523
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		257 034	411 913	668 947	295 047	373 900	373 900	69 591	146 793	47 772	18 166	0	212 731
28. VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	**35 000**	**683 309**	**14 244**	**697 553**	**638 446**	**59 106**	**58 306**	**14 007**	**8 001**	**6 279**	**3 443**	**268 545**	**286 269**
Aikaisempien vuosien valtuudet	35 000							9 908	3 359	176	0	0	3 535
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		683 309	14 244	697 553	638 446	59 106	58 306	4 099	4 643	6 103	3 443	268 545	282 734
29. OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA	**2 332 728**	**386 403**	**21**	**386 423**	**359 404**	**27 019**	**25 066**	**347 834**	**348 273**	**250 393**	**152 228**	**152 538**	**903 431**
Aikaisempien vuosien valtuudet	2 332 728							327 915	232 760	156 898	73 961	107 137	570 756
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		386 403	21	386 423	359 404	27 019	25 066	19 919	115 513	93 495	78 267	45 401	332 676
30. MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	**7 791 991**	**1 109 354**	**305 973**	**1 415 327**	**922 725**	**492 602**	**375 010**	**1 015 509**	**419 874**	**349 880**	**260 167**	**305 171**	**1 335 093**
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta	7 791 991							918 267	202 452	170 036	131 288	151 710	655 486
- korkotuki- tms. valtuudet	1 450 272							15 622	31 413	35 877	35 478	123 003	225 771
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet, josta		1 109 354	305 973	1 415 327	922 725	492 602	375 010	97 242	217 422	179 844	128 880	153 461	679 607
- korkotuki- tms. valtuudet		300 000	211 957	511 957	204 394	307 563	300 000	1 237	4 272	7 284	7 465	34 226	53 247

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)	Vuoden 2011 valtuudet							Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Pääluokka (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2012 TA:ssa	Talousarviomenot 2011	Määrärahatarve 2012	Määrärahatarve 2013	Määrärahatarve 2014	Määrärahatarve myöhemmin	Määrärahatarve yhteensä
31. LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA	**3 056 622**	**930 900**	**1 839 046**	**2 769 946**	**1 149 455**	**1 620 491**	**917 145**	**445 837**	**457 910**	**477 112**	**192 584**	**1 189 189**	**2 316 795**
Aikaisempien vuosien valtuudet	3 056 622							321 726	295 271	340 964	127 787	529 551	1 293 572
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		930 900	1 839 046	2 769 946	1 149 455	1 620 491	917 145	124 111	162 639	136 148	64 797	659 639	1 023 223
32. TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA	**9 551 898**	**6 756 246**	**1 886 480**	**8 642 726**	**5 080 888**	**3 561 838**	**425 089**	**1 580 978**	**2 072 877**	**952 611**	**178 474**	**54 183**	**3 258 145**
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta	9 551 898							1 177 964	961 574	485 088	36 372	12 740	1 495 774
- korkotuki- tms. valtuudet	2 240 417							7 127	4 876	2 903	1 544	1 397	10 720
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet, josta		6 756 246	1 886 480	8 642 726	5 080 888	3 561 838	425 089	403 014	1 111 303	467 524	142 102	41 442	1 762 371
- korkotuki- tms. valtuudet		5 271 044	0	5 271 044	2 951 363	2 319 681	0	17 256	17 454	16 911	18 804	20 150	73 319
33. SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ	**10 000**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**8 180**	**1 820**	**0**	**0**	**10 000**
Aikaisempien vuosien valtuudet	10 000							0	8 180	1 820	0	0	10 000
34. TYÖMINISTERIÖN HALLINNONALA	**131 036**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**194**	**862**	**0**	**0**	**0**	**862**
Aikaisempien vuosien valtuudet	131 036							194	862	0	0	0	862
35. YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA	**245 982**	**10 000**	**0**	**10 000**	**93**	**9 907**	**0**	**54 947**	**16 090**	**0**	**0**	**0**	**16 090**
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta	245 982							54 947	15 997	0	0	0	15 997
- korkotuki- tms. valtuudet	30 766							1	0	0	0	0	0
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		10 000	0	10 000	93	9 907	0	0	93	0	0	0	93
PÄÄLUOKAT YHTEENSÄ	**32 633 215**	**11 183 430**	**4 554 677**	**15 738 106**	**9 160 091**	**6 578 015**	**2 237 716**	**4 589 372**	**5 191 808**	**3 166 388**	**1 381 128**	**3 023 154**	**12 762 477**
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta	32 633 215							3 849 404	3 289 165	2 057 845	833 969	1 596 134	7 777 113
- korkotuki- tms. valtuudet	3 721 454							22 750	36 289	38 781	37 022	124 400	236 491
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet, josta		11 183 430	4 554 677	15 738 106	9 160 091	6 578 015	2 237 716	739 969	1 902 643	1 108 543	547 160	1 427 020	4 985 365
- korkotuki- tms. valtuudet		5 571 044	211 957	5 783 001	3 155 757	2 627 245	300 000	18 493	21 726	24 195	26 269	54 376	126 566

Valtion talousarvion toteutumalaskelma osaston tai pääluokan, luvun ja momentin tarkkuudella

11. Verot ja veronluonteiset tulot

Osaston, luvun ja momentin numero ja nimi		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2011	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
11. VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT		**32 206 526 741,27**	**36 263 174 000**	**36 315 869 355,69**	**52 695 355,69**	**100**
11.01.	Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot	**10 060 837 290,02**	**11 728 000 000**	**11 613 653 576,09**	**-114 346 423,91**	**99**
11.01.01.	Ansio- ja pääomatuloverot	6 495 559 952,48	7 703 000 000	7 646 046 576,08	-56 953 423,92	99
11.01.02.	Yhteisövero	2 972 396 818,79	3 435 000 000	3 374 982 270,96	-60 017 729,04	98
11.01.03.	Korkotulojen lähdevero	205 459 134,84	200 000 000	197 778 121,79	-2 221 878,21	99
11.01.04.	Perintö- ja lahjavero	387 421 383,91	390 000 000	394 846 607,26	4 846 607,26	101
11.04.	Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut	**14 415 880 438,01**	**15 786 100 000**	**15 935 144 188,37**	**149 044 188,37**	**101**
11.04.01.	Arvonlisävero	13 710 451 824,50	15 005 000 000	15 165 975 002,76	160 975 002,76	101
11.04.02.	Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero	584 258 712,52	625 000 000	626 229 920,57	1 229 920,57	100
11.04.03.	Apteekkimaksut	121 169 900,99	156 100 000	142 939 265,04	-13 160 734,96	92
11.08.	Valmisteverot	**5 284 245 457,30**	**6 091 000 000**	**6 049 260 768,20**	**-41 739 231,80**	**99**
11.08.01.	Tupakkavero	698 184 718,04	729 000 000	739 016 278,21	10 016 278,21	101
11.08.04.	Alkoholijuomavero	1 284 317 664,99	1 286 000 000	1 281 088 512,21	-4 911 487,79	100
11.08.05.	Makeisten, jäätelön ja virvoitusjuomien valmistevero	37 010 257,12	126 000 000	133 649 597,00	7 649 597,00	106
11.08.07.	Energiaverot	3 252 213 010,55	3 938 000 000	3 880 477 632,83	-57 522 367,17	99
11.08.08.	Eräiden juomapakkausten valmistevero	12 519 806,60	12 000 000	15 028 747,95	3 028 747,95	125
11.10.	Muut verot	**2 338 587 107,03**	**2 547 000 000**	**2 603 715 095,18**	**56 715 095,18**	**102**
11.10.03.	Autovero	941 127 018,48	1 069 000 000	1 067 936 916,55	-1 063 083,45	100
11.10.05.	Varainsiirtovero	519 549 732,94	540 000 000	544 013 171,44	4 013 171,44	101
11.10.06.	Arpajaisvero	144 700 271,49	162 000 000	168 726 565,66	6 726 565,66	104
11.10.07.	Ajoneuvovero	691 297 980,82	706 000 000	758 955 010,03	52 955 010,03	108
11.10.08.	Jätevero	41 912 103,30	70 000 000	64 083 431,50	-5 916 568,50	92
11.19.	Muut veronluonteiset tulot	**106 976 448,91**	**111 074 000**	**114 095 727,85**	**3 021 727,85**	**103**
11.19.02.	Lästimaksut	848 002,97	800 000	939 369,51	139 369,51	117
11.19.03.	Ratavero	17 956 778,50	20 800 000	17 599 822,50	-3 200 177,50	85
11.19.04.	Eräät viestinnän maksut	6 429 058,00	5 598 000	5 693 245,00	95 245,00	102
11.19.05.	Lentoliikenteen valvontamaksu	6 120 523,00	7 800 000	7 883 297,00	83 297,00	101
11.19.06.	Väylämaksut	69 017 153,54	68 476 000	75 739 797,13	7 263 797,13	111
11.19.08.	Öljyjätemaksu	3 813 250,96	4 600 000	3 736 239,74	-863 760,26	81
11.19.09.	Muut verotulot	2 791 681,94	3 000 000	2 503 956,97	-496 043,03	83

12. Sekalaiset tulot

Osaston, luvun ja momentin numero ja nimi		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2011	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
12.	**SEKALAISET TULOT**	**5 069 157 493,34**	**4 711 935 000**	**4 723 147 896,20**	**11 212 896,20**	**100**
12.24.	Ulkoasiainministeriön hallinnonala	**16 385 840,58**	**12 905 000**	**15 531 024,37**	**2 626 024,37**	**120**
12.24.99.	Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tulot	16 385 840,58	12 905 000	15 531 024,37	2 626 024,37	120
12.25.	Oikeusministeriön hallinnonala	93 766 054,05	84 200 000	99 470 458,42	15 270 458,42	118
12.25.10.	Tuomioistuintulot	31 417 330,96	26 000 000	30 821 767,75	4 821 767,75	119
12.25.20.	Ulosottomaksut	62 100 728,79	58 000 000	68 535 963,65	10 535 963,65	118
12.25.99.	Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot	247 994,30	200 000	112 727,02	-87 272,98	56
12.26.	Sisäasiainministeriön hallinnonala	6 090 024,73	16 512 000	8 942 488,20	-7 569 511,80	54
12.26.98.	EU:lta saatavat tulot yhteisvastuun ja maahanmuuttovirtojen hallintaan	5 051 182,96	16 062 000	8 333 749,84	-7 728 250,16	52
12.26.99.	Sisäasiainministeriön hallinnonalan muut tulot	1 038 841,77	450 000	608 738,36	158 738,36	135
12.27.	Puolustusministeriön hallinnonala	11 607 578,43	681 000	816 356,80	135 356,80	120
12.27.01.	Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tulot	49 038,72	8 000	52 761,49	44 761,49	660
12.27.20.	Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista	18 000,00	18 000	18 000,00	0,00	100
12.27.99.	Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot	11 540 539,71	655 000	745 595,31	90 595,31	114
12.28.	Valtiovarainministeriön hallinnonala	1 883 742 226,75	1 911 817 000	1 900 581 816,43	-11 235 183,57	99
12.28.10.	Tullilaitoksen tulot	5 220 093,19	4 502 000	4 804 514,94	302 514,94	107
12.28.11.	Kuntien osuudet verotuskustannuksista	131 447 709,32	130 092 000	130 554 196,26	462 196,26	100
12.28.12.	Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista	25 179 918,34	24 920 000	25 008 758,37	88 758,37	100
12.28.13.	Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista	20 058 579,02	19 852 000	19 922 231,25	70 231,25	100
12.28.25.	Metallirahatulot	23 146 629,74	25 000 000	19 729 879,54	-5 270 120,46	79
12.28.50.	Siirto valtion eläkerahastosta	1 472 690 958,88	1 520 760 000	1 509 380 155,00	-11 379 845,00	99
12.28.51.	Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen hyvitykset	79 043 034,00	102 766 000	100 440 374,19	-2 325 625,81	98
12.28.52.	Vakuutusmaksut	20 308 877,32	22 030 000	17 987 998,69	-4 042 001,31	82
12.28.87.	Tulot rahoitusmarkkinoiden vakauttamisesta	30 000 000,00				
12.28.92.	Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot	38 100 720,78	46 000 000	47 582 195,35	1 582 195,35	103
12.28.93.	Euroopan unionilta saatavat tulot matkamenojen korvaamiseen	2 333 531,00	2 800 000	1 521 033,00	-1 278 967,00	54

Osaston, luvun ja momentin numero ja nimi		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2011	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
12.28.99.	Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot	36 212 175,16	13 095 000	23 650 479,84	10 555 479,84	181
12.29.	Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	523 130 292,47	552 131 000	548 817 986,09	-3 313 013,91	99
12.29.70.	Opintotukitoiminnan tulot	27 463 175,80	32 300 000	24 129 014,47	-8 170 985,53	75
12.29.88.	Valtion osuus veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista	494 544 606,73	515 831 000	516 638 245,46	807 245,46	100
12.29.99.	Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan muut tulot	1 122 509,94	4 000 000	8 050 726,16	4 050 726,16	201
12.30.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	874 426 876,20	890 239 000	859 525 396,57	-30 713 603,43	97
12.30.01.	EU:n maataloustukirahastosta saatavat tulot	557 096 651,37	559 198 000	547 944 604,06	-11 253 395,94	98
12.30.02.	Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	275 803 685,57	285 000 000	266 510 968,69	-18 489 031,31	94
12.30.03.	Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	2 960 792,20	8 600 000	5 039 613,94	-3 560 386,06	59
12.30.04.	EU:lta saatavat muut tulot	475 652,89	100 000	0,00	-100 000,00	0
12.30.20.	Valtion osuus totopeleistä saadusta tulosta	7 846 731,53	8 750 000	8 058 775,00	-691 225,00	92
12.30.31.	Lihantarkastuksen toimintatulot	790 979,97	0	0,00	0,00	0
12.30.32.	Kasvinjalostusmaksut	255 927,12	580 000	211 900,57	-368 099,43	37
12.30.40.	Vesioikeudelliset kalatalousmaksut	2 443 317,00	2 300 000	2 544 823,02	244 823,02	111
12.30.41.	Tenojoen kalastuslupamaksut	389 560,50	560 000	464 450,00	-95 550,00	83
12.30.42.	Hirvieläinten metsästysmaksut	5 669 783,08	5 400 000	5 700 416,88	300 416,88	106
12.30.43.	Viehekalastusmaksut	2 827 968,82	2 800 000	2 894 184,80	94 184,80	103
12.30.44.	Kalastuksenhoitomaksut	5 822 674,60	6 217 000	5 625 574,68	-591 425,32	90
12.30.45.	Riistanhoitomaksut	8 705 525,31	9 234 000	9 346 602,10	112 602,10	101
12.30.99.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot	3 337 626,24	1 500 000	5 183 482,83	3 683 482,83	346
12.31.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	**23 546 650,29**	**19 561 000**	**12 910 691,28**	**-6 650 308,72**	**66**
12.31.10.	Liikenneviraston tulot	23 353 690,81	19 461 000	12 819 363,48	-6 641 636,52	66
12.31.99.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot	192 959,48	100 000	91 327,80	-8 672,20	91
12.32.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	**263 953 018,32**	**296 827 000**	**330 557 737,84**	**33 730 737,84**	**111**
12.32.20.	Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tulot	1 147 401,99	2 700 000	1 953 627,22	-746 372,78	72
12.32.30.	Rahoitusosuus työ- ja elinkeinoministeriön sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluista	114 804,57	200 000	218 002,88	18 002,88	109
12.32.31.	Palkkaturvamaksujen palautukset	35 899 106,66	28 827 000	34 165 222,15	5 338 222,15	119
12.32.50.	Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta saatavat tulot	175 683 949,42	237 000 000	240 258 073,42	3 258 073,42	101

Osaston, luvun ja momentin numero ja nimi		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2011	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
12.32.99.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot	51 107 755,68	28 100 000	53 962 812,17	25 862 812,17	192
12.33.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	**472 562 536,99**	**471 735 000**	**496 661 469,72**	**24 926 469,72**	**105**
12.33.02.	Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulot	1 116 558,43	960 000	1 521 225,51	561 225,51	158
12.33.03.	Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tulot	392 493,88	500 000	70 512,08	-429 487,92	14
12.33.90.	Raha-automaattiyhdistyksen tuotto	380 995 000,00	374 300 000	367 495 000,00	-6 805 000,00	98
12.33.98.	Valtionapujen palautukset	89 941 420,01	95 800 000	127 487 589,20	31 687 589,20	133
12.33.99.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot	117 064,67	175 000	87 142,93	-87 857,07	50
12.35.	Ympäristöministeriön hallinnonala	**234 759 344,31**	**184 650 000**	**188 386 115,35**	**3 736 115,35**	**102**
12.35.10.	Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista	3 260 715,35	14 650 000	19 198 908,82	4 548 908,82	131
12.35.20.	Siirto valtion asuntorahastosta	228 000 000,00	166 000 000	166 000 000,00	0,00	100
12.35.99.	Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	3 498 628,96	4 000 000	3 187 206,53	-812 793,47	80
12.39.	Muut sekalaiset tulot	**665 187 050,22**	**270 677 000**	**260 946 355,13**	**-9 730 644,87**	**96**
12.39.01.	Sakkotulot ja tulot hallinnollisista maksuseuraamuksista	109 748 816,04	101 000 000	90 883 759,54	-10 116 240,46	90
12.39.02.	Verotukseen liittyvät korkotulot	78 634 819,16	90 000 000	77 544 051,76	-12 455 948,24	86
12.39.04.	Siirrettyjen määrärahojen peruutukset	470 872 867,73	74 577 000	86 013 361,83	11 436 361,83	115
12.39.07.	Valtiolle valtion eläkerahaston ulkopuolella tuloutettavat korvaukset	3 354 489,79	2 600 000	3 102 326,80	502 326,80	119
12.39.10.	Muut sekalaiset tulot	2 576 057,50	2 500 000	3 402 855,20	902 855,20	136

13. Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset

Osaston, luvun ja momentin numero ja nimi		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2011	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
13. KORKOTULOT, OSAKKEIDEN MYYNTITULOT JA VOITON TULOUTUKSET		**1 485 924 718,43**	**2 024 080 000**	**2 043 246 204,14**	**19 166 204,14**	**101**
13.01.	Korkotulot	**111 858 161,40**	**182 680 000**	**194 979 179,33**	**12 299 179,33**	**107**
13.01.04.	Korot valtion lainoista liikelaitoksille	37 290 116,39	26 100 000	29 599 227,84	3 499 227,84	113
13.01.05.	Korot muista lainoista	23 667 453,45	58 780 000	75 959 963,08	17 179 963,08	129
13.01.07.	Korot talletuksista	41 700 843,71	85 000 000	74 610 689,03	-10 389 310,97	88
13.01.09.	Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen korkotulot	9 199 747,85	12 800 000	14 809 299,38	2 009 299,38	116
13.03.	Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	**922 182 557,03**	**1 300 000 000**	**1 306 840 024,81**	**6 840 024,81**	**101**
13.03.01.	Osinkotulot ja osakkeiden nettomyyntitulot	922 182 557,03	1 300 000 000	1 306 840 024,81	6 840 024,81	101
13.04.	Osuus valtion rahalaitosten voitosta	**260 000 000,00**	**195 000 000**	**195 000 000,00**	**0,00**	**100**
13.04.01.	Osuus Suomen Pankin voitosta	260 000 000,00	195 000 000	195 000 000,00	0,00	100
13.05.	Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	**191 884 000,00**	**346 400 000**	**346 427 000,00**	**27 000,00**	**100**
13.05.01.	Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	191 884 000,00	346 400 000	346 427 000,00	27 000,00	100

15. Lainat

Osaston, luvun ja momentin numero ja nimi		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA+LTA:t)	Tilinpäätös 2011	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
15. LAINAT		**11 561 308 700,13**	**6 620 382 000**	**4 894 200 407,07**	**-1 726 181 592,93**	**74**
15.01.	Valtiolle takaisin maksettavat lainat	**289 219 487,27**	**191 803 000**	**159 650 897,27**	**-32 152 102,73**	**83**
15.01.02.	Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille	216 150 057,60	130 400 000	128 953 693,96	-1 446 306,04	99
15.01.04.	Muiden lainojen lyhennykset	73 069 429,67	61 403 000	30 697 203,31	-30 705 796,69	50
15.03.	Valtion nettolainanotto ja velanhallinta	**11 272 089 212,86**	**6 428 579 000**	**4 734 549 509,80**	**-1 694 029 490,20**	**74**
15.03.01.	Nettolainanotto ja velanhallinta	11 272 089 212,86	6 428 579 000	4 734 549 509,80	-1 694 029 490,20	74
OSASTOT YHTEENSÄ		**50 322 917 653,17**	**49 619 571 000**	**47 976 463 863,10**	**-1 643 107 136,90**	**97**
KUMULATIIVISEN YLIJÄÄMÄN KÄYTTÖ			**1 797 000 000**			
YHTEENSÄ			**51 416 571 000**			

21. Eduskunta

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
21. EDUSKUNTA		**120 202 846,50**	**133 253 000**	**126 739 699,81**	**7 296 859,47**	**134 036 559,28**	**-783 559,28**	**6 701 926,17**	**47 673 926,17**	**40 377 066,70**	**7 296 859,47**
21.01.	Kansanedustajat	**20 055 120,96**	**20 730 000**	**21 048 430,36**		**21 048 430,36**	**-318 430,36**				
21.01.01.	Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)	20 055 120,96	20 730 000	21 048 430,36		21 048 430,36	-318 430,36				
21.10.	Eduskunnan kanslia	**73 791 853,10**	**84 378 000**	**79 411 922,51**	**5 550 817,95**	**84 962 740,46**	**-584 740,46**	**4 824 167,73**	**27 724 167,73**	**22 173 349,78**	**5 550 817,95**
21.10.01.	Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)	51 817 457,91	53 378 000	53 546 906,94		53 546 906,94	-168 906,94				
21.10.29.	Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	7 374 395,19	8 100 000	8 515 833,52		8 515 833,52	-415 833,52				
21.10.70.	Tietohallinnon laitehankinnat ja kehittämishankkeet siirtomääräraha 3 v)	1 800 000,00	2 400 000	2 236 328,17	163 671,83	2 400 000,00	-	916 556,45	3 316 556,45	3 152 884,62	163 671,83
21.10.74.	Eduskunnan rakennusten peruskorjaukset (siirtomääräraha 3 v)	12 800 000,00	20 500 000	15 112 853,88	5 387 146,12	20 500 000,00	-	3 907 611,28	24 407 611,28	19 020 465,16	5 387 146,12
21.20.	Eduskunnan oikeusasiamies	**5 209 117,44**	**5 331 000**	**5 270 573,03**		**5 270 573,03**	**60 426,97**				
21.20.01.	Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arviomääräraha)	5 209 117,44	5 331 000	5 270 573,03		5 270 573,03	60 426,97				
21.30.	Ulkopoliittinen instituutti	**3 286 034,90**	**3 304 000**	**2 982 823,94**	**306 572,97**	**3 289 396,91**	**14 603,09**	**430 803,15**	**3 539 803,15**	**3 233 230,18**	**306 572,97**
21.30.01.	Ulkopoliittisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 109 000,00	3 109 000	2 802 427,03	306 572,97	3 109 000,00	-	430 803,15	3 539 803,15	3 233 230,18	306 572,97
21.30.29.	Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	177 034,90	195 000	180 396,91		180 396,91	14 603,09				
21.40.	Valtiontalouden tarkastusvirasto	**13 972 720,10**	**15 583 000**	**14 105 615,97**	**1 439 468,55**	**15 545 084,52**	**37 915,48**	**1 446 955,29**	**16 409 955,29**	**14 970 486,74**	**1 439 468,55**
21.40.01.	Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 377 000,00	14 963 000	13 523 531,45	1 439 468,55	14 963 000,00	-	1 446 955,29	16 409 955,29	14 970 486,74	1 439 468,55
21.40.29.	Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	595 720,10	620 000	582 084,52		582 084,52	37 915,48				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
21.90.	Eduskunnan muut menot	**3 888 000,00**	**3 927 000**	**3 920 334,00**		**3 920 334,00**	**6 666,00**				
21.90.01.	Käyttövarat eduskuntaryhmille ryhmäkanslioita varten (kiinteä määräraha)	3 888 000,00									
21.90.50.	Eduskuntaryhmien ryhmäkanslioiden tukeminen (arviomääräraha)		3 927 000	3 920 334,00		3 920 334,00	6 666,00				

22. Tasavallan presidentti

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
22. TASAVALLAN PRESIDENTTI		**15 080 846,20**	**21 916 000**	**11 937 092,64**	**7 184 494,62**	**19 121 587,26**	**2 794 412,74**	**2 678 444,06**	**18 032 444,06**	**9 701 252,75**	**8 331 191,31**
22.01.	Tasavallan presidentti	**2 825 925,27**	**3 212 000**	**2 463 768,54**		**2 463 768,54**	**748 231,46**				
22.01.01.	Presidentin palkkio ja edustusrahat (kiinteä määräraha)	297 000,00	297 000	297 000,00		297 000,00	0,00				
22.01.02.	Presidentin käyttövarat (kiinteä määräraha)	58 813,96	65 000	64 868,14		64 868,14	131,86				
22.01.20.	Vierailuista ja kokousmatkoista aiheutuvat menot (arviomääräraha)	2 470 111,31	2 850 000	2 101 900,40		2 101 900,40	748 099,60				
22.02.	Tasavallan presidentin kanslia	**12 254 920,93**	**18 704 000**	**9 473 324,10**	**7 184 494,62**	**16 657 818,72**	**2 046 181,28**	**2 678 444,06**	**18 032 444,06**	**9 701 252,75**	**8 331 191,31**
22.02.01.	Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 847 000,00	8 654 000	7 889 351,17	764 648,83	8 654 000,00	-	90 924,44	8 744 924,44	7 980 275,61	764 648,83
22.02.02.	Eläkkeellä olevien presidenttien menot (kiinteä määräraha)	301 163,11	350 000	299 070,68		299 070,68	50 929,32				
22.02.29.	Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	1 106 757,82	3 000 000	1 004 748,04		1 004 748,04	1 995 251,96				
22.02.75.	Perusparannukset (siirtomääräraha 3 v)	3 000 000,00	6 700 000	280 154,21	6 419 845,79	6 700 000,00	-	2 587 519,62	9 287 519,62	1 720 977,14	7 566 542,48

23. Valtioneuvoston kanslia

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
23. VALTIONEUVOSTON KANSLIA		**77 598 134,06**	**80 858 000**	**72 836 257,08**	**6 552 509,62**	**79 388 766,70**	**1 469 233,30**	**8 850 504,33**	**43 433 504,33**	**32 674 339,13**	**9 252 509,62**
23.01.	Hallinto	**35 292 126,06**	**38 118 000**	**33 097 821,08**	**3 626 605,44**	**36 724 426,52**	**1 393 573,48**	**3 577 154,01**	**32 060 154,01**	**28 433 548,57**	**3 626 605,44**
23.01.01.	Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	27 147 000,00	28 483 000	24 856 394,56	3 626 605,44	28 483 000,00	-	3 577 154,01	32 060 154,01	28 433 548,57	3 626 605,44
23.01.02.	Ministereiden ja heidän erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)	4 884 163,41	5 768 000	5 298 678,38		5 298 678,38	469 321,62				
23.01.20.	Pääministerin ja hänen avustajiensa matkat (arviomääräraha)	461 010,31	867 000	255 992,21		255 992,21	611 007,79				
23.01.29.	Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	2 799 952,34	3 000 000	2 686 755,93		2 686 755,93	313 244,07				
23.10.	Omistajaohjaus	**2 700 000,00**	**2 700 000**	**0,00**	**2 700 000,00**	**2 700 000,00**	**-**	**4 954 814,64**	**7 654 814,64**	**777 297,39**	**5 400 000,00**
23.10.88.	Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	2 700 000,00	2 700 000	0,00	2 700 000,00	2 700 000,00	-	4 954 814,64	7 654 814,64	777 297,39	5 400 000,00
23.20.	Poliittisen toiminnan avustaminen	**36 000 000,00**	**36 000 000**	**36 000 000,00**		**36 000 000,00**	**0,00**				
23.20.50.	Puoluetoiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	36 000 000,00	36 000 000	36 000 000,00		36 000 000,00	0,00				
23.30.	Oikeuskanslerinvirasto	**3 050 000,00**	**3 325 000**	**3 099 095,82**	**225 904,18**	**3 325 000,00**	**-**	**249 397,35**	**3 574 397,35**	**3 348 493,17**	**225 904,18**
23.30.01.	Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 050 000,00	3 325 000	3 099 095,82	225 904,18	3 325 000,00	-	249 397,35	3 574 397,35	3 348 493,17	225 904,18
23.90.	Muut menot	**556 008,00**	**715 000**	**639 340,18**	**0,00**	**639 340,18**	**75 659,82**	**69 138,33**	**144 138,33**	**115 000,00**	**0,00**
23.90.21.	Kunniamerkit (arviomääräraha)	481 008,00	640 000	564 340,18		564 340,18	75 659,82				
23.90.25.	Merkkivuoden 1809 valmistelu (siirtomääräraha 3 v)							69 138,33	69 138,33	40 000,00	
23.90.58.	Avustus Tammenlehvän perinneliiton toiminnan tukemiseen (siirtomääräraha 3 v)	75 000,00	75 000	75 000,00	0,00	75 000,00	0,00	0,00	75 000,00	75 000,00	0,00

24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
24. ULKOASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA		**1 173 909 604,55**	**1 271 559 000**	**956 012 995,64**	**297 837 567,26**	**1 253 850 562,90**	**17 708 437,10**	**305 401 379,04**	**1 479 805 379,04**	**1 110 092 759,38**	**365 487 175,57**
24.01.	Ulkoasiainhallinto	**226 203 448,49**	**223 776 000**	**184 515 922,39**	**40 373 421,18**	**224 889 343,57**	**-1 113 343,57**	**40 103 111,58**	**246 316 111,58**	**205 072 311,55**	**41 188 420,03**
24.01.01.	Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	204 915 000,00	201 966 000	165 795 885,76	36 170 114,24	201 966 000,00	-	33 562 770,71	235 528 770,71	199 358 656,47	36 170 114,24
24.01.21.	Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	67 000,00	247 000	24 895,98	222 104,02	247 000,00	-	55 380,00	302 380,00	24 895,98	222 104,02
24.01.29.	Ulkoasiainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	16 221 448,49	17 563 000	18 676 343,57		18 676 343,57	-1 113 343,57				
24.01.74.	Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000,00	4 000 000	18 797,08	3 981 202,92	4 000 000,00	-	6 484 960,87	10 484 960,87	5 688 759,10	4 796 201,77
24.10.	Kriisinhallinta	**65 420 060,55**	**76 683 000**	**58 391 687,62**		**58 391 687,62**	**18 291 312,38**				
24.10.20.	Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)	47 921 059,86	58 332 000	40 246 514,92		40 246 514,92	18 085 485,08				
24.10.21.	Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (arviomääräraha)	17 499 000,69	18 351 000	18 145 172,70		18 145 172,70	205 827,30				
24.20.	Lähialueyhteistyö	**19 500 000,00**	**16 000 000**	**5 139 753,66**	**10 860 246,34**	**16 000 000,00**	**0,00**	**23 790 408,40**	**39 790 408,40**	**20 877 952,38**	**18 729 067,67**
24.20.66.	Lähialueyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	19 500 000,00	16 000 000	5 139 753,66	10 860 246,34	16 000 000,00	-	23 790 408,40	39 790 408,40	20 877 952,38	18 729 067,67
24.20.67.	Suomen osuus Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin osakepääoman korotuksesta		0	0,00	0,00	0,00	0,00				
24.30.	Kansainvälinen kehitysyhteistyö	**758 595 950,00**	**860 923 000**	**645 278 897,27**	**215 644 052,73**	**860 922 950,00**	**50,00**	**219 280 493,77**	**1 080 203 493,77**	**802 584 877,45**	**274 109 840,86**
24.30.50.	Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle	0,00	0	0,00	0,00	0,00	0,00				
24.30.66.	Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	743 596 000,00	845 923 000	630 278 947,27	215 644 052,73	845 923 000,00	-	219 280 493,77	1 065 203 493,77	787 584 927,45	274 109 840,86
24.30.88.	Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)	14 999 950,00	15 000 000	14 999 950,00	0,00	14 999 950,00	50,00	0,00	15 000 000,00	14 999 950,00	0,00

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
24.90.	**Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot**	**104 190 145,51**	**94 177 000**	**62 686 734,70**	**30 959 847,01**	**93 646 581,71**	**530 418,29**	**22 227 365,29**	**113 495 365,29**	**81 557 618,00**	**31 459 847,01**
24.90.50.	Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	1 823 559,00	1 870 000	1 850 363,64		1 850 363,64	19 636,36				
24.90.51.	Hädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)	32 578,49	39 000	36 839,79		36 839,79	2 160,21				
24.90.66.	Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	101 511 000,00	90 768 000	60 308 152,99	30 459 847,01	90 768 000,00	-	21 227 365,29	111 995 365,29	81 534 703,84	30 459 847,01
24.90.67.	Kansainvälisen ilmastosopimuksen alaisen yhteistyön menot (siirtomääräraha 3 v)	500 000,00	500 000	0,00	500 000,00	500 000,00	-	1 000 000,00	1 500 000,00	22 914,16	1 000 000,00
24.90.95.	Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	323 008,02	1 000 000	491 378,28		491 378,28	508 621,72				

24. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)	Vuoden 2011 valtuudet							Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2012 TA:ssa	Talousarviomenot 2011	Määrärahatarve 2012	Määrärahatarve 2013	Määrärahatarve 2014	Määrärahatarve myöhemmin	Määrärahatarve yhteensä
24.20.66. Lähialueyhteistyö	**3 278**	**2 000**	**0**	**2 000**	**737**	**1 263**	**0**	**325**	**2 535**	**246**	**0**	**0**	**2 780**
Aikaisempien vuosien valtuudet	3 278							325	1 991	53	0	0	2 043
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		2 000	0	2 000	737	1 263	0	0	544	193	0	0	737
24.20.67. Suomen osuus Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin osakepääoman korotuksesta	**0**	**125 180**	**0**	**125 180**	**125 180**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**125 180**	**125 180**
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		125 180	0	125 180	125 180	0	0	0	0	0	0	125 180	125 180
24.30.50. Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle	**0**	**268 188**	**0**	**268 188**	**0**	**268 188**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		268 188	0	268 188	0	268 188	0	0	0	0	0	0	0
24.30.66. Varsinainen kehitysyhteistyö	**4 454 131**	**560 949**	**0**	**560 949**	**460 948**	**100 001**	**0**	**527 482**	**824 656**	**563 481**	**381 686**	**729 303**	**2 499 126**
Aikaisempien vuosien valtuudet	4 454 131							527 482	706 593	450 494	277 661	603 430	2 038 178
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		560 949	0	560 949	460 948	100 001	0	0	118 064	112 986	104 025	125 873	460 948
24.50.66. Lähialueyhteistyö	**5 541**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**138**	**340**	**150**	**0**	**0**	**490**
Aikaisempien vuosien valtuudet	5 541							138	340	150	0	0	490
24.90.67. Kansainvälisen ilmastosopimuksen alaisen yhteistyön menot	**0**	**500**	**0**	**500**	**0**	**500**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		500	0	500	0	500	0	0	0	0	0	0	0
24.99.67. Kansainvälisen ilmastosopimuksen alaisen yhteistyön menot	637	0	0	0	0	0	0	23	55	55	55	73	237
Aikaisempien vuosien valtuudet	637							23	55	55	55	73	237
PÄÄLUOKKA YHTEENSÄ	**4 463 587**	**956 817**	**0**	**956 817**	**586 865**	**369 952**	**0**	**527 968**	**827 586**	**563 931**	**381 741**	**854 556**	**2 627 814**
Aikaisempien vuosien valtuudet	4 463 587							527 968	708 978	450 752	277 716	603 503	2 040 949
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		956 817	0	956 817	586 865	369 952	0	0	118 608	113 179	104 025	251 053	586 866

25. Oikeusministeriön hallinnonala

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
25. OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA		**812 987 973,80**	**845 362 000**	**794 598 139,85**	**57 454 442,02**	**852 052 581,87**	**-6 690 581,87**	**39 779 952,44**	**747 848 952,44**	**690 394 510,42**	**57 454 442,02**
25.01.	Ministeriö ja hallinto	**109 708 449,94**	**112 532 000**	**113 069 268,02**	**5 976 729,56**	**119 045 997,58**	**-6 513 997,58**	**2 543 071,60**	**38 204 071,60**	**32 227 342,04**	**5 976 729,56**
25.01.01.	Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	25 765 000,00	25 962 000	22 819 576,16	3 142 423,84	25 962 000,00	-	2 206 844,75	28 168 844,75	25 026 420,91	3 142 423,84
25.01.02.	Oikeushallinnon tietotekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 000,00	1 000	0,00	1 000,00	1 000,00	-	1 000,00	2 000,00	1 000,00	1 000,00
25.01.03.	Eräiden virastojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 549 000,00	7 695 000	5 237 783,13	2 457 216,87	7 695 000,00	-	31 564,95	7 726 564,95	5 269 348,08	2 457 216,87
25.01.04.	Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 990 000,00	1 884 000	1 626 911,15	257 088,85	1 884 000,00	-	303 661,90	2 187 661,90	1 930 573,05	257 088,85
25.01.20.	Erityismenot (arviomääräraha)	9 782 919,98	8 860 000	9 964 490,02		9 964 490,02	-1 104 490,02				
25.01.21.	Oikeusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)		119 000	0,00	119 000,00	119 000,00	-		119 000,00	0,00	119 000,00
25.01.29.	Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	49 328 590,75	51 000 000	52 934 113,49		52 934 113,49	-1 934 113,49				
25.01.50.	Avustukset (kiinteä määräraha)	2 301 750,00	2 861 000	2 810 120,00		2 810 120,00	50 880,00				
25.01.51.	Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomääräraha)	13 990 189,21	14 150 000	17 676 274,07		17 676 274,07	-3 526 274,07				
25.10.	Tuomioistuimet ja oikeusapu	**334 355 486,24**	**342 583 000**	**315 710 082,92**	**26 476 966,23**	**342 187 049,15**	**395 950,85**	**17 039 604,06**	**317 622 604,06**	**291 145 637,83**	**26 476 966,23**
25.10.01.	Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 233 000,00	8 571 000	7 945 657,65	625 342,35	8 571 000,00	-	492 107,45	9 063 107,45	8 437 765,10	625 342,35
25.10.02.	Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10 183 000,00	10 460 000	9 636 665,49	823 334,51	10 460 000,00	-	436 369,90	10 896 369,90	10 073 035,39	823 334,51
25.10.03.	Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	233 270 000,00	239 098 000	228 732 283,68	10 365 716,32	239 098 000,00	-	5 020 386,39	244 118 386,39	233 752 670,07	10 365 716,32
25.10.04.	Oikeusaputoimistojen ja kuluttajariitalautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	26 578 000,00	28 082 000	25 702 879,56	2 379 120,44	28 082 000,00	-	1 168 834,41	29 250 834,41	26 871 713,97	2 379 120,44

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
25.10.05.	Yleisen edunvalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 811 000,00	14 372 000	2 088 547,39	12 283 452,61	14 372 000,00	-	9 921 905,91	24 293 905,91	12 010 453,30	12 283 452,61
25.10.50.	Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)	41 280 486,24	42 000 000	41 604 049,15		41 604 049,15	395 950,85				
25.20.	Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta	**97 831 000,00**	**99 920 000**	**92 580 714,02**	**7 339 285,98**	**99 920 000,00**	-	**6 862 070,60**	**106 782 070,60**	**99 442 784,62**	**7 339 285,98**
25.20.01.	Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	97 831 000,00	99 920 000	92 580 714,02	7 339 285,98	99 920 000,00	-	6 862 070,60	106 782 070,60	99 442 784,62	7 339 285,98
25.30.	Syyttäjät	**42 937 000,00**	**44 376 000**	**39 343 478,52**	**5 032 521,48**	**44 376 000,00**	-	**3 104 929,53**	**47 480 929,53**	**42 448 408,05**	**5 032 521,48**
25.30.01.	Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	42 937 000,00	44 376 000	39 343 478,52	5 032 521,48	44 376 000,00	-	3 104 929,53	47 480 929,53	42 448 408,05	5 032 521,48
25.40.	Rangaistusten täytäntöönpano	**225 884 000,00**	**227 529 000**	**214 900 061,23**	**12 628 938,77**	**227 529 000,00**	-	**10 230 276,65**	**237 759 276,65**	**225 130 337,88**	**12 628 938,77**
25.40.01.	Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	219 859 000,00	221 504 000	211 491 992,92	10 012 007,08	221 504 000,00	-	8 888 677,35	230 392 677,35	220 380 670,27	10 012 007,08
25.40.74.	Avolaitostyöt (siirtomääräraha 3 v)	6 025 000,00	6 025 000	3 408 068,31	2 616 931,69	6 025 000,00	-	1 341 599,30	7 366 599,30	4 749 667,61	2 616 931,69
25.50.	Vaalimenot	**2 272 037,62**	**18 422 000**	**18 994 535,14**		**18 994 535,14**	**-572 535,14**				
25.50.20.	Vaalimenot (arviomääräraha)	2 272 037,62	18 422 000	18 994 535,14		18 994 535,14	-572 535,14				

25. Oikeusministeriön hallinnonalan valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)	Vuoden 2011 valtuudet							Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2012 TA:ssa	Talousarviomenot 2011	Määrärahatarve 2012	Määrärahatarve 2013	Määrärahatarve 2014	Määrärahatarve myöhemmin	Määrärahatarve yhteensä
25.01.50. Avustukset	**0**	**111**	**0**	**111**	**111**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		111	0	111	111	0	0	0	0	0	0	0	0
PÄÄLUOKKA YHTEENSÄ	**0**	**111**	**0**	**111**	**111**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		111	0	111	111	0	0	0	0	0	0	0	0

26. Sisäasiainministeriön hallinnonala

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
26. SISÄASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA		**1 414 138 285,55**	**1 341 795 000**	**1 229 849 670,98**	**82 178 936,93**	**1 312 028 607,91**	**29 766 392,09**	**163 091 580,24**	**1 252 338 580,24**	**1 166 405 885,87**	**85 529 667,42**
26.01.	Hallinto	**96 291 465,63**	**94 273 000**	**89 869 187,57**	**11 293 033,09**	**101 162 220,66**	**-6 889 220,66**	**8 327 109,98**	**47 701 109,98**	**36 337 715,76**	**11 363 394,22**
26.01.01.	Sisäasiainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 390 000,00	22 365 000	19 227 772,63	3 137 227,37	22 365 000,00	-	2 615 793,16	24 980 793,16	21 843 565,79	3 137 227,37
26.01.03.	Hallinnon tietotekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 204 000,00	535 000	135 391,71	399 608,29	535 000,00	-	1 142 147,63	1 677 147,63	1 277 539,34	399 608,29
26.01.20.	Tietohallinnon yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	4 711 000,00	4 711 000	2 875 416,81	1 835 583,19	4 711 000,00	-	1 395 745,46	6 106 745,46	4 271 162,27	1 835 583,19
26.01.21.	Sisäasiainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)		426 000	53 250,90	372 749,10	426 000,00	-		426 000,00	53 250,90	372 749,10
26.01.22.	EU:n osuus yhteisvastuun ja maahanmuuttovirtojen hallintaan (siirtomääräraha 3 v)	8 656 000,00	11 337 000	5 789 134,86	5 547 865,14	11 337 000,00	-	3 173 423,73	14 510 423,73	8 892 197,46	5 618 226,27
26.01.29.	Sisäasiainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	58 158 238,21	53 500 000	60 489 008,21		60 489 008,21	-6 989 008,21				
26.01.65.	Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuosuudet ulkomaille (arviomääräraha)	1 172 227,42	1 399 000	1 299 212,45		1 299 212,45	99 787,55				
26.10.	Poliisitoimi	**691 927 901,28**	**700 413 000**	**686 287 539,34**	**14 069 845,22**	**700 357 384,56**	**55 615,44**	**23 771 778,03**	**720 684 778,03**	**706 614 932,81**	**14 069 845,22**
26.10.01.	Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	688 133 000,00	696 913 000	682 843 154,78	14 069 845,22	696 913 000,00	-	23 771 778,03	720 684 778,03	706 614 932,81	14 069 845,22
26.10.20.	Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (arviomääräraha)	3 794 901,28	3 500 000	3 444 384,56		3 444 384,56	55 615,44				
26.20.	Rajavartiolaitos	**246 485 000,00**	**248 895 000**	**209 669 096,51**	**39 225 903,49**	**248 895 000,00**	**-**	**51 541 478,34**	**300 436 478,34**	**257 599 542,90**	**42 506 272,85**
26.20.01.	Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	223 775 000,00	223 985 000	194 258 739,51	29 726 260,49	223 985 000,00	-	30 204 708,47	254 189 708,47	224 463 447,98	29 726 260,49
26.20.70.	Ilma- ja vartioalusten hankinta (siirtomääräraha 3 v)	22 710 000,00	24 910 000	15 410 357,00	9 499 643,00	24 910 000,00	-	21 336 769,87	46 246 769,87	33 136 094,92	12 780 012,36

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
26.30.	Pelastustoimi ja hätäkeskukset	**176 396 242,23**	**87 543 000**	**73 060 885,59**	**12 620 273,57**	**85 681 159,16**	**1 861 840,84**	**75 273 174,11**	**159 410 174,11**	**146 789 900,54**	**12 620 273,57**
26.30.01.	Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 396 000,00	14 155 000	11 077 711,23	3 077 288,77	14 155 000,00	-	2 237 819,83	16 392 819,83	13 315 531,06	3 077 288,77
26.30.02.	Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	56 274 000,00	59 372 000	52 908 857,72	6 463 142,28	59 372 000,00	-	10 046 270,63	69 418 270,63	62 955 128,35	6 463 142,28
26.30.20.	Erityismenot (arviomääräraha)	2 216 242,23	3 406 000	1 544 159,16		1 544 159,16	1 861 840,84				
26.30.30.	Suomen Erillisverkot Oy:n tai sen tytäryhtiön pääomittaminen (siirtomääräraha 2 v)	90 000 000,00						60 000 000,00	60 000 000,00	60 000 000,00	
26.30.31.	Pelastustoimen valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)	3 510 000,00	3 510 000	430 157,48	3 079 842,52	3 510 000,00	-	2 589 083,65	6 099 083,65	3 019 241,13	3 079 842,52
26.30.43.	Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v)	10 000 000,00	7 100 000	7 100 000,00	0,00	7 100 000,00	0,00	400 000,00	7 500 000,00	7 500 000,00	0,00
26.40.	Maahanmuutto	**203 037 676,41**	**210 671 000**	**170 962 961,97**	**4 969 881,56**	**175 932 843,53**	**34 738 156,47**	**4 178 039,78**	**24 106 039,78**	**19 063 793,86**	**4 969 881,56**
26.40.01.	Maahanmuuttoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	20 253 000,00	18 967 000	14 900 296,03	4 066 703,97	18 967 000,00	-	2 917 748,74	21 884 748,74	17 818 044,77	4 066 703,97
26.40.03.	Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 859 000,00	961 000	57 822,41	903 177,59	961 000,00	-	1 260 291,04	2 221 291,04	1 245 749,09	903 177,59
26.40.20.	Paluumuuttajien muuttovalmennus (arviomääräraha)	469 180,32	876 000	592 359,91		592 359,91	283 640,09				
26.40.30.	Valtion korvaukset kunnille (arviomääräraha)	83 429 139,78	103 479 000	77 504 928,31		77 504 928,31	25 974 071,69				
26.40.63.	Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)	97 027 356,31	86 388 000	77 907 555,31		77 907 555,31	8 480 444,69				

26. Sisäasiainministeriön hallinnonalan valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)	Vuoden 2011 valtuudet							Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2012 TA:ssa	Talousarviomenot 2011	Määrärahatarve 2012	Määrärahatarve 2013	Määrärahatarve 2014	Määrärahatarve myöhemmin	Määrärahatarve yhteensä
26.20.70. Ilma- ja rajavartioalusten hankinta	**32 449**	**62 000**	**97 000**	**159 000**	**95 800**	**63 200**	**63 200**	**29 457**	**22 930**	**58 058**	**0**	**0**	**80 988**
Aikaisempien vuosien valtuudet	32 449							10 297	3 770	578	0	0	4 348
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		62 000	97 000	159 000	95 800	63 200	63 200	19 160	19 160	57 480	0	0	76 640
26.30.02. Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot	**0**	**31 256**	**0**	**31 256**	**31 256**	**0**	**0**	**2 832**	**6 469**	**6 997**	**7 479**	**7 479**	**28 424**
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		31 256	0	31 256	31 256	0	0	2 832	6 469	6 997	7 479	7 479	28 424
26.98.64. Euroopan aluekehitysrahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007-2013	**59 054**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**1 086**	**956**	**0**	**0**	**0**	**956**
Aikaisempien vuosien valtuudet	59 054							1 086	956	0	0	0	956
26.98.65. Euroopan aluekehitysrahaston valtion rahoitusosuus ohjelmakaudella 2007-2013 (arviomääräraha)	**42 624**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**29**	**1 355**	**0**	**0**	**0**	**1 355**
Aikaisempien vuosien valtuudet	42 624							29	1 355	0	0	0	1 355
PÄÄLUOKKA YHTEENSÄ	**134 127**	**93 256**	**97 000**	**190 256**	**127 056**	**63 200**	**63 200**	**33 405**	**31 710**	**65 055**	**7 479**	**7 479**	**111 723**
Aikaisempien vuosien valtuudet	134 127							11 413	6 081	578	0	0	6 659
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		93 256	97 000	190 256	127 056	63 200	63 200	21 992	25 629	64 477	7 479	7 479	105 064

27. Puolustusministeriön hallinnonala

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
27. PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA		**2 732 321 383,81**	**2 731 093 000**	**2 309 382 249,01**	**387 426 728,84**	**2 696 808 977,85**	**34 284 022,15**	**432 293 281,96**	**2 834 986 281,96**	**2 319 421 759,58**	**514 775 756,96**
27.01.	Puolustuspolitiikka ja hallinto	**461 331 599,66**	**345 640 000**	**308 927 939,90**	**2 438 029,19**	**311 365 969,09**	**34 274 030,91**	**135 158 096,20**	**154 699 096,20**	**84 355 845,02**	**70 343 251,18**
27.01.01.	Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 732 000,00	18 906 000	16 905 447,91	2 000 552,09	18 906 000,00	-	2 031 729,17	20 937 729,17	18 937 177,08	2 000 552,09
27.01.21.	Puolustusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)		635 000	197 522,90	437 477,10	635 000,00	-		635 000,00	197 522,90	437 477,10
27.01.23.	Julkisen hallinnon verkkoturvallisuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	165 010 000,00						133 126 367,03	133 126 367,03	65 221 145,04	67 905 221,99
27.01.29.	Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	277 589 599,66	326 099 000	291 824 969,09		291 824 969,09	34 274 030,91				
27.10.	Sotilaallinen maanpuolustus	**2 211 885 000,00**	**2 325 969 000**	**1 969 475 447,85**	**356 493 552,15**	**2 325 969 000,00**	**0,00**	**271 141 408,09**	**2 594 819 408,09**	**2 178 093 284,39**	**415 937 358,28**
27.10.01.	Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 632 504 000,00	1 725 835 000	1 635 941 512,93	89 893 487,07	1 725 835 000,00	-	68 100 615,14	1 793 935 615,14	1 703 331 139,21	89 893 487,07
27.10.18.	Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 3 v)	574 485 000,00	585 343 000	324 119 046,44	261 223 953,56	585 343 000,00	-	200 147 389,58	785 490 389,58	464 744 853,33	320 667 759,69
27.10.19.	Hawk Mk 66 -koneiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	2 600 000,00	12 500 000	7 123 888,48	5 376 111,52	12 500 000,00	-	2 893 403,37	15 393 403,37	10 017 291,85	5 376 111,52
27.10.50.	Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	2 296 000,00	2 291 000	2 291 000,00		2 291 000,00	0,00				
27.30.	Sotilaallinen kriisinhallinta	**59 104 784,15**	**59 484 000**	**30 978 861,26**	**28 495 147,50**	**59 474 008,76**	**9 991,24**	**25 993 777,67**	**85 467 777,67**	**56 972 630,17**	**28 495 147,50**
27.30.20.	Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 2 v)	59 137 000,00	59 474 000	30 978 852,50	28 495 147,50	59 474 000,00	-	25 993 777,67	85 467 777,67	56 972 630,17	28 495 147,50
27.30.95.	Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	-32 215,85	10 000	8,76		8,76	9 991,24				

27. Puolustusministeriön hallinnonalan valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)	Vuoden 2011 valtuudet							Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2012 TA:ssa	Talousarviomenot 2011	Määrärahatarve 2012	Määrärahatarve 2013	Määrärahatarve 2014	Määrärahatarve myöhemmin	Määrärahatarve yhteensä
27.10.01. Puolustusvoimien toimintamenot	**757 949**	**111 391**	**20 111**	**131 502**	**64 866**	**66 636**	**66 636**	**157 489**	**169 175**	**86 341**	**75 173**	**128 653**	**459 343**
Aikaisempien vuosien valtuudet	757 949							148 835	120 430	78 031	70 873	128 653	397 987
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		111 391	20 111	131 502	64 866	66 636	66 636	8 654	48 745	8 311	4 300	0	61 356
27.10.16. Puolustusmateriaalihankinnat	**2 340 643**	**0**	**1 737**	**1 737**	**0**	**1 737**	**1 737**	**39 236**	**226 297**	**69 106**	**19 973**	**20 425**	**335 801**
Aikaisempien vuosien valtuudet	2 340 643							39 236	226 297	69 106	19 973	20 425	335 801
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		0	1 737	1 737	0	1 737	1 737	0	0	0	0	0	0
27.10.18. Puolustusmateriaalihankinnat	**1 723 491**	**145 643**	**382 979**	**528 622**	**229 805**	**298 817**	**298 817**	**356 978**	**588 391**	**340 492**	**108 474**	**42 415**	**1 079 771**
Aikaisempien vuosien valtuudet	1 723 491							296 257	490 503	301 030	94 608	42 415	928 556
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		145 643	382 979	528 622	229 805	298 817	298 817	60 721	97 888	39 462	13 866	0	151 215
27.10.19. Hawk Mk 66-koneiden hankinta	**24 574**	**0**	**7 087**	**7 087**	**376**	**6 710**	**6 710**	**10 017**	**13 073**	**0**	**0**	**0**	**13 073**
Aikaisempien vuosien valtuudet	24 574							9 802	12 912	0	0	0	12 912
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		0	7 087	7 087	376	6 710	6 710	216	161	0	0	0	161
27.10.21. Puolustusvoimien toimintamenot	**33 587**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**4 974**	**3 508**	**3 366**	**1 392**	**0**	**8 266**
Aikaisempien vuosien valtuudet	33 587							4 974	3 508	3 366	1 392	0	8 266
PÄÄLUOKKA YHTEENSÄ	**4 880 244**	**257 034**	**411 913**	**668 947**	**295 047**	**373 900**	**373 900**	**568 693**	**1 000 444**	**499 306**	**205 012**	**191 493**	**1 896 255**
Aikaisempien vuosien valtuudet	4 880 244							499 102	853 651	451 533	186 846	191 493	1 683 523
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		257 034	411 913	668 947	295 047	373 900	373 900	69 591	146 793	47 772	18 166	0	212 731

28. Valtiovarainministeriön hallinnonala

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
28. VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA		**16 277 678 446,71**	**15 667 476 000**	**15 135 433 474,85**	**473 741 350,57**	**15 609 174 825,42**	**58 301 174,58**	**1 473 989 355,26**	**4 462 053 355,26**	**3 306 873 738,51**	**1 132 690 751,57**
28.01.	Hallinto	**1 705 015 048,23**	**428 961 000**	**106 484 872,95**	**325 993 048,26**	**432 477 921,21**	**-3 516 921,21**	**1 210 304 577,71**	**1 571 063 577,71**	**649 157 951,91**	**921 850 804,91**
28.01.01.	Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	34 697 000,00	35 385 000	34 593 365,11	791 634,89	35 385 000,00	-	504 313,21	35 889 313,21	35 089 919,56	791 634,89
28.01.12.	Alue- ja paikallishallinnon tukitoimet (siirtomääräraha 3 v)							2 048,07	2 048,07	0,00	
28.01.20.	Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen (siirtomääräraha 2 v)	215 000,00	215 000	54 857,53	160 142,47	215 000,00	-	215 000,00	430 000,00	269 857,53	160 142,47
28.01.21.	Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	9 000,00	1 159 000	117 729,10	1 041 270,90	1 159 000,00	-	2 300,77	1 161 300,77	120 029,87	1 041 270,90
28.01.29.	Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	70 094 048,23	68 202 000	71 718 921,21		71 718 921,21	-3 516 921,21				
28.01.73.	Talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)							1 814 564,58	1 814 564,58	1 769 550,52	
28.01.81.	Laina Latvian valtiolle (siirtomääräraha 2 v)	0,00	324 000 000	0,00	324 000 000,00	324 000 000,00	-	0,00	324 000 000,00	0,00	324 000 000,00
28.01.82.	Laina Kreikan valtiolle (siirtomääräraha 3 v)	1 600 000 000,00						1 207 766 351,08	1 207 766 351,08	611 908 594,43	595 857 756,65
28.10.	Verotus ja tullitoimi	**588 158 573,47**	**605 728 000**	**549 318 188,50**	**50 697 628,79**	**600 015 817,29**	**5 712 182,71**	**46 829 402,47**	**612 057 402,47**	**561 212 194,49**	**50 697 628,79**
28.10.01.	Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	395 311 000,00	398 683 000	365 114 404,16	33 568 595,84	398 683 000,00	-	24 150 521,92	422 833 521,92	389 264 926,08	33 568 595,84
28.10.02.	Tullilaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	163 840 000,00	159 545 000	146 804 943,98	12 740 056,02	159 545 000,00	-	14 232 423,55	173 777 423,55	160 889 788,34	12 740 056,02
28.10.63.	Takaisin maksetut verot (arviomääräraha)	16 003 941,72	2 600 000	1 455 138,39		1 455 138,39	1 144 861,61				
28.10.70.	Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)							64 125,30	64 125,30	64 125,30	
28.10.95.	Verotukseen liittyvät korkomenot (arviomääräraha)	12 996 055,11	37 700 000	33 006 485,88		33 006 485,88	4 693 514,12				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
28.10.96.	Eräistä väylämaksupäätöksistä aiheutuvat menot (siirtomääräraha 3 v)		7 000 000	2 611 023,07	4 388 976,93	7 000 000,00	-	8 382 331,70	15 382 331,70	10 993 354,77	4 388 976,93
28.10.97.	Autoveron vientipalautus (arviomääräraha)	7 576,64	200 000	326 193,02		326 193,02	-126 193,02				
28.20.	**Palvelut valtioyhteisölle**	**32 046 000,00**	**24 446 000**	**13 855 082,39**	**10 104 677,88**	**23 959 760,27**	**486 239,73**	**24 069 300,02**	**48 439 300,02**	**38 334 622,14**	**10 104 677,88**
28.20.01.	Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 040 000,00	12 847 000	8 387 405,57	4 459 594,43	12 847 000,00	-	20 130 988,73	32 977 988,73	28 518 394,30	4 459 594,43
28.20.02.	Valtioneuvoston tietohallintoyksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 555 000,00						1 051 361,62	1 051 361,62	1 051 361,62	
28.20.03.	Valtiovarain controller -toiminnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 045 000,00	1 062 000	661 851,43	400 148,57	1 062 000,00	-	193 716,89	1 255 716,89	855 568,32	400 148,57
28.20.06.	Valtion IT-palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 424 000,00	8 781 000	4 678 093,08	4 102 906,92	8 781 000,00	-	2 136 987,90	10 917 987,90	6 815 080,98	4 102 906,92
28.20.07.	Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (arviomääräraha)	982 000,00	76 000	-410 239,73		-410 239,73	486 239,73	556 244,88	556 244,88	556 244,88	
28.20.08.	Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)		1 680 000	537 972,04	1 142 027,96	1 680 000,00	-		1 680 000,00	537 972,04	1 142 027,96
28.30.	**Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto**	**53 064 000,00**	**53 841 000**	**41 218 965,24**	**11 074 242,71**	**52 293 207,95**	**1 547 792,05**	**9 706 520,65**	**63 547 520,65**	**50 925 485,89**	**11 074 242,71**
28.30.01.	Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	44 566 000,00	45 430 000	40 364 305,36	5 065 694,64	45 430 000,00	-	5 202 114,71	50 632 114,71	45 566 420,07	5 065 694,64
28.30.02.	Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 091 000,00	4 199 000	2 402 451,93	1 796 548,07	4 199 000,00	-	1 513 923,26	5 712 923,26	3 916 375,19	1 796 548,07
28.30.03.	Väestörekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 407 000,00	4 212 000	-1 547 792,05	4 212 000,00	2 664 207,95	1 547 792,05	2 990 482,68	7 202 482,68	1 442 690,63	4 212 000,00
28.40.	**Valtion alue- ja paikallishallinto**	**87 360 000,00**	**87 068 000**	**78 973 843,64**	**8 094 156,36**	**87 068 000,00**	**0,00**	**20 795 128,66**	**107 863 128,66**	**87 117 470,48**	**8 713 635,36**
28.40.01.	Aluehallintoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	50 681 000,00	54 750 000	51 648 699,68	3 101 300,32	54 750 000,00	-	1 184 144,45	55 934 144,45	52 832 844,13	3 101 300,32
28.40.02.	Maistraattien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	32 912 000,00	30 652 000	26 155 121,26	4 496 878,74	30 652 000,00	-	5 814 690,31	36 466 690,31	31 969 811,57	4 496 878,74

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
28.40.03.	Alue- ja paikallishallinnon tukitoimet (siirtomääräraha 3 v)	3 767 000,00	1 666 000	1 170 022,70	495 977,30	1 666 000,00	-	1 670 311,85	3 336 311,85	2 220 855,55	1 115 456,30
28.40.20.	Työhyvinvoinnin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)							471 879,54	471 879,54	93 959,23	
28.40.21.	Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)							11 654 102,51	11 654 102,51	0,00	
28.50.	Eläkkeet ja korvaukset	**3 860 466 080,40**	**3 974 930 000**	**3 953 476 871,69**		**3 953 476 871,69**	**21 453 128,31**				
28.50.15.	Eläkkeet (arviomääräraha)	3 684 540 010,71	3 786 756 000	3 775 184 333,09		3 775 184 333,09	11 571 666,91				
28.50.16.	Ylimääräiset eläkkeet (arviomääräraha)	19 056 740,20	2 765 000	2 439 225,70		2 439 225,70	325 774,30				
28.50.17.	Muut eläkemenot (arviomääräraha)	29 618 732,55	30 944 000	28 287 133,02		28 287 133,02	2 656 866,98				
28.50.50.	Vahingonkorvaukset (arviomääräraha)	39 907 620,37	39 300 000	39 035 473,11		39 035 473,11	264 526,89				
28.50.63.	Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomääräraha)	78 046 559,30	102 365 000	94 293 531,10		94 293 531,10	8 071 468,90				
28.50.95.	Ennakkotuloista maksettavat korkomenot (arviomääräraha)	9 296 417,27	12 800 000	14 237 175,67		14 237 175,67	-1 437 175,67				
28.60.	Valtionhallinnon yhteiset henkilöstömenot	**2 127 335,16**	**2 415 000**	**1 430 948,53**	**762 157,10**	**2 193 105,63**	**221 894,37**	**5 884 859,23**	**7 779 859,23**	**1 871 051,90**	**762 157,10**
28.60.01.	Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 000 000,00	1 000 000	972 479,84	27 520,16	1 000 000,00	-	362 168,85	1 362 168,85	1 327 586,42	27 520,16
28.60.02.	Erikseen budjetoidut palkkamenot (arviomääräraha)	0,00	50 000	0,00		0,00	50 000,00				
28.60.03.	Valtion henkilöstöjärjestelyistä aiheutuvat palkkamenot (arviomääräraha)	142 019,16	150 000	125 766,63		125 766,63	24 233,37				
28.60.20.	Työhyvinvoinnin edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	800 000,00	895 000	160 363,06	734 636,94	895 000,00	-	522 690,38	1 417 690,38	543 465,48	734 636,94
28.60.60.	Siirto Koulutusrahastolle (arviomääräraha)	185 316,00	320 000	172 339,00		172 339,00	147 661,00				
28.60.96.	Edeltä arvaamattomat menot (siirtomääräraha 3 v)							5 000 000,00	5 000 000,00	0,00	

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
28.70.	Valtionhallinnon kehittäminen	**35 863 000,00**	**41 543 000**	**13 742 419,41**	**27 800 580,59**	**41 543 000,00**	**-**	**19 964 828,31**	**61 507 828,31**	**26 453 247,72**	**35 054 580,59**
28.70.01.	Valtion IT-strategian toteuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	28 609 000,00	7 343 000	2 008 462,36	5 334 537,64	7 343 000,00	-	12 710 828,31	20 053 828,31	14 719 290,67	5 334 537,64
28.70.02.	Valtion talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon tietojärjestelmät (siirtomääräraha 3 v)		21 000 000	11 733 957,05	9 266 042,95	21 000 000,00	-		21 000 000,00	11 733 957,05	9 266 042,95
28.70.20.	Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	7 254 000,00	13 200 000	0,00	13 200 000,00	13 200 000,00	-	7 254 000,00	20 454 000,00	0,00	20 454 000,00
28.80.	Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle	**184 896 153,36**	**223 132 000**	**219 831 871,73**		**219 831 871,73**	**3 300 128,27**				
28.80.30.	Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)	175 028 504,77	194 362 000	193 509 727,98		193 509 727,98	852 272,02				
28.80.31.	Verohyvitys Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	3 157 778,00	19 770 000	19 767 938,00		19 767 938,00	2 062,00				
28.80.40.	Arpajaisveron tuoton palauttaminen Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	6 709 870,59	9 000 000	6 554 205,75		6 554 205,75	2 445 794,25				
28.90.	Kuntien tukeminen	**7 924 712 287,99**	**8 272 012 000**	**8 249 452 765,93**	**22 253 954,46**	**8 271 706 720,39**	**305 279,61**	**16 939 874,72**	**40 499 874,72**	**7 902 620,92**	**29 037 253,80**
28.90.03.	KuntaIT:n toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)							6 913 924,56	6 913 924,56	3 353 924,56	
28.90.20.	Valtion ja kuntien yhteiset tietojärjestelmähankkeet (siirtomääräraha 3 v)	11 850 000,00	23 560 000	1 306 045,54	22 253 954,46	23 560 000,00	-	10 025 950,16	33 585 950,16	4 548 696,36	29 037 253,80
28.90.30.	Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)	7 799 336 219,00	8 133 992 000	8 133 691 195,00		8 133 691 195,00	300 805,00				
28.90.31.	Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki ja kuntien yhteistoiminta-avustukset (arviomääräraha)	113 526 068,99	114 460 000	114 455 525,39		114 455 525,39	4 474,61				
28.91.	Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen	**148 321 871,00**	**112 000 000**	**83 966 602,53**		**83 966 602,53**	**28 033 397,47**				
28.91.40.	Tuki työnantajille (arviomääräraha)	42 526 266,92	4 000 000	322 383,69		322 383,69	3 677 616,31				
28.91.41.	Energiaverotuki (arviomääräraha)	105 795 604,08	108 000 000	83 644 218,84		83 644 218,84	24 355 781,16				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
28.92.	EU ja kansainväliset järjestöt	**1 538 558 271,73**	**1 836 000 000**	**1 823 574 141,76**	**11 989 666,27**	**1 835 563 808,03**	**436 191,97**	**2 541 128,15**	**1 827 341 128,15**	**1 814 862 433,62**	**12 478 694,53**
28.92.20.	Euroopan unionin osallistuminen matkamenojen korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)	2 400 000,00	2 800 000	22 039,49	2 777 960,51	2 800 000,00	-	1 872 436,18	4 672 436,18	1 894 475,67	2 777 960,51
28.92.40.	Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määräraha)	6 997 590,66	7 500 000	7 452 105,33		7 452 105,33	47 894,67				
28.92.67.	Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)	0,00	170 000	0,00		0,00	170 000,00				
28.92.68.	Suomen osuus Kansainvälisen jälleenrakennus- ja kehityspankin peruspääoman korottamisesta (arviomääräraha)		3 530 000	3 311 702,70		3 311 702,70	218 297,30				
28.92.69.	Maksut Euroopan unionille (siirtomääräraha 2 v)	1 528 160 681,07	1 822 000 000	1 812 788 294,24	9 211 705,76	1 822 000 000,00	-	0,00	1 822 000 000,00	1 812 788 294,24	9 211 705,76
28.92.87.	Euroopan rahoitusvakausvälineen osakkeiden hankkiminen (siirtomääräraha 3 v)	1 000 000,00						668 691,97	668 691,97	179 663,71	489 028,26
28.99.	Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot	**117 089 825,37**	**5 400 000**	**106 900,55**	**4 971 238,15**	**5 078 138,70**	**321 861,30**	**116 953 735,34**	**121 953 735,34**	**69 036 659,44**	**52 917 075,90**
28.99.95.	Satunnaiset säädösperusteiset menot (arviomääräraha)	0,00	300 000	0,00		0,00	300 000,00				
28.99.96.	Ennakoimattomat menot (siirtomääräraha 3 v)	117 000 000,00	5 000 000	28 761,85	4 971 238,15	5 000 000,00	-	116 953 735,34	121 953 735,34	69 036 659,44	52 917 075,90
28.99.97.	Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)	89 825,37	100 000	78 138,70		78 138,70	21 861,30				

28. Valtiovarainministeriön hallinnonalan valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)	Vuoden 2011 valtuudet							Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2012 TA:ssa	Talousarviomenot 2011	Määrärahatarve 2012	Määrärahatarve 2013	Määrärahatarve 2014	Määrärahatarve myöhemmin	Määrärahatarve yhteensä
28.01.02. Valtion IT-strategian toteuttaminen	**35 000**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**9 908**	**3 359**	**176**	**0**	**0**	**3 535**
Aikaisempien vuosien valtuudet	35 000							9 908	3 359	176	0	0	3 535
28.10.01. Verohallinnon toimintamenot	**0**	**800**	**0**	**800**	**0**	**800**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		800	0	800	0	800	0	0	0	0	0	0	0
28.70.01. Valtion IT-strategian toteuttaminen	**0**	**370**	**11 800**	**12 170**	**0**	**12 170**	**12 170**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		370	11 800	12 170	0	12 170	12 170	0	0	0	0	0	0
28.70.02. Valtion talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon tietojärjestelmät	**0**	**35 400**	**2 444**	**37 844**	**5 707**	**32 136**	**32 136**	**787**	**1 303**	**2 763**	**103**	**73**	**4 242**
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		35 400	2 444	37 844	5 707	32 136	32 136	787	1 303	2 763	103	73	4 242
28.90.20. Valtion ja kuntien yhteiset tietojärjestelmähankkeet	**0**	**14 000**	**0**	**14 000**	**0**	**14 000**	**14 000**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		14 000	0	14 000	0	14 000	14 000	0	0	0	0	0	0
28.92.00. EU ja kansainväliset järjestöt	**0**	**350 257**	**0**	**350 257**	**350 257**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		350 257	0	350 257	350 257	0	0	0	0	0	0	0	0
28.92.68. Suomen osuus Kansainvälisen jälleenrakennus- ja kehityspankin peruspääoman korottamisesta	**0**	**282 482**	**0**	**282 482**	**282 482**	**0**	**0**	**3 312**	**3 340**	**3 340**	**3 340**	**268 472**	**278 492**
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		282 482	0	282 482	282 482	0	0	3 312	3 340	3 340	3 340	268 472	278 492
PÄÄLUOKKA YHTEENSÄ	**35 000**	**683 309**	**14 244**	**697 553**	**638 446**	**59 106**	**58 306**	**14 007**	**8 001**	**6 279**	**3 443**	**268 545**	**286 269**
Aikaisempien vuosien valtuudet	35 000							9 908	3 359	176	0	0	3 535
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		683 309	14 244	697 553	638 446	59 106	58 306	4 099	4 643	6 103	3 443	268 545	282 734

29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
29. OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA		**6 374 433 005,77**	**6 809 136 000**	**6 293 511 870,13**	**372 730 568,87**	**6 666 242 439,00**	**142 893 561,00**	**536 669 842,59**	**3 072 621 842,59**	**2 686 529 173,74**	**378 091 891,36**
29.01.	Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot	**116 534 680,39**	**115 604 000**	**98 719 035,58**	**14 465 398,53**	**113 184 434,11**	**2 419 565,89**	**12 838 527,70**	**92 237 527,70**	**77 661 390,50**	**14 465 398,53**
29.01.01.	Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	26 094 999,79	25 528 000	22 191 179,91	3 336 820,09	25 528 000,00	-	2 838 009,47	28 366 009,47	25 029 188,91	3 336 820,09
29.01.02.	Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 052 000,00	22 012 000	17 031 226,61	4 873 644,87	21 904 871,48	107 128,52	4 157 706,09	26 169 706,09	21 188 932,70	4 873 644,87
29.01.03.	Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskuksen CIMOn toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 807 000,00	8 824 000	8 353 223,28	470 776,72	8 824 000,00	-	1 002 902,33	9 826 902,33	9 356 125,61	470 776,72
29.01.04.	Koulutuksen ja korkeakoulujen arviointi (siirtomääräraha 2 v)	2 289 000,00	2 489 000	1 817 185,98	671 814,02	2 489 000,00	-	447 602,11	2 936 602,11	2 264 788,09	671 814,02
29.01.21.	Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	4 511 000,00	4 711 000	3 252 657,17	1 458 342,83	4 711 000,00	-	738 307,70	5 449 307,70	3 987 355,19	1 458 342,83
29.01.22.	Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	15 313 000,00	15 835 000	12 181 000,00	3 654 000,00	15 835 000,00	-	3 654 000,00	19 489 000,00	15 835 000,00	3 654 000,00
29.01.29.	Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	27 627 659,87	30 800 000	28 665 684,68		28 665 684,68	2 134 315,32				
29.01.40.	Korvaus lisäeläketurvan järjestämisestä (kiinteä määräraha)	512 000,00									
29.01.50.	Eräät avustukset (kiinteä määräraha)	585 000,00	585 000	585 000,00		585 000,00	0,00				
29.01.51.	Avustukset kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)	2 577 000,00	2 620 000	2 620 000,00		2 620 000,00	0,00				
29.01.66.	Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	2 166 020,73	2 200 000	2 021 877,95		2 021 877,95	178 122,05				
29.01.88.	Osakehankinnat (siirtomääräraha 2 v)	4 000 000,00						0,00	0,00	0,00	

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
29.10.	Yleissivistävä koulutus	**841 915 049,54**	**905 834 000**	**835 766 067,20**	**32 560 735,88**	**868 326 803,08**	**37 507 196,92**	**25 247 552,23**	**137 618 552,23**	**104 017 260,35**	**33 601 291,88**
29.10.01.	Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	46 860 000,00	46 276 000	37 611 918,15	8 664 081,85	46 276 000,00	-	7 720 092,09	53 996 092,09	45 332 010,24	8 664 081,85
29.10.02.	Ylioppilastutkintolautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 000,00	6 000	1 065,94	4 934,06	6 000,00	-	5 572,93	11 572,93	6 638,87	4 934,06
29.10.20.	Yleissivistävän koulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	10 889 000,00	12 889 000	3 331 907,03	9 557 092,97	12 889 000,00	-	1 872 914,21	14 761 914,21	5 204 821,24	9 557 092,97
29.10.30.	Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	727 114 049,54	791 917 000	754 409 803,08		754 409 803,08	37 507 196,92				
29.10.34.	Valtionosuus ja -avustus oppilaitosten perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	55 700 000,00	53 200 000	38 865 373,00	14 334 627,00	53 200 000,00	-	15 648 973,00	68 848 973,00	53 473 790,00	15 375 183,00
29.10.51.	Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	1 346 000,00	1 546 000	1 546 000,00		1 546 000,00	0,00				
29.20.	Ammatillinen koulutus	**674 583 624,60**	**698 071 000**	**685 930 833,02**	**7 115 593,05**	**693 046 426,07**	**5 024 573,93**	**5 586 545,67**	**18 318 545,67**	**11 201 850,94**	**7 115 593,05**
29.20.01.	Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 329 000,00	8 342 000	4 773 271,08	3 568 728,92	8 342 000,00	-	2 917 931,45	11 259 931,45	7 691 202,53	3 568 728,92
29.20.20.	Työpaikalla tapahtuva oppiminen (siirtomääräraha 2 v)	3 026 000,00	3 026 000	503 624,06	2 522 375,94	3 026 000,00	-	1 774 233,05	4 800 233,05	2 277 137,92	2 522 375,94
29.20.21.	Ammatillisen koulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 364 000,00	1 364 000	339 511,81	1 024 488,19	1 364 000,00	-	894 381,17	2 258 381,17	1 233 510,49	1 024 488,19
29.20.30.	Valtionosuus ja -avustus ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	661 864 624,60	685 339 000	680 314 426,07		680 314 426,07	5 024 573,93				
29.30.	Aikuiskoulutus	**498 270 236,00**	**512 711 000**	**490 265 970,41**	**12 392 494,58**	**502 658 464,99**	**10 052 535,01**	**12 577 400,13**	**39 809 400,13**	**27 377 314,47**	**12 392 494,58**
29.30.20.	Opetustoimen henkilöstökoulutus ja eräät muut menot (siirtomääräraha 2 v)	24 245 000,00	24 247 000	12 804 065,14	11 442 934,85	24 246 999,99	0,01	11 048 657,51	35 295 657,51	23 827 206,34	11 442 934,85
29.30.21.	Aikuiskoulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	3 010 000,00	1 985 000	1 061 978,27	923 021,73	1 985 000,00	-	1 330 259,62	3 315 259,62	2 378 963,13	923 021,73
29.30.30.	Valtionosuus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	163 643 223,00	167 109 000	166 902 575,00		166 902 575,00	206 425,00				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
29.30.31.	Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen lisäkoulutukseen (arviomääräraha)	146 191 944,00	148 629 000	148 339 128,00		148 339 128,00	289 872,00				
29.30.32.	Valtionosuus ja -avustus oppisopimuskoulutukseen (arviomääräraha)	133 709 019,00	140 552 000	131 081 928,00		131 081 928,00	9 470 072,00				
29.30.51.	Valtionosuus ammatillisten erikoisoppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	17 701 050,00	20 519 000	20 432 834,00		20 432 834,00	86 166,00				
29.30.52.	Valtionavustus vapaan sivistystyön perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	1 000 000,00	1 000 000	973 462,00	26 538,00	1 000 000,00	-	198 483,00	1 198 483,00	1 171 145,00	26 538,00
29.30.53.	Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	8 770 000,00	8 670 000	8 670 000,00		8 670 000,00	0,00				
29.40.	Korkeakouluopetus ja tutkimus	**2 754 472 525,58**	**3 000 994 000**	**2 699 840 268,23**	**293 514 938,02**	**2 993 355 206,25**	**7 638 793,75**	**452 183 278,52**	**2 650 663 278,52**	**2 347 977 533,66**	**294 883 952,69**
29.40.01.	Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 420 000,00	13 038 000	5 894 598,09	7 143 401,91	13 038 000,00	-	7 585 061,37	20 623 061,37	13 479 344,54	7 143 401,91
29.40.02.	Arkistolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	20 541 000,00	19 440 000	19 108 927,83	331 072,17	19 440 000,00	-	1 746 253,90	21 186 253,90	20 855 181,73	331 072,17
29.40.03.	Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 557 000,00	2 505 000	1 809 743,32	695 256,68	2 505 000,00	-	338 567,73	2 843 567,73	2 148 311,05	695 256,68
29.40.04.	Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 621 000,00	1 609 000	1 530 050,73	78 949,27	1 609 000,00	-	91 257,48	1 700 257,48	1 621 308,21	78 949,27
29.40.05.	Yliopistojen palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10 000,00						10 000,00	10 000,00	0,00	
29.40.20.	Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	23 936 000,00	23 536 000	18 820 301,36	4 715 698,64	23 536 000,00	-	6 495 817,76	30 031 817,76	24 977 488,52	5 052 419,66
29.40.30.	Valtionosuus ja -avustus kunnallisten ja yksityisten ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	400 305 313,00	409 774 000	406 241 257,00		406 241 257,00	3 532 743,00				
29.40.50.	Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	1 703 152 000,00	1 839 393 000	1 839 393 000,00	0,00	1 839 393 000,00	0,00	0,00	1 839 393 000,00	1 839 393 000,00	0,00

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
29.40.51.	Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (siirtomääräraha 3 v)	209 350 000,00	236 211 000	18 408 440,65	217 802 559,35	236 211 000,00	-	204 225 145,28	440 436 145,28	221 601 292,28	218 834 853,00
29.40.52.	Erityinen valtionrahoitus Helsingin yliopiston ja Itä-Suomen yliopiston opetus- ja tutkimustoimintaan (kiinteä määräraha)	5 607 000,00	31 707 000	31 707 000,00		31 707 000,00	0,00				
29.40.53.	Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat tieteen edistämiseen (arviomääräraha)	95 795 683,01	100 300 000	100 296 907,49		100 296 907,49	3 092,51				
29.40.66.	Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	15 820 939,57	15 733 000	15 236 100,39		15 236 100,39	496 899,61				
29.40.87.	Valtion rahoitus Aalto-yliopiston pääomaan (siirtomääräraha 2 v)	254 105 000,00						231 691 175,00	231 691 175,00	223 901 607,33	
29.40.88.	Valtion rahoitus Tampereen teknillisen yliopiston säätiön pääomaan (siirtomääräraha 2 v)	12 251 590,00	62 748 000	0,00	62 748 000,00	62 748 000,00	-	0,00	62 748 000,00	0,00	62 748 000,00
29.40.89.	Valtion rahoitus julkisoikeudellisten yliopistojen pääomasijoituksiin (kiinteä määräraha)		245 000 000	241 393 941,37		241 393 941,37	3 606 058,63				
29.50.	Yliopisto-opetus ja -tutkimus							**122 406,53**	**122 406,53**	**120 285,46**	
29.50.20.	Yliopistolaitoksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)							122 406,53	122 406,53	120 285,46	
29.60.	Tiede							**8 398 317,95**	**8 398 317,95**	**8 397 391,18**	
29.60.50.	Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (siirtomääräraha 3 v)							8 398 317,95	8 398 317,95	8 397 391,18	
29.70.	Opintotuki	**880 996 676,27**	**940 042 000**	**862 518 787,76**	**351 382,81**	**862 870 170,57**	**77 171 829,43**	**250 330,86**	**6 187 330,86**	**5 835 948,05**	**351 382,81**
29.70.01.	Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	703 000,00	693 000	685 260,19	7 739,81	693 000,00	-	16 421,86	709 421,86	701 682,05	7 739,81
29.70.52.	Opintolainojen valtiontakaus (arviomääräraha)	31 328 498,45	36 400 000	33 094 392,10		33 094 392,10	3 305 607,90				
29.70.55.	Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)	780 593 872,96	824 505 000	754 804 079,87		754 804 079,87	69 700 920,13				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
29.70.57.	Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)	24 634 627,37	29 200 000	27 129 196,43		27 129 196,43	2 070 803,57				
29.70.58.	Avustus vuokrakustannusten korvaamiseen (siirtomääräraha 2 v)	4 494 000,00	5 244 000	4 900 357,00	343 643,00	5 244 000,00	-	233 909,00	5 477 909,00	5 134 266,00	343 643,00
29.70.59.	Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuki (arviomääräraha)	39 242 677,49	44 000 000	41 905 502,17		41 905 502,17	2 094 497,83				
29.80.	Taide ja kulttuuri	**400 641 818,50**	**426 741 000**	**412 787 378,78**	**12 312 766,80**	**425 100 145,58**	**1 640 854,42**	**19 456 923,83**	**105 584 923,83**	**90 275 941,17**	**15 264 518,62**
29.80.01.	Taiteen keskustoimikunnan ja taidetoimikuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 321 000,00	5 113 000	4 683 551,36	429 448,64	5 113 000,00	-	382 205,73	5 495 205,73	5 055 756,66	429 448,64
29.80.02.	Valtion taidemuseon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 004 000,00	19 075 000	18 164 777,07	910 222,93	19 075 000,00	-	1 693 561,28	20 768 561,28	19 858 338,35	910 222,93
29.80.03.	Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 047 000,00	2 683 000	2 185 096,21	497 903,79	2 683 000,00	-	753 031,95	3 436 031,95	2 938 128,16	497 903,79
29.80.04.	Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 632 000,00	20 074 000	19 135 905,81	938 094,19	20 074 000,00	-	1 232 626,97	21 306 626,97	20 368 532,78	938 094,19
29.80.05.	Näkövammaisten kirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 501 000,00	6 724 000	4 644 483,13	2 079 516,87	6 724 000,00	-	1 302 374,61	8 026 374,61	5 942 857,74	2 079 516,87
29.80.06.	Kansallisen audiovisuaalisen arkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 709 000,00	6 846 000	5 786 304,71	1 059 695,29	6 846 000,00	-	1 802 903,38	8 648 903,38	7 589 208,09	1 059 695,29
29.80.07.	Valtion elokuvatarkastamon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	620 000,00	621 000	431 383,02	189 616,98	621 000,00	-	25 242,54	646 242,54	456 625,56	189 616,98
29.80.08.	Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	983 000,00	978 000	856 639,94	121 360,06	978 000,00	-	39 815,32	1 017 815,32	896 455,26	121 360,06
29.80.16.	Ylimääräiset taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeet (arviomääräraha)		17 850 000	16 693 370,22		16 693 370,22	1 156 629,78				
29.80.30.	Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (arviomääräraha)	4 413 330,00	4 471 000	4 471 000,00		4 471 000,00	0,00				
29.80.31.	Valtionosuus ja -avustus teatereiden ja orkestereiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	40 868 000,00	42 109 000	42 109 000,00		42 109 000,00	0,00				
29.80.32.	Valtionosuudet ja -avustukset museoille (arviomääräraha)	19 480 000,00	20 078 000	20 078 000,00		20 078 000,00	0,00				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
29.80.33.	Valtionavustukset kuntien ja alueiden kulttuuritoiminnan kehittämiseen (arviomääräraha)	106 000,00	106 000	106 000,00		106 000,00	0,00				
29.80.34.	Valtionosuus ja -avustus yleisten kirjastojen perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	6 000 000,00	5 000 000	3 704 576,00	1 295 424,00	5 000 000,00	-	766 296,00	5 766 296,00	4 303 372,00	1 462 924,00
29.80.40.	Korvaus Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappioon (arviomääräraha)	206 400,00	240 000	230 400,02		230 400,02	9 599,98				
29.80.50.	Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	10 375 000,00	9 475 000	9 241 926,40	233 073,60	9 475 000,00	-	1 267 556,56	10 742 556,56	10 433 399,78	288 563,21
29.80.51.	Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)	12 887 159,97	13 160 000	13 018 931,45		13 018 931,45	141 068,55				
29.80.52.	Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat taiteen edistämiseen (arviomääräraha)	209 341 869,53	220 662 000	220 345 594,56		220 345 594,56	316 405,44				
29.80.53.	Valtionavustus tilakustannuksiin (kiinteä määräraha)	18 634 000,00	18 824 000	18 822 430,00		18 822 430,00	1 570,00				
29.80.54.	Valtionavustus taide- ja kulttuurilaitosten toimitilainvestointeihin (kiinteä määräraha)	3 253 059,00	3 096 000	3 095 477,00		3 095 477,00	523,00				
29.80.55.	Kulttuuriperinnön digitoinnin tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	2 600 000,00	2 500 000	457 565,04	2 042 434,96	2 500 000,00	-	2 950 451,93	5 450 451,93	2 292 812,37	3 147 770,49
29.80.56.	Kulttuuriviennin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	100 000,00	100 000	7 932,60	92 067,40	100 000,00	-	41 301,05	141 301,05	49 232,68	92 067,40
29.80.70.	Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)	1 500 000,00	2 100 000	485 055,91	1 614 944,09	2 100 000,00	-	2 633 632,69	4 733 632,69	2 139 912,75	2 593 719,94
29.80.72.	Valtion taidemuseon kokoelmien kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	739 000,00	939 000	738 288,19	200 711,81	939 000,00	-	34 766,14	973 766,14	773 054,33	200 711,81
29.80.75.	Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)	8 321 000,00	3 900 000	3 291 747,81	608 252,19	3 900 000,00	-	4 531 157,68	8 431 157,68	7 178 254,66	1 252 903,02
29.80.95.	Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	0,00	17 000	1 942,33		1 942,33	15 057,67				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
29.90.	Liikuntatoimi	**137 670 192,44**	**143 883 000**	**142 501 238,00**		**142 501 238,00**	**1 381 762,00**				
29.90.50.	Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen (arviomääräraha)	135 830 192,44	143 286 000	141 904 238,00		141 904 238,00	1 381 762,00				
29.90.52.	Valtionosuus liikunnan koulutuskeskuksille (kiinteä määräraha)	1 840 000,00	597 000	597 000,00		597 000,00	0,00				
29.91.	Nuorisotyö	**69 348 202,45**	**65 256 000**	**65 182 291,15**	**17 259,20**	**65 199 550,35**	**56 449,65**	**8 559,17**	**13 681 559,17**	**13 664 257,96**	**17 259,20**
29.91.50.	Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat nuorisotyön edistämiseen (arviomääräraha)	51 325 202,45	51 583 000	51 526 550,35		51 526 550,35	56 449,65				
29.91.51.	Nuorten työpajatoiminta, etsivä nuorisotyö ja ehkäisevä huumetyö (siirtomääräraha 2 v)	18 023 000,00	13 323 000	13 305 740,80	17 259,20	13 323 000,00	-	8 559,17	13 331 559,17	13 314 257,96	17 259,20
29.91.52.	Saamelaisten kulttuuri- ja kielipesätoiminta (siirtomääräraha 2 v)		350 000	350 000,00	0,00	350 000,00	0,00		350 000,00	350 000,00	0,00

29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)	Vuoden 2011 valtuudet							Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2012 TA:ssa	Talousarviomenot 2011	Määrärahatarve 2012	Määrärahatarve 2013	Määrärahatarve 2014	Määrärahatarve myöhemmin	Määrärahatarve yhteensä
29.10.01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot	**0**	**820**	**0**	**820**	**0**	**820**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		820	0	820	0	820	0	0	0	0	0	0	0
29.10.34. Valtionosuus oppilaitosten perustamiskustannuksiin	**283 954**	**36 000**	**0**	**36 000**	**35 998**	**3**	**0**	**32 378**	**41 021**	**33 426**	**33 190**	**106 527**	**214 164**
Aikaisempien vuosien valtuudet	283 954							25 737	31 430	30 459	30 459	92 460	184 807
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		36 000	0	36 000	35 998	3	0	6 640	9 592	2 967	2 732	14 066	29 357
29.30.52. Valtionosuus ja -avustus aikuiskoulutuksen perustamiskustannuksiin	**3 800**	**1 000**	**0**	**1 000**	**1 000**	**0**	**0**	**1 119**	**335**	**0**	**0**	**0**	**335**
Aikaisempien vuosien valtuudet	3 800							427	27	0	0	0	27
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		1 000	0	1 000	1 000	0	0	692	308	0	0	0	308
29.40.00. Korkeakouluopetus ja tutkimus	**369 078**	**316 083**	**21**	**316 103**	**316 037**	**66**	**66**	**97 104**	**202 044**	**172 538**	**110 129**	**34 078**	**518 789**
Aikaisempien vuosien valtuudet	369 078							85 463	96 901	82 233	35 101	5 568	219 802
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		316 083	21	316 103	316 037	66	66	11 641	105 144	90 305	75 027	28 510	298 986
29.40.20. Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot	**0**	**25 000**	**0**	**25 000**	**0**	**25 000**	**25 000**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		25 000	0	25 000	0	25 000	25 000	0	0	0	0	0	0
29.40.34. Valtionosuus yleissivistävien ja ammatillisten oppilaitosten sekä ammattikorkeakoulujen perustamiskustannuksiin	**353 111**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**19 816**	**15 578**	**9 459**	**5 320**	**2 283**	**32 640**
Aikaisempien vuosien valtuudet	353 111							19 816	15 578	9 459	5 320	2 283	32 640
29.60.00. Tiede	**729 317**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**182 332**	**84 355**	**31 963**	**851**	**14**	**117 184**
Aikaisempien vuosien valtuudet	729 317							182 332	84 355	31 963	851	14	117 184
29.69.52. Valtionosuus ja -avustus aikuiskoulutuksen perustamiskustannuksiin	**2 000**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**52**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Aikaisempien vuosien valtuudet	2 000							52	0	0	0	0	0
29.80.04. Museoviraston toimintamenot	**0**	**1 400**	**0**	**1 400**	**1 400**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		1 400	0	1 400	1 400	0	0	0	0	0	0	0	0

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)	Vuoden 2011 valtuudet							Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2012 TA:ssa	Talousarviomenot 2011	Määrärahatarve 2012	Määrärahatarve 2013	Määrärahatarve 2014	Määrärahatarve myöhemmin	Määrärahatarve yhteensä
29.80.34. Valtionosuus yleisten kirjastojen perustamiskustannuksiin	**18 197**	**4 500**	**0**	**4 500**	**4 500**	**0**	**0**	**3 108**	**2 259**	**2 230**	**2 683**	**9 635**	**16 807**
Aikaisempien vuosien valtuudet	18 197							2 163	2 259	2 007	2 175	6 811	13 253
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		4 500	0	4 500	4 500	0	0	945	0	223	508	2 824	3 555
29.80.75. Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito	**116**	**1 600**	**0**	**1 600**	**469**	**1 131**	**0**	**116**	**469**	**0**	**0**	**0**	**469**
Aikaisempien vuosien valtuudet	116							116	0	0	0	0	0
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		1 600	0	1 600	469	1 131	0	0	469	0	0	0	469
29.88.00. Tiede	**553 649**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**9 935**	**250**	**0**	**0**	**0**	**250**
Aikaisempien vuosien valtuudet	553 649							9 935	250	0	0	0	250
29.90.34. Valtionosuus yleisten kirjastojen perustamiskustannuksiin	**19 506**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**1 874**	**1 960**	**777**	**55**	**0**	**2 793**
Aikaisempien vuosien valtuudet	19 506							1 874	1 960	777	55	0	2 793
PÄÄLUOKKA YHTEENSÄ	**2 332 728**	**386 403**	**21**	**386 423**	**359 404**	**27 019**	**25 066**	**347 834**	**348 273**	**250 393**	**152 228**	**152 538**	**903 431**
Aikaisempien vuosien valtuudet	2 332 728							327 915	232 760	156 898	73 961	107 137	570 756
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		386 403	21	386 423	359 404	27 019	25 066	19 919	115 513	93 495	78 267	45 401	332 676

30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
30. MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA		**2 764 295 663,29**	**2 832 733 000**	**2 451 173 863,05**	**318 860 983,45**	**2 770 034 846,50**	**62 698 153,50**	**339 951 403,73**	**2 305 411 403,73**	**1 923 464 153,81**	**361 078 900,69**
30.01.	Hallinto	**107 332 899,22**	**104 189 000**	**82 503 463,08**	**20 023 743,71**	**102 527 206,79**	**1 661 793,21**	**31 189 414,43**	**107 378 414,43**	**74 544 001,43**	**27 810 752,04**
30.01.01.	Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	26 913 000,00	26 006 000	25 121 967,75	884 032,25	26 006 000,00	-	3 206 663,30	29 212 663,30	28 304 971,05	884 032,25
30.01.02.	Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	15 907 000,00	5 970 000	5 268 021,71	701 978,29	5 970 000,00	-	1 374 569,48	7 344 569,48	6 642 591,19	701 978,29
30.01.03.	Maaseutuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 375 000,00	24 461 000	20 435 631,99	4 025 368,01	24 461 000,00	-	8 518 839,36	32 979 839,36	28 954 471,35	4 025 368,01
30.01.04.	Lautakuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	857 000,00	871 000	462 547,35	408 452,65	871 000,00	-	275 108,92	1 146 108,92	737 656,27	408 452,65
30.01.21.	Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	669 000,00	669 000	159 210,76	509 789,24	669 000,00	-	644 878,04	1 313 878,04	804 087,84	509 789,24
30.01.22.	Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 333 000,00	3 643 000	1 130 782,83	2 512 217,17	3 643 000,00	-	3 972 016,73	7 615 016,73	4 256 318,44	3 358 698,29
30.01.29.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	26 495 899,22	28 000 000	26 338 206,79		26 338 206,79	1 661 793,21				
30.01.40.	Bioenergiatuotannon avustukset (siirtomääräraha 3 v)	8 069 000,00	10 855 000	0,00	10 855 000,00	10 855 000,00	-	13 069 000,00	23 924 000,00	1 128 472,79	17 795 527,21
30.01.66.	Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	3 714 000,00	3 714 000	3 587 093,90	126 906,10	3 714 000,00	-	128 338,60	3 842 338,60	3 715 432,50	126 906,10
30.10.	Maaseudun kehittäminen	**104 456 487,84**	**167 843 000**	**127 318 177,87**	**3 902 438,11**	**131 220 615,98**	**36 622 384,02**	**4 128 621,92**	**26 651 621,92**	**20 863 763,45**	**5 786 507,84**
30.10.50.	Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)	10 668 000,00	10 668 000	9 405 300,00	1 262 700,00	10 668 000,00	-	1 611 754,74	12 279 754,74	9 715 865,16	2 563 889,09
30.10.54.	Hevostalouden edistäminen totopeleistä valtion osuutena kertyvillä varoilla (siirtomääräraha 2 v)	7 678 731,18	8 582 000	7 875 614,03	706 385,97	8 582 000,00	-	0,00	8 582 000,00	7 875 614,03	706 385,97
30.10.55.	Valtionapu 4H-toimintaan (kiinteä määräraha)	5 500 000,00	5 020 000	5 020 000,00		5 020 000,00	0,00				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
30.10.61.	EU:n osallistuminen maaseudun kehittämiseen (195 htv, josta tekninen tuki enintään 101 htv, yhdessä momentin 30.10.62 määrärahan kanssa) (arviomääräraha)	38 443 958,90	71 700 000	51 123 282,44		51 123 282,44	20 576 717,56				
30.10.62.	Valtion rahoitusosuus EU:n osaksi rahoittamasta maaseudun kehittämisestä (arviomääräraha)	38 982 797,76	68 600 000	52 554 333,54		52 554 333,54	16 045 666,46				
30.10.63.	Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 183 000,00	3 273 000	1 339 647,86	1 933 352,14	3 273 000,00	-	2 516 867,18	5 789 867,18	3 272 284,26	2 516 232,78
30.20.	Maatalous	**2 146 455 945,50**	**2 139 480 000**	**1 928 973 407,70**	**191 409 437,76**	**2 120 382 845,46**	**19 097 154,54**	**192 767 708,00**	**1 749 747 708,00**	**1 533 005 143,67**	**202 034 829,08**
30.20.01.	Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	35 402 428,10	33 288 000	26 773 833,15	6 514 166,85	33 288 000,00	-	5 202 420,84	38 490 420,84	31 976 253,99	6 514 166,85
30.20.40.	Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)	558 265 000,00	554 665 000	473 159 973,96	81 505 026,04	554 665 000,00	-	86 318 273,14	640 983 273,14	556 657 647,00	81 505 026,04
30.20.41.	EU-tulotuki ja EU-markkinatuki (arviomääräraha)	559 080 812,14	555 400 000	545 690 266,78		545 690 266,78	9 709 733,22				
30.20.42.	Satovahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	3 400 000,00	3 400 000	0,00	3 400 000,00	3 400 000,00	-	4 337 570,47	7 737 570,47	2 134 318,86	5 603 251,61
30.20.43.	Maatalouden ympäristötuki, eläinten hyvinvointia edistävät tuet ja ei-tuotannolliset investoinnit (siirtomääräraha 2 v)	362 238 000,00	372 210 000	325 196 633,52	47 013 366,48	372 210 000,00	-	35 589 976,32	407 799 976,32	360 783 417,50	47 013 366,48
30.20.44.	Luonnonhaittakorvaus (siirtomääräraha 2 v)	422 673 000,00	422 673 000	410 871 920,87	11 801 079,13	422 673 000,00	-	11 062 840,13	433 735 840,13	421 934 761,00	11 801 079,13
30.20.45.	Luopumistuet ja -korvaukset ja pellonmetsitystuki (siirtomääräraha 2 v)	146 100 000,00	129 500 000	94 541 474,48	34 958 525,52	129 500 000,00	-	23 223 554,56	152 723 554,56	117 765 029,04	34 958 525,52
30.20.46.	Markkinoinnin ja tuotannon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	6 735 000,00	3 781 000	140 589,39	3 640 410,61	3 781 000,00	-	3 939 919,57	7 720 919,57	2 327 328,66	5 393 590,91
30.20.47.	Elintarvikeketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 813 000,00	1 513 000	546 136,87	966 863,13	1 513 000,00	-	1 992 703,26	3 505 703,26	1 743 880,72	1 761 822,54
30.20.48.	Puutarhatalouden ja sokerintuotannon erityistoimenpiteet (siirtomääräraha 3 v)	5 874 000,00	1 610 000	0,00	1 610 000,00	1 610 000,00	-	21 100 449,71	22 710 449,71	3 342 506,90	7 484 000,00

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
30.20.49.	Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)	13 934 705,26	26 100 000	16 712 578,68		16 712 578,68	9 387 421,32				
30.20.60.	Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)		1 000 000	1 000 000,00		1 000 000,00	0,00				
30.20.61.	Siirto Maatilatalouden kehittämisrahastoon (siirtomääräraha 2 v)	30 940 000,00	34 340 000	34 340 000,00	0,00	34 340 000,00	0,00	0,00	34 340 000,00	34 340 000,00	0,00
30.30.	**Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu**	**48 418 776,13**	**52 717 000**	**42 315 503,87**	**7 008 328,96**	**49 323 832,83**	**3 393 167,17**	**8 457 124,96**	**48 496 124,96**	**41 487 796,00**	**7 008 328,96**
30.30.01.	Elintarviketurvallisuusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	38 900 000,00	40 039 000	33 030 671,04	7 008 328,96	40 039 000,00	-	8 457 124,96	48 496 124,96	41 487 796,00	7 008 328,96
30.30.20.	Eläinlääkintähuolto (arviomääräraha)	2 912 034,77	5 230 000	3 521 726,92		3 521 726,92	1 708 273,08				
30.30.41.	Eräät korvaukset (arviomääräraha)	6 606 741,36	7 448 000	5 763 105,91		5 763 105,91	1 684 894,09				
30.40.	**Kala-, riista- ja porotalous**	**66 613 948,07**	**66 766 000**	**39 091 946,74**	**26 003 725,31**	**65 095 672,05**	**1 670 327,95**	**39 109 572,30**	**96 905 572,30**	**59 427 102,65**	**37 263 366,33**
30.40.01.	Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 289 000,00	17 303 000	14 307 589,09	2 995 410,91	17 303 000,00	-	2 398 288,69	19 701 288,69	16 705 877,78	2 995 410,91
30.40.20.	Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 2 v)	2 300 000,00	2 300 000	18 113,17	2 281 886,83	2 300 000,00	-	2 206 348,78	4 506 348,78	2 217 800,10	2 281 886,83
30.40.41.	Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (arviomääräraha)	5 756 548,43	5 400 000	3 823 156,94		3 823 156,94	1 576 843,06				
30.40.42.	Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	4 300 000,00	4 300 000	81 425,70	4 218 574,30	4 300 000,00	-	4 179 991,13	8 479 991,13	4 261 396,21	4 218 574,30
30.40.43.	Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 855 000,00	1 821 000	1 805 000,00	16 000,00	1 821 000,00	-	0,00	1 821 000,00	1 805 000,00	16 000,00
30.40.50.	Metsästyksen ja riistanhoidon edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	8 582 000,00	9 234 000	8 934 363,01	299 636,99	9 234 000,00	-	217 285,27	9 451 285,27	9 151 648,28	299 636,99
30.40.51.	Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	6 238 000,00	6 303 000	6 052 875,64	250 124,36	6 303 000,00	-	404 071,42	6 707 071,42	6 453 403,20	250 124,36
30.40.52.	Kalastuslupamaksujen palautukset ja saimaannorpan suojeluun liittyvät sopimuspalkkiot (arviomääräraha)	3 070 399,64	3 570 000	3 476 515,11		3 476 515,11	93 484,89				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
30.40.62.	Elinkeinokalatalouden markkinoinnin ja rakennepolitiikan edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	17 466 000,00	15 778 000	293 726,29	15 484 273,71	15 778 000,00	-	28 989 038,81	44 767 038,81	18 130 917,53	26 431 374,20
30.40.77.	Kalataloudelliset rakentamis- ja kunnostushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	757 000,00	757 000	299 181,79	457 818,21	757 000,00	-	714 548,20	1 471 548,20	701 059,55	770 358,74
30.50.	Vesitalous	**31 698 782,11**	**32 964 000**	**13 745 739,96**	**18 992 503,04**	**32 738 243,00**	**225 757,00**	**31 830 325,17**	**64 374 325,17**	**33 996 632,25**	**29 548 497,06**
30.50.20.	Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)	11 524 000,00	11 545 000	6 967 912,73	4 577 087,27	11 545 000,00	-	6 703 159,01	18 248 159,01	12 498 341,23	5 749 201,82
30.50.30.	Vesihuoltolaitteiden rakentamisen korkotuki (arviomääräraha)	175 782,11									
30.50.31.	Vesihuollon ja tulvasuojelun tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	19 158 000,00	20 158 000	6 583 584,23	13 574 415,77	20 158 000,00	-	23 445 166,16	43 603 166,16	21 485 870,29	22 117 295,24
30.50.43.	Eräät valtion maksettavaksi määrätyt korvaukset (arviomääräraha)	0,00	420 000	194 243,00		194 243,00	225 757,00				
30.50.48.	Poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	841 000,00	841 000	0,00	841 000,00	841 000,00	-	1 682 000,00	2 523 000,00	12 420,73	1 682 000,00
30.60.	Metsätalous	**186 911 824,42**	**197 588 000**	**182 919 666,08**	**14 640 764,31**	**197 560 430,39**	**27 569,61**	**5 292 807,50**	**120 495 807,50**	**105 657 927,16**	**14 746 577,13**
30.60.01.	Metsäntutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	43 455 000,00	43 032 000	38 972 985,28	4 059 014,72	43 032 000,00	-	4 644 778,37	47 676 778,37	43 617 763,65	4 059 014,72
30.60.41.	Metsäpuiden siemenhuolto (siirtomääräraha 2 v)	699 000,00	621 000	199 709,00	421 291,00	621 000,00	-	359 000,00	980 000,00	558 709,00	421 291,00
30.60.42.	Valtionapu metsätalouden edistämis- ja valvontaorganisaatioille (siirtomääräraha 2 v)	49 239 000,00	49 319 000	49 319 000,00	0,00	49 319 000,00	0,00	0,00	49 319 000,00	49 319 000,00	0,00
30.60.43.	Eräät korvaukset (arviomääräraha)	16 557,00	105 000	94 420,89		94 420,89	10 579,11				
30.60.44.	Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (arviomääräraha)	80 251 342,42	82 280 000	82 263 009,50		82 263 009,50	16 990,50				
30.60.45.	Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	10 325 000,00	11 325 000	10 964 541,41	360 458,59	11 325 000,00	-	139 029,13	11 464 029,13	11 047 123,15	416 271,41
30.60.46.	Valtionapu Kaakkois-Suomen metsäkeskuksen toiminnan vakauttamiseksi (kiinteä määräraha)	1 769 925,00									

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
30.60.47.	Pienpuun energiatuki (siirtomääräraha 2 v)		9 750 000	0,00	9 750 000,00	9 750 000,00	-		9 750 000,00	0,00	9 750 000,00
30.60.50.	Eräät metsätalouden valtionavut (siirtomääräraha 2 v)	1 106 000,00	1 106 000	1 106 000,00	0,00	1 106 000,00	0,00	0,00	1 106 000,00	1 106 000,00	0,00
30.60.83.	Lainat puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (siirtomääräraha 3 v)	50 000,00	50 000	0,00	50 000,00	50 000,00	-	150 000,00	200 000,00	9 331,36	100 000,00
30.63.	Metsähallitus	**6 234 000,00**	**5 815 000**	**5 815 000,00**	**0,00**	**5 815 000,00**	**0,00**	**0,00**	**5 815 000,00**	**5 815 000,00**	**0,00**
30.63.50.	Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	6 234 000,00	5 815 000	5 815 000,00	0,00	5 815 000,00	0,00	0,00	5 815 000,00	5 815 000,00	0,00
30.70.	Kiinteistö- ja paikkatietoinfrastruktuuri	**66 173 000,00**	**65 371 000**	**28 490 957,75**	**36 880 042,25**	**65 371 000,00**	**0,00**	**27 175 829,45**	**85 546 829,45**	**48 666 787,20**	**36 880 042,25**
30.70.01.	Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	55 970 000,00	54 586 000	17 991 135,82	36 594 864,18	54 586 000,00	-	26 974 686,79	81 560 686,79	44 965 822,61	36 594 864,18
30.70.02.	Geodeettisen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 703 000,00	3 785 000	3 499 821,93	285 178,07	3 785 000,00	-	201 142,66	3 986 142,66	3 700 964,59	285 178,07
30.70.40.	Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	6 500 000,00	7 000 000	7 000 000,00		7 000 000,00	0,00				

30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)	Vuoden 2011 valtuudet							Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2012 TA:ssa	Talousarviomenot 2011	Määrärahatarve 2012	Määrärahatarve 2013	Määrärahatarve 2014	Määrärahatarve myöhemmin	Määrärahatarve yhteensä
30.10.61. EU:n osallistuminen maaseudun kehittämiseen	**205 866**	**77 402**	**40 907**	**118 309**	**84 400**	**33 908**	**33 907**	**50 525**	**71 024**	**59 402**	**25 987**	**7 076**	**163 489**
Aikaisempien vuosien valtuudet	205 866							35 694	35 024	30 602	21 218	7 076	93 920
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		77 402	40 907	118 309	84 400	33 908	33 907	14 831	36 000	28 800	4 769	0	69 569
30.10.62. Valtion rahoitusosuus EU:n osaksi rahoittamasta maaseudun kehittämisestä	**207 719**	**72 198**	**53 109**	**125 307**	**84 203**	**41 105**	**41 103**	**50 112**	**69 161**	**60 525**	**26 643**	**6 956**	**163 286**
Aikaisempien vuosien valtuudet	207 719							34 899	35 061	31 445	20 835	6 956	94 297
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		72 198	53 109	125 307	84 203	41 105	41 103	15 214	34 100	29 080	5 809	0	68 989
30.12.45. Maatalouden ympäristötuki	**1 317 322**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**1 797**	**1 587**	**1 357**	**1 149**	**1 419**	**5 513**
Aikaisempien vuosien valtuudet	1 317 322							1 797	1 587	1 357	1 149	1 419	5 513
30.20.40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki	**513 639**	**172 094**	**0**	**172 094**	**88 511**	**83 583**	**0**	**122 028**	**43 444**	**23 321**	**22 920**	**17 172**	**106 857**
Aikaisempien vuosien valtuudet	513 639							122 028	6 448	6 149	5 749	0	18 346
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		172 094	0	172 094	88 511	83 583	0	0	36 996	17 172	17 172	17 172	88 511
30.20.43. Maatalouden ympäristötuki, tuotantoeläinten hyvinvointituki ja ei-tuotannolliset investoinnit	**1 743 533**	**200 000**	**0**	**200 000**	**186 683**	**13 317**	**0**	**316 540**	**108 114**	**81 027**	**66 229**	**62 176**	**317 545**
Aikaisempien vuosien valtuudet	1 743 533							316 540	58 781	35 738	21 783	10 516	126 818
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		200 000	0	200 000	186 683	13 317	0	0	49 334	45 289	44 445	51 660	190 728
30.20.44. Luonnonhaittakorvaus	**1 710 240**	**200 000**	**0**	**200 000**	**186 880**	**13 120**	**0**	**375 385**	**71 358**	**69 886**	**68 152**	**46 720**	**256 117**
Aikaisempien vuosien valtuudet	1 710 240							375 385	24 638	23 166	21 432	0	69 237
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		200 000	0	200 000	186 880	13 120	0	0	46 720	46 720	46 720	46 720	186 880
30.20.49. Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki	**1 437 342**	**300 000**	**211 957**	**511 957**	**204 394**	**307 563**	**300 000**	**16 713**	**35 600**	**43 100**	**42 900**	**157 200**	**278 800**
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta	1 437 342							15 476	31 328	35 816	35 435	122 974	225 553
- korkotuki- tms. valtuudet	1 437 342							15 476	31 328	35 816	35 435	122 974	225 553
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet, josta		300 000	211 957	511 957	204 394	307 563	300 000	1 237	4 272	7 284	7 465	34 226	53 247
- korkotuki- tms. valtuudet		300 000	211 957	511 957	204 394	307 563	300 000	1 237	4 272	7 284	7 465	34 226	53 247

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)	Vuoden 2011 valtuudet							Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2012 TA:ssa	Talousarviomenot 2011	Määrärahatarve 2012	Määrärahatarve 2013	Määrärahatarve 2014	Määrärahatarve myöhemmin	Määrärahatarve yhteensä
30.31.44. Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen	**207 592**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**192**	**350**	**300**	**194**	**67**	**911**
Aikaisempien vuosien valtuudet	207 592							192	350	300	194	67	911
30.51.30. Vesihuoltolaitteiden rakentamisen korkotuki	**12 930**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**146**	**85**	**61**	**43**	**29**	**218**
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta	12 930							146	85	61	43	29	218
- korkotuki- tms. valtuudet	12 930							146	85	61	43	29	218
30.60.44. Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen	**435 810**	**87 660**	**0**	**87 660**	**87 654**	**6**	**0**	**82 071**	**19 150**	**10 900**	**5 950**	**6 357**	**42 357**
Aikaisempien vuosien valtuudet	435 810							16 111	9 150	5 400	3 450	2 674	20 674
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		87 660	0	87 660	87 654	6	0	65 960	10 000	5 500	2 500	3 683	21 683
PÄÄLUOKKA YHTEENSÄ	**7 791 991**	**1 109 354**	**305 973**	**1 415 327**	**922 725**	**492 602**	**375 010**	**1 015 509**	**419 874**	**349 880**	**260 167**	**305 171**	**1 335 093**
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta	7 791 991							918 267	202 452	170 036	131 288	151 710	655 486
- korkotuki- tms. valtuudet	1 450 272							15 622	31 413	35 877	35 478	123 003	225 771
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet, josta		1 109 354	305 973	1 415 327	922 725	492 602	375 010	97 242	217 422	179 844	128 880	153 461	679 607
- korkotuki- tms. valtuudet		300 000	211 957	511 957	204 394	307 563	300 000	1 237	4 272	7 284	7 465	34 226	53 247

31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
31. LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA		**2 251 580 688,13**	**2 105 752 000**	**1 885 714 552,19**	**224 669 515,54**	**2 110 384 067,73**	**-4 632 067,73**	**216 704 886,59**	**1 836 840 886,59**	**1 595 390 871,80**	**240 657 397,85**
31.01.	Hallinto ja toimialan yhteiset menot	**383 952 263,86**	**347 628 000**	**353 998 537,74**	**4 967 515,50**	**358 966 053,24**	**-11 338 053,24**	**4 383 946,53**	**28 421 946,53**	**23 453 360,84**	**4 967 515,50**
31.01.01.	Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 882 000,00	23 827 000	18 921 408,50	4 905 591,50	23 827 000,00	-	4 353 021,81	28 180 021,81	23 273 645,31	4 905 591,50
31.01.21.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	34 000,00	211 000	149 076,00	61 924,00	211 000,00	-	30 924,72	241 924,72	179 715,53	61 924,00
31.01.29.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	360 094 263,86	322 648 000	333 986 053,24		333 986 053,24	-11 338 053,24				
31.01.40.	Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	942 000,00	942 000	942 000,00		942 000,00	0,00				
31.10.	Liikenneverkko	**1 583 106 094,59**	**1 464 696 000**	**1 303 626 802,99**	**161 002 928,98**	**1 464 629 731,97**	**66 268,03**	**143 554 685,36**	**1 567 700 685,36**	**1 403 585 376,60**	**163 323 762,01**
31.10.01.	Liikenneviraston toimintamenot (josta enintään 20 000 euroa avustusta RYM Oy:lle) (siirtomääräraha 2 v)	91 868 000,00	83 740 000	68 954 194,21	14 785 805,79	83 740 000,00	-	16 768 257,94	100 508 257,94	85 722 452,15	14 785 805,79
31.10.20.	Perusväylänpito (siirtomääräraha 2 v)	912 052 000,00	923 956 000	847 037 272,29	76 918 727,71	923 956 000,00	-	64 548 663,71	988 504 663,71	911 585 376,45	76 918 727,71
31.10.34.	Valtionavustus länsimetron suunnitteluun (siirtomääräraha 2 v)	2 804 000,00						2 804 000,00	2 804 000,00	2 804 000,00	
31.10.35.	Valtionavustus länsimetron rakentamiseen (siirtomääräraha 3 v)	0,00	13 000 000	7 416 788,26	5 583 211,74	13 000 000,00	-	0,00	13 000 000,00	7 416 788,26	5 583 211,74
31.10.40.	Avustus Finavia Oyj:lle (siirtomääräraha 3 v)		1 100 000	0,00	1 100 000,00	1 100 000,00	-		1 100 000,00	0,00	1 100 000,00
31.10.41.	Valtionavustus eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000,00	2 700 000	2 700 000,00	0,00	2 700 000,00	0,00	0,00	2 700 000,00	2 700 000,00	0,00
31.10.50.	Valtionavustus yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen (siirtomääräraha 3 v)	23 000 000,00	23 000 000	13 661 742,96	9 338 257,04	23 000 000,00	-	12 390 218,71	35 390 218,71	24 585 557,03	10 804 661,68

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
31.10.76.	Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	38 283 874,88	40 550 000	40 483 731,97		40 483 731,97	66 268,03				
31.10.77.	Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)		66 700 000	35 372 028,23	31 327 971,77	66 700 000,00	-	0,00	66 700 000,00	35 372 028,23	31 327 971,77
31.10.78.	Eräät väylähankkeet (siirtomääräraha 3 v)	443 898 219,71	249 600 000	228 688 289,61	20 911 710,39	249 600 000,00	-	45 061 805,31	294 661 805,31	272 104 679,33	21 766 138,78
31.10.79.	Elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	69 200 000,00	60 350 000	59 312 755,46	1 037 244,54	60 350 000,00	-	1 981 739,69	62 331 739,69	61 294 495,15	1 037 244,54
31.20.	Liikenteen turvallisuus ja valvonta	**33 539 000,00**	**35 420 000**	**15 804 735,81**	**19 615 264,19**	**35 420 000,00**	**-**	**13 205 394,95**	**48 625 394,95**	**29 010 130,76**	**19 615 264,19**
31.20.01.	Liikenteen turvallisuusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	33 539 000,00	35 420 000	15 804 735,81	19 615 264,19	35 420 000,00	-	13 205 394,95	48 625 394,95	29 010 130,76	19 615 264,19
31.30.	Liikenteen tukeminen ja ostopalvelut	**187 625 329,68**	**197 840 000**	**176 144 404,71**	**15 105 877,81**	**191 250 282,52**	**6 589 717,48**	**21 935 361,55**	**100 149 361,55**	**83 694 214,28**	**16 455 147,27**
31.30.42.	Valtionavustus koulutuksesta (kiinteä määräraha)	841 000,00	841 000	841 000,00		841 000,00	0,00				
31.30.43.	Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen (arviomääräraha)	78 138 836,54	84 236 000	77 969 378,00		77 969 378,00	6 266 622,00				
31.30.46.	Alusinvestointien ympäristötuki (siirtomääräraha 3 v)	0,00	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
31.30.50.	Lästimaksuista suoritettavat avustukset (arviomääräraha)	786 500,00	849 000	848 002,97		848 002,97	997,03				
31.30.51.	Luotsauksen hintatuki (siirtomääräraha 2 v)	4 200 000,00	4 200 000	3 558 021,58	641 978,42	4 200 000,00	-	678 057,47	4 878 057,47	4 236 079,05	641 978,42
31.30.63.	Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	63 665 000,00	64 647 000	50 379 395,17	14 267 604,83	64 647 000,00	-	20 494 417,95	85 141 417,95	69 524 543,66	15 616 874,29
31.30.64.	Saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	8 667 000,00	9 367 000	9 170 705,44	196 294,56	9 367 000,00	-	762 886,13	10 129 886,13	9 933 591,57	196 294,56
31.30.65.	Junien kaukoliikenteen osto (arviomääräraha)	31 326 993,14	33 700 000	33 377 901,55		33 377 901,55	322 098,45				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
31.40.	Viestintäpalvelut ja -verkot sekä viestinnän tukeminen	**21 995 000,00**	**19 456 000**	**6 399 933,07**	**13 006 066,93**	**19 406 000,00**	**50 000,00**	**14 523 121,81**	**32 129 121,81**	**6 805 275,06**	**25 323 846,75**
31.40.01.	Viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 495 000,00	7 806 000	4 599 933,07	3 206 066,93	7 806 000,00	-	1 752 325,33	9 558 325,33	6 352 258,40	3 206 066,93
31.40.42.	Sanomalehdistön tuki (kiinteä määräraha)	450 000,00	500 000	450 000,00		450 000,00	50 000,00				
31.40.44.	Valtionavustus suomalaisten televisio- ja radio-ohjelmien lähettämiseen ulkomaille (kiinteä määräraha)	1 350 000,00	1 350 000	1 350 000,00		1 350 000,00	0,00				
31.40.50.	Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)	12 700 000,00	9 800 000	0,00	9 800 000,00	9 800 000,00	-	12 770 796,48	22 570 796,48	453 016,66	22 117 779,82
31.50.	Tutkimus	**41 363 000,00**	**40 712 000**	**29 740 137,87**	**10 971 862,13**	**40 712 000,00**	**-**	**13 102 376,39**	**53 814 376,39**	**42 842 514,26**	**10 971 862,13**
31.50.01.	Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	41 363 000,00	40 712 000	29 740 137,87	10 971 862,13	40 712 000,00	-	13 102 376,39	53 814 376,39	42 842 514,26	10 971 862,13
31.60.	Liiketoiminta	**0,00**						**6 000 000,00**	**6 000 000,00**	**6 000 000,00**	**0,00**
31.60.40.	Avustus Finavia Oyj:lle (siirtomääräraha 3 v)	0,00						6 000 000,00	6 000 000,00	6 000 000,00	0,00

31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)	Vuoden 2011 valtuudet							Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2012 TA:ssa	Talousarviomenot 2011	Määrärahatarve 2012	Määrärahatarve 2013	Määrärahatarve 2014	Määrärahatarve myöhemmin	Määrärahatarve yhteensä
31.10.20. Perusväylänpito	**139 628**	**122 000**	**0**	**122 000**	**122 000**	**0**	**0**	**30 976**	**47 420**	**43 900**	**47 700**	**85 700**	**224 720**
Aikaisempien vuosien valtuudet	139 628							30 976	30 720	24 000	24 000	24 000	102 720
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		122 000	0	122 000	122 000	0	0	0	16 700	19 900	23 700	61 700	122 000
31.10.35. Valtionavustus länsimetron rakentamiseen	**200 000**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**7 417**	**40 557**	**56 467**	**59 824**	**48 735**	**205 583**
Aikaisempien vuosien valtuudet	200 000							7 417	40 557	56 467	59 824	48 735	205 583
31.10.41. Valtionavustus eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon	**2 700**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**1 700**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Aikaisempien vuosien valtuudet	2 700							1 700	0	0	0	0	0
31.10.77. Väyläverkon kehittäminen	**0**	**743 000**	**0**	**743 000**	**225 500**	**517 500**	**517 500**	**35 372**	**90 663**	**88 321**	**10 919**	**225**	**190 128**
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		743 000	0	743 000	225 500	517 500	517 500	35 372	90 663	88 321	10 919	225	190 128
31.10.78. Eräät väylähankkeet	**1 141 403**	**18 900**	**397 972**	**416 872**	**155 454**	**261 417**	**265 451**	**268 949**	**138 551**	**141 253**	**3 740**	**154**	**283 697**
Aikaisempien vuosien valtuudet	1 141 403							183 924	88 167	124 174	2 865	154	215 361
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		18 900	397 972	416 872	155 454	261 417	265 451	85 025	50 384	17 078	874	0	68 336
31.10.79. Jälkirahoitus-, kokonaisrahoitus- ja elinkaarirahoitushankkeet	**29 228**	**0**	**1 332 474**	**1 332 474**	**624 936**	**707 539**	**52 966**	**5 067**	**16 669**	**7 430**	**26 330**	**588 019**	**638 448**
Aikaisempien vuosien valtuudet	29 228							3 345	13 890	530	392	450	15 263
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		0	1 332 474	1 332 474	624 936	707 539	52 966	1 723	2 779	6 900	25 938	587 569	623 185
31.24.21. Perustienpito	**4 590**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**2 295**	**2 295**	**0**	**4 590**
Aikaisempien vuosien valtuudet	4 590							0	0	2 295	2 295	0	4 590
31.24.78. Eräät tiehankkeet	**446 181**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**3 946**	**71 732**	**67 297**	**10**	**60**	**139 099**
Aikaisempien vuosien valtuudet	446 181							3 946	71 732	67 297	10	60	139 099
31.24.79. Jälkirahoitus-, kokonaisrahoitus- ja elinkaarirahoitushankkeet	**892 742**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**56 227**	**44 070**	**38 200**	**38 400**	**456 152**	**576 822**
Aikaisempien vuosien valtuudet	892 742							56 227	44 070	38 200	38 400	456 152	576 822
31.30.46. Alusinvestointien ympäristötuki	**30 000**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**2 000**	**28 000**	**0**	**0**	**30 000**
Aikaisempien vuosien valtuudet	30 000							0	2 000	28 000	0	0	30 000
31.30.64. Saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostot ja kehittäminen	**0**	**34 800**	**0**	**34 800**	**19 000**	**15 800**	**15 800**	**0**	**1 540**	**3 949**	**3 366**	**10 145**	**19 000**
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		34 800	0	34 800	19 000	15 800	15 800	0	1 540	3 949	3 366	10 145	19 000

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)	Vuoden 2011 valtuudet							Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2012 TA:ssa	Talousarviomenot 2011	Määrärahatarve 2012	Määrärahatarve 2013	Määrärahatarve 2014	Määrärahatarve myöhemmin	Määrärahatarve yhteensä
31.30.65. Junien kaukoliikenteen osto	**0**	**2 200**	**0**	**2 200**	**1 991**	**209**	**0**	**1 991**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		2 200	0	2 200	1 991	209	0	1 991	0	0	0	0	0
31.30.66. Yhteysaluspalvelujen ostosopimukset	0	10 000	42 600	52 600	0	52 600	0	0	0	0	0	0	0
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		10 000	42 600	52 600	0	52 600	0	0	0	0	0	0	0
31.40.50. Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankkeen	**0**	**0**	**66 000**	**66 000**	**574**	**65 426**	**65 426**	**0**	**574**	**0**	**0**	**0**	**574**
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		0	66 000	66 000	574	65 426	65 426	0	574	0	0	0	574
31.60.34. Valtionapu länsimetron suunnitteluun	**15 000**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**2 804**	**4 134**	**0**	**0**	**0**	**4 134**
Aikaisempien vuosien valtuudet	15 000							2 804	4 134	0	0	0	4 134
31.60.65. Junien kaukoliikenteen osto	**155 151**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**31 386**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Aikaisempien vuosien valtuudet	155 151							31 386	0	0	0	0	0
PÄÄLUOKKA YHTEENSÄ	**3 056 622**	**930 900**	**1 839 046**	**2 769 946**	**1 149 455**	**1 620 491**	**917 145**	**445 837**	**457 910**	**477 112**	**192 584**	**1 189 189**	**2 316 795**
Aikaisempien vuosien valtuudet	3 056 622							321 726	295 271	340 964	127 787	529 551	1 293 572
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		930 900	1 839 046	2 769 946	1 149 455	1 620 491	917 145	124 111	162 639	136 148	64 797	659 639	1 023 223

32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
32. TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA		**2 503 119 154,45**	**3 755 941 000**	**3 230 625 053,72**	**233 164 460,07**	**3 463 789 513,79**	**292 151 486,21**	**238 517 778,46**	**2 043 029 778,46**	**1 718 507 721,90**	**308 250 983,13**
32.01.	Hallinto	**365 454 655,04**	**396 600 000**	**363 426 444,29**	**31 618 607,80**	**395 045 052,09**	**1 554 947,91**	**34 608 472,14**	**311 137 472,14**	**279 236 214,31**	**31 618 607,80**
32.01.01.	Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	52 628 000,00	52 201 000	43 878 014,27	8 322 985,73	52 201 000,00	-	10 365 353,96	62 566 353,96	54 226 368,23	8 322 985,73
32.01.02.	Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	221 486 000,00	210 563 000	189 848 509,57	20 714 490,43	210 563 000,00	-	22 459 123,20	233 022 123,20	212 041 983,22	20 714 490,43
32.01.20.	Siviilipalvelus (arviomääräraha)	4 967 815,60	5 575 000	4 753 115,65		4 753 115,65	821 884,35				
32.01.21.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	2 139 989,93	3 725 000	3 075 526,54	649 473,46	3 725 000,00	-	668 004,48	4 393 004,48	3 743 530,54	649 473,46
32.01.29.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	73 926 849,51	77 466 000	76 756 936,44		76 756 936,44	709 063,56				
32.01.60.	Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomääräraha)	0,00	37 020 000	37 000 000,00		37 000 000,00	20 000,00				
32.01.66.	Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	10 300 000,00	10 040 000	8 108 341,82	1 931 658,18	10 040 000,00	-	1 115 990,50	11 155 990,50	9 224 332,32	1 931 658,18
32.01.95.	Maanomistajien osuus vanhoista kaivospiirimaksuista (arviomääräraha)	6 000,00	10 000	6 000,00		6 000,00	4 000,00				
32.20.	Innovaatiopolitiikka ja yritysten kansainvälistyminen	**689 825 371,11**	**829 317 000**	**756 691 170,28**	**81 963 441,77**	**838 654 612,05**	**-9 337 612,05**	**76 254 184,60**	**342 311 184,60**	**248 020 800,09**	**93 636 981,51**
32.20.01.	Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	40 597 000,00	41 256 000	37 291 649,65	3 964 350,35	41 256 000,00	-	5 130 864,54	46 386 864,54	42 422 514,19	3 964 350,35
32.20.02.	Teknologian tutkimuskeskus VTT:n toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	85 936 000,00	87 428 000	41 568 282,28	45 859 717,72	87 428 000,00	-	34 605 309,33	122 033 309,33	76 173 591,61	45 859 717,72
32.20.03.	Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 085 000,00	17 385 000	16 268 281,59	1 116 718,41	17 385 000,00	-	497 411,59	17 882 411,59	16 765 693,18	1 116 718,41
32.20.05.	Mittatekniikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 965 000,00	6 562 000	6 121 100,81	440 899,19	6 562 000,00	-	317 105,06	6 879 105,06	6 438 205,87	440 899,19

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
32.20.06.	Tekes - teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	46 466 000,00	47 967 000	29 438 295,65	18 528 704,35	47 967 000,00	-	17 475 751,76	65 442 751,76	42 196 839,84	23 245 911,92
32.20.07.	Matkailun edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 793 000,00	10 307 000	9 306 678,73	1 000 321,27	10 307 000,00	-	2 626 541,09	12 933 541,09	11 933 219,82	1 000 321,27
32.20.40.	Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)	316 999 268,97	430 650 000	450 569 837,74		450 569 837,74	-19 919 837,74				
32.20.41.	Yleisavustus eräille yhteisöille ja järjestöille elinkeinopolitiikan edistämiseksi (siirtomääräraha 3 v)	43 917 000,00	40 052 000	39 345 973,00	706 027,00	40 052 000,00	-	3 450 886,56	43 502 886,56	40 670 680,00	2 823 812,56
32.20.42.	Innovaatiokeskittymien kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	4 920 000,00	5 100 000	4 107 195,52	992 804,48	5 100 000,00	-	1 941 479,67	7 041 479,67	4 842 050,58	2 199 429,09
32.20.43.	Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin (arviomääräraha)	20 390 163,00	27 710 000	20 848 284,10		20 848 284,10	6 861 715,90				
32.20.45.	Yritysten tutkimus- ja kehittämishankkeiden valmistelu (siirtomääräraha 3 v)	10 000 000,00	10 000 000	646 101,00	9 353 899,00	10 000 000,00	-	10 208 835,00	20 208 835,00	6 578 005,00	12 985 821,00
32.20.50.	Avustus kansainvälisen teknologiapalkinnon maksamiseen (siirtomääräraha 2 v)	1 000 000,00						0,00	0,00	0,00	
32.20.83.	Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)	91 756 939,14	104 900 000	101 179 490,21		101 179 490,21	3 720 509,79				
32.30.	Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka	**900 496 417,12**	**1 423 426 000**	**1 101 877 774,49**	**84 882 698,33**	**1 186 760 472,82**	**236 665 527,18**	**86 149 829,63**	**849 589 829,63**	**699 403 094,85**	**134 882 936,33**
32.30.01.	Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	166 893 000,00	164 102 000	144 907 346,66	19 194 653,34	164 102 000,00	-	20 715 058,04	184 817 058,04	165 597 338,11	19 194 653,34
32.30.41.	Finnvera Oyj:n toimintatuki (siirtomääräraha 2 v)	200 000,00						200 000,00	200 000,00	155 801,73	
32.30.42.	Finnvera Oyj:n korkotuet ja tappiokorvaukset (arviomääräraha)	35 103 151,63	53 486 000	35 464 005,66		35 464 005,66	18 021 994,34				
32.30.44.	Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000,00	5 000 000	4 999 554,00	446,00	5 000 000,00	-	391,00	5 000 391,00	4 999 554,00	684,00
32.30.45.	Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)	25 551 112,00	41 900 000	29 985 491,00		29 985 491,00	11 914 509,00				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
32.30.46.	Laivanrakennuksen innovaatiotuki (siirtomääräraha 3 v)		16 000 000	0,00	16 000 000,00	16 000 000,00	-		16 000 000,00	0,00	16 000 000,00
32.30.48.	Korkotuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)	19 291 221,33	17 400 000	16 906 691,95		16 906 691,95	493 308,05				
32.30.50.	Palkkaturva (arviomääräraha)	35 066 499,69	29 500 000	33 340 869,70		33 340 869,70	-3 840 869,70				
32.30.51.	Työllistämis-, koulutus- ja erityistoimet (siirtomääräraha 2 v)	538 081 215,34	563 338 000	527 470 842,77	35 867 157,23	563 338 000,00	-	0,00	563 338 000,00	527 470 842,77	35 867 157,23
32.30.63.	Velkakonversiosta aiheutuvien maksusuoritusten hoitaminen (siirtomääräraha 3 v)		15 000 000	1 179 558,24	13 820 441,76	15 000 000,00	-	15 234 380,59	30 234 380,59	1 179 558,24	13 820 441,76
32.30.64.	Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin (arviomääräraha)	21 166 696,89	17 700 000	12 803 117,00		12 803 117,00	4 896 883,00				
32.30.80.	Lainat Suomen Vientiluotto Oy:n jälleenrahoitustoimintaan (arviomääräraha)	4 143 520,24	500 000 000	294 820 297,51		294 820 297,51	205 179 702,49				
32.30.88.	Pääomalaina Suomen Teollisuussijoitus Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	20 000 000,00						20 000 000,00	20 000 000,00	0,00	20 000 000,00
32.30.89.	Pääomalaina Finnvera Oyj:lle (siirtomääräraha 3 v)	30 000 000,00						30 000 000,00	30 000 000,00	0,00	30 000 000,00
32.40.	Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä	**25 046 086,81**	**21 099 000**	**16 909 249,95**	**4 078 342,53**	**20 987 592,48**	**111 407,52**	**6 970 867,84**	**25 596 867,84**	**17 639 136,82**	**7 930 214,94**
32.40.01.	Kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 979 000,00	4 860 000	4 423 440,08	436 559,92	4 860 000,00	-	271 708,66	5 131 708,66	4 695 148,74	436 559,92
32.40.02.	Kilpailuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 620 000,00	5 544 000	3 983 676,38	1 560 323,62	5 544 000,00	-	1 391 046,89	6 935 046,89	5 374 723,27	1 560 323,62
32.40.03.	Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	4 612 000,00	1 398 000	-27 516,08	1 398 000,00	1 370 483,92	27 516,08	3 851 872,41	5 249 872,41	-27 516,08	5 249 872,41
32.40.04.	Kuluttajatutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 018 000,00	2 113 000	1 466 668,12	646 331,88	2 113 000,00	-	444 444,01	2 557 444,01	1 911 112,13	646 331,88
32.40.31.	Korvaus talous- ja velkaneuvonnan järjestämisestä (siirtomääräraha 2 v)	6 011 000,00	4 711 000	4 673 872,89	37 127,11	4 711 000,00	-	1 011 795,87	5 722 795,87	5 685 668,76	37 127,11
32.40.50.	Valtionavustus kuluttajajärjestöille (kiinteä määräraha)	698 000,00	823 000	823 000,00		823 000,00	0,00				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
32.40.51.	Eräät merimiespalvelut (arviomääräraha)	1 099 078,70	1 630 000	1 566 108,56		1 566 108,56	63 891,44				
32.40.95.	Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset (arviomääräraha)	9 008,11	20 000	0,00		0,00	20 000,00				
32.50.	Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka	**464 997 919,18**	**615 261 000**	**541 366 975,36**	**21 665 470,35**	**563 032 445,71**	**52 228 554,29**	**30 587 349,55**	**118 959 349,55**	**88 842 429,86**	**30 113 213,82**
32.50.43.	Maakunnan kehittämisraha (siirtomääräraha 3 v)	30 156 000,00	32 156 000	30 299 702,66	1 856 297,34	32 156 000,00	-	3 160 692,33	35 316 692,33	32 401 546,67	2 911 439,79
32.50.63.	Kainuun kehittämisraha (siirtomääräraha 3 v)	63 174 000,00	56 216 000	36 406 826,99	19 809 173,01	56 216 000,00	-	27 426 657,22	83 642 657,22	56 440 883,19	27 201 774,03
32.50.64.	EU:n rakennerahastojen ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007 - 2013 (arviomääräraha)	371 667 919,18	526 889 000	474 660 445,71		474 660 445,71	52 228 554,29				
32.60.	Energiapolitiikka	**57 298 705,19**	**470 238 000**	**450 353 439,35**	**8 955 899,29**	**459 309 338,64**	**10 928 661,36**	**3 947 074,70**	**395 435 074,70**	**385 366 045,97**	**10 069 028,73**
32.60.01.	Energiamarkkinaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 450 000,00	1 998 000	1 564 293,86	433 706,14	1 998 000,00	-	170 185,79	2 168 185,79	1 734 479,65	433 706,14
32.60.20.	Energiansäästön ja uusiutuvan energian käytön edistäminen sekä energiatiedotus (siirtomääräraha 2 v)	3 400 000,00	3 900 000	1 958 428,43	1 941 571,57	3 900 000,00	-	2 913 362,16	6 813 362,16	4 071 173,15	2 742 189,01
32.60.28.	Materiaalitehokkuuden ja ympäristömerkintätoiminnan edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	500 000,00	700 000	200 000,00	500 000,00	700 000,00	-	831 156,75	1 531 156,75	718 644,75	812 512,00
32.60.40.	Energiatuki (arviomääräraha)	44 496 913,26	63 800 000	60 633 741,38		60 633 741,38	3 166 258,62				
32.60.42.	Valtiontuki sähköhuollon varmistamiseksi (arviomääräraha)		100 000	100 000,00		100 000,00	0,00				
32.60.43.	Kioton mekanismit (arviomääräraha)	7 401 791,93	11 500 000	7 029 355,90		7 029 355,90	4 470 644,10				
32.60.44.	Uusiutuvan energian tuotantotuki (arviomääräraha)		3 350 000	58 241,36		58 241,36	3 291 758,64				
32.60.50.	Energiataloudelliset avustukset yhdistyksille (siirtomääräraha 3 v)	50 000,00	50 000	32 400,00	17 600,00	50 000,00	-	32 370,00	82 370,00	64 770,00	17 600,00
32.60.88.	Osakehankinnat (siirtomääräraha 2 v)		384 840 000	378 776 978,42	6 063 021,58	384 840 000,00	-		384 840 000,00	378 776 978,42	6 063 021,58

32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)	Vuoden 2011 valtuudet							Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2012 TA:ssa	Talousarviomenot 2011	Määrärahatarve 2012	Määrärahatarve 2013	Määrärahatarve 2014	Määrärahatarve myöhemmin	Määrärahatarve yhteensä
32.20.20. Julkinen tutkimus- ja kehittämistoiminta	**396 319**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**93 525**	**17 000**	**5 000**	**0**	**0**	**22 000**
Aikaisempien vuosien valtuudet	396 319							93 525	17 000	5 000	0	0	22 000
32.20.27. Teknologinen tutkimustoiminta	**346 449**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**8 509**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Aikaisempien vuosien valtuudet	346 449							8 509	0	0	0	0	0
32.20.40. Avustukset teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen	**1 954 734**	**486 040**	**0**	**486 040**	**485 572**	**468**	**0**	**348 536**	**314 016**	**180 646**	**67 658**	**10 017**	**572 337**
Aikaisempien vuosien valtuudet	1 954 734							281 072	114 016	67 646	11 000	500	193 162
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		486 040	0	486 040	485 572	468	0	67 464	200 000	113 000	56 658	9 517	379 175
32.20.43. Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin	**45 709**	**25 628**	**3 117**	**28 745**	**22 367**	**6 379**	**6 379**	**20 784**	**11 000**	**5 300**	**1 670**	**250**	**18 220**
Aikaisempien vuosien valtuudet	45 709							9 331	5 000	2 300	170	0	7 470
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		25 628	3 117	28 745	22 367	6 379	6 379	11 453	6 000	3 000	1 500	250	10 750
32.20.83. Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan	**564 530**	**102 823**	**10**	**102 833**	**101 380**	**1 453**	**0**	**101 179**	**50 665**	**26 319**	**12 000**	**3 500**	**92 484**
Aikaisempien vuosien valtuudet	564 530							62 117	25 500	14 000	2 000	500	42 000
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		102 823	10	102 833	101 380	1 453	0	39 062	25 165	12 319	10 000	3 000	50 484
32.30.00. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka	**5 978**	**0**	**4 904**	**4 904**	**3 678**	**1 226**	**1 226**	**1 180**	**6 283**	**0**	**0**	**0**	**6 283**
Aikaisempien vuosien valtuudet	5 978							1 180	2 712	0	0	0	2 712
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		0	4 904	4 904	3 678	1 226	1 226	0	3 571	0	0	0	3 571
32.30.40. Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin	**29 565**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**64**	**101**	**0**	**0**	**0**	**101**
Aikaisempien vuosien valtuudet	29 565							64	101	0	0	0	101
32.30.42. Finnvera Oyj:n korkotuet ja tappiokorvaukset	**2 240 417**	**262 644**	**0**	**262 644**	**163 963**	**98 681**	**0**	**7 476**	**6 329**	**4 215**	**2 448**	**2 346**	**15 338**
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta	2 240 417							7 127	4 876	2 903	1 544	1 397	10 720
- korkotuki- tms. valtuudet	2 240 417							7 127	4 876	2 903	1 544	1 397	10 720
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet, josta		262 644	0	262 644	163 963	98 681	0	349	1 454	1 311	904	950	4 619
- korkotuki- tms. valtuudet		262 644	0	262 644	163 963	98 681	0	349	1 454	1 311	904	950	4 619

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)	Vuoden 2011 valtuudet							Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2012 TA:ssa	Talousarviomenot 2011	Määrärahatarve 2012	Määrärahatarve 2013	Määrärahatarve 2014	Määrärahatarve myöhemmin	Määrärahatarve yhteensä
32.30.45. Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen	**154 879**	**43 278**	**33 072**	**76 350**	**40 606**	**35 744**	**35 744**	**29 985**	**30 600**	**13 200**	**3 000**	**0**	**46 800**
Aikaisempien vuosien valtuudet	154 879							23 517	15 200	1 100	0	0	16 300
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		43 278	33 072	76 350	40 606	35 744	35 744	6 469	15 400	12 100	3 000	0	30 500
32.30.46. Laivanrakennuksen innovaatiotuki	**4 514**	**15 500**	**0**	**15 500**	**14 862**	**638**	**0**	**0**	**16 814**	**2 562**	**0**	**0**	**19 376**
Aikaisempien vuosien valtuudet	4 514							0	4 514	0	0	0	4 514
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		15 500	0	15 500	14 862	638	0	0	12 300	2 562	0	0	14 862
32.30.48. Korkotuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille	**0**	**5 000 000**	**0**	**5 000 000**	**2 787 400**	**2 212 600**	**0**	**16 907**	**16 000**	**15 600**	**17 900**	**19 200**	**68 700**
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet, josta		5 000 000	0	5 000 000	2 787 400	2 212 600	0	16 907	16 000	15 600	17 900	19 200	68 700
- korkotuki- tms. valtuudet		5 000 000	0	5 000 000	2 787 400	2 212 600	0	16 907	16 000	15 600	17 900	19 200	68 700
32.30.51. Työllistämis-, koulutus- ja erityistoimet	**198 868**	**109 951**	**0**	**109 951**	**83 644**	**26 307**	**0**	**94 196**	**88 776**	**9 830**	**246**	**0**	**98 852**
Aikaisempien vuosien valtuudet	198 868							94 196	14 100	1 108	0	0	15 208
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		109 951	0	109 951	83 644	26 307	0	0	74 677	8 722	246	0	83 644
32.30.64. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin	**41 894**	**15 500**	**32 672**	**48 172**	**21 323**	**26 848**	**26 848**	**11 856**	**23 532**	**10 692**	**4 588**	**512**	**39 325**
Aikaisempien vuosien valtuudet	41 894							11 665	13 153	3 914	1 125	0	18 192
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		15 500	32 672	48 172	21 323	26 848	26 848	190	10 379	6 778	3 464	512	21 133
32.30.80. Lainat Suomen Vientiluotto Oy:n jälleenrahoitustoimintaan	**1 219 626**	**0**	**1 500 000**	**1 500 000**	**713 246**	**786 754**	**0**	**294 820**	**793 400**	**179 293**	**0**	**0**	**972 693**
Aikaisempien vuosien valtuudet	1 219 626							94 167	322 800	137 300	0	0	460 100
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		0	1 500 000	1 500 000	713 246	786 754	0	200 653	470 600	41 993	0	0	512 593
32.30.81. Lainat Suomen Vientiluotto Oy:n rahoitukseen kotimaisille alustoimituksille	**200 000**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**185 000**	**0**	**0**	**185 000**
Aikaisempien vuosien valtuudet	200 000							0	0	185 000	0	0	185 000
32.40.00. Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä	**0**	**8 434**	**0**	**8 434**	**0**	**8 434**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet, josta		8 434	0	8 434	0	8 434	0	0	0	0	0	0	0
- korkotuki- tms. valtuudet		8 400	0	8 400	0	8 400	0	0	0	0	0	0	0
32.50.63. Kainuun kehittämisraha	**12 732**	**2 522**	**15 168**	**17 690**	**4 984**	**12 705**	**12 705**	**4 481**	**5 095**	**2 933**	**1 059**	**248**	**9 334**
Aikaisempien vuosien valtuudet	12 732							4 447	3 115	1 200	69	0	4 384
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		2 522	15 168	17 690	4 984	12 705	12 705	34	1 980	1 733	990	248	4 950

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)	Vuoden 2011 valtuudet							Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2012 TA:ssa	Talousarviomenot 2011	Määrärahatarve 2012	Määrärahatarve 2013	Määrärahatarve 2014	Määrärahatarve myöhemmin	Määrärahatarve yhteensä
32.50.64. EU:n rakennerahastojen rahoitusosuus EU:n rakennerahastoohjelmiin ohjelmakaudella 2007-2013	**874 492**	**533 926**	**272 397**	**806 323**	**523 748**	**282 575**	**282 552**	**346 254**	**508 034**	**247 589**	**35 957**	**1 234**	**792 814**
Aikaisempien vuosien valtuudet	874 492							293 353	280 447	35 063	6 457	0	321 967
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		533 926	272 397	806 323	523 748	282 575	282 552	52 901	227 587	212 526	29 501	1 234	470 847
32.50.65. Valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007-2013	**275 864**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**69 935**	**66 148**	**8 468**	**1 553**	**0**	**76 169**
Aikaisempien vuosien valtuudet	275 864							69 935	66 148	8 468	1 553	0	76 169
32.60.40. Energiatuki	**352 383**	**149 500**	**23 121**	**172 621**	**113 486**	**59 135**	**59 135**	**60 634**	**85 314**	**49 654**	**26 297**	**12 159**	**173 424**
Aikaisempien vuosien valtuudet	352 383							53 234	39 363	14 013	8 357	5 627	67 360
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		149 500	23 121	172 621	113 486	59 135	59 135	7 400	45 951	35 641	17 940	6 532	106 064
32.60.42. Valtiontuki sähköhuollon varmistamiseksi	**1 000**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**100**	**150**	**200**	**275**	**275**	**900**
Aikaisempien vuosien valtuudet	1 000							100	150	200	275	275	900
32.60.43. Kioton mekanismit	**49 329**	**500**	**2 020**	**2 520**	**630**	**1 890**	**500**	**7 029**	**3 858**	**4 850**	**3 824**	**4 441**	**16 973**
Aikaisempien vuosien valtuudet	49 329							6 897	3 618	4 610	3 824	4 441	16 493
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		500	2 020	2 520	630	1 890	500	133	240	240	0	0	480
32.70.64. EU:n rakennerahastojen rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007-2013	**257 551**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**42 261**	**2 277**	**0**	**0**	**0**	**2 277**
Aikaisempien vuosien valtuudet	257 551							42 261	2 277	0	0	0	2 277
32.70.65. Valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007-2013	**214 463**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**19 132**	**22 650**	**484**	**0**	**0**	**23 134**
Aikaisempien vuosien valtuudet	214 463							19 132	22 650	484	0	0	23 134
32.80.51. Työllistämis-, koulutus- ja erityistoimet	**84 692**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**257**	**1 004**	**0**	**0**	**0**	**1 004**
Aikaisempien vuosien valtuudet	84 692							257	1 004	0	0	0	1 004
32.80.64. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin	**25 911**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**1 879**	**3 831**	**778**	**0**	**0**	**4 608**
Aikaisempien vuosien valtuudet	25 911							1 879	3 831	778	0	0	4 608
PÄÄLUOKKA YHTEENSÄ	**9 551 898**	**6 756 246**	**1 886 480**	**8 642 726**	**5 080 888**	**3 561 838**	**425 089**	**1 580 978**	**2 072 877**	**952 611**	**178 474**	**54 183**	**3 258 145**
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta	9 551 898							1 177 964	961 574	485 088	36 372	12 740	1 495 774
- korkotuki- tms. valtuudet	2 240 417							7 127	4 876	2 903	1 544	1 397	10 720
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet, josta		6 756 246	1 886 480	8 642 726	5 080 888	3 561 838	425 089	403 014	1 111 303	467 524	142 102	41 442	1 762 371
- korkotuki- tms. valtuudet		5 271 044	0	5 271 044	2 951 363	2 319 681	0	17 256	17 454	16 911	18 804	20 150	73 319

33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33. SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA		**11 165 151 020,21**	**11 505 266 000**	**11 069 892 039,28**	**106 170 185,87**	**11 176 062 225,15**	**329 203 774,85**	**118 588 659,34**	**545 987 659,34**	**409 399 808,21**	**131 098 666,14**
33.01.	Hallinto	**71 260 145,04**	**87 781 000**	**63 943 423,70**	**22 252 090,42**	**86 195 514,12**	**1 585 485,88**	**10 505 965,82**	**78 786 965,82**	**55 461 186,18**	**22 252 090,42**
33.01.01.	Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	37 266 000,00	39 730 000	32 533 992,95	7 196 007,05	39 730 000,00	-	6 036 676,38	45 766 676,38	38 570 669,33	7 196 007,05
33.01.02.	Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 131 000,00	2 171 000	2 080 097,51	90 902,49	2 171 000,00	-	193 808,76	2 364 808,76	2 273 906,27	90 902,49
33.01.03.	Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 204 000,00	4 528 000	4 495 010,71	32 989,29	4 528 000,00	-	614 917,00	5 142 917,00	5 109 927,71	32 989,29
33.01.04.	Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	-282 230,05	691 000	-409 704,56	691 000,00	281 295,44	409 704,56	347 256,78	1 038 256,78	-62 447,78	691 000,00
33.01.05.	Valtion koulukotien sekä vankilan perheosaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	464 000,00	551 000	-363 984,66	551 000,00	187 015,34	363 984,66	634 543,89	1 185 543,89	-29 440,77	551 000,00
33.01.25.	Sosiaali- ja terveydenhuollon kansalliset sähköiset asiakastietojärjestelmät (siirtomääräraha 3 v)		16 400 000	3 140 159,74	13 259 840,26	16 400 000,00	-		16 400 000,00	3 140 159,74	13 259 840,26
33.01.27.	Korvaus Kansaneläkelaitokselle sähköisen arkiston rakentamiseen ja ylläpitoon (siirtomääräraha 3 v)	3 500 000,00						2 662 822,39	2 662 822,39	2 662 822,39	0,00
33.01.29.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	19 667 375,09	19 500 000	18 688 203,34		18 688 203,34	811 796,66				
33.01.66.	Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet (siirtomääräraha 2 v)	3 310 000,00	4 210 000	3 779 648,67	430 351,33	4 210 000,00	-	15 940,62	4 225 940,62	3 795 589,29	430 351,33
33.02.	Valvonta	**41 158 892,89**	**42 723 000**	**31 798 095,53**	**10 883 829,21**	**42 681 924,74**	**41 075,26**	**11 078 098,44**	**44 401 098,44**	**32 641 087,35**	**10 883 829,21**
33.02.03.	Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 791 000,00	14 339 000	11 769 009,99	2 569 990,01	14 339 000,00	-	3 219 230,94	17 558 230,94	14 988 240,93	2 569 990,01
33.02.05.	Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 655 000,00	14 884 000	10 255 789,24	4 628 210,76	14 884 000,00	-	3 904 739,66	18 788 739,66	14 153 461,40	4 628 210,76

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.02.06.	Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus (siirtomääräraha 2 v)	4 020 000,00	4 100 000	414 371,56	3 685 628,44	4 100 000,00	-	3 954 127,84	8 054 127,84	3 499 385,02	3 685 628,44
33.02.20.	Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)	8 692 892,89	9 400 000	9 358 924,74		9 358 924,74	41 075,26				
33.03.	Tutkimus- ja kehittämistoiminta	**109 585 000,00**	**113 341 000**	**101 939 107,45**	**11 401 892,55**	**113 341 000,00**	**0,00**	**13 855 258,54**	**127 196 258,54**	**113 248 446,89**	**13 377 263,44**
33.03.04.	Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	64 977 000,00	68 613 000	62 046 410,76	6 566 589,24	68 613 000,00	-	5 724 492,35	74 337 492,35	67 770 903,11	6 566 589,24
33.03.50.	Valtionapu Työterveyslaitoksen menoihin (siirtomääräraha 2 v)	37 268 000,00	37 628 000	37 628 000,00	0,00	37 628 000,00	0,00	0,00	37 628 000,00	37 628 000,00	0,00
33.03.63.	Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)	7 340 000,00	7 100 000	2 264 696,69	4 835 303,31	7 100 000,00	-	8 130 766,19	15 230 766,19	7 849 543,78	6 810 674,20
33.10.	Perhe- ja asumiskustannusten tasaus ja eräät palvelut	**2 289 223 429,46**	**2 407 800 000**	**2 340 166 064,46**		**2 340 166 064,46**	**67 633 935,54**	**158 987,71**	**158 987,71**	**0,00**	
33.10.26.	Valtion korvaus Kansaneläkelaitokselle vammaisten tulkkipalvelujen siirron valmistelukustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	1 236 000,00						158 987,71	158 987,71	0,00	
33.10.28.	Kansaneläkelaitokselle maksettavat sosiaaliturvan yleisrahaston toimintakulut (arviomääräraha)	131 600 000,00	140 400 000	137 400 000,00		137 400 000,00	3 000 000,00				
33.10.50.	Äitiysavustus ja valtion tuki kansainväliseen lapseksiottamiseen (arviomääräraha)	10 960 000,00	11 700 000	11 230 000,00		11 230 000,00	470 000,00				
33.10.51.	Lapsilisät (arviomääräraha)	1 425 000 000,00	1 427 600 000	1 427 600 000,00		1 427 600 000,00	0,00				
33.10.52.	Eräät valtion korvattavat perhe-etuudet (arviomääräraha)	951 842,90	1 500 000	1 503 519,75		1 503 519,75	-3 519,75				
33.10.53.	Sotilasavustus (arviomääräraha)	18 800 000,00	21 800 000	18 200 000,00		18 200 000,00	3 600 000,00				
33.10.54.	Asumistuki (arviomääräraha)	530 400 000,00	608 000 000	549 500 000,00		549 500 000,00	58 500 000,00				
33.10.55.	Elatustuki (arviomääräraha)	163 180 365,61	169 800 000	165 943 535,67		165 943 535,67	3 856 464,33				
33.10.60.	Vaikeavammaisten tulkkauspalvelut (arviomääräraha)	7 095 220,95	27 000 000	28 789 009,04		28 789 009,04	-1 789 009,04				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.20.	Työttömyysturva	**2 025 313 209,33**	**1 880 526 000**	**1 815 864 892,59**		**1 815 864 892,59**	**64 661 107,41**				
33.20.31.	Valtion korvaus kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)	11 079 952,85	19 726 000	12 240 212,41		12 240 212,41	7 485 787,59				
33.20.50.	Valtionosuus ansiopäivärahasta (arviomääräraha)	810 766 505,41	748 100 000	701 500 000,00		701 500 000,00	46 600 000,00				
33.20.51.	Valtionosuus peruspäivärahasta (arviomääräraha)	150 405 000,00	134 400 000	129 926 000,00		129 926 000,00	4 474 000,00				
33.20.52.	Valtionosuus työmarkkinatuesta (arviomääräraha)	807 686 799,93	911 400 000	909 777 680,18		909 777 680,18	1 622 319,82				
33.20.53.	Valtionosuus työttömien koulutusetuuksista (arviomääräraha)	188 664 146,76									
33.20.55.	Valtionosuus aikuiskoulutustuesta (arviomääräraha)	21 200 000,00	27 000 000	27 000 000,00		27 000 000,00	0,00				
33.20.56.	Valtionosuus vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)	35 510 804,38	39 900 000	35 421 000,00		35 421 000,00	4 479 000,00				
33.30.	Sairausvakuutus	**1 232 946 117,49**	**1 242 780 000**	**1 220 176 624,26**		**1 220 176 624,26**	**22 603 375,74**				
33.30.60.	Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	1 232 946 117,49	1 242 780 000	1 220 176 624,26		1 220 176 624,26	22 603 375,74				
33.40.	Eläkkeet	**4 029 181 259,99**	**4 269 973 000**	**4 201 027 643,40**		**4 201 027 643,40**	**68 945 356,60**				
33.40.50.	Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha)	48 848 843,01	52 100 000	52 098 108,64		52 098 108,64	1 891,36				
33.40.51.	Valtion osuus maatalousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	508 331 504,28	531 700 000	532 200 000,00		532 200 000,00	-500 000,00				
33.40.52.	Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	105 300 000,00	108 900 000	57 700 000,00		57 700 000,00	51 200 000,00				
33.40.53.	Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)	963 332,05	980 000	962 170,18		962 170,18	17 829,82				
33.40.54.	Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)	14 459 800,00	15 500 000	15 215 168,01		15 215 168,01	284 831,99				

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.40.57.	Maahanmuuttajan erityistuki (arviomääräraha)	24 410 000,00	4 343 000	4 343 000,00		4 343 000,00	0,00				
33.40.60.	Valtion osuus kansaneläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	3 326 867 780,65	3 556 450 000	3 538 509 196,57		3 538 509 196,57	17 940 803,43				
33.50.	Veteraanien tukeminen	**355 309 728,93**	**346 600 000**	**326 540 634,16**	**1 497 768,58**	**328 038 402,74**	**18 561 597,26**	**1 157 135,12**	**105 654 135,12**	**104 156 366,54**	**1 497 768,58**
33.50.30.	Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha)	1 549 443,45	1 750 000	1 356 461,92		1 356 461,92	393 538,08				
33.50.50.	Rintamalisät (arviomääräraha)	55 728 272,29	49 800 000	47 911 556,69		47 911 556,69	1 888 443,31				
33.50.51.	Sotilasvammakorvaukset (arviomääräraha)	192 029 013,19	190 553 000	174 273 384,13		174 273 384,13	16 279 615,87				
33.50.52.	Valtion korvaus sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	65 207 000,00	65 207 000	65 205 699,35	1 300,65	65 207 000,00	-	8 327,47	65 215 327,47	65 214 026,82	1 300,65
33.50.53.	Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	3 100 000,00	3 100 000	2 586 510,87	513 489,13	3 100 000,00	-	473 408,90	3 573 408,90	3 059 919,77	513 489,13
33.50.54.	Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)	100 000,00	94 000	57 755,64	36 244,36	94 000,00	-	32 424,36	126 424,36	90 180,00	36 244,36
33.50.55.	Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	3 500 000,00	3 500 000	2 794 784,17	705 215,83	3 500 000,00	-	437 757,52	3 937 757,52	3 232 541,69	705 215,83
33.50.56.	Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	34 088 000,00	30 588 000	30 346 481,39	241 518,61	30 588 000,00	-	205 216,87	30 793 216,87	30 551 698,26	241 518,61
33.50.57.	Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	8 000,00	2 008 000	2 008 000,00	0,00	2 008 000,00	0,00	0,00	2 008 000,00	2 008 000,00	0,00
33.60.	Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto	**466 395 961,05**	**548 140 000**	**445 536 406,44**	**24 237 040,61**	**469 773 447,05**	**78 366 552,95**	**57 843 026,36**	**100 843 026,36**	**50 966 844,47**	**47 190 149,99**
33.60.30.	Valtion korvaus terveydenhuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)		200 000	0,00	200 000,00	200 000,00	-	0,00	200 000,00	0,00	200 000,00
33.60.31.	Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin ja eräisiin muihin menoihin (siirtomääräraha 3 v)	27 900 000,00	24 700 000	676 284,69	24 023 715,31	24 700 000,00	-	55 835 434,32	80 535 434,32	31 451 456,00	46 743 428,59

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.60.32.	Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille erikoissairaanhoitolain mukaiseen tutkimustoimintaan (kiinteä määräraha)	39 997 352,00	40 000 000	39 993 062,99		39 993 062,99	6 937,01				
33.60.33.	Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)	101 187 577,28	109 170 000	104 482 414,92		104 482 414,92	4 687 585,08				
33.60.34.	Valtion korvaus terveydenhuollon toimintayksiköille oikeuspsykiatrisista tutkimuksista sekä potilassiirroista aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)	7 312 757,31	9 570 000	6 750 768,24		6 750 768,24	2 819 231,76				
33.60.35.	Valtionosuus kunnille perustoimeentulotuen kustannuksiin (arviomääräraha)	279 598 274,46	342 300 000	271 447 200,90		271 447 200,90	70 852 799,10				
33.60.36.	Valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)	600 000,00	600 000	600 000,00		600 000,00	0,00				
33.60.37.	Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon korjaushankkeisiin	0,00									
33.60.39.	Valtionavustus sairaanhoitopiireille ja kunnille pandemiavarautumisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)							1 915 387,05	1 915 387,05	1 569 904,88	
33.60.40.	Valtion rahoitus lääkärihelikopteritoiminnan menoihin (siirtomääräraha 3 v)		11 800 000	11 792 880,00	7 120,00	11 800 000,00	-		11 800 000,00	11 792 880,00	7 120,00
33.60.63.	Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)	3 500 000,00	3 500 000	3 500 000,00		3 500 000,00	0,00				
33.60.64.	Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	6 300 000,00	6 300 000	6 293 794,70	6 205,30	6 300 000,00	-	92 204,99	6 392 204,99	6 152 603,59	239 601,40
33.70.	Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen	**53 421 000,00**	**63 157 000**	**29 285 092,99**	**33 871 907,01**	**63 157 000,00**	**0,00**	**23 328 187,35**	**85 385 187,35**	**51 389 534,27**	**33 871 907,01**
33.70.01.	Työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 721 000,00	26 007 000	20 947 124,72	5 059 875,28	26 007 000,00	-	3 290 234,42	29 297 234,42	24 237 359,14	5 059 875,28

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
33.70.20.	Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	22 540 000,00	25 390 000	4 177 613,96	21 212 386,04	25 390 000,00	-	12 587 434,56	37 977 434,56	16 765 048,52	21 212 386,04
33.70.21.	Terveysvalvonta (siirtomääräraha 2 v)	1 000 000,00	1 000 000	766 140,06	233 859,94	1 000 000,00	-	190 808,41	1 190 808,41	956 948,47	233 859,94
33.70.22.	Tartuntatautien valvonta (siirtomääräraha 2 v)	1 360 000,00	1 560 000	542 573,20	1 017 426,80	1 560 000,00	-	939 596,23	2 499 596,23	1 480 097,16	1 017 426,80
33.70.50.	Terveyden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	4 100 000,00	5 200 000	1 751 641,05	3 448 358,95	5 200 000,00	-	3 620 113,73	8 820 113,73	5 250 080,98	3 448 358,95
33.70.51.	Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	2 700 000,00	2 900 000	0,00	2 900 000,00	2 900 000,00	-	2 700 000,00	5 600 000,00	2 700 000,00	2 900 000,00
33.70.52.	Valtionavustus UKK-instituutin toimintaan (kiinteä määräraha)		1 100 000	1 100 000,00		1 100 000,00	0,00				
33.80.	Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta	**213 156 276,03**	**227 440 000**	**225 414 054,30**	**2 025 657,49**	**227 439 711,79**	**288,21**	**662 000,00**	**3 562 000,00**	**1 536 342,51**	**2 025 657,49**
33.80.40.	Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)	194 116 324,59	208 400 000	208 399 752,67		208 399 752,67	247,33				
33.80.41.	Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	2 600 000,00	2 600 000	574 342,51	2 025 657,49	2 600 000,00	-	662 000,00	3 262 000,00	1 236 342,51	2 025 657,49
33.80.42.	Valtion korvaus poronhoitajien sijaisapukokeilun kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	300 000,00	300 000	300 000,00	0,00	300 000,00	0,00	0,00	300 000,00	300 000,00	0,00
33.80.50.	Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (kiinteä määräraha)	16 139 951,44	16 140 000	16 139 959,12		16 139 959,12	40,88				
33.90.	Raha-automaattiyhdistyksen avustukset	**278 200 000,00**	**275 005 000**	**268 200 000,00**		**268 200 000,00**	**6 805 000,00**				
33.90.50.	Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)	278 200 000,00	275 005 000	268 200 000,00		268 200 000,00	6 805 000,00				

33. Sosiaali- ja terveysministeriön valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)	Vuoden 2011 valtuudet							Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2012 TA:ssa	Talousarviomenot 2011	Määrärahatarve 2012	Määrärahatarve 2013	Määrärahatarve 2014	Määrärahatarve myöhemmin	Määrärahatarve yhteensä
33.60.37. Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon korjaushankkeisiin	**10 000**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**8 180**	**1 820**	**0**	**0**	**10 000**
Aikaisempien vuosien valtuudet	10 000							0	8 180	1 820	0	0	10 000
PÄÄLUOKKA YHTEENSÄ	**10 000**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**8 180**	**1 820**	**0**	**0**	**10 000**
Aikaisempien vuosien valtuudet	10 000							0	8 180	1 820	0	0	10 000

34. Työministeriön hallinnonalan valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)	Vuoden 2011 valtuudet							Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2012 TA:ssa	Talousarviomenot 2011	Määrärahatarve 2012	Määrärahatarve 2013	Määrärahatarve 2014	Määrärahatarve myöhemmin	Määrärahatarve yhteensä
34.06.51. Työllistämis-, koulutus- ja erityistoimet	**66 834**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**47**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Aikaisempien vuosien valtuudet	66 834							47	0	0	0	0	0
34.06.64. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin	**64 202**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**146**	**862**	**0**	**0**	**0**	**862**
Aikaisempien vuosien valtuudet	64 202							146	862	0	0	0	862
PÄÄLUOKKA YHTEENSÄ	**131 036**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**194**	**862**	**0**	**0**	**0**	**862**
Aikaisempien vuosien valtuudet	131 036							194	862	0	0	0	862

35. Ympäristöministeriön hallinnonala

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
35. YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA		**307 360 286,97**	**338 431 000**	**191 969 686,33**	**140 003 061,04**	**331 972 747,37**	**6 458 252,63**	**170 875 271,61**	**440 206 271,61**	**243 735 307,33**	**188 668 277,87**
35.01.	Ympäristöhallinnon toimintamenot	**81 473 905,59**	**78 129 000**	**60 903 699,71**	**16 473 303,72**	**77 377 003,43**	**751 996,57**	**16 525 097,14**	**86 154 097,14**	**67 663 551,57**	**18 439 506,03**
35.01.01.	Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	36 146 000,00	35 828 000	25 143 327,44	10 684 672,56	35 828 000,00	-	8 839 491,30	44 667 491,30	33 948 839,40	10 684 672,56
35.01.04.	Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	32 007 999,47	31 035 000	26 420 668,84	4 614 331,16	31 035 000,00	-	4 447 289,02	35 482 289,02	30 867 957,86	4 614 331,16
35.01.21.	Ympäristöministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	2 805 000,00	716 000	0,00	716 000,00	716 000,00	-	2 599 675,02	3 315 675,02	781 889,32	2 533 785,70
35.01.29.	Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	8 464 906,12	8 500 000	7 748 003,43		7 748 003,43	751 996,57				
35.01.65.	Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (siirtomääräraha 3 v)	2 050 000,00	2 050 000	1 591 700,00	458 300,00	2 050 000,00	-	638 641,80	2 688 641,80	2 064 864,99	606 716,61
35.10.	Ympäristön- ja luonnonsuojelu	**103 362 924,27**	**106 159 000**	**58 364 284,86**	**46 870 402,08**	**105 234 686,94**	**924 313,06**	**67 069 190,67**	**167 228 190,67**	**103 926 597,84**	**61 128 737,71**
35.10.20.	Ympäristövahinkojen torjunta (arviomääräraha)	3 856 924,27	6 000 000	5 243 594,94		5 243 594,94	756 405,06				
35.10.21.	Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)	2 770 000,00	2 940 000	748 724,59	2 191 275,41	2 940 000,00	-	1 940 594,08	4 880 594,08	2 381 185,88	2 489 760,19
35.10.23.	Itämerensuojelu (siirtomääräraha 3 v)		3 000 000	86 527,19	2 913 472,81	3 000 000,00	-		3 000 000,00	86 527,19	2 913 472,81
35.10.52.	Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	28 456 000,00	26 104 000	26 104 000,00	0,00	26 104 000,00	0,00	1 700 000,00	27 804 000,00	27 804 000,00	0,00
35.10.60.	Siirto öljysuojarahastoon (siirtomääräraha 3 v)	3 300 000,00	4 300 000	0,00	4 300 000,00	4 300 000,00	-	5 600 000,00	9 900 000,00	5 600 000,00	4 300 000,00
35.10.61.	Ympäristönsuojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000,00	2 000 000	165 460,19	1 834 539,81	2 000 000,00	-	2 057 335,97	4 057 335,97	1 261 400,42	2 783 650,30
35.10.63.	Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)	36 500 000,00	39 830 000	18 938 596,03	20 891 403,97	39 830 000,00	-	32 957 351,55	72 787 351,55	47 823 461,91	24 878 889,64

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
35.10.64.	EU:n ympäristörahaston osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000,00	4 000 000	346 866,51	3 653 133,49	4 000 000,00	-	3 263 130,41	7 263 130,41	2 190 615,96	5 072 514,45
35.10.65.	Öljyjätemaksulla rahoitettava öljyjätehuolto (siirtomääräraha 3 v)	1 300 000,00	300 000	0,00	300 000,00	300 000,00	-	3 600 000,00	3 900 000,00	544 884,00	1 600 000,00
35.10.66.	Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	1 580 000,00	1 580 000	1 549 332,26	30 667,74	1 580 000,00	-	147 728,42	1 727 728,42	1 697 060,68	30 667,74
35.10.70.	Alusinvestoinnit (siirtomääräraha 3 v)	3 800 000,00	3 105 000	2 446 011,00	491 081,00	2 937 092,00	167 908,00	3 159 347,05	6 264 347,05	2 802 761,84	3 155 123,84
35.10.77.	Ympäristötyöt (siirtomääräraha 3 v)	15 500 000,00	13 000 000	2 735 172,15	10 264 827,85	13 000 000,00	-	12 643 703,19	25 643 703,19	11 734 699,96	13 904 658,74
35.10.88.	Osakepääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)	2 300 000,00						0,00	0,00	0,00	0,00
35.20.	Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen	**122 523 457,11**	**154 143 000**	**72 701 701,76**	**76 659 355,24**	**149 361 057,00**	**4 781 943,00**	**87 280 983,80**	**186 823 983,80**	**72 145 157,92**	**109 100 034,13**
35.20.01.	Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 775 000,00	4 693 000	3 665 222,57	1 027 777,43	4 693 000,00	-	1 004 547,31	5 697 547,31	4 669 769,88	1 027 777,43
35.20.37.	Avustukset kaavoitukseen ja maankäytön ohjaukseen (siirtomääräraha 3 v)	500 000,00	2 000 000	1 598 040,52	401 959,48	2 000 000,00	-	292 498,02	2 292 498,02	1 890 538,54	401 959,48
35.20.55.	Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)	49 500 000,00	90 500 000	17 153 089,08	73 346 910,92	90 500 000,00	-	82 812 721,73	173 312 721,73	63 406 647,68	104 327 298,92
35.20.56.	Suhdanneluonteiset avustukset asunto-osake- ja vuokrataloyhtiöiden korjauksiin (arviomääräraha)	65 398 457,11	54 600 000	49 818 057,00		49 818 057,00	4 781 943,00				
35.20.60.	Siirto valtion asuntorahastoon	0,00	0	0,00	0,00	0,00	0,00				
35.20.64.	Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)	2 350 000,00	2 350 000	467 292,59	1 882 707,41	2 350 000,00	-	3 171 216,74	5 521 216,74	2 178 201,82	3 342 998,30

35. Ympäristöministeriön hallinnonalan valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1000 €)	Vuoden 2011 valtuudet							Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittu 2012 TA:ssa	Talousarviomenot 2011	Määrärahatarve 2012	Määrärahatarve 2013	Määrärahatarve 2014	Määrärahatarve myöhemmin	Määrärahatarve yhteensä
35.10.63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot	**31 200**	**10 000**	**0**	**10 000**	**93**	**9 907**	**0**	**435**	**93**	**0**	**0**	**0**	**93**
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta	31 200							435	0	0	0	0	0
- korkotuki- tms. valtuudet	30 766							1	0	0	0	0	0
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		10 000	0	10 000	93	9 907	0	0	93	0	0	0	93
35.10.70. Ympäristövahinkojen torjunta-aluksen hankinta	**48 000**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**2 446**	**491**	**0**	**0**	**0**	**491**
Aikaisempien vuosien valtuudet	48 000							2 446	491	0	0	0	491
35.10.77. Ympäristötyöt	**13 050**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**2 248**	**1 999**	**0**	**0**	**0**	**1 999**
Aikaisempien vuosien valtuudet	13 050							2 248	1 999	0	0	0	1 999
35.20.56. Suhdanneluonteiset avustukset asunto-osake- ja vuokrataloyhtiöiden korjauksiin	**153 732**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**49 818**	**13 507**	**0**	**0**	**0**	**13 507**
Aikaisempien vuosien valtuudet	153 732							49 818	13 507	0	0	0	13 507
PÄÄLUOKKA YHTEENSÄ	**245 982**	**10 000**	**0**	**10 000**	**93**	**9 907**	**0**	**54 947**	**16 090**	**0**	**0**	**0**	**16 090**
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta	245 982							54 947	15 997	0	0	0	15 997
- korkotuki- tms. valtuudet	30 766							1	0	0	0	0	0
Vuonna 2011 käytettävissä olleet valtuudet		10 000	0	10 000	93	9 907	0	0	93	0	0	0	93

36. Valtionvelan korot

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2011	Käyttö vuonna 2011 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
36. VALTIONVELAN KOROT		1 890 165 615,12	1 976 000 000	1 906 560 820,98		1 906 560 820,98	69 439 179,02				
36.01.	Valtionvelan korko	1 866 617 328,49	1 937 000 000	1 874 285 704,33		1 874 285 704,33	62 714 295,67				
36.01.90.	Valtionvelan korko (arviomääräraha)	1 866 617 328,49	1 937 000 000	1 874 285 704,33		1 874 285 704,33	62 714 295,67				
36.09.	Muut menot valtionvelasta	23 548 286,63	39 000 000	32 275 116,65		32 275 116,65	6 724 883,35				
36.09.20.	Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)	23 548 286,63	39 000 000	32 275 116,65		32 275 116,65	6 724 883,35				
PÄÄLUOKAT YHTEENSÄ		**49 880 022 955,12**	**51 416 571 000**	**47 666 237 465,54**	**2 715 271 664,17**	**50 381 509 129,71**	**1 035 061 870,29**	**4 054 094 265,82**	**21 130 270 265,82**	**17 252 968 349,13**	**3 788 664 470,98**

Osastot ja pääluokat yhteensä

Pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2010	Talousarvio 2011 (TA+LTA:t)	Talousarvio 2011 määrärahojen		Tilinpäätös 2011	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös
			käyttö vuonna 2011	siirto seuraavalle vuodelle		
Osastot ja pääluokat yhteensä						
Osastot yhteensä	50 322 917 653,17	49 619 571 000			47 976 463 863,10	
Pääluokat yhteensä	49 880 022 955,12	51 416 571 000			50 381 509 129,71	
VARAINHOITOVUODEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	**442 894 698,05**	**-1 797 000 000**			**-2 405 045 266,61**	
KUMULATIIVISEN YLIJÄÄMÄN KÄYTTÖ		**1 797 000 000**			**2 405 045 266,61**	**-608 045 266,61**
Edellisen varainhoitovuoden lopun kumulatiivinen yli-/alijäämä	1 355 085 311,97				1 797 980 010,02	
Varainhoitovuoden yli-/alijäämä	442 894 698,05				-2 405 045 266,61	
VARAINHOITOVUODEN LOPUN KUMULATIIVINEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	**1 797 980 010,02**				**-607 065 256,59**	

1.2 Valtion tuotto- ja kululaskelma

	1.1. - 31.12.2011		1.1. - 31.12.2010	
TOIMINNAN TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot	901 168 217,24		850 112 948,00	
Vuokrat ja käyttökorvaukset	41 389 066,43		40 838 244,88	
Muut toiminnan tuotot	304 984 067,89	1 247 541 351,56	344 764 459,70	1 235 715 652,58
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	633 932 984,74		621 982 058,19	
Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-10 453 093,65		-31 308 475,98	
Henkilöstökulut	4 687 235 296,89		4 678 437 198,58	
Vuokrat	697 193 555,57		665 203 806,27	
Palvelujen ostot	2 347 647 467,84		2 395 602 622,98	
Muut kulut	715 571 244,44		682 688 756,74	
Valmistevarastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-186 982,95		-55 216,66	
Valmistus omaan käyttöön (-)	-89 102 969,94		-91 723 486,38	
Poistot	1 007 207 753,06		974 267 193,27	
Sisäisten kulujen oikaisu	-297 193 779,64	-9 691 851 476,36	-485 044 939,22	-9 410 049 517,79
JÄÄMÄ I		-8 444 310 124,80		-8 174 333 865,21
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	2 096 442 706,18		1 567 551 100,31	
Rahoituskulut	-2 013 012 114,57	83 430 591,61	-2 090 652 892,23	-523 101 791,92
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT				
Satunnaiset tuotot	75 133 955,70		43 740 393,51	
Satunnaiset kulut	-83 977 123,04	-8 843 167,34	-43 610 420,46	129 973,05
JÄÄMÄ II		-8 369 722 700,53		-8 697 305 684,08
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Tuotot				
Kunnilta	142 117 311,02		142 712 248,74	
Sosiaaliturvarahastoilta	25 008 758,37		25 179 918,34	
Elinkeinoelämältä	5 690 460,90		5 274 501,23	
Voittoa tavoittelemattomilta yhteisöiltä	43 225 316,04		26 517 612,37	
Kotitalouksilta	3 380 340,73		3 951 732,88	
Euroopan unionilta	1 083 737 046,98		1 019 137 908,76	
Muut siirtotalouden tuotot ulkomailta	53 914,46		23 852,35	
Siirrot talousarvion ulkopuolella olevista valtion rahastoista	1 675 395 811,84		1 717 846 722,01	
Muut siirtotalouden tuotot	6 559 174,93	2 985 168 135,27	7 365 054,40	2 948 009 551,08
Kulut				
Kunnille	9 903 030 852,26		9 621 016 030,07	
Kuntayhtymille	692 628 571,12		588 834 738,69	
Sosiaaliturvarahastoille	10 735 899 052,11		10 730 930 608,06	
Elinkeinoelämälle	3 033 606 523,20		3 018 218 832,81	
Rahoitus- ja vakuutuslaitoksille	35 739 238,35		36 616 323,21	
Voittoa tavoittelemattomille yhteisöille	5 146 965 793,05		4 885 818 387,21	
Kotitalouksille	4 501 024 159,51		4 492 251 915,77	
Euroopan unionille	1 861 282 021,77		1 565 761 681,07	
Muut siirtotalouden kulut ulkomaille	754 458 963,34		750 126 918,02	
Siirrot talousarvion ulkopuolella oleville valtion rahastoille	79 814 464,78		40 109 697,00	
Muut siirtotalouden kulut	89 967 576,85		41 801 939,36	
Siirtotalouden kulujen palautukset	-280 329 908,80	-36 554 087 307,54	-172 430 496,02	-35 599 056 575,25
JÄÄMÄ III		-41 938 641 872,80		-41 348 352 708,25
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA				
Verot ja veronluonteiset maksut	36 225 410 422,80		32 105 348 315,76	
Muut pakolliset maksut	163 970 336,98	36 389 380 759,78	179 591 396,03	32 284 939 711,79
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		-5 549 261 113,02		-9 063 412 996,46

1.3 Valtion tase

	31.12.2011		31.12.2010	
VASTAAVAA				
KANSALLISOMAISUUS				
Maa- ja vesialueet	34 267 692,56		37 289 333,09	
Rakennusmaa- ja vesialueet	16 200 728,92		16 199 228,92	
Rakennukset	163 103 076,58		163 046 300,29	
Muu kansallisomaisuus	39 265 922,97		38 198 943,77	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	15 955 743,96	268 793 164,99	14 895 243,52	269 629 049,59
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIJOITUKSET				
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET				
Tutkimus- ja kehittämismenot	1 092 520,94		1 516 687,45	
Aineettomat oikeudet	36 509 044,15		41 736 813,11	
Liikearvo	2 149 328,41		2 865 771,21	
Muut pitkävaikutteiset menot	173 340 966,07		166 248 015,35	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	179 728 412,92	392 820 272,49	147 910 319,12	360 277 606,24
AINEELLISET HYÖDYKKEET				
Maa- ja vesialueet	17 137 836,32		18 131 699,19	
Rakennusmaa- ja vesialueet	960 454 902,95		926 528 607,94	
Rakennukset	229 021 496,70		243 615 308,52	
Rakennelmat	27 400 886,56		27 971 968,16	
Rakenteet	17 588 339 911,56		17 233 755 868,18	
Koneet ja laitteet	435 093 026,15		427 694 262,47	
Kalusteet	17 811 167,29		17 671 282,58	
Muut aineelliset hyödykkeet	11 139 037,89		10 411 495,53	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	888 247 864,66	20 174 646 130,08	1 072 540 851,59	19 978 321 344,16
KÄYTTÖOMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SIJOITUKSET				
Käyttöomaisuusarvopaperit	13 784 561 275,39		13 319 604 549,31	
Liikelaitosten peruspääomat	3 220 126 688,72		3 228 242 815,42	
Liikelaitoksiin muun oman pääoman ehdoin sijoitetut pääomat	2 636 993 073,93		2 609 281 802,19	
Annetut euromääräiset velkakirjalainat	2 914 674,52		3 597 769,80	
Muut pitkäaikaiset euromääräiset sijoitukset	1 956 449 030,26	21 601 044 742,82	1 510 298 089,03	20 671 025 025,75
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIJOITUKSET YHTEENSÄ		42 168 511 145,39		41 009 623 976,15
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS				
VAIHTO-OMAISUUS				
Aineet ja tarvikkeet	408 878 248,00		398 690 483,65	
Keskeneräinen tuotanto	13 254 253,36		14 157 636,78	
Valmiit tuotteet/Tavarat	88 332 863,67	510 465 365,03	87 993 362,23	500 841 482,66
PITKÄAIKAISET SAAMISET				
Pitkäaikaiset saamiset		3 156 825 143,23		2 082 738 121,97
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Myyntisaamiset	245 068 277,72		247 102 524,39	
Siirtosaamiset	137 100 137,61		133 817 065,55	
Muut lyhytaikaiset saamiset	430 182 631,93		475 095 191,04	
Ennakkomaksut	777 618 551,32	1 589 969 598,58	802 230 422,55	1 658 245 203,53
RAHOITUSOMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT LYHYTAIKAISET SIJOITUKSET				
Muut euromääräiset sijoitukset		8 774 984 449,28		10 619 634 444,97
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT				
Kassatilit	2 115 554,82		1 976 453,34	
Tulo- ja menotilit	701 751,08		316 126,95	
Muut pankkitilit	1 518 800 492,93		601 346 675,36	
Muut rahoitusvarat	125 384 486,32	1 647 002 285,15	231 477 852,66	835 117 108,31
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ		15 679 246 841,27		15 696 576 361,44
VASTAAVAA YHTEENSÄ		58 116 551 151,65		56 975 829 387,18

	31.12.2011		31.12.2010	
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
VALTION PÄÄOMA				
Valtion pääoma 1.1.1998	-30 048 198 401,46		-30 048 198 401,46	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	5 151 221 119,37		14 214 634 115,83	
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	-5 549 261 113,02	-30 446 238 395,11	-9 063 412 996,46	-24 896 977 282,09
RAHASTOJEN PÄÄOMAT				
Muut valtion rahastot ja lahjoitetut varat		6 117 075,67		6 446 247,33
VIERAS PÄÄOMA				
PITKÄAIKAINEN				
Otetut euromääräiset lainat	64 698 523 975,63		55 049 390 586,80	
Otetut valuuttamääräiset lainat	264 973 827,85		0,00	
Lainat talousarvion ulkopuolella olevilta valtion rahastoilta	299 500 000,00		299 500 000,00	
Pitkäaikaiset siirtovelat	51 955 663,71		54 665 776,98	
Muut pitkäaikaiset velat	339 220 599,01	65 654 174 066,20	269 688 039,94	55 673 244 403,72
LYHYTAIKAINEN				
Talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen yhdystilit	1 379 408 415,24		1 331 871 215,57	
Seuraavana tilikautena maksettavat lyhennykset	7 120 424 915,66		8 273 093 061,60	
Lyhytaikaiset euromääräiset lainat	6 615 078 066,65		10 367 546 567,22	
Valtion hoitoon jätetyt vieraat varat	387 035 053,90		397 667 403,32	
Saadut ennakot	411 916 086,03		362 553 294,46	
Ostovelat	689 991 300,28		635 236 889,64	
Kirjanpitoyksiköiden väliset tilitykset	89 880 874,99		162 269 175,51	
Edelleen tilitettävät erät	924 426 986,67		868 634 436,56	
Siirtovelat	1 827 703 204,66		1 862 241 054,78	
Muut lyhytaikaiset velat	3 456 633 500,81	22 902 498 404,89	1 932 002 919,56	26 193 116 018,22
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		88 556 672 471,09		81 866 360 421,94
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		58 116 551 151,65		56 975 829 387,18

1.4 Valtion rahoituslaskelma

	1.1.2011 - 31.12.2011	1.1.2010 - 31.12.2010
OMA TOIMINTA		
Tulo- ja varallisuusverotulot	11 020 751 444,56	9 467 556 527,26
Arvonlisäverotulot	15 170 734 609,30	13 710 287 640,02
Muut vero- ja maksutulot	11 196 595 068,76	10 099 849 876,96
Verot ja veronluonteiset tulot yhteensä	**37 388 081 122,62**	**33 277 694 044,24**
Palvelujen myynti, vuokrat, käyttökorvaukset ja muut toiminnan tulot	1 471 054 460,07	1 468 421 232,37
Korkotulot ja voiton tuloutukset	2 101 232 811,83	1 557 190 977,82
Tavaroiden ja palveluiden ostomenot	-4 946 350 717,11	-4 830 456 013,99
Henkilöstömenot	-4 845 332 247,81	-4 979 337 927,18
Muut menot	-77 122 209,27	-90 666 233,32
Maksetut eläkkeet	-3 786 436 140,33	-3 699 785 673,62
Valtionvelan korkomenot	-2 093 736 452,25	-1 605 941 196,06
OMAN TOIMINNAN RAHAVIRTA	**25 211 390 627,75**	**21 097 119 210,26**
SIIRTOTALOUS		
Siirtotalouden tulot	3 314 737 528,14	3 106 419 906,45
Tulonsiirrot kunnille	-10 595 659 423,38	-10 209 850 768,76
Tulonsiirrot elinkeinoelämälle	-3 069 345 761,55	-3 054 835 156,02
Tulonsiirrot kotitalouksille	-11 450 487 071,29	-11 523 396 850,21
Muut tulonsiirrot kotimaahan	-5 175 160 868,38	-4 888 586 700,54
Tulonsiirrot ulkomaille	-2 615 740 985,11	-2 315 888 599,09
SIIRTOTALOUDEN RAHAVIRTA	**-29 591 656 581,57**	**-28 886 138 168,17**
INVESTOINNIT		
Käyttöomaisuusinvestoinnit	-1 241 748 243,68	-1 117 137 289,20
Käyttöomaisuuden myyntivoitot	5 903 175,73	6 200 137,95
Sijoitukset arvopapereihin	-973 030 500,76	-513 989 253,99
Sijoitusten myyntivoitot	1 209 735,31	32 401 414,87
Annetut lainat	-1 223 943 777,55	-386 939 446,15
Annettujen lainojen takaisinmaksut	154 992 307,62	273 132 401,38
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	**-3 276 617 303,33**	**-1 706 332 035,14**
RAHOITUS		
Valtionvelan nettomuutos	5 069 772 528,39	11 024 278 136,89
Muun velan nettomuutos	1 554 345 731,94	380 535 801,87
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	**6 624 118 260,33**	**11 404 813 938,76**
LIKVIDIEN VAROJEN MUUTOS	**-1 032 764 996,82**	**1 909 462 945,71**
LIKVIDIT VARAT 1.1.	**11 454 723 536,08**	**9 545 260 590,37**
LIKVIDIT VARAT 31.12.	**10 421 958 539,26**	**11 454 723 536,08**

LIITE 1: Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet ja vertailtavuus

Tilinpäätöksen laatimisperusta

Valtion tilinpäätös on laadittu valtion talousarviosta annetun lain ja asetuksen sekä valtiovarainministeriön tilinpäätöksen kaavasta antaman määräyksen samoin kuin muiden valtiovarainministeriön ja Valtiokonttorin antamien määräysten ja ohjeiden mukaisesti. Tilinpäätös laaditaan valtion talousarviokirjanpidon ja liikekirjanpidon pääkirjojen perusteella alkuperäisiin verottomiin hankintamenoihin, tai vuoden 1998 aloittavan taseen arvoihin perustuen.

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Valtion tilinpäätöslaskelmiin on yhdistelty 63 kirjanpitoyksikön keskuskirjanpidon tietokantaan viedyt tilitiedot sekä keskitetyn valtuusseurannan tietokantaan viedyt valtuustiedot. Tilinpäätöslaskelmat laaditaan tietokannoista tehtävillä poiminnoilla. Tilitietojen yhdistelyssä eliminoidaan virastojen ja laitosten väliset tuotot, sen sijaan sisäisiä saatavia ja velkoja ei eliminoida. Eliminoitavat tuotot esitetään vähennyksinä toiminnan kuluissa rivillä ”Sisäisten kulujen oikaisu”.

Valtion tilinpäätös laaditaan valtion talousarvion piiriin kuuluvasta talousarviotaloudesta. Siihen ei yhdistellä talousarvion ulkopuolella olevia valtion rahastoja, itsenäisiä julkisoikeudellisia laitoksia, säätiöitä eikä valtion liikelaitoksia. Nämä ovat kirjanpitovelvollisia, ja laativat kukin oman tilinpäätöksen. Valtion tilinpäätökseen ei yhdistellä myöskään valtionyhtiöiden tietoja.

Talousarviokirjanpidon tilinpäätöslaskelmat

Talousarviokirjanpidon tilinpäätöslaskelmat laaditaan valtion talousarviokirjanpidon pääkirjan ja valtuusseurannan tietojen perusteella. Tilinpäätös sisältää kaksi talousarvion toteutumalaskelmaa, joissa molemmissa esitetään varainhoitovuoden talousarviotulot ja -menot, talousarvio sekä talousarvion ja tilinpäätöksen lukujen vertailu. Lisäksi laskelmissa on edellisen vuoden tilinpäätöstiedot. Laskelmissa esitetään tiedot myös edellisiltä varainhoitovuosilta siirtyneistä siirtomäärärahoista ja seuraavalle varainhoitovuodelle siirretyistä siirtomäärärahoista.

Ensimmäisessä talousarvion toteutumalaskelmassa tiedot ovat osaston ja pääluokan tarkkuudella, toisessa tiedot ovat momentin tarkkuudella.

Kummankin laskelman yhteydessä esitetään myös tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä, käytöstä aiheutuneista menoista sekä käytöstä aiheutuvista määrärahatarpeista. Jälkimmäisessä laskelmassa valtuustiedot esitetään osana kunkin pääluokan laskelmaa.

Talousarviotulojen ja -menojen kohdentaminen

Talousarviotapahtumat kirjataan talousarviotuloiksi ja -menoiksi valtion talousarviosta annetun asetuksen ja talousarviopäätösten kohdentamisperiaatteiden mukaisesti. Talousarviotuloja ja -menoja ei jaksoteta. Jos eduskunta ei talousarvion perustelujen päätösosassa ole päättänyt muunlaisesta kohdentamisesta, tapahtuu kohdentaminen seuraavasti:

Maksullisen toiminnan tulon ja muun sekalaisen tulon sekä kulutus-, sijoitus- ja muun menon kohdentamisperusteena on suoriteperuste taikka sitä vastaava peruste. Laajuudeltaan merkittävässä ja eri vaiheista koostuvan suoritteen luovutuksesta kertyvästä tulosta voidaan varainhoitovuoden tuloksi kuitenkin kohdentaa luovutuksen vaihetta tai suoritteen valmistusastetta vastaava osa (osakohdennus).

Korkotulo ja korkomeno kohdennetaan siihen varainhoitovuoteen kuuluvaksi, jolta se kertyy lain säännöksen tai tehdyn sitoumuksen perusteella.

Siirtomenon kohdentamisperusteena on päätös valtionavun myöntämisestä (myöntöpäätösperuste) tai muu vastaava sitoutuminen menoon (sitoumusperuste). Myöntöpäätöksen tai muun sitoumusperusteen perusteella talousarviomenoksi kirjatusta siirtomenosta maksamatta oleva osa kirjataan valtion liikekirjanpidossa siirtovelaksi. Silloin, kun oikeus saada valtionapu tai muu suoritus perustuu lakiin ja siirtomenon myönnettävästä ja maksettavasta määrästä säädetään yksityiskohtaisesti laissa tai maksettavaksi tuleva määrä määräytyy yksityiskohtaisesti lain nojalla, kohdentamisperusteena on kuitenkin maksatuspäätösperuste. Euroopan unionin rakennerahaston rahoitusosuus ja siihen liittyvä valtion rahoitusosuus kohdennetaan maksatuspäätöksen tai sitä vastaavalla perusteella.

Veron ja veronluonteisen tulon, osinkotulon, liikelaitosten voiton tuloutuksen ja valtiolle saatavan muun voitto-osuuden kohdentamisperusteena on maksuperuste.

Valtion lainanotto ja valtionvelan kuoletus sekä valtionvelan ottamiseen tai vähentämiseen liittyvä emissio- ja pääomavoitto sekä emissio- ja pääomatappio kohdennetaan maksuperusteella. Valtiolle takaisin maksettava laina kohdennetaan niin ikään maksuperusteella.

Valtionvelan korkoon ja pääomaan liittyvistä johdannaisista saatava tulo ja niistä aiheutuva meno kohdennetaan sille varainhoitovuodelle, jolta ne kertyvät.

Vähäinen tulo ja meno, valtioon palvelussuhteessa olevan loma-ajan palkka ja lomaraha sekä sellainen tulo ja meno, joiden lain säännöksen tai tehdyn sitoumuksen perusteella muodostuvaa määrää ei voida ilman olennaisia lisäkustannuksia luotettavasti ennakoida ennen maksuvelvoitteen erääntymistä, voidaan kohdentaa myös maksuun perustuen.

Liikekirjanpidon tilinpäätöslaskelmat

Liikekirjanpidon tilinpäätöslaskelmat laaditaan valtion liikekirjanpidon pääkirjan tietojen perusteella. Valtion tilinpäätös sisältää tuotto- ja kululaskelman, taseen ja rahoituslaskelman. Näissä kaikissa esitetään varainhoitovuoden tilinpäätöstietojen lisäksi edellisen vuoden tilinpäätöksen tiedot.

Tuotto- ja kululaskelman laatiminen

Tilinpäätöksessä varainhoitovuoden tulot kirjataan tuotoiksi. Tuotoista vähennetään kuluina ne menot, joita vastaava suorite on luovutettu, samoin kuin muut varainhoitovuoden menot, joista ei todennäköisesti enää saada niitä vastaavaa vastinetta, ja menetykset.

Laajuudeltaan merkittävän ja eri vaiheista koostuvan suoritteen luovutuksesta kertyvästä tulosta on kirjattava liikekirjanpidossa tuotoksi luovutuksen vaihetta tai suoritteen valmiusastetta vastaava osa (osatuloutus), jos tulo on talousarviossa osakohdennettu.

Myynnin arvonlisäverot esitetään tuottoina ja ostojen arvonlisäverot kuluina verojen ja veronluonteisten maksujen joukossa.

Tuotto- ja kululaskelmaa oikaistaan sisäisillä tuotoilla. Siltä osin kuin laskelmaan sisältyy käyttöomaisuuden hankintamenoja, oikaisu tapahtuu rivillä ”Valmistus omaan käyttöön”.

Taseen laatiminen

Taseen vastaaviin merkitään kansallisomaisuuden ja käyttöomaisuuden hankintamenojen ja muiden pitkävaikutteisten menojen poistamaton osa sekä arvostuserät samoin kuin vaihto-omaisuuden aktivoidut hankintamenot ja rahoitusomaisuus.

Kansallisomaisuutta on kulttuuri- ja luonnonperintöä oleva valtion omaisuus, jonka omistuksen ensisijaisena tarkoituksena on omaisuuden säilyttäminen ja säilymisen turvaaminen. Käyttöomaisuutta ovat esineet, erikseen luovutettavissa olevat oikeudet ja muut hyödykkeet, joiden vaikutusaika tuotannontekijänä ulottuu useammalle kuin yhdelle varainhoitovuodelle. Vaihto-omaisuutta ovat sellaisinaan tai jalostettuina luovutettaviksi tai kulutettaviksi tarkoitetut hyödykkeet. Rahoitusomaisuutta ovat rahat, saamiset sekä tilapäisesti muussa muodossa olevat rahoitusvarat.

Taseen vastattaviin merkitään oma pääoma, varaukset, arvostuserät sekä vieras pääoma jaoteltuna pitkä- ja lyhytaikaisiin velkoihin. Pitkäaikaiseksi katsotaan velka tai se osa velasta, joka erääntyy maksettavaksi yhden vuoden tai sitä pitemmän ajan kuluttua.

Arvostaminen taseessa

Omaisuus arvostetaan tasetta laadittaessa alkuperäisiin verottomiin hankintamenoihin, vuoden 1998 aloittavan taseen arvoihin tai nimellisarvoihin perustuen. Hankintamenoon luetaan hyödykkeen hankinnasta ja valmistuksesta aiheutuneet muuttuvat menot. Jos hyödykkeen hankintaan ja valmistukseen liittyvien kiinteiden menojen määrä on olennainen, saadaan hankintamenoon lisäksi lukea osuus kiinteistä menoista.

Jos vaihto-omaisuuden todennäköinen hankintameno tai maksullisen toiminnan vaihto-omaisuuden luovutushinta on varainhoitovuoden päättyessä hankintamenoa pienempi, kirjataan erotus kuluksi.

Kansallis- ja käyttöomaisuuden tasearvot perustuvat alkuperäisiin hankintamenoihin, joista on tehty suunnitelman mukaiset poistot. Poistot tehdään ensimmäisen kerran siltä kuukaudelta jonka aikana hyödykkeen käyttö aloitetaan ja ne kirjataan pääsääntöisesti tasapoistoina hyödykkeen vaikutusaikana. Vähäiset omaisuushankinnat, joiden vaikutusaika ylittää vuoden, mutta hankintameno on alle 10 000 euroa, voidaan kirjata kokonaisuudessaan hankintavuoden kuluksi.

Jos kansallisomaisuuteen tai käyttöomaisuuteen kuuluvan maa- tai vesialueen, rakennuksen, arvopaperin tai muun niihin verrattavan hyödykkeen todennäköinen luovutushinta on varainhoitovuoden päättyessä pysyvästi hankintamenoa olennaisesti suurempi, taseeseen voidaan tehdä arvonkorotus. Arvonkorotuksen vasta-arvo merkitään tällöin arvostuseräksi taseen vastattaviin.

Saamiset merkitään taseeseen nimellisarvoon, kuitenkin enintään todennäköiseen arvoon. Rahoitusomaisuuteen kuuluvat arvopaperit ja muut sellaiset rahoitusvarat merkitään hankintamenon suuruisina tai, jos niiden tilinpäätöspäivän todennäköinen luovutushinta on sitä alempi, tämän määräisinä.

Velat merkitään velan ottamisen yhteydessä syntyneellä emissiovoitolla tai -tappiolla oikaistuun nimellisarvoon, tai jos velka on sidottu indeksiin taikka muuhun vertailuperusteeseen, se arvostetaan tätä korkeampaan muuttuneen vertailuperusteen mukaiseen arvoon.

Ulkomaanrahan määräiset erät muunnetaan euromääräisiksi Euroopan keskuspankin julkaiseman varainhoitovuoden viimeisen kurssin mukaan. Jos nämä erät ovat sopimuksin tai muuten sidottu tiettyyn kurssiin, ne muunnetaan euromääräisiksi sitä noudattaen.

Rahoituslaskelman laatiminen

Valtion rahoituslaskelma laaditaan rahavirtalaskelman muotoon. Se on valtion tuotto- ja kululaskelmaa sekä tasetta täydentävä laskelma, jossa esitetään rahan lähteet ja käyttö. Laskelma jakautuu oman toiminnan, siirtotalouden, investointien ja rahoituksen rahavirtojen kuvaamiseen. Kussakin osiossa esitetään siihen kuuluvat rahan lähteet ja käyttö niin, että jäännöseränä on osion synnyttämä rahavirta.

Kaikkien osioiden rahavirtojen summana saadaan likvidien varojen muutos. Laskelmalla esitetään myös likvidien varojen määrä vuoden alussa ja lopussa.

Rahoituslaskelma laaditaan olennaisilta osiltaan maksuperusteisesti.

Liikekirjanpidon kirjausperusteet

Liikekirjanpidossa tuotannontekijöiden hankinnasta aiheutuvan menon kirjaamisperusteena on tuotannontekijän vastaanottaminen. Suoritteiden myynnistä saatavan tulon kirjaamisperusteena on suoritteen luovuttaminen. Yhteisrahoitteisen toiminnan tulo kertyy tehdyn sitoumuksen perusteella.

Korot ja koronluonteiset tulot ja menot kirjataan suoriteperustetta vastaavalla tavalla. Veroihin liittyvät korot ja koronluonteiset tulot ja menot kirjataan samoin kuin talousarviokirjanpidossa.

Liikekirjanpidossa muut kuin edellä tarkoitetut tulot ja menot kirjataan samoin kuin talousarviokirjanpidossa.

Liitteiden laatiminen

Valtion tilinpäätöksen liitteet, lukuun ottamatta liitteitä 1 ja 13, laaditaan joko keskuskirjanpidon tietokannasta tehtävillä kyselyillä tai tiedot kerätään kirjanpitoyksikköjen tilinpäätösten liitteiltä.

Tilinpäätöksen vertailtavuus edelliseen tilinpäätökseen

Aikaisemmin valtion velkaa on nostettu perustuslain 84 §:n vakiintuneen tulkinnan mukaisesti talousarvion mukainen määrä. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausunnon 4/2011 ja tarkastusvaliokunnan mietinnön 1/2011 mukaan perustuslaissa oleva talousarvion kattamisvaatimus, jonka mukaan talousarvioon otettavien tuloarvioiden on katettava siihen otettavat määrärahat, ei kuitenkaan koske talousarvion toimeenpanoa. Toteutuneiden tulojen ei siten tarvitse kattaa toteutuneita menoja eikä talousarvioon merkittyä lainaa näin ollen ole tarpeen nostaa kokonaan, mikäli valtion maksuvalmius ei sitä edellytä. Vuonna 2011 lainaa nostettiin vain 4 775,1 milj. euroa kun talousarvio oli 6 528,6 milj. euroa. Tämä osaltaan vaikutti siihen, että edellisen tilinpäätöksen 1 798,0 milj. euron kumulatiivinen ylijäämä muuttui 607,0 milj. euron kumulatiiviseksi alijäämäksi.

Valtiovarainministeriö antoi uuden määräyksen valtion tilinpäätöksen kaavoista sovellettavaksi vuoden 2011 tilinpäätöksessä. Merkittävin muutos tapahtui liitteessä 12, jossa muut monivuotiset vastuut esitetään eriteltyinä valtion talousarvion yksityiskohtaisten perustelujen yleisten määräysten kohdan Toimintamenomäärärahat perusteella tehtyihin tavanomaisiin sopimuksiin ja sitoumuksiin sekä muulla perusteella tehtyihin sopimuksiin ja sitoumuksiin.

Tilinpäätösvuoden jälkeiset olennaiset tapahtumat

Valtiokonttorin ehdotuksen valtion vuoden 2011 tilinpäätökseksi valmistumiseen mennessä ei ole ilmennyt olennaisia tapahtumia, jotka heikentäisivät oikean ja riittävän kuvan saamista valtion vuoden 2011 tilinpäätöksestä.

LIITE 2: Talousarvioon lisätalousarvioissa tehdyt muutokset

Talousarvioon lisätalousarviossa tehdyt muutokset osaston ja pääluokan tarkkuudella

Osaston tai pääluokan numero ja nimi		Talousarvio 2011 (TA)	Lisätalousarviot 2011 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2011 yhteensä (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2011
11.	Verot ja veronluonteiset tulot	35 830 174 000	433 000 000	1	36 263 174 000	36 315 869 355,69
12.	Sekalaiset tulot	4 703 129 000	8 806 000	0	4 711 935 000	4 723 147 896,20
13.	Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset	1 752 080 000	272 000 000	16	2 024 080 000	2 043 246 204,14
15.	Lainat	8 241 458 000	175 924 000	2	8 417 382 000	4 894 200 407,07
OSASTOT YHTEENSÄ		**50 526 841 000**	**889 730 000**	**2**	**51 416 571 000**	**47 976 463 863,10**
21.	Eduskunta	133 253 000			133 253 000	134 036 559,28
22.	Tasavallan presidentti	21 837 000	79 000	0	21 916 000	19 121 587,26
23.	Valtioneuvoston kanslia	79 285 000	1 573 000	2	80 858 000	79 388 766,70
24.	Ulkoasiainministeriön hallinnonala	1 268 352 000	3 207 000	0	1 271 559 000	1 253 850 562,90
25.	Oikeusministeriön hallinnonala	836 350 000	9 012 000	1	845 362 000	852 052 581,87
26.	Sisäasiainministeriön hallinnonala	1 325 426 000	16 369 000	1	1 341 795 000	1 312 028 607,91
27.	Puolustusministeriön hallinnonala	2 856 293 000	-125 200 000	-4	2 731 093 000	2 696 808 977,85
28.	Valtiovarainministeriön hallinnonala	15 293 918 000	373 558 000	2	15 667 476 000	15 609 174 825,42
29.	Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	6 729 748 000	79 388 000	1	6 809 136 000	6 666 242 439,00
30.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	2 832 069 000	664 000	0	2 832 733 000	2 770 034 846,50
31.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	2 059 339 000	46 413 000	2	2 105 752 000	2 110 384 067,73
32.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	3 316 409 000	439 532 000	13	3 755 941 000	3 463 789 513,79
33.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	11 518 334 000	-13 068 000	0	11 505 266 000	11 176 062 225,15
35.	Ympäristöministeriön hallinnonala	323 228 000	15 203 000	5	338 431 000	331 972 747,37
36.	Valtionvelan korot	1 933 000 000	43 000 000	2	1 976 000 000	1 906 560 820,98
PÄÄLUOKAT YHTEENSÄ		**50 526 841 000**	**889 730 000**	**2**	**51 416 571 000**	**50 381 509 129,71**

Talousarvioon lisätalousarvioissa tehdyt muutokset osaston tai pääluokan, luvun ja momentin tarkkuudella

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Talousarvio 2011 (TA)	Lisätalousarviot 2011 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2011 yhteensä (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2011
11. VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT		**35 830 174 000**	**433 000 000**	**1**	**36 263 174 000**	**36 315 869 355,69**
11.01.	**Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot**	**11 844 000 000**	**-116 000 000**	**-1**	**11 728 000 000**	**11 613 653 576,09**
11.01.01.	Ansio- ja pääomatuloverot	7 410 000 000	293 000 000	4	7 703 000 000	7 646 046 576,08
11.01.02.	Yhteisövero	3 789 000 000	-354 000 000	-9	3 435 000 000	3 374 982 270,96
11.01.03.	Korkotulojen lähdevero	240 000 000	-40 000 000	-17	200 000 000	197 778 121,79
11.01.04.	Perintö- ja lahjavero	405 000 000	-15 000 000	-4	390 000 000	394 846 607,26
11.04.	**Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut**	**15 365 100 000**	**421 000 000**	**3**	**15 786 100 000**	**15 935 144 188,37**
11.04.01.	Arvonlisävero	14 571 000 000	434 000 000	3	15 005 000 000	15 165 975 002,76
11.04.02.	Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero	638 000 000	-13 000 000	-2	625 000 000	626 229 920,57
11.08.	**Valmisteverot**	**5 990 000 000**	**101 000 000**	**2**	**6 091 000 000**	**6 049 260 768,20**
11.08.01.	Tupakkavero	704 000 000	25 000 000	4	729 000 000	739 016 278,21
11.08.04.	Alkoholijuomavero	1 309 000 000	-23 000 000	-2	1 286 000 000	1 281 088 512,21
11.08.05.	Makeisten, jäätelön ja virvoitusjuomien valmistevero	115 000 000	11 000 000	10	126 000 000	133 649 597,00
11.08.07.	Energiaverot	3 850 000 000	88 000 000	2	3 938 000 000	3 880 477 632,83
11.10.	**Muut verot**	**2 520 000 000**	**27 000 000**	**1**	**2 547 000 000**	**2 603 715 095,18**
11.10.03.	Autovero	1 012 000 000	57 000 000	6	1 069 000 000	1 067 936 916,55
11.10.05.	Varainsiirtovero	550 000 000	-10 000 000	-2	540 000 000	544 013 171,44
11.10.08.	Jätevero	90 000 000	-20 000 000	-22	70 000 000	64 083 431,50
12. SEKALAISET TULOT		**4 703 129 000**	**8 806 000**	**0**	**4 711 935 000**	**4 723 147 896,20**
12.24.	**Ulkoasiainministeriön hallinnonala**	**11 230 000**	**1 675 000**	**15**	**12 905 000**	**15 531 024,37**
12.24.99.	Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tulot	11 230 000	1 675 000	15	12 905 000	15 531 024,37
12.26.	**Sisäasiainministeriön hallinnonala**	**13 201 000**	**3 311 000**	**25**	**16 512 000**	**8 942 488,20**
12.26.98.	EU:lta saatavat tulot yhteisvastuun ja maahanmuutto-virtojen hallintaan	13 101 000	2 961 000	23	16 062 000	8 333 749,84
12.26.99.	Sisäasiainministeriön hallinnonalan muut tulot	100 000	350 000	350	450 000	608 738,36
12.28.	**Valtiovarainministeriön hallinnonala**	**1 944 372 000**	**-32 555 000**	**-2**	**1 911 817 000**	**1 900 581 816,43**
12.28.50.	Siirto valtion eläkerahastosta	1 553 315 000	-32 555 000	-2	1 520 760 000	1 509 380 155,00
12.30.	**Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala**	**890 380 000**	**-141 000**	**0**	**890 239 000**	**859 525 396,57**
12.30.31.	Lihantarkastuksen toimintatulot	141 000	-141 000	-100	0	0,00

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Talousarvio 2011 (TA)	Lisätalousarviot 2011 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2011 yhteensä (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2011
12.31.	**Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala**	**7 792 000**	**11 769 000**	**151**	**19 561 000**	**12 910 691,28**
12.31.10.	Liikenneviraston tulot	7 734 000	11 727 000	152	19 461 000	12 819 363,48
12.31.99.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot	58 000	42 000	72	100 000	91 327,80
12.32.	**Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala**	**296 657 000**	**170 000**	**0**	**296 827 000**	**330 557 737,84**
12.32.20.	Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tulot	2 530 000	170 000	7	2 700 000	1 953 627,22
12.39.	**Muut sekalaiset tulot**	**246 100 000**	**24 577 000**	**10**	**270 677 000**	**260 946 355,13**
12.39.04.	Siirrettyjen määrärahojen peruutukset	50 000 000	24 577 000	49	74 577 000	86 013 361,83
13. KORKOTULOT, OSAKKEIDEN MYYNTITULOT JA VOITON TULOUTUKSET		**1 752 080 000**	**272 000 000**	**16**	**2 024 080 000**	**2 043 246 204,14**
13.01.	**Korkotulot**	**137 080 000**	**45 600 000**	**33**	**182 680 000**	**194 979 179,33**
13.01.05.	Korot muista lainoista	8 180 000	50 600 000	619	58 780 000	75 959 963,08
13.01.07.	Korot talletuksista	90 000 000	-5 000 000	-6	85 000 000	74 610 689,03
13.04.	**Osuus valtion rahalaitosten voitosta**	**150 000 000**	**45 000 000**	**30**	**195 000 000**	**195 000 000,00**
13.04.01.	Osuus Suomen Pankin voitosta	150 000 000	45 000 000	30	195 000 000	195 000 000,00
13.05.	**Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset**	**165 000 000**	**181 400 000**	**110**	**346 400 000**	**346 427 000,00**
13.05.01.	Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	165 000 000	181 400 000	110	346 400 000	346 427 000,00
15. LAINAT		**8 241 458 000**	**175 924 000**	**2**	**8 417 382 000**	**4 894 200 407,07**
15.01.	**Valtiolle takaisin maksettavat lainat**	**170 833 000**	**20 970 000**	**12**	**191 803 000**	**159 650 897,27**
15.01.04.	Muiden lainojen lyhennykset	40 433 000	20 970 000	52	61 403 000	30 697 203,31
15.02.	**Ylijäämän käyttö**		**1 797 000 000**		**1 797 000 000**	**0,00**
15.02.01.	Ylijäämän käyttö		1 797 000 000		1 797 000 000	0,00
15.03.	**Valtion nettolainanotto ja velanhallinta**	**8 070 625 000**	**-1 642 046 000**	**-20**	**6 428 579 000**	**4 734 549 509,80**
15.03.01.	Nettolainanotto ja velanhallinta	8 070 625 000	-1 642 046 000	-20	6 428 579 000	4 734 549 509,80
OSASTOT YHTEENSÄ		**50 526 841 000**	**889 730 000**	**2**	**51 416 571 000**	**47 976 463 863,10**
22. TASAVALLAN PRESIDENTTI		21 837 000	79 000	0	21 916 000	19 121 587,26
22.02.	**Tasavallan presidentin kanslia**	**18 625 000**	**79 000**	**0**	**18 704 000**	**16 657 818,72**
22.02.01.	Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirto-määräraha 2 v)	8 275 000	379 000	5	8 654 000	8 654 000,00
22.02.75.	Perusparannukset (siirtomääräraha 3 v)	7 000 000	-300 000	-4	6 700 000	6 700 000,00

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Talousarvio 2011 (TA)	Lisätalousarviot 2011 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2011 yhteensä (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2011
23. VALTIONEUVOSTON KANSLIA		**79 285 000**	**1 573 000**	**2**	**80 858 000**	**79 388 766,70**
23.01.	**Hallinto**	**36 689 000**	**1 429 000**	**4**	**38 118 000**	**36 724 426,52**
23.01.01.	Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	27 777 000	706 000	3	28 483 000	28 483 000,00
23.01.02.	Ministereiden ja heidän erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)	5 045 000	723 000	14	5 768 000	5 298 678,38
23.30.	**Oikeuskanslerinvirasto**	**3 181 000**	**144 000**	**5**	**3 325 000**	**3 325 000,00**
23.30.01.	Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 181 000	144 000	5	3 325 000	3 325 000,00
24. ULKOASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA		**1 268 352 000**	**3 207 000**	**0**	**1 271 559 000**	**1 253 850 562,90**
24.01.	**Ulkoasiainhallinto**	**222 247 000**	**1 529 000**	**1**	**223 776 000**	**224 889 343,57**
24.01.01.	Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	200 437 000	1 529 000	1	201 966 000	201 966 000,00
24.10.	**Kriisinhallinta**	**76 680 000**	**3 000**	**0**	**76 683 000**	**58 391 687,62**
24.10.21.	Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (arviomääräraha)	18 348 000	3 000	0	18 351 000	18 145 172,70
24.30.	**Kansainvälinen kehitysyhteistyö**	**859 248 000**	**1 675 000**	**0**	**860 923 000**	**860 922 950,00**
24.30.66.	Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	844 248 000	1 675 000	0	845 923 000	845 923 000,00
25. OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA		**836 350 000**	**9 012 000**	**1**	**845 362 000**	**852 052 581,87**
25.01.	**Ministeriö ja hallinto**	**111 438 000**	**1 094 000**	**1**	**112 532 000**	**119 045 997,58**
25.01.01.	Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	25 704 000	258 000	1	25 962 000	25 962 000,00
25.01.03.	Eräiden virastojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 129 000	566 000	8	7 695 000	7 695 000,00
25.01.04.	Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 854 000	30 000	2	1 884 000	1 884 000,00
25.01.50.	Avustukset (kiinteä määräraha)	2 621 000	240 000	9	2 861 000	2 810 120,00
25.10.	**Tuomioistuimet ja oikeusapu**	**338 325 000**	**4 258 000**	**1**	**342 583 000**	**342 187 049,15**
25.10.01.	Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 474 000	97 000	1	8 571 000	8 571 000,00
25.10.02.	Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10 340 000	120 000	1	10 460 000	10 460 000,00
25.10.03.	Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	235 579 000	3 519 000	1	239 098 000	239 098 000,00
25.10.04.	Oikeusaputoimistojen ja kuluttajariitalautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	27 481 000	601 000	2	28 082 000	28 082 000,00
25.10.05.	Yleisen edunvalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 451 000	-79 000	-1	14 372 000	14 372 000,00

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Talousarvio 2011 (TA)	Lisätalousarviot 2011 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2011 yhteensä (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2011
25.20.	**Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta**	**98 806 000**	**1 114 000**	**1**	**99 920 000**	**99 920 000,00**
25.20.01.	Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	98 806 000	1 114 000	1	99 920 000	99 920 000,00
25.30.	**Syyttäjät**	**43 835 000**	**541 000**	**1**	**44 376 000**	**44 376 000,00**
25.30.01.	Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	43 835 000	541 000	1	44 376 000	44 376 000,00
25.40.	**Rangaistusten täytäntöönpano**	**225 524 000**	**2 005 000**	**1**	**227 529 000**	**227 529 000,00**
25.40.01.	Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	219 499 000	2 005 000	1	221 504 000	221 504 000,00
26. SISÄASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA		**1 325 426 000**	**16 369 000**	**1**	**1 341 795 000**	**1 312 028 607,91**
26.01.	**Hallinto**	**92 881 000**	**1 392 000**	**1**	**94 273 000**	**101 162 220,66**
26.01.01.	Sisäasiainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 025 000	340 000	2	22 365 000	22 365 000,00
26.01.03.	Hallinnon tietotekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	471 000	64 000	14	535 000	535 000,00
26.01.22.	EU:n osuus yhteisvastuun ja maahanmuuttovirtojen hallintaan (siirtomääräraha 3 v)	10 540 000	797 000	8	11 337 000	11 337 000,00
26.01.65.	Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuosuudet ulkomaille (arviomääräraha)	1 208 000	191 000	16	1 399 000	1 299 212,45
26.10.	**Poliisitoimi**	**690 553 000**	**9 860 000**	**1**	**700 413 000**	**700 357 384,56**
26.10.01.	Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	687 053 000	9 860 000	1	696 913 000	696 913 000,00
26.20.	**Rajavartiolaitos**	**245 981 000**	**2 914 000**	**1**	**248 895 000**	**248 895 000,00**
26.20.01.	Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	221 071 000	2 914 000	1	223 985 000	223 985 000,00
26.30.	**Pelastustoimi ja hätäkeskukset**	**86 738 000**	**805 000**	**1**	**87 543 000**	**85 681 159,16**
26.30.01.	Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 029 000	126 000	1	14 155 000	14 155 000,00
26.30.02.	Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	58 693 000	679 000	1	59 372 000	59 372 000,00
26.40.	**Maahanmuutto**	**209 273 000**	**1 398 000**	**1**	**210 671 000**	**175 932 843,53**
26.40.01.	Maahanmuuttoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 643 000	324 000	2	18 967 000	18 967 000,00
26.40.03.	Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 381 000	-420 000	-30	961 000	961 000,00
26.40.30.	Valtion korvaukset kunnille (arviomääräraha)	102 056 000	1 423 000	1	103 479 000	77 504 928,31
26.40.63.	Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)	86 317 000	71 000	0	86 388 000	77 907 555,31

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Talousarvio 2011 (TA)	Lisätalousarviot 2011 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2011 yhteensä (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2011
27. PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA		**2 856 293 000**	**-125 200 000**	**-4**	**2 731 093 000**	**2 696 808 977,85**
27.01.	**Puolustuspolitiikka ja hallinto**	**345 379 000**	**261 000**	**0**	**345 640 000**	**311 365 969,09**
27.01.01.	Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 645 000	261 000	1	18 906 000	18 906 000,00
27.10.	**Sotilaallinen maanpuolustus**	**2 451 284 000**	**-125 315 000**	**-5**	**2 325 969 000**	**2 325 969 000,00**
27.10.01.	Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 698 738 000	27 097 000	2	1 725 835 000	1 725 835 000,00
27.10.18.	Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 3 v)	737 755 000	-152 412 000	-21	585 343 000	585 343 000,00
27.30.	**Sotilaallinen kriisinhallinta**	**59 630 000**	**-146 000**	**0**	**59 484 000**	**59 474 008,76**
27.30.20.	Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 2 v)	59 620 000	-146 000	0	59 474 000	59 474 000,00
28. VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA		**15 293 918 000**	**373 558 000**	**2**	**15 667 476 000**	**15 609 174 825,42**
28.01.	**Hallinto**	**101 944 000**	**327 017 000**	**321**	**428 961 000**	**432 477 921,21**
28.01.01.	Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	32 368 000	3 017 000	9	35 385 000	35 385 000,00
28.01.81.	Laina Latvian valtiolle (siirtomääräraha 2 v)		324 000 000		324 000 000	324 000 000,00
28.10.	**Verotus ja tullitoimi**	**613 064 000**	**-7 336 000**	**-1**	**605 728 000**	**600 015 817,29**
28.10.01.	Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	397 022 000	1 661 000	0	398 683 000	398 683 000,00
28.10.02.	Tullilaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	157 742 000	1 803 000	1	159 545 000	159 545 000,00
28.10.96.	Eräistä väylämaksupäätöksistä aiheutuvat menot (siirtomääräraha 3 v)		7 000 000		7 000 000	7 000 000,00
28.10.97.	Autoveron vientipalautus (arviomääräraha)	18 000 000	-17 800 000	-99	200 000	326 193,02
28.20.	**Palvelut valtioyhteisölle**	**25 439 000**	**-993 000**	**-4**	**24 446 000**	**23 959 760,27**
28.20.01.	Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 448 000	-1 601 000	-11	12 847 000	12 847 000,00
28.20.03.	Valtiovarain controller-toiminnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 050 000	12 000	1	1 062 000	1 062 000,00
28.20.06.	Valtion IT-palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 731 000	50 000	1	8 781 000	8 781 000,00
28.20.07.	Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (arviomääräraha)	10 000	66 000	660	76 000	-410 239,73
28.20.08.	Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 200 000	480 000	40	1 680 000	1 680 000,00

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Talousarvio 2011 (TA)	Lisätalousarviot 2011 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2011 yhteensä (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2011
28.30.	**Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto**	**53 192 000**	**649 000**	**1**	**53 841 000**	**52 293 207,95**
28.30.01.	Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	44 857 000	573 000	1	45 430 000	45 430 000,00
28.30.02.	Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 142 000	57 000	1	4 199 000	4 199 000,00
28.30.03.	Väestörekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 193 000	19 000	0	4 212 000	2 664 207,95
28.40.	**Valtion alue- ja paikallishallinto**	**83 899 000**	**3 169 000**	**4**	**87 068 000**	**87 068 000,00**
28.40.01.	Aluehallintoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	50 005 000	4 745 000	9	54 750 000	54 750 000,00
28.40.02.	Maistraattien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	32 228 000	-1 576 000	-5	30 652 000	30 652 000,00
28.50.	**Eläkkeet ja korvaukset**	**4 056 319 000**	**-81 389 000**	**-2**	**3 974 930 000**	**3 953 476 871,69**
28.50.15.	Eläkkeet (arviomääräraha)	3 868 145 000	-81 389 000	-2	3 786 756 000	3 775 184 333,09
28.60.	**Valtionhallinnon yhteiset henkilöstömenot**	**2 195 000**	**220 000**	**10**	**2 415 000**	**2 193 105,63**
28.60.20.	Työhyvinvoinnin edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	675 000	220 000	33	895 000	895 000,00
28.80.	**Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle**	**215 053 000**	**8 079 000**	**4**	**223 132 000**	**219 831 871,73**
28.80.30.	Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)	191 053 000	3 309 000	2	194 362 000	193 509 727,98
28.80.31.	Verohyvitys Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	15 000 000	4 770 000	32	19 770 000	19 767 938,00
28.90.	**Kuntien tukeminen**	**8 173 940 000**	**98 072 000**	**1**	**8 272 012 000**	**8 271 706 720,39**
28.90.20.	Valtion ja kuntien yhteiset tietojärjestelmähankkeet (siirtomääräraha 3 v)	20 000 000	3 560 000	18	23 560 000	23 560 000,00
28.90.30.	Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)	8 039 480 000	94 512 000	1	8 133 992 000	8 133 691 195,00
28.91.	**Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen**	**148 000 000**	**-36 000 000**	**-24**	**112 000 000**	**83 966 602,53**
28.91.40.	Tuki työnantajille (arviomääräraha)		4 000 000		4 000 000	322 383,69
28.91.41.	Energiaverotuki (arviomääräraha)	148 000 000	-40 000 000	-27	108 000 000	83 644 218,84
28.92.	**EU ja kansainväliset järjestöt**	**1 773 930 000**	**62 070 000**	**3**	**1 836 000 000**	**1 835 563 808,03**
28.92.68.	Suomen osuus Kansainvälisen jälleenrakennus- ja kehityspankin peruspääoman korottamisesta (arviomääräraha)	3 460 000	70 000	2	3 530 000	3 311 702,70
28.92.69.	Maksut Euroopan unionille (siirtomääräraha 2 v)	1 760 000 000	62 000 000	4	1 822 000 000	1 822 000 000,00

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Talousarvio 2011 (TA)	Lisätalousarviot 2011 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2011 yhteensä (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2011
29. OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA		**6 729 748 000**	**79 388 000**	**1**	**6 809 136 000**	**6 666 242 439,00**
29.01.	**Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot**	**114 605 000**	**999 000**	**1**	**115 604 000**	**113 184 434,11**
29.01.01.	Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	25 266 000	262 000	1	25 528 000	25 528 000,00
29.01.02.	Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 748 000	264 000	1	22 012 000	21 904 871,48
29.01.03.	Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskuksen CIMOn toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 748 000	76 000	1	8 824 000	8 824 000,00
29.01.22.	Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	15 438 000	397 000	3	15 835 000	15 835 000,00
29.10.	**Yleissivistävä koulutus**	**905 168 000**	**666 000**	**0**	**905 834 000**	**868 326 803,08**
29.10.01.	Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	45 610 000	666 000	1	46 276 000	46 276 000,00
29.20.	**Ammatillinen koulutus**	**698 019 000**	**52 000**	**0**	**698 071 000**	**693 046 426,07**
29.20.01.	Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 290 000	52 000	1	8 342 000	8 342 000,00
29.40.	**Korkeakouluopetus ja tutkimus**	**2 926 924 000**	**74 070 000**	**3**	**3 000 994 000**	**2 993 355 206,25**
29.40.01.	Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 969 000	69 000	1	13 038 000	13 038 000,00
29.40.02.	Arkistolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 309 000	131 000	1	19 440 000	19 440 000,00
29.40.03.	Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 443 000	62 000	3	2 505 000	2 505 000,00
29.40.04.	Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 599 000	10 000	1	1 609 000	1 609 000,00
29.40.50.	Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	1 838 593 000	800 000	0	1 839 393 000	1 839 393 000,00
29.40.51.	Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (siirtomääräraha 3 v)	234 711 000	1 500 000	1	236 211 000	236 211 000,00
29.40.88.	Valtion rahoitus Tampereen teknillisen yliopiston säätiön pääomaan (siirtomääräraha 2 v)	25 000 000	37 748 000	151	62 748 000	62 748 000,00
29.40.89.	Valtion rahoitus julkisoikeudellisten yliopistojen pääomasijoituksiin (kiinteä määräraha)	211 250 000	33 750 000	16	245 000 000	241 393 941,37
29.70.	**Opintotuki**	**937 135 000**	**2 907 000**	**0**	**940 042 000**	**862 870 170,57**
29.70.01.	Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	686 000	7 000	1	693 000	693 000,00
29.70.59.	Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuki (arviomääräraha)	41 100 000	2 900 000	7	44 000 000	41 905 502,17

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Talousarvio 2011 (TA)	Lisätalousarviot 2011 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2011 yhteensä (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2011
29.80.	**Taide ja kulttuuri**	**426 047 000**	**694 000**	**0**	**426 741 000**	**425 100 145,58**
29.80.01.	Taiteen keskustoimikunnan ja taidetoimikuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 085 000	28 000	1	5 113 000	5 113 000,00
29.80.02.	Valtion taidemuseon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 729 000	346 000	2	19 075 000	19 075 000,00
29.80.03.	Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 685 000	-2 000	0	2 683 000	2 683 000,00
29.80.04.	Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 813 000	261 000	1	20 074 000	20 074 000,00
29.80.05.	Näkövammaisten kirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 697 000	27 000	0	6 724 000	6 724 000,00
29.80.06.	Kansallisen audiovisuaalisen arkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 814 000	32 000	0	6 846 000	6 846 000,00
29.80.07.	Valtion elokuvatarkastamon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	614 000	7 000	1	621 000	621 000,00
29.80.08.	Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	971 000	7 000	1	978 000	978 000,00
29.80.40.	Korvaus Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappioon (arviomääräraha)	252 000	-12 000	-5	240 000	230 400,02
30. MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA		**2 832 069 000**	**664 000**	**0**	**2 832 733 000**	**2 770 034 846,50**
30.01.	**Hallinto**	**93 987 000**	**10 202 000**	**11**	**104 189 000**	**102 527 206,79**
30.01.01.	Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	25 716 000	290 000	1	26 006 000	26 006 000,00
30.01.02.	Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 848 000	122 000	2	5 970 000	5 970 000,00
30.01.03.	Maaseutuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 315 000	146 000	1	24 461 000	24 461 000,00
30.01.04.	Lautakuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	862 000	9 000	1	871 000	871 000,00
30.01.29.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	24 220 000	3 780 000	16	28 000 000	26 338 206,79
30.01.40.	Bioenergiatuotannon avustukset (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000	5 855 000	117	10 855 000	10 855 000,00

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Talousarvio 2011 (TA)	Lisätalousarviot 2011 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2011 yhteensä (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2011
30.20.	**Maatalous**	**2 154 099 000**	**-14 619 000**	**-1**	**2 139 480 000**	**2 120 382 845,46**
30.20.01.	Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	32 907 000	381 000	1	33 288 000	33 288 000,00
30.20.40.	Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)	559 165 000	-4 500 000	-1	554 665 000	554 665 000,00
30.20.49.	Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)	41 100 000	-15 000 000	-36	26 100 000	16 712 578,68
30.20.61.	Siirto Maatilatalouden kehittämisrahastoon (siirtomääräraha 2 v)	29 840 000	4 500 000	15	34 340 000	34 340 000,00
30.30.	**Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu**	**52 343 000**	**374 000**	**1**	**52 717 000**	**49 323 832,83**
30.30.01.	Elintarviketurvallisuusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	39 465 000	574 000	1	40 039 000	40 039 000,00
30.30.20.	Eläinlääkintähuolto (arviomääräraha)	5 430 000	-200 000	-4	5 230 000	3 521 726,92
30.40.	**Kala-, riista- ja porotalous**	**66 630 000**	**136 000**	**0**	**66 766 000**	**65 095 672,05**
30.40.01.	Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 183 000	120 000	1	17 303 000	17 303 000,00
30.40.43.	Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 805 000	16 000	1	1 821 000	1 821 000,00
30.50.	**Vesitalous**	**32 853 000**	**111 000**	**0**	**32 964 000**	**32 738 243,00**
30.50.20.	Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)	11 434 000	111 000	1	11 545 000	11 545 000,00
30.60.	**Metsätalous**	**193 913 000**	**3 675 000**	**2**	**197 588 000**	**197 560 430,39**
30.60.01.	Metsäntutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	42 426 000	606 000	1	43 032 000	43 032 000,00
30.60.42.	Valtionapu metsätalouden edistämis- ja valvontaorganisaatioille (siirtomääräraha 2 v)	48 805 000	514 000	1	49 319 000	49 319 000,00
30.60.43.	Erät korvaukset (arviomääräraha)	50 000	55 000	110	105 000	94 420,89
30.60.44.	Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (arviomääräraha)	76 030 000	6 250 000	8	82 280 000	82 263 009,50
30.60.47.	Pienpuun energiatuki (siirtomääräraha 2 v)	13 500 000	-3 750 000	-28	9 750 000	9 750 000,00
30.63.	**Metsähallitus**	**5 763 000**	**52 000**	**1**	**5 815 000**	**5 815 000,00**
30.63.50.	Metsähallituksen erät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	5 763 000	52 000	1	5 815 000	5 815 000,00

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Talousarvio 2011 (TA)	Lisätalousarviot 2011 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2011 yhteensä (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2011
30.70.	**Kiinteistö- ja paikkatietoinfrastruktuuri**	**64 638 000**	**733 000**	**1**	**65 371 000**	**65 371 000,00**
30.70.01.	Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	53 906 000	680 000	1	54 586 000	54 586 000,00
30.70.02.	Geodeettisen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 732 000	53 000	1	3 785 000	3 785 000,00
31. LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA		**2 059 339 000**	**46 413 000**	**2**	**2 105 752 000**	**2 110 384 067,73**
31.01.	**Hallinto ja toimialan yhteiset menot**	**342 622 000**	**5 006 000**	**1**	**347 628 000**	**358 966 053,24**
31.01.01.	Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 691 000	136 000	1	23 827 000	23 827 000,00
31.01.29.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	317 778 000	4 870 000	2	322 648 000	333 986 053,24
31.10.	**Liikenneverkko**	**1 423 606 000**	**41 090 000**	**3**	**1 464 696 000**	**1 464 629 731,97**
31.10.01.	Liikenneviraston toimintamenot (josta enintään 20 000 euroa avustusta RYM Oy:lle) (siirtomääräraha 2 v)	83 229 000	511 000	1	83 740 000	83 740 000,00
31.10.20.	Perusväylänpito (siirtomääräraha 2 v)	907 577 000	16 379 000	2	923 956 000	923 956 000,00
31.10.76.	Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	28 350 000	12 200 000	43	40 550 000	40 483 731,97
31.10.77.	Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	54 700 000	12 000 000	22	66 700 000	66 700 000,00
31.20.	**Liikenteen turvallisuus ja valvonta**	**35 375 000**	**45 000**	**0**	**35 420 000**	**35 420 000,00**
31.20.01.	Liikenteen turvallisuusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	35 375 000	45 000	0	35 420 000	35 420 000,00
31.30.	**Liikenteen tukeminen ja ostopalvelut**	**197 819 000**	**21 000**	**0**	**197 840 000**	**191 250 282,52**
31.30.50.	Lästimaksuista suoritettavat avustukset (arviomääräraha)	800 000	49 000	6	849 000	848 002,97
31.30.63.	Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	64 675 000	-28 000	0	64 647 000	64 647 000,00
31.50.	**Tutkimus**	**40 461 000**	**251 000**	**1**	**40 712 000**	**40 712 000,00**
31.50.01.	Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	40 461 000	251 000	1	40 712 000	40 712 000,00

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Talousarvio 2011 (TA)	Lisätalousarviot 2011 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2011 yhteensä (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2011
32. TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA		**3 316 409 000**	**439 532 000**	**13**	**3 755 941 000**	**3 463 789 513,79**
32.01.	**Hallinto**	**357 224 000**	**39 376 000**	**11**	**396 600 000**	**395 045 052,09**
32.01.01.	Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	51 182 000	1 019 000	2	52 201 000	52 201 000,00
32.01.02.	Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	208 406 000	2 157 000	1	210 563 000	210 563 000,00
32.01.29.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	78 266 000	-800 000	-1	77 466 000	76 756 936,44
32.01.60.	Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomääräraha)	20 000	37 000 000	185 000	37 020 000	37 000 000,00
32.20.	**Innovaatiopolitiikka ja yritysten kansainvälistyminen**	**827 382 000**	**1 935 000**	**0**	**829 317 000**	**838 654 612,05**
32.20.01.	Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	41 140 000	116 000	0	41 256 000	41 256 000,00
32.20.02.	Teknologian tutkimuskeskus VTT:n toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	86 720 000	708 000	1	87 428 000	87 428 000,00
32.20.03.	Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 628 000	757 000	5	17 385 000	17 385 000,00
32.20.05.	Mittatekniikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 507 000	55 000	1	6 562 000	6 562 000,00
32.20.06.	Tekes - teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	47 686 000	281 000	1	47 967 000	47 967 000,00
32.20.07.	Matkailun edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10 289 000	18 000	0	10 307 000	10 307 000,00
32.30.	**Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka**	**1 358 157 000**	**65 269 000**	**5**	**1 423 426 000**	**1 186 760 472,82**
32.30.01.	Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	161 833 000	2 269 000	1	164 102 000	164 102 000,00
32.30.46.	Laivanrakennuksen innovaatiotuki (siirtomääräraha 3 v)		16 000 000	0	16 000 000	16 000 000,00
32.30.48.	Korkotuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)	13 400 000	4 000 000	30	17 400 000	16 906 691,95
32.30.51.	Työllistämis-, koulutus- ja erityistoimet (siirtomääräraha 2 v)	535 338 000	28 000 000	5	563 338 000	563 338 000,00
32.30.63.	Velkakonversiosta aiheutuvien maksusuoritusten hoitaminen (siirtomääräraha 3 v)		15 000 000		15 000 000	15 000 000,00

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Talousarvio 2011 (TA)	Lisätalousarviot 2011 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2011 yhteensä (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2011
32.40.	**Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä**	**21 004 000**	**95 000**	**0**	**21 099 000**	**20 987 592,48**
32.40.01.	Kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 839 000	21 000	0	4 860 000	4 860 000,00
32.40.02.	Kilpailuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 484 000	60 000	1	5 544 000	5 544 000,00
32.40.03.	Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	1 394 000	4 000	0	1 398 000	1 370 483,92
32.40.04.	Kuluttajatutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 103 000	10 000	0	2 113 000	2 113 000,00
32.50.	**Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka**	**615 233 000**	**28 000**	**0**	**615 261 000**	**563 032 445,71**
32.50.63.	Kainuun kehittämisraha (siirtomääräraha 3 v)	56 188 000	28 000	0	56 216 000	56 216 000,00
32.60.	**Energiapolitiikka**	**137 409 000**	**332 829 000**	**242**	**470 238 000**	**459 309 338,64**
32.60.01.	Energiamarkkinaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 009 000	-11 000	-1	1 998 000	1 998 000,00
32.60.44.	Uusiutuvan energian tuotantotuki (arviomääräraha)	55 350 000	-52 000 000	-94	3 350 000	58 241,36
32.60.88.	Osakehankinnat (siirtomääräraha 2 v)		384 840 000		384 840 000	384 840 000,00
33. SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA		**11 518 334 000**	**-13 068 000**	**0**	**11 505 266 000**	**11 176 062 225,15**
33.01.	**Hallinto**	**87 231 000**	**550 000**	**1**	**87 781 000**	**86 195 514,12**
33.01.01.	Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	39 261 000	469 000	1	39 730 000	39 730 000,00
33.01.02.	Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 143 000	28 000	1	2 171 000	2 171 000,00
33.01.03.	Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 475 000	53 000	1	4 528 000	4 528 000,00
33.02.	**Valvonta**	**42 024 000**	**699 000**	**2**	**42 723 000**	**42 681 924,74**
33.02.03.	Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 850 000	489 000	4	14 339 000	14 339 000,00
33.02.05.	Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 718 000	166 000	1	14 884 000	14 884 000,00
33.02.06.	Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus (siirtomääräraha 2 v)	4 056 000	44 000	1	4 100 000	4 100 000,00
33.03.	**Tutkimus- ja kehittämistoiminta**	**111 537 000**	**1 804 000**	**2**	**113 341 000**	**113 341 000,00**
33.03.04.	Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	66 809 000	1 804 000	3	68 613 000	68 613 000,00

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Talousarvio 2011 (TA)	Lisätalousarviot 2011 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2011 yhteensä (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2011
33.10.	**Perhe- ja asumiskustannusten tasaus ja eräät palvelut**	**2 398 200 000**	**9 600 000**	**0**	**2 407 800 000**	**2 340 166 064,46**
33.10.60.	Vaikeavammaisten tulkkauspalvelut (arviomääräraha)	17 400 000	9 600 000	55	27 000 000	28 789 009,04
33.20.	**Työttömyysturva**	**1 918 026 000**	**-37 500 000**	**-2**	**1 880 526 000**	**1 815 864 892,59**
33.20.50.	Valtionosuus ansiopäivärahasta (arviomääräraha)	768 100 000	-20 000 000	-3	748 100 000	701 500 000,00
33.20.51.	Valtionosuus peruspäivärahasta (arviomääräraha)	154 400 000	-20 000 000	-13	134 400 000	129 926 000,00
33.20.55.	Valtionosuus aikuiskoulutustuesta (arviomääräraha)	24 500 000	2 500 000	10	27 000 000	27 000 000,00
33.30.	**Sairausvakuutus**	**1 252 780 000**	**-10 000 000**	**-1**	**1 242 780 000**	**1 220 176 624,26**
33.30.60.	Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	1 252 780 000	-10 000 000	-1	1 242 780 000	1 220 176 624,26
33.40.	**Eläkkeet**	**4 260 153 000**	**9 820 000**	**0**	**4 269 973 000**	**4 201 027 643,40**
33.40.50.	Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha)	50 900 000	1 200 000	2	52 100 000	52 098 108,64
33.40.51.	Valtion osuus maatalousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	530 150 000	1 550 000	0	531 700 000	532 200 000,00
33.40.52.	Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	121 900 000	-13 000 000	-11	108 900 000	57 700 000,00
33.40.53.	Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)	910 000	70 000	8	980 000	962 170,18
33.40.60.	Valtion osuus kansaneläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	3 536 450 000	20 000 000	1	3 556 450 000	3 538 509 196,57
33.60.	**Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto**	**545 440 000**	**2 700 000**	**0**	**548 140 000**	**469 773 447,05**
33.60.31.	Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin ja eräisiin muihin menoihin (siirtomääräraha 3 v)	22 000 000	2 700 000	12	24 700 000	24 700 000,00
33.70.	**Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen**	**62 598 000**	**559 000**	**1**	**63 157 000**	**63 157 000,00**
33.70.01.	Työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	25 648 000	359 000	1	26 007 000	26 007 000,00
33.70.22.	Tartuntatautien valvonta (siirtomääräraha 2 v)	1 360 000	200 000	15	1 560 000	1 560 000,00
33.80.	**Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta**	**218 740 000**	**8 700 000**	**4**	**227 440 000**	**227 439 711,79**
33.80.40.	Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)	199 700 000	8 700 000	4	208 400 000	208 399 752,67

Osaston tai pääluokan, luvun ja momentin numero, nimi ja määrärahalaji		Talousarvio 2011 (TA)	Lisätalousarviot 2011 (LTA:t)	Muutos % (LTA:t/TA)	Talousarvio 2011 yhteensä (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2011
35. YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA		**323 228 000**	**15 203 000**	**5**	**338 431 000**	**331 972 747,37**
35.01.	**Ympäristöhallinnon toimintamenot**	**74 927 000**	**3 202 000**	**4**	**78 129 000**	**77 377 003,43**
35.01.01.	Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	35 451 000	377 000	1	35 828 000	35 828 000,00
35.01.04.	Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	30 710 000	325 000	1	31 035 000	31 035 000,00
35.01.29.	Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	6 000 000	2 500 000	42	8 500 000	7 748 003,43
35.10.	**Ympäristön- ja luonnonsuojelu**	**102 817 000**	**3 342 000**	**3**	**106 159 000**	**105 234 686,94**
35.10.52.	Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	25 867 000	237 000	1	26 104 000	26 104 000,00
35.10.70.	Alusinvestoinnit (siirtomääräraha 3 v)		3 105 000		3 105 000	2 937 092,00
35.20.	**Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen**	**145 484 000**	**8 659 000**	**6**	**154 143 000**	**149 361 057,00**
35.20.01.	Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toiminta-menot (siirtomääräraha 2 v)	4 634 000	59 000	1	4 693 000	4 693 000,00
35.20.56.	Suhdanneluonteiset avustukset asunto-osake- ja vuok-rataloyhtiöiden korjauksiin (arviomääräraha)	46 000 000	8 600 000	19	54 600 000	49 818 057,00
36. VALTIONVELAN KOROT		**1 933 000 000**	**43 000 000**	**2**	**1 976 000 000**	**1 906 560 820,98**
36.01.	**Valtionvelan korko**	**1 894 000 000**	**43 000 000**	**2**	**1 937 000 000**	**1 874 285 704,33**
36.01.90.	Valtionvelan korko (arviomääräraha)	1 894 000 000	43 000 000	2	1 937 000 000	1 874 285 704,33
PÄÄLUOKAT YHTEENSÄ		**50 526 841 000**	**889 730 000**	**2**	**51 416 571 000**	**50 381 509 129,71**

LIITE 3: Talousarvion arviomäärärahojen ylitykset

Pääluokan ja momentin numero ja nimi		Talousarvio (TA+LTA:t)	Ylitys	Ylitys %
21. EDUSKUNTA		**82 208 000**	**903 170,82**	**1**
21.01.01.	Kansanedustajien toimintamenot	20 730 000	318 430,36	2
21.10.01.	Eduskunnan kanslian toimintamenot	53 378 000	168 906,94	0
21.10.29.	Arvonlisäveromenot	8 100 000	415 833,52	5
24. ULKOASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA		**17 563 000**	**1 113 343,57**	**6**
24.01.29.	Ulkoasiainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	17 563 000	1 113 343,57	6
25. OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA		**92 432 000**	**7 137 412,72**	**8**
25.01.20.	Erityismenot	8 860 000	1 104 490,02	12
25.01.29.	Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	51 000 000	1 934 113,49	4
25.01.51.	Eräät valtion maksamat korvaukset	14 150 000	3 526 274,07	25
25.50.20.	Vaalimenot	18 422 000	572 535,14	3
26. SISÄASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA		**53 500 000**	**6 989 008,21**	**13**
26.01.29.	Sisäasiainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	53 500 000	6 989 008,21	13
28. VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA		**81 202 000**	**5 080 289,90**	**6**
28.01.29.	Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	68 202 000	3 516 921,21	5
28.10.97.	Autoveron vientipalautus	200 000	126 193,02	63
28.50.95.	Ennakkotuloista maksettavat korkomenot	12 800 000	1 437 175,67	11
31. LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA		**322 648 000**	**11 338 053,24**	**4**
31.01.29.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	322 648 000	11 338 053,24	4
32. TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA		**460 150 000**	**23 760 707,44**	**5**
32.20.40.	Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen	430 650 000	19 919 837,74	5
32.30.50.	Palkkaturva	29 500 000	3 840 869,70	13
33. SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA		**560 200 000**	**2 292 528,79**	**0**
33.10.52.	Eräät valtion korvattavat perhe-etuudet	1 500 000	3 519,75	0
33.10.60.	Vaikeavammaisten tulkkauspalvelut	27 000 000	1 789 009,04	7
33.40.51.	Valtion osuus maatalousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista	531 700 000	500 000,00	0
PÄÄLUOKAT YHTEENSÄ		**1 669 903 000**	**58 614 514,69**	**4**

LIITE 4: Peruutetut siirretyt määrärahat varainhoitovuonna

Pääluokan ja momentin numero ja nimi. Momentit eritellään myöntämisvuosittain.		Peruutettu	
		Momentti	Yhteensä
23. VALTIONEUVOSTON KANSLIA			**1 506 655,58**
Vuosi 2009			1 506 655,58
23.10.88.	Osakehankinnat	1 477 517,25	
23.90.25.	Merkkivuoden 1809 valmistelu	29 138,33	
24. ULKOASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA			**4 225 394,09**
Vuosi 2009			4 169 199,65
24.20.66.	Lähialueyhteistyö	183 388,35	
24.30.66.	Varsinainen kehitysyhteistyö	3 508 725,46	
24.90.67.	Kansainvälisen ilmastosopimuksen alaisen yhteistyön menot	477 085,84	
Vuosi 2010			56 194,44
24.01.21.	Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha	55 380,00	
24.90.66.	Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet	814,44	
26. SISÄASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA			**403 026,95**
Vuosi 2009			330 662,59
26.20.70.	Ilma- ja vartioalusten hankinta	330 662,59	
Vuosi 2010			72 364,36
26.40.03.	Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistäminen	72 364,36	
27. PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA			**788 765,42**
Vuosi 2009			77 776,56
27.10.18.	Puolustusmateriaalihankinnat	77 776,56	
Vuosi 2010			710 988,86
27.10.01.	Puolustusvoimien toimintamenot	710 988,86	
28. VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA			**20 941 073,13**
Vuosi 2009			20 639 084,95
28.01.12.	Alue- ja paikallishallinnon tukitoimet	2 048,07	
28.01.73.	Talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon kehittäminen	45 014,06	
28.40.20.	Työhyvinvoinnin edistäminen	377 920,31	
28.40.21.	Tuottavuuden edistäminen	11 654 102,51	
28.60.96.	Edeltä arvaamattomat menot	5 000 000,00	
28.90.03.	KuntaIT:n toimintamenot	3 560 000,00	
Vuosi 2010			301 988,18
28.01.01.	Valtiovarainministeriön toimintamenot	7 758,76	
28.10.02.	Tullilaitoksen toimintamenot	147 579,19	
28.60.01.	Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot	7 062,27	
28.60.20.	Työhyvinvoinnin edistäminen	139 587,96	
29. OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA			**7 893 648,96**
Vuosi 2009			36 219,53
29.30.52.	Valtionosuus ja -avustus aikuiskoulutuksen perustamiskustannuksiin	800,00	
29.40.20.	Ammattikorkeakoululaitoksen yhteiset menot	1 909,58	
29.50.20.	Yliopistolaitoksen yhteiset menot	2 121,07	

Pääluokan ja momentin numero ja nimi. Momentit eritellään myöntämisvuosittain.		Peruutettu	
		Momentti	Yhteensä
29.60.50.	Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat	926,77	
29.80.50.	Eräät avustukset	20 593,57	
29.80.55.	Kulttuuriperinnön digitoinnin tukeminen	9 868,54	
Vuosi 2010			7 857 429,43
29.01.01.	Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenot	0,47	
29.01.21.	Kansainvälinen yhteistyö	3 609,68	
29.20.20.	Työpaikalla tapahtuva oppiminen	719,19	
29.20.21.	Ammatillisen koulutuksen kehittäminen	382,49	
29.30.20.	Opetustoimen henkilöstökoulutus ja eräät muut menot	25 516,31	
29.30.21.	Aikuiskoulutuksen kehittäminen	13 274,76	
29.40.01.	Suomen Akatemian toimintamenot	314,92	
29.40.05.	Yliopistojen palvelukeskuksen toimintamenot	10 000,00	
29.40.87.	Valtion rahoitus Aalto-yliopiston pääomaan	7 789 567,67	
29.80.01.	Taiteen keskustoimikunnan ja taidetoimikuntien toimintamenot	10 000,43	
29.80.05.	Näkövammaisten kirjaston toimintamenot	4 000,00	
29.80.55.	Kulttuuriperinnön digitoinnin tukeminen	0,53	
29.80.56.	Kulttuuriviennin edistäminen	0,97	
29.91.51.	Nuorten työpajatoiminta, ehkäisevä huumetyö sekä tunnustuspalkinnot	42,01	
30. MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA			**20 868 349,23**
Vuosi 2009			18 010 669,50
30.01.40.	Bioenergiatuotannon avustukset	5 000 000,00	
30.10.50.	Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen	0,49	
30.10.63.	Maaseudun kehittäminen	1 350,14	
30.20.48.	Puutarhatalouden ja sokerintuotannon erityistoimenpiteet	11 883 942,81	
30.40.62.	Elinkeinokalatalouden markkinoinnin ja rakennepolitiikan edistäminen	204 747,08	
30.40.77.	Kalataloudelliset rakentamis- ja kunnostushankkeet	129,91	
30.50.20.	Vesivarojen käytön ja hoidon menot	615,96	
30.50.31.	Vesihuollon ja tulvasuojelun tukeminen	0,63	
30.50.48.	Poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaaminen	828 579,27	
30.60.45.	Metsäluonnon hoidon edistäminen	634,57	
30.60.83.	Lainat puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen	90 668,64	
Vuosi 2010			2 857 679,73
30.01.01.	Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot	23 660,00	
30.01.21.	Kansainvälinen yhteistyö	0,96	
30.20.40.	Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki	2 820 600,10	
30.20.43.	Maatalouden ympäristötuki, eläinten hyvinvointia edistävät tuet ja ei-tuotannolliset investoinnit	3 192,34	
30.40.20.	Kalakannan hoitovelvoitteet	6 661,85	
30.40.42.	Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen	20,62	
30.40.51.	Kalatalouden edistäminen	3 543,86	
31. LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA			**792 616,94**
Vuosi 2010			792 616,94
31.01.01.	Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot, josta enintään 4000 euroa yhtiöittämisjärjestelyihin	785,00	
31.01.21.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha	285,19	

LIITE 4: Peruutetut siirretyt määrärahat varainhoitovuonna

Pääluokan ja momentin numero ja nimi. Momentit eritellään myöntämisvuosittain.		Peruutettu	
		Momentti	Yhteensä
31.10.20.	Perusväylänpito	559,55	
31.10.78.	Eräät väylähankkeet	790 987,20	
32. TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA			**16 243 557,35**
Vuosi 2009			15 891 642,46
32.20.41.	Valtionavustus eräille yhteisöille ja järjestöille elinkeinopolitiikan edistämiseksi	8 394,00	
32.20.45.	Yritysten tutkimus- ja kehittämishankkeiden valmistelu	645 009,00	
32.30.44.	Alueellinen kuljetustuki	153,00	
32.30.63.	Velkakonversiosta aiheutuvien maksusuoritusten hoitaminen	15 234 380,59	
32.50.43.	Maakunnan kehittämisraha	3 705,87	
Vuosi 2010			351 914,89
32.01.01.	Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot	17 000,00	
32.01.02.	Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot	265 649,55	
32.01.21.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha	0,48	
32.30.01.	Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot	25 066,59	
32.30.41.	Finnvera Oyj:n toimintatuki	44 198,27	
33. SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA			**4 715 495,77**
Vuosi 2009			3 556 580,11
33.01.05.	Valtion koulukotien toimintamenot	300 000,00	
33.03.63.	Eräät erityishankkeet	570 548,21	
33.60.31.	Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin	2 340 549,73	
33.60.39.	Valtionavustus sairaanhoitopiireille ja kunnille pandemiavarautumisen kustannuksiin	345 482,17	
Vuosi 2010			1 158 915,66
33.02.05.	Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot	7 067,50	
33.02.06.	Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus	869 114,38	
33.10.26.	Valtion korvaus Kansaneläkelaitokselle vammaisten tulkkipalvelujen siirron valmistelukustannuksiin	158 987,71	
33.70.22.	Tartuntatautien valvonta	2 072,27	
33.70.50.	Terveyden edistäminen	121 673,80	
35. YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA			**7 634 778,41**
Vuosi 2009			7 600 799,07
35.01.65.	Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon	17 060,20	
35.10.21.	Eräät luonnonsuojelun menot	9 648,01	
35.10.61.	Ympäristönsuojelun edistäminen	12 285,25	
35.10.63.	Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot	85 000,00	
35.10.65.	Öljyjätemaksulla rahoitettava öljyjätehuolto	1 755 116,00	
35.10.70.	Alusinvestoinnit	138 553,37	
35.10.77.	Ympäristötyöt	4 344,49	
35.20.55.	Avustukset korjaustoimintaan	5 578 775,13	
35.20.64.	Avustukset rakennusperinnön hoitoon	16,62	
Vuosi 2010			33 979,34
35.01.01.	Ympäristöministeriön toimintamenot	33 979,34	
PÄÄLUOKAT YHTEENSÄ			**86 013 361,83**
Vuosi 2009			**71 819 290,00**
Vuosi 2010			**14 194 071,83**

LIITE 5: Valtion rahoitustuotot ja -kulut

Rahoitustuotot , milj. €	2011	2010	Muutos 2011-2010
Korot euromääräisistä saamisista	192	123	69
Korot valuuttamääräisistä saamisista	16	8	8
Emissio-, pääoma- ja kurssierot saamisista	0	0	0
Osingot	1 496	1 181	315
Liikelaitosten voiton tuloutukset	346	192	155
Muut rahoitustuotot	46	63	-17
RAHOITUSTUOTOT YHTEENSÄ	**2 096**	**1 568**	**529**
Rahoituskulut , milj. €	**2011**	**2010**	**Muutos 2011-2010**
Korot euromääräisistä veloista	1 930	1 894	36
Korot valuuttamääräisistä veloista	11	-3	14
Emissio-, pääoma- ja kurssierot veloista	-3	-18	15
SWAP-maksut veloista	0	0	0
Sijoitusten ja lainasaamisten tileistäpoistot	42	195	-153
Muut rahoituskulut	32	24	9
RAHOITUSKULUT YHTEENSÄ	**2 013**	**2 091**	**-78**
NETTO	**83**	**-523**	**607**

LIITE 6: Valtion talousarviotaloudesta annetut lainat

Valtion talousarviotalouden lainananto hallinnonaloittain

Milj. €	Laina-pääoma 31.12.2011	Lisäys 2011	Vähennys 2011	Laina-pääoma 31.12.2010	Pääoma-muutos 2011-2010
Valtioneuvosto	3	4	1	-	3
Ulkoasiainministeriön hallinnonala	51	-	1	52	-1
Valtiovarainministeriön hallinnonala [1)]	1 810	777	129	1 162	648
Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	0	-	-	0	-
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	40	3	4	40	0
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	-	-	4	4	-4
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	954	407	63	611	344
YHTEENSÄ	**2 858**	**1 190**	**201**	**1 869**	**990**

[1)] Sisältää Islannin valtiolle myönnetyn lainan kokonaisuudessaan 350 miljoonaa euroa. Islannin lainan nostamaton osuus on kirjattu muihin lyhytaikaisiin velkoihin. Nostamaton osuus oli 31.12.2011 30 miljoonaa euroa ja 31.12.2010 190 miljoonaa euroa.

Valtion talousarviotalouden lainananto lainansaajasektoreittain

milj. €	Laina-pääoma 31.12.2011	Lisäys 2011	Vähennys 2011	Laina-pääoma 31.12.2010	Pääoma-muutos 2011-2010
Yritykset ja asuntoyhteisöt	**907**	**110**	**167**	**964**	**-58**
Yritykset	904	106	163	961	-57
Julkiset yritykset	593	60	130	663	-4
Yksityiset yritykset	311	46	33	298	-4
Asuntoyhteisöt	3	4	4	4	-1
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	**536**	**306**	**29**	**259**	**277**
Muut rahoituslaitokset	535	306	29	258	277
Rahoituksen ja vakuutuksen välitystä avustavat laitokset	1	0	0	1	0
Julkisyhteisöt	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Paikallishallinto	0	0	0	0	0
Kotitaloudet	**40**	**3**	**4**	**40**	**0**
Työnantaja- ja muut elinkeinonharjoittajien kotitaloudet	38	3	3	37	0
Maatilatalouden harjoittajien kotitaloudet	37	3	3	37	0
Muut elinkeinonharjoitajien kotitaloudet	0	0	0	0	0
Palkansaajakotitaloudet	3	0	1	3	-1
Kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Muut voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	0	0	0	0	0
Ulkomaat	**1 375**	**772**	**1**	**604**	**771**
Muut maat ja kansainväliset järjestöt [1)]	1 375	772	1	604	771
YHTEENSÄ	**2 858**	**1 190**	**201**	**1 869**	**990**

[1)] Sisältää Islannin valtiolle myönnetyn lainan kokonaisuudessaan 350 miljoonaa euroa. Islannin lainan nostamaton osuus on kirjattu muihin lyhytaikaisiin velkoihin. Nostamaton osuus oli 31.12.2011 30 miljoonaa euroa ja 31.12.2010 190 miljoonaa euroa.

LIITE 7: Valtion käyttö- ja rahoitusomaisuusosakkeet ja -osuudet sekä muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset

Valtion talousarviotalouden käyttö- ja rahoitusomaisuusarvopaperit

	31.12.2011					31.12.2010	
	Markkina-arvo milj. €	Kirjanpito-arvo milj. €	Omistus-osuus, % [1]	Myynti-oikeuksien alaraja, %	Saadut osingot vuonna 2011 milj. €	Markkina-arvo milj. €	Kirjanpito-arvo milj. €
Julkisesti noteeratut osakkeet ja osuudet	**8 603,0**	**5 651,1**			**495,9**	**12 055,1**	**5 651,1**
Valtioneuvosto	**8 603,0**	**5 651,0**			**495,9**	**12 055,0**	**5 651,0**
Finnair Oyj	164,5	505,0	55,8	50,1		360,4	505,0
Fortum Oyj	7 435,9	3 219,1	50,8	50,1	450,9	10 159,5	3 219,1
Neste Oil Oyj	1 002,6	1 926,9	50,1	50,1	45,0	1 535,1	1 926,9
Muut osakkeet ja osuudet [2]	**0,1**	**0,1**			**0,0**	**0,1**	**0,1**
Julkisesti noteeraamattomat osakkeet ja osuudet		**8 099,1**			**805,2**		**7 633,9**
Valtioneuvosto		**6 939,3**			**691,3**		**6 365,2**
Altia Oyj		60,5	100,0	50,1			60,5
Arctia Shipping Oy [3]		78,6	100,0				-
Arek Oy		1,3			0,2		1,3
Art and Design City Helsinki Oy		0,1	35,2				0,1
Boreal Kasvinjalostus Oy		1,8	65,0	50,1	0,2		1,8
Destia Oy		70,5	100,0	0,0			70,5
Edita Oyj		5,0	100,0		1,0		5,0
Ekokem Oy Ab		15,2	34,1	0,0	2,4		15,2
FCG Finnish Consulting Group Oy		1,2			0,1		1,2
Fingrid Oyj		392,6	41,6		2,8		13,8
Gasum Oy		71,8	12,4		9,2		71,8
Governia Oy		108,0	100,0	100,0			108,0
Helsinki Business and Science Park Oy Ltd		0,5	28,6				0,5
Itella Oyj		67,3	100,0	100,0	4,4		67,3
Kemijoki Oy		20,6	50,1	50,1	0,4		20,6
Meritaito Oy [3]		15,7	100,0				-
Motiva Oy		1,1	100,0	100,0	0,1		1,1
Opetusalan koulutuskeskus Educode Oy		3,5	100,0	0,0			3,5
Patria Holding Oyj		142,7	73,2	50,1			142,7
Raskone Oy		0,9	85,0	0,0			0,9
Solidium Oy		5 375,1	100,0	100,0	660,0		5 375,1
Suomen Erillisverkot Oy [4]		101,0	100,0				-
Suomen Lauttaliikenne Oy		3,4	100,0				3,4
Suomen Rahapaja Oy		2,7	100,0	50,1			2,7
Suomen siemenperunakeskus Oy		0,2	22,0				0,2
Suomen Viljava Oy		2,9	100,0	100,0	3,0		2,9
Vapo Oy		25,3	50,1	50,1	7,5		25,3
VR-yhtymä Oy		370,0	100,0	100,0			370,0

Liite 7: Valtion käyttö- ja rahoitusomaisuusosakkeet ja -osuudet sekä muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset

	31.12.2011					31.12.2010	
	Markkina-arvo milj. €	Kirjanpito-arvo milj. €	Omistus-osuus, % [1]	Myynti-oikeuksien alaraja, %	Saadut osingot vuonna 2011 milj. €	Markkina-arvo milj. €	Kirjanpito-arvo milj. €
Ulkoasiainministeriön hallinnonala		**94,4**					**79,4**
Teollisen yhteistyön rahasto Oy (Finnfund)		94,4	90,4				79,4
Sisäasiainministeriön hallinnonala		**-**					**41,0**
Suomen Erillisverkot Oy [4]		-					41,0
Valtiovarainministeriön hallinnonala		**29,2**			**0,4**		**25,7**
Aina Group Oyj		0,2			0,0		0,2
Anvia Oyj		0,2			0,0		0,2
Arsenal Oy		13,3	79,0				13,3
European Financial Stability Facility, EFSF		0,5					0,3
Finda Oy		0,4			0,1		0,4
Hansel Oy		7,6	100,0	66,7			7,6
Haus kehittämiskeskus Oy		2,9	100,0				2,9
Kansainvälinen jälleenrakennus- ja kehi-tyspankki		3,3					-
Lohjan Puhelin Oy		0,1			0,1		0,1
Osuuskunta KPY		0,2			0,1		0,2
Oulu ICT Oy		0,2			0,0		0,2
PHP Holding Oy		0,2			0,0		0,2
Opetus- ja kulttuuriminsteriön hallinnonala		**9,6**					**13,8**
Certia Oy		-					4,0
CSC - Tieteen tietotekniikan keskus Oy		0,3	100,0				0,3
Hevosopisto Oy		0,7	25,0				0,7
Suomen Ilmailuopisto Oy		8,3	49,5				8,3
Suomenlinnan Liikenne Oy		0,0	50,0				0,3
Veikkaus Oy Ab		0,2	100,0				0,2
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala		**0,4**					**0,4**
Jokioisten vedenhankinta Oy		0,2					0,2
Metsäklusteri Oy		0,2					0,2
Liikenne- ja viestintäministeriön hallin-nonala		**307,7**			**0,2**		**390,6**
Arctia Shipping Oy [3]		-					78,6
Finavia Oyj		287,7	100,0				287,7
Finpilot Pilotage Oy		12,0	100,0				-
Meritaito Oy [3]		-			0,2		16,3
RYM Oy		0,1					0,1
Yleisradio Oy		7,9	100,0				7,9

Liite 7: Valtion käyttö- ja rahoitusomaisuusosakkeet ja -osuudet sekä muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset

	31.12.2011					31.12.2010	
	Markkina-arvo milj. €	Kirjanpito-arvo milj. €	Omistus-osuus, % [1]	Myynti-oikeuksien alaraja, %	Saadut osingot vuonna 2011 milj. €	Markkina-arvo milj. €	Kirjanpito-arvo milj. €
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala		**679,0**					**678,2**
CLEEN Oy		0,1					0,1
FIMECC Oy		0,1					0,1
Finnvera Oyj		240,5	100,0				240,5
Metsäklusteri Oy		0,3	10,0				0,3
RYM Oy		0,1					0,1
Suomen Teollisuussijoitus Oy		419,8	100,0				419,8
VTT Expert Service Oy		11,3	100,0				11,3
VTT International Oy		0,9	100,0				0,6
VTT Menslab Oy		0,5	100,0				0,5
VTT Ventures Oy		5,3	100,0				4,8
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala		**16,8**			**111,0**		**16,8**
Alko Oy		16,8	100,0		111,0		16,8
Ympäristöministeriön hallinnonala		**21,0**			**1,6**		**21,0**
Kuntarahoitus Oyj		20,0	16,0		1,6		20,0
NEFCO Carbon Fund Contribution to the Fund Capital		1,0					1,0
Muut osakkeet ja osuudet [2]		**1,8**			**0,8**		**1,8**
Huoneisto- ja kiinteistöosakkeet		**34,4**					**34,6**
KÄYTTÖ- JA RAHOITUSOMAISUUS-OSAKKEET JA -OSUUDET YHTEENSÄ		**13 784,6**			**1 301,1**		**13 319,6**

[1] Omistusosuus (valtion suora omistus) kyseisestä yhtiöstä, mikäli omistusosuus ylittää 10 %.

[2] Yhteissumma niistä valtion omistamista osuuksista yhtiöissä tai yhteisöissä, joiden kirjanpitoarvo on vähemmän kuin 100 000 euroa.

[3] Ohjaus siirtyi liikenne- ja viestintäministeriöltä valtioneuvoston kansliaan 18.11.2011.

[4] Ohjaus siirtyi sisäasianministeriöstä valtioneuvoston kansliaan 1.1.2011.

Muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset

Milj. €	Kirjanpitoarvo 31.12.2011	Kirjanpitoarvo 31.12.2010	Muutos 2011-2010
Valtioneuvosto	**59,8**	-	**59,8**
Muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset	59,8	-	59,8
Arctia Shipping Oy	52,7	-	52,7
Raskone Oy	7,1	-	7,1
Valtiovarainministeriön hallinnonala	**2 257,6**	**2 245,6**	**12,0**
Senaatti-kiinteistöt	2 209,6	2 197,6	12,0
Peruspääoma	672,8	672,8	0,0
Muu oman pääoman ehdoin sijoitettu pääoma	1 536,8	1 524,8	12,0
Muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset	48,0	48,0	0,0
Governia Oy (Solidium Oy)	48,0	48,0	0,0
Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	**1 578,1**	**1 112,8**	**465,3**
Muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset	1 578,1	1 112,8	465,3
Aalto-korkeakoulusäätiön peruspääoma	492,2	268,3	223,9
TTY-Säätiön peruspääoma	62,3	62,3	0,0
Helsingin yliopiston muu oma pääoma	282,6	237,2	282,6
Oulun yliopiston muu oma pääoma	107,6	84,5	107,6
Jyväskylän yliopiston muu oma pääoma	84,1	73,3	84,1
Turun yliopiston muu oma pääoma	112,9	84,4	112,9
Tampereen yliopiston muu oma pääoma	71,4	62,3	71,4
Åbo Akademin muu oma pääoma	72,7	38,6	72,7
Itä-Suomen yliopiston muu oma pääoma	106,1	90,9	106,1
Lappeenrannan teknillisen yliopiston muu oma pääoma	48,1	33,0	48,1
Svenska handelshögskolanin muu oma pääoma	51,0	11,7	51,0
Vaasan yliopiston muu oma pääoma	23,9	11,7	23,9
Sibelius Akatemian muu oma pääoma	29,3	24,3	29,3
Lapin yliopiston muu oma pääoma	22,9	19,5	22,9
Teatterikorkeakoulun muu oma pääoma	6,3	6,3	6,3
Kuvataideakatemian muu oma pääoma	4,7	4,7	4,7
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	**3 647,5**	**3 627,9**	**19,6**
Metsähallitus	3 647,5	3 627,9	19,6
Peruspääoma	2 547,4	2 553,5	-6,1
Muu oman pääoman ehdoin sijoitettu pääoma	1 100,2	1 074,4	25,7
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	-	**76,1**	**-76,1**
Luotsausliikelaitos	-	12,0	-12,0
Peruspääoma	-	2,0	-2,0
Muu oman pääoman ehdoin sijoitettu pääoma	-	10,0	-10,0
Muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset	-	64,1	-64,1
Arctia Shipping Oy	-	57,0	-57,0
Raskone Oy	-	7,1	-7,1
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	**270,6**	**285,5**	**-14,8**
Muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset	270,6	285,5	-14,8
Finnvera Oyj	85,8	89,8	-4,0
Pääomalainat (Tekes)	172,5	182,6	-10,0
Perustamisvaiheen pääomalainat (Tekes)	12,2	13,1	-0,8
YHTEENSÄ	**7 813,6**	**7 347,8**	**465,7**

LIITE 8: Valtion talousarviotalouden velan muutokset

	31.12.2011	31.12.2010	Muutos 2011-2010
Otetut euromääräiset lainat	64 699	55 049	9 649
Lainat valtion ydinjätehuoltorahastolta	300	300	0
Muu pitkäaikainen velka	336	266	70
Otetut valuuttamääräiset lainat	265	-	265
Seuraavana tilikautena maksettavat lyhennykset	7 120	8 273	-1 153
Lyhytaikaiset lainat	6 615	10 368	-3 752
YHTEENSÄ	**79 335**	**74 256**	**5 079**

LIITE 9: Valtion talousarviotalouden velan maturiteettijakauma ja duraatio

Maturiteettijakauma (velan jakauma jäljellä olevan juoksuajan mukaan)

Velkojen juoksuaika	2011			2010		
	Kirjanpitoarvo	%	Käypä arvo	Kirjanpitoarvo	%	Käypä arvo
0 - 1 vuotta	13 663	17	13 824	18 573	25	18 977
1 - 2 vuotta	6 119	8	6 556	6 322	9	6 443
2 - 3 vuotta	6 844	9	7 352	6 030	8	6 510
3 - 4 vuotta	7 299	9	7 675	6 844	9	7 223
4 - 5 vuotta	9 278	12	9 832	7 181	10	7 472
Yli 5 vuotta	35 867	45	38 782	29 306	39	31 113
VELAT YHTEENSÄ [1)]	**79 070**	**100**	**84 022**	**74 256**	**100**	**77 738**

[1)] Ei sisällä taseen erää Otetut valuuttamääräiset lainat (kirjanpitoarvo 265 milj. euroa 31.12.2011). Kyseessä on Suomen Vientiluotto Oy:n lainojen saatavien suojaukseen liittyvä erä.

Velan duraatio (velan markkina-arvolla painotettu kassavirtojen keskimääräinen maksuhetki)

Vuosi	Duraatio
31.12.2009	2,58
31.12.2010	2,65
31.12.2011	2,87

LIITE 10: Rahoituserät valtion taseessa

31.12.2011 milj. €	Vaihtuvakorkoiset			Kiinteäkorkoiset			Yhteensä
	Alle 1 vuosi	1 - 5 vuotta	Yli 5 vuotta	Alle 1 vuosi	1 - 5 vuotta	Yli 5 vuotta	
VASTAAVIEN RAHOITUSERÄT							
Annetut euromääräiset velkakirjalainat		0		0	2	1	3
Muut pitkäaikaiset euromääräiset sijoitukset	14	16	49	119	107	1 650	1 956
Euromääräiset lainasaamiset	5	1 580	109	47	14	1 101	2 855
Muut euromääräiset sijoitukset				8 775			8 775
Rahat, pankkisaamiset ja muut rahoitusvarat				1 647			1 647
YHTEENSÄ	**19**	**1 596**	**158**	**10 588**	**123**	**2 753**	**15 237**
VASTATTAVIEN RAHOITUSERÄT							
Otetut euromääräiset lainat		6 558	11 899		29 814	16 428	64 699
Otetut valuuttamääräiset lainat					5	260	265
Lainat talousarvion ulkopuolella olevilta valtion rahastoilta		300					300
Muut pitkäaikaiset velat					97	242	339
Seuraavana tilikautena maksettavat lyhennykset	3 333			3 788			7 120
Lyhytaikaiset euromääräiset lainat				6 615			6 615
Valtion hoitoon jätetyt vieraat varat				387			387
YHTEENSÄ	**3 333**	**6 858**	**11 899**	**10 790**	**29 916**	**16 930**	**79 725**

LIITE 11: Valtion talousarviotalouden kassanpitotarve ja likvidit varat

Katettavat erät, milj. €	31.12.2011	31.12.2010	Muutos 2011-2010
Talousarvion kumulatiivinen ylijäämä	-607	1 798	-2 405
Siirretyt määrärahat	3 789	4 054	-265
Rahastojen yhdystilit	1 379	1 332	48
Muut rahastot	6	6	0
Talletetut vieraat varat	387	398	-11
Saadut ennakot	423	367	56
Ostovelat	690	635	55
Edelleen tilitettävät erät	1 014	1 031	-17
Muut siirtovelat	1 361	1 273	87
Muut lyhytaikaiset velat	3 162	1 783	1 379
BRUTTOKASSANPITOTARVE	**11 604**	**12 677**	**-1 073**
Myyntisaamiset	245	247	-2
Muut siirtosaamiset	134	131	3
Tullisaatavat	18	16	2
Muut lyhytaikaiset saamiset	410	458	-49
Ennakkomaksut	375	370	5
VÄHENNYSERÄT YHTEENSÄ	**1 182**	**1 222**	**-41**
NETTOKASSANPITOTARVE	**10 422**	**11 455**	**-1 033**
Rahoitusomaisuusarvopaperit ja muut lyhytaikaiset sijoitukset	8 775	10 620	-1 845
Rahat, pankkisaamiset ja muut rahoitusvarat	1 647	835	812
LIKVIDIT VARAT YHTEENSÄ	**10 422**	**11 455**	**-1 033**
LIKVIDIT VARAT MIINUS NETTOKASSANPITOTARVE	**0**	**0**	**0**

LIITE 12: Valtiontakaukset, -takuut sekä muut monivuotiset vastuut

Valtiontakaukset ja -takuut

	31.12.2011	31.12.2010	Muutos 2011-2010
	Milj. €		
Yritykset ja asuntoyhteisöt	**1 244**	**1 214**	**30**
Senaatti-kiinteistöt	1 059	1 004	55
- Laki valtion liikelaitoksista (1185/2002)			
Finavia Oyj	184	209	-25
-Laki Ilmailulaitoksen toiminnan muuttamisesta osakeyhtiöksi (877/2009), 5 § 2 momentti.			
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	**887**	**1 029**	**-143**
Finnvera Oyj	887	1 029	-143
- Laki valtion erityisrahastoyhtiön perustamiseen liittyvistä järjestelyistä (442/1998) ja laki valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta (445/1998, muut. 526/2001)			
Julkisyhteisöt	**256**	**23**	**233**
Helsingin kaupungin taidemuseo	232	-	232
Suomen kansallismuseo	2	-	2
Suomen merimuseo	18	-	18
Valtion taidemuseo/Kiasma	3	-	3
Valtion taidemuseo/Sinebrychoffin taidemuseo	-	23	-23
- Laki taidenäyttelyjen valtiontakuusta (411/1986)			
Kotitaloudet	**1 441**	**1 365**	**76**
Opintolainat	1 441	1 365	76
- Opintotukilaki (28/1972, laki korkeakouluopiskelijoiden opintotuesta (111/1992) ja opintotukilaki (60/1995)			
Kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	**79**	**19**	**60**
Stiftelsen för Svenska Teatern i Helsingfors	27	5	22
- Laki valtion lainanannosta sekä valtiontakauksesta (449/1988), vuoden 2009 toinen lisätalousarvio (737/2009)			
Suomen Kansallisteatterin Osakeyhtiö	11	14	-3
Turun taideyhdistys ry	40	-	40
- Laki taidenäyttelyjen valtiontakuusta (411/1986)			
Ulkomaat	**6 976**	**6 723**	**252**
Pohjoismaiden Investointipankki (NIB)	409	406	3
- Asetus Pohjoismaiden Investointipankille annetun valtion takauksen korottamisesta (222/1991) ja 10/1994 talousarviosarja. Asetus Pohjoismaiden Investointipankin Baltian maiden yrityksille myönnettävien luottojen valtiontakauksista (897/1992). Asetus Pohjoismaiden Investointipankin ympäristöinvestointilainojen valtiontakauksesta, talousarviosarja 7/1996. TA 2002.			
Pietari-säätiö	13	13	1
- Laki valtion lainanannosta sekä valtiontakauksesta ja valtiontakuusta (449/1988)			
Suomen Vientiluotto Oyj	50	38	12
- Vuoden 2001 LTA mom. 28.82.89			
Kansainvälinen valuuttarahasto (IMF)	3 886	3 886	0
- Eduskunnan päätös perustuslain 82 §:n 2 momentin mukaisesti antaa suostumuksensa sille, että valtioneuvosto voi vastavakuuksia vaatimatta antaa omavelkaisen valtiontakauksen Suomen Pankille Kansainväliselle valuuttarahastolle (IMF) annettavien lainojen vakuudeksi (EV 36/2010 vp - HE 9/2010 vp)			

Suomen EU:n vakautusjärjestelyistä johtuvat lainasitoumukset 1)			
Islanti	320	320	0
Latvia	324	324	0
Kreikka	1 480	1 480	0
- Vuoden 2009 LTA (HE 1/2009) mom 28.01.80, vuoden 2010 LTAII (HE 57/2010) mom 28.01.82, vuoden 2010 LTAIII (HE 62/2010) mom. 28.01.81			
Euroopan rahoitusvakausväline (ERVV) 2) 3)			
Irlanti	257	257	0
Portugali	236	-	236
- Laki Euroopan rahoitusvakautusvälineelle annettavista valtiontakauksista (668/2010, muut. 1060/2011) VN:n tiedonanto EK:lle 30.11.2010 (VNT 2/2010 vp), VN:n tiedonanto EK:lle 23.5.2011 (VNT 1/2011 vp)			
TAKAUKSET JA TAKUUT YHTEENSÄ	**10 881**	**10 373**	**508**

[1] Vuoden 2010 valtion tilinpäätöksessä takauksen määränä 31.12.2010 esitettiin 1 298 miljoonaa euroa.

[2] Eduskunnan hyväksymien ERVV-takauksien enimmäisarvo 31.12.2011 oli 13 974 miljoonaa euroa ja vastaava, vuoden 2010 valtion tilinpäätöksessä esitetty enimmäisarvo 31.12.2010 oli 7 920 miljoonaa euroa. ERVV:n summat on esitetty pääomineen ja korkoineen. .

[3] Suomen valtiota sitovia takausvastuita ERVV:n varainhankinnalle on vuoden 2011 lopussa voimassa Irlannin ja Portugalin yhteensä 16 miljardin euron varainhankinnan osalta 493 miljoonaa euroa sekä euroryhmän 21.10.2011 hyväksymän ERVV:n 55 miljardin euron varainhankintaohjelman jäljellä olevan 39 miljardin euron osuuden osalta 1 610 miljoonaa euroa korkoineen ja ylitakauksineen. Vuoden 2010 lopussa vastaava määrä oli 740 miljoonaa euroa.

Valtiontakaukset ja -takuut valuutoittain

Valuutta	Vasta-arvo milj. €	Jakauma %	Tilinpäätös-päivän kurssi €
Euro (EUR)	9 759	90	
Norjan kruunu (NOK)	787	7	7,754
Yhdysvaltojen dollari (USD)	277	3	1,2939
Japanin jeni (JPY)	52	0	100,2
Brasilian real (BRL)	6	0	2,4159
Sveitsin frangi (CHF)	0	0	1,2156
YHTEEENSÄ	**10 881**	**100**	

Muut monivuotiset vastuut

Erittelyssä on esitetty sitoumukset, joiden arvo on vähintään 5 miljoonaa euroa.

Valtion talousarvion yksityiskohtaisten perustelujen yleisten määräysten kohdan Toimintamenomäärärahat perusteella tehdyt tavanomaiset sopimukset ja sitoumukset

	Talous-arvio-menot 2011	Määrä-raha-tarve 2012	Määrä-raha-tarve 2013	Määrä-raha-tarve 2014	Määrä-raha-tarve myöhem-min	Määrä-raha-tarve yhteensä
	Milj. euroa					
Valtioneuvosto	2	4	5	5	79	93
Ulkoasiainministeriön hallinnonala	5	7	7	8	0	22
Oikeusministeriön hallinnonala	47	57	57	57	364	535
Sisäasiainministeriön hallinnonala	43	52	55	56	462	625
Puolustusministeriön hallinnonala	146	227	231	238	30	726
Valtiovarainministeriön hallinnonala	124	121	100	89	188	497
Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala[1)]	177	177	179	178	1 309	1 844
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	13	14	13	13	99	138
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala[2)]	38	39	39	38	201	317
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	51	56	50	49	159	313
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	16	17	17	17	199	249
Ympäristöministeriön hallinnonala	6	6	6	3	7	22
Tavanomaiset sopimukset ja sitoumukset yhteensä	**669**	**777**	**758**	**750**	**3 098**	**5 383**

[1)] Sisältää yliopistojen vuokrasopimukset: Talousarviomeno vuonna 2011 oli 143 milj. euroa, määrärahatarve vuosina 2012, 2013 ja 2014 on 140 milj. euroa ja määrä-rahatarve myöhemmin 1 059 milj. euroa. Määrärahatarve yhteensä on 1 480 milj. euroa. (Yliopistolain voimaanpanolain (559/2009) 5 §:n mukainen toissijainen vastuu.)

[2)] Ei sisällä Ilmatieteen laitoksen jäsenmaksuja kansainvälisissä järjestöissä, joiden jäsenyydet ovat Ilmatieteen laitoksen kannalta välttämättömiä. Vuosittainen määrä-rahatarve on noin 5 milj. euroa.

Muulla kuin valtion talousarvion yksityiskohtaisten perustelujen yleisten määräysten kohdan Toimintamenomäärärahat perusteella tehdyt sopimukset ja sitoumukset

	Talous-arvio-menot 2011	Määrä-raha-tarve 2012	Määrä-raha-tarve 2013	Määrä-raha-tarve 2014	Määrä-raha-tarve myöhem-min	Määrä-raha-tarve yhteensä
	Milj. euroa					
MUUT SOPIMUKSET JA SITOUMUKSET						
Ulkoasiainministeriön hallinnonala	-	-	-	-	**1 174**	**1 174**
- Aasian kehityspankki [1)]					407	407
- Afrikan kehityspankki [1)]					352	352
- Latinalaisen Amerikan kehityspankki [1]					119	119
- Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankki					297	297
Sisäasiainministeriön hallinnonala	**1**	**3**	**2**	**0**	**0**	**5**
- Sähköisen viestinnän tietosuojaL 516/2004 14 b§	1	3	2	0	0	5
Valtiovarainministeriön hallinnonala	**36**	**27**	**22**	**20**	**272**	**342**
- Tapaturmavakuutuslaki (608/1948) sekä sen määrittämällä tavalla maksettavat muihin säädöksiin perustuvat korvaukset [2)]	34	26	21	19	198	264
- Liikennevakuutuslain (272/1959) ja liikennevakuutus-lain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) nojalla maksettavat liikennevakuutuskorvaukset [2)]	2	1	1	1	10	13
- Annetut arvopaperivakuudet, Eduskunnan päätös valtioneu-voston luottovaltuuden muuttamisesta (739/2009)					65	65
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	**293**	**315**	**248**	**213**	**287**	**1 063**
- Vuoden 2011 talousarvion momentin 31.10.20 Perusväylänpito, päätösosan kohta 2	290	307	241	205	268	1 020
- Vuoden 2011 talousarvion momentin 32.50.63 Kainuun kehittämisraha päätösosan kohdat 1 ja 3	3	8	8	8	19	43
YHTEENSÄ	**330**	**345**	**273**	**233**	**1 734**	**2 584**

[1)] Luku on callabe capital euroina; USD kurssi 30.12.2011 1,2939

[2)] Vuotuinen määrärahatarve on vastuun laskentahetkeen mennessä karttuneista velvoitteista kyseisenä vuonna maksettavien korvausten pääoma-arvo vastuun laskentahetkellä 31.12.2011

Valtion eläkevastuu

	31.12.2011	31.12.2010	Muutos 2011-2010
	milj. €		
Valtion eläkevastuu yhteensä	**92 500**	**90 600**	**1 900**

Liite 13: Oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi tarvittavat muut täydentävät tiedot

Valtion talousarviosta annetun lain 18 §:n mukaan valtion tilinpäätökseen ja tilinpäätöskertomukseen otettavien valtiontalouden ja valtion taloudenhoidon sekä toiminnan tuloksellisuuden kuvausten tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot talousarvion noudattamisesta, valtion tuotoista ja kuluista, valtion taloudellisesta asemasta sekä tuloksellisuudesta.

Jotta tilinpäätös osaltaan täydentäisi oikean ja riittävän kuvan muodostumista talousarvion noudattamisesta, valtion tuotoista ja kuluista sekä valtion taloudellisesta asemasta on seuraavien tietojen antaminen tarpeen.

Valtionvelka

Valtionvelka yleisenä käsitteenä kattaa valtion talousarviotalouden ja talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen velan. Rahoituslaskelmien rivi valtionvelan nettomuutos kuvaa valtion rahoituslaskelmassa valtion talousarviotalouden velan nettomuutosta, ei valtionvelan nettomuutosta kokonaisuudessaan. Talousarviotalouden ja rahastojen yhteisen valtionvelan nettolisäys oli 4,5 mrd. euroa ja velan kokonaismäärä nimellisarvoltaan 79,7 mrd. euroa ja markkina-arvoltaan 84,8 mrd. euroa.

Taseesta puuttuvat erät

Kansallisomaisuus jätettiin pois valtion aloittavasta taseesta (vuonna 1998) muilta osin kuin silloin kun se korvasi käyttöomaisuutta. Kansallisomaisuudeksi merkittiin lähinnä toimistokäytössä olleet historialliset rakennukset. Mm. eduskunnan, taidemuseon ja muiden virastojen hallinnassa olevat taideteokset, jotka on hankittu ennen vuotta 1998 sekä museoesineet ja -kokoelmat puuttuvat kansallisomaisuudesta.

Taseesta puuttuu osa valtion omistusosuuksista kansainvälisissä rahoituslaitoksissa. Yhteensä näitä on valtiovarainministeriöllä 640 milj. euroa (313 milj. euroa v. 2010) ja ulkoasiainministeriöllä 1 599 milj. euroa (1 427 milj. euroa). Suurimmat osuudet ovat Maailmanpankki IDA:ssa 828 milj. euroa, Pohjoismaiden investointipankki NIB:ssä 396 milj. euroa ja Afrikan kehitysrahasto AfDF:ssä 375 milj. euroa.

Koska verot kirjataan maksuperusteella, puuttuvat kaikki verotukseen liittyvät saamiset ja velat valtion taseesta. Yhteensä valtion osuus verosaamisista oli 427 milj. euroa (351 milj. euroa).

Valtiolla on saamisia rikosoikeudellisista seuraamuksista, jotka puuttuvat valtion taseesta. Yhteensä näitä oli 236 milj. euroa (217 milj. euroa).

Eläkevastuuvelkaa ei kirjata valtion taseeseen. Eläkevastuu tarkoittaa niiden eläkeoikeuksien pääoma-arvoa, jotka ovat karttuneet 31.12.2011 mennessä valtion eläketurvan piirissä. Valtion eläkevastuu kasvoi vuoden 2011 aikana 1,9 mrd. euroa ollen

vuoden lopussa 92,5 mrd. euroa. Eläkevastuun katteena valtion eläkerahastossa olevan omaisuuden arvo 31.12.2011 oli 13,9 mrd. euroa. Näin laskettuna vastuusta oli katettuna 15,0 % eli kattamatta oli 78,6 mrd. euroa.

Liitteestä 12 puuttuvat sitoumukset

Liitteen 12 sitoumuksista puuttuu kansainvälisten rahoituslaitosten pääomaosuuksien maksamisesta annettuja sitoumuksia yhteensä 640 milj. euroa (591 milj. euroa v. 2010). Kyseisten sitoumusten nojalla valtio osallistuu tarvittaessa rahoituslaitoksen peruspääoman ja sen mahdollisten korotusten maksamiseen.

Liitteen 12 sitoumuksista puuttuu myös sitoumus korvata Finnvera Oyj:lle luotto- ja takaustappioita sekä maksaa korkotukea Finnvera Oyj:n luotonsaajille. Vuosittaisia tappioiden ja korkotukien enimmäismääriä ei ole säädetty, mutta sitoumuksen piiriin kuuluvaa luottojen pääomaa saa samanaikaisesti olla takaisin maksamatta ja takauksia pääomaltaan yhteensä enintään 4,2 mrd. euroa. Vuonna 2011 tappioita ja korkotukia maksettiin 35,5 milj. euroa ja vuonna 2010 35,1 milj. euroa.

2 Valtion liikelaitosten tuloslaskelmat ja taseet

2.1 Senaatti-kiinteistöt

Tuloslaskelma

	1.1.-31.12.2011	1.1.-31.12.2010
LIIKEVAIHTO	**582 684 837,69**	**554 225 527,74**
MATERIAALIT JA PALVELUT		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	45 384 499,80	42 774 734,03
Ulkopuoliset palvelut	74 046 280,00	69 400 623,65
	119 430 779,80	**112 175 357,68**
HENKILÖSTÖKULUT		
Palkat ja palkkiot	14 368 874,21	15 189 548,18
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	2 687 380,61	2 816 940,47
Muut henkilösivukulut	554 906,77	730 500,22
	17 611 161,59	**18 736 988,87**
POISTOT JA ARVONALENTUMISET		
Suunnitelman mukaiset poistot	161 807 661,73	156 524 854,39
Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä	2 448 253,65	8 100 000,00
	164 255 915,38	**164 624 854,39**
LIIKETOIMINNAN MUUT KULUT	70 894 583,85	75 834 336,79
LIIKEVOITTO	**210 492 397,07**	**182 853 990,01**
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT		
Tuotot osuuksista omistusyhteysyrityksissä	7 628 400,00	0,00
Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista	11 930,45	13 048,12
Muut korko- ja rahoitustuotot	7 254 040,04	19 838 306,76
Arvonalentumiset pysyvien vastaavien sijoituksista	0,00	-473 691,39
Korkokulut ja muut rahoituskulut	-70 344 962,13	-76 627 529,30
	-55 450 591,64	**-57 249 865,81**
VOITTO ENNEN SATUNNAISIA ERIÄ	**155 041 805,43**	**125 604 124,20**
SATUNNAISET ERÄT	**433 333,00**	**433 333,00**
Satunnaiset tuotot	433 333,00	433 333,00
VOITTO ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA	**155 475 138,43**	**126 037 457,20**
TULOVEROT	-1 115 723,24	-1 461 725,30
TILIKAUDEN VOITTO	**154 359 415,19**	**124 575 731,90**

Tase

	31.12.2011	31.12.2010
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET		
Aineettomat oikeudet	83 735,82	164 266,39
Muut pitkävaikutteiset menot	3 359 689,66	4 841 265,99
	3 443 425,48	**5 005 532,38**
AINEELLISET HYÖDYKKEET		
Maa- ja vesialueet	592 291 511,40	600 037 376,07
Rakennukset ja rakennelmat	3 204 528 905,25	3 165 066 853,16
Koneet ja kalusto	582 070,78	296 502,29
Muut aineelliset hyödykkeet	79 588 964,25	78 450 157,68
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	178 216 079,99	176 310 486,16
	4 055 207 531,67	**4 020 161 375,36**
SIJOITUKSET		
Osuudet saman konsernin yrityksissä	73 813 372,98	57 052 883,21
Saamiset saman konsernin yrityksiltä	36 547 750,00	36 734 214,14
Osuudet omistusyhteysyrityksissä	352 201 763,61	364 144 279,17
Saamiset omistusyhteysyrityksiltä	76 534 246,00	225 853 545,05
Muut osakkeet ja osuudet	15 241 607,31	16 152 701,97
Muut saamiset	0,00	65 000,00
	554 338 739,90	**700 002 623,54**
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
SAAMISET		
PITKÄAIKAISET		
Muut saamiset	**2 320 000,00**	**2 320 000,00**
LYHYTAIKAISET		
Myyntisaamiset	5 214 699,43	10 265 375,77
Muut saamiset	15 434 458,60	6 411 543,66
Siirtosaamiset	3 694 634,95	3 742 622,00
	24 343 792,98	20 419 541,43
SAAMISET YHTEENSÄ	26 663 792,98	22 739 541,43
RAHAT JA PANKKISAAMISET	**34 982 554,92**	**136 354 604,31**
	4 674 636 044,95	**4 884 263 677,02**

Tase

	31.12.2011	31.12.2010
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	672 751 705,85	672 751 705,85
Muu oma pääoma	1 536 836 687,59	1 524 836 687,59
Edellisten tilikausien voitto (tappio)	666 026 847,80	791 451 115,90
Tilikauden voitto	154 359 415,19	124 575 731,90
	3 029 974 656,43	**3 113 615 241,24**
PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	**5 691 509,20**	**3 752 403,66**
VIERAS PÄÄOMA		
PITKÄAIKAINEN		
Lainat valtiolta	376 827 208,22	482 913 526,26
Lainat rahoituslaitoksilta	917 749 576,60	946 225 675,90
Muut velat	3 647 093,96	3 647 093,96
	1 298 223 878,78	**1 432 786 296,12**
LYHYTAIKAINEN		
Lainat valtiolta	108 536 318,04	126 503 693,96
Lainat rahoituslaitoksilta	181 476 049,30	158 618 906,44
Saadut ennakot	8 746 180,43	1 829 531,77
Ostovelat	32 033 411,19	37 040 191,27
Velat saman konsernin yrityksille	0,00	16 214,14
Muut velat	2 192 674,62	1 737 183,16
Siirtovelat	7 761 366,96	8 364 015,26
	340 746 000,54	**334 109 736,00**
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	**1 638 969 879,32**	**1 766 896 032,12**
	4 674 636 044,95	**4 884 263 677,02**

2.2 Metsähallitus

Tuloslaskelma

	1.1.-31.12.2011	1.1.-31.12.2010
LIIKEVAIHTO	338 794 815,89	331 297 997,84
Valmiiden ja keskener.tuotteiden varaston muutos	0,00	0,00
Liiketoiminnan muut tuotot	18 818 158,31	15 884 960,82
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	11 313 482,33	8 705 446,15
Varastojen muutos	-2 461 951,92	306 842,94
Ulkopuoliset palvelut	156 280 554,65	146 182 041,82
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	59 139 456,27	60 598 561,84
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	10 935 044,76	11 392 570,08
Muut henkilösivukulut	2 620 229,02	2 742 815,89
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	4 570 451,90	4 839 110,13
Liiketoiminnan muut kulut	41 036 963,07	38 955 704,38
Osuus osakkuusyhtiöiden tuloksesta	0,00	0,00
LIIKEVOITTO	**74 178 744,12**	**73 459 865,43**
Rahoitustuotot ja -kulut		
Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista	124 130,02	162 127,09
Muut korko- ja rahoitustuotot	514 527,76	255 426,34
Korkokulut ja muut rahoituskulut	438 762,13	190 211,47
Arvonal. pys.vast.sijoituksista	350 007,65	0,00
	-150 112,00	227 341,96
VOITTO ENNEN VALTION TALOUSARVIOSTA MUUHUN TOIMINTAAN SAATUA RAHOITUSTA	**74 028 632,12**	**73 687 207,39**
Valtion talousarviosta muuhun		
toimintaan saatu rahoitus	34 267 695,08	37 810 756,03
Tuloverot	9 013 312,76	11 097 749,34
Vähemmistön osuus	0,00	0,00
TILIKAUDEN VOITTO	**99 283 014,44**	**100 400 214,08**

Tase

	31.12.2011	31.12.2010
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET		
Aineettomat oikeudet	77 742,50	92 774,59
Muut pitkävaikutteiset menot	11 042,71	19 966,15
	88 785,21	112 740,74
KONSERNILIIKEARVO	0,00	0,00
AINEELLISET HYÖDYKKEET		
Maa- ja vesialueet	3 649 975 509,06	3 625 475 845,11
Tiet	15 464 665,36	11 365 491,16
Rakennukset ja rakennelmat	47 341 015,20	49 075 022,73
Koneet ja kalusto	916 117,40	963 783,88
Muut aineelliset hyödykkeet	10 599,04	10 599,04
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	8 365 699,41	8 562 825,38
	3 722 073 605,47	3 695 453 567,30
SIJOITUKSET		
Osuudet saman liikelaitoskonsernin tytäryhtiöissä	35 849 632,17	35 992 132,17
Osuudet osakkuusyrityksissä	2 199 957,20	2 199 950,00
Muut osakkeet ja osuudet	1 997 439,12	1 868 898,28
Muut saamiset	0,00	0,00
	40 047 028,49	40 060 980,45
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	**3 762 209 419,17**	**3 735 627 288,49**
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Valmiit tuotteet	15 545 688,46	13 083 736,54
Keskeneräiset hankkeet	0,00	0,00
	15 545 688,46	13 083 736,54
SAAMISET		
Pitkäaikaiset		
Muut saamiset	0,00	0,00
Siirtosaamiset	0,00	0,00
Lyhytaikaiset		
Myyntisaamiset	28 980 695,83	39 022 088,55
Saamiset saman liikelaitoskonsernin tytäryhtiöiltä	222 503,78	423 420,69
Saamiset osakkuusyhtiöltä	0,00	0,00
Muut saamiset	163 067,17	184 333,14
Siirtosaamiset	6 032 389,21	2 987 622,04
	35 398 655,99	42 617 464,42
RAHOITUSARVOPAPERIT	0,00	0,00
RAHAT JA PANKKISAAMISET	13 375 823,53	55 669 918,23
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	**64 320 167,98**	**111 371 119,19**
VASTAAVAA YHTEENSÄ	**3 826 529 587,15**	**3 846 998 407,68**

Tase

	31.12.2011	31.12.2010
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	2 547 374 982,87	2 553 491 109,57
Muu oma pääoma	1 100 167 732,20	1 074 428 035,06
Edellisten tilikausien voitto	30 956 284,54	26 983 070,46
Tilikauden voitto	99 283 014,44	100 400 214,08
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	**3 777 782 014,05**	**3 755 302 429,17**
VÄHEMMISTÖOSUUS	**0,00**	**0,00**
PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	**200 000,00**	**1 300 000,00**
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoituslaitoksilta	0,00	0,00
Muut velat	39 651,40	45 564,59
Lyhytaikainen		
Lainat rahoituslaitoksilta	0,00	0,00
Saadut ennakot	7 780 232,41	15 436 395,59
Ostovelat	9 948 571,41	11 767 869,62
Velat saman liikelaitoskonsernin tytäryhtiöille	1 947 093,63	3 456 899,21
Velat osakkuusyhtiöille	0,00	0,00
Muut velat (sis.koroll)	-259 947,84	1 058 007,00
Siirtovelat	29 091 972,09	58 631 242,50
Laskennallinen verovelka	0,00	0,00
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	**48 547 573,10**	**90 395 978,51**
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	**3 826 529 587,15**	**3 846 998 407,68**

3 Talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen tilinpäätöslaskelmat

3.1 Valtion asuntorahasto

Tuotto- ja kululaskelma

	1.1. - 31.12.2011		1.1. - 31.12.2010	
TOIMINNAN TUOTOT				
Muut toiminnan tuotot		8 238 047,01		7 956 941,31
TOIMINNAN KULUT				
Palvelujen ostot	-279 172,79		-313 684,40	
Muut kulut	-0,03	-279 172,82	-0,01	-313 684,41
JÄÄMÄ I		7 958 874,19		7 643 256,90
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	245 295 574,93		195 712 456,70	
Rahoituskulut	-33 094 364,19	212 201 210,74	-27 658 735,50	168 053 721,20
JÄÄMÄ II		220 160 084,93		175 696 978,10
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Kulut				
Kunnille	10 259 559,77		11 670 899,29	
Rahoitus- ja vakuutuslaitoksille	8 103,90		9 538,97	
Voittoa tavoittelemattomille yhteisöille	226 594 708,02		235 542 564,83	
Kotitalouksille	15 192 733,21	252 055 104,90	4 422 514,76	251 645 517,85
JÄÄMÄ III		-31 895 019,97		-75 948 539,75
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		**-31 895 019,97**		**-75 948 539,75**

Tase

	31.12.2011		31.12.2010	
VASTAAVAA				
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIJOITUKSET				
KÄYTTÖOMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SIJOITUKSET				
Lainasaamiset		7 746 070 347,70		8 152 730 253,73
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIJOITUKSET YHTEENSÄ		7 746 070 347,70		8 152 730 253,73
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS				
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Euromääräiset lainasaamiset	315 988 082,58		380 445 785,29	
Siirtosaamiset	84 809 809,94	400 797 892,52	53 444 674,09	433 890 459,38
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT				
Yhdystilisaatava valtiolta		47 006 512,42		31 939 209,46
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ		447 804 404,94		465 829 668,84
VASTAAVAA YHTEENSÄ		**8 193 874 752,64**		**8 618 559 922,57**
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Rahaston pääoma	5 254 317 695,29		5 482 317 695,29	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	1 791 744 937,81		1 867 693 477,56	
Talousarviosiirrot	-166 000 000,00		-228 000 000,00	
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	-31 895 019,97	6 848 167 613,13	-75 948 539,75	7 046 062 633,10
VIERAS PÄÄOMA				
PITKÄAIKAINEN				
Otetut euromääräiset lainat		0,00		300 000 000,00
LYHYTAIKAINEN				
Lyhytaikaiset euromääräiset lainat	1 334 491 474,66		1 268 577 522,33	
Siirtovelat	11 215 544,29		3 919 767,14	
Muut lyhytaikaiset velat	120,56	1 345 707 139,51	0,00	1 272 497 289,47
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		1 345 707 139,51		1 572 497 289,47
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		**8 193 874 752,64**		**8 618 559 922,57**

3.2 Valtion eläkerahasto

Tuotto- ja kululaskelma

	1.1. - 31.12.2011		1.1. - 31.12.2010	
TOIMINNAN TUOTOT				
Muut toiminnan tuotot				
Osakkeiden ja osuuksien myyntivoitot	108 348 895,55		255 033 766,82	
Eläkemaksutuotot valtion virastoilta ja laitoksilta	738 505 999,85		743 763 047,09	
Muut eläkemaksutuotot	531 723 300,54		554 666 342,32	
Työntekijöiden eläkemaksut	338 858 855,86		323 125 636,23	
Työttömyysvakuutusmaksutuotot	4 721 618,00	1 722 158 669,80	5 371 566,00	1 881 960 358,46
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	55 539,99		80 586,36	
Henkilöstökulut	2 392 764,93		2 302 982,81	
Vuokrat	260 477,16		257 974,42	
Palvelujen ostot	3 158 566,12		3 376 750,03	
Muut kulut				
Muut kulut	315 857,69		289 990,54	
Osakkeiden ja osuuksien myyntitappiot	64 033 266,84		38 250 744,78	
Poistot	60 753,52	-70 277 226,25	64 355,60	-44 623 384,54
JÄÄMÄ I		1 651 881 443,55		1 837 336 973,92
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	313 146 908,28		346 111 895,25	
Rahoituskulut	-160 147 691,97	152 999 216,31	-13 025 652,92	333 086 242,33
JÄÄMÄ II		1 804 880 659,86		2 170 423 216,25
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Tuotot				
Siirtymämaksut		25 706 289,02		25 073 470,83
JÄÄMÄ III		1 830 586 948,88		2 195 496 687,08
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		**1 830 586 948,88**		**2 195 496 687,08**

Tase

	31.12.2011		31.12.2010	
VASTAAVAA				
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIJOITUKSET				
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET				
Muut pitkävaikutteiset menot		58 458,32		86 518,34
AINEELLISET HYÖDYKKEET				
Koneet ja laitteet	0,00		8 740,36	
Kalusteet	44 001,63	44 001,63	67 954,77	76 695,13
KÄYTTÖOMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SIJOITUKSET				
Euromääräisten joukkovelkakirjalainojen ostot	4 757 545 468,61		4 802 599 112,04	
Muut pitkäaikaiset euromääräiset sijoitukset	4 784 081 111,44		4 467 057 567,56	
Muut pitkäaikaiset valuuttamääräiset sijoitukset	2 118 497 110,61	11 660 123 690,66	1 990 259 349,43	11 259 916 029,03
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIJOITUKSET YHTEENSÄ		11 660 226 150,61		11 260 079 242,50
PITKÄAIKAISET SAAMISET				
Pitkäaikaiset saamiset		208 577,75		236 213,31
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Siirtosaamiset	219 445 711,84		215 446 459,96	
Muut lyhytaikaiset saamiset	14 448 579,47		7 830 846,83	
Ennakkomaksut	0,00	233 894 291,31	23,74	223 277 330,53
RAHOITUSOMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT LYHYTAIKAISET SIJOITUKSET				
Euromääräisten joukkovelkakirjalainojen ostot		940 620 089,24		1 152 858 822,31
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT				
Yhdystilisaatava valtiolta	0,00		4 379 540,29	
Muut pankkitilit	251 824 778,40	251 824 778,40	122 630 068,28	127 009 608,57
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ		1 426 547 736,70		1 503 381 974,72
VASTAAVAA YHTEENSÄ		**13 086 773 887,31**		**12 763 461 217,22**
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Rahaston pääoma	-17 897 522 909,37		-16 424 831 950,49	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	30 659 292 118,29		28 463 795 431,21	
Talousarviosiirrot	-1 509 380 155,00		-1 472 690 958,88	
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	1 830 586 948,88	13 082 976 002,80	2 195 496 687,08	12 761 769 208,92
VIERAS PÄÄOMA				
LYHYTAIKAINEN				
Ostovelat	554 531,47		355 605,51	
Edelleen tilitettävät erät	39 376,37		36 550,31	
Siirtovelat	3 141 263,69		1 246 134,01	
Muut lyhytaikaiset velat	62 712,98	3 797 884,51	53 718,47	1 692 008,30
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		3 797 884,51		1 692 008,30
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		**13 086 773 887,31**		**12 763 461 217,22**

3.3 Maatilatalouden kehittämisrahasto

Tuotto- ja kululaskelma

	1.1. - 31.12.2011		1.1. - 31.12.2010	
TOIMINNAN TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot	998 219,00		1 265 619,28	
Vuokrat ja käyttökorvaukset	91 679,08		96 234,24	
Muut toiminnan tuotot	56 454,12	1 146 352,20	26 551,87	1 388 405,39
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	769 082,40		1 219 728,28	
Ostot tilikauden aikana	1 784 502,80		1 850 794,88	
Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-1 015 420,40		-631 066,60	
Henkilöstökulut	1 991,43		1 832,95	
Palvelujen ostot	179 742,40		159 184,70	
Muut kulut	27 678,45	-978 494,68	31 095,17	-1 411 841,10
JÄÄMÄ I		167 857,52		-23 435,71
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	5 958 804,50		7 182 003,24	
Rahoituskulut	-1 968 847,11	3 989 957,39	-2 282 131,90	4 899 871,34
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT				
Satunnaiset tuotot	0,00	0,00	0,00	0,00
JÄÄMÄ II		4 157 814,91		4 876 435,63
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Tuotot				
Siirtotalouden tuotot EU:lta	16 910 694,46	16 910 694,46	22 054 955,18	22 054 955,18
Kulut				
Siirtotalouden kulut elinkeinoelämälle	102 893 584,87	-102 893 584,87	103 204 756,66	-103 204 756,66
Siirtotalouden kulujen palautukset		11 533,44		17 701,00
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		**-81 813 542,06**		**-76 255 664,85**

Tase

	31.12.2011		31.12.2010	
VASTAAVAA				
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIJOITUKSET				
KÄYTTÖOMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SIJOITUKSET				
Lainasaamiset	188 819 063,75		232 317 855,04	
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIJOITUKSET YHTEENSÄ		188 819 063,75		232 317 855,04
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS				
VAIHTO-OMAISUUS				
Valmiit tuotteet/Tavarat	8 523 492,34	8 523 492,34	7 508 071,94	7 508 071,94
PITKÄAIKAISET SAAMISET				
Pitkäaikaiset saamiset		1 341 834,40		1 302 487,30
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Myyntisaamiset	0,00		0,00	
Siirtosaamiset	1 040 904,95		1 276 597,70	
Muut lyhytaikaiset saamiset	48 079 114,70		55 373 349,93	
Ennakkomaksut	0,00	49 120 019,65	0,00	56 649 947,63
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT				
Muut rahat ja pankkisaamiset	395 903 652,79	395 903 652,79	392 876 332,83	392 876 332,83
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ		454 888 999,18		458 336 839,70
VASTAAVAA YHTEENSÄ		**643 708 062,93**		**690 654 694,74**
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Rahaston pääoma	1 627 219 225,63		1 588 279 225,63	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-938 353 803,42		-862 098 138,57	
Talousarviosiirrot	34 340 000,00		38 940 000,00	
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	-81 813 542,06	641 391 880,15	-76 255 664,85	688 865 422,21
VIERAS PÄÄOMA				
LYHYTAIKAINEN				
Ostovelat	2 316 181,28		1 789 272,53	
Siirtovelat	0,00		0,00	
Muut lyhytaikaiset velat	1,50	2 316 182,78	0,00	1 789 272,53
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		2 316 182,78		1 789 272,53
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		**643 708 062,93**		**690 654 694,74**

3.4 Valtion ydinjätehuoltorahasto

Tuotto- ja kululaskelma

	1.1.2011 - 31.12.2011		1.1.2010 - 31.12.2010	
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	-50,00		-80,50	
Henkilöstökulut	-56 969,64		-59 605,77	
Palvelujen ostot	-392 918,17		-268 134,52	
Muut kulut	-59,30	-449 997,11	-34,00	-327 854,79
JÄÄMÄ I		**-449 997,11**		**-327 854,79**
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	38 868 481,15		29 842 896,37	
Rahoituskulut	0,00	38 868 481,15	-15,00	29 842 881,37
JÄÄMÄ II		**38 418 484,04**		**29 515 026,58**
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Kulut				
Siirtotalouden kulut elinkeinoelämälle		-130 662,39		-44 965,36
Siirtotalouden kulut voittoa tavoittelemattomille yhteisöille		-5 906 838,87		-4 386 902,90
JÄÄMÄ III		**32 380 982,78**		**25 083 158,32**
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA				
Veronluonteiset maksut		6 935 136,00		6 895 792,00
TILIKAUDEN TUOTTOJÄÄMÄ		**39 316 118,78**		**31 978 950,32**

Tase

	31.12.2011		31.12.2010	
VASTAAVAA				
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIJOITUKSET				
KÄYTTÖOMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SIJOITUKSET				
Lainasaamiset valtiolta	299 500 000,00		299 500 000,00	
Muut pitkäaikaiset euromääräiset sijoitukset	211 032 374,90	510 532 374,90	183 795 262,97	483 295 262,97
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIJOITUKSET YHTEENSÄ		**510 532 374,90**		**483 295 262,97**
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS				
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Siirtosaamiset	38 753 290,61		29 472 248,43	
Muut lyhytaikaiset saamiset	1 506 750 000,00	1 545 503 290,61	1 424 625 000,00	1 454 097 248,43
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT				
Yhdystilisaatava valtiolta		3 916 712,91		2 475 744,16
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ		**1 549 420 003,52**		**1 456 572 992,59**
VASTAAVAA YHTEENSÄ		**2 059 952 378,42**		**1 939 868 255,56**
VASTAAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Rahaston pääoma				
Fortum Power and Heat Oy	885 600 000,00		829 700 000,00	
Teollisuuden Voima Oy	1 123 400 000,00		1 069 800 000,00	
Valtion teknillinen tutkimuskeskus	6 135 656,84		6 050 111,13	
Edellisten tilikausien pääoman muutos *	4 013 949,08		1 744 702,07	
Talousarviosiirrot	-15 656,84		-10 111,13	
Tilikauden tuottojäämä	39 316 118,78	**2 058 450 067,86**	31 978 950,32	**1 939 263 652,39**
VIERAS PÄÄOMA				
LYHYTAIKAINEN				
Ostovelat	1 499 198,86		601 836,59	
Edelleen tilitettävät erät	1 051,05		1 049,54	
Muut lyhytaikaiset velat	2 060,65	1 502 310,56	1 717,04	604 603,17
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		**1 502 310,56**		**604 603,17**
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		**2 059 952 378,42**		**1 939 868 255,56**

* Edellisten tilikausien käyttämättä jääneet Ydinturvallisuustutkimusrahaston (KP2) ja Ydinjätetutkimusrahaston (KP3) pääomat.

3.5 Huoltovarmuusrahasto

Tuloslaskelma

	1.1.-31.12.2011		1.1.-31.12.2010	
TUOTOT				
Huoltovarmuusmaksu	45 804 165,60		47 842 720,40	
Liikevaihto	435 694 539,80		174 801 708,14	
Liiketoiminnan muut tuotot	38 307 523,39	519 806 228,79	735 538,39	223 379 966,93
SUORITETUOTANNON MATERIAALIT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	366 506 990,19		213 872 130,20	
Varastojen muutos	-182 071 154,73		-100 463 234,77	
Varastointikustannukset	20 116 384,80	-204 552 220,26	14 896 146,35	-128 305 041,78
HENKILÖSTÖKULUT				
Palkat ja palkkiot	1 962 987,63		1 918 667,50	
Eläkekulut	368 259,27		365 393,73	
Muut henkilösivukulut	50 893,97	-2 382 140,87	61 886,88	-2 345 948,11
POISTOT		-10 555 530,56		-8 334 947,11
MUUT TOIMINNAN KULUT				
Muut kiinteät kulut	6 516 972,28		24 979 606,35	
Poolien erityiskulut	1 282 667,26		1 325 284,38	
Infrastruktuurikulut	4 561 108,44		5 275 801,55	
Muut huoltovarmuuskulut	5 836 894,59	-18 197 642,57	5 129 212,62	-36 709 904,90
LIIKETULOS		284 118 694,53		47 684 125,03
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Korkotuotot	63 884,06		2 769,38	
Osingot	9 394 752,62		9 879 478,83	
Korkokulut	-595 514,30	8 863 122,38	-1,32	9 882 246,89
VOITTO ENNEN SATUNNAISIA ERIÄ		292 981 816,91		57 566 371,92
SATUNNAISET ERÄT				
Satunnaiset tuotot	0,00		0,00	
Satunnaiset kulut	0,00	0,00	0,00	0,00
VOITTO ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA		292 981 816,91		57 566 371,92
Tuloverot	-3 955,52	-3 955,52	0,00	0,00
TILIKAUDEN TULOS		**292 977 861,39**		**57 566 371,92**

Tase

	31.12.2011		31.12.2010	
VASTAAVAA				
PYSYVÄT VASTAAVAT				
Aineettomat hyödykkeet				
Aineettomat oikeudet	3 241 392,65		3 745 050,12	
Muut pitkävaikutteiset menot	1 832 214,70	5 073 607,35	2 301 539,34	6 046 589,46
Aineelliset hyödykkeet				
Maa- ja vesialueet	1 182 361,12		1 182 361,12	
Rakennukset ja rakennelmat	168 187,93		929 121,86	
Koneet ja kalusto	22 755 653,19		24 340 126,09	
Muut aineelliset hyödykkeet	4 082 978,61	28 189 180,85	4 396 276,68	30 847 885,75
Sijoitukset				
Osakkeet ja osuudet		228 982 931,60		78 605 455,59
VAIHTUVAT VASTAAVAT				
Vaihto-omaisuus				
Varmuusvarastoidut tavarat		1 181 897 131,33		999 825 976,60
Pitkäaikaiset saamiset				
Annetut ennakot		1 000 000,00		3 000 000,00
Lyhytaikaiset saamiset				
Myyntisaamiset	13 690 232,01		871 765,80	
Alv-saaminen	693 762,48		2 324 195,68	
Muut saamiset	62 601,52		103 495,08	
Siirtosaamiset	4 015 033,01	18 461 629,02	4 601 623,12	7 901 079,68
Rahat ja pankkisaamiset				
Kassatili	242,30		376,70	
Yhdystilisaatava valtiolta	148 524 735,31	148 524 977,61	126 381 664,52	126 382 041,22
VASTAAVAA YHTEENSÄ		**1 612 129 457,76**		**1 252 609 028,30**
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Huoltovarmuusrahaston pääoma	451 452 536,96		451 452 536,96	
Edellisten tilikausien voitto	783 153 853,74		725 587 481,82	
Tilikauden voitto	292 977 861,39	1 527 584 252,09	57 566 371,92	1 234 606 390,70
VIERAS PÄÄOMA				
LYHYTAIKAINEN				
Lainat rahoituslaitoksilta	59 274 018,25		0,00	
Ostovelat	18 645 255,05		12 963 783,41	
Muut lyhytaikaiset velat	107 216,98		103 583,52	
Siirtovelat	6 518 715,39	84 545 205,67	4 935 270,67	18 002 637,60
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		**1 612 129 457,76**		**1 252 609 028,30**

3.6 Valtiontakuurahasto

Tuotto- ja kululaskelma

	1.1.-31.12.2011		1.1.-31.12.2010	
TOIMINNAN TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot				
Takuumaksut	700 145,81		557 665,88	
Takausmaksut	7 746,96		13 259,01	
Muut toiminnan tuotot	31 996,12	739 888,89	33 904,86	604 829,75
TOIMINNAN KULUT				
Henkilöstökulut	9 646,31		9 214,04	
Perintäkulut	3 851,82		3 805,15	
Muut kulut	312 834,46	-326 332,59	309 315,01	-322 334,20
JÄÄMÄ		413 556,30		282 495,55
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Takaisinperintätuotot	4 100 759,71		4 603 149,87	
Takuu- ja takauskorvaukset	659 723,01	4 760 482,72	-234 868,35	4 368 281,52
TILIKAUDEN TUOTTOJÄÄMÄ		**5 174 039,02**		**4 650 777,07**

Tase

	31.12.2011		31.12.2010	
VASTAAVAA				
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS				
Pitkäaikaiset saamiset				
Takaisinperintäsaamiset				
Muut vakautetut saamiset	27 786 608,63		26 911 448,18	
WM-takuu- ja takaussaamiset	9 000 000,00		9 000 000,00	
Muut takaisinperintäsaamiset	10 164 240,55	46 950 849,18	11 113 853,20	47 025 301,38
Lyhytaikaiset saamiset				
Lyhytaikaiset saamiset				
Takuu- ja takausmaksutulosaamiset		3 375,97		4 199,47
Rahoitusomaisuusarvopaperit ja muut				
Lyhytaikaiset sijoitukset				
Rahoitusomaisuusarvopaperit		0,85		0,85
Rahat, pankkisaamiset ja muut rahoitusvarat				
Yhdystilisaatava valtiolta	726 903 140,55		722 593 209,92	
Muut rahat ja pankkisaamiset	46 237,74	726 949 378,29	44 380,92	722 637 590,84
VASTAAVAA YHTEENSÄ		**773 903 604,29**		**769 667 092,54**
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Valtiontakuurahaston pääoma				
Valtiontakuurahaston pääoma	1 027 769 220,94		1 027 769 220,94	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-259 427 739,80		-264 078 516,87	
Talousarviosiirrot	0,00		0,00	
Tilikauden tuottojäämä	5 174 039,02	773 515 520,16	4 650 777,07	768 341 481,14
Varaukset				
Korvausvastuu		11 786,07		673 994,25
VIERAS PÄÄOMA				
Pitkäaikainen				
Takuumaksuennakot		170 766,40		425 911,10
Lyhytaikainen				
Takuumaksuennakot	185 316,14		207 814,09	
Siirtovelat	20 215,52	205 531,66	17 891,96	225 706,05
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		**773 903 604,29**		**769 667 092,54**

3.7 Valtion vakuusrahasto

Tuloslaskelma

	1.1. - 31.12.2011	1.1. - 31.12.2010
TUKITOIMINNAN TUOTOT JA KULUT:		
Muut tukitoiminnan tuotot	1 485 282,96	5 000 000,00
TUKITOIMINNAN YLIJÄÄMÄ	1 485 282,96	5 000 000,00
HALLINTOKULUT:		
Palkat ja palkkiot	-29 560,90	-19 538,96
Sosiaalikulut	-5 296,22	-3 371,46
Ulkopuoliset palvelut	-77 333,50	-52 967,02
Muut hallintokulut	-2 617,30	-9 201,88
HALLINTOKULUT YHTEENSÄ	-114 807,92	-85 079,32
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ	**1 370 475,04**	**4 914 920,68**

Tase

	31.12.2011	31.12.2010
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Pankkitukisijoitukset		
Om.hoitoyhtiöiden osakkeet	3 141 853,69	3 141 853,69
	3 141 853,69	3 141 853,69
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
LYHTYTAIKASET SAAMISET		
Siirtosaamiset		
Muut siirtosaamiset	1 165,00	0,00
	1 165,00	0,00
Rahat ja pankkisaamiset		
Rahat ja pankkisaamiset	6 152 108,17	4 804 124,25
	6 152 108,17	4 804 124,25
VASTAAVAA YHTEENSÄ	**9 295 126,86**	**7 945 977,94**
VASTATTAVAA		
KERTYNEET YLI-/ALIJÄÄMÄT:		
Yli-/alijäämä edelliseltä tilikaudelta	7 923 401,50	3 008 480,82
Tilikauden ylijäämä	1 370 475,04	4 914 920,68
OMA PÄÄOMA	9 293 876,54	7 923 401,50
VIERAS PÄÄOMA:		
Lyhytaikainen vieras pääoma:		
Muut lyhytaikaiset velat	395,84	1 568,19
Siirtovelat	854,48	21 008,25
	1 250,32	22 576,44
Vieras pääoma yhteensä:	1 250,32	22 576,44
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	**9 295 126,86**	**7 945 977,94**

3.8 Valtion televisio- ja radiorahasto

Tuotto- ja kululaskelma

	1.1.2011 - 31.12.2011		1.1.2010 - 31.12.2010	
TOIMINNAN KULUT				
Palvelujen ostot	9 844 633,70		10 642 149,45	
Muut kulut	0	-9 844 633,70	0	-10 642 149,45
JÄÄMÄ I		-9 844 633,70		-10 642 149,45
RAHOITUSTUOTOT JA KULUT				
Rahoitustuotot	0		0	
Rahoituskulut	0	0	0	0
JÄÄMÄ II		-9 844 633,70		-10 642 149,45
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Tuotot	468 166 108,09		446 613 136,08	
Kulut	-457 000 000,00	11 166 108,09	-435 500 000,00	11 113 136,08
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		**1 321 474,39**		**470 986,63**

Tase

	31.12.2011		31.12.2010	
VASTAAVAA				
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS				
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Myyntisaamiset	60 396 073,32	60 396 073,32	59 398 516,13	59 398 516,13
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT				
RAHOITUSVARAT				
Yhdystilisaatava valtiolta	7 876 977,07	7 876 977,07	7 501 968,43	7 501 968,43
VASTAAVAA YHTEENSÄ		**68 273 050,39**		**66 900 484,56**
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Rahaston pääoma	41 193 365,19		41 193 365,19	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	23 882 354,60		23 411 367,97	
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	1 321 474,39	66 397 194,18	470 986,63	65 075 719,79
VIERAS PÄÄOMA				
LYHYTAIKAINEN				
Muut lyhytaikaiset velat	1 875 856,21	1 875 856,21	1 824 764,77	1 824 764,77
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		**68 273 050,39**		**66 800 484,56**

3.9 Maatalouden interventiorahasto

Tuotto- ja kululaskelma

	1.1.-31.12.2011		1.1.-31.12.2010	
TOIMINNAN TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot	136 877 733,58		4 548 630,23	
Muut toiminnan tuotot	4,16	136 877 737,74	4,63	4 548 634,86
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	0,00		78 251 570,26	
EU-korv./ostojen arvonalennus	-64 051,00		-1 640 967,46	
Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	79 384 360,57		-52 406 762,09	
Henkilöstökulut	16 576,03		18 299,73	
Vuokrat	3 259 227,66		8 625 300,44	
Palvelujen ostot	2 056 089,51		8 545 809,07	
Muut kulut	601 993,44	-85 254 196,21	520 696,68	-41 913 946,63
JÄÄMÄ I		51 623 541,53		-37 365 311,77
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot		325,61		2 402,07
Rahoituskulut		-74 082,61		-288 551,18
JÄÄMÄ II		51 549 784,53		-37 651 460,88
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Tuotot				
Tuotot elinkeinoelämälle EAGF-rah.	-54 227 417,00		32 661 635,99	
Tuotot kotitalouksille EAGF-rah.	4 250 356,01	-49 977 060,99	4 015 432,56	36 677 068,55
Kulut				
Kulut kotitalouksille		-4 302 824,21		-4 015 432,56
JÄÄMÄ III		-2 730 100,67		-4 989 824,89
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		**-2 730 100,67**		**-4 989 824,89**

Tase

	31.12.2011		31.12.2010	
VASTAAVAA				
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS				
VAIHTO-OMAISUUS				
Tavarat		7 633 695,33		87 018 055,90
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Myyntisaamiset	0,00		24 318 449,41	
Siirtosaamiset	76 858,88	76 858,88	1 827 513,20	26 145 962,61
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT				
RAHOITUSVARAT				
Yhdystilisaatava valtiolta		11 697 560,06		7 327 082,50
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ		19 408 114,27		120 491 101,01
VASTAAVAA YHTEENSÄ		**19 408 114,27**		**120 491 101,01**
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Rahaston pääoma	11 095 503,41		11 095 503,41	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-8 302 375,25		-3 312 550,36	
Talousarviosiirrot	1 000 000,00		0,00	
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	-2 730 100,67	1 063 027,49	-4 989 824,89	2 793 128,16
VIERAS PÄÄOMA				
LYHYTAIKAINEN				
Lyhytaik.euromääräiset lainat	-0,04		91 530 478,38	
Ostovelat, tavarat	164 788,45		855 217,45	
Siirtovelat	18 180 298,37	18 345 086,78	25 312 277,02	117 697 972,85
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		18 345 086,78		117 697 972,85
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		**19 408 114,27**		**120 491 101,01**

3.10 Palosuojelurahasto

Tuotto- ja kululaskelma

	1.1.2011 - 31.12.2011		1.1.2010 - 31.12.2010	
TOIMINNAN TUOTOT				
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	-1129,03		-2618,10	
Henkilöstökulut	-24 080,13		-25 351,94	
Vuokrat	0,00		-110,00	
Palvelujen ostot	-217 289,36		-220 433,22	
Muut kulut	-8 456,00	-250 954,52	-6 000,33	-254 513,59
JÄÄMÄ I		-250 954,52		-254 513,59
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	50,98		298,68	
Rahoitustuotot	0,00	50,98	0,00	298,68
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT				
JÄÄMÄ II		-250 903,54		-254 214,91
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Tuotot				
Kulut				
Kunnille	-3 929 276,00		-3 648 359,00	
Elinkeinoelämälle	-82 278,00		-12 200,00	
Voittoa tavoitt. yhteisöille	-5 796 547,85		-5 512 181,00	
Kotitalouksille	-10 633,00		4 997,00	
Siirtotal.kulujen palautuk.	1 682,00	-9 817 052,85	11 393,00	-9 156 350,00
JÄÄMÄ III		-10 067 956,39		-9 410 564,91
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA				
Veronluonteiset maksut	9 206 322,83		8 968 410,50	
Suoritetut arvonlisäverot	-6 054,89	9 200 267,94	-5 694,59	8 962 715,91
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		**-867 688,45**		**-447 849,00**

Tase

	31.12.2011		31.12.2010	
VASTAAVAA				
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS				
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Siirtosaamiset		3 457,00		
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT				
Yhdystilisaatava valtiolta		15 094 075,64		16 392 559,06
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ		15 097 532,64		16 392 559,06
VASTAAVAA YHTEENSÄ		**15 097 532,64**		**16 392 559,06**
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Rahaston pääoma	6 575 274,74		6 575 274,74	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-412 366,55		35 482,45	
Talousarviosiirrot	0,00		0,00	
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	-867 688,45	5 295 219,74	-447 849,00	6 162 908,19
VIERAS PÄÄOMA				
LYHYTAIKAINEN				
Ostovelat	346 439,99		1 269 428,51	
Edelleen tilitettävät erät	1 682,91		2 021,36	
Siirtovelat	9 454 190,00	9 802 312,90	8 958 201,00	10 229 650,87
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		9 802 312,90		10 229 650,87
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		**15 097 532,64**		**16 392 559,06**

3.11 Öljysuojarahasto

Tuotto- ja kululaskelma

	1.1.-31.12.2011		1.1.-31.12.2010	
TOIMINNAN KULUT				
Aineet tarvikkeet ja tavarat				
Ostot kauden aikana	225,95			
Henkilöstökulut	71 476,95		133 163,75	
Palvelujen ostot	65 869,54		39 775,96	
Muut kulut	696,20	-138 268,64		-172 939,71
JÄÄMÄ I		-138 268,64		-172 939,71
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot			3,49	3,49
Rahoituskulut	-0,50	-0,50		
JÄÄMÄ II		-138 269,14		-172 936,22
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Kulut				
Öljyvahinkokorvaukset kunnille	6 303 222,45		5 091 845,66	
Öljyvahinkokorvaukset kuntayhtymille	133 535,06		150 396,46	
Öljyvahinkokorvaukset elinkeinoelämälle	905 567,57		375 919,15	
Öljyvahinkokorvaukset valtiolle ja voittoa tav. yht.	19 267 347,68		3 346 924,28	
Öljyvahinkokorvaukset kotitalouksille	1 163 278,56		1 200 749,48	
Siirtotalouden kulujen palautukset	-54 524,11	-27 718 427,21	-122 897,49	-10 042 937,54
JÄÄMÄ III		-27 856 696,35		-10 215 873,76
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA				
Verot ja veronluonteiset maksut	23 509 127,15		20 219 876,08	
Suoritetut arvonlisäverot	-8 556,09	23 500 571,06	-453,86	20 219 422,22
TILIKAUDEN TUOTTO-/ KULUJÄÄMÄ		**-4 356 125,29**		**10 003 548,46**

Tase

	31.12.2011		31.12.2010	
VASTAAVAA				
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS				
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Siirtosaamiset			12 722,03	
Muut lyhytaikaiset saamiset	399 080,79	399 080,79	295 124,21	307 846,24
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT				
RAHOITUSVARAT				
Muut rahat ja pankkisaamiset		16 332 940,32		15 199 780,15
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ		16 732 021,11		15 507 626,39
VASTAAVAA YHTEENSÄ		**16 732 021,11**		**15 507 626,39**
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Öljysuojarahaston pääoma	18 404 651,99		18 404 651,99	
Talousarviosiirrot	5 600 000,00			
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-2 926 927,36		-12 930 475,82	
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	-4 356 125,29	16 721 599,34	10 003 548,46	15 477 724,63
VIERAS PÄÄOMA				
LYHYTAIKAINEN				
Ostovelat	20,00		19 374,15	
Edelleen tilitettävät erät	2 365,31		4 292,32	
Siirtovelat	4 300,00			
Muut lyhytaikaiset velat	3 736,46	10 421,77	6 235,29	29 901,76
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		10 421,77		29 901,76
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		**16 732 021,11**		**15 507 626,39**

4 Valtion liikelaitosten taseen ulkopuoliset vastuut

Senaatti-kiinteistöt

	2011	2010
MUUT KIINNITYKSET/TAKAUKSET		
Takaukset tytäryhtiöiden puolesta [1)]	51 200 000	15 600 000
LEASINGVASTUUT		
Vuonna 2012 erääntyvät leasingvastuut	358 490	413 734
Vuoden 2012 jälkeen erääntyvät	377 989	398 047
VUOKRAVASTUUT	247 200 000	272 000 000
SITOUMUKSET, JOISTA AIHEUTUU INVESTOINTIMENOJA SEURAAVINA VUOSINA	144 500 000	120 700 000

[1)] Vuonna 2011 annetuista takauksista 32,7 milj. euroa perustui hallituksen jo vuonna 2010 tekemiin päätöksiin. Uusia takauksia hallitus antoi vuoden 2011 aikana kaksi kappaletta (IP-kiinteistöt Oy:n ja Kiinteistöosakeyhtiö Pasilan Aseman puolesta) yhteisarvoltaan 18,5 milj. euroa.

Koron- ja valuutanvaihtosopimukset

Senaatti-kiinteistöillä on voimassa seuraavat lainoihin kohdistuvat koron- ja valuutanvaihto-sopimukset: Nordea pankki Oyj:n kanssa on tehty koronvaihtosopimus 15.12.2008 50 milj. euron suuruiselle pääomalle, sopimus on voimassa 30.12.2013 asti. Pääomaa oli jäljellä 31.12.2011 20 milj. euroa. Toinen koronvaihtosopimus tehtiin Sampo Pankki Oyj:n kanssa 17.6.2009 70 milj. euron suuruiselle pääomalle, sopimus on voimassa 29.6.2014 asti. Pääomaa oli jäljellä 31.12.2011 35 milj. euroa. Kolmas koronvaihtosopimus tehtiin 22.6.2010. Sopimuksella muutettiin Nordean 24 milj.euron laina 6 kk euriborista 1 kuukauden euriboriksi. Pääomaa oli jäljellä 31.12 2011 18 milj. euroa ja sopimus on voimassa 22.12.2014 asti. Vuoden 2011 aikana Senaatti-kiinteistöt otti kolme valuuttalainaa, kaksi lainaa Nordea Pankista (60M€ ja 20M€) ja yhden lainan Sampo pankista (20M€). Näihin lainoihin tehtiin nostohetkellä koron ja valuutanvaihtosopimukset, lainat muutettiin euromääräisiksi lainoiksi, lainat ovat vaihtuvakorkoisia ja ovat sidottu 6 kk euriboriin. Näistä suojaus- ja valuutanvaihtotarkoituksessa tehdyistä koronvaihtosopimuksista aiheutui vuonna 2011 yhteensä 1.045.668 euron suuruiset rahoituskustannukset. Näiden korkosuojausten markkina-arvo oli 31.12.2011 yhteensä 93 888 euroa.

Muut vastuut

Liikelaitos on hakeutunut arvonlisäverovelvolliseksi kiinteistöjen käyttöoikeuden luovuttamisesta. Verolliseen vuokraustoimintaan liittyen liikelaitos vähentää investointeihin sisältyvän arvonlisäveron tilitettävästä verosta. Vuosina 2008-2011 käyttöön otetuista kiinteistöinvestoinneista on tehtyjä vähennyksiä tarkistusvelvollisuuden piirissä tilinpäätöshetkellä 131,1 milj. euroa, sekä keskeneräisistä kiinteistöinvestointihankkeista on lisäksi vähennetty arvonlisäveroja 40,8 milj. euroa. Vuokrasopimukset kohteissa on pääsääntöisesti pitkäaikaisia.

Senaatti-kiinteistöt on sitoutunut vuokraamaan Ilmatieteenlaitoksen ja Merentutkimuslaitoksen käyttöön tarkoitetun rakennuksen maa-alueineen 30 vuoden vuokra-ajalla OKO Osuuspankkien Keskuspankki Oyj:ltä. Senaatti-kiinteistöillä on kohteesta omistajan asemaa muistuttava oikeusasema. Senaatti-kiinteistöllä on osto-oikeus rakennukseen ja vuokraoikeuteen. Senaatti-kiinteistöt on sitoutunut osoittamaan OKO:lle muun ostajan vuokrakohteelle, mikäli ei itse käytä osto-oikeuttaan. YIT Rakennus Oy on puolestaan antanut Senaatti-kiinteistölle sitoumuksen osoittaa kohteelle ostaja.

Metsähallitus

	2011	2010
	milj. €	
LEASINGVASTUUT		
tilikaudella maksetut	1,8	1,6
seuraavana vuonna maksettavat	1,7	2,1
myöhemmin maksettavat	2,8	2,8
VUOKRAOIKEUSKIINNITYKSET	0,0	0,0
OSAMAKSUVASTUUT, MUUT LUOTOT	0,0	0,0
PANKKITAKAUSVASTUUT	0,3	0,2
KÄTEISPANTIT, TAKUUTALLETUKSET	0,0	0,0
TAKAUSLIMIITTI	0,0	0,0
INVESTOINTISITOUMUKSET	4,4	6,5
	10,9	**13,1**

Leasingsopimuksissa on lunastusehto jäännösarvon saavuttaessa sovitun tason. Sopimukset on irtisanottavissa 3 kk irtisanomisajalla.

5 Talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen taseen ulkopuoliset vastuut

Valtion asuntorahasto

Myönnetyt takaukset ja takuut

Sektori	31.12.2011	31.12.2010	Muutos 2011-2010
YRITYKSET JA ASUNTOYHTEISÖT	**7 278 924 705,66**	**6 049 154 321,17**	**1 229 770 384,50**
Aravan ensisijaislainojen myöntäjät	208 553 028,81	230 753 835,11	-22 200 806,29
Vuokra-asuntolainojen myöntäjät	5 923 376 586,67	4 917 904 545,63	1 005 472 041,04
Asumisoikeustalolainojen myöntäjät	1 146 995 090,18	900 495 940,43	246 499 149,75
KOTITALOUDET	**1 804 174 332,81**	**1 796 884 611,51**	**7 289 721,30**
Omistusasuntolainat	1 804 174 332,81	1 796 884 611,51	7 289 721,30
TAKAUKSET JA TAKUUT YHTEENSÄ	**9 083 099 038,47**	**7 846 038 932,68**	**1 237 060 105,80**

Valtion eläkerahasto

Valtion eläkevastuu on esitetty valtion tilinpäätöksen liitteessä 12 Valtiontakaukset -takuut sekä muut monivuotiset vastuut

Sijoitussitoumukset Sitovat sitoumukset, joita ei ole vielä maksettu, mutta joihin on sitouduttu voimassa olevin sopimuksin.	Sijoitussitoumusta jäljellä
INFRASTRUKTUURIRAHASTOT	
Henderson PFI Secondary Fund L.P.	55 952,20
Impax New Energy Investors II LP	18 896 212,65
InfraRed Infrastructure Fund II LP	817 470,37
Platina Energy III LP	3 697 452,01
PÄÄOMASIJOITUSRAHASTOT	
Access Capital Fund III Mid-market Buy-out Europe	8 750 000,00
Access Capital Fund V LP Growth Buy-out Europe	17 500 000,00
Amanda IV West LP	17 395 444,11
Crown European Private Equity	8 580 000,00
Crown Private Equity European Buyout Opportunities	4 180 000,00
Kasvurahastojen Rahasto Ky	15 717 275,00
Mandatum Private Equity Fund I L.P.	1 168 657,29
Partners Group European Buy-out 2005 (A)	5 192 419,17
Armada Mezzanine Fund II Ky	64 071,32
Armada Mezzanine Fund III Ky	5 797 396,87

Sijoitussitoumukset Sitovat sitoumukset, joita ei ole vielä maksettu, mutta joihin on sitouduttu voimassa olevin sopimuksin.	**Sijoitussitoumusta jäljellä**
Astorg IV FCPR	5 625 000,00
Astorg V FCPR	21 000 000,00
Augur FIS Financial Opportunities II SICAV	16 900 000,00
CapMan Mezzanine IV Classic Ky	362 190,00
CapMan Mezzanine V	11 902 408,01
EQT V LP	1 188 687,63
EQT VI (No.1) LP	23 858 723,49
Industri Kapital 2007 Fund	1 504 089,78
Intera Fund I Ky	2 011 000,00
Intera Fund II Ky	13 335 000,00
MB Equity Fund IV Ky	8 251 863,98
Sentica Kasvurahasto II Ky	143 447,46
KIINTEISTÖRAHASTOT	
Rockspring German Retail Box Fund LP	6 003 030,00
AXA Alternative Property Income Venture Fund LP	574 155,00
AXA Development Venture III S.C.A, Development Finnish Feeder III S.C.A	21 832 842,00
AXA European Added Value Fund	1 950 000,00
CapMan Hotels RE Ky	2 440 740,72
CapMan Real Estate I Ky	1 720 800,00
Curzon Capital Partners II LP	1 344 958,00
Curzon Capital Partners III LP	21 101 504,00
Doughty Hanson & Co European Real State II LP	4 590 901,00
FOSCA II	2 000 000,00
Grosvenor French Retail Investments	2 181 724,00
IceCapital Housing Fund II	9 154 231,88
NV Property Fund I Ky	6 763 000,00
Rockspring UK Value Fund L.P.	3 884 736,02
Aberdeen Indirect Property Partners	6 028 569,48
CB Richard Ellis Asia Alpha Plus Fund	9 428 858,49
CB Richard Ellis Asia Alpha Plus Fund II	8 170 205,25
Franklin Templenton Asian Real Estate Fund	6 854 945,99
Franklin Templenton European Real Estate FOF	3 592 381,56
ABSOLUUTTISEN TUOTON RAHASTOT	
Crown Distressed Credit Opportunities	5 371 357,91
Aladdin Credit Offshore Ireland Fund	772 857,25
YHTEENSÄ	**339 656 559,89**

Maatilatalouden kehittämisrahasto

Myönnetyt takaukset ja takuut

Sektori	31.12.2011	31.12.2010	Muutos 2010-2011
KOTITALOUDET			
Elinkeinonharjoittajat	21 141 213,75	14 466 034,18	6 675 179,57
TAKAUKSET JA TAKUUT YHTEENSÄ	**21 141 213,75**	**14 466 034,18**	**6 675 179,57**

Huoltovarmuusrahasto

Muut monivuotiset vastuut

€	Menot 2011	Rahatarve 2012	Rahatarve 2013	Rahatarve 2014	Rahatarve myöhemmin	Rahatarve yhteensä
MUUT SOPIMUKSET JA SITOUMUKSET						
Turvavarastointilainat	439 606,89	700 000,00	700 000,00	700 000,00	-	2 100 000,00
Varmuusvarastointisopimukset	20 100 000,00	15 000 000,00	15 000 000,00	15 000 000,00	-	45 000 000,00
YHTEENSÄ	**20 539 606,89**	**15 700 000,00**	**15 700 000,00**	**15 700 000,00**	-	**47 100 000,00**

Valtiontakuurahasto

Myönnetyt takaukset ja takuut

Sektori	31.12.2011	31.12.2010	Muutos 2011-2010
YRITYKSET JA ASUNTOYHTEISÖT	**460 730,69**	**573 093,56**	**-112 362,87**
ULKOMAAT	**43 248 736,91**	**48 044 911,33**	**-4 796 174,42**
TAKAUKSET JA TAKUUT YHTEENSÄ	**43 709 467,60**	**48 618 004,89**	**-4 908 537,29**

6 Taseen ulkopuoliset vastuut, talousarviotalous, rahastotalous ja valtion liikelaitokset

Taseen ulkopuoliset vastuut, talousarviotalous, rahastotalous ja valtion liikelaitokset

	31.12.2011	31.12.2010
	milj. €	
TALOUSARVIOTALOUDEN TASEEN ULKOPUOLISET VASTUUT	**124 110**	**113 713**
Valtion eläkevastuu	92 500	90 600
Valtuuksien käytöstä aiheutunut määrärahatarve yhteensä	12 762	12 740
Valtiontakaukset ja valtiontakuut	10 881	10 373
Muut monivuotiset vastuut, määrärahatarve yhteensä [1)]	9 489	-
RAHASTOJEN TASEIDEN ULKOPUOLISET VASTUUT	**7 967**	**8 225**
Valtiontakaukset ja -takuut	9 148	7 909
Muut monivuotiset vastuut, rahatarve yhteensä [1)]	47	-
Sijoitussitoumukset	340	316
LIIKELAITOSTEN TASEIDEN ULKOPUOLISET VASTUUT	**455**	**422**
Takaukset tytäryhtiöiden puolesta	51	16
Vuokravastuut	247	272
Leasingvastuut	7	7
Pankkitakausvastuut	0	0
Investointisitoumukset	149	127
YHTEENSÄ	**134 100**	**122 360**

[1)] Vastuusitoumusten laadintaperusteet ovat muuttuneet. Vuoden 2011 tilinpäätöksen mukaisesti esitettyjä tietoja muista monivuotisista vastuista ei ole saatavissa vuodelta 2010.

VM:N JULKAISUSARJAN TEEMAT:

Budjetti

Hallinnon kehittäminen

ICT-toiminta

Kunnat

Ohjaus ja tilivelvollisuus

Rahoitusmarkkinat

Taloudelliset ja talouspoliittiset katsaukset

Valtion työmarkkinalaitos

Verotus

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
Snellmaninkatu 1 A
PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 0295 16001
Telefaksi 09 160 33123
www.vm.fi

17a/2012
Valtiovarainministeriön julkaisuja
Toukokuu 2012

ISSN 1459-3394 (nid.)
ISBN 978-952-251-347-2 (nid.)
ISSN 1797-9714 (pdf)
ISBN 978-952-251-348-9 (pdf)